



ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΜΕΓΑΛΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΟΦΕΛΙΜΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Α Π Α Ν Τ Α ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Υπεύθυνος έκδοσεως:
Ιερέας ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Εφημέριος Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνών

ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΠΑΝΤΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	15 - 192
Προτρεπτική εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα	15 (195)*
Κατὰ μεθυόντων	35 (214)
Περὶ Πίστεως	51 (231)
Εἰς τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»	58 (238)
Εἰς Βαρλαάμ τὸν μάρτυρα	67 (247)
Εἰς Γόρδιον τὸν μάρτυρα	73 (253)
Εἰς τοὺς ἁγίους τεσσαράκοντα μάρτυρας	88 (269)
Περὶ ταπεινοφροσύνης	102 (283)
Περὶ τοῦ μὴ προσηλωθῆαι τοῖς βιοτικοῖς	115 (296)
Πρὸς τοὺς νέους	136 (320)
Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Μάμαντα	166 (344)
Κατὰ Σαθελλιανῶν — Ἀρείου — Ἀνομοίων	176 (353)
 ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	 195 - 369

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

8 65/44

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ παρὼν 12ος τόμος τῶν «*Απάντων*» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ προηγουμένου, περιλαμβάνων τὰς ἐπολοίπους 12 ὁμιλίας αὐτοῦ ἕως καὶ τοῦ ἀριθμοῦ 24. Ἡ σειρά τῶν ὁμιλιῶν εἶναι ἡ ἐπάρχουσα εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Garnier, ὅπως καὶ εἰς τὸν προηγούμενον τόμον.

Εἰς τὴν μετάφρασιν διατηροῦνται αἱ ἐκδοχαιρέσεις, ποῦ ἔχει τὸ κείμενον μὲ ἀριθμοὺς καὶ μὲ τὰ λατινικὰ γράμματα **A, B, C, D, E**, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ δύναται εὐκόλως νὰ παραβάλλῃ τὴν μετάφρασιν πρὸς τὸ κείμενον.

Αἱ εἰσαγωγαὶ προτάσσονται τῆς μεταφράσεως ἐκάστης τῶν ὁμιλιῶν, διότι πιστεύομεν ὅτι σὺν τῷ ἐξοπηρετεῖται καλότερον ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ ψυχολογικῆς, τεχνικῆς καὶ πρακτικῆς (διδασκικῆς) ἀπόψεως, ἐκινεργηνομένου τοῦ ἀναλόγου προῦδεασμοῦ.

Ἡ γλῶσσα τῆς μεταφράσεως εἰς ἀρκετὰ σημεῖα προσεγγίζει τὸ κείμενον καὶ μάλιστα, ὅπου τοῦτο εἶναι ἐπικολογήτον, τὸ ἀφήνει ὡς ἔχει, διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ τοιοῦτο-τρόπως ὁ ἀναγνώστης καὶ τὴν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ὡραιότητα αὐτοῦ.

Βοηθήματα δὲν εἶχομεν τὴν δυνατότητα νὰ χρησιμοποιήσωμεν πλὴν τῆς λατινικῆς μεταφράσεως ποῦ παρέχει τὸ κείμενον τοῦ Garnier. Πιστεύομεν ὅμως ὅτι ἡ ἰδική μας μετάφρασις θὰ χρησιμεύσῃ ὡς βοήθημα διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ γράφουν καλότεραν καὶ μάλιστα εἰς τὴν καθομιλουμένην Νέαν Ἑλληνικὴν. Ἐξαιρέσιν ἐν προκειμένῳ ἀπετέλεσεν ἡ πραγματεία «*πρὸς τοὺς νέους...*», διὰ τὴν ὁ-

ποίαν σημαντικῶς ἐδοθηθήμεν ἀπὸ τὸ σχετικὸν ἔργον τοῦ Βασιλείου Γ. Μπιλάλη.

Περὶ τοῦ Μ. Βασιλείου ἔχουν γραφῇ ἀρκετὰ εἰς προηγούμενους τόμους, ὥστε σχεδὸν νὰ περιτεθῇ ἡ ἰδική μας παρουσίασις τοῦ μεγάλου ἀγίου ἀνδρός. Εἰς ἡμᾶς μόνον ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ θαυμάσωμεν τὴν πολυμέρειαν καὶ πληρότητα τῶν γνώσεών του, τὴν σοφίαν του, τὴν πνευτικότητα τῶν νοημάτων του (τίποτε περιττὸν δὲν ἐπάρχει εἰς ὅσα γράφει), τὴν μεθοδικότητα ἐκθέσεως τῶν ιδεῶν του, τὴν ὄντως ἀγιότητά του. Ἐχει τὸν ἰδικόν του τρόπον νὰ πείθῃ τὸν ἀναγνώστην, καὶ αὐτὸ τὸν ἀναδεικνύει ῥήτορα ἀπαράμιλλον.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θεωρῶ ἑποχρέωσίν μου νὰ ἐυχαριστήσω τὸν ἐπεέθνον τῆς ἐκδόσεως αἰδεσιμολογιώτατον π. Ἰωάννην Διώτην, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησίν του ἔδωκεν εἰς ἐμέ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀσχοληθῶ διεξοδικώτερον μὲ τὴν πατερικὴν σοφίαν καὶ νὰ συνειδητοποιήσω οὕτως ἐμφανικώτερον, ὅτι οἱ Πατέρες εἶναι ἀνεπανάληπτα πνευματικὰ ἀναστήματα, μορφωμένοι πολυμερῶς, ὄντως σπουδαῖοι καὶ ἀξιοπρόσεκτοι, ἐσαεὶ Πατέρες καὶ καθοδηγηταὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΑΝΤ. ΧΩΡΑΪΤΗΣ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙ ΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

13. ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ' ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Β. ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι ἐλάβανον τὸ ἅγιον Βάπτισμα καὶ εἰς μεγάλην ἡλικίαν, ἀποὺ καὶ ὁ Ἰῆσους, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἐδαπτίσθη, ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Καισάρειαν ἀπὸ τῆς σπουδᾶς τοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, θὰ ἔλεγον ἰσως τινές, ὅτι ἡ ὁμιλία αὕτη δὲν ἔχει πλέον ἐνδιαφέρον, ἀποὺ ἔχει γενικευθῇ ὁ νηπιοβαπτισμὸς. Ἐν τούτοις ἡ χρησιμότης τῆς ὁμιλίας παραμένει διαρκῶς ἀμείωτος, ὅχι μόνον, διότι διδάσκει περὶ τῆς ἀξίας τοῦ θαυτικοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ διότι ἔχει πλῆθος χρησίμων διδαγμάτων διὰ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν γενικώτερον, κατατασσόμενη, ὡς εἶναι εὐνόητον, εἰς τὸν κύκλον τῶν πρακτικῶν καὶ ἠθικῶν ὁμιλιῶν. Ἐξ ἄλλου, ἐὰν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Βαπτίσματος νοηθοῦν τὰ μυστήρια τῆς Μετανοίας καὶ Ἰδίως τῆς Θείας Εὐχαριστίας, διὰ τὰ ὅποια τότε ἀδιαφορία καὶ ὀλιγωρία παρατηρεῖται εἰς τοὺς σημερινούς Χριστιανούς, τότε ἡ ὁμιλία ἀποκτᾷ καὶ ἀπὸ τῆς εἰδικῆς αὐτῆς ἀπόψεως μίαν σπουδαίαν ἐκκαιρότητα.

Τὸ ἔτος ἐκφωνήσεως τῆς ὁμιλίας δὲν εἶναι γνωστὸν, ἐσωτερικαὶ ὁμως μαρτυρίαι πείθουν, ὅτι αὕτη ἐξεφωνήθη πρὸ τοῦ Πάσχα, ὅτε ἐκυνήθηζεν ἡ Ἐκκλησία, συμφώνως πρὸς ἀρχαιοτάτην παρά-

δωσιν, να τελή τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, συνδυάζουσα τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ βαπτισθέντος, ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν κοινὴν χριστιανικὴν ζωὴν, ἃν καὶ πάντοτε εἶναι καιρὸς διὰ τὴν ἀνακκίνωσιν αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ μελετητὴς ἀναγνώστης θὰ εὕρῃ πλῆθος στοιχείων, ποῦ θὰ τοῦ κάμουν ἐντύπωσιν, θὰ τὸν θέλξουν καὶ θὰ τὸν διδάξουν. Σημειώνομεν ἐνδεικτικῶς ἐκ τούτων α) εἰς τὸ **125-4** **BE** τὴν ἀπορίαν τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς μετὰ τὴν φράσιν: «τὴν γλοκύτητα τοῦ μέλιτος πῶς νὰ τὴν γνωρίσω εἰς ἐκείνους ποῦ τὴν ἀγνοοῦν»; Ὁ ὁσῖος ἔχει γευθῇ τοὺς καρποὺς τῆς χριστιανικῆς ζωῆς καὶ θέλει νὰ γίνωιν μέτοχοι αὐτῆς καὶ οἱ ἄλλοι. Τοῦτο μᾶς θυμίζει τὴν φράσιν τοῦ Ἀπ. Πέτρου, ὅταν ὁ Κύριος δὲν ἠμπόδισε τοὺς μαθητάς του νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἐξ αὐτοῦ ἐὰν ᾔθελον, «Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ρήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις» (Ἰωάν. 6, 68). Ἡ γεύσις τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τῆς παραμονῆς πλησίον τοῦ Χριστοῦ κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ θέλῃ πλεον νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀγάπης κινούμενος νὰ προσελκύσῃ καὶ τοὺς ἀμωήτους εἰς τὴν χαρὰν αὐτῆς τῆς γεύσεως. Ἡ ἀγάπη αὕτη τοῦ Μ. Β. πρὸς τὸ ποιμνίον του καὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους του γενικώτερον ἀποκορυφῶνται εἰς τὸ **122 C** ὅπου λέγει: «Νὰ θαυράσω μοῦ ἱσχύεται...». Εἶναι πράγματα ὁ ἀληθὴς ποιμὴν, ὁ ἀληθὴς ἐπίσκοπος, ὁ ἀληθὴς ἄνθρωπος καὶ χριστιανός.

β) Εἰς τὸ **118 D** κ.λ. δίδεται μὲς ἀποστομωτικῇ ἀπάντησις εἰς ἐκείνους ποῦ ἱσχυρίζονται, ὅτι πρέπει πρῶτα νὰ ἀπολαύσουν τὴν κοσμικὴν ζωὴν, «νὰ γλεντήσουν τὰ νεκὰ τους» καὶ ὅτι ἔχουν καιρὸν διὰ νὰ ἀσχοληθοῦν καὶ μετὰ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν καὶ ὅτι δύνανται πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἀναβάλλουν.

γ) Τέλος ἀναφέρομεν καὶ ἐν τρίτῳ στοιχείῳ, ἀφήνοντας τὰ ἄλλα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀναγνώστου νὰ τὰ ἀπολαύσῃ. Εὐρίσκειται εἰς τὸ **119 C**, ὅπου ὁ Μ. Β. ἐμιλῶν διὰ τὴν προετοιμασίαν πρὸ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος (νόει πρὸ τῆς Θεῆας Εὐχαριστίας) λέγει: «Ὅπου ἡ προδιάθεσις εἶναι ἐτοιμῇ, δὲν ὑπάρχει τίποτε ποῦ νὰ ἐμποδίσῃ». Ὅταν ὁ Θεὸς προσκαλῇ καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι πρόθυμος νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτὴν, τότε δὲν ὑπάρχει καταλλήλοτέρᾳ προετοιμασία, διὰ νὰ δεχθῇ τὴν χάριν καὶ τὸν ἁγιασμόν.

Β'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1. **Ο** σοφός Σολομών μέν, διαιρῶν τοὺς καιροὺς τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς καὶ προσδιορίζων τὸν κατάλληλον χρόνον δι' ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, εἶπε: «Τοῖς πᾶσιν ὁ χρόνος, καὶ καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι· καιρὸς τοῦ τεκεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ ἀποθανεῖν»¹. Ἐγὼ δὲ ἀφοῦ ὀλίγον μεταβάλλω τὴν γνώμην τοῦ σοφοῦ, θὰ ἔλεγα, κηρύσσων εἰς σᾶς τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας, ὅτι ὑπάρχει καιρὸς διὰ τὸν θάνατον τῆς ψυχῆς² καὶ καιρὸς διὰ τὴν ἀναγέννησιν.

Ποία ὁμῶς εἶναι ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς μεταβολῆς; Ὅτι αὐτὸς μέν διδάσκων διὰ τὰ πράγματα ποὺ γεννῶνται καὶ φθείρονται καὶ ἀκολουθῶν τὴν ὕλικήν φύσιν, ὡμίλησε πρὸ τοῦ θανάτου διὰ τὴν γέννησιν (διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωρίσῃ τὸν θάνατον ἐκεῖνος ποὺ προηγουμένως δὲν ἔχει γεννηθῇ). **Δ** ἔγὼ ὁμῶς, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ κάμω λόγον διὰ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν, ὁμιλῶ διὰ τὸν πνευματικὸν θάνατον πρὶν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Διότι μὲ τὸν θάνατον τῆς σαρκὸς συντελεῖται εἰς ἡμᾶς ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησις, ὅπως καὶ ὁ Κύριος λέγει: «Ἐγὼ ἀποκτενῶ, καὶ ζῆν ποιήσω»³.

Ἄς ἀποθάνωμεν λοιπὸν διὰ νὰ ζήσωμεν. Ἄς θανατώσωμεν τὸ σαρκικὸν φρόνημα, ποὺ δὲν δύναται νὰ ὑποταγῇ εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ⁴ διὰ νὰ ἰσχυροποιηθῇ εἰς ἡμᾶς τὸ πνευματικὸν φρόνημα, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκ φύσεως ἐπικρατεῖ ἡ ζωὴ καὶ ἡ εἰρήνη. Ἄς ἐνταφιασθῶμεν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀπέθανεν χάριν ἡμῶν, διὰ νὰ ἀναστῇθῶμεν μὲ αὐτόν, ποὺ ἔγινεν εἰς ἡμᾶς αἷτιος τῆς ἀναστάσεως.

Λοιπὸν ὑπάρχει μέν καιρὸς ἄλλος ποὺ εἶναι κατάλληλος δι' ἄλλα· ἰδιαίτερος καιρὸς διὰ ὕπνον καὶ ἰδιαίτερος διὰ ἐγρήγορσιν· **Β** ἰδιαίτερος καιρὸς διὰ πόλεμον καὶ ἰδιαίτερος καιρὸς διὰ εἰρήνην· καιρὸς ὁμῶς διὰ τὸ

1. Ἐκκλ. 3, 1-2.

2. Δηλαδή τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀμαρτίας.

3. Δευτ. 32, 39.

4. Ρωμ. 8, 7.

θάπτισμα είναι ολόκληρος ὁ θίος τῶν ἀνθρώπων. Διότι σῶμα ποῦ δὲν ἀναπνέει δὲν δύναται νὰ ζήσῃ· οὔτε ψυχὴ ποῦ δὲν γνωρίζει τὸν κτίστην αὐτῆς νὰ ὑπάρξῃ. Διότι ἡ ἀγνοία τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ θάνατος τῆς ψυχῆς. Αὐτὸς δὲ ποῦ δὲν ἐθαπτίσθῃ δὲν ἔχει φωτισθῇ. Χωρὶς φωὸς ὁμῶς, οὔτε ὁ ὀφθαλμὸς βλέπει τὰ ὕλικά ἀντικείμενα, οὔτε ἡ ψυχὴ δύναται νὰ δεχθῇ τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ. Ὁλόκληρος μὲν λοιπὸν ὁ χρόνος παρέχει εὐκαιρίαν πρὸς τὴν σωτηρίαν διὰ τοῦ θάπτισματος· εἴτε τὴν νύκτα ἀναφέρεις, εἴτε τὴν ἡμέραν, εἴτε μίαν ὥραν, εἴτε μίαν στιγμὴν τοῦ χρόνου **114 A**, εἴτε κάτι συντομώτατον.

Ἀναμφιβόλως ὁμῶς πολὺ περισσότερον εἶναι φυσικὸν ὁ καταλληλότερος χρόνος νὰ εἶναι περισσότερον οἰκείος. Περισσότερον δὲ οἰκεῖον καὶ συγγενὲς πρὸς τὸ θάπτισμα ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα τί ἄλλο θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ; Διότι ἡ μὲν ἡμέρα εἶναι ὑπενθύμις τῆς ἀναστάσεως, τὸ δὲ θάπτισμα εἶναι δυνάμεις διὰ τὴν ἀνάστασιν. Κατὰ τὴν ἀναστάσιμον ἡμέραν λοιπὸν βίς ὑποδεχθῶμεν τὸ δῶρον τῆς ἀναστάσεως. Διὰ τοῦτο ἀπὸ μακρὰ ἡ Ἐκκλησία συγκαλεῖ τοὺς τροφίμους αὐτῆς μὲ δυνατόν κήρυγμα, διὰ νὰ γεννήσῃ τότε αὐτοὺς ποῦ παλαιότερον ἐκυοφόρησε, καὶ ἀφοῦ ἀποκόψῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸ γάλα τῶν κατηχητικῶν λόγων, νὰ τοὺς θρέψῃ διὰ τῆς στερεᾶς τροφῆς τῶν δογμάτων.

B Ὁ Ἰωάννης ἐκήρυττε θάπτισμα μετανοίας, καὶ ἔτρεχε πρὸς αὐτὸν ολόκληρος ἡ Ἰουδαία· ὁ Κύριος κηρύττει τὸ θάπτισμα τῆς υἱοθεσίας, καὶ ποῖος δὲν θὰ ὑπακούσῃ ἐξ ἐκείνων ποῦ ἔχουν ἐλπίσει εἰς αὐτόν; Ἐκεῖνο, τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, ἦτο ἡ εἰσαγωγή, τοῦτο, τοῦ Κυρίου, εἶναι τὸ τελειωτικόν. Ἐκεῖνο ἦτο ἡ ἀναχώρησις τῆς ἁμαρτίας, τοῦτο εἶναι ἡ οἰκείωσις πρὸς τὸν Θεόν. Τὸ κήρυγμα ἐκεῖνο ἦτο ἐνὸς ἀνθρώπου, τοῦ Ἰωάννου, καὶ προσεῖλκυεν ὅλους πρὸς τὴν μετάνοιαν· σὺ ὁμῶς ποῦ διδάσκεισαι διὰ τῶν προφητῶν: «Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε»⁵, ποῦ νοθετεῖσαι διὰ τῶν ψαλμῶν: «Προσέλθετε πρὸς αὐτόν, καὶ φωτίσθητε»⁶, ποῦ

5. Ἦσ. 1, 16.

6. Ψαλμ. 33, 6.

εὐαγγελίζεσαι δια τῶν ἀποστόλων. «Μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐν ὕδατι ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ λήψεσθε τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος», που γνεσαι συνεργὸς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ὁ ὁποῖος λέγει. «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς»⁷ (διὰ τὰ αὐτὰ σημεῖον συνέτρεξαν πρὸς τὴν ἀναγκασίν), διαταζεῖς καὶ σκεπτεσά καὶ ἀναβάλλεις, Ἀπο νῆπιον κατηχεῖται εἰς τὴν διδασκαλίαν δὲν συνετάχθης ἀκόμη πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Δαρκῶς διδασκόμενος δὲν ἐφθασες ἀκόμη εἰς τὴν πληρὴ γνῶσιν, Δοκιμαζὼν καὶ πειραματιζόμενος εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν ἐρευνῶν μέχρι γηρατός. Πότε θα γνῶς Χριστὸν ἁλόν, πότε θα σε γνωρῶσωμεν ὡς ἰδόν ἡμᾶς. **Π** Πέρυσ ἀνέμενες τὸν παρόντα καρὸν τώρα πάλι ἀναμένεις τὸν ἐπόμενον. Κυττάζε μήπως εὑρεθῇς νὰ διδῃς ὑποσχέσεις που εἶναι μακρότερα, τῆς ζωῆς σου δὲν γνωρίζεις τί θα φερῇ ἡ ἐπομένη ἡμέρα νὰ μὴ ὑπόσχῃσαι ἐκεῖνα που δὲν εἶναι ἰδικὰ σου.

Εἰς τὴν ζωὴν σε προσκαλοῦμεν, ἄνθρωπε, διὰ τὴν ἀποφευγεις τὴν πρόσκλησιν. Εἰς συμμετοχὴν ἀγαθῶν διὰ τὴν τοποθετεῖς τὴν δωρεάν ὑστερὰ ἀπὸ ἄλλο πράγμα, Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἔχει ἀνταξίαν ὁ προσκαλῶν εἶναι ἀληθῆς ἡ ὁδὸς εἶναι εὐκόλος καὶ δὲν χρειάζεται, οὔτε χρόνος, οὔτε έξοδα, οὔτε φροντίς διὰ τὴν ἀναβάλλεις, διὰ τὴν ἀποφευγεις, διὰ τὴν φοβεῖσαι τὸν ζυγὸν ὡς νεαρά ἀγελὰς που δὲν ἔχει γνωρῖσει ἀκόμη τὸν ζυγόν. «Χρηστὸς ἐστίν, ἐλαφρὸς ἐστίν»⁸ δὲν πληγώνει τὸν αὐχένα, ἀλλὰ τὸν δοξάζει. **Ε** Διότι ἡ ζευγλὴ δὲν δένεται, γυρῶ ἀπὸ τὸν τράχηλον, ἐπειδὴ θέλει ἐλεῦθερον ἐκεῖνον πού τὴν συρεῖ.

Βλέπεις ὅτι, ὁ Ἑφραὶμ κατηγορεῖται ὡς μανιακὴ ἀγελὰς⁹, διότι ἀτάκτως περιπλανᾶται, ἀτιμάζων τὸν ζυγὸν τοῦ νόμου, Τοποθέτησε ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ νόμου τὸν ἀνυπότακτον αὐχένα σου γίνε ὑποζυγιον τοῦ Χρι-

7 Πράξ. 2, 38.

8 Ματθ. 11, 28.

9 Ματθ. 11, 30.

10 Ὡσ. 4, 16.

στοῦ, δια νά μή εἶσαι εὐπρόσβλητος εἰς τὰ θηρία τῶν δαιμόνων ὡς ἀπῆλλαγμένος τῆς ζευγλῆς καὶ ἐλευθε-
ριάζων εἰς τὴν ζωὴν.

2 «Γευσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστός ὁ Κύριος.»¹¹
Τὴν γλυκύτητα τοῦ μέλιτος πῶς νὰ τὴν γνωρίσω εἰς ἐ-
κείνους που τὴν ἀγνοοῦν, **118** «Γευσασθε καὶ ἴδε-
τε» Ἡ ἀίσθησις εἶναι περισσότερον σαφὴς διὰ τὴν γνώ-
σιν ἀπὸ καθε λόγον. Ὁ Ἰουδαῖος δὲν ἀναβάλλει τὴν
περιτομὴν ἐξ αἰτίας τῆς ἀπειλῆς ὅτι «Πᾶσα ψυχὴ ἥτις
οὐ περιτμήσεται, τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὄγδοῃ, ἐξολοθρευθεῖ-
ται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς»¹² οὐ ὁμῶς ἀναβάλλεις τὴν πνευ-
ματικὴν περιτομὴν μετὰ τὴν ἀπαρνησιν τοῦ σαρκικοῦ φρο-
νήματος¹³, ἡ ὁποία τελειοῦται εἰς τὸ βαπτισμα ἐνῷ ἡ
κουσες τὸν ἴδον τὸν Κύριον νὰ λεγῇ «Ἀμήν ἀμήν λέ-
γω ὑμῖν ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»¹⁴ Καὶ ἐκεῖ
μὲν ἔπαρχει πόνος καὶ πληγὴ ἐδῶ ὁμῶς ἀνάφυξις τῆς
ψυχῆς καὶ θεραπεία τῆς πληγῆς τῆς καρδίας **119** Προσ-
κυνεῖς ἐκείνους που ἀπέθανεν ὑπὲρ σοῦ, λοιπὸν κατα-
δέξου νὰ ἐνταφιασθῇς μωστηριακῶς μαζί με αὐτὸν διὰ
τοῦ βαπτισματος¹⁵. Ἐὰν δὲν φυτευθῇς μαζί με αὐτὸν
εἰς τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου αὐτοῦ τότε πῶς θὰ γίνῃς
κοινωνὸς τῆς ἀναστασεως τοῦ¹⁶. Ὁ Ἰσραὴλ ἐκεῖνος ἐ-
βαπτισθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μωυσέως εἰς τὴν νεφέλην
καὶ εἰς τὴν θάλασσαν¹⁷, διὰ νὰ παραδωσῇ εἰς σέ τους
τυποὺς καὶ θὰ φανερῶσιν τὴν ἀλήθειαν, που θὰ ἐπα-
ρουσιάζετο κατὰ τους τελευταίους καιροὺς οὐ ὁμῶς ἀ-
ποφεύγεις τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖον δὲν γίνεται, εἰς τὴν
θάλασσαν τυπικῶς, ἀλλὰ τελειοῦται, ἐν ἀληθείᾳ, ὅχι εἰς
τὴν νεφέλην, ἀλλ' εἰς τὸ Πνεῦμα, ὅχι εἰς τὸν Μωυσῆν
πού εἶναι συνάνθρωπος, ἀλλὰ εἰς τὸν Χριστὸν που εἶ-
ναι ὁ δημιουργός.

¹¹ Ψαλμ. 33, 9.

¹² Γεν. 17, 14.

¹³ Κολασ. 2, 11.

¹⁴ Ἰωάν. 3, 5.

¹⁵ Κολασ. 2, 12.

¹⁶ Ρωμ. 6, 5.

¹⁷ Α. Κορινθ. 10, 2.

Ὁ Ἰσραήλ ἐάν δὲν διέβαινε τὴν θάλασσαν, δὲν θα ἀπηλλάσσετο ἀπὸ τὸν Φαραῶ «¹⁸ καὶ συ ἐάν δὲν διὰ θῆς διὰ τοῦ ὕδατος, δὲν θὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὴν πεκρανέξουσιν τοῖ διαθόλου Δεῖν θὰ ἐπινει ἐκεῖνος ἐκ τῆς πνευματικῆς πέτρας ἐάν δὲν ἐβαπτίζετο τὸ τυπικὸν βάπτισμα οὔτε εἰς σέ θα δωσῇ τις τὴν ἀληθινὴν ποσιν ἐάν δὲν βαπτίσθῃς τὸ ἀληθινόν βάπτισμα Ἐκεῖνος μετὰ τὸ βάπτισμα ἔφαγεν ἄρτον ἀγγέλων¹⁹ σὺ ὅμως πῶς θὰ φάγῃς τὸν ζῶντα ἄρτον²⁰, ἐάν δὲν δεχθῇς προηγουμένως τὸ βάπτισμα Εἰσῆλθεν ἐκεῖνος εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐπειδὴ ἐβαπτίσθη συ ὅμως πῶς θὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὸν παραδοσον, χωρὶς νὰ σφραγισθῇς διὰ τοῦ βαπτίσματος, Ἡ δὲν γνωρίζεις ὅτι ἔχει τοποθετηθῇ φλόγινον ξίφος διὰ νὰ φυλάσῃ τὴν ὁδὸν πού ὁδηγεῖ εἰς τὸ ξυλὸν τῆς ζωῆς²¹ **Δ** που εἶναι διὰ μὲν τοὺς ἀπιστοὺς φοβερὸν καὶ κατακαίον δι' ἐκείνους ὅμως πού ἔχουν πιστεύσει, εἶναι εὐκόλοπλησαστον καὶ λάμπε, λαμπρῶς ἐπ' αὐτῶν, Καὶ ὁ Δεσποτὴς ἔκαμεν αὐτὸ νὰ περιστρέφεται, διότι, ὅταν μὲν ἰδῇ πιστὸν στρέφει τὰ νῶτα, ὥστε νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέρων τὸν δρόμον ὅταν δὲ κάποιον ἐκ τῶν ἀσφραγιστῶν τὸν προϋπαντᾷ μὲ τὴν κόψιν

3 Ὁ Ἥλιος δὲν ἐξεπλάγη ὅταν ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἄρμα πυρός καὶ ἵπποι πυρίνοι ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιθυμίας τῆς πρὸς τὸ ἄνω πορείας ἀπετολμήσε τὰ φοβερά καὶ γεμᾶτος ἀπὸ χαρὰν ἀνέθῃ ἔπανω εἰς τὰς πυρίνας ἀμάξας, αὐτὸς που ἀκόμη ἔζη ἐν σαρκί² συ ὅμως που πρόκειται νὰ ἀναθῇς ὅχι εἰς πυρίνα ἄρματα ἀλλὰ εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ ἀναβαινῇς δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, **Ε** δὲν προστρέχεις εἰς τὴν πρόσκλησιν,

Ὁ Ἥλ'ας ἐφάνέρωσε τὴν δύναμιν τοῦ βαπτίσματος ἐπάνω εἰς τὸν θωμόν τῶν ὀλοκαυτωμάτων, μὲ τὸ νὰ καύσῃ ὀλόκληρον τὴν θυσίαν ὅχι μὲ πῦρ, ἀλλὰ μὲ ὕδωρ Διαφόρως μὲν λοιπὸν ἡ φύσις τοῦ πυρός μάχεται πρὸς τὸ ὕδωρ ἐπειδὴ ὅμως τότε μυστικῶς τὸ ὕδωρ τρεῖς

18 Ψαλμ 77 25

19 Ἰωάν 6, 51

20 Γεν 3 24

21 Δ Βασιλ 2, 11

φορας ἐχυθη κατὰ τοῦ θώμου· ἐγνε ἀρχὴ διὰ το πικρὰ ἤναψε τὴν φλόγα ὅπως τὸ ἔλαιον· «λαβετε μοι φησιν ὕδρας καὶ ἐπχεετε ἐπὶ τὸ ὄλκα τὸ μα καὶ ἐπιτας σχάκακας (ξύλα)· κα εἶπε δευτερωτατε κα ἐδετερωσαν τρ σωσατε κα ετρισωσα·»· δει θα φανερωση ὁ λόγος ὅτι ἐκε νος ὁ ὁποιος προσαγγεται διὰ τοι θαπτισματος σ γγειε ε με τὸν Θεὸν κα ὅτι φῶς καθαρὸν κα οὐκ ἄν-οι ἀναλαμπει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πρῶτερχομένων διὰ τῆς πιστεως εἰς τὴν ἸΑ, αὶ Τρ-αδα

116 Α· Εαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐμφορίζον χριστὸν, δέν θα μοι ἐλεγετε ἀβρον θα ἔλθω καὶ αἴξιν θα δω σης, ἀλλὰ θα ἐζητεῖς ἥδη τάχιστα να γνη ἡ δ-ανωρη καὶ θα ἐδυσφορεῖς δει τὴν ἀντιβλην ἐπειδὴ ὁμως ὁ μεγὰ λέθυρος Θεὸς δέ σο πρσφερε ὦρα ὀχιωμοι ἔλην· ἀλλὰ τὴν καθοριότητα τῆς ψυχῆς εἰαι πλῆθεις προφύσεις καὶ ἀπειθμεῖς δ-α-ὀλ, ας ἐνῶ θα ἐπρεπε νά σπελδης πρὸς τὸ ἔωρον· Ὡ τῶι θαυματος γ-ε-σ-τ κα νουριος χωρὶς να δοκιμάζεται εἰς τὰ χαλεπότερα πλάθεσθαι ἐλ-ε-λ χωρὶς να ὀ-σ-τ, θεσται θεραπε-ε-σα χωρὶς να πινας κα δει-ε-π-λ-ε-ς εἰς τὴν ευρεάν

Εαν ἦρουν δ-α-ος ἀνθρωπων κα ἐγνωστοποιε το δημῶσα ἡ ἐκ-ε-θε-σ-τ τῶν δ-α-ος· **13**· δει θα ἐπιδες τὴν ἰδὴν ἡμέραν να μεθ-ε-νης σ-τ-η-γ-ρ-ους κα σ-τ-π-α-ρ-α-κα-λ-ης δικ-ε-τ-ας· ὥστε με καθε τρόπον να ἀπελε-θε-ρα-θ-ης· Ἡ ἰ-σ-ως κα μα-π-σ-μα θα κατεδεχ-ε-ας, π-ε-ε-ί-να ἡ τελε-τ-α-α-π-η-η τῶ δ-α-λ-μ-ι πρὸς χαρ-ι-τ-η, με τέπειτα ἀπαλλ-α-ης ἀπο τας κα-ε-ρ-ο-π-η-σ-ε-ς· Ἐπειδὴ ὁμως ἐνῶ εἶσαι δο-λ-ος ὀχ-ἀ-τ-η-π-ων ἀλλὰ τῆς ἀμαρ-τας ὁ κῆρ-ξ σε καλεῖ εἰς ἐκ-ε-θε-σ-τ, δια να σε ἀπαλ-λ-α-ξ-η με ἀπο τῆν αιχμαλ-ε-σ-ται να σέ καταστήσῃ δέ ἴσ-αι πρὸς τ-ους ἀν-ε-λ-ους πολ-τ-ην κα να σε ἀπ-θ-ει-η-μ-έν· ὅν τῶ Θεῶι κα-θ-ε-τ-η-θ-ε-τ-α δ-α τῆς χρι-τ-ος κλη-ρ-ονομοι δε τῶν ἀναθ-α-ν το λ-ρ-σ-τ-οι-σι λέ-γ-εις ἵτι δει ἔχ-ε-ς ἀκομη κα-ρ-οι· δ-α να δ-ε-λ-θ-ης τα προσφερομένα

Ὡ τῶ π-ο-τ-η-ρ-ῶν ἐμ-π-ο-δ-ω· ἡ τῆς αἰ-γ-μα-ι, κα ἀ-τε-λ-ε-ω-τ-ο-ἵ-σ-χ-ο-λ-ας· « Ἐ-ω-ς πο-τ-ε π-ἡ-δ-ο-α ἔ-ω-ς πο-τ-ε αἱ πολ-τε-λ-ε-ια· Πολ-ον χρό-ν-οι ἐζ-η-σ-α-με δ-α τὸν κο

σμον, ἄς ζήσωμεν εἰς τὸ ἔξῃς καὶ διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας

Τ. εἶναι ἴσης ἀξίας πρὸς τὴν ψυχὴν. Τί εἶναι ἰσάξιον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Πῶς εἶναι διὰ σὲ συμβουλὸς ἀξιολογότερος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, Πῶς εἶναι περισσότερον συνετός ἀπὸ τὸν σοφόν ἢ ποῶς περισσότερον ὠφελίμος ἀπὸ τὸν ἀγαθόν. Πῶς εἶναι περισσότερον οἰκείος ἀπὸ τοὺς ἡμιούργους. Οὐτε εἰς τὴν Εἰσὶν συνεφέρει καὶ πεισθῇ εἰς τὴν συμβουλήν τοῦ ὀφείως μάλλον, παρὰ εἰς τὴν συμβουλήν τοῦ Δεσπότου.

"Ὡ ποσὸν παραλογὰ φράσεις! Δεῖ ἔχω χρόνον νὰ θεραπεύθω μὴ μοὶ δέξῃς ἀκομὴ τὸ φῶς μὴ μέσινδουσης ἀκομὴ μὲ τὸν βασιλέα. Δεῖ λέγεις ταῦτα ἀπροκαλυπτῶς. Μᾶλλον δὲ τὰ περισσότερον παραλογὰ ἀπὸ αὐτά.

Σὺ δὲ ἐάν μιν ἦσουν ἐγγεγραμμένος εἰς τὰ δημόσια χρεῖ. **Δ** ἀνγγέλλοντε δὲ ἀποσθῆσες χρεῶν διὰ τοὺς χρεωστούντας καὶ ἔπειτα ἡγήρχε λαπῶς ὁ ὁ ποῖος ἀλαζονικῶς θα ἐπέχει μὲν νὰ σὲ ἐξαρῇ ἀπὸ αὐτο το ἐμμένῃται θα ἡμινάκτεις καὶ θα ἐφωσῆς ὡς στερομένης τοῦ δικαιωματος τῆς κεφαλῆς χάριτος. Ἐπεὶ δὲ προσήγγεσθαι δὲ μόνον ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ παρελθόντα ἀλλὰ καὶ ἡ προφρα τῶν μελλόντων. **Δ** καὶ ὁ ἴδιος ἀδελφὸν τοῦ ἐατὸν σοὶ πράττεις ἐκεῖνα τὰ ὅποια αὐτε κτῆπος ἐγθρὸς δὲν θα ἔπραττει εἰς θάρος σου. **Εἰς** δὲ πρεπόντως σκέπτεσαι, καὶ ὠφελίμως προνοεῖς διὰ τὸν ἑατὸν σου. **Εἰς** ὁ ποῖος δὲν δεχέσθαι τὴν ἀπαλλαγὴν, ἀλλὰ ὑποθησκεις μέγα εἰς τὰ χρεῖ. **Καὶ** ταῦτα πρῆττες καθ' ἡ στιγμὴν γνωρίζεις ὅτι ὁ χρεωφιλότης τῶν μικρῶν ταλάντων θα ἐπετυγχάνει τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν χρεῶν σου. **Εἰ** ἐάν ὁ ἴδιος διὰ τὸν ἑατὸν τοῦ θεοῦ ἀνεύνη τὴν εἰσπραξὶν ἐξ αἰτίας τῆς ἀπαθρησκείας σου καὶ τοῦ πρὸς τὸν ὁμόδολον. **Αὐτο** καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ προσέξωμε μὴ πως πάθωμε, μὴ τὸ νὰ μὴ ὀφειλωμέν εἰς τοὺς ὀφειλέτας τοῦ χρεῖος διὰ νὰ παρῶμεν μὲν μὴν τὸ δῶρον εἰς ἡμᾶς, ὅταν θα ἔχωμεν ἐπιτυχὲ τὴν χάριν.

4 Εἰσελθε εἰς τὸ ἐσωτερον δωματιον τῆς ψυχῆς

σου, ἀναμύχλευσον εἰς τὴν μνήμην τὰς πράξεις σου Ἐάν μὲν εἶναι πολλὰ τὰ ἁμαρτήματά σου νὰ μὴ ἀπέλ-
πσθῆς ἐξ αἰτίας τοῦ πλήθους Δότι, ἔθου ἐπλεονάσεν
ἡ ἁμαρτία ὑπερπερσσειεν ἡ χάρις²⁴, εἴαι δεχεσάι
τὴν χάριν Διοτι εἰς τὸν ὀφελόντα πολὺ χρέος πολὺ
καὶ θα τοῦ συχωρηθῇ, ὥστε περισσότερον νὰ ἀγαπή-
σῃ **117** **A** Εἴαι δὲ τὰ ἁμαρτήματα σου εἶναι μικρά
καὶ ἀσημαντά καὶ ὄχι πρὸς θάνατον²⁵, διατί ἀγωνιάς
διὰ τὸ μέλλον· σὺ ὁ ὁποῖος τοιῶτάχ στοι οὐχ ἀγεννώς
διήλθες τὸ παρελθόν καὶ ταῦτα χωρὶς νὰ παδαινωγῇ-
σαι ἀκόμη ἀπὸ τοῦ νόμου.

Τώρα νὰ θεωρῇς τὴν μίχην σου ὥς νὰ ἴσταται ἐπὶ
ζυγοῦ καὶ νὰ ἔλκεται ἀπὸ ἐξῶ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων καὶ
ἀπὸ ἐκεῖ ὑπὸ τῶν δαιμόνων Εἰς πρῶτος λοπονοῦθα προσ-
φέρῃς τὴν κλῆσιν τῆς καρδίας, Τί θα ὑπερσχυρῇ εἰς
σέ ἡ ἡδονὴ τῆς σαρκὸς ἢ ὁ ἀγασμος τῆς ψυχῆς ἡ ἀπό-
λαυσις τῶν παρόντων ἢ ἡ ἐπιθυμία τῶν μελλόντων, Θὰ
σὲ παραλαβούν οἱ ἄγγελοι, ἢ θα σὲ κρατήσουν οἱ κα-
τέχοντες;

Εἰς τὴν παράταξιν τῆς μάχης οἱ στρατηγοὶ διανέ-
μουν τὸ συνθήμα εἰς τοὺς ἐπισκοκόμενους ὑπὸ τὰς δια-
ταγὰς τῶν **B** ὥστε καὶ οἱ φίλοι ἐκὼς μεταξὺ τῶν
νὰ προσφωνῶνται καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς εἴαι κατὰ τὰς
συμπλοκάς ἀναμύχθου· νὰ δευτάται νὰ ἐπαρχῇ σαφὲς
ὁ διαχωρισμός Οὐδεὶς θα σὲ ἀναγνωρίσῃ, εἴαι εἶσα ἡ
δικὸς μας ἢ τῶν ἐχθρῶν· εἴαι δὲν προσφέρῃς τὴν ταπὸ-
τητά σου διὰ τῶν μυστικῶν συμβόλων· εἴαι δὲν σημειω-
θῇ ἐπὶ τῶν σου τὸ φῶς τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου²⁶ Πῶς
θὰ πρεσβεύσῃ διὰ σέ ὁ ἄγγελός σου, πῶς δὲ θὰ σὲ ἀ-
φαρπάσῃ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς· εἴαι δὲν ἀναγνωρίσῃ τὴν
σφραγίδα Πῶς δὲ σὺ θα εἰπῇς εἰμὶ τοῦ Θεοῦ, εἴαι δὲν
ἔχῃς ἐπάνω σου τὰ διακριτικὰ γνωρίσματα, Ἡ δὲν
γνωρίζεις ὅτι, τὰς ἐσφραγισμένας οἰκίας δὲν τὰς ἐθλα-
πτειν ὁ ἐξολοθρεῖ τῆς ἁγγελος ἐνῶ εἰς τὰς ἀσφραγι-
στοὺς ἐφόνευε τὰ πρωτότοκα²⁷, Ὁ θησαυρός που δὲν

24 Ρωμ 5 20

25 A Ἰωάν 5 17

26 Ψαλμ 4 7

27 Ἐξοδ 12, 23

είναι εσφραγισμένος είναι εύκολοπρόσβλητος από τους κλέπτας. Ὡς τὸ πρόβατον τοῦ εἶναι ἀσημαδεύον εὐκόλως κινδυνεύει.

5 Εἶσαι νεός. Ασφάλῃσαι τὴν νεότητά με τὸν χαλινὸν τοῦ βαπτίσματος. Ἐφθασεν ἡ ἀκμὴ τῆς ἡλικίας. Μὴ γὰρ σὺ τα ἐφόδα, μὴ ἀπολέσῃς τὸ φυλακτὸν μὴ σκέπτεσθαι περὶ τῆς ἐνδεκατῆς ἡμέρας ὡς νὰ πρόκειται περὶ τῆς πρώτης²⁸ ἀφοῦ θεοβαλῶς καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀρχίζει τὴν ζωὴν χρεάζεται νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει τοῦ τοῦ θανάτου. Ἐάν, κάποιος ἐκ τῶν ἱατρῶν σοῦ ὑπέσχετο, ὅτι με διαφορά μέσα καὶ ἐφευρεσεις θὰ σέ ἔκανε νεόν ἀπὸ γέροντα δὲν θὰ ἐπέθυμεις νὰ φθάσῃ ἐκείνη ἡ ἡμέρα καὶ τὰ τὴν ὅποιαν ἐπρόκειτο νὰ δῇς τὸν ἑαυτὸν σου νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν νεότητά. Το βαπτισμα ὁμῶς σου ὑπόσχεται νὰ ἀνανέωση τὴν ψυχὴν σου. **Δ** τὴν ὅποιαν σὺ ἐπαλαιώσεις καὶ ἔκαμες πληρὴ ρυτίδων καὶ σπλωμάτων ἐκ τῶν ἀνομιῶν σου ἐν τοιτοῖς περιφρονεῖς τὸν εὐεργέτην καὶ δὲν προστρέχεις εἰς τὴν ὑποσχέτην. Δὲν ἐπιθυμῶς νὰ ἴδῃς τι εἶναι τὸ μέγα θαῦμα τῆς ὑποσχέσεως πῶς συμβαίνει ἀνευ μητρὸς νὰ ἀναγιγνασκται ὁ ἀνθρώπος πῶς ὁ παλαισιμένος καὶ φθερόμενος κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης²⁹ παλιν γίνεται σφριγηλὸς καὶ νέος καὶ ἐπανερχεται εἰς τὸ ἀληθινὸν ἀνθος τῆς νεότητος.

Τὸ βάπτισμα εἶναι λυτρώσις τῶν αἰχμαλωτῶν, ἀπόσθεσις τῶν χρεῶν, θάνατος τῆς ἁμαρτίας ἀνανέωσις τῆς ψυχῆς, ἐνδομα φωτεινὸν σφραγὶς ἀπρόσβλητος δόχημα πρὸς οὐρανὸν πρόξειον βασιλείας χάρισμα τοῦ Θεοῦ. **Ε** Ἐνῶ τα ἀγαθὰ εἶναι τοσοῖς πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα, σὺ ἀθλίε θεωρεῖς προτιμωτέραν τὴν ἡδονὴν. Δὲν ἀντιλαμβάνομαι τῇ ἀναβολῇ ἔστω καὶ ἀντὶ τὴν μετριοφύειαν δια τῶν λόγων αὐτῇ ἡ ἰδέα ἡ πραγματικότης φωνάζει. ἔστω καὶ αἱ διὰ τῆς φωτὸς σωπᾶς.

Ἄφῃσε, νὰ χρησιμοποιήσω τὴν σάρκα διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰσχυρῶν, νὰ κυλισθῶ εἰς τὸν βορβορὸν τῶν ἡδονῶν, νὰ αἱματώσω τὰς χεῖρας, νὰ ἀφαιρέσω τὰ

28. Ματθ. 20, 12.

29. Ἐφεσ. 4, 22.

ξένα να ζήσω δολίως να παραβώ τους ὄρκους να φε-
σθῶ κα τότε δια τελειωσῶ καποτε ἀπο τας κακας
πραξεις θα ὑποδεχθῶ το βαπτισμα **118** Ἐὰν μὲν
ληπτοὶ εἶναι καλὸν πρᾶγμα ἢ ἁμαρτία φιλάτε ταυ-
την ἕως τέλους εἶναι ὁμῶς εἶναι βλαβερὰ εἰς τοὺς πρᾶ-
τοὺς αὐτὴν διὰ τὴν ἐπιμένειν εἰς τὰ ὀλέθρια Ὁ δειὺς
ζητῶν νὰ ἐμεση δηλητηρεῖν μαζί με περισσότερον διὰ
τὸν ἑαυτοῦ τοῦ μέ κερῆ κα ἀλλοιωτοῦ δια τὴν Χρει-
αζεται νὰ καθαρῶμεν τὸ σῶμα ἀπὸ τὰ βλαβερὰ καὶ
ὁχ δεδαιώς νὰ καμῶμεν τὴν ὁσον μεγαλῶτεραν τῆς
ἐγείας **119** Τοῖς πολλοὺν φορεῖται μέχρι ποιοι σημεῖα δια-
τα νὰ σηκωσῇ τὸ θάρος τῶν δευραμένων νὰ μεταφερ-
θῶν πραγμάτων το δε περισσότερον τοῦτο τοῦ κατὰ
β-βίζε **120** Νὰ φοβηθῆς ἀπὸ τὴν καὶ οἱ πᾶσι τὰ παρόντα
κα ἀφοῦ καμῆς τὰ ἁμαρτήματα μετῶτερα ἀπὸ τὴν
αὐχλωρησιν **121** Πᾶσι τοῖς καίτοι ἐμπροσθεν τῶν
λιμένων τοὺν ἡλπίσας νὰ φθάσῃς

Δεῖ βλέπε ὁ Θεὸς αὐτὰ ποιοῦνται οὐκ αὐτοῦ, ἢ δὲν ἀν-
τιλαμβάνεται τὰς σκεφὰς αὐτοῦ ἢ ἀνεργάζεται μα-
χοις τὰς ἀδίκας **122** Ἐν ὅμοις εἶπεν διὰ τὰ γὰρ ὁ
μοιος μετῶ **123** Σὺ δὲ νὰ ἴπται μὲν φιλὰν με ἀνθρώ-
πων ἡθελῶν προεταμῶν καὶ αὐτοῦ με ἐμμενῶν λε-
γῶν καὶ πρᾶττων ἐκείνῳ με τὰ ἅπαντα αὐσθῆκεται δι-
εῖναι τρέψα θελῶν ὁμῶς νὰ πληρώσῃς τὸν Θεὸν κα
ἐλπίζων νὰ γῆς δεκτὸς εἰς τὴν τάξιν τοῦ αὐτοῦ με τὸ
νὰ πρᾶττης ἐκεῖνα πᾶσι εἶναι ἐγθῶ κα πρὸς τὸν Θεὸν
καὶ μετῶ νὰ ἀτμάζης οὐκ νὰ δια τῶν ὁπῶν προσκού-
εις εἰς τὸ θεῖον τῶ Θεοῦ ἐκ τούτων ἐλπίζεις τὴν φι-
λίαν τοῦ Θεοῦ Προσεῖς ἡπῶς με τὴν ἐλπίσῃ τῆς ἀπο-
λιτῶν κα **124** Ἀφῶ κα με τῶν τῆς δια τοῦ ἐαυτοῦ σου
πᾶσι κακῶν αὐτῶν τῆς μεν τῆς ἁμαρτῶν ἀπολε-
σης διὰ τὴν αὐχλωρησιν Ὁ Θεὸς δὲ ἐμταίζεται **125** Μὴ
ἐμπροσθεν τῆς χιτῶν Μὴ εἴσης καλὸς με ὁ νομὸς
ἀλλὰ περισσότερον ἐμπαρῶς ἢ ἁμαρτία Ἡ ἡδ-
εἶνα τοῦ ἀκέραιου τοῦ διαβολοῦ ποὶ ἔλκε πρὸς τὴν κα-
ταστρόφην Ἡ ἡδονὴ εἶνα μητὴρ τῆς ἁμαρτίας ἢ δὲ ἀ

30. Ψαλμ. 49, 21

31. Γαλ. 6, 7.

ποιός εἰς σέ εἶναι, τόσοι ἀξιόπιστος ἐγγυητής τῶν μελλόντων. Δέν βλέπεις νηπιά νά ἀρπαζῶνται, τοῖς εὐρισκόμενοις εἰς ἡλικίαν νά ἀπάγωνται. Δέν ἔχε καποῖαν προθεσμίαν ὁ θῖος Διατ. ἀναμένεις τὸν πυρετὸν διὰ νά λαβῇς ὡς δῶροι τὸ βάπτισμα, ὅποτε οὐδέ νά προφέρῃς θά δυνηθῇς τὰ σωτηρια λόγια, ἴσως δέ οὐδέ νά τὰ ἀκοῦσης ευκρινῶς θά σοῦ ἐπ'τραπῇ, ἀφοῦ εἰς αὐτὴν τὴν κεφαλὴν σου ἐνοκεῖ ἡ νόσος, οὔτε τὰς χεῖρας νά ὑψώσης εἰς τοὺς οὐρανὸν, οὔτε εἰς τοὺς πόδας σου νά σταθῇς. **Β** οὔτε νά γονατίσης εἰς τὴν προσκυνησιν, οὔτε νά διδαχθῇς τὰ χρῆσμά, οὔτε νά ὁμολογήσης ὀρθῶς, οὔτε νά σταχθῇς μετὰ τοῦ Θεοῦ, οὔτε νά ἀποτάξῃς τὸν ἐχθρόν.³⁶ ἴσως δέ οὔτε συνειτῶς νά παρσκολουθῇς τὸ μυστήριον καθ' ἣν ὥραν θά μυσταγωγῇσαι, ἐφ' ὅσον εἶσαι. ἀμφυβολος εἰς τὰ παρόντα ποιοῖν ἐκ τῶν δυο ἐνωσες τὴν χάριν, ἢ δέν ἀνταλαμβάνεσαι αὐτὰ που τελεῖνται. Ὅταν δέ καὶ συνειδητῶς δεχθῇς τὴν χάριν, τότε ἔχεις μὲν τὸ τάλαντον, δέν ἐπιθυμεῖς ὁμῶς τὴν ἐργασίαν.

6 Μιμησοῦ τὸν εὐνοῦχον.³⁷ Εὗρεν ἐκεῖνος τὸν κατηχητὴν καὶ δέν περιεφρόνησε τὴν μάθησιν, ἀλλ' ἐπώνω εἰς τὴν ἁμαξάν ἀνέβασεν ὁ πλούσιος τὸν πτωχόν, **Κ** ὁ μεγαλοπρεπὴς καὶ πολυδάπανος τοὺς ἀπλοῦν καὶ εὐκαταφρόνητον καὶ ἀφοῦ ἐδίδεχθη τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, ἐδέχθη μὲν εἰς τὴν καρδίαν τὴν πίστιν, δέν ἀνέβαλε δέ τὴν σφραγίδα τοῦ Πνεύματος. Διότι ὅταν εἶρον ὕδωρ. «Ἴδου λέγει ὕδωρ»³⁸ Ἀπο μεγάλης χάριν ὁ λόγος ἰδοὺ τὸ ζητούμενον, «Τι κωλύε με βαπτισθῆναι», Ὅπου ἡ προδ' αθεσίς εἶναι ἐτοιμὴ δέν ὑπάρχει τίποτε που νά ἐμποδίσῃ. Διότι, ὁ προσκαλὼν εἶναι φιλάνθρωπος, ὁ ὑπηρέτης ἕτοιμος, ἡ γὰρ ἀφθονός ἄς ὑπαρξῇ ἐντός ἡ προθυμία καὶ δέν θά ὑπάρξῃ τὸ ἐμποδίζον.

Εἰς ὑπάρχει ὁ ἐμποδίζων, ὁ φράσσων εἰς ἡμᾶς τὰς

³⁶ Πρὸς τὴν εὐχὴν τὴν ἀναγινωσκόμενην κατὰ τὴν κατὰ χρίσιν πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτισματος.

³⁷ Πράξ 8, 27 κ. ε.

³⁸ Πράξ 8, 36.

όδους τῆς σωτηρίας τον ὅποιον ἄς νικήσωμεν διὰ τῆς συνέσεως. **Β** Εκείτος τοποθετεῖ ἐντός ἡμῶν τὴν ὀκνηρίαν ἡμεῖς ἄς ἐγερθῶμεν πρὸς ἐργασίαν. Ἐκεῖνος ἐξαπατᾷ τὰς καρδίας ἡμῶν με ὑποσχέσεις χωρὶς ἀντίκρισμα ἡμεῖς ἄς μὴ ἀγνοήσωμεν τὰ τεχνάσματα αὐτοῦ. Διότι δὲν μᾶς ὑποδαυλίζει σήμερον μὲν νὰ κάμω με τὴν ἁμαρτίαν τὴν δε δικαιοσύνην δὲν μᾶς πεῖθε νὰ τὴν κρατήσωμεν διὰ τὴν αὔριον, Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος διαλυῶν τὰ παντῆρα αὐτοῦ σχεδία, λέγει «Σήμερον ἔαν τῆς φωνῆς μου ἀκοήσητε»³⁹ Εκείνος λέγει δώσατε τὴν σήμερον εἰς ἐμέ και τὴν αὔριον εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Κύριος ἀντιθέτως φωνάζει, σήμερον ἀκούσατε τῆς φωνῆς μου.

Νὰ ἀντιληφθῇς τὸν ἐχθρὸν καθολοῦ δὲν τολμᾷ νὰ συμβουλευσῇ νὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὸν Θεόν (γνωρίζει ὅτι εἶναι. θαρρὺ τοῦτο δια τοὺς Χριστιανούς νὰ τὸ ἀκούσουν). **Γ** Ἄλλα μεθοδεύει τὴν ἐπιχειρήσιν μὲ ἀπατηλὰ τεχνάσματα. Εἶναι σοφὸς εἰς τὴν διαπραξίν τοῦ κακοῦ⁴⁰ Γνωρίζει καλῶς ὅτι εἰς τὸ παρὸν ζῶμεν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅτι πᾶσα πράξις εἰς τὸ παρὸν λαμβάνει χωρὶς Κλέπτων λοιπὸν ἀπο ἡμᾶς τὴν σήμερον διὰ τῆς μεθόδου αὐτοῦ ἀφήνει εἰς ἡμᾶς τὰς ἐλπιδας τῆς αὔριον. Ἐπειτα ὅταν ἔλθῃ ἡ αὔριον, πάλιν ἔρχεται ὁ θέλων κακῶς νὰ συμμετέχῃ εἰς τὸν θῖον ἡμῶν ἀξίων τὴν σήμερον διὰ τὸν ἑαυτὸν του τὴν δε αὔριον διὰ τὸν Κύριον καὶ οὕτω διαρκῶς μὲ τὸ νὰ ἀφαρῇ μὲν ὑπουλως τὸ παρὸν διὰ τῆς ἡδονῆς, νὰ ἀφήνῃ δὲ τὸ μέλλον εἰς τὰς ἐλπίδας ἡμῶν. **120. Α** κρυφίως καὶ παραπλανητικῶς ἀποσπᾷ ἡμᾶς ἀπο τὴν ζωὴν.

7 Τοιαυτὴν πανουργίαν παρετήρησα ἐγὼ κάποτε ἐνὸς ἐπινοητικοῦ πτηνοῦ. Ἐπειδὴ δηλαδὴ οἱ νεοσσοὶ αὐτοῦ ἦτο εὐκόλον νὰ θηρευθοῦν ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας των, ἐνῶ ἐπρόβαλλε τὸν ἑαυτὸν του ὡς εὐκόλον θήρμα, καὶ ἐνῶ περιεστρέφετο πλησίον τῶν κυνηγῶν ἐν τούτοις οὔτε ἦτο εὐκόλος λεία εἰς τοὺς κυνηγούς οὔτε ἐδημιουργεῖ εἰς αὐτοὺς ἀπόγνωσιν ὡς πρὸς τὴν δυ

39. Ψαλμ. 94, 8.

40. Ἱερ. 4, 22.

ναποτήτα αλληλεως του αλλά δια τῶν ἐλπίδων, ἀφοῦ ἐκράτει αὐτοὺς πληροὺν αὐτοὶ με ποικίλους τρόπους δια τῆς ἀπασχόλησεως τῶν με αὐτοὶ ἐδῆμ ουργήσεν εἰς τοὺς νεοσσούς τὴν ἐκάραν τῆς φυγῆς, **13** ἔπειτα τέλος καὶ αὐτὶ ἐπέταξε μαζί των Νά φοβῆσαι μήπως καὶ σὺ παθῆς παρενοχλῶν με τοὺς κυνήτους ἐγκαταλείπων τὰ φανερὰ εἰς τὰς ἐλπίδας περὶ τῶν ἀδελῶν.

Ἔλα, λοιπὸν παρακαλῶ, νὰ μεταθεσῇς ἄλλο κληρὸν τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν Κύριον δῶσε εἰς τὸν ἑαυτὸν σου τὸ ὄνομα⁴¹ κατὰ γραφὸν τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ στρατιωτὴς εἰς καταλόγους εἶναι γραμμένος ὁ ἀθλητὴς ἀγωνίζεται, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπεγραφῇ ὁ δημοτὴς ἀφοῦ πολιτογραφηθῇ ὁ πολογιζετα μετὰ τῶν ὁμοφίλων τοῦ. Διότι ταῦτα εἶσαι ἐπεθνήσκων ὡς στρατιωτὴς τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀθλητὴς τῆς τῆς εὐσεβείας ὡς ἔχων τὸ πολτεῦμα εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἀποσθεύσον τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ ταύτην τὴν βίβλον τῶν ἐγκοσμιῶν, δια νὰ μεταγράψῃς εἰς τὴν ἄνω.

«**1**» Νά μαθῇς, νὰ δαχθῇς τὴν εὐαγγελικὴν πολιτείαν τὴν ἀκρόθῃ ἐγρηγοροῦν τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἐγκράτειαν τῆς γλώσσης τὴν κειριαρχίαν ἐπὶ τοῦ σώματος, τὴν ταπεινοφροσύνην τὴν καθαρότητα τοῦ νεός, τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ὀργῆς. Ὅταν ἀγαρεύεσαι νὰ προσθέτῃς⁴² ὅταν σε ἀδικοῦν νὰ μὴ πηγαίνῃς εἰς τὸ δικαστήριον⁴³ ὅταν σε μισοῦν νὰ ἀγαπᾷς⁴⁴ ὅταν σε διώκουν νὰ ὑπομένῃς ὅταν σε δυσφημοῦν ἔσυ νὰ λέγῃς καλοὺς λόγους⁴⁵. Νά εἶσαι νεκρὸς διὰ τὴν ἁμαρτίαν⁴⁶ νὰ σταυρωθῇς μετὰ τοῦ Χριστοῦ ὅλην τὴν ἀγάπην νὰ τὴν μεταθέσῃς πρὸς τὸν Κύριον.

Ἀλλὰ εἶναι, δυσκόλῃ αὐτὰ. Ποῖον δὴμῶς ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ εἶναι, ἐσκόλον, Ποῖος ἐνίκησε κοινῶμενος, Ποῖος ἐστολισθῇ με τοὺς στεφάνους τῆς ὑπομονῆς ζῶν τρυφή-

41 Εἰννοεῖται τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον λαμβάνει ὁ Χριστιανὸς κατὰ τὸ Βάπτισμα.

42 Ματθ 5, 41.

43 Πρὸς Ματθ 5, 25.

44 Ματθ 5, 44.

45 Α. Κορινθ 4, 12-13.

46 Ρωμ. 6, 11.

λὴν ζωὴν καὶ διασκεδάζων. Οὐδεὶς παρέλαβε το ὄρα θεῖον χωρὶς νὰ τρεῖται. Οἱ κοποὶ γεννοῦν τὴν δοξάν, αἱ κοπώσεις δημιουργοῦν τοὺς στεφανούς. **Δ**· Διὰ πολλῶν θλιψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασίλειαν τῶν οὐρανῶν⁴⁷, λέγω καὶ ἔγωγας θλιψαίς ὅμως αἰτίας τας διαδέχεται ἡ μακαριότης εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ τοὺς μοχθοὺς τῆς ἁμαρτίας τοὺς ἀναμένει τὸ κοπιῶδες καὶ σκυθρωπὸν τῆς γενέτης.

Διότι, διὰ τοῦ ἐξετάζοντα μετὰ προσοχῆς, οὔτε τὰ ἔργα τοῦ διαβολοῦ γίνονται χωρὶς κοποὶ ἀπο τοὺς ἐργάτας τῆς ἀνωμίας. Πράγματι ποιοὶ εἶναι οἱ δρωῦτες τῆς σωφροσύνης, Ὁ πορνέων ὅμως εἶνα καθιδρός ἐκ τῆς ἡδονῆς ἡ ὅποια τὸν λεῶνε. Τόσοι ἀφαίρει ἐκ τοῦ σώματος ἡ ἐγκράτεια ὅσοι ἡ ὀδελύρα καὶ λυσσώδης ἀκολασία καταστρέφει. Αὐτοὶ ποὺ διανυκτερεύουσιν εἰς τὰς προσευχὰς παραμένουσιν ἀσπνοὶ ἐπὶ νυκτας, **Ε**ὖ ἀλλὰ πολὺ δυσκολώτερα εἶναι αἱ νυκταὶ αὐτῶν ποὶ ἐπαγρυπνοῦν εἰς τὰς ἀδίκας. Διότι καὶ ὁ φόβος μήπως συλληφθοῖν ἐπ' αὐτοφωρῶ καὶ ἡ ζάλη τῶν ἡδονῶν ἀπομακρυνεῖ ἐντελῶς πᾶσαν ἀναπνοήν. Ἐστὶν δὲ μετὸ νὰ ἀποφευχῇς τὸ στενὸν τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης πρὸς τὴν σωτηρίαν, ἐπιδώκης τὸ εὐρυχωρὸν τῆς ἁμαρτίας, φοβοῦμαι, μήπως μέχρι τέλους ἀποῦ ὀδευσης τὴν πλατεῖαν ὁδόν, εὐρης τὸ φυσιολογικὸν αὐτῆς τῆς ὁδοῦ κατάλυμα.

Ἀλλὰ ὁ θησαυρὸς δυσκόλως φυλάσσεται. Διὰ τοῦτο ἐπαγρυπνήσων ἀδελφέ· Ἐστὶν θέλης ἔχεις βοηθούς, τὴν προσευχὴν ποὶ φυλάττει, ὡς φρουρὸς τὴν νύκτα, τὴν νηστείαν ποὶ βοηθεῖ, τὴν ψαλμωδίαν ποὶ ψυχαγωγεῖ. **121** **Α** Ταυτὰς παράλαβε μαζὶ σου. Αὐτὰ, ὡς ἀγρυπλοῦν μαζὶ σου, δὲ τὴν φρουρήσων τῶν πολυτιμῶν.

Τί εἶναι, καλυτερον, εἰπέ μου νὰ ἀγωνιῶμεν ὅταν πλουτίζωμεν διὰ τὴν φρουρήσων τῶν πολυτιμῶν, ἢ νὰ μὴ ἔχωμεν ἐξ ἀρχῆς ἐκεῖνο ποὶ πρέπει νὰ φυλάξωμεν. Οὐδεὶς ἀπώθετα ἀγαθὰ ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου μήπως τὰ στερηθῇ. Διότι οὕτω τίποτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα δὲν θὰ ὑπῆρχε, ἐάν, δι' ἐν ἑκάστον ἐξ ἐκείνων ποὶ προσπαθοῦ-

47. Πράξ. 14, 22.

με να κατορθώσωμεν ἐσκεπτόμεθα τὰς ἀποτυχίας Δό-
τι παρα τὴν γεωργίαν εὐρίσκεται ἡ ἀκαρπία παρα τὰς
ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις τὰ ναυάγια εἰς τοὺς γαμούς
αἱ χηρεῖαι, εἰς τὰς ἀνατροφὰς τῶν τέκνων αἱ ἀτέκνια.
Ἐν τοιτοῖς ὅμως ἐπιχειροῦμεν τὰ ἔργα **Β** στήριζομενοι
εἰς τὰς καλυτέρας τῶν ἐλπίδων καὶ ἀναθέτοντες τὴν
καλὴν ἐκθασιν τῶν ἐλπισθεντων εἰς τὸν Θεὸν ποῦ κυ-
θερνᾷ τὰ ἡμέτερα.

Συ ὅμως δια τῶν λόγων μὲν ἐπαινεῖς τὸν ἁγιασμόν
ἀλλ' εἰς τὴν πράξιν δαπανᾷς τὸν καιρὸν σου μετὰ τῶν
καταδικασμένων. Προσεξε μήπως κοπότε μεταμελη-
θῇς δια τὰς κακὰς ἀποφάσεις σου τότε, ὅποτε δὲν θὰ
ὑπάρχη ὄφελος δια σε ἐκ τῆς μεταμελείας σου αὐτῆς
Ἄς σέ σωφρονίσῃ το παράδειγμα τῶν παρθενῶν⁴⁸ Ἐ-
κεῖνα μὴ ἔχουσαι τὸ ἔλαιον εἰς τὰ ἀγγεῖα διτε ἔπρεπε
νὰ εἰσέλθουν μετὰ τοῦ νυμφίου τότε διτε δὲν εἶχον ἢ
σθάνοντο τὰ ἀναγκαῖα Δια τοῦτο καὶ μωρὰς αὐτὰς
ἡ Γραφή ὠνόμασε διότι ἐξοδύσασαι τὸν χρόνον τῆς
χρησιμοποίησεως τοῦ ἔλαιου εἰς τὴν δρομον καὶ τὴν
προπαρασκευὴν χωρὶς νὰ το καταλάβουν ἀπέκλεσαν
τὸν ἐαυτὸν των **Δ** ἀπὸ τῆς χαρὰς τοῦ νυμφῶος Μὴ τυ-
χον καὶ συ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, καὶ ἀπὸ μηνῶν εἰς μῆ-
νας καὶ ἀπὸ ἡμερᾶς εἰς ἡμέραν ἀναθάλλων, καὶ μὴ
λαμβάνων τὸ ἔλαιον ποῦ εἶναι ἡ τροφή τοι φωτός, φθα-
ρῆς κάποτε εἰς ἡμέραν ποῦ δὲν περμένεις ὅποτε θὰ
σοῦ ἔχουν λειψεῖ εἰς τὸ ἐξῆς τὰ ἐνδ' ἀφέροντα τῆς ζω-
ῆς στέρησις δὲ θὰ ὑπάρχη ἀπὸ παντοῦ καὶ θλίψις ἀπα-
ρηγόρητος ἐνῶ οἱ ἰατροὶ μὲν θὰ ἔχουν ἀποκάμει θὰ ἔ-
χουν ἀποκάμει δε καὶ οἱ οἰκεῖοι διτε θὰ συνέχεσαι ὑπὸ
σεχνοῦ καὶ ξηροῦ ἀσθματος, ἐνῶ σφοδρὸς πυρετὸς θὰ
διακαίῃ τὰ ἐσωτερικά σου καὶ θὰ σὲ σιγολειώνῃ, θὰ
στεναλῆς μὲν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδίας σου, δὲν θὰ εὐ-
ρῆς ὅμως ἐκεῖνον ποῦ θὰ λυπηταὶ μαζὶ σου Καὶ θὰ φι-
θυρίσῃς μὲν κάτι τὸ λεπτόν καὶ ἀδύναμον, δὲν θὰ ὑ-
πάρχη ὅμως κάποιος ποῦ νὰ σὲ ἀκούῃ **Δ** κάθε τι δὲ
ποῦ θὰ λέγεται ἀπὸ σέ, θὰ περιφρονῇται ὡς ἀνοησία

Ποῖος θὰ σοῦ δώσῃ τότε τὸ θάπτισμα, Ποῖος θὰ

48. Ματθ. 25, 1 κ. ἐ.

σέ θυμῆθη ἀφοῦ θα ἔχῃς καταφαγῶθῃ ὑπὸ τοῦ πάθους. Οἱ περγενεῖς λυποῦνται οἱ μακροὶ τοὶ παθούς ἐρίσκομενοι ἀπὸ ἀφορῶν ὁ φίλος φοβεῖται τὴν ἐπιμόνην ὡς δημιοφροσύνην ταράχην ἰσως καὶ ὁ αἰσός ἐξάπατᾷ ἄλλα σου δεν ἀπελπισεσαι διότι ἐκ φύσεως ἀγαπᾷς τὴν ζωὴν. Νυξ καὶ ἐρημία ἀπὸ βοηθούς ὁ βαπτίζων δεν ὑπάρχει. Ὁ θάνατος εἶναι πλησὼν οἱ ἀπαρητες διαζύνται. Ποίος ὁ σωζων ἐκ τούτων. Ὁ Θεὸς ὁ περιφρονηθεὶς Ἄλλα θα σε εἰσακούσῃ τότε διότι σὺ τώρα εἰσακοεῖς αὐτόν. Θα δώσῃ προθεσίαν. ¶ Διότι καλῶς ἐχρησιμοποίησας αὐτὴν που ἔχει δοθῇ.

8 «Μηδεὶς σε ἐξάπατάτω κενὰς λόγους»⁴⁹ Διότι αἰφνίδως ὁλεθρὸς θα περῇ εἰς σε⁵⁰ καὶ ἡ καταστροφὴ θα φθάσῃ ὡς καταγες. Θα ἔλθῃ ἄγγελος ἀκθρυστὸς λαμπρὰν θύειαν καὶ σὺ τὴν ψυχὴν σου ποὺ θα ἔχῃ δεθῇ μετὰς ἁμαρτίας ποὺ συχνὰ θα στρέφετα πρὸς τὰ ἔδω καὶ ποὺ θα ὀδύρεται σιωπηλῶς ἀφοῦ εἰς τὸ ἔλθῃς θα ἔχῃ ἀποκλεισθῇ τὸ ὄρτυξ τῶν θρηγίων. Ὡς ποὺ θα ὑπαραξῇς διὰ τὸν ἑαυτοῦ σου πόσον θα στεναχῇς. ¶ 122 Ἀ χωρὶς ἀφέλειται μετανοεῖν διὰ τὰ ἀποφασισθέντα ὅτινι ἀντικρύσῃς τὴν χάριν τῶν δικαίων κατὰ τὴν λαμπρὰν δαισμονί τῶν βωρῶν καὶ σιγῶνως τὴν σκθρωπότητα τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς τὸ σκότος τὸ θαυτατόν.

Οποῖους λόγους θα εἰπῇς τότε ἐν τῇ ὁδίῃ τῆς καρδίας σου. Ἀχ να μὴ ἀπορρίψω τὸ θάρι τοῦ τη φορέον τῆς ἁμαρτίας, ἀφ' οὗ τοσοῦ ἐκόλος ἦτο ἡ ἀπόρριψις ἀλλὰ να σὺ τὸν σαρρὸν τούτων τῶν κακῶν. Ἀχ να μὴ ἀποπλυνῶ τὰς κηλίδας ἀλλὰ να εἶμαι σιγῶντισμενός μετὰς ἁμαρτίας. Τώρα θα ἦμουν μετὰ τῶν ἀγγέλων τώρα θα ἀπελαμβάνον τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. ¶ Ὡς τῶν κακῶν τότε ἀποφασεῖν διὰ τὴν προσκαιρὸν ἀπόλαυσιν τῆς ἁμαρτίας σιωνίως θάσσον. Ζῶμαι διὰ τὴν ἡδονὴν τῆς σαρκὸς εἰς τὸ πῦρ παραδιδόμαι. Δὲ καὶ εἶναι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ προσεκαλομένη ἀλλὰ δεν υπηκόον ἐδιδασκομένη, ἀλλὰ δεν ἐνδιεφερόμενη μοῦ παρεχόν.

49 Ἐφεσ 5, 6.

50 Α' Θεσσα 5, 3.

μαρτυρίας, ἀλλ' ἐγὼ περιεγέλων

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα θα εἴπῃς, θρηνῶν τὸν ἑαυτὸν σου, ἐὰν ἀρπαγῇς ὑπὸ τοῦ θανάτου πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Ἀνθρώπε ἢ τὴν γεννανὰ νὰ φοβηθῇς, ἢ τὴν βασιλειαν νὰ ἐπιδιώξῃς. Μὴ ἀτιμάσῃς τὴν πρόσκλησιν. Μὴ εἴπῃς, «Ἐχε με παρητημένον»⁵¹ διὰ τοῦτο καὶ τοῦτο. Οὐδεμία πρόφασις εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ παρατηθῇς. **Ⲙ** Νὰ δακρῶσά μου ἔρχεται, ὅταν σκεφθῶ, ὅτι προτιμᾷς τὰ ἔργα τῆς αἰσχυνῆς ἀπὸ τὴν μεγάλην δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι, ἐπειδὴ δυσκολῶς ἀποσπᾷσαι, ἀπὸ τὴν ἀμαρτιαν ἐξ αἰτίας τῆς γλυκυτητος τῆς ἀκολασίας ἀποκλείεις τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ, ὥστε νὰ μὴ ἴδῃς τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐπουρανίου Ἱερουσαλὴμ.

Ἐκεῖ ὑπάρχουν μυριάδες ἀγγέλων πανηγυρεῖς πρωτοτόκων, θρόνοι ἀποστόλων, προέδρῃαι προφητῶν, σκῆπτρα πατριαρχῶν, στέφανοι μαρτυρῶν, ἔπανοι τῶν δικαίων. Νὰ ἐπιθυμήσῃς νὰ συναριθμηθῇ ὁ ἑαυτός σου εἰς ἐκείνους, ἀφοῦ λουσθῇς διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἀγασθῇς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅτι εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυναμὶς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. **ⲟ** Ἀμήν.

14. ΟΜΙΛΙΑ ΙΔ΄ ΚΑΤΑ ΜΕΘΥΟΝΤΩΝ

Α΄. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Και ἡ ὁμιλία αὕτη δὲν γνωρίζομεν ποῖον ἔτος ἐξεφωνήθη, καὶ ἰσχυτέρως καὶ ὁμῶς μαρτυρεῖται δεικνύοντι, ὅτι ἐξεφωνήθη μετὰ τὸ Πάσχα καὶ ἐν ὄψει τῆς ἐσρατῆς τῆς Πεντηκοστῆς, ἀφοῦ εἶχον προηγηθῇ πλῆθος ἀλλῶν ὁμιλιῶν τοῦ θ' οὐ, ὡς φαίνεται, πρακτικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιεχομένου, ἐκ τῶν ὁποίων ἔχει ἀποκρίσει ὁ ἐκκλητικὸς.

Φαίνεται, ὅτι, εἰ, τὴν ἐποχὴν ἐκείτην τὸ πάθος τῆς μέθης ἦτο πολὺ διαδεδομένον εἰς τοὺς εὐέλπιδας καὶ μακρὰν τοῦ Χριστοῦ ζώντας ἀνθρώπους, ὥστε ὁ Μ. Β., παρὰ τὴν κόπωσιν ποὺ ἔχει, νὰ ἀναγκάζεται νὰ ἀσχολῆται μὲ τούτους μεθυομένους. Τότε οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχον τὴν ποικίλαν τῶν τρόπων τῆς ἁμαρτίας ποὺ ὑπάρχουν σήμερον, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως εἶχον ἐκινῶσαι πολλοὺς τρόπους ἀπολαύσεως τοῦ οἴνου, ὄντες κυριαρχούμενοι ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς μέθης. Ὁ Μ. Β. γνωρίζει πολλοὺς ἐκ τῶν τρόπων τούτων καὶ τοὺς ἀναφέρει. Πῶς, τοὺς ἐγνωρίσεν; Ὁπωσδήποτε συναναστρεφόμενος μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν ὡς καὶ ὁ Χριστός, ὅχι διὰ νὰ συμμετέσχω εἰς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἀνυψώσῃ πρὸς τὴν ἀληθινὴν ζωὴν, τὴν ὄντως ἀνθρωπίνον καὶ χριστιανικὴν. Τοῦτο εἶνα τὸ καθήκον τοῦ πραγματικοῦ Ἐπισκόπου καὶ ποιμένου, νὰ εὕρῃσκη τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον ἐκεῖ εἰς τὸ ἀντρον τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ τὸ σωζῇ.

Διὰ τῆς ὁμιλίας αὐτῆς ὁ Μ. Β. συν τοῖς ἄλλοις ἀναδεικνύεται καὶ ἀριστὸς γνώστης τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης, εἶνα, δὲ καὶ ἡ ὁμιλία αὕτη καὶ σήμερον ἐπ' αἵματος, ὅχι μόνον διὰ νὰ μᾶς προφυλάξῃ ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου πάθους τῆς μέθης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παν πάθους καὶ ὑποδουλώσιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

Β΄. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 Μὲ παρακινοῦν μὲν πρὸς ὁμιλίαν τὰ ἐσπερινὰ θεήματα, πάλιν ὁμῶς συγκρατεῖ τὴν ὁρμὴν μου καὶ ἀμβλύνει τὴν προθυμίαν τὸ ἀκαρπὸν τῶν προηγουμένων κόπων. Διότι καὶ ὁ γεωργός, ὅταν ἡ πρώτη αὐτοῦ σπορὰ δὲν φυτρώσῃ, τὴν δευτέραν φορὰν γίνεται περισσότερο διστακτικὸς διὰ νὰ σπεύρῃ πάλιν εἰς τὰ ἴδια χω-

ράφια **Ε** 'Εάν δηλαδή μέ τούσας πολλὰς παραινέσεις τὰς ὁποίας καὶ κατὰ τὸν προηγουμένον χρόνον ἐπαρειαψάμεν νὰ σᾶς προτρέψωμεν καὶ ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὰς ἑπτὰ ταύτας ἐβδομάδας τῶν ἡμερῶν δεῖ ἐπιτελεῖσθαι νὰ σᾶς κηρύττωμεν καὶ καὶ ἡμέραν τὴν ἐπὶ τὴν ὅν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ εὐδοκίᾳ ὄφελος προέκυψε μετὰ τὰς ἐλπίδας θὰ ἐδιδώμεν σημεῖον,

Ὡς ποῦ καὶ κατὰ μάλιστα ἡγρυπνήσατε, ποῦ καὶ ἡμέρας χάρις λογιεσθῆτε, ἐὰν θεοπνευστικῶς χωρὶς λόγον Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει προοδεύσει εἰς ἀγαθὰ ἔργα καὶ ἔπειτα ἐπανέρχεται πρὸς τὴν παλαιὰν κακὴν ἀνέστησεν δὲ χάνει μοῖον τοῦ μισθοῦ ὃ ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα ἔκοιτασε, ἀλλὰ θεωρεῖται καὶ ἀξίως μεγαλειότηρας καταδικῆς διότι ἀφορῶν ἐγερθεὶς τὸν καλὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀφορῶν ἡξιώθη νὰ γυμνάσῃ τὰ μυστήρια ὅλα τὰ ἐπιδεικνύοντα ἀπατηθεὶς ἀπὸ ὀλιγοχρόνιων ἀπόλων. Ὁ μὲν γὰρ ἐλαχιστὸς οὐγγυσωτὸς ἐστὶν ἔλεους δυνατόν δὲ λεγέτω δι' αὐτῶν ἐτασθησονται»¹

123 **1** Μία ἑσπέρα καὶ μὴ ἐπιθέσας τοῦ ἐχθροῦ ὅλον ἐκείνον τὸν κόπον, διέλιπε καὶ ἐξηφάνισεν Πᾶσα λοιπὸν προθυμία διὰ τὸν σημερινὸν λόγον. Ὡστε καὶ θὰ ἐσκέπων το γινώσκετε κακῶς ἐὰν δὲν ἐφοβώμεν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰερεμίου ὁ ὁποῖος μὴ θέλων νὰ ὁμιλήῃ πρὸς λαὸν ἀπεθῆ ἔπαθεν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος διηγήθη ὅτι δηλαδὴ ἤκουε πῶς εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ καὶ διέλειετο ἀπὸ παιτοῦ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντέχῃ²

Γυναικες ἀμαρτωλαί, λησμονήσασαι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ περιφρονήσασαι τὸ αἶμα τὸν πῶρ εἰς τὸ αἵμα τὴν ἡμέραν³ ὅτε διὰ τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀναστάσεως ἔπρεπε αὐτὰ νὰ καθήντα εἰς τοὺς οἴκους καὶ νὰ σκέπτωνται τὴν ἡμέραν ἐκείνην **23** κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀνάξουν μὲν οἱ οὐρανοὶ θὰ παρουσιασθῇ δὲ εἰς ἡμᾶς ὁ κριτὴς ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σάλπιγγες Θεοῦ, καὶ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν καὶ κρίσις δικαία, καὶ ἀποδοσις εἰς ἕκαστον συμφωνῶς πρὸς τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ ἀντὶ νὰ ἔχουν αὐτὰ εἰς τὰς σκεφαίς, καὶ νὰ καθαρίζουν μὲν τὰς

¹ Σοφ Σολομ 6, 6

² 1^αρ 20, 9

³ Εννοεῖται ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα

καρδίας των ἀπὸ τὰς ποιητὰς ἐνθυμήσεως, νὰ ἐξαλείφουν δὲ μὲ τὰ δακρυὰ τὰ προηγουμένα ἁμαρτήματα, νὰ προετοιμαζώνται, διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ἐκείναι ἀφοῦ ἀπετιναῖαν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἀπέριψαν ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τὰ καλυμματα τῆς κοσμιότητος ἀφοῦ πεφερόνησαν τὸν Θεόν, ἀφοῦ περιεφρόνησαν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ. ¶ ἀφοῦ ἀπέβαλον τὴν ἐντροπὴν ἀπὸ καθὲς ὄλερμα τοῦ ἀνδρός, μὲ τὸ νὰ σειοὺν ἐπιδεικτικῶς τὰς κόμας μὲ τὸ νὰ σπύρουν τὰ ἐνδύματα, καὶ μὲ τὸ νὰ παίζουν συγχρόνως μὲ τοὺς πόδας* μὲ ἀσελγὴ ὀφθαλμὸν μὲ διόχυτον γέλωτα ἀφοῦ ἔχουν τρελλαθῇ δια χορόν, προσκαλοῦσαι πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῶν καθὲς εἶδους ἀκολασίαν τῶν νέων, ἀφοῦ ἔστησαν χοροὺς εἰς τὰ πρὸ τῆς πόλεως μαρτύρια, ἔχουν μεταβαλεῖ τοὺς ἡγασμένους τοποὺς εἰς ἐργαστήριον τῆς ἰδικῆς τῶν αἰσχροτητος Ἐμόλυναν μὲν τὸν ἄερα μὲ τὰ πορνικὰ ἄσματα ἐμόλυναν δὲ τὴν γῆν μὲ τοὺς ἀκαθάρτους ποδας τὴν ὅποιαν μὲ τοὺς χοροὺς κατεπάτησαν ἀφοῦ ἐδημιουργήσαν θέαμα διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν εἰς τὸν ὄχλον τῶν νεανίσκων. ¶ πρᾶγματι, ἀναιδεῖς καὶ ἐντελῶς παράφοροι χωρὶς καμμίαν ὑπερβολὴν παραφροσύνης νὰ παραλείπουν

Ταῦτα πῶς μὲν νὰ σιωπήσω, πῶς δὲ κατ' ἀξίαν νὰ κλαύσω. Ὁ οἶνος μᾶς ἐπροξένησε τὴν θλάθην εἰς τὰς ψυχὰς αὐτὰς ὁ οἶνος, ποὺ ἔχει δοθῇ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς δῶρον εἰς τοὺς σωφρονεῖς διὰ τὴν ἀνακουφίσιν τῆς ἀσθενείας, τώρα ὅμως μετεβλήθη εἰς ὄπλον ἀκολασίας ἀπὸ τοὺς ἀσελγεῖς

2. Ἡ μέθη, ὁ αὐθαιρετος αὐτὸς δαίμων, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπολαύσεως ἐμβάτων εἰς τὰς ψυχὰς, ἡ μέθη, ἡ μὴ τὴν τῆς κακίας, ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἀρετῆς, τὸν ἀνδρεῖον τὸν κάμνει διὰ τὸν, τὸν σωφρονα ἀσελγῇ δικαιοσύνην δὲν γνωρίζει, τὴν συνεσιν ἐξαφανίζει. Διότι, ὅπως ἀκριθῶς τὸ ὕδωρ εἶναι ἐναντίον εἰς τὸ πῦρ, οὕτως ἡ ἀμετρος χρῆσις τοῦ οἴνου κατασθῆναι τὸν λογισμὸν. ¶ Διὰ τοῦτο ἐδίσταζα νὰ εἶπω κάτι κατὰ τῆς μέθης, ὅχι

διότι είναι κάτι μικρόν κακόν, ἢ ἄξιον νὰ παραβλεφθῇ ἀλλὰ διότι οὐδέν ὄφελος παρέχει ὁ λόγος. Διότι ἐάν ὁ μέθυος παραφρονῇ καὶ εὗρισκεται εἰς πνευματικόν σκότος, ματαίως ὁμιλεῖ ὁ ἐπιτρώων εἰς τὸν μὴ ἀκουοντα. Πρὸς τοὺς λοιποὺς νὰ διαβῶμεν, ἀφοῦ ἐκεῖνος μὲν ποὺ χρεάζεται, τὴν συμβουλὴν δὲν ἀκούει τὰ λεγόμενα, ἐκεῖνος δὲ ποὺ εἶναι σωφρων καὶ νηφαλὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν βοηθεῖν τοῦ λόγου, ἐπεὶ εἶναι καθαρὸς ἀπὸ τοῦ πάθους. **124** Α Ποίας σκέψεις λοιπὸν θὰ μεταχειρισθῶ εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν, ἀφοῦ καὶ ἡ διδασκαλία εἶναι ἀχρηστος καὶ ἡ σωπὴ ἀκύνδυνος. Νὰ παραβλέψωμεν τὴν φροντίδα, Ἄλλ' εἶναι ἐπικίνδυνος ἡ ἀμέλεια. Ἀλλὰ νὰ εἰπῶ κάτι ἐναντιὸν ἐκείνων ποὺ μεθοῦν. Ἄλλ' εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων φωνάζομεν.

Ἰσως λοιπὸν ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ λοιμώδη νοσήματα ποὺ οἱ ἱατροὶ τοὺς μὲν ὑγιεῖς ἀσφαλίζουν μὲ προφυλακτικὰ φάρμακα, τοὺς δὲ ἀσθενεῖς δὲν προσπαθοῦν νὰ θεραπεύσουν, οὕτω καὶ εἰς ὑμᾶς ἡ διδασκαλία κατὰ τὸ ἡμῶς εἶναι χρησιμὸς. **Β** Προφυλάξιν ὑποδεκνύουσα εἰς τοὺς ἀπὸ πηλαγμένους τοῦ πάθους, οὐχὶ ὁμῶς ἀπαλλαγὴν καὶ θεραπείαν εἰς ἐκείνους ποὺ κυριαρχοῦνται ὑπὸ τοῦ πάθους.

3 Εἰς τι διαφερεῖς ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, ἄνθρωπε, μήπως ὅχι κατὰ τὸ χάρισμα τοῦ λογικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἔλαθες ἀπὸ τὸν κτιστὴν σου ἔγνες ἀρχῶν καὶ κυρίαρχος ὅλης τῆς κτίσεως. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἀφήρεσεν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν συνέσει διὰ τῆς μέθης «παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὠμοιωθῇ αὐτοῖς»³ Μᾶλλον δὲ καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη τὰ βοσκήματα, θὰ ἔλεγον ἐγὼ τοῦλάχιστον, ὅτι εἶναι περισσότερον παράλογοι οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν κατάστασιν τῆς μέθης, ἀφοῦ τὰ μὲν τετράποδα πάντα καὶ τὰ θηρία ἔχουν καθωρισμένην τὴν ἐποχὴν πρὸς μίξιν καὶ ἀναπαραγωγὴν, αὐτοὶ ὁμῶς ποὺ ὑπεδουλώσαν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν μέθην καὶ ποὺ ἔχουν γεμίσει τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν παρά φύσιν θερμότητα, **Γ** πᾶσαν ἐποχὴν καὶ πᾶσαν ὥραν συνωθοῦνται πρὸς τὰς ἀκαθάρτους καὶ ἀσχήμους μίξεις καὶ ἡδονάς.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο ποῦ ἐμβάλλει εἰς αὐτοὺς τὸν παραλογισμόν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκτροπὴ τῶν αἰσθησέων ἀποδεικνύει τὸν μέθυσον χειρότερον ἀπὸ κάθε κτήνος. Διότι ποῖον βόσκημα ἔχει τόσην παραισθησιν ὡς πρὸς τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοήν ὅπως ὁ μέθυσος. Δὲν ἀγνοοῦν μὲν τοὺς πάρα πολὺ γνωστούς, πολλάκις ὁμῶς δὲν σπεύδουν πρὸς τοὺς ξένους ὅπως θὰ ἔσπευδον πρὸς τοὺς συνηθείς. Δὲν πηδοῦν πολλάκις τὰς σκιάς ὡς νὰ ἦσαν ὄχθοι, ἢ φάραγγες. Ταῦτα δὲ αὐτῶν ἔχουν γεμίσει ἀπὸ ἤχους καὶ θορυβούς ὡς νὰ εἶναι θάλασσα τεταραγμένη ἢ δὲ γῆ τοὺς φαίνεται ὡς νὰ ἴσταται ὄρθια. **Δ** καὶ τὰ ὄρη ὡς νὰ περιστρέφονται. Οὗτοι ἄλλοτε μὲν γελοῦν ἀκαταπαυστῶς ἄλλοτε δὲ θλιβόνται καὶ κλαίουں ἀπαρηγορητα. Καὶ τώρα μὲν εἶναι, θρασεῖς καὶ ἀφοβοί, ὕστερον δὲ φοβισμένοι, καὶ δειλοί. Εἰς αὐτοὺς ὁ ὕπνος μὲν εἶναι θαρὺς καὶ ἀνυπόφορος καὶ πνιγερὸς, καὶ πράγματι τοῦ θανάτου γειτῶν, ἢ δὲ ἐγρήγοροις ὁμοιάζει περισσότερον μὲ ὕπνον. Ὅνερων δηλαδὴ εἶναι εἰς αὐτοὺς ὁ θῖος, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι, θεθαίως χωρὶς νὰ ἔχουν ἐνδυμα, οὔτε τι νὰ φάγουν εἰς τὴν αὔρην, θασιλεύουν καὶ κυβερνοῦν στρατόπεδα εἰς τὴν κατάστασιν τῆς μέθης, καὶ πόλεις οἰκοδομοῦν, καὶ χρήματα μοιράζουσιν. Με τοιαύτας φαντασιώσεις καὶ τοσαύτας ψευδαπάτας γεμίζει τὰς καρδίας αὐτῶν ὁ οἶνος ποῦ κοχλάζει ἐντὸς τῶν.

Ἄλλοι δὲ μέθυσοι περιπίπτουν εἰς τὰ ἀντίθετα πάθη. **Ε** Εἶναι ἀπληγισμένοι, καὶ κατηφεῖς, καὶ θλιθεροί, καὶ δακρυθερεκτοί, καὶ φοφοδεεῖς, καὶ δειλοί. Ὁ αὐτὸς οἶνος εἰς διαφόρους καταστάσεις σωμάτων προκαλεῖ διάφορα τὰ πάθη εἰς τὰς ψυχάς. Διότι ἐκεῖνους μὲν εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἐνεποιεῖ διάχουσιν τοῦ αἵματος, ὥστε νὰ φθάσῃ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, **125 Α** τοὺς παρουσιάζει εὐθέιμους καὶ περιχαρεῖς καὶ λάμποντας ἀπὸ χαρὰν ἐκείνους ὁμῶς τῶν ὁποίων τὴν διαθέσιν θὰ συμπίεσῃ ὑπὸ τοῦ βάρους, συστέλλων καὶ συμπιέζων τὸ αἷμα αὐτῶν, ὁδηγεῖ αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀντίθετον ψυχικὴν κατάστασιν. Ἀλλὰ διατὶ πρέπει νὰ ἀπαριθμῶμεν τὸ πλῆθος τῶν ὑπολοιπῶν παθῶν, τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ χαρακτήρος, τὴν εὐκολίαν πρὸς ὀργήν, τὴν μεμψιμοιρίαν, τὸ εὐκολομετάβλητον τῆς ψυχῆς;

τὴν κραυγὴν τὸν θόρυβον, τὴν ἐσκόλον δημιουργοῦν πάσης ἀπάτης το πρὸς τὰς ὀργὰς ἀσυγκρατητοῦ.

4 Ἡ δὲ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀκράτεια, προέρχεται κατ' ἐθέλει ἐκ τοῦ οἴου ὡς ἀπο πηγῆς **ΒΒ** καὶ εἴσορμα πρὸς τὸν ἀκρατὴ ἡ νόσος τῆς ἀσελγείας ἡ ὁποία ἀποδεκτικὴ ὅτι καθὲς μαίαια τῶν θοσκημάτων πρὸς τὸ θῆλει εἰσέρχεται. εἰς δευτέραν μοῖαν ἐν συγκρυσί πρὸς τὴν ἀσελγεῖαν καὶ ἀκολασαίν τῶν μεθύων ἀφου εἰνα γνωστόν ὅτι τὰ μέλαινα συμπεριφέρονται νεμφωνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς φρενὸς ἐνῶ οἱ μέθυσο ἐπιζητοῦν εἰς μὲν τὸ ἄρρεν τὸ θῆλυ, εἰς δὲ τὸ θῆλυ τὸ ἄρρεν

Δὲν εἶναι ἐσκόλον εἰς τὸν λόγον νὰ δεξέλθῃ ὅλα τὰ ἐκ τῆς μεθης προειχόμενα δεῖν. Αἱ μέλαινα πόν ἐκ τοῦ λοιμοῦ προειχόμενα θλάθαι, δα τοῦ χρόνου πρὸ ξεινοῦντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀφου ὁ ἄνθρωπος ὅλον καὶ ὀλίγον ἐμβαλλε εἰς τὰ σώματα τὴν φθορὰν διατκροθῶν ποῦ μεταφέρει. ἐνῶ αἱ παρὰ τοῦ οἴνου προειχόμενα θλάθαι ἀμεσῶς εἰσορμούν. **Δ** ὅτι τοῦτο τοῦ ὅπως ἀφου ἔχουν χάρι τὴν ψυχὴν τῶν εἶναι καταστρεφόντων ὡς ὑποπάσης κηλιδος ἐπὶ πλέον καταστρεφόντων καὶ αὐτὴν τὴν υγείαν τοῦ σώματος ὅχι μόνον δὲ, ἔχουν λειώτε καὶ διαρρεοῦν ἐκ τῆς περβολῆς τῶν ἡδονῶν τοῦ τοῦ ὄρθου μετὰ μανίας εἰς τὴν λαγνείαν ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ ὄγκου ἔχουν τὸ σῶμα πλατύνον καὶ σταλαζόν ὡς νὰ ἔχη σάπυν. ἑστερημένον πρὸν ἀπὸ τὸν ζωτικόν τοῦ τόνου. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν εἶναι μαυροκιτρινοί, ἡ δὲ ὄψις τῶν ὑπόχλωρος ἡ ἀναισθητοῦς δυσκόλος, ἡ γλῶσσα γαλαρα καὶ ἡ φωνὴ ἀσαφὴς ἀσταθεῖς οἱ πόδες ὅπως τῶν παθῶν αἱ κενώσεες δὲ τῶν περιττωμάτων γίνονται αὐτομάτως ὡς νὰ ρέουν ἀπὸ ἀψυχα σώματα

Δ Ἐλεεινοὶ ἐκ τῆς ἡδονικῆς ζωῆς, εἶναι ἐλεεινότεροι ἀπὸ τοὺς χειμαζόμενους εἰς τὸ πέλαγος τοὺς ὁποίους τὰ κύματα ἐρχόμενα τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, τοὺς γεμίζουν μένερα καὶ δὲν τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ ἐξέλθουν τοῦ κλυδωνοῦ. Τοῦτο τοῦτο ὅπως λοιπὸν καὶ αἱ ψυχαὶ αὐτῶν βυθίζοντα διαβροχοὶ ἐκ τοῦ οἴνου. Δια τοῦτο ὅπως ἀκριβῶς τὰ χειμαζόμενα ὑπὸ τῆς τρικυμίας πλοῖα, ὅταν

πλημμυρισούς από τα νερά ἀνακουφίζονται κατ' ἀνάγκην δια τῆς ἀπορροφῆως τοῦ φορτίου τοῦ οὐτοτροπῶς καὶ εἰς αὐτοὺς εἶναι ἀναγκαστὶς αἱ ἀπορροφῆεις ἐκείνων που τοὺς βυθίζουσιν. Διότι μοῖς καὶ μετὰ θῆας ἐλευθερωνόμενα ἀπὸ τοῦ θάρους ὁ αὐτῶν ἐμετῶν καὶ τῶν ἐκχυσεῶν ἀφοῦ εἶναι τοσοῦτον πολὺ ἐλλειψότερο ἀπὸ ἐκεῖνους που πλέουσιν μετὰ δυσκολιών. Ἐν ὅσῳ οὖν μὲν τοὺς ἀνέμους καὶ τὴν θαλασσαν καὶ τὰ ἐξωτερικὰ ἐμπόδια καὶ τηγορεῖν, αὐτοὶ δεῖ αἰθαιρέτως καὶ ἀπὸ μόνου τῶν προκαλοῦν τὴν ἐκ τῆς μέθης τρικυμῶσαι.

Ὁ δαιμονιζόμενος εἶναι ἀξέσπλητος, ὁ μεθύσας θμως τὰ αἰτὰ πασχῶν, δὲν εἶναι ἀξίος τοῦ ἐλέους ἀφοῦ ἀγωνίζεται μετὰ δαίμονα που ὁ ὁδὸς προεκκάλεσε.

Αὐτοὶ καὶ φάρμακα μέθης ἐφευρσκουσιν, ὅχι διὰ νὰ μὴ παθῶν κατὰ κακὸν ἐκ τοῦ οἴνου, ἀλλὰ ἐξερρίσκοντες τροποὶ νὰ μὴ διακόπτουν ἀπὸ τοῦ νὰ μεθοῦν. Διότι εἰς αὐτοὺς φαίνεται ὀλίγος μὲν ὁ χρόνος τῆς ἡμέρας μικρὰ δὲ ἡ νύξ ἀκόμη κατὰ τοῦ χειμῶνος διατῆν δάρκειν θεθῶς τῆς πόσεως. Τέλος ὁμως τοῦ κακοῦ δὲν ὑπάρχει. Διότι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ οἶνος ὁδήγε εἰς τὴν περισσοτέραν χρῆσιν τοῦ ἐπεὶ δὴ δὲν ἀνακουφίζει τοὺς μεθύσους ἢ ἐλλείψις τοῦ οἴνου ἀλλὰ ἐμβυαλεῖ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀνάγκην καὶ ἄλλης πόσεως. **1248** κατὰ φλέγων αὐτοὺς, καὶ διαρκῶς προκαλῶν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ περισσοτέρου.

Ὅμως μὲ τὸ νὰ ἐπνοοῦν νὰ κρατοῦν τὴν δρεξίν τῆς πόσεως ἀκορεστοὶ παθαίνουσιν τὸ ἀντιθετὸν ἐκεῖνους που ἐπέδιωξαν. Μετὰ ἀσταμάτητον δηλαδὴ τὴν ἀπολήσειν ἀπομαραινοῦν τὰς αἰσθήσεις. Διότι ὅπως ἡ υπερβολικὴ λάμψις τυφλώνει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὅπως οἱ ἀναγκαζόμενοι νὰ ἀκούουσιν τοὺς μεγάλους κρότους, καταντοῦν εἰς παντελεῖ κωφῶς ἐξ αἰτίας τοῦ ὑπερβολικοῦ πληγματος οὕτω καὶ αὐτοὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῶν ἐπὶ τῆς ὑπερβολικῆς φιληδονίας χάνουσιν τὴν ἡδονὴν. Ὅτι εἶναι ἀγένηστος μὲν δι' αὐτοὺς καὶ ὡς τὸ ποτὶ ὁ οἶνος, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι ἀκρατος καὶ μὴ ὑαμεμιγμένος μετὰ ὕδατος, **1249** χλῆρα δὲ καὶ τοῦ φρέσκου οἴνου ἢ βοήθεια, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι τὸ πλεονεκτήμαρον, ἀκόμη καὶ ἡ ἴδια ἡ χίων, μὴ δυναμένη νὰ κα

τασθήσῃ τὴν ἐντὸς αὐτῶν καιομένην φλόγα ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς χρήσεως τοῦ οἴνου.

•Τίνι οὖαι, τίνι θόρυβος τίνι κρίσεις; τίνι ἀγῆδαι καὶ λῆσхай, τίνι συντρίμματα διακενῆς, τίνος πελιδνοὶ αἱ ὀφθαλμοί».⁶ Μήπως οἷχι ἐκείνων τοὶ δαπανοῦν τὸν χρόνον τῶν εἰς τὸν οἶνον, καὶ κατασκοπεύουν ποῦ ὑπάρχουν οἶνοπωλεία, τὸ οὐαὶ εἶναι ἐπιφώνημα ποῦ ἐκφράζε- θρῆνον θρήνου δὲ ἀξιοὶ εἶναι οἱ μεθύοντες, διότι «μεθύσοι θασ λειαι Θεοῦ αὐ κληρονομήσουσι»⁷ Ὁ θόρυβος δὲ ἀναφέρεται διὰ τὴν ταραχὴν, ἡ ὁποία προ- ξενεῖται εἰς τὰς σκεψεις ἐκ τοῦ οἴνου. Καὶ αἱ ἀγῆδαι, διὰ τὰς θλασθεράς ἐκδηλώσεις τὰς προερχομένας ἐκ τῆς ἡ- δονῆς τῆς πόσεως. «Διότι δεσμευοντα μέν οἱ πόδες, δεσμευοντα δὲ καὶ αἱ χεῖρες ἐκ τῶν δημιουργουμένων προσετι εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς μέθης ρευματισμῶν. Ἄν καὶ θεθαῶς καὶ πρὸ τούτων τῶν παθῶν, κατὰ τὸν ἱ- διον χρόνον τῆς πόσεως συμβαίνουν εἰς αὐτοὺς τὰ πα- ραληρήματα τῶν πασχόντων ἐκ μην γγίτδος Διότι ὄ- ταν αἱ μὲν γγες γεμῶσι ἀπὸ τὴν καπνία τὴν ὁποίαν ἀναδίδει ὁ οἶνος ἐξατμιζόμενος, προσθαλλεται μὲν ἡ κεφαλὴ μὲ ἀφορήτους πόρους, χωρὶς δὲ νά δυναται νά ἴστατα ὀρθία ἐπ τῶν ὤμων ἄλλοτε πρὸς ἄλλα σημεῖα γέρνει, ὀλισθαίνουσα εἰς τοὺς σπονδυλοὺς. Λῆσхай δὲ ἐννοεῖ τὴν ὑπερβολικὴν καὶ γεμάτην φιλονεικίαν συζή- τησιν ποῦ γίνεται εἰς τὰ συμπόσια. Συντρίμματα, τέλος, διακενῆς συμβαίνουν εἰς τοὺς μεθύσους. **Δ** οἱ ὁποῖοι δὲν δυνανται νά σταθοῦν ὀρθιοὶ ὑπὸ τῆς μέθης Διότι ἀνατρέπονται εἰς παντοειδῆ σχήματα θαδίζοντες καὶ πιπτοντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὥστε κατ' ἀνάγκην δημι- ουργαῶν τραύματα εἰς τὸ σῶμα χωρὶς κανέναν λόγον.

5 Ἀλλὰ ποῖος νά εἴπῃ αὐτὰ εἰς τοὺς μεθύσμένους, Διότι ἔχουν πονοκέφαλον ἐκ τῆς πολλῆς μέθης, νυστά- ζουν, χασμῶνται, πυκνὴν ὁμίχλην βλέπουν, ζαλίζονται. Διὰ τοῦτο δὲν ἀκούουν τοὺς διδασκάλους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ παντοῦ τοὺς παρορροῦν «Μὴ μεθύσκεσθε οἶνω, ἐν ᾧ ἐ-

6. Παροιμ. 23, 29-30.

7. Α. Κορινθ. 6, 10.

στιν ἀσωτία»⁸ Καί πάλιν «Ἀκόλαστον οἶνος καὶ ὕβρι-
στικόν μεθ»⁹ Ἐπειδὴ παρακούουν αὐτοὺς ἀπὸ μόνοι
τῶν δρέπουν τοὺς καρπούς τῆς μέθης Διότι αἱ διαστά-
σεις τῶν ἐξογκοῦντα οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν εἶναι ἐντελῶς
ὕγροί, τὸ στόμα τῶν ξηραίνεται καὶ καί.

Διότ ὅπως ἀκριθῶς αἱ χαράδρα. **Ε** ὅσον μὲν πο-
τιζοὺν αὐτάς οἱ χειμαρροὶ, φαίνοντα ὅτ εἶναι γεμᾶται,
ὅταν ὁμως παρέλθῃ ἡ πλημμυρὰ, ἐγκαταλείπονται ξη-
ρα, το-ουτοτρόπως καὶ εἰς τοὺς μεθύσους τὸ στόμα ὁ-
ταν λιμνάζῃ μὲν ὁ οἶνος, εἶναι πληρὲς καὶ καπῶς κε-
κορεσμένοι, δι' ὀλίγον ὁμως ὅταν λειψῇ ὁ οἶνος, ἀπο-
μένει ξηρὸν καὶ ἀνευ ἱκμάδος Παρασυρόμενον δὲ διὰ αρ-
κῶς καὶ κατακλυζόμενον ἀπὸ τῆς ἀμετρον χρήσιν τοῦ
οἴνου χάνει ἐπὶ πλέον καὶ τὴν ζωτικὴν ἱκμάδα

Διότι πο-α κράσις ἀνθρώπου εἶναι τόσον ἰσχυρά,
ὥστε νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰ ἐκ τῆς μέθης προερχόμενα
κακά, Καὶ ποῖος τρόπος ὑπάρχει, ὥστε τὸ διαρκῶς θερ-
μαινόμενον καὶ διαρκῶς ποτιζόμενον διὰ τοῦ οἴνου σῶ-
μα **127** **Α** νὰ μὴ ἐκπλυθῇ καὶ νὰ μὴ ὑποστῇ φθορὰν
καὶ νὰ μὴ καταρρευσῇ.

Ἀπὸ ἐδῶ προέρχοντα, τὰ τρεμουλιάσματα καὶ αἱ
ἀσθένειαι διότ ταρρασσομένου εἰς αὐτοὺς τοῦ πνεύμα-
τος ὑπὸ τῆς ἀμετρίας τοῦ οἴνου, καὶ ἐπειδὴ καὶ τὰ νεῦ-
ρα χάνουν τὴν δύναμιν τῶν, ἐπέρχεται ὁ κλονισμὸς εἰς
ὁλόκληρον τὸν ὄγκον τοῦ σώματος Διὰτὶ ἐπιουρεῖς ἐ-
πάνω σου τὴν κατάραν τοῦ Καὶν¹⁰ τρέμων καὶ περιφε-
ρόμενος διὰ θίου τῇδε κακεῖσε, Διότι, μὴ ἔχον τὸ σῶ-
μα τὴν φυσικὴν του στήριξιν, κατ' ἀνάγκην περιστρέ-
φεται κλονιζόμενον καὶ καταπιπτει.

6. Μέχρι πότε ὁ οἶνος, μέχρι ποίου σημείου ἡ μέ-
θῃ. Ὑπάρχει κίνδυνος εἰς τὸ ἐξῆς νὰ εἰσα θόρβορος
ἀντὶ ἀνθρώπου, οὕτως ὁλόκληρος ἀνemiχθῇ μετὰ τοῦ
οἴνου, καὶ ἐσάπησες μαζί του, ἐκ τῆς καθημερινῆς ὑ-
περβολικῆς μέθης, ἀναδίδων τὴν ὁσμὴν τοῦ οἴνου, **Β**
καὶ τούτου χαλασμένου, ὅπως ἀκριθῶς τὰ πλέον ἀχρη-

8. Ἐφεσ. 5, 18.

9. Παροιμ. 20, 1.

10. Γεν. 4, 14.

στα ἐκ τῶν ἀγγείων. Αὐτοὺς ὁ Ἡσαΐας θρηνεῖ: «Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι το πρωὶ καὶ τὰ σκερά διώκοντες οἱ μένοντες τὸ σῆψέ. ὁ γὰρ οἶνος αὐτοὺς συγκαύσῃ. μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ αὐλῶν τοὶ οἶνον πιουσὶ τὰ δε ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπο» καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανόουσιν. Εἶτα ἀμνηθεὶς εἰς τοὺς Εβραίους νὰ ὀνομαζέται σκερά καθὲ ποτὶν τὸ ὅποσον δύναται νὰ δημιουργήσῃ μεθῇ. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ὁποῖοι, μόλις ἀρχῇ ἡ ἡμέρα ἐξετάζουσι περὶ τοῦ γινόμενου πόσεος καὶ ποῦ ὑπάρχουν οὐτοπωλεῖα καὶ παντοπωλεῖα, καὶ οἱ ὅποιοι, παραλαμβάνουσι ἀλλήλους πρὸς τὴν πόσιν. «Καὶ οἱ ὅποιοι δαπανοῦν ὅλον τὸ εἶδ' ἀφερὸν τῆς ψυχῆς εἰς τὴν φροντίδα τῶν τοσούτων πραγμάτων αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ἅποιοι καταθρηνηοῦνται ὑπὸ τοῦ προφήτου ὡς μὴ ἀφήνοντες καθόλου χρόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν τῶν πρὸς κατανόησιν τῶν θαυμάσιων τοῦ Θεοῦ.

Διότι πραγματὶ δὲν ἔχουν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν νὰ ἀτενίσουν πρὸς τοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ παρατηρήσουσι καλῶς τὰ καλὰ ποὶ ὑπάρχουσιν εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ ἐπιθεωρήσουσι ὅλην τὴν διακόσμησιν ποῦ ὑπάρχει εἰς τὰ ὄντα, ὥστε νὰ εὐνοήσουσι τὸν δημιουργὸν ἐκ τῆς ἀρμονίας αὐτῶν. Ἀλλὰ ἀμετῶς μόλις ἀρχίσῃ ἡ ἡμέρα, σταλίζουσιν τὰ συμπόσια αὐτῶν μὲ διαφόρους τάπητας καὶ μὲ ἀνθ' ἂν παραπετάσματα καὶ ἐπιδεικνύουσιν διασυνῆν καὶ φροντίζα διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ποτηριῶν, τακτοποιοῦντες εἰς τὴν σείραν ὡς νὰ εὐρίσκωντα εἰς κάποιαν πομπὴν καὶ πανηγύριν, ἀγγεία εἰς τὰ ὁποῖα ψυχεται ὁ οἶνος καὶ ἀγγεία εἰς τὰ ὁποῖα ἀναμιγνύεται οὗτος μεθ' ὕδατος καὶ φιάλας. **Δ** ὡς διὰ νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ αὐτοὺς τὸν κύρον ἢ ποικιλίαν τῶν ἀγγείων καὶ διὰ νὰ τοὺς δημιουργῇ ἀρκετὴν σπατάλην χρόνου εἰς τὴν πόσιν ἢ ἐναλλαγήν καὶ μετατόπισιν τῶν ποτηριῶν.

Ἐπὶ πλεονὶ δὲ ὑπάρχουσιν καὶ μερικοὶ ἀρχηγοὶ τοῦ συμποσίου καὶ ἀρχικερασταὶ καὶ ἀρχηγοὶ τῶν τρικλινῶν τραπεζῶν καὶ ἔχει ἐπινοηθῇ τάξις εἰς τὴν ἀταξίαν καὶ τακτοποιήσις εἰς ἀκόσμον πρᾶγμα, ὥστε ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὰς κοσμικὰς ἐξουσίας ἢ μεγαλοπρέπεια αὐξάνει.

ται ἐξ ἐκείνων ποὶ περιτρυγίζουσι τοὺς ἀρχοντας οὕτω καὶ ἐδῶ περιστοιχισάντες τὴν μεθὴν με περιποίησιν ὥς νὰ ἦτο κάποια βασιλεὺς προσπαθῶν νὰ περιρίσκειν τὸ ἀέθλοκατακριτοῦ αὐτῆς δια τῆς ὑπερβολικῆς φροντίδος. Ἐπιπλεονεψέφαι, καὶ ἀνθή καὶ μυρία καὶ θυμίσματα, καὶ παραπολλὰ καὶ κοσμητικὰ φανερῶς πᾶς ρασκευάζουσαν περισσότερα τὴν ἀπασχόλησιν εἰς τὸ ἀπολλυμένους.

¶ Ἐπειτα ἀφοῦ προχωρήσῃ περισσότερο ἢ ποῖος ἀμύλλα, γινώσκοντες περὶ τοῦ ποῖος θα πῇ περισσότερο φιλονεικία καὶ ἄλλων ὁμοίων προσπαθόντες ὁ εἰς νὰ περιβόληται τὸν ἄλλον εἰς τὴν μεθὴν. **12** καὶ ὁ ἀγωνοθέτης εἰς αὐτοὺς εἶναι ὁ δάσθαλος, καὶ ἐπαθλοῦ τῆς κῆς ἢ ἀμαρτίας. Διότι ὁ εὐχαριστοῦμενος με περισσότερο ἀκρατοῦ οἶνον οὕτως κερδίζει ἐναντὶ τῶν ἄλλων τὴν νίκην. Πράγματι ἐν δόξῃ ἐν τῇ αἰσχροτῇ αὐτῶν. ¹² Διότι φιλοῖτε κοῦν μεν μεταξύ τῶν βλάπτουν δὲ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν.

Ποῖος λόγος δοῦναι νὰ περιγραφή τὴν αἰσχροτῆτα τῶν συμβαινόντων. Ὅλα εἶναι πλήρη παραλογισμοῦ καὶ συγχύσεως οἱ ἡττηθέντες μεθυσουν, ὁ νικηταὶ μεθυσουν οἱ ὑπηρετὰ γλεῦσζουν. Ἡ χεὶρ ἔχει ἀποκάμει, τὸ στομάχον δὲν δέχεται ἄλλο ἢ κοιλία διευκολύνεται καὶ διαρρηγνύεται, καὶ τὸ κακὸν δὲν ὑποχωρεῖ. Τοὶ ταλαιπῶροι σώμα μὴ ἔχον πλεον τῇ φυσικῇ τοῦ δυναμιν, ἀπὸ παντοῦ ἀφήνε νὰ ρεῖν ὕγρὰ. **13** ἐπειδὴ δὲν ἀντέχει τὴν διὰ τὴν προερχομένην ἐκ τῆς καταχρήσεως.

7. Αἰσιολυπητοὶ θέαμα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Χριστιανῶν. Ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του, σφριγηλὸς εἰς τὸ σῶμα, ἐνδοξὸς εἰς τὰς στρατιωτικὰς τάξεις, μεταφέρεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἄλλων, μὴ δυναμένος νὰ σταθῇ ὀρθὸς ὥστε νὰ βαδίσῃ διὰ τῶν ἰδίων ποδῶν. Ἄνθρωπος οὕτως πρέπει νὰ εἶναι φοβερός εἰς τοὺς ἐχθρούς γινέται ἀφορμὴ γέλωτος εἰς τὰ παῖδια τῆς ἀγορᾶς ἔχει νικηθῇ χωρὶς ὄπλον.

ἔχει φονευθῇ ἀνευ ἐχθρῶν Ἄνηρ δυνάμενος νὰ φέρῃ ὅπλα, εὐρσκομενος εἰς αὐτο τὸ ὄνθος τῆς ἡλικίας του, ἔχει γινεῖ παραπαλῶμα τοῦ οἴνου εἶναι ἕτοιμος νὰ πάθῃ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς ὅσα ἐκείνοι ἐπιθυμοῦν.

Ἡ μέθη εἶναι καταστροφή τῶν λογικῶν σκέψεων, φθορά τῆς δυναμείας, πρόωρον γῆρας, ὀλιγοχρόνιος θάνατος. Διότι τ' ἄλλο εἶναι, αἱ μεθύσοι, παρα τα εἰδῶλα τῶν εἰδωλολατρῶν, «Ὁφθαλμοὺς ἔχουσι, καὶ οὐ βλέπουσιν ὧτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀκούουσιν»¹³ αἱ χεῖρες ἔχουσιν παραλῦσε, οἱ πόδες ἀπενεκρῶθησαν.¹⁴

Ποῖος εἶναι αὐτός που ἐσχέδασε ταῦτα, ποῖος ὁ αἴτιος τῶν κακῶν τούτων; ποῖος εἶναι αὐτός ὁ ποῖος ἐκέρασεν εἰς ἡμᾶς τὸ φάρμακον τῆς τρελλας; Ἄνθρωπε, τὸ συμπόσιον παραταξίνεμάχης τὸ ἔκαμες. Ἐκβαλλεῖς ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς νεανίσκους κρατῶν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς χειρός, ὥς νὰ εἶναι, τραυματῖα πολεμοῦ ἐνέκρῳσας τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητος δια τοῦ οἴνου καὶ προσκαλεῖς μὲν ὡς φίλον εἰς τὸ δεῖπνον, τὸν ἐκβαλλεῖς ὅμως νεκρόν, ἀφοῦ κατέσθεις τὴν ζωὴν αὐτοῦ εἰς τὸν οἶνον.

Ὅταν δὲ θεωρηθῶν ὅτι εἶναι κεκορεσμένοι ἀπὸ τὸν οἶνον, τότε ἀρχίζουν νὰ πίνουν, καὶ πίνουν κατὰ τὸν κτηνωδὴ τρόπον, ὥσάν ἀπο αὐτοσχέδιον θρῦσιν, ἢ ὅποια ἀναβλῦζει ἀπὸ ἰσαριθμοὺς πρὸς τοὺς συμπίνοντας κρουνούς. Διότι ὅταν ἔχη ἤδη προχωρήσει τὸ συμπόσιον, εἰσέρχεται εἰς αὐτοὺς κάποιος νεανίας μὲ γέρους ὥμους, χωρὶς νὰ ἔχη μεθύσει ἀκόμη, κρατῶν μεγάλην φιάλην οἴνου παγωμένου αὐτὸς τὸν κεραστὴν αὐτῶν παραβλέψας σταθεὶς εἰς τὸ μέσον, διὰ καμπυλῶν σωλήνων διανέμει ἴσην τὴν μέθην εἰς τοὺς συμπότας. Νέον εἶναι, τοῦτο τὸ μέτρον τῆς ἀμετρίας, ὥστε ἐξ ἴσου νὰ ἀσελγοῦν μεταξύ των καὶ οὐδεὶς νὰ ὑπέρῃ τοῦ ἄλλου εἰς τὴν πόσιν. Δὲ ἀφοῦ διανείμουν τοὺς κρουνούς τοῦ οἴνου καὶ ὁ καθεὶς λάθῃ τὸν πρὸς τὸν ἑαυτὸν του ἐστραμμένον, **129** πίνουν χωρὶς ἀναπνοὴν ὥς ἀπὸ κάποιαν δεξαμενὴν ὅπως οἱ θόες, διαζόμενοι νὰ τραθήξουν τόσον εἰς τοὺς λαιμούς των, ὅσον

13. Ψαλμ. 113, 13-14.

14. Ψαλμ. 113, 15.

εἰς αὐτοὺς ἀφήνε, ἀπὸ ἐπάνω τὸ ψυγεῖον διὰ τῶν ἀργυρῶν σωλῆνων.

Σκυψε καὶ κυτταξε πρὸς τὴν βύστυχον κοιλίαν σου παρατήρησαν τὸ μέγεθος τοῦ ἀγγεοῦ πού ὑποδέχεται τὸν οἶνον ὅτ' ἔχει καλότητα μεγέθους μικροῦ ποτηρίου. Να μὴ ἀποβλέπῃς πρὸς τὸ δοχεῖον με τὸν οἶνον, ποτε θα το ἀδεύσῃς, ἀλλὰ πρὸς τὴν κοιλίαν σου, ὅτι πρὸ πολλοῦ ἔχει γεμίσει. Διὰ τοῦτο, κοίται οἱ ἐγειρόμενοι, τὸ πρῶτ' καὶ τὰ σκερα (= δυνατόν ποτον) δὶωκόντες οἱ μένοντες τὸ ὄψις¹⁵, καὶ διημερευόντες ἐν τῇ μέθῃ ἀφοῦ καθόλου δὲν παρέχουν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς καιρὰν διὰ νὰ προσέχουν τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ κατανοοῦν τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ. **Β** Ὁ γὰρ οἶνος αὐτοὺς συγκαυσεῖ¹⁶ δι.ο.τ. ἡ θερμότης τοῦ οἶνου, μεταδιδόμενη εἰς τὴν σάρκα, γίνεται ἀνάμμα τῶν πυρακτωμένων θελῶν τοῦ ἐχθροῦ. Διότι τὸν μὲν λογισμὸν καὶ τὸν νοῦν ὁ οἶνος καταθυθίζει, τὰ δὲ πάθη καὶ τὰς ἡδονὰς ὥσάν κάποιο σμήνος μελίσσων διεγείρει. Διότι ποῖον ἄρμα συρόμενον ὑπὸ νεαρῶν ἵππων τὸσαν ἀτάκτως τρέχει—ὅταν ἀπορρίψῃ τὸν ἡνιοχόν, Ποῖον δὲ πλοῖον ἀκυθέρνητον, φερόμενον τῇδε κακείσε ὑπὸ τῶν κυμάτων, δὲν εἶναι ἀσφαλέστερον τοῦ μεθυσσοῦ.

Β Ἐξ αἰτίας τοιούτων κακῶν, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες κοινούς ἀφοῦ ὠργάνωσαν χορούς, εἰς τὸν δαίμονα τοῦ οἶνου ἀφοῦ παρέδωκαν τὰς ψυχὰς των, **Γ** ἐπλήγωναν ὁ εἰς τὸν ἄλλον μὲ τὰ θέλη τῶν παθῶν. Γέλωντες παρ' ἀμφοτέρων, ἄσματα αἰσχροῦ, κινήσεις πορνικαί, ποὺ ἐρεθίζουν πρὸς ἀσελγείαν. Γελᾷς, εἰπέ μοι, καὶ εὐχαριστεῖσαι εὐχαρίστησάν ἀκόλαστον ἐνῶ ἔπρεπε νὰ δακρύζῃς καὶ νὰ στεναζῇς διὰ τὰ παρελθόντα ἁμαρτήματα, ἄσματα πορνικὰ μελπεις, ἀπορρίψας τοὺς ψαλμοὺς καὶ τοὺς ὕμνους, τοὺς ὁποίους ἐδιδάχθης. Κνεῖς τοὺς πόδας, καὶ πηδᾷς μανιωδῶς, καὶ χορεύεις ἐκεῖνα πού δὲν χορεύονται, ἐνῶ πρέπει νὰ κάμπτης τὰ γόνατα εἰς τὴν προσκυνησιν;

Ποίᾳς νὰ θρηνήσω, τὰς ἀνυπάνδρους κόρας; ἢ τὰς

15. Ὑο 5, 11

16. Ὑο 2, 11

εὐρσκομέναις εἰς τὴν συζυγαίαν τοῦ γαμου, Διότι αἱ
 μὲν κόραι ἐπαγγέλλονται χωρὶς να ἔχουσιν τὴν παρθενίαν, αἱ
 δὲ τὴν ἐγκράτειαν καὶ ἀσμενότητα εἰς τοὺς ἀζύγους
 δὲν ἐπανεφέρουσιν. Διότι ἐάν τις μερκαὶ δεφυγὼν τὴν
 ἀμαρτίαν τοῦ γαμου, **Ὁ** ἄλλα ἀποδοῖποτε τοὶ ἀλά
 χουτες εἰς τὰς μέγας ἐδέχθησαν τὴν φθοράν. Ἀ'τα ἄς
 θεωρηθῶσι, ὅτι ἔχουσιν ἀνταφειθῆ καὶ δια τοὺς ἄδρας
 ἔκτετιξε κακῶς καὶ τὸν ἐκτεταξεν κακῶς. Ὁ ἐμβλέ
 ψας γυναῖκα, πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμυχεσεν.¹⁷ Ἐ
 αν αὖτε χαίρει συναντήσας ὁ ἐκείνους που παρατηροῦν
 περιέργως, τοσαῦτοι κινδύνου περιελαύνει, προγραμ
 ματισμένα συναντήσεις με σκοποῦ να ἰδοῖν γυναῖκας
 να ἀντὶχρηματίζουσιν ἀπὸ τῆς μεθῆς καὶ να κινεῖται δια να
 προσελκύσων πρὸς ἀκολασίαν καὶ να τραγοῦδῶν ἁ
 σματα ἄσμενα ἐκτεταμένα καὶ μὴ να ἀκουσθῶν να
 προκαλεσθῶν εἰς τοὺς ἀκλειστοὺς καθε μέγαν ἡδο
 νῆς τι θὰ εἰπῶν ἢ τι θὰ ἀπολογηθῶν, ἀφοῦ μετήθρου
 σαν ἀπὸ τοιαῦτα μὲν θεήματα **18** πληθὺς καὶ σωφρο
 των τῶν κακῶν. Μήπως δὲν παρετήρησαν δια τούτο
 διὰ να δεγερῶν τὰς ἐπιθυμίας. Λοιπὸν εἶπα πόδι
 καὶ, συμφωνῶς πρὸς τὴν ἀνταφεικτον ἀποφασιν τοῦ
 Κυρίου δια τὸ ἀντιμετρεῖν τῆς μετῆς.

Πῶς θὰ ἴσως μεδεχθῶν ἢ πενηκαστή, ἀφοῦ τοιοῦ
 τοτρόπως καθέβηθη τὸ πασχα. Κατὰ τὴν πενηκο
 στη, ἔλαβεν χάριτι ἢ ἐλεος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἢ
 ὁλοφάνερος καὶ εἰς ὅλους γυναστήσι ὅμως ἐπρόλαβες
 καὶ ἔκαμες τὸν ἐσπῶν σου κατὰ κίαν τοῦ ἀντιθέτου
 πνεύματος καὶ ἐγινες καὶ εἰδέλων. **130** **Α** ἀντὶ να
 γυνῆς καὶ Θεοῦ δια τῆς ἐνοικησεως εἰς σε τοῦ Ἁγίου
 Πνεύματος.¹⁹ Ἐπειτα ρες ἐπαύου τὴν ἀραν τοῦ προφή
 του ὁ ὁποῖος εἶπεν ἐκπρασσωπῶν τὸν Θεόν, ὅτι «στρεψώ
 τας ἐμὰς αὐτῶν εἰς πέρας».²⁰

Πῶς θὰ δεσθετε τοὺς ὑπηρετας ἀφοῦ οἱ ἴδιοι ὁ
 πηρετεῖτε εἰς ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ θλαστέρας ὡς ἀν
 δραποδα, Πῶς θὰ σωθεθετε τοὺς παῖδας, ὅταν ζῆτε
 ζωὴν χωρὶς νοθεσίαν καὶ χωρὶς ταξιν,

17 Ματθ 5:28

18 Ρωμ 8:11

19 Αμ 8:10

Τι λοιπόν Εἰς ταῦτα θα σᾶς ἐγκαταλείψω. Ἀλλὰ φοβῶμαι, μήπως ὁ μὲν ἀνεπιτήκτως γινῇ ἀναδέστερος καὶ ὁ καταληπόμενος καταποντισθῇ εἰς τὴν περαιοτέραν λυπὴν²⁰. Ἰαμα (θεραπεία) γάρ, φησὶ, καταπαύσει ἀμαρτίας μεγάλας.²¹

Ἡ νηστεία ὡς θεραπεία τὴν μεθὴν ὁ ψαλμός τὴν αἰσχρὰν μελωδίαν **Β** τὸ δάκρυον ὡς γὰρ θεραπεία τοῦ γέλωτος ἀντὶ τοῦ χοροῦ τὸ γόνυ ὡς καμψὴ ἀντὶ αἱ χεῖρες νὰ χειροκροτοῦν τὸ στήθος ὡς κτυποῦν ἀντὶ τοῦ στολισμοῦ τοῦ ἐνδύματος ἢ ταπεινώσις. Ἐπάνω ἀπὸ ὅλα ἡ ἐλεημοσύνη ὡς περ ἐξαγοράζῃ ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν²². «Λύτρον (ἀπολυτρώσις) γὰρ ἀνδρός, ὁ ἴδιος αὐτοῦ πλοῦτος»²³.

Νὰ προσλάβῃς ἐργάτας εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν τῆς προσευχῆς πολλοὺς ἀπὸ ἐκείνους που θλιβάνται, μὴ πῶς τοιοῦτοτρόπως σοὶ συγχωρηθῇ ἡ ἐπίνοσις τῆς κακίας τὴν ὁποίαν διεπραξες. Ὅτε ὁ λαὸς ἐκάθισεν διὰ νὰ φάγῃ καὶ πῃ καὶ ἐσηκώθηκα διὰ νὰ διασκεδάσῃ²⁴ ἡ δὲ διασκεδασὶς αὐτῶν ἦτο εἰδωλολατρεία. τότε οἱ Λευῖται ἐξοπλισάντες τοὺς ἑαυτοὺς τῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν, καθιέρωσαν τὰς χεῖρας τῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴν. Ὅθεν καὶ εἰς σᾶς οἱ ὅποιοι φοβέσθε τὸν Κυρίον **Ε** ὅσοι τώρα ἐθλίβητε διὰ τὴν αἰσχροτητα τῶν κατὰ κρθέντων τοῦτο παραγγέλλομεν. Ἐάν μὲν ἰδῇτε αὐτοὺς νὰ μετανοοῦν διὰ τὰ ἄτοπα που ἐπραξαν, νὰ τοὺς συμπάθῃτε ὥς ἀσθενήσαντα ἰδικὰ σας μέλη, ἐάν ὁμῶς νὰ αἰθαδιαζοῦν καὶ νὰ περφρανοῦν τὴν λυπὴν σας δι' αὐτοὺς, ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε (ἀπομακρυνθῇτε), καὶ ἀκαθάρτοι μὴ ἄπτεσθε»²⁵. ἵνα τοιοῦτοτρόπως οἱ μὲν νὰ ἀντληφθοῦν τὴν κακίαν τῶν ἀφ' οὗ ἐντραποῦν, οἱ δὲ νὰ δεχθῇτε τὴν ἀ

20. Β' Κορινθ. 2, 7.

21. Ἐκκλ. 10, 4.

22. Ἀν. 4, 24.

23. Παροιμ. 13, 8.

24. Ἐξέδ. 32, 6.

25. Β' Κορινθ. 6, 17.

μοιθὴν τοῦ ζήλου τοῦ Φ.νεές²⁶, κατὰ τὴν δικαίαν κρί-
σιν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς
τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

26. Ἀριθμ. 22, 11.

15. ΟΜΙΛΙΑ ΙΕ΄ ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ

Α΄. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ μικρά αὕτη ὁμιλία, δογματικὸν περιεχόμενον, διατρανώνει τὴν πίστιν εἰς τὴν Ἀγίαν Τριάδα καὶ εἰς ἕνα ἕνα τῶν τριῶν ἁγίων προσώπων, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ μελετῆς ἐκσυζητεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν πίστιν, ὅταν μάλιστα εἶναι καλοπροαιρέτος. Ὁ Μ Β εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁμιλίας τοῦ λέγει· ὅτι εἶναι δυσκόλον εἰς τὸν ἄνθρωπον, νὰ συμλάβῃ τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως· νὰ κατανοήσῃ τὸν Θεόν. Ἐάν ὅμως θελήσῃ νὰ αἰσθανθῇ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐπιχρᾷσεν ἑστῶ τὸ μεγαλύτερον τοῦ Θεοῦ, τότε πρέπει νὰ υπερβῇ τὰ γήινα καὶ ἰσχύσματα καὶ αἰσθητὰ καὶ νὰ ἀνυψωθῇ τὸν νοῦν εἰς τὰ πράγματα, θὰ καταπληγῇ ἐκ τῆς ὠραιότητος καὶ ὑπάρχει ἐκεῖ Ἐν συνεχείᾳ ὁμιλεῖ περὶ τῶν σχετῶν τῶν τριῶν προσώπων μετὰ τοῦ κόσμου, καὶ τῶν ἐνεργειῶν ἰδίως τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸν κόσμον.

Β΄. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 Διὰ τὴν φιλόθεον ψυχὴν τὸ νὰ ἐνθυμηταί μὲν διηνεκῶς τὸν Θεόν, εἶναι εὐσεβὲς καὶ δὲν ἔχει κόρον διὰ τὸν λόγον ὁμῶς, νὰ διεξέλθῃ τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ, εἶναι τολμηρὸν διότι ἡ μὲν διάνοια ἐκφευγε πολὺ ἀπὸ τὸ μέτρον τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων, ὁ λόγος δὲ πάλιν διότι ἀσαφῶς περιγράφει ἐκεῖνα ποὺ ἡ διάνοια κατενόησεν. Ἐάν μὲν λοιπὸν ἡ διάνοια ἡμῶν παρὰ πολὺ ὑπολείπεται ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων, ὁ δὲ λόγος εἶναι κατωτερός καὶ αὐτῆς τῆς διανοίας, πῶς δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ σιωπὴ. Ἐ μὴπως διὰ τῆς μηδαμινότητος τῶν λόγων θεωρηθῇ ὅτι κινδυνεύει τὸ θαῦμα τῆς θεολογίας. Ἡ μὲν λοιπὸν ἐπιθυμία νὰ δοξολογῶμεν τὸν Θεόν εἰς ὅλα τὰ λογικὰ ὄντα ἐκ φύσεως ἔχει σπαρῇ ὅλοι ὁμῶς ἐξ ἰσοῦ ὑπολείπονται νὰ ὁμολήσουσιν κατ' ἀξίαν περὶ τοῦ Θεοῦ. Ὡς πρὸς τὴν προθυμίαν ὁμῶς διὰ τὴν εὐσέβειαν ὁ καθείς διαφέρει ἀπὸ τοῦ ἄλλου· οὐδεὶς δὲ τόσον πολὺ ἔχει τυφλωθῇ καὶ ἐξαπατᾷ τὸν ἑαυτόν του, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι ἔχει ἀνέλθει εἰς τὸ ἀκρότα-

τον σημῆον τῆς κατανοήσεως **191 Α** ἀλλὰ ὅσον περισσότερον φαίνεται ὅτι προσδεύει εἰς τὴν γνῶσιν τὸ ὅσον περισσότερον κατανοεῖ τὴν ἀδυναμiam αὐτοῦ. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Ἀβραάμ, τοιοῦτος ἦτο ὁ Μωϋσης ὅτε ἤδυνήθησαν νὰ ἰδοῦν τὸν Θεόν ὅσον ἦτο δυνατόν εἰς ἄνθρωπον νὰ ἰδῇ, τότε ἰδιαιτέρως ὁ καθείς ἐταπεινοῦ ἑαυτὸν ὁ μὲν Ἀβραάμ ὀνομαζὼν τὸν ἑαυτὸν τοῦ χώμα καὶ τέφραν¹ ὁ δὲ Μωϋσῆς λεγὼν ὅτι εἶναι ἀδυνατος εἰς τὴν φωνὴν καὶ τραῦλος². Διότι ἐβλεπε τὴν ἀδυναμiam τῆς γλῶσσης τοῦ μη δυναμένης νὰ ὑπηρετῇ εἰς τὸ μέγεθος τῶν κατανοηθέντων.

Ἄλλ' ὅμως ἐπεδὴ τώρα πᾶσα ἀκοή ἔχει ἀνοίξει διὰ τὴν ἀκρόασιν θεολογικῶν διδασμάτων, καὶ κορεσμός δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν συγκέντρωσιν διὰ τοιαυτὰ ἀκροάματα, θεοβαλοῦσα τὸν λογισμὸν τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ, **Β** ὅτι τοῦ πληρωθῇ οὐκ ἀπὸ ἀκροάσεως³ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ὁμιλωμεν ὅσον δυνάμεθα.

Θὰ διδάξωμεν δὲ ὅχι πόσος εἶναι ὁ Θεός ἀλλὰ πόσον εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς. Διότι οὔτε ἐπειδὴ ἀδυνατοῦμεν νὰ διαπεράσωμεν μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅλον τὸν κόσμον τὸν μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα νὰ ἴδωμεν καὶ ὅσον δυνάμεθα οὕτω καὶ τώρα μετὰ ταπεινοὺς λόγους ὡς ἐκπληρώσωμεν τὸ χρέος πρὸς τὴν εὐσεβειαν, εἰς τὸ μεγαλεῖον δὲ τῆς φύσεως ὡς ἐπιτρέψωμεν νὰ ἔχη τὴν νίκην ἐναντι παντός λόγου. Διότι οὔτε αἱ γλῶσσαι τῶν ἀγγέλων, ὅποιοι καὶ ἂν εἶναι, οὔτε καὶ αὐταὶ τῶν ἀρχαγγέλων, ἀφοῦ συνενωθοῦν μετὰ πάσης ὁμοῦ τῆς λογικῆς φύσεως, «¹ θὰ δυνηθοῦν νὰ φθάσουν εἰς τὸ ἐλάχιστον μέρος, ἐκτός ἐάν ἐξισωθοῦν πρὸς τὸ ὅλον.

Συ ὅμως ἐάν ἐπιθυμῇς νὰ ὁμιλῇς περὶ τοῦ Θεοῦ ἢ νὰ ἀκούῃς κάτι περὶ αὐτοῦ, ἐγκατάλειψε τὸ σῶμα σου, ἀφήσε κατὰ μέρος τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, ἐγκατάλειψε τὴν γῆν, ἐγκατάλειψε τὴν θάλασσαν, ἀνέβασε τὸν ἑαυτὸν σου ἐπάνω ἀπὸ τὸν αἶρα, παράτρεξε τὰς ἐποχάς, τὰς τάξεις τῶν καιρῶν, τοὺς στολισμοὺς τῆς γῆς

1 Γεν 18, 27.

2 Ἐξδδ 4, 10.

3 Ἐκκλ 1, 8.

να εὐρεθῇς ἐπάνω ἀπὸ τὸν αἰθέρα νὰ διαθῇς τοὺς ἀστερας, τὰ θαύματα αὐτῶν τὴν εὐπρεπειαν αὐτῶν τὰ μεγαθῇ, τὰς ἐξιληρητήσεις δόας παρέχουν εἰς τὸ συμπαν τὴν ἀρμονίαν τὴν λαμπρότητα, τὴν θεαίν, τὴν κίνησιν ποιοὶ σχέσιν ἢ ἀπόστασιν. ἔχουν μεταξύ των

Ε "Ὅλα ἀφοῦ τὰ διαθῇς δια τῆς λογικῆς σκεφῆς ἀφοῦ ὑπερβῇς τὸν οὐρανὸν καὶ εὐρεθῇς ὑπεράνω αὐτοῦ μὲ μόνην τὴν διάνοιαν νὰ κυττάξης γύρω τὰ κάλλη τοῦ ὑπάρχον ἐκεῖ τὰς ἐπουρανίους στρατιάς τὰς χοροστάσις τῶν ἀγγέλων τὰς ἐπιστάσις τῶν ἀρχαγγέλων, τὰς δόξας τῶν κυριοτήτων τὰς προεδρίας τῶν θρόνων, τὰς δυνάμεις τὰς ἀρχάς τὰς ἐξουσίας⁴ Ἀφοῦ διατρέξῃς τὰ συμπαντα, καὶ ἐξελθῇς ἐπάνω ἀπὸ ὅλην τὴν κτίσιν μὲ τοὺς λογισμοὺς καὶ πέραν ἀπὸ αἵτα ἀνυψώσης τὸν νοῦν, τότε νὰ ἐννοήσῃς τὴν θείαν φύσιν ὅτι εἶναι σταθερά ἀτρεπτος, ἀναλλοίωτος ἀπαθής, ἀπλῇ ἀσύνθετος, ἀδιάρετος, φῶς ἀποστον⁵, δυναμὶς ἀπεργαπτος, μέγεθος ἀπεριόριστον, δόξα ὑπερασπράπτουσα,

Ε ἀγαθότης ἀξίεραστος, ὡραιότης ἀπέρβλητος, προσβάλλουσα μὲν σφοδρῶς τὴν πληγωμένην ψυχὴν, μὴ δυναμένη ὁμῶς νὰ ἐκφρασθῇ ἐπαξίως διὰ τοῦ λόγου

2 Ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἡ ἀκτιστος φύσις τὸ κυριαρχικὸν ἀέλωμα ἡ φυσικὴ ἀγαθότης Ὁ Πατὴρ ὅστις εἶναι ἡ ἀρχὴ πάντων ἡ αἰτία τῆς ὑπάρξεως τῶν ὄντων, ἡ ρίζα τῶν ζωντων Αὐτὸς ἀπὸ τὸν ὅποιον προήλθεν ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, ἡ σοφία ἡ δυναμὶς, ἡ ἀπαράλλακτος εἰκὼν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ⁶ ὁ ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς Υἱός, **132 Α** ὁ ζῶν Λόγος, ὅστις εἶναι ὁ Θεὸς καὶ ὅστις ὑπάρχει παρὰ τὸν Θεόν⁷ ὑπάρχων οὐχὶ γενόμενος ὕστερον ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων οὐχὶ ἀποκτηθεὶς ὕστερον Υἱὸς οὐχὶ κτῆμα δημιουργός, οὐχὶ δημιουργημὰ κτίστης, οὐχὶ

4 Πρόκειται περὶ τῶν ἐννέα ταγμάτων τοῦ ἀγγελικοῦ κόσμου. Καὶ ἄλλοι πατέρες διωλοῦν περὶ αὐτῶν Ἐνταῦθα δὲν ἀναφέρονται τὰ γνωστά μὲ ἐβραϊκὰς ὀνομασίας τάγματα τῶν Χερουβιμ καὶ τῶν Σεραφειμ. Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην πρὸς τὰ χωρία Εφ. 1, 21 Κολ. 1, 16 καὶ 2, 10.

5 Α' Τιμοθ. 6, 16.

6 Κολ. 1, 15, Β' Κορινθ. 4, 4.

7 Ιωάν. 1, 2.

κτίσμα πάντα ὧν ὅσα εἶναι. ὁ Πατὴρ Υἱός, εἶπον, καὶ Πατὴρ.

Φυλάττε, παρακαλῶ, ταύτας τὰς ἰδιότητες Ἐνῶ δηλαδή παραμένει εἰς τὴν ὑπαρξίν του Υἱός συγχρόνως εἶναι ὅλα ὅσα εἶναι ὁ Πατὴρ συμφωνῶς πρὸς τὸν λόγον αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, που εἶπε «Πάντα ὅσα ἔχει, ὁ Πατὴρ ἔρα ἐστι»⁸ Δὲν, πράγματι τῆς εἰκόνος εἶναι ὅλα, ὅσα ὑπάρχουν προσέτ' εἰς τὴν πρωτότυπον μορφήν. Ἐθεασάμεθα γάρ, λέγει ὁ εὐαγγελιστής, τὴν δόξαν αὐτοῦ, δοξάν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός»⁹ **¶** δηλαδή, τὰ θαυμάτια δὲν ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν ἐκ δωρεᾶς καὶ χάριτος, ἀλλ' ἐκ τῆς φυσικῆς κοινωνίας τοῦ Υἱοῦ, ὅστις ἔχει τὸ ἀξίωμα τῆς πατρικῆς θεότητος.

Διότι ἡ λήψις μὲν εἶναι κοινὸν γνωρίσμα τῶν κτισμάτων τὸ νὰ ἔχη ὅμως ἐκ φύσεως, εἶναι ἴδιον γνωρίσμα τοῦ γεννηθέντος Ὡς Υἱός μὲν λοιπόν, φυσικῶς ἔχε ἀποκτήσει τὰ γνωρίσματα τοῦ Πατρός ὡς Μονογενὴς δὲ ἰδιαιτέρως, ὅλα τὰ ἔχει, συγκεντρῶσας ταῦτα εἰς τὸν ἑαυτὸν του, χωρὶς οὐδὲν ἐκ τούτων νὰ μοι ράζεται μετ' ἄλλον.

Ἐξ αὐτῆς λοιπὸν τῆς ὀνομασίας τοῦ Υἱοῦ διδασκόμεθα ὅτι εἶναι κοινωνός τῆς φύσεως τοῦ Πατρός οὐχὶ διὰ προστάγματος δημιουργηθεὶς ἀλλὰ ἐκλάμψας ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρός ἀδιακόπως¹⁰ ἀχρόνως μετὰ τοῦ Πατρός συνηνωμένος, **¶** ἴσος εἰς τὴν ἀγαθότητα, ἴσος εἰς τὴν δύναμιν, κοινωνός τῆς δόξης Διότι μὲ τὸ νὰ δεικνύῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὁλοκλήρῳ τὸν Πατέρα, τί ἄλλο εἶναι παρὰ σφραγὶς καὶ εἰκὼν τοῦ Πατρός,

Ὅσα δὲ σοὶ διδάσκει μετὰ τὴν ἐνανθρωπήσιν του, παρέχων εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν σωτηρίαν, τὴν ὁποίαν παρουσίασεν ἔλθων εἰς ἡμᾶς διὰ σαρκός, λέγων δη

⁸ Ἰωάν. 16 15

⁹ Ἰωάν. 1 14

¹⁰ Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἐπιρρήματος «ἀδιασπώτως» (= ἀδιακόπως, συνεχῶς ἀδιαλείπτως) μετὰ τῆς μετοχῆς Ἀορίστου «ἐκλάμψας» ἐνῶ θὰ ἔπρεπε μετοχὴ Ἐνεστώτος (ἐκλάμπων) πιθονῶς διὰ τὴν τονισμὴν περσσότερον ὁ ἱερός πατὴρ τὸ μυστήριον τῆς ἀχρόνου γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ ἐκ τοῦ Πατρός.

λαβή ὅτι ἀποστελλεται καὶ ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ κάμῃ ἀπὸ μόνος του, καὶ ὅτι. ἔλαβεν ἐντολὴν καὶ ἄλλα παρόμοια νὰ μὴ σοῦ διδοὺν ἀφορμας διὰ νὰ ἐλαττώῃς τὴν Θεότητα τοῦ Μονογενοῦς. Διότι ἡ πρὸς τὴν ἰδὴ κὴν σου ἀδυναμίαν συγκатаβάσις δὲν πρέπει νὰ γίνετα. ἐλαττώσις τῆς ἀξίας τοῦ δυνατοῦ, **Δ** ἀλλὰ τὴν μὲν φύσιν νὰ ἀντιλαμβάνεσαι ὥς ἀνήκουσαν εἰς τὸν Θεόν, τοὺς δὲ πλεον μετρόφρονας ἐκ τῶν λόγων νὰ δέχεσαι ὥς ἀνηκόντας εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐνανθρωπήσεως.

Δι' ὅλα αὐτὰ, ἐάν ἠθέλαμε τῶρα νὰ ὁμιλήσωμεν λεπτομερῶς, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε θα προσθέταμε εἰς τὸ θέμα πολὺ καὶ ἀπέραντον πλήθος λόγων.

3. Ἀλλὰ ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκειμένον θέμα. Ὅτι δηλαδὴ ἡ διανοα ἡ δυναθεῖσα νὰ καθαρισθῇ καὶ ἀπὸ τὰ ὕλικά παθῇ, καὶ ἁλὴν τὴν νοητὴν κτίσιν νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ ὥς ἰχθυς ἀπὸ τοῦ θυθοῦ πρὸς τὴν ἐπάνω ἐπιφάνειαν νὰ κολυμβήσῃ καὶ νὰ ἐξελεθῇ, ἀφοῦ εὑρεθῇ εἰς τὸ καθαρὸν μέρος τῆς κτίσεως, ἐκεῖ θὰ ἰδῇ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπου ὑπάρχει ὁ Υἱὸς καὶ ὅπου ὑπάρχει ὁ Πατήρ. ἔχον καὶ αὐτο ὅλα οὐσιωδῶς ἡνωμένα κατὰ τὴν φύσιν. **Ε** δηλαδὴ τὴν ἀγαθότητα τὴν εὐθύτητα, τὸν ἀγιασμόν, τὴν ζωὴν. Διότι λέγει, «τὸ Πνεῦμα σου τὸ ἀγαθόν»¹¹ Καὶ πάλιν, «Πνεῦμα εὐθές»¹² Καὶ πάλιν, «τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον»¹³ Καὶ ὁ ἀπόστολος: «Ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς»¹⁴ Ἐκ τούτων τίποτε δὲν προσετέθη ὑστερον εἰς αὐτό, οὔτε κατ' ἐξ ἐκείνων ποὺ συνυπάρχουν προσετέθη κατόπιν ἀλλ' ὅπως ἡ θερμότης εἶναι ἀχωριστος ἀπὸ τὸ πῦρ καὶ ἡ λαμπρὶς ἀπὸ τὸ φῶς οὕτω καὶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα ὁ ἀγιασμός, ἡ ζωοποίησις ἡ ἀγαθότης, ἡ εὐθυτης.

133. Α Ἐκεῖ λοιπὸν ἔχει σταθῇ τὸ Πνεῦμα, ἐκεῖ, εἰς τὴν μακαρίαν φύσιν, οὐχὶ ἀριθμούμενον ἀνάμεσα εἰς πλῆθος ἄλλων ἀλλὰ θεωρούμενον εἰς τὴν Τριάδα μεμονωμένως ἐξαγγελλούμενον, χωρὶς νὰ ἔχη ἐνταχθῇ

11. Ψαλμ. 142, 10.

12. Ψαλμ. 50, 12.

13. Ψαλμ. 50, 13.

14. Ρωμ. 8, 2.

εἰς τὰ συνόλα ἄλλων ὄντων. Διότι ὅπως ὁ Πατήρ εἶναι, εἰς καὶ ὁ Υἱὸς εἰς τοιοῦτατρόπως ἐν εἶναι καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Τὰ λειτουργικὰ ὁμῶς πνεύματα τῶν ἀγγέλων καθ' ἑκάστον τάγμα ὑποδηλώνει, εἰς ἡμᾶς πλήθος δυσκόλως ἐξαριθμοῦμενον.

Μη ἀναζητεῖς λοιπὸν εἰς τὴν κτίσιν ἐκεῖνο ποῦ εὐρίσκεται ὑπερῶν τῆς κτίσεως μὴ καταβιβάζεις ἐκεῖνο ποῦ ἀγιάζει εἰς τὴν θέσιν ἐκείνων ποῦ ἀγιάζονται. Αὐτὸ πληροῖ τοὺς ἀγγέλους πληροῖ τοὺς ἀρχαγγέλους ἀγιάζει τὰς δυνάμεις ζωοποιεῖ τὰ αἰμῆματα. Τοῦτο ἐνῶ μερίζεται εἰς ὅλην τὴν κτίσιν, **13** καὶ ἐνῶ διαφόρως τὸ καθένα μετεχει εἰς αὐτὸ ἐν τοῖς οὐδόλως ἐλαττωτά παρα τῶν μετεχόντων. Εἰς ὅλα μὲν παρέχει τὴν ἰδικὴν του χάριν, ἀλλὰ δὲν καταναλισκεται εἰς τοὺς μετεχοντας ἀλλὰ καὶ μετοὶ ποῦ ἐλαβὼν γεμίζουσιν καὶ τὸ ὅσον παραμένει ἀνείλελε ψεῦς. Καὶ ὅπως ἀκριθῶς ὁ ἥλιος, λῶμπων ἐπὶ τῶν σωματίων καὶ βόφοτροπως ὑπὲρ αὐτῶν μετεχόμενος ὁ δόλος ἐλαττωτὰ παρὰ τῶν μετεχόντων οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα εἰς ὅλα παρέχον τὴν χάριν του, παραμένει ἀρρωτοῦ καὶ ἀδιάρητον.

Ὅλους τοὺς φωτίζει βοηθοῦν ὁ τῶς εἰς τὴν κατανόησιν του Θεοῦ ἐμπιπεί τοις προφήταις νομοθεταῖς καὶ θιασα σοφους, ἱερεῖς τελειοποιεῖ ἐπισχεῖ βασιλεῖς, ἀπλάσσει, δικαίους ἐπιδίνει τοὺς σωφρονὰς ἐνεργεῖ χαρίσματα ἀμάρτων, ζωοποιεῖ τοὺς νεκροὺς, ἐλευθερώνει τοὺς φυλακισμένους, υἱοθετεῖ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀποξενωθῇ.

Ταῦτα διὰ τῆς ἀναγεννήσεως ἐπιτελεῖ. Ἐὰν παραλάβῃ τελωτὴν ποῦ πιστεῦει, τὸν ἀναδεικνύει εὐαγγελιστῇ.¹⁵ Ἐὰν ἔλθῃ εἰς ἀλιέα, τὸν καμνε θεολόγον.¹⁶ Ἐὰν εὐρὴ δωκτῇ, νὰ μετανοή τὸν μεταβάλλει, εἰς ἀποστολὸν τῶν ἐθνῶν εἰς κήρυκα πίστεως, εἰς σκευὸς ἐκλογῆς.¹⁷

Δι' αὐτοῦ οἱ ἀσθενεῖς γίνονται ἰσχυροί, οἱ πτωχοὶ πλουτιζοῦν, οἱ ἀγγραμματοὶ γίνονται σοφωτεροὶ ἀπὸ τοὺς σοφους. Ὁ Παῦλος ἀσθενὴς ἦτο, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας

15. Ματθ. 9, 9.

16. Ματθ. 4, 18-22.

17. Πράξ. 9, 15.

τῆς παρουσίας τοῦ Πνεύματος, τὰ μανθάλια τοῦ σώματος αὐτοῦ παρέχειν θεραπεῖαι εἰς αὐτὸς ποιεῖν ταῖς ἐδέχοιτο.¹⁸ Ὁ Πέτρος καὶ αὐτὸς ἀνὰ περιεθαλλετο σώμα ασθενές, ὁμῶς ἐξ αἰτίας τῆς ἐνοικουσης χάριτος τοῦ Πνεύματος, ἡ ὁκία τοῦ ἐπ' αὐτῷ τοῦ σώματος τούτου, ἀπεμακρύνε τας νόσους ἐκείνων ποὺ υπέφερον.¹⁹ Πτωχὸς ἦτο ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης δι' οὗ δει εἶχον ἀργύρου οὔτε χρυσίου, ἐχαρίζοντο ὁμῶς ὑγιαίνον πολυμύτηραν ἀπο πολλὰ χρυσὰ. δι' οὗ ἀπὸ πολλοὺς ἀφοῦ ἔλαβε χρυσὰ ὁ χῶλος, ἀκόμῃ παρέμενεν ἐπαίτης, διὰ ὁμῶς ἐδέχθη τὴν χάριν ἀπὸ τῶν Πέτρων, ἔπαυσε νὰ ἐπαίτη πηδῶν, ὅπως ἡ ἔλαφας καὶ δοξάζων τὸν Θεόν.²⁰ Ὁ ἰωάννης δὲν ἐγνωρίζε τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου, ἀλλ' εἶπε λόγοις μέτρη, διὰ τὴν τοῦ Πνεύματος πρὸς τοὺς ὁποῖως οὐδὲν αὐτὸς σοφία δοῦνται ταῦτα συγκριθῇ.

■ Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἰς τοὺς οὐρανὸν ἔχει σταθῆν καὶ τὴν γῆν ἔχει γέμσει, καὶ πανταχοῦ εἰρίσκεται καὶ οὐδαμοῖ περιέχεται. Οὐκλήραν ἐνοκε εἰς ἕκαστον, καὶ ὁλοκλήρον εἰρίσκεται μετὰ τοῦ Θεοῦ. Οὐχὶ λειτουργοὶ κῶς ὡς οἱ ἄγγελοι ὑπηρετεῖν εἰς τὰς δωρεάς, ἀλλὰ αὐθεντοὶ κῶς διανέμει τὰ χαρίσματα. «Δι' αἰρεῖ γάρ, φησὶν, ἰδὲ ἐκάστῳ, καθὼς βούλεται»²¹. Αὐστέλλεται, μὲν κατ' ὁκοισμὸν αἱ ἐτεργεῖ ὁμῶς αὐτεξούσως.

Τοῦτο δὲ εἰρηθωμὲν νὰ παρερρίσκειται εἰς τὰς ψυχὰς μας καὶ ποτε νὰ μὴ ἀπομακρυνεταί ἀπὸ ἡμῶν, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυνάμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

18. Πράξ. 19, 12.

19. Πράξ. 5, 15.

20. Πράξ. 3, 1 κ.λ.

21. Α' Κορινθ. 12, 11.

16. ΟΜΙΛΙΑ ΙΣΤ΄ ΕΙΣ ΤΟ «ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ»

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐτέρα δογματικὴ περὶ τοῦ λόγου ἔχει καὶ ὁ ἀξιοπρεπὴς διότι ἐνθ' εἶνα ἐκτελέσει τὸ πρῶτον τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου, εἶνα συγχρόνως καὶ ἀποκαλύψῃ τῇ ἀρεσκείᾳ, τῇ ἀντιπαρὰ τῶν Ἀποστόλων. Εἰς τὴν διασημὴν φράσιν τοῦ Ἀρεοῦ περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἥ, ποτε δια τὴν καὶ οὐκ ἔστι, πρὶν ἂν γενέσθαι, ὁ Μ. Β. ἀντιπαράσσει τὴν φράσιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἥ, ἀρχὴ, ἥ, ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἐν πρό, τὸν Θεόν καὶ Θεός ἦν ὁ λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, τῇ, ὅπου ἂν θεωρεῖ, ἐκ τῶν προτέρων ἀναρρεῖν τὴν ἀρέσει, τοῦ Ἀρεοῦ, ἥ, ἐκτελέσθη ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, τοῦ ἐκτελέσει τὸν Εὐαγγελιστὴν.

Εἰς τὸ **137 D** παρὰ ἡμᾶς καὶ περὶ τῆς ἀρέσει, ὡς τοῦ Σαδελίου, ὁ ὅπου συγγινώσκῃ τὰ τρία πρόσωπα εἰς ἓν καὶ θάσκει διὰ τὸ Πατρὸς ὁ Γ. ὁ καὶ τὸ Ἄγιον Πνεῦμα δὲν εἶνα εἰς, προσώπων, αἱ τὰ ὅπου ἐκτελέσκει, ὁ εἶ, καὶ κατὰ τὴν ὑπόστασιν Θεός, εἰς τὸν κόσμον. Ὁ Βασίλειος, ἀποκαλύπτει καὶ τοῦ τοῦ τὴν ἀρέσει, πᾶν, ἐκτελέσει, ἀποκαλύπτει, ὅπου ὅπου λέγει, εἰς τὸ τέλος, ἥ, εἶνα, τοῦ, ὅπου, ὁ ἀποκαλύπτει, ἔχουν καταπονηθῇ ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ θεματος καὶ ἐκ τῆς προσοχῆς, τοῦ κατέβησαν μετὰ, πᾶν, καὶ διὰ εἶνα, κέρδος, ὁ ἀποκαλύπτει, πρὸς τὸ παρόν, αὐτὰ καὶ ἐκτελέσκει. Τὰ ὑπόστασις διὰ τὰ ἀποκαλύπτει, εἰς εἶνα, ὅπου, ὁ ὅπου, ὁ ἀποκαλύπτει, εἶνα, ἥ, ἐκ, ἀριθμ. 24 Κατὰ Σαδελίου καὶ Ἀρεοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Ἡ παροῦσα εἶνα ἐκτελέσθη, καὶ τὴν Κυριακὴν τῆς Ἀναστάσεως, ὡς φανερὰ ἐκ τοῦ προσημείου (**134 B**) Σήμερον, ὡς γνωστὸν, δὲν συγγινώσκῃ εἶνα κατὰ τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως, ὅπου, ἔχει ἐκτελέσκει, ἀντι, κηρυγματος, ὁ ἀποκαλύπτει, ὁ περὶ τὸν, Κατήχησός, λόγος, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. «Εἰς τὴν εὐαγγελίαν καὶ φανερὰ». Ἀλλ' ὁ Χρυσοστόμος εἶνα ὅπου, μεταγενέστερος τοῦ Βασιλείου.

Β'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 **134 A** Κάθε λόγος μὲν τῶν Εὐαγγελίων εἶνα

πρό σπουδαῖος εἰς τὰ νοήματα ἀπὸ τὰς λοιπὰς διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος καθ' ὅτι εἰς ἐκείνας μὲν ὠμίλησεν εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν δουλῶν του τῶν προφητῶν, εἰς τὰ Εὐαγγέλια ὅμως αὐτοπροσώπως ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Δεσπότης Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρυγματος ὁ πλεον εὐγλωττος πᾶν ὠμίλησεν ἀνωτέρα ἀπὸ πᾶσαν ἀκοήν **Β** καὶ ὑψηλότερα ἀπὸ πᾶσαν δανοίαν, εἶνα ὁ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τῆς θρονίας τοῦ ὁποιοῦ τὸ προσμ.ον τῆς εὐαγγελικῆς συγγραφῆς ἠκούσαμεν ἀναγνωσθέν πρό ὀλίγου. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος.

Γνωρίζω πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν εὑρισκομένων ἔξω ἀπὸ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ὑψηλοφρονούντας διὰ τὴν κοσμικὴν τῶν σοφίαν οἱ ὅποιοι καὶ ἐθαύμασαν τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ ἐτόλμησαν νὰ τοὺς ἀντιμίσουν εἰς τὰ ἴδικά των συγγράμματα Διότι ὁ δόξολος εἶναι κλέπτῃς, καὶ κοινολογεῖ τὰ ἴδικα μας εἰς τοὺς ἰδικούς του κήρυκας

Ἐάν λοιπόν ἡ σαρκίνη κοσμικὴ σοφία τόσον πολὺ ἐθαύμασε τὴν δύναμιν τῶν λόγων τί πρέπει νὰ κάμωμεν ἡμεῖς οἱ μαθηταὶ τοῦ Πνεύματος ἐάν ἀδ' ἀφόρως ἀκούσωμεν, **Γ** καὶ θεωρήσωμεν ὅτι ἡ δύναμις πού ἐνυπάρχει εἰς αὐτοὺς εἶναι μικρά, Καὶ ποῖος εἶναι τόσο ἀνασθητός, ὥστε ἀπὸ τοιαυτὴν ὥρα ὀττητα ἐννοίας καὶ βάθος δογμάτων τόσο ἀπληροστον νὰ μὴ καταπληαγῇ καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμήσῃ τὴν ἀληθῇ κατανόησιν αὐτῶν.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυσκόλον πρᾶγμα ὁ θαυμασμός τῶν ὠραίων, ὅσον εἶναι, δυσκόλος καὶ δυσκατόρθωτος ἡ ἀκρῆς κατανόησις τῶν θαυμασθέντων Διότι καὶ τὸν ἥλκον τοῦτον τὸν αἰσθητὸν οὐδεὶς μὲν ὑπάρχει, ὁ ὁποῖος δὲν τὸν ὑπερεπαινεῖ, παραδεχόμενος τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὴν ὥρα ὀττητα, καὶ τὴν συμμετρίαν τῶν ἀκτίων, καὶ τὸ ἀπαστρέπτειν αὐτοῦ φῶς **Δ** Ἐάν ὅμως προσπαθήσῃ ἀποτόμως νὰ ρῃ τὰ θλέμματα τοῦ εἰς τὸν κυκλον αὐτοῦ, ὅχι μόνον δὲν θὰ ἰδῇ ἐκεῖνα πού ἐπὶ-θῇ νὰ παρατηρήσῃ, ἀλλὰ θὰ ἀπομακρυνθῇ ἔχων καταστρέψει ἐπὶ πλέον καὶ τὴν ἀκριβείαν τῆς ὁράσεως. Κά-

τι τέτοιο νομίζω δε, παθαίνει, και ή δ' άνοα, ή όποία έπιχερε άκριβώς να εξετάση τους προκειμένους λόγους «Εν άρχη ήν ό Λόγος»

Ποίος δυνατόν να έννοηση έπαξίως τά περι, τής άρχης. Ποια δύναμις λογών θα ελρεθή δύναμενη να παρσάτηση σαξώς το νοηθεν, Προτθέμενος ό Ιωάννης να παραδώση εις ήμάς τά περι τής θεολογίας τοΰ Υιού τοΰ Θεού οΰδέν άλλο προσμιοι έθεσεν εις τον λόγον, παρά την άρχην τών όλων Το Πνείμα το άγιον ένωριζε τους έπιτιθεμένους εις την δόξαν τοΰ Μονογενοΰς Ε' προεγνωρζε αΰτους οι όποιοι έπρόκετο να είπουν εις ήμάς τα σοφισματα που έχουν έπινοηθή άπο αΰτους δια την καταστροφήν έκείτων που τά άκουουν Ότι δηλαδή έαν έγεννηθη δέν υπήρχε και πριν γεννηθή δέν υπήρχε και έλαβε την ύπόστασιν έκ μη όντων Τοιαυτα δε λέγουν γλώσσα, δια πιθανολογας ήκονημένα, περισσότερον άπο πασα, δικοπον μαχαραν Διά να μη έπιτραπη λοιπον εις ουδένα να λεγη τα τοιαΰτα, 136 Α προλαβον τό Πνευμα το άγιον δια τοΰ ευαγγελιου λέγει «έν άρχη ήν ό Λόγος»

Εάν φυλαττης τοΰτον τον λόγον οΰδέν κακόν θα πάθης έξ έκείνων που έπνοουσι τα κακά Διότι, έαν έκεινος λεγη, άφοΰ έγεννηθη, δέν υπήρχε συ να είπης «έν άρχη ήν» Αλλα λέγει, πώς υπήρχε πριν γεννηθή, Συ να μη άφήσης τό «ήν» μη έγκσταλειψης τό «έν άρχη» Η κορυφή τής άρχης δέν καταλαμβάνεται τό έξω τής άρχης δέν ευρισκετα Να μη σε παραπλαιοηση κανεις με τας πολλας σημασις που έχει ή λέξις Διότι εις την ζωην αΰτην υπαρχουν πολλαι άρχαι, δια πολλά πράγματα, μια δμως είναι ή άρχη τών παντων, ή πέραν τοΰ κοσμου ευρισκομένη

Β «Αρχη γάρ όδοΰ αγαθης»³ είπεν ή παροιμια Αλλόθεν άρχη τής όδοΰ είναι ή πρωτη κίνησις άπο όπου άρχιζομεν την πορείαν, της όποιας την συνέχειαν είναι δυνατόν να εύρης Και «άρχη σοφιας, φοβος Κυρίου»⁴ Υπάρχει και άπο αΰτην την άρχην κατ' άλλο που προη-

3 Παροιμ. 15 7

4 Ψαλμ. 110. 10. Παροιμ. 1. 7.

γείται, διότι τῆς ἀναλήψεως τοῦ ἔργου τῶν τεχνῶν ἀρχὴ εἶναι. ἡ στοιχειώδης προκαταρκτικὴ διδασκαλία Στοιχειώδης λοιπὸν διδασκαλία τῆς σοφίας εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ἀλλὰ ταύτης τῆς ἀρχῆς ὑπάρχει κατ' ἀρχαιοτερον ἢ κατάστασις τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὅποιος ἀκόμη δὲν ἐσοφίσθη καὶ δὲν ἔχει ἀναλάβει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

Ἀρχαὶ λεγόνται καὶ αἱ πολιτικαὶ ἐξουσίαι, αἱ ὑπεροχαὶ τῶν ἀξιώματων Ἀλλ' αὗται αἱ ἀρχαὶ εἶναι ἀρχαὶ ὠρισμένων καὶ ἕκαστη ἐν σχέσει πρὸς κατὰ « Διότι ἀρχὴ τῆς γραμμῆς εἶναι τὸ σημεῖον καὶ ἀρχὴ τῆς ἐπιφανείας ἢ γραμμῆ καὶ ἀρχὴ ἐνός σώματος ἢ ἐπιφάνεια καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου εἶναι τὰ γράμματα.

2 Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀρχὴ ἐκείνη δὲν εἶναι, τοιαυτὴ Διότι εἰς οὐδὲν προσκαλλᾶται, εἰς οὐδὲν δουλεῖ, δὲν θεωρεῖται, μὲ κατὰ ἄλλο, ἀλλ' εἶναι ἐλευθερά, δὲν κυριαρχεῖται, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τῆν σχέσιν πρὸς κατὰ ἄλλο ἀνυπερβᾶτος εἰς τὴν διανοίαν, τὴν ὅποιαν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερβῶμεν δια τῶν σκεψῶν, δὲν εἶναι, δυνατόν νὰ ἀνακαλυψώμεν τὰ πέραν αὐτῆς εὐρισκόμενα Διότι ἐάν προσπαθήσῃς μὲ τὴν φαντασίαν τοῦ νοῦ νὰ παρατρέξῃς τὴν ἀρχήν, θὰ τὴν εὕρῃς νὰ τρέχῃ ἐμπρὸς σου » καὶ νὰ παρουσιάζῃ τὰς σκέψεις σου.

Ἄφησε τὸν νοῦν σου νὰ τρέξῃ ὅσον θέλει καὶ νὰ ἐπεκταθῇ πρὸς τὰ ἄνω ἔπειτα θὰ εὕρῃς αὐτὸν πολὺ νὰ ἔχῃ πλανηθῇ καὶ πολὺ νὰ ἔχῃ προχωρήσει ἀσκοπῶς, καὶ νὰ ἐπανέρχεται, παλιν πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, ἐπεὶ δὴ δὲν θὰ ἔχῃ δυνηθῇ νὰ κάμῃ τὴν ἀρχήν κατωτέρα τοῦ ἑαυτοῦ του Διότι διαρκῶς ἡ ἀρχὴ εὐρίσκεται ἐκτός καὶ περὶ σσῶτερα τοῦ νοοῦμενου.

« Ἐν ἀρχῇ, λοιπὸν, ἦν ὁ Λόγος » Ὡ τοῦ θαύματος! Πῶς ὅλα, αἱ λέξεις συνηνωθήσαν ἰσαξίως μετὰ τῶν. Τὸ « ἦν » ἔχει ἴσην δύναμιν μὲ τὸ « ἐν ἀρχῇ ». Ποῦ εἶναι, ὁ θλάσφημος, ποῦ ἡ γλῶσσα που μάχεται τὸν Χριστὸν καὶ λέγει, ὑπῆρχε ἐποχὴ, ὅτε δὲν ὑπῆρχε, « Ἀκούε τὸ Εὐαγγέλιον ποῦ λέγει, « ἐν ἀρχῇ ἦν » Ἐάν δὲ ἐν ἀρχῇ ὑπῆρχε, πότε δὲν ὑπῆρχε, Διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν νὰ ἀναστενάξω, ἢ διὰ τὴν ἀμάθειαν νὰ ἀηδιᾶσω.

Ἀλλὰ πρὶν γεννηθῇ, δὲν ὑπῆρχε » Δηλαδή

γνωρίζεις τότε ἐγεννήθη ὥστε νά δουτηθῇς νά προσδιορίσης το πρὶν εἰς τὸν χρόνον. Διότι το πρὶν εἶναι λέξις που ἐκφράζει χρόνον καὶ τοποθετεῖ ἄλλο ἔμπροσθεν ἄλλου εἰς τὸ παρελθόν. Ὁ δὲ δημιουργὸς τοῦ χρόνου πῶς εἶναι λογικόν νά ἔχη τὴν γέννησιν ὑποκειμένην εἰς τὰς ὀνομασίας τοῦ χρόνου.

«Ἐν ἀρχῇ, λοιπὸν ἦν» Ἐάν δὲν ἀπομακρυνθῇς ἀπο τὸ «ἦν» δὲν θα ἐπιτρεφῇς καμμίαν παρεϊσθυσιν εἰς τὴν κακὴν θλασφημίαν. Διότι, ὅπως οἱ θαλασσοπόροι, ὅταν ταλαντεύωνται, στηριζόμενοι ἐπὶ δυο ἀγκυρῶν, περιφρονοῦν τὴν τρικυμίαν οὕτω καὶ συ θα περιφρονήσης τὴν πονηρὰν ταύτην ταραχὴν τὴν προκαλουμένην εἰς τὸν θίον ἐκ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, καὶ διασαλεύουσας τὴν πίστιν τῶν πολλῶν. **Β** Ἐάν μὲ τὴν ἀσφαλεῖαν τῶν λόγων τούτων ἀγκυροβολήσης τὴν ψυχὴν σου εἰς λιμένα.

3 Ἐπιζητεῖ δὲ ἡ διάνοια ἡμῶν ποῖος ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ. «Ὁ Λόγος» λέγει. Ποῖος λόγος, ὁ ἀνθρώπινος λόγος, ἀλλὰ μήπως ὁ λόγος τῶν ἀγγέλων. Διότι ὁ ἀπόστολος ὑπηνύχθη εἰς ἡμᾶς, ὅτι καὶ οἱ ἄγγελοι, ἔχουν ἴδιαν γλῶσσαν, εἰπών «Ἐάν ταῖς γλῶσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων»³. Ἀλλὰ καὶ ἡ λέξις λόγος διπλὴν σημασίαν ἔχει. Ἡ μία σημασία εἶναι, ὁ λόγος που προφέρεται διὰ τῆς φωνῆς οὗτος μετὰ τὴν προφορὰν τοῦ ἐξελφνίζεται εἰς τὸν ἀέρα ἡ δὲ ἄλλη σημασία εἶναι ὁ ἐνδόμυχος λόγος, που ἐνυπάρχει εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, που εἶναι διανόημα. Καὶ ἄλλος εἶναι ὁ τεχνικὸς λόγος.

«Πρόσεξε μήπως παραπλανηθῇς ποτέ ἀπὸ τὴν συνωνυμίαν τῆς λέξεως. Διότι πῶς ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ ὁ ἀνθρώπινος λόγος ἀφοῦ ὁ ἀνθρώπος κάπου ἐδῶ κάτω. Ἐλαθε τὴν ἀρχὴν τῆς υπάρξεως του. Πρὸ τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρχον θηρία πρὸ τοῦ ἀνθρώπου, κτήνη θλα τὰ ἐρπετὰ ὅσα τῆς ξηρᾶς καὶ ὅσα τῶν ὑδάτων, πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἀστέρεις, ἥλιος, σελήνη, θότανα, σπόροι, γῆ, θάλασσα, οὐρανός. Δὲν ὑπῆρχε, λοιπὸν, ἐν ἀρχῇ ὁ ἀνθρώπινος λόγος, ἀλλ' οὔτε ὁ λόγος τῶν ἀγγέλων

³ Ε. Α' Κορινθ. 13, 1.

Διότι λόκληρος ή κτίσις είναι κατωτέρα τῶν αἰῶνων, ἀφ' οὗ ἔλαθε τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπαρξείας παρὰ τοῦ κτιστοῦ. Ὁ δὲ εἰς τὴν καρδίαν εὗρισκομενος λόγος, καὶ αὐτός εἶναι νεώτερος ἑκάστῳ τῶν νοηθέντων.

Δ Ἀλλ' ἀκούε τὴν διδασκαλίαν ὡς ἐμπρέπει εἰς θεϊκὴν τοιαυτὴν. Διότι διδασκῶν σε περὶ τοῦ Μονογενοῦς, Λόγον ὠνόμασεν αὐτόν. Ὅπως δηλαδὴ καὶ φῶς μετ' ὀλίγον θὰ τὸν ὀνόμασῃ, καὶ ζῶν, καὶ ἀνάστασιν, καὶ οὔτε ὅταν ἀκουσῇς φῶς, καταθβάξῃς τὴν σκέψιν σου εἰς τὸ αἰσθητὸν τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁρατόν, οὔτε ὅταν ἀκουσῇς ζῶν, ἐννοεῖς τὴν κοινὴν ταύτην, τὴν ὅποιαν καὶ τὰ ἄλογα ζοῦν τοιοῦτότροπος καὶ ὅταν ἀκουῇς Λόγον, νὰ προφυλαχθῇς μήπως ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας τῆς διανοίας σου, κατέλθῃς εἰς χαμερπὴν καὶ ταπεινὰ νοήματα.

Ἄλλ' ἐρεῦνα τὴν σημασίαν τῆς λέξεως Διατί Λόγος, Δια νὰ δειχθῇ, ὅτι ἐκ τοῦ νοῦ προῆλθε Διατί Λόγος, Διότι ἀπαθῶς ἐγεννήθη Διατί Λόγος. **Ε** Διότι εἶναι εἰκὼν τοῦ γεννησαντος, φανερώων εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ λόκληρον τὸν γεννήσαντα χωρὶς νὰ ἀποσπάσῃ μέρος ἐκείνου καὶ εἶναι τέλειος ἀπὸ μόνος τοῦ ὅπως καὶ ὁ ἰδικός μας λόγος ἀπεικονίζει, λόκληρον τὴν σκέψιν ἡμῶν. Διότι, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐσκέφθημεν εἰς τὴν καρδίαν μας, ἐκεῖνα καὶ ἐπροφέραμε διὰ τοῦ λόγου, καὶ ἡ ὁμιλία εἶναι τὸ ἀπεικόνισμα τῆς σκέψεως. Διότι, ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας προφέρεται ὁ λόγος. Καὶ ἡ καρδία ἡμῶν εἶναι ὡσαν πηγὴ ὁ δὲ προφερόμενος λόγος ὡς ρυαὶ ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης ρέων. **Β 37 Α** Τόσον λαπὸν εἶναι ἐκεῖνο που ἀπορρέει, ὅσον εἶναι, ἐκεῖνο ποῦ τὸ πρῶτον ἀναβλύζει καὶ ὁποῖον ἀκριβῶς εἶναι τὸ κεκρυμμένον, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ φαινόμενον.

Λόγον λοιπὸν εἶπε, δια νὰ σοῦ δεῖξῃ παραστατικῶς τὴν ἀπαθὴν γέννησιν παρὰ τοῦ Πατρός, καὶ νὰ σοῦ θεολογήσῃ τὴν τελείαν ὑπαρξιν τοῦ Υἱοῦ, καὶ διὰ τούτων νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀχρονὸν συνδεσιν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Ἀλλωστε καὶ ὁ ἰδικός μας λόγος, ποῦ εἶναι γέννημα τοῦ νοῦ, ἀπαθῶς γεννᾶται, διότι οὔτε τέμνεται, οὔτε μερίζεται, οὔτε ρεεῖ, ἀλλὰ παραμένων λόκληρος ὁ νοῦς εἰς τὴν ἰδικὴν του σύστασιν. **Β** λόκληρον καὶ ἄρτιον τὸν λόγον παράγει καὶ ὁ λόγος ἀ-

φοῦ γεννηθῇ ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ γεννησαντος νοῦ περικλεῖε εἰς τὸν ἑαυτοῦ τοῦ.

Ὅσον λοιποὶ εἶναι εὐσεβες, τόσον νὰ λάβῃς διὰ τὴν θεολογίαν τοῦ Μονογενοῦς ἐκ τῆς λέξεως λόγος. Ἐκενο δὲ που θὰ εὕρῃς νὰ εἶναι, ἀτοπον καὶ νὰ φαίνεται ἀνάρμοστον τὸ το νὰ το ἐγκαταλείψῃς καὶ νὰ τὸ ἀποφύγῃς μὲ κάθε τρόπον.

• Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος • Ἐὰν ἔλεγεν ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Υἱός, μὲ τὴν ὀνομασίαν τοῦ Υἱοῦ θὰ ὑπε σήρχετο εἰς τὸν νοῦν σοι συγχρόνως καὶ ἡ ἔννοια περὶ τοῦ πάθους. Διότι ἐπέδῃ εἰς ἡμᾶς αὐτὰ που γεινοῦν, γεννοῦν ἐν χρόνῳ καὶ μετὰ πάθους διὰ τοῦτο προλαθὼν «Λόγον», εἶπε διὰ νὰ διορθωσῇ ἐκ τῶν προτερῶν τὰς ἀπρεπεῖς σκέψεις που θὰ ὑπε σήρχοντο, ἔ• διὰ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ψυχὴν σου ἀπρωτον.

4 «Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν»⁶ Πάλιν τὸ «ἦν», διὰ τοὺς θλασφημοῦντας ὅτι οὐκ ἦν. Ποῦ ἦτο «ὁ Λόγος». Ὅχι εἰς τόπον διότι δεῖ περικλείονται εἰς τόπον τὰ ἀπεργραπτά. Ἀλλὰ ποῦ ἦτο «Πρὸς τὸν Θεόν». Οὐτε ὁ Πατὴρ περικλεῖται εἰς τόπον τινὰ οὔτε ὁ Υἱὸς εἰς περιοχὴν τινὰ που νὰ εἶναι φανερά διὰ τῆς περιγραφῆς. Ἀλλ' ἀπείρος μὲν εἶναι ὁ Πατὴρ ἀπείρος δὲ καὶ ὁ Υἱός. Κάθε τὸ το ὁποῖον θὰ ἠδυνάσσο νὰ ἐννοήσῃς, καὶ δὲ που καὶ ἀν' θαδίσης με τὸν λογισμόν σου, θὰ τὸ εὕρῃς νὰ εἶναι πλήρες ἀπὸ τὸν Θεόν. παντοῦ δὲ συγχρόνως θὰ εὕρῃς νὰ παρευρεσεται καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Υἱοῦ.

1) «Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν». Θαυμάσων τὴν ἀκριβείαν ἐκάστης λέξεως δὲν εἶπεν, ἐν τῷ Θεῷ ἦν ὁ Λόγος ἀλλὰ «Πρὸς τὸν Θεόν» διὰ νὰ παραστήσῃ τὸ ἰδιαίτερον τῆς ὑποστάσεως. Δὲν εἶπεν, ἐν τῷ Θεῷ, διὰ νὰ μὴ δημιουργήσῃ καποῖαν πρόφασιν διὰ τὴν συγχυσίν τῆς ὑποστάσεως. Διότι πονηρὰ εἶναι καὶ ἐκείνη ἡ θλασφημία τῶν ἐπιχειρουντῶν νὰ συγχέουν τὰ πάντα, καὶ διδασκόντων ὅτι τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἓν, καὶ ὅτι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι, ὀνομασίαι διαφοροὶ ποῦ ἀποδίδονται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Πονηρὰ εἶναι ἡ ἀσέβεια, καὶ πρέπει νὰ ἀπο-

φευγεται, ὅχι, ὀλιγωτερον ἀπὸ τῆς ἀσεβειαν ἐκείνων που θλασφημοι δι' εἶναι ἄπομοιοι κατα τὴν οὐσαν ὁ Υἱος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Θεόν καὶ Πατέρα.

«Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν.» Ἐπειτα χρησιμοποήσας συγχρονῶς τὴν λέξιν Λόγος διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν ἀπάθειαν κατα τὴν γενήσιν, ἡ ἀμεσῶς ἐθεράπευσεν καὶ τὴν θλάβην ποὺ θὰ ἐγένετο εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς λέξεως αὐτῆς. Καὶ τρόπον τινα ἀποσπῶν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν συκοφαντίαν τῶν θλασφημούντων λέγει τι εἶναι ὁ Λόγος «Θεὸς ἦν ὁ Λόγος».

1:18 ¶ Παρακαλῶ νὰ μὴ ἀναλύης γραμματικῶς μερικὰς διαφορὰς τῶν λόγων, μὴπως ἐκ τῆς ἰδίας σοὶ ἀπειρίας προῖαφης καταστὰν θλασφημίαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος. Ἐχεις τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑποταχθῇς εἰς τὸν Κύριον «Θεὸς ἦν ὁ Λόγος οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν» Παλιν ἀνακεφαλαιώνει εἰς ὀλίγας λέξεις ὅλην τὴν θεολογίαν ταύτην, ὑποσιν περὶ τοῦ Μεσσηνίου παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ εὐαγγελιστῆς.

Οὗτος ποῖος εἶναι. Οὗτος εἶναι ὁ Λόγος ὁ Θεός. Διότι ἀφοῦ σοὶ διεμορφώσῃ τὴν περὶ αὐτοῦ ἐννοίαν ἐν τυπώσας τρόπον τινα εἰς τὴν ψυχὴν σου διὰ τῆς διδασκαλίας τὰ ἀγνωστομένα καὶ ἀφοῦ ἐγκατέστησεν εἰς τὴν καρδίαν σου τὸν Λόγον Χριστόν, «οὗτος» λέγει. Ποῖος οὗτος. Νὰ μὴ διαθλέψῃς πρὸς τὰ ἔξω. **B** ἐξετάζων προσεκτικῶς αὐτοὺς ποὺ σοῦ ὑποδεκνυε ἡ δεκτικὴ λέξις, ἀλλὰ νὰ εἰσελθῇς εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐκεῖνον τὸν Θεὸν ποὺ ἐδόξαθῇς δι' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ ποὺ ὡς Λόγος ἐγενήθη ποὺ ὑπάρχει πλησὸν τοῦ Θεοῦ τοῦτοι ἀφοῦ γνωρῶσης καὶ καταπλάγῃς καὶ ἀφοῦ προσκινήσῃς τὸν ἰδικόν σου Κύριον ἐκεῖνον ποὺ ἐγκατέστησεν εἰς σέ διὰ τῆς διδασκαλίας, γνωρίζε δι' οὗτος ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ δηλαδὴ, παντοτε πλησὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἰδικοῦ του Πατρός.

Ταύτας τὰς ὀλίγας λέξεις, παρακαλῶ, διατηρήσατε, μὲ τὸ νὰ ἐντυπώσῃτε αὐτάς εἰς τὴν μνημὴν σας ὡς σφραγίδα. Αὐταὶ θὰ εἶναι ἀπορρητὸν τεῖχος εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν κακοβούλων. **C** αὗται εἶναι φυλακτήριον

σωτηρίας τῶν ψυχῶν δι' ἐκείνους που τὰς προτάσσουν.
 Ἄν κάποιος σέ ἐπλησίαζε καί σοῦ ἔλεγε, ἐνῶ δὲν
 ὑπῆρχεν ἐγγενήθη διότι ἐάν ὑπῆρχε πῶς ἐγεννήθη, νά
 ἀποτρέπης ὡς δαιμονικήν φωνήν τήν θλασφημίαν κα-
 τά τῆς δόξης τοῦ Μονογενοῦς. Σὺ δέ ὁ ἴδιος ἀφοῦ ἐπα-
 νέλθης νά καταφεύγης πρὸς τοὺς λόγους τῶν εὐαγ-
 γελίων. «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς
 τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς
 τὸν Θεόν.» Διὰ τετάρτην φοράν νά εἰπῇς τὸ «ἦν» καὶ
 θά καταργήσης τὸ ἴδικόν των, οὐκ ἦν.

Αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς πίστεως ἅς παραμείνουν ἀ-
 ράλευτα Ἐπάνω εἰς αὐτὰ ἅς ἐποικοδομήσωμεν, μὲ τὴν
 βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Διότι δὲν εἶναι
 δυνατόν ὅλα μαζί διὰ μιᾶς νά σᾶς τὰ δ.δ.αξ.ωμεν, **Δ** μή-
 πως μὲ τὴν ὑπερβολικὴν ἑκτασιν τοῦ λόγου καταστή-
 σωμεν ἄχρηστα ἐκεῖνα που μὲ κόπον συνεκεντρωθήσαν
 ἀπὸ σᾶς. Διότι ἀδυνατοῦσα ἡ διάνοια ὅλα μαζί νά τὰ
 ἀφομοώσῃ, παθαίνει τὸ ἴδιον μὲ τὴν κοιλίαν ἐκείνην,
 ἡ ὅποια ἀδυνατεῖ νά χωνεύσῃ τὰ ἀποσταλέντα εἰς αὐ-
 τὴν φαγητά ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολῆς τοῦ κορεσμοῦ.

Ἐρχομαι λοιπὸν νά γλυκανθῇτε μὲν κατὰ τὴν γεῦ-
 σιν, νά ὠφεληθῇτε δὲ κατὰ τὴν χωνεύσιν. Ἐγὼ δὲ ἔχω
 σταθῇ ἔτοιμος διὰ νά σᾶς ὑπηρετήσω ὡς πρὸς τὰ ὑπό-
 λοιπα μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου
 ἡμῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς
 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν

17. ΟΜΙΑ. ΙΖ' ΕΙΣ ΒΑΡΛΑΑΜ ΤΟΝ ΜΑΡΤΥΡΑ

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὴν σελάν τῶν ἐγκωμιαστικῶν ὁμιλιῶν τοῦ Μ Β πρω-
τη ἡ παρούσα εἰς τὸν παρόντα τόμον εἶνα· εἰς ὑπέρτοχος ἀδομας
τῆς ἐγκωμιαστικῆς τέχνης τοῦ ρήτορος.

Βεβαίως δὲν εἶναι μόνον ὁ Μ Β ποῦ ἔγραψεν ἐγκωμιαστι-
κὰς ὁμιλίας εἰς μάρτυρας καὶ ἄγους τῆς Ἐκκλησίας μας Ἀλλ'
οὗτος, μετὰ τῶν ἄλλων Καππαδοκῶν πατέρων κατέχει ἑσῶς τὴν
πρώτην θέσιν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ὁμιλιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶνα ὁ
ἐξόλογος πηγὴ καὶ τῆς ἀγιολογίας καὶ τῆς ὑμνογραφίας. Εἰς ἀρ-
κετάς ὁμιλίας τοῦ αὐτοῦ ὁμιλίας δὲν παρέχοντα ἱκανὰ πληροφορία
περὶ τοῦ θίου τῶν ἐγκωμιαζομένων ἁγίων, διότι φανερὰ ἐστὶ αἱ
πληροφορία αὗται ἦσαν γνωσταὶ εἰς τὸ τότε ἀκροατήριον καὶ θα-
σικὸς στόχος τοῦ ὁμιλοῦντος, ἦτο νὰ ἐξαργύρῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ
ἁγίου ἢ σημαντικὰ περὶ ταῦτα τοῦ μάρτυρος τοῦ, ὅπως συμβαί-
νει καὶ εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν, εἰς τὴν ὅποιαν ὁ Μ Β ἐξαργύ-
ριζε τὰς τὴν σταθεροῦσιν τοῦ μάρτυρος, νὰ κρατήσῃ ἀκαμπτον
τὴν δεξιάν, τοῦ χειρὸς ἰσάνῃ εἰς τὸ θυκαστήριον τῶν εἰδωλῶν καὶ
νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ πάσῃ ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ὁ μθανωτός που τοῦ εἰ-
χον βάλε, οἱ δῆμοι, ὅτι τοῦτο θα ἐθεωρεῖτο ὅτι ὁ μάρτυς προσέ-
φερε θυσίαν εἰς τὰ εἰδωλα, ἕως ὅπου τὸ πῦρ κατέφαγε τὴν χει-
ρα καὶ ἐπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τοῦ μιδανωτοῦ, ἐνῶ ἡ χεὶρ τοῦ
μάρτυρος παρέμενεν ἀκόμη τεταμένη καὶ ἀκαμπτος, ἀποδεχθεῖσα
τοιοῦτοτρόπως εὐτονωτέρα χαλκοῦ καὶ σιδήρου.

Ἐξ ἄλλων πηγῶν γνωρίζομεν ὅτι ὁ ἅγιος μάρτυς Βαρλαάμ
κατήγετο ἐξ Ἀντιοχείας τῆς Συρίας καὶ ὅτι ἐμαρτυρήσε, γερων
ὢν, ἐπὶ Διοκλητιανοῦ εἰς τὴν Καισάρειαν. Περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν
ἐγκωμιαστικὴν ὁμιλίαν καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πολλοὶ μά-
λιστα λέγουσιν ὅτι καὶ ἡ παρούσα ὁμιλία εἶναι τοῦ Χρυσοστόμου,
σήμερον ὁμως εἶναι γνωστὸν πλέον ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν Μ Β.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου μάρτυρος
Βαρλαάμ τὴν 19ην Νοεμβρίου.

Β'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 **Ε** Παλαιότερον μὲν οἱ θάνατοι τῶν ἁγίων ἐτιμῶν-
το μὲ κοπετούς καὶ δάκρυα. Ἐκλαυσε πικρῶς ὁ Ἰω-

σὴν τὸν Ἰακωβὸν ὅταν ἀπέθανεν ἐβρήνῃσαν πολὺ καὶ τοὺς θάνατον τοῦ Μωυσεως οἱ Ἰουδαῖοι² 139 Α με πολλὰ δακρυὰ δε ἐτίμησαν καὶ τὸν Σαμουὴλ³ σήμερον ὅμως κατὰ τοὺς θανάτους τῶν ὁσῶν σκρτῶμεν ἐντός μας Διότι ἡ φύσις τῶν λυπηρῶν πραγμάτων ἔχει με ταβληθῇ μετὰ τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου Οὐκέτι πλέον με θρηνοὺς πλασιοῶμεν τοὺς θανάτους τῶν ἁγίων, ἀλλὰ με θείους χοροὺς χορευομεν εἰς τοὺς τάφους ἐκείνων Διότι ὁ θάνατος διὰ τοὺς δικαίους εἶναι ὕψος Μᾶλλον δε ταξιδίον πρὸς καλυτέραν ζωὴν Διὰ τοῦτο χαίρουσι οἱ μαρτυρεῖς ὅταν σφαζόντα Διότι ὁ πόθος τῆς μακαριωτέρας ζωῆς καθιστᾷ νεκρὸν τὸν πόνον τῆς σφαγῆς Ὁ μαρτυρὸς δὲν θέλει τοὺς κινδύνους ἀλλὰ τοὺς στεφάνους δὲν τρέμει τὰς πληγὰς, ἀλλὰ μετρᾷ τὰ θραβεῖα 140 δὲν θέλει τοὺς δημίους που τὸν μαστιγῶναυ κατὰ, ἀλλὰ φαντάζεται τοὺς ἀγγέλους που τὸν ἐπυφνοῦν ἀπο υψέλα δὲν ἐξετάζει τοὺς προσωρινοὺς κινδύνους, ἀλλὰ τὰ αἰώνια ἐπαθλα λαμβράν καὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἤδη καρποῦνται τὴν ὑποσχέσιν ἀφοῦ ἀπὸ ὅλους χεροκροτοῦντα με θείας ἐπυφημίας, καὶ ἀφοῦ οἱ ἀγνεύουν ἐκ τῶν τάφῶν τῶν πλήθῃ λαοῦ

2 Αὐτὸ λοιπὸν σήμερον ἔχει κατορθωθῇ ὑπὸ τοῦ γενναίου Βαρλαάμ Ἦχησε δηλαδὴ ἡ πολεμικὴ σάλπιγξ τοῦ μάρτυρος, καὶ καθὼς θέλετε συνεκέντρωσε τοὺς ὅπλ' αὐτοῦ τῆς εὐσεβείας Ὁ προκειμένος τοῦ Χριστοῦ ἀθλητῆς ἀνηγγέλθη μετ' ἐγκωμίων, καὶ ἀνεπτέρωσε τοὺς θεάτας τῆς ἐκκλήσεως 141 Καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Κύριος τῶν πιστῶν 142 Ὁ πιστευὼν εἰς ἐμέ, καὶ ἀποθάνῃ ζησεται⁴ ἀπέθανεν ὁ γενναῖος Βαρλαάμ, καὶ ὀργάνωνε πανηγυρεῖς ἐλείωσεν εἰς τὸν τάφον, καὶ καλεῖ ὅλους ὁμοῦ πρὸς ἐστίασιν

Τώρα εἶνα καρὸς δι' ἡμᾶς νὰ ἀνακράξωμεν 143 «Ποῦ σοφός, ποῦ γραμματεὺς, ποῦ συζητητὴς τοῦ αἵωνος τουτου⁵, Ἄνθρωπος ἀγροτικὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀήτητος

1 Γεν 50 1

2 Δευτ 34 8

3 Α Βασλ 25 1

4 Ἰωάν 11 26

5 Α' Κορινθ 1 20

σήμερον διδάσκαλος τῆς εὐσεθείας, τὸν ὁποῖον ἔσυρε μὲν ὁ τύραννος ὡς ἐβκολον θηρσάμα, τὸν ἐγνωρίσε ὁμῶς μετὰ τὴν δοκιμασίαν ὡς ὀπλιτὴν ἀνίκητον τὸν ὁποῖον περιεγέλα μὲν διότι ἦτο τραυλός, ἐφοβήθη ὁμῶς ὅταν ἀντελήφθῃ ὅτι ἦτο τολμηρός ὡς ἄγγελος. Διότι ἡ συμπεριφορά του δὲν ἦτο βαρβαρική ὅπως τὸ ὄργανον τῆς γλώσσης. **Δ** οὕτε ὁ νοῦς τοι ἐφαινετο ὅτι, ἦτο ἀτελής ὅπως αἱ συλλαβαί. ἀλλ' ἀπεδεικνυετο δευτερός Παῦλος, μετὰ τοῦ Παύλου ὁμολῶν «Εἰ καὶ ἰδῶτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει»⁶.

Ἐμουδίσαν οἱ δῆμιοι μαστίζοντες, ἀλλ' ἀκμαίότερος ἦτο ὁ μάρτυς παρέλυσεν αἱ χεῖρες τῶν καταξέοντων, ἀλλ' ὁ λογισμὸς τοῦ ξεομένου δὲν ἐκάμπτετο. Αἱ μαστίγες παρέλυσαν τοὺς ἄρμους τῶν νεύρων ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς πίστεως ἐκρατεῖτο ἰσχυρῶς καὶ μετὰ μεγαλύτερας ἀκριθείας. Αἱ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν καταστρεφόμενα, πλευραὶ εἶχον καταφαγῶθῃ ἀλλ' ἡ ἐγκαρτέρησις τοῦ φρονήματος εὗρισκετο εἰς ἀνθήσιν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς σαρκὸς αὐτοῦ εἶχε νεκρωθῇ, ἀλλ' οὗτος ἦτο ἀκμαῖος ὡς νὰ μὴ εἶχαν ἀρχίσει ἀκόμη οἱ ἀγῶνες.

Ε Διότι, ὅταν ὁ ἔρως τῆς εὐσεθείας ἔχη κυριεύσει τὴν ψυχὴν, περιφρονεῖ κάθε εἶδος πολέμων, καὶ ὅλοι ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι τὴν θάσανίζουν ἐξ αἰτίας τοῦ ποθουμένου, τὴν εὐχαριστοῦν μᾶλλον παρὰ τὴν πληγώνουν. Μοῦ τὸ ἐπιθεσθῶναι, ὁ πόθος τῶν ἀποστόλων ὁ ἀπεργαζόμενος εἰς αὐτοὺς εὐχαρίστους τὰς πληγὰς **140 Α** που ἐδέχοντο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. «Ἐπορευοντο γάρ, φησί, χαιροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατηξιωθησαν ἀτιμασθῆναι»⁷.

Τοιοῦτος ὑπῆρξε καὶ ὁ ὑφ' ἡμῶν ὑμνούμενος σήμερον ὀπλίτης, θεωρῶν εὐφροσυνὴν τὰς τιμωρίας, νομίζων ὅτι ἐτύπτετο ὑπὸ τῶν μαστίγων ὡς ὑπὸ ρόδων, ἀποφεύγων τὰς κακοποιήσεις τῆς ἀσεθείας ὡς θέλη, ὁπολογίζων ὡς σκιάν καπνοῦ τὸν θυμὸν τῶν δικαστῶν,

6. Β' Κορινθ. 11, 5.

7. Πράξ. 5, 41.

περιγελῶν τὰ ἐξαγριωμένα τόγματα τῶν δορυφόρων, χορευῶν εἰς τοὺς κινδύνους ὡς νὰ ἐπρόκειτο διὰ στεφάνους, εὐφραινόμενος μὲ τὰς πληγὰς ὡς νὰ ἦσαν τιμαί, σκαρτῶν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ μὲ τὰς σφοδρότερας τιμωρίας ὡς νὰ ἦσαν τὰ λαμπρότερα βραβεῖα, **Β** περιφρονῶν τὰ ἐξερχόμενα ἐκ τῶν θηκῶν ξίφη ὑποδεχόμενος τὰς χεῖρας τῶν δημιῶν ὡς κηροῦ μαλακωτέρας, χαρετίζων το ξύλον τῆς τιμωρίας ὡς σωτηρίαν εὐχαριστοῦμενος μὲ τὰς φυλακασεῖς εἰς τὸ δεσμωτήριον ὡς νὰ εὕρισκετο εἰς λεμῶνας, ἀπολαμβάνων τὰς ἐπινοήσεις τῶν θασσανιστηριῶν ὡς ποικιλίαν ἀνθέων, ἔχων χεῖρα δεξιάν ἰσχυροτέραν τοῦ πυρός πρᾶγμα τὸ ὅποιον ὡς τελευταῖον ἐπινοήμα θασσανισμοῦ προσετίθετο εἰς αὐτὸν παρὰ τῶν πολεμούντων.

Ἀφοῦ δηλαδή ἤναψαι τὸ θυσιαστήριον διὰ νὰ προσφέρουν θύσαι εἰς τοὺς δαίμονας, τοποθετοῦν πλησίον αὐτοῦ τὸν μάρτυρα, καὶ ἀφοῦ τὸν διέταξαν νὰ κρατῇ μετέωρον τὴν δεξιάν ἐπάνω ἀπὸ τὸν θωμὸν ἐχρησιμοποίησαν ὡς χαλκοῦν θυσιαστήριον τὴν χεῖρα τοποθετήσαντες ἐντὸς αὐτῆς λιθάν, ἀναμμένο μὲ κακοῦργον διάθεσιν «· Ἠλπιζον δηλαδή ὅτι ἡ χεῖρ ἀφοῦ θά παρέλθῃ ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ πυρός, ἐξ ἀνάγκης ταχέως θά ἀφῆνε νὰ πέσῃ λιθάν ἐπὶ τοῦ θωμοῦ.

Ὡ τῆς πολυπλόκου τῶν ἀσεβῶν δολιότητος! Ἐπειδὴ, λέγουν μὲ μυρία τραύματα δὲν ἐκάμψαμε τὸ φρόνημα, ἄς κάμψωμε μὲ τὴν φλόγα τὴν χεῖρα τοῦλάχιστον τοῦ πεισμονος ἀγωνιστοῦ Ἐπειδὴ μὲ ποικίλα τεχνάσματα δὲν ἐκλονίσαμε τὴν ψυχὴν, ἄς σαλεύσωμε λοιπὸν τὴν δεξιάν, ἀφοῦ τὴν θάλωμεν εἰς τὸ πῦρ.

Ἄλλ' οὔτε μὲ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα ὠφελήθησαν οἱ ταιλαίπωροι Διότι ἡ μὲν φλόξ κατέτρωγε τὴν χεῖρα, ἡ χεὶρ ὁμως ἔμενε θαστάζουσα τὴν φλόγα ὡς τέφραν Δὲν ἔστρεψε τὰ νῶτα εἰς τὸ πῦρ ποὺ τὴν κατέκαιεν ὅπως κάμνουν οἱ φυγάδες, ἀλλὰ εἶχε σταθῇ ἀμετακίνητος, νικῶσα τὴν φλόγα, **Δ** καὶ δίδουσα τὸ δικαίωμα εἰς τὸν μάρτυρα νὰ λέγῃ τοὺς λόγους τοῦ προφήτου «Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς μου, ὁ διδάσκων τὰς χεῖρας μου εἰς παράταξιν, καὶ τοὺς δακτύλους μου εἰς πόλεμον»⁸

8. Ψαλμ. 143, 1.

Διότι τὸ πῦρ συνεπλέκετο μετὰ τῆς χειρός καὶ τὸ πῦρ ἐνίκητο. Μεταξὺ τῆς φλογός καὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ μάρτυρος ἐγίνετο πάλη, ἀλλ' ἡ νίκη τῆς δεξιᾶς ἦτο κατ' τὸ πρωτοφανές μεταξὺ τῶν ἀγωνισμάτων ἀφοῦ ἡ μὲν φλόξ ἐξέπιπτε διὰ μέσου τῆς χειρός, ἡ δὲ χεὶρ ἔμενεν ἀκόμῃ τεταμένη πρὸς πάλην.

Ὡ χεὶρ ἰσχυροτέρα πυρός! Ὡ χεὶρ, ποῦ δὲν ἔμαθες νὰ κάμπτεσαι! Ὡ πῦρ, ποῦ ἐδ.δάχθης νὰ ἡττᾶσαι ἀπὸ τὴν χεῖρα! **Ε** Ὁ σιδηρὸς ὑποχωρεῖ εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ πυρός ἀφοῦ μαλακῶνει ὁ χαλκὸς παραμερίζει εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πυρός καὶ τῶν λίθων ἡ σκληρότης νικᾶται ἀπὸ τὸ πῦρ. Ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ πυρός, ἡ ὁποία τὰ πάντα νικά, κατακαίουσα τὴν τεταμένην δεξιάν τοῦ μάρτυρος δὲν τὴν ἔκαμψε.

3 Διὰ τοῦτο εὐλόγως ὁ μάρτυς θά ἠδύνατο νὰ βοηθῇ πρὸς τὸν Δεσπότην. Ἐκράτησας τῆς χειρός τῆς δεξιᾶς μου, **1-4 1 Α** καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὠδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης προσελάθοι με·⁹

Μὲ ποῖαν λέξιν νὰ σε προσφωνήσω, ὦ γενναῖες στρατιῶτα τοῦ Χριστοῦ, Ἀνδριάντα νὰ σε ὀνομάσω, θά ἐμείνωνα πολὺ τὴν καρτερίαν σου. Διότ, τὸν μὲν ὅταν τὸν δεχθῇ τὸ πῦρ τὸν μαλακῶνει, τὴν ἰδικὴν σου ὁμῶς δεξιάν δὲν ἐξηνάγκασεν οὐδὲ νὰ φανῇ μόνον ὅτι κινεῖται. Ἄν σε ὀνομάσω σιδηροῦν, καὶ τὴν τοιαυτὴν εἰκόνα εὐρισκῶ νὰ ὑπολείπεται τῆς ἰδικῆς σου ἀνδρείας. Διότι σὺ μόνος ἔκαμες τὴν φλόγα νὰ μὴ ὑποτάσῃ τὴν χεῖρα· σὺ μόνος ἔσχες τὴν δεξιάν ἀντὶ θυσιαστηρίου σὺ μόνος μὲ τὴν φλεγομένην δεξιάν ἐρράπισας τὰ πρόσωπα τῶν δαιμόνων, καὶ τότε μὲν μὲ χεῖρα, ποῦ εἶχε γίνει ἀνθραξ διέλυσας τὰς κεφαλὰς ἐκείνων, **Β** τὴν δὲ ἀφοῦ αὕτη ἐγίνε τέφρα, ἀποτυφλώνεις καὶ κατανικᾷς τὰς στρατιάς αὐτῶν.

Ἄλλα διατί μὲ παιδικὰ ψελλίσματα νὰ μειώνω τὸν τροπαιοῦχον, Ἄς παραχωρήσωμε λατὸν τὴν ἐξύμνησιν αὐτοῦ εἰς τὰς πλεον μεγαλοπρεπεῖς γλώσσας ἃς προσκαλέσωμε δι' αὐτὸν τὰς πλεον εὐγλώττους σάλπιγγας τῶν διδασκάλων. Ἀναστηθῆτε, παρακαλῶ τω-

ρα ὦ λαμπροὶ ζωγράφοι τῶν ἀθλητικῶν κατορθωμάτων μεγαλύνετε με τὰς ἰδικὰς σας τεχνὰς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἀτελὴ εἰκόνα τοῦ στρατηγοῦ. Λαμπρύνετε με τὰ χρώματα τῆς ἰδικῆς σας σοφίας τὸν ὑπ' ἐμοῦ ἀμαυρότερον ἐξυμνηθέντα ἐστεφανωμένον νικητὴν.

Ἄς ἀπελθῶ νικημένος ὑπὸ τῆς ἰδικῆς σας περιγραφῆς τῶν κατορθωμάτων τοῦ μάρτυρος χαίρω σήμερον διὰ τὴν τοιαυτὴν νικὴν. Ἐτῆς ἰδικῆς σας ὑπεροχῆς ἡττώμενος ἔγω· Ἄς ἴδω νὰ περιγραφεταὶ ἀπὸ σᾶς σαφέστερον ἢ παλὴ τῆς χειρὸς πρὸς τὸ πῦρ. Ἄς ἴδω τὸν παλαιστήν ἐξωγραφισμένον λαμπρότερον ἐπὶ τῆς ἰδικῆς σας εἰκόνης. Ἄς κλαύσουν οἱ δαίμονες, πληττόμενοι καὶ σήμερον μέσῳ ἡμῶν μετὰ τὰ κατορθώματα τοῦ μάρτυρος. Ἄς παρουσασθῇ καὶ πάλιν ἐνώπιόν των ἡ χεὶρ φλεγόμενη καὶ νικῶσα. Ἄς ζωγραφισθῇ εἰς τὸν πίνακα καὶ ὁ ἀγωνοθέτης τῶν παλαισμάτων Χριστός, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

18. ΟΜΙΛΙΑ ΙΗ΄ ΕΙΣ ΓΟΡΑΙΟΝ ΤΟΝ ΜΑΡΤΥΡΑ

Α΄. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν προηγουμένην ἑμίλιαν εἰς τὴν παροῦσαν παρεχόμενα ἀρκεταὶ πλεονάζουσι. περὶ τοῦ θεοῦ τοῦ Ἀγίου Γορδίου δὲ ὁ στόχος πάλιν ὁμοιωτικῶς εἶδω εἶναι. ἡ μαρτυρία τῶν ἔργων ἡ ὅποια ἐξαρκεῖ πρὸς ἔκτατον τῶν ἀγῶν καὶ ἡ ὅποια εἶναι αὐταρκής, δὲ τὴν σφέλειαν ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἑαυτὴν πρὸς τὴν ἀρετήν. (142 D)

Διὰ τὸ ἐκτενέστερον τοῦτο ὁ Μ Β δὲν ἔχει ἄλλην πηγὴν, εἰμὴ μόνον τὴν προφορικὴν παραδοσιν, ἡ ὅποια ἦτο ἀκόμη ἀσπὴ (143 A), καὶ δὲ ὁ μάρτυς, κατήγγετο ἐκ τῆς πατρὸς τοῦ Βασίλειου καὶ τῶν ἀκροάτων τοῦ τῆς Κωνσταντίας τῆς Καππαδοκίας ἐκκλησίας καὶ δὲ ὁ μαρτυρῶν τοῦ Γορδίου δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκφωνήσεως, τῆς ἐμίλιαις. Τὰ Συναξαρίαι λέγουσιν ὅτι μαρτυρήσας ἐπὶ Ἰκονίου (ἀρχαί, τοῦ 4ου αἵ), χωρὶς νὰ ἀναφερεταί τοῦτο πρὸς τὸν Μ Β ὡς, συνήθη ἄλλωστε καὶ εἰς ἄλλας ἐκκλησιαστικάς, διελθὼν τοῦ νὰ μὴ ἀνεπάρκει ἐκκλησιᾶς τὸ ὄνομα τοῦ τυράννου ἐπὶ τοῦ ὅπου ἦσαν οἱ μαρτυροί. Διὰ ποῖον λόγον ἀράγε. Ἐκ περὶ φρονήσεως, πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ τυράννου.

Διὰ τὸν μάρτυρα πάντως, ἀντιπροσώπευε δὲ πρὸ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἦτο ἐκατοντάρχος καὶ, μὴ φέρον τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς βλαστημὰς πρὸς τὸν Χριστὸν ἐγκατέλειπε τὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ κατέφυγεν εἰς τὰ ὄρη ζῶν μετὰ τῶν Ἀσίων ὁμοίως θάρρος κατὰ τῆς πλάνης καὶ τελειότερος γενόμενος ἐν τῇ ἐρημίᾳ ὤρμησεν ὡς λέγουσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ὁρέων τὴν ἡμέραν ποὺ ἐτελοῦντο ἱεροδωρικῶς ἀγῶνες καὶ μετὰ παρηγοίαν ἀνευφάνησε τὸν Χριστόν. Τὸ θέλει τοῦτο τῆς παρουσίας τοῦ μαρτυροῦ ἐν μέσῳ πλήθους ἀνθρώπων καὶ ἡνωμένων τοῦ ἀρχόντος περιγράφει διὰ μακρῶν ὁ Μ Β ἐκκλησιαστικῶν συγχρόνων τὸν μάρτυρα, ὁ ὁποῖος κατεδάσθη τέλος εἰς, θάνατον καὶ ἐμαρτύρησεν ἔξω τοῦ τειχοῦς τῆς πόλεως, ὅπου ἐστήθη ὡς φανερὰ καὶ μαρτυρίον ἐπ' ὀνόματι τοῦ. Ἐκεῖ, ὅπου βλέπομεν καὶ εἰς τὸ προοίμιον (141 D) ἐξεφωνήθη καὶ ἡ ἐμίλια.

Ἐκτός ἄλλων ὠραίων στοιχείων ποὺ ἔχομεν εἰς τὴν ἐμίλιαν, ἔχομεν καὶ τὴν χροσσιανικὴν αὐτὴν διὰ στόματος τοῦ μάρτυρος εἰς τὴν δολάφηνον συμβουλὴν ἀτελῶν τικῶν Χροσσιανῶν μετὰ τὸν λόγον μόνον νὰ εἰπῇς τὴν ἀρετήν, εἰς τὴν φυγὴν σου δὲ νὰ ἔχῃς τὴν πίστιν, ὅπως θέλεις (147 B).

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὰ περὶ ἀνταμοιβῆς καὶ ἀνταλλαγμάτων εἰς τὸν οὐρανὸν (**140 B, C, D, 140 D**), τούτοις οὐδόλως μειώνουν τὴν ἀξίαν τοῦ μαρτυρίου καὶ γίνεται ἐξ ἀγάπης καὶ μόνον πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ οὐχ. ἐξ ἰδιωτελοῦς διαθέσεως διὰ τὰ ἀνταλλάγματα, διότι ὁ μάρτυς λέγει: ταῦτα διὰ τὴν στήριξιν τοῦ ἀτελεῖς οἱ ὅποιοι χρειάζονται. ὁπωσδήποτε ὡς ἄνθρωποι κάποιαν ἐλπίδα μελλοντικὴν διὰ τὴν ὑπομεινόντων τὰς θλίψεις τῆς παρούσης ζωῆς. Ἀλλωστε καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ὑπόσχεσις, καὶ διότι εἶπα: ἀληθὴς ἀλλά καὶ διὰ λόγους παιδαγωγικούς καὶ ψυχολογικούς ἐν τῷ τέλει τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς εἶπα: «νά θεωρῶμεν πικρὰ πάντα, ἵνα Χριστὸν κερδησώμεν» (Φιλιπ. 3, 8) ὅπως σαφέστερον καταφαίνεται εἰς ὅλην τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁμιλίαν.

Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Γορδίου ἱερτάζεται, τὴν 3ην Ἰανουαρίου.

Β' ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 Ὑπάρχει φυσικὸς νόμος εἰς τὰς μελίτσας νὰ μὴ ἀπέρχωνται ἀπὸ τὰς κυμέλας τῶν **D** πρὶν πετάξῃ πρωτὴ ἡ βασιλίσσα τῶν Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶδον τώρα καὶ τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου, δηλαδὴ τοὺς μάρτυρας, πρῶτος νὰ ἐξέρχεται πρὸς τὰ οὐράνια ἀνθή, ἀναζητῶ τὸν ἀρχηγὸν Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος καὶ παρεκίνησε τὸ πολὺ τοῦτο πλῆθος, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος καὶ μετέβαλε τὴν χειμερινὴν μελαγχολίαν εἰς ἐαρινὴν λαμπρότητα, διότι τώρα πρῶτον ὁ λαὸς, ἀφοῦ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὡσάν ἀπὸ κυμέλας, ὅλοι μαζί ἔχουν καταλάβει τὸν προάστειον χώρον, τὸ σεμνὸν καὶ ὠραιότατον τοῦτο στάδιον τῶν μαρτύρων Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡμᾶς, ἀφοῦ μᾶς ἐξεσήκωσε, μᾶς ὠδήγησεν ἐδῶ τὸ θαῦμα τοῦ μάρτυρος, λησμονήσαντας τὴν ἀσθενείαν, **E** ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ ἡμεῖς μέδσιν δυνάμειν ἔχει ἡ φωνὴ μας ὡς εἰς κάποιο ἄνθρωπος ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ἀνδρός ὅς περιβοηθήσωμεν, ἐπιτελοῦντες ἱερὸν καθῆκον καὶ συγχρόνως διὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν εὐχάριστον

• Ἐγκωμιαζομένου γὰρ δικαίου, εὐφρανθήσονται

λαοί¹, 142 **Α** ἔλεγεν εἰς ἡμᾶς πρὸ ὀλίγου ὁ σοφὸς Σολομὼν. Καίτοι θεθαίως ἠπόρουν σκεπτόμενος τί θέλει νὰ εἴπῃ εἰς τὸν παροιμισιastήν ὁ ἀνιγματοκὸς αὐτός λόγος. Ἄραγε ὅτι εὐφραίνονται οἱ λαοὶ ἀποδεχόμενοι καὶ τὴν εὐρεσίαν τῶν νοημάτων, καὶ τὴν διάταξιν καὶ τὸ στομφώδες τῶν λέξεων καὶ ἀρμονικῶς συντεθειμένον ὕφος, ὅταν κάποιος ρήτωρ ἢ δευὸς λογογράφος συνθέτῃ λόγον μὲ σκοπὸν τὴν κατάπληξιν τῶν ἀκροατῶν, χρησιμοποιοῦν κάποιον ἤχον κομψόν μὲ τὸν ὅποιον πλήττει τὰς ἀκοάς. Ἀληθῶς ὅμως τοῦτο μὲν δὲν θὰ τὸ ἔλεγε ποτὲ ὁ μὴ χρησιμοποιοῦσας οὐδαμοῦ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν λόγων, οὔτε θὰ μᾶς προέτρεπε νὰ ὀμνῶμεν πομπωδῶς εἰς τὰς πανηγυρεῖς ἐγκωμιάζοντες τοὺς μακαρίους. **Β** αὐτὸς ὁ ὅποιος πανταχοῦ προετίμησε τὴν πεζὴν περιγραφὴν καὶ τὸ ἀπερτεχνον τοῦ λόγου.

Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ ποὺ λέγει, "Ὅτι εὐφραίνονται οἱ λαοὶ εὐφροσυνῇν πνευματικὴν μὲ μόνην τὴν ὑπενθύμησιν τῶν κατορθωμάτων τῶν δικαίων, ὀδηγοῦμενοι ἐξ ἐκείνων ποὺ ἀκούουσι εἰς ζῆλον καὶ μέμνησιν ἀγαθῶν. Διότι ἡ ἱστορία τῶν ἀνδρῶν ποὺ ἐπολιτευθῆσαν ὀρθῶς εἶναι, ὥς νὰ φωτίζῃ τὸν δρόμον τῆς ζωῆς τῶν σωζομένων. Διότι συγχρόνως ἠκούσαμεν τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα νὰ διηγῇται τὸν βίον τοῦ Μωυσέως, καὶ ἀμέσως εἰσῆλθεν εἰς ἡμᾶς πόθος διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, καὶ ἡ πρὸς τοῦ χαρακτῆρος του² ἐφάνη εἰς ἕνα ἕκαστον ἀξιοζήλευτος καὶ μακαριστὴ **Ε** Διότι διὰ μὲν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὰ ἐγκώμια συνίστανται ἐκ τῆς μεγαλοποιήσεως τῶν λόγων, διὰ τοὺς δικαίους ὅμως εἶναι ἀρκετὴ ἀπλῶς ἡ ἐξιστόρησις τῆς ἀληθείας τῶν πράξεων αὐτῶν διὰ νὰ φανερωσῇ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀρετῆς των.

"Ὡστε, ὅταν διηγούμεθα τοὺς βίους τῶν διαπρεφάντων εἰς τὴν εὐσεβείαν, δοξαζομέν τὸν Δεσπότην πρῶτον διὰ τῶν δούλων ἐγκωμιάζομεν δὲ τοὺς δικαίους μὲ τὴν μαρτυρίαν ἐκείνων ποὺ γνωρίζομεν, εὐφραίνομεν δὲ τοὺς λαοὺς μὲ τὴν ἀκρόασιν τῶν καλῶν πραγμάτων. Διότι προτροπὴ πρὸς ἐγκράτειαν εἶναι ὁ βίος τοῦ Ἰω-

1. Παροιμ. 29, 2.

2. Ἀριθμ. 12, 3.

σήφ³, καὶ παρόρμησις πρὸς ἀνδρίαν **12** τὰ διηγήματα περὶ τοῦ Σαρψων⁴

2 Δὲν γνωρίζει λοιπὸν τὸν νόμον τῶν ἐγκωμίων τὸ θεικὸν σχολεῖον, ἀλλὰ ἀντὶ τῶν ἐγκωμίων ὑπολογίζει τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων, ἡ ὅποια ἐξάρκει πρὸς ἔπαινον τῶν ἀγίων, καὶ ἡ ὅποια εἶναι αὐταρκής διὰ τὴν ὠφέλειον ἐκείνων ποιεῖ ἔχουσαν τραπὴ πρὸς τὴν ἀρετὴν. Διότι, εἰς μὲν τὰ ἐγκώμια ὁ κανὼν εἶναι νὰ διερευνῶν τὴν πατρὶδα καὶ νὰ ἀναζητοῦν τὸ γένος, καὶ νὰ ἀναφέρουν τὴν ἀγωγὴν ὁ ἰδικὸς μας ὁμοῦς νόμος. ὑπερπηδήσας τοὺς μυθοὺς τῶν γετόνων, ὁλοκληρῶναι τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐκαστοῦ ἔργων. Διότι κατὰ τί ἐγὼ παρὰ τὸν κανόνα τοῦτον θὰ εἶμαι λαμπρότερος καὶ ἐπ' φανέστερος, ἐὰν ἡ πόλις κάποτε ἀφου διεξήγαγε δυσκόλους καὶ μεγάλους ἀγῶνας, ἔστησε λαμπρά κατὰ τῶν ἐχθρῶν τρόπαια, **13** κατὰ τι δὲ ἐὰν εὐρυσκεταί εἰς κατάλληλον τοποθεσίαν, εὐνοικὴν καὶ διὰ τὸν χειμῶνα καὶ διὰ τὸ θέρος, Ἐὰν δὲ καὶ ἡ ἴδια ἔχη πολλοὺς ἀνδρας καὶ εἶναι αὐτάρκης εἰς τὴν διατροφὴν βοσκημάτων, τί προσθέτουν ταῦτα εἰς τὴν ἰδικὴν μου δόξαν, Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀγέλας τῶν ἵππων ὑπερτερεῖ ὅλης τῆς ὕφης λίου. Εἰς τὴν λοιπὴν θυναντῶν ταῦτα νὰ μᾶς κάμουν καλυτέρους ὡς πρὸς τὴν ἀνθρωπινὴν ἀρετὴν, εἶναι δυνατὸν μὲ τὸ νὰ περιγράψωμε τὰς κορυφὰς τοῦ γειτονικοῦ ὄρους ὅτι εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ ὅτι πολλοὶ ἔχουν ὑψωθῇ ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἀέρα, τοὺς ἑαυτοὺς μας νὰ ἐξαπατήσωμεν ὅτι δῆθεν διὰ τούτων ἐκπληρώνομε τὸν ἔπαινον πρὸς τοὺς ἀνδρας;

Ἐξ ὅλων εἶναι τὸ περσσότερον καταγέλαστον, ἐνῶ οἱ δίκαιοι ἔχουν περιφρονήσει ὅλον τὸν κόσμον, **143** **3** ἡμεῖς νὰ ἀπαρτιζώμεν τὰ ἐγκώμια αὐτῶν ἀκρῶς ἐξ ἐκείνων τῶν ὀλιγῶν που ἔχουν περιφρονηθῇ. εἶναι ἀρκετὴ λοιπὸν ἡ ἐνθουμῆσις πρὸς διαρκὴ ὠφέλειαν. Διότι ἐκεῖνοι θεθαίως δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ κάποιαν προσθήκην διὰ νὰ εὐδοκιμήσουν, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν ζωὴν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐν-

3. Γεν. 39, 8.

4. Κριτ. 14, 1 κ. ε.

θυμησας δια να τους μιμουμεθα Δότι ὅπως ἀκριβῶς το φως αὐτοματως εἶνα ἐπακόλουθον τοῦ περὸς και ἡ εὐωδία τοῦ μύρου, οὕτω και το ὠφελιμον ἀναγκαιως εἶναι ἐπακόλουθον τῶν ἀγαθῶν πράξεων.

Κα τοι οὐτε τοῦτο εἶνα μικρον πρᾶγμα, τὸ να ἐπιτυχης δηλαδὴ ἀκριβῶς τῇ ιστορικῇ ἀλήθειαι τῶν τότε πραχθέντων Διοτι κάποια ἀνδρα φημὴ ἔφθασε μέχρ. τῶν ἡμερῶν μας, ἡ ὅποια διασωζει τὰ κατορθώματα τῶν ἀγωνων τοῦ αἵδρος. **¶** Και νομιζω ὅτι το ἰδκὸν μας ἔργον ὁμοιαζε κάπως πρὸς το ἔργον τῶν ζωγραφων Δότι κα ἐκεῖνοι ὅταν ἀντγράφουν τὰς εἰκόνας ἐξ ἄλλων εἰκόνων ὅπως εἶνα φισκον πολ., ὑπολεπονται τῶν πρωτοτυπων και δι' ἡμας, οἱ ὅποιοι δὲν εἴμεθα αὐτόπται μαρτυρες τῶν γεγονότων, ὑπαρχει μέγας κινδυνος να ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν Ἀλλ ἐπειδὴ ἔφθασεν ἡ ἡμέρα ἡ ὅποια μᾶς ὑπενθυμίζει τὸν μαρτυρα ὅστις ὡς ἀθλητὴς λαμπρῶς υπέρμενε τὰ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρια, ὡς εἴπωμεν ὅσα γνωρίζομεν

Οὗτος κατήγετο μὲν ἀπὸ τῆς πόλεως αὐτῆς ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου και περισσότερον ἀγαπῶμεν αὐτον, διότι ἰδκὸν μας εἶνα τὸ κόσμημα Διοτι ὅπως ἀκριβῶς τὰ καλλικαρπα ἐκ τῶν φυτῶν, τους καρπους που θα θγαλουν, εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν γῆν ἀποθετοιν **¶** τοιουτοτρόπως και οὗτος ἐκ τῶν σπλαγχνων τῶν ἰδκῶν μας ἀναπηδήσας και εἰς μεγιστον ὕψος δόξης ἀνυψωθεῖς, ἐχάρισε τὴν ἀπόλαυσιν τῶν οἰκων καρπῶν τῆς εὐσεβειας εἰς τὴν γῆν που τὸν ἔφερεν εἰς τὴν ζωὴν και τὸν ἀνέθρεψε Βεβαιως εἶναι μὲν ὠραιοι και οἱ ἐκτος τῶν ὀρειων ἡμῶν καρποι ὅταν εἶναι γλυκεῖς και φαγώσιμοι ὁμως πολὺ γλυκύτεροι τῶν ξένων εἶναι οἱ ἰδιοι μας και ἐγχωροι, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν χαρίζοντες προσέτι και κάποιαν ὠραιότητα εἰς ἡμᾶς λόγῳ τῆς οἰκειότητος

Συμμετέχων κάποτε εἰς ἐπιφανῆ ἐκστρατεαν, ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἑκατο στρατιωτας, διέπρειπεν εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν και δια τὴν σωματικὴν δύναμιν κα' δια τὴν ψυχικὴν ἀνδρίαν **¶** Ὅτε δὲ ὁ τότε ἀρχων ἐξέτεινε τὸ πικρὸν και ἀγριον τῆς ψυχῆς του μέχρι τοῦ σημείου να πολεμήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν και ὑψώσε χεῖρα θεομάχον κατὰ τῆς εὐσεβειας, ἐκηρύττετο

δὲ πανταχοῦ καὶ ἀνακοινώσας ἐγράφοντο εἰς κάθε ἀγορὰν καὶ ἐπισημον τόπον νὰ μὴ προσκυῖται, ὁ Χριστός, ἢ ἡ τιμωρία δι' ἐκείνους που τὸν προσκυνοῦν νὰ εἶναι, ὁ θάνατος καὶ διάταγμα ὑπῆρχεν ὅλοι νὰ ὑποκύπτουν εἰς τὰ εἰδῶλα καὶ νὰ πιστεύουν ὡς θεοὺς λίθους καὶ ξύλα που ἔχουν μορφοποιηθῇ μετὰ τὴν γλυπτικὴν τέχνην, ἢ αὐτοὶ που δὲν ὑπακούουν νὰ βασανίζονται σκληρῶς συγχυσίς δὲ ὑπῆρχε καὶ ταραχὴ εἰς ὅλην τὴν πόλιν, καὶ λεηλασία εἰς ὅσους τῶν πιστῶν. **Ε** χρήματα δηρηπάζοντο μετὰ κτυπήματα τὰ σώματα τῶν ἀγαπῶντων τὸν Χριστὸν κατεξέσχίζοντο γυναῖκες διεσφύροντο δια μέσου τῆς πόλεως οὔτε τὴν νεότητά ἐλυποῦντο οὔτε τὸ γῆρας ἐσεβόντο, ἀλλ' οἱ οὐδόλως ἀδικοῦντες ὑπέμενον τὰς πράξεις τῶν κακούργων δὲν ὑπῆρχε χώρος εἰς τὰς φυλακάς. ἔρημοι ἦσαν οἱ εὐποροῦντες οἱ κοί, αἱ δὲ ἔρημια, ἐγέμισαν ἀπὸ ἐξορίστους. **ΙΔΔ** **Α** τὸ ἔγκλημα δὲ τῶν πασχόντων ταῦτα ἦτο ἡ εὐσεβεία καὶ ὁ πατήρ παρέδιδε τὸν υἱόν καὶ ὁ υἱὸς κατεμήνυε τὸν πατέρα οἱ ἀδελφοὶ ὤργιζοντο ἐναντίον ἀλλήλων καὶ οἱ δούλοι ἐπανεστάτουν ἐναντίον τῶν κυρίων τῶν κάποια νύξ δὲ φοβερὰ εἶχεν ἀπλωθῇ εἰς τὴν ζωὴν, ἀφοῦ ὅλοι ἠγνοήθησαν μετὰ τῶν ἐκ τῆς διαβολικῆς φρενοβλαθείας οἱ οἴκοι προσευχῆς κατεκρημνίζοντο μὲν ὑπὸ ἀνοσιῶν χειρῶν ἀναιρέποντο δὲ τὰ θυσιαστήρια καὶ δὲν ὑπῆρχε προσφορά οὔτε θυμίαμα, δὲν ὑπῆρχε τόπος διὰ προσφορὰν θυσίας, ἀλλὰ κατῆφεια φοβερὰ, ὥσαν κάποια νεφέλη, ἐκάλυπτε τὰ πάντα εἶχον ἀποδιωχθῇ μὲν οἱ ἱερεῖς, **ΕΒ** εἶχε ταραχὴ δὲ κάθε ἑορτὴ εὐσεβείας οἱ δαιμονες δὲ κατεχόρευον, καταμολυνοντες τὰ πόντα μετὰ κνίσσας καὶ αἵματα τότε ὁ γενναῖος αὐτός, ἀφοῦ ἐπρόλαβε τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τῶν δικαστηρίων, ἀφοῦ ἀπέρριψε τὴν ζωὴν, ἔφυγε ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς πατρίδος του, περιφρονήσας τὰ ἀξιώματα, περιφρονήσας τὴν δόξαν, τὸν παντοειδῆ πλοῦτον, τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους, τοὺς ὑπηρέτας, τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ θείου, ὅλα ὅσα εἶναι ἀξιοπροσεκτά ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀπεμακρυνθὲν πρὸς τὰς πλέον θαθείας καὶ ἀθάτους ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἔρημιας, θεωρήσας ἡμερώτερον τὸν θίον μετὰ τῶν θηρίων παρὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοὺς εἰδωλολάτρας, συμφωνῶς πρὸς τὸν ζηλωτὴν Ἡ-

λίαν, **Γ** ὁ ὁποῖος ὅταν εἶδε νὰ ἐπικρατῇ ἡ εἰδωλολατρία τῆς Σιδωνίας, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος Χωρῆθ, καὶ ἐμένεν εἰς τὸ σπηλαῖον, ἐκζητῶν τὸν Θεόν, ἕως ὅτου εἶδε τὸν περιποθητόν, ὅπως εἶναι δυνατόν εἰς ἄνθρωπον νὰ ἰδῇ τὸν Θεόν⁵

3. Τοιοῦτος λοιπὸν ὑπῆρξε καὶ ὁ Γόρδιος ἀφοῦ ἀπέφυγε τοὺς πολιτικούς θορυβούς, τὰς ἐνοχλήσεις καὶ τοὺς θορύβους τῆς ἀγορᾶς, τοὺς ἐγωισμοὺς τῶν ἀρχόντων, τὰ δικαστήρια, τοὺς συκοφάντας, τοὺς πωλοῦντας, τοὺς ἀγοράζοντας, τοὺς ὀρκιζομένους, τοὺς ψευδομένους τὴν αἰσχρολογίαν, τὸν ἀστεισμόν, ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ὡς ἐξαρτήματα ἔχουν μαζὶ, τῶν αἱ πολυάνθρωποι ἐκ τῶν πόλεων

Διετῆρει καθαρὰ τὰ ὦτα, καθαρούς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πρὸ πάντων εἶχε καθαρὰν τὴν καρδίαν, **Δ** διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἰδῇ τὸν Θεόν καὶ νὰ γίνῃ μακάριος εἶδε δι' ἀποκαλύψεων, ἐδιδάχθη τὰ μυστήρια, ὅχι ἀπὸ ἀνθρώπους, οὔτε μέσῳ ἀνθρώπων ἀλλ' ἔχων μαζὶ τοῦ τὸν μέγαν διδάσκαλον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Ὅθεν ἀφοῦ ἐγνώρισε τὸν βίον πόσον ἀνωφελής, πόσον μάταιος, πᾶσον εἶναι, περισσότερον ἀδρανῆς ἀπὸ κάθε δυνειρόν καὶ σκιάν, ἡρεθίσθη σφοδρότερον πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀνὺ κλήσεως.

Καὶ ὡς ἀθλητής, αἰσθανόμενος τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅτι ἱκανῶς ἐγυμνάσθη καὶ ἤτο μάσθη διὰ τὸν ἀγῶνα, μέτ' ἀσκησίας, τὰς ἀγρυπνίας, τὰς προσευχάς, τὴν διαρκῆ καὶ ἀκατάπαυστον μελέτην τῶν λόγων τοῦ Πνεύματος, **Ε** ἐθεώρησεν ὡς κατάλληλον τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποῖαν ὀλόκληρος ἡ πόλις πανηγυρίζουσα τὴν ἑορτὴν κάποιου φιλοπολέμου θεοῦ, εἶχε καταλάβει τὸ θέατρον διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ἱππικὸν ἀγῶνα. Ἀφοῦ λοιπὸν εἶχε συγκεντρωθῇ ὅλος ὁ λαὸς ἐπάνω εἰς τὰ θεωρεῖα, οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι ἀπουσίαζον, οὔτε οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν Χριστιανῶν μέγα πλῆθος εἶχεν ἀναμιχθῇ μετ' αὐτῶν, δηλαδὴ οἱ ζῶντες κατὰ τρόπον ἐλευθεριάζοντα καὶ συναναστρεφόμενοι μὲν μετὰ τῶν συνεδριαζόντων εἰς ἀσκόπους συναθροίσεις, μὴ ἀποφεύγοντες

δὲ τὰς συναναστροφὰς τῶν ποιητῶν οἱ ὅποιοι καὶ τότε παρσταντο θεατὰ τῆς ταχυτητος τῶν ἵππων καὶ τῆς δεξιότητος τῶν ἱππέων ἀκομή και τοὺς δούλους ὠδηγοῦν ἐδῶ οἱ κυριοὶ καὶ οἱ μαθηταὶ ἐκ τῶν σχελειῶν ἔτρεχον πρὸς τὸ θέαμα παρερισκόντο δὲ καὶ ἐκ τῶν γυναικῶν ὄλα, αἱ λακαὶ καὶ ἄσμηοι τὸ σταδION δὲ ἦτο πλήρες καὶ **143** ἅλο πλεον εἶχον ἔντε νε τὴν προσοχήν τῶν εἰς τὸ θέαμα τῆς ἀμύλλης τῶν ἵππων τότε λοιπόν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος καὶ μέγας εἰς τὴν ψυχὴν μέγας εἰς τὸ φρόνημα ἀφοῦ κατεβῆ εἰς τὸ θέατρον ἐκ τῶν ἄνω ἀπο τα ὄρη, δὲν ἐφύθη τὸ πλήθος, δὲν ὑπελογισεν εἰς πόσας ἐχθρिकास χέρας παραδίδει τοὺς ἑαυτὸν του ἄλλα μὲ ἀτρεμετον τὴν καρδίαν καὶ ἐπερήφανον τὸ φρόνημα ἀφοῦ παρετρεξεν ὡς πέτρας εὔρσκομενας εἰς τὴν σερᾶν ἢ δένδρα πολλὰ τοὺς καθημένους πὲρ ἐ τοῦ σταδίου ἐστάθη εἰς τὸ μέσον, ἐπίθεσθαι τὸν λόγον ὅτι «δικαίος ὡς λέων πέποιθε»⁶

Καὶ τὸσον ἀπτοητος ὑπῆρξεν εἰς τὴν ψυχὴν, ὥστε ἀφοῦ ἐστάθη εἰς τὸ πλεον ἐμφανὲς σημεῖον τοῦ θεάτρου, **14** μὲ ἀμεταβλητον τὸ θαρρος ἐφωιάξε τὴν φράσιν ἐκείνην, τὴν ὅποιαν μεχρὶ σημερον ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ τὴν ἤκουσαν κερέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσαν ἐμφανὲς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσα· διὰ να φανερωσῇ μὲ αὐτὰ, ὅτι δὲν ὠδηγήθη πρὸς τοὺς κινδύνους κατ' ἀνάγκην, ἄλλα μὲ τὴν θέλησιν του παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν ἀγῶνα ριμθεις τὸν Κυριον, ὁ ὅποιος εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός ἀγνοουμενος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς τὸν ἑαυτὸν του.

4 Εὐθύς μὲν λοιπόν οἱ θεαταὶ ἔστρεφαν τὴν προσοχήν τω εἰς τὸ παράδοξον θέαμα ἦτο ἀνὴρ ἀγρωπὸς εἰς τὴν ἐμφάνισιν ἔξ αἰτίας τῆς πολυχρονίου διαμονῆς του εἰς τα ὄρη ἔχων ἀτρεμετον τὴν κεφαλὴν, μὲ πλουσίαν γενειάδα μὲ τὰ ἐνδύματα ρυπαρά **5** σκελετωμένος εἰς ὅλον τὸ σῶμα, κρατῶν ραβδὸν καὶ φέρων εἰς τοὺς ὤμους σακκιδιον εἰς ὅλα αὐτὰ ἀνεφάνετο κάποια χάρις, ἢ ὅποια ἐκ τοῦ ἀφανοῦς περιέλαμπεν αὐτόν.

6. Παροιμ. 28, 1

7 Ἦσ. 65 1.

“Όταν λοιπόν ἐγνωσθῇ ποῖος εἶναι, ἀμέσως ὤψω-
 θη ἀνάγκτος κραυγὴ παρα πάντων, τῶν μὲν οἰκειῶν
 τῆς πιστεως χειροκροτοῦντων ὑπὸ μεγάλης χαρᾶς, τῶν
 δὲ πολεμούντων τὴν ἀληθειαν παρὰ κρινούντων τοῖς δικα-
 στήν νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ καταδ. καζόντων αὐτοῖ ἐκ τῶν
 προτέρων εἰς θάνατον. Ὅλα λοιπὸν ἐγεμῆσαι ἀπο θοῇν
 καὶ θορυβὸν περιεφρονήθησαν μὲν οἱ ἵππο περιεφρο-
 νήθησαν δὲ αἱ ἵππεις ἢ δὲ ἐπιδειξίς τῶν ἄρματων ἦτο
 κροτος χωρὶς ἀποτέλεσμα. Διότι, οὐδενὸς ὁ ὀφθαλμὸς
 εἶχε χρόνον νὰ θλεπῇ κατ. ἄλλο, παρὰ τὸν Γόρδιον, αὐ-
 τε κάποια ἀκοὴ ἠεῖχετο νὰ ἀκοῦῃ κατ. ἄλλο παρὰ
 τοὺς λόγους ἐκείνου. **Δ** Καὶ κάποιο θροῖσμα ἀκαθέρ-
 στον ὡς αὖρα, β.ερχομενὸν δια μέσου ὅλου τοῦ θεά-
 τρου, ἤκουετο ἐπάνω ἀπὸ τοῦ ἱππόδρομον.

“Όταν δὲ ἐξηγγέλθη σιωπὴ εἰς τὸν λαόν διὰ τῶν
 κηρυκῶν ἐσώπησαν μὲν οἱ αἰλοὶ κατεσιγήσαν δὲ τὰ
 πολυάρμα, α. ὅρα, νὰ ὁ Γόρδιος ἤκουετο ὁ Γόρδιος ἐ-
 θεάτο. Κα. ἀμέσως ἀνησπά, ἢ καὶ ὠδη, ἦθη πρὸς τὸν
 ἀρχόντα ποὺ ἐκάσθητο κάπου ἐκεῖ καὶ διη.θ.νε τὸν ἀ-
 γῶνα. Κατ. ἀρχὴν μὲν λοιπὸν με ἡμερον κα. ἡμερον φω-
 νὴν ἠρώτα νὰ μῶθῃ ποῖος ἦτο καὶ ἀπο ποῦ κατήγετο.
 “Όταν δὲ ἀνέφερε τὴν πατρίδα, τὸ γένος, τὸ εἶδος τοῦ
 ὡς ὡματος το ὅποῖον κατε.χεν εἰς τὸν στρατόν τὴν αἰ-
 τίαν τῆς φυγῆς του, τὴν ἐπιστροφὴν του, δτ. ἴδου εἰμαι
 παρὼν διὰ νὰ ἐπιδείξω ἐμπράκτως καὶ τὴν περ.φρόνη-
 σὴν μου εἰς τὰ διατάγματα σας. **Ε** καὶ τὴν πιστὴν μου
 εἰς τὸν Θεόν, ἐπ. τοῦ ὁποιοῦ ἐστηριξα τὴν ἐλπίδα μου
 διότι ἤκουσα, εἶπεν, δτ. σὺ ἀπο πολλοὺς δ.αφέρεις εἰς
 τὴν ἀγρότητα λοιπὸν ὡς πλέον κατάλληλον δι’ ἐμέ ἐ-
 ξέλεξα τὴν εὐκαρίαν αὐτὴν διὰ νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἐπι-
 θυμὸν μου.

Με αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀφοῦ ὡς πῦρ ἐξῆψε τὸν θυ-
 μὸν τοῦ ἀρχόντος, ἐξηγε.ρεν ἐναντίον του ὅλην τὴν μα-
 νίαν τοῦ ἀνδρός. Κα. προσκάλεσε, εἶπε, τοὺς δημίους.
 Ποῦ εἶναι αἱ μολυβδῆδες ποῦ δὲ αἱ μάστιγες, Ἐπὶ τοῦ
 τροχοῦ ἄς τεντωθῇ ἐπὶ τοῦ ξύλου ἄς παραμορφωθῇ, ἄς
 μεταφερθοῦν τὰ βασανιστήρια δρυάνα τὰ θηρία, τὸ
 πῦρ, τὸ ξίφος, ὁ σταυρός, ὁ λάκκος ἄς ἐτοιμασθῇ. Ἀλ-
 λα πόσον κερδίζει, λέγει, ἅπασι μόνον ἀποθνήσκων ὁ ἀ-
 σεβής, **146 A** Ἀλλὰ πόσον ζημιοῦμαι, ἐπρόφθασε καὶ

εἶπεν ὁ Γόρδιος, μὴ δυνάμενος πολλάκις νὰ ἀποθάνω ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ

Ὁ δὲ ἄρχων, πλὴν τῆς φυσικῆς ἀγριότητός του, ἀκόμη φοδερωτερος ἐγίνετο ἀποθλέπων πρὸς τὸ ἀξιωμα τοῦ ἀνδρός, διότι ἐθεωρεῖ προσωπικὴν ἀτίμωσιν τὸ νεανικὸν τοῦ φρονήματος ἀνάστημα. Καὶ, ὅσον περισσότερον ἐβλεπε τὴν καρδίαν ἀπτόητον, τόσον περισσότερον ἐξηγριῶτο, καὶ περισσότερον ἠγωνίζετο νὰ κάμψῃ τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἀνδρός διὰ τῆς ἐπινοήσεως τῶν προκαλοῦντων πόνον. Καὶ αὐτὸς μὲν ταῦτα ἐπραττεν

5 Ὁ δὲ Γόρδιος πρὸς τὸν Θεὸν ἀποθλέπων, κατεπράυνε τὴν ψυχὴν του διὰ τῶν ἱερῶν ψαλμῶν, λέγων «Κυριος ἐμοὶ βοηθός, **B** καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος»⁸ καὶ τὸ «Οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι συμετ' ἐμοῦ εἰς»⁹, καὶ ὅσα παρόμοια πρὸς αὐτὰ που προτρέπουσιν πρὸς ἀνδριαν εἶχε διδασχθῇ ἐκ τῶν θείων λόγων, αὐτὸς δ' ὅποῖος τόσον ἀπείχετο ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἀπειλάς καὶ νὰ τρομάξῃ ὥστε καὶ προεκάλε, πρὸς τὸν ἑαυτὸν του τὰ δεινὰ. Διὰ τὴν θραδυνετέ, λέγει, ὅτι ἔχετε σταθῇ, Ἄς ξεσχοθῇ τὸ σῶμα ἄς παραμορφωθοῦν τὰ μέλη, ἄς θασανισθοῦν ὅπως θέλετε. Μὴ με θλάσσετε εἰς τὴν μακαρίαν ἐλπίδα. Διότι, ὅσον ἐπαυζάνετε τὰ δεινὰ, τόσον μεγαλύτεραν κάμνετε δι' ἐμέ τὴν ἀνταμοιβήν. Ἀνταλλάγματα δι' ἡμᾶς εἶναι ταῦτα πρὸς τὸν Κύριον. Ἀντὶ διὰ τὰ πρηξίματα που προκαλοῦνται εἰς τὸ σῶμα, φωτεινὸν ἐνδύμα θὰ ἀνθήσῃ πρὸς χάριν μας κατὰ τὴν ἀνάστασιν ἀντὶ τῆς ἀτιμώσεως, οἱ στέφανοι. **C** Ἀντὶ τῆς φυλακῆς, ὁ παράδεισος ἀντὶ τῆς καταδίκης μετὰ τῶν κακουργῶν, ἢ μετὰ τῶν ἀγγέλων ψυχαγωγία. Σπείρατε πολλά εἰς ἐμέ, διὰ νὰ θεωρίσω περισσότερα.

Καθὼς λοιπὸν δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποτάξουν αὐτὸν διὰ τῶν φοβερῶν, καὶ τὸ πρᾶγμα καθίστατο προβληματικὸν δι' αὐτοὺς, ἀφοῦ μετέβαλον τακτικὴν, πολὺ τὸν ἐπεριποιοῦντο. Διότι ταύτη εἶναι ἡ μέθοδος τοῦ διαθόλου· φοβερίζει τὸν δειλόν, ἀνσκουφίζει τὸν ἀνδρεῖον.

8. Ψαλμ. 117, 6.

9. Ψαλμ. 22, 4.

Τοιαῦτα ὑπῆρξαν καὶ τα τότε τεχνάσματα τοῦ κακουργου. Διότι ἐπειδὴ ἀντελήφθη ὅτι αὐτός δὲν ἐλυγξε μέτας ἀπειλὰς, προσεπάθε νὰ νικήσῃ αὐτὸν μὲ ἀπάτας καὶ δολωμάτα. Καὶ δῶρα ὑπέσχετο, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα ἔδιδε καὶ ἄλλα ἡγγυστο δι. θὰ ἔλθουν παρὰ τοῦ βασιλέως, δηλαδὴ τὴν στρατιωτικὴν λαμπροτητα, τὸν χρηματικὸν πορισμὸν κάθε τι τὸ ὁποῖον. **Δ** θὰ ἐπεθύμει.

6 Ἐπειδὴ δὲ ἀπετυγχανε τῆς προσπάθειας (ὅ-ὅτι ἦταν ἤκουσε τὰς ὑποσχέσεις ὁ μακάριος, ἔχλευασεν αὐτὸν διὰ τὴν ἀνοησίαν, που ἐνόμιζεν δι. ἡμποροῦσε νὰ προσφέρῃ κατ. ἀντάξιον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν), τότε λοιπὸν ἀσυγκράτητος ἦτο εἰς τὸν θυμὸν καὶ ἐβγαξε τὸ ξίφος, καὶ τὸν δῆμιον παρουσίασε, καὶ δολοφονῶν καὶ διὰ τῆς χειρὸς καὶ διὰ τῆς γλώσσης, κατεδικάζει τὸν μακάριον εἰς θάνατον.

Μετέβαινον δὲ ὅλοι οἱ θεῶτα, εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ ὅσοι ἐκ τῶν κατοίκων ἀπουσίαζον, ἀφοῦ ἐξεχυθῇσαν ἔμπροσθεν τοῦ τεύχους, παρηκολούθουν τὸ μέγα ἔκκεινο καὶ ἀγωνιώδες θεῶμα. **Ε** τὸ θαυμαστὸν καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ εἰς ὅλην τὴν κτίσιν, ὁδυνηρὸν εἰς τὸν διάβολον, καὶ φοθερὸν εἰς τοὺς δαίμονας. Ἐξεκένωθη ἡ πόλις ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἀφοῦ τὸ πλῆθος μετέρρευσε πρὸς τὸν τόπον τοῦτον ὅλο μαζί, ὅπως ἀκρῶς ὁ ποταμὸς. Οὔτε γυνὴ κατεδέχθη νὰ ἀπουσάσῃ ἀπὸ τοῦ θεῶμα, οὔτε ἀνὴρ ἀσπῆμος ἢ ἐπισπῆμος. Ἐγκατέλειψαν τὴν φρουρήσιν τῶν οἰκῶν οἱ φυλακεῖς ἀνοικτὰ μὲν ἔμειναν τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, **147** **Α** ἐρρίπτοντο δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ ὄνια. μίᾳ δὲ ἦτο ἡ φρουρησις καὶ ἡ ἀσφάλεια ὧλων, ἡ ἐξοδος ὧλων ὁμοῦ, καὶ ἡ μὴ παραμονὴ εἰς τὴν πόλιν οὔτε κακουργου τινός. Ἐγκατέλειψαν οἱ δοῦλοι τὰς ὑπηρεσίας τῶν κυρίων καὶ ὅσοι ἦσαν ξένοι εἰς τὴν πόλιν, καὶ ὅσοι ἐντόπιοι, ἐδῶ παρευρισκόντο διὰ νὰ ἴδουν τὸν ἄνδρα. Τότε καὶ παρθένος κόρη, ἀφοῦ ἐτόλμησε νὰ κυκλοφορήσῃ ἐκτὸς τῆς οἰκίας της μὲ κίνδυνον νὰ τὴν ἴδουν οἱ ἄνδρες, καὶ γέρον καὶ ἄρρωστος μὴ ὑπολογισαντες τὴν ἀδυναμίαν των, εὐρέθησαν ἔξω τοῦ τεύχους.

Οἱ δὲ οἰκεῖοι τῆς πίστεως, ἀφοῦ περιεκύκλωσαν τὸν μακάριον, ὁ ὁποῖος ἔσπευδεν ἤδη πρὸς τὴν ζωὴν διὰ τοῦ

θανάτου, ἐνηγκαλίζοντο αὐτὸν θρηνοῦντες μεγαλοφώνως καὶ δίδοντες τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης των καὶ χύνοντες θερμὰ δακρυὰ δι' αὐτόν. **Β** τὸν ἰκέτευσαν νὰ μὴ παραδῶσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸ πῦρ, νὰ μὴ δαπανήσῃ τὴν νεότητά του νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὸν γλυκὺν τοῦτον ἥλιον. Ἄλλοι δὲ μὲ συμβουλὰς που ἐφαίνοντο πεστικαὶ προσεπαθοῦν νὰ παραλογίζωνται, μὲ τὸν λόγον μόνον νὰ εἰπῇς τὴν ἀρνήσιν, εἰς τὴν ψυχὴν σου δὲ νὰ ἔχῃς τὴν πίστιν ὅπως θέλεις. Πάντως ὁ Θεὸς δὲν προσέχει εἰς τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὁμιλοῦντος. Διότι τοιοῦτότρόπως θὰ ὑπάρχῃ δυνάτοτης εἰς σέ καὶ τὸν δικαστὴν νὰ καταπραῶνῃς καὶ τὸν Θεὸν νὰ ἐξιλεώσῃς.

7 Αὐτὸς ὅμως παρέμενε ἀκαμπτος, καὶ ἀδάμαστος, καὶ εἰς πᾶσαν προέβλην δογματικῶν βασανιστηρίων ἀτρώτος. Θὰ ἤδυνασο νὰ παρομοιάσῃς τὸ ἀκλόνητον τοῦ φρονήματος αὐτοῦ μὲ τὴν οἰκίαν τοῦ φρονίμου τὴν ὁποίαν οὔτε τῶν ἀνέμων αἱ ἀφόρητοι προσβολαί, **Ε'** οὔτε ἡ ὀρμητικὴ θροχὴ ἐκ τῶν νεφῶν καταπίπτουσα ὡς καταρράκτης, οὔτε αἱ χαράδραι ποῦ ἀνοίγουν τριγύρω, δυνάμει νὰ διασαλεύσουν, ἐξ αἰτίας τῆς σταθερότητος τῆς προερχομένης ἐκ τῆς στερεότητος τῆς πέτρας¹⁰.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ, διατηρῶν ἀκλόνητον τὸ θεμέλιον τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστόν. Βλέπων μὲ τοὺς πνευματικούς ὀφθαλμοὺς τὸν διάβολον νὰ τρέχῃ γύρωθεν, καὶ ἄλλον μὲν νὰ παρακινῇ πρὸς δάκρυα, ἄλλον δὲ νὰ συνεργῇ διὰ νὰ τὸν μεταπεισῇ εἰς μὲν τοὺς κλαίοντας εἶπε τὸν λόγον τοῦ Κυρίου «Μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμοί¹¹», ἀλλὰ κλαύσατε διὰ τοὺς θεομάχους, οἱ ὁποῖοι τολμοῦν τα τοιαῦτα ἐναντίον τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι, διὰ τῆς φλογὸς ταύτης, τὴν ὁποίαν ἐναντίαν μας καιοῦν, διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των ἐπισωρεοῦν τὸ πῦρ τῆς κολάσεως. Σταματήσατε νὰ κλαίετε καὶ νὰ μοῦ ραγίζετε τὴν καρδίαν. **Δ** Διότι ἐγὼ ὄχι μόνον μιαν φορὰν εἶμαι ἔτοιμος νὰ ἀ-

10. Πρὸς Ματθ. 7, 24 - 25.

11. Λουκ. 23, 28.

ποθάνω χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ¹² ἀλλά καὶ μυρᾶς φοράς ἔσθ' ἦτο δυνατόν. Εἰς τοὺς συμβουλεύοντάς δὲ τῇ ἀρνήσαν φαινομένῳ δια τῆς γλώσσης, τόσον μόνον ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἀνέχεται ἡ γλῶσσα ἡ δημιουργηθεῖσα παρὰ τοῦ Χριστοῦ νὰ εἰπῇ κάτι ἐναντίον τοῦ δημιουργοῦ. «Καρδία γὰρ πιστεύομεν εἰς δεικασμένην, στόματι δὲ ὁμολογοῦμεν εἰς σωτηρίαν»¹³.

Μήπως λοιποὶ ἡ στρατιωτικὴ τάξις ἔχε χάσει τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, μήπως οὐδεὶς ἐκατόνταρχος εἶναι πιστός; Ἐνθυμούμαι τὸν πρῶτον ἐκατόνταρχον ὁ ὁποῖος παρευρεθείς εἰς τὴν σταιρωσίν τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἀντελήφθη τὴν δύναμιν ἐκ τῶν θαυμάτων ἐνῶ ἀκόμη ἦτο νωπὸν τὸ τόλμημα τῶν Ἰουδαίων. Ἐδὲν ἐφοβήθη τὸν θυμὸν αὐτῶν, οὔτε καὶ ἐδίστασε νὰ δακρυρῇ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὡμολόγησε καὶ δὲν ἡρνήθη ὅτι «ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς ἦν»¹⁴.

Γνωρίζω καὶ ἄλλον ἐκατόνταρχον, ὁ ὁποῖος ἐγνωρίσει τὸν Κύριον ἐνῶ ἀκόμη ἔζη ὡς ἄνθρωπος, ὅτι εἶναι Θεὸς καὶ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων, καὶ ὅτι εἶναι ἱκανὸς μόνον μετὰ τὴν προσταγὴν τοῦ δια τῶν λειτουργικῶν πνευματικῶν νὰ ἀποστέλλῃ τὰς βοηθίας εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην τοῦ ὁποῦ καὶ τὴν πιστὴν ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι εἶναι **349** **Α** μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅλον τὸν Ἰσραὴλ¹⁵.

Ὁ Κορνήλιος δὲ ποὺ ἦτο ἐκατόνταρχος, δὲν ἡξιώθη τῆς ὁπτασίας τοῦ ἀγγέλου καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπέτυχεν τὴν σωτηρίαν μεσσω τοῦ Πέτρου, διότι αἱ ἐλεημοσύναι αὐτοῦ καὶ αἱ δεήσεις εἰσηκουσθησάν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ¹⁶.

Ἐκεῖνων ἐπιθυμῶ νὰ εἶμαι μαθητῆς. Πῶς λοιπὸν νὰ ἀρνηθῶ τὸν Θεὸν μου, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας προσκυνῶ. Δὲν θα φοβῆξῃ ὁ οὐρανὸς ἐκ τῶν ἄνω, δὲν θα σκοτεινιάσουν δὲ ἐξ αἰτίας μου τὰ ἀστρα, ἡ δὲ γῆ θὰ με ἀνεχθῇ καθόλου, «Μη πλανᾶσθε Θεὸς οὐ μукτηρίζεται»¹⁷. Ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν κρίνει ἡμᾶς¹⁸,

12. Πράξ. 21, 13.

13. Ρωμ. 10, 10.

14. Ματθ. 27, 54.

15. Ματθ. 8, 8-10.

16. Πράξ. 10.

17. Γαλ. 6, 7.

18. Λουκ. 19, 22.

ἐκ τῶν λόγων δικαίῳνε. **B** καὶ ἐκ τῶν λόγων καταδικάζει. ⁹ Δὲν ἔχετε ἀναγνώσει τὴν φοβερὰν ἀπειλὴν τοῦ Κυρίου ὅτι «ὅς ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς»²⁰

8. Ἀντὶ τοῦ οὗ πράγματος δὲ μὲ συμβουλευέτε νὰ σοφίζωμαι καὶ αὐτὰ, διὰ νὰ ὠφελήσω τι τὸν ἑαυτὸν μου ἐκ τῆς ταπεινῆς τέχνης διὰ νὰ κερδήσω ὀλίγας ἡμέρας. Ἀλλὰ θα χάσω ὁλόκληρον τὴν ζωὴν. Διὰ νὰ ἀποφυγῶ ἐκεῖνα ποὶ καταπονοῦν τὴν σὰρκα, Ἀλλ' ὅμως ἔτσι δὲν θὰ ἰδῶ τὰ ἀγαθὰ τῶν δικαίων. Εἶναι προφανὲς τρέλλα νὰ χάνωμαι, ἐντεχνῶς νὰ πραγματευώμαι διὰ τὸν ἑαυτὸν μου τὴν αἰωνίαν κόλασιν πανουργῶς καὶ βολίως.

«Ἐν Ἀλλὰ καὶ εἰς ὑμᾶς συμβουλευώ. Ἐάν μὲν καὶ κῶς φρονήτε γνωρίσατε καλυτερον τὴν πίστιν. Ἐάν δὲ ὑποκρίνεσθε ἐξ αἰτίας τῶν περιστάσεων «ἀποθέμεθα τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀληθείαν»²¹ Εἴπατε «ὅτι, Κύριος Ἰησοῦς Χρὶστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς»²² Διότι αὐτοὺς τοὺς λόγους θὰ ἀναφωνήσῃ πᾶσα γλῶσσα, ὅταν «ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων»²³

Θνητοὶ εἶναι. ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ οἱ μάρτυρες εἶναι ὀλίγοι. Ἄς μὴ ἀναμένωμε νὰ γίνωμε νεκροί, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν ἅς μεταβῶμεν εἰς τὴν ζωὴν. Διατ' ἀναμένετε τὸν φυσικὸν θάνατον, εἶναι ἀκαρπὸς, ἀνωφελὲς, κοινὸς εἰς τὰ κτήνη καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διότι αὐτὸν ποῦ ἔρχεται εἰς τὴν ζωὴν διὰ τῆς γεννήσεως ἢ ὁ χρόνος κατατρώγει, **D** ἢ ἡ νόσος διαλύει, ἢ ἀνάγκαι σφοδρότεραι ἀπὸ ἀτυχήματα τὸν διαφθείρου.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὅπωςδήποτε θὰ ἀποθάνωμεν, ἅς διαπραγματευθῶμεν πρὸς χάριν μας τὴν ζωὴν διὰ τοῦ θανάτου. Νὰ κάμετε ἐκούσιον ἐκεῖνο ποῦ γίνεται κατ' ἀ-

19 Ματθ 12, 37

20 Ματθ 10, 33

21 Ἐφεσ 4, 25

22 Φίλιπ 2, 11

23. Φίλιπ 2, 10.

νάγκην. Μὴ φείδεσθε τῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας ἡ στέρνησις εἶναι ἀναγκαία. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη τὰ γῆινα ἦσαν ὁμοία πρὸς τὴν αἰωνιότητα, ἔπρεπε νὰ φροντιζώμε νὰ ἀνταλλάσσωμεν αὐτὰ πρὸς τὰ οὐράνια ἀφοῦ λοιπὸν εἶναι καὶ ὀλίγης χρονικῆς διαρκείας καὶ τόσον πολὺ ὑστεροῦν ὥς πρὸς τὴν ἀξίαν ἀπὸ τὰ οὐράνια, ἀποτελεῖ φοθεράν τρέλλαν νὰ ἐκπιπτώμεν ἀπὸ τοὺς ἀποκεμένους εἰς τὰς ἐλπίδας μακαρισμοὺς ἐξ αἰτίας τῆς ἐνασχολήσεως μας με αὐτὰ.

Ταῦτα ἀφοῦ εἶπε, **Ε** καὶ ἀφοῦ ἔκαμε εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐπροχώρει πρὸς τὸ κτυπημα χωρὶς οὐδὲως νὰ παραλλάξῃ τὸ χρῶμα οὔτε νὰ μεταβάλῃ κάτ. ἀπὸ τὴν φαδρότητα τοῦ προσώπου. Συμπεριεφέρετο δηλαδὴ ὄχι ὥς νὰ ἐπρόκειτο νὰ συναντήσῃ τὸν δῆμιον, ἀλλ' ὥς νὰ ἐπρόκειτο νὰ παραβῶσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς χεῖρας ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι εἰθὺς ἀφοῦ παραλάβουν αὐτὸν νεοσφакτον, ὅπως τὸν Λάζαρον θὰ τὸν μεταφέρουν πρὸς τὴν μακαρίαν ζωὴν.

Ποῖος δυνατὸς νὰ διηγηθῇ τὴν βοήν ἐκείνου τοῦ δόχλου, Ποία θρονιὴ τόσοι ἰσχυροὶ ἦχον ἐκ τῶν νεφῶν ἀφήκε νὰ ἀκουσθῇ εἰς τὴν γῆν, ὅσος ἐκ τῶν κάτω τότε πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνυψωθῇ. Τοῦτο εἶναι τὸ σταδῖον ἐκείνου τοῦ ἔλαθε τὸν στέφανον τῆς νίκης. Ἡ ἡμέρα αὐτῇ ἀντικρυσεν τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο θέαμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἡμαῦρῶσεν ὁ χρόνος οὔτε ἐξηφάνισεν ἡ συνήθεια. **149** **Α** δὲν τὸ ὑπερεβαλεν ἡ ὑπεροχὴ τῶν μεταγενεστέρων. Διότι, ὅπως διαρκῶς βλέποντες τὸν ἥλιον διαρκῶς τὸν θαυμάζομεν, οὕτω καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου διαρκῶς νωπὴν διατηρῶμεν τὴν μνήμην. «Εἰς μνημόσυνον γὰρ αἰώνιον ἔσται δίκαιος»²⁴ καὶ εἰς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν γῆν, ὅσον ὑπάρχει ἡ γῆ καὶ εἰς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ εἰς τὸν δίκαιον κριτὴν εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

19. ΟΜΙΛΙΑ ΙΘ' ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΤΕΣΣΑ- ΡΑΚΟΝΤΑ ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ἄγιοι Τεσσαράκοντα μάρτυρες, των ὁποίων ἡ Ἐκκλησία
μας καθ' ἡμέραν τιμᾷ, τὸν ἅγιον Μάρτυρα ἔθελον ἐπισημῶς ἀποφῆσαι
τοῦ Ἀναγνώστη οὗτος περὶ τοῦ 320 ἑορταστικῶν εἰς τὴν Ἀ-
ναστασίαν. Ἦσαν ἑκατόν τε καὶ ἑκατέρηται, ἐπαινωθεὶς
τῇ παρρησίᾳ καὶ τῇ Σοφίᾳ καὶ τῇ Ἀρεσκίᾳ. Ἐν τῷ
νομῷ ἐκπαίδευται ἀπὸ τῆς ἑσπέρου τοῦ ἀντιστρατεύσαντος ὁ ὁμοῦ,
ὅς, εἶχε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ μαρτυροῦ, ὅστες νὰ μὴ ἐκπαθῇ
ὁ ἀκούσιος, τῶν τεσσαράκοντα ἡ καὶ ἑκατέρηται εἰς τὴν ἀνεπίστατον
ἀκούει, τῶν οὐκ ἐκείνων εἶχε ἀποβαλεῖ ἐκ τοῦ σώματος ἡ ἐκ τῆς
ἐκείνων τῶν προεργασιῶν καὶ ἐκείνων εἶχε, ἐκείνων, ὅτι νὰ μὴ ἐκπαθῇ
ὁ δεινός, ἐκ τῶν Κυρίων ἐκείνων τῶν ἀντιπάλων.

Περὶ τὰ νεανίσκων καὶ παλαιῶν ἐγκρατῶν, τοῦ ὁ Μ. Β. ἀπο-
δεκτικῶν καὶ τῶν καὶ ποσὶν τῶν ἐκείνων καὶ θαυμάσιον τοῦ μαρ-
τυροῦ γενεῶν. Ἀπὸ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα ἐξαίρεται, ὅτι καὶ
καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γρηγόριου ὁ Νύκτωρ, καὶ συνετελεσται ὅτι καὶ
οἱ ἄλλοι καὶ ἐκείνων εἶχε τὴν ἐκείνων, ἡ, ἐκείνων, τῶν ἀντιπάλων.

Εἰς τῆς ἐκείνων τῶν ἐκείνων, ἡ, Ἐκκλησιᾶν τῆς
προσηγορίας ὁ ἁγίος περὶ τῶν ἐκείνων καὶ ἀνταρκαχίαν, εἰς τὸν
συναγῆν ἐκείνων εἶχε, ἐκείνων, οἱ μαρτυροῦ, ἀφ' ἐκείνων ἐκείνων
ἐκείνων εἶχε, καὶ ἀπὸ τῶν τῶν ἐκείνων, 181 C, 182 B.
ἀφ' ἐκείνων δὲ ἐκείνων, ἐκείνων, ὅτι καὶ γυναικοὶ ἐκείνων ἐκείνων
ἐκείνων, τῶν ἐκείνων ἐκείνων (183 C, D) ὅτι καὶ ἐκείνων ἐκείνων
ἐκείνων, τοῦ ἐκείνων ἐκείνων ἐκείνων, ὅτι καὶ μετὰ γυναικας καὶ ἐκείνων
ἐκείνων περὶ ἐκείνων, εἰς τὸν Παραδεισον καὶ κοίτασιν εἰς τὴν γῆ
ἐκείνων, πλὴν ἐκείνων ἐκείνων, πρὸς εἰς τὴν ἀγαθὴν τοῦ Θεοῦ Ἐ-
κείνων, ἐκείνων, τὸ ἐκείνων ἐκείνων, ὅτι καὶ ποσὶν καὶ ἀντιπάλων, ἀκούσιος
ἐκείνων, τῶν ἐκείνων ἐκείνων, κατηγόρου, τὸν Ἐκείνων ἐκείνων ὡς
ἐκείνων ἐκείνων ὡς ἐκείνων, ἐκείνων, ἀλλ' οὗτοι ἐκείνων, ἐκείνων, ὅτι
ἐκείνων, ἐκείνων, κατηγόρου, εἰς ἐκείνων, τὸ ἀντιπάλων, ὅτι καὶ τῆς
ἐκείνων ἐκείνων ἐκείνων καὶ ζωῆς.

Β'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1. B Ποῖος κορεσμὸς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρῃ εἰς τοὺς

ἀγαπῶντας τοὺς μάρτυρας ἐκ τῆς μνήμης τῶν μαρτυρῶν, διότι ἡ ἀποδιδωμένη τιμὴ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκ μέρους τῶν συνδοκῶν ἀποδεικνύει τὴν εὐνοίαν που ὑπάρχει πρὸς τὸν κοινὸν Κύριον. Εἶνα φανεροὶ ἀλλωστε, ὅτι ἐκεῖνος που ἐκτὸς μᾶ τοὺς γενομένους αἰδράς εἰς τὰς παρομοίας περιστάσεις δὲν θα ὑπερῆται ὡς πρὸς τὴν μίμησιν. Νὰ μακαρίσῃς ἀληθῶς ἐκεῖνον ποὺ ἐμαρτύρησε διὰ τὴν νίκην τοῦ μάρτυρος ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν καὶ νὰ καταλήξῃς νὰ ἀξιώθῃς τῶν ἰδίων ἀμοιβῶν με τοὺς μάρτυρας χωρὶς νὰ διωχθῇς, χωρὶς νὰ κηρῇς εἰς τὸ πῦρ χωρὶς νὰ μαστιγωθῇς.

Δι' ἡμᾶς μάλιστα δὲν εὐρίσκεται ἔμπροσθέν μας εἰς μόνον πρὸς θαυμασμόν ὅτε μόνον δύο, ὅτε μέχρι δέκα φθάνει, ὁ ἀριθμὸς τῶν μακαριζομένων. Ἐν ἀλλὰ τεσσαράκοντα ἄνδρες ὡς νὰ εἶχον μιαν ψυχὴν εἰς χωρστά σώματα μέμιν συμπίπτει καὶ ὁμόνοια τῆς πίστεως, μὴν καὶ τὴν καρτερίαν πρὸς τὰ θασσανιστήρια καὶ τὴν ἀντίστασιν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐπέδειξαν. Ὁ λοῦ ὁμοῦτατοι μεταξὺ τῶν ἰσοῦ ὡς πρὸς τὴν θέλησιν, ἰσοὶ ὡς πρὸς τὴν ἀθλήσιν. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν στεφάνων τῆς δόξης ἰσῶν κατηξώθησαν.

Ποῖος λόγος λοιπὸν θὰ ἔφθανε νὰ περιγράψῃ τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ὅτε τεσσαράκοντα γλῶσσαι δὲν θὰ ἐξηρκοῦν νὰ ἐξυμνήσουσιν τὴν ἀρετὴν τόσον σπουδαίων ἀνδρῶν. Καὶ πραγματ, καὶ ἀν' ἀκομὴ ἦτο εἰς ὁ θαυμάζομενος θὰ ἐξήρκει θεθῶς νὰ κατανικήσῃ τὴν δύναμιν τῶν ἰδικῶν μας λογῶν. **Δ** πολλῶ μᾶλλον τοσοῦτον πληθὸς φάλαγγε στρατιωτικῇ, παραταξίᾳ, δυσκόλως ἡττωμένη, ἐξ ἰσοῦ καὶ εἰς τοὺς πολέμους ἀνίκητος, καὶ εἰς τοὺς ἐπαίνους ἀφθαστος.

2. Ἐμπρὸς λοιπὸν τώρα ἀφοῦ φέρομεν αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον διὰ τῆς ἐνθυμήσεως ὅς καταστήσωμεν κοινὴν εἰς τοὺς παρόντας τὴν ὠφελείαν τὴν προερχομένην ἀπὸ αὐτοῦς ἀφοῦ δεῖξωμεν πρῶτον εἰς ὅλους ὡς εἰς ζωγραφίαν, τὰ κατορθώματα τῶν ἀνδρῶν. Ἀλλωστε καὶ τὰ πολεμικὰ ἀνδραγαθήματα ἀνδρακίς καὶ οἱ λογογράφοι καὶ οἱ ζωγράφοι ἐξιστοροῦν, οἱ μὲν ἐγκωμιάζοντες αὐτὰ μετὰ τὸν λόγον, οἱ δὲ ζωγραφίζοντες εἰς τοὺς πίνακας, **Ε** καὶ πολλοὺς παρεκίνησαν πρὸς ἀνδρείαν καὶ

οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ Διότι ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὁ ἱστορικός λόγος παρουσιάζει διὰ τῆς ἀκοῆς τὰ ἴδια ἢ ζωγραφικῇ σιωπῶσα παρουσιάζει διὰ τῆς μνήσεως. Τοιούτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὡς υπενθυμίσωμεν τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν εἰς τοὺς παρόντας καὶ τροπὴν τινὰ ἀφοῦ φέρομεν τὰς πράξεις αὐτῶν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν, ὡς παρακινήσωμεν πρὸς μιμηταὶ τοὺς γενναϊότερους καὶ συγγενεστεροὺς κατὰ τὴν δόξασιν πρὸς αὐτοὺς. Διότι τοῦτο σημαίνει ἐγκωμίων μαρτυρῶν, ἢ παρόρμησις τῶν συγκεντρωμένων πρὸς ἀρετὴν.

150 **A** Διότι οἱ λόγοι περὶ τῶν ἁγίων δὲν καταδέχονται νὰ υποτάσσωνται εἰς τοὺς νόμους τῶν ἐγκωμίων. Διότι οἱ ἐγκωμιάζοντες λαμβάνουν τὰς ἀρχὰς τῶν ἐγκωμίων ἐκ τῶν ἀφορμῶν τοῦ κόσμου δι' ἐκείνους ὁμῶς διὰ τοὺς ὁποίους ὁ κόσμος ἔχει σταυρωθῇ¹, πῶς δύναται κατὰ ἀπο τα εὐρισκόμενα εἰς αὐτὸν νὰ παρέχῃ ἀφορμὴν πρὸς ὑπερηφάνειαν.

Δὲν κατήγοντο οἱ ἅγιοι ἀπὸ τὴν ἰδίαν πατρίδα διότι ἄλλος ἀπὸ ἀλλοῦ προήρχετο. Τί λοιπὸν ἀπατριδας θα ὀνομάσωμεν αὐτοὺς, ἢ κοσμοπολίτας, Διότι ὅπως ἀκριβῶς κατὰ τὰς συνεισφοράς εἰς τοὺς ἐράνους τὰ καταβλήθέντα παρ' ἑνὸς ἑκάστου καθίστανται κοινὰ ἐκείνων ποὺ τὰ προσέφεραν, τοιούτοτρόπως συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς μακαρίους αὐτοὺς ἢ πατρὶς ἑκάστου εἶναι κοινὴ δι' ὅλους. **B** καὶ πάντες εἶναι ἀπὸ παντοῦ ἀντιπροσφέροντες μεταξὺ τῶν τὰς πατριδας ποὺ τοὺς ἐγέννησαν. Μᾶλλον δὲ διατὶ πρέπει νὰ ἀνιζητῶμεν τὰς εἰς τὴν γῆν εὐρισκόμενας πατρίδας, ἐνῶ εἶναι δυνατόν νὰ γνωρῶμεν ποῖα εἶναι ἡ τῶρ νῆ αὐτῶν πατρὶς. Πόλις λοιπὸν τῶν μαρτυρῶν εἶναι ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ², τῆς ὁποίας τεχνίτης καὶ δημιουργὸς εἶναι ὁ Θεός³, ἡ ἀνω Ἰερουσαλὴμ ἡ ἐλευθέρα, ἡ μήτηρ τοῦ Παύλου καὶ αὐτῶν ποὺ ὁμοιάζουν μὲ ἐκεῖνον.

Γένος δέ, το μὲν ἀνθρωπινον εἶναι διάφορον δι' ἑ-

1 Διὰ τοὺς πιστοὺς ὁ κόσμος εἶναι ἐσταυρωμένος, δηλ. νεκρός, καὶ ἄρα ὡς νεκρὸς δὲν ἔχει τίποτε νὰ προσφέρῃ. Πρὸβλ. Γαλ. 6. 14.

2 Ἐβρ. 12. 22.

3 Ἐβρ. 11. 10.

καστον ἐξ αὐτῶν το πνευματικόν ὁμῶς γένος εἶναι. τὸ ἴδιον δι' ὅλους. Διότι κοινός πατήρ αὐτῶν εἶναι. ὁ Θεός, καὶ ἀδελφοὶ πάντες μὴ γεννηθέντες ἀπὸ ἑνὸς πατέρα καὶ μίαν μητέρα, ἀλλὰ συνδεθέντες μεταξὺ τῶν εἰς τὴν ὁμόνοιαν δια τῆς ἀγάπης ἐξ αἰτίας τῆς υἱοθεσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Χορὸς ἑτοιμος. «' προσθήκη μεγάλη ἐκείνων πού ἐξ ἀρχῆς δοξάζουν τὸν Κύριον συγκεντρῶντες ὅχι, καθεὶς χωριστά, ἀλλὰ μετατεθέντες εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ὅλο. ὁμοῦ.

Ποῖος ὁμῶς εἶναι. ὁ τρόπος αὐτῆς τῆς μεταθέσεως. Οὗτο. ὑπερέχοντες πάντων τῶν ὁμοίων τῶν καὶ ὡς πρὸς τὴν εὐρωστίαν τοῦ σώματος. καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας, καὶ ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, ἐτάχθησαν νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς στρατιωτικὰς τάξεις καὶ ἐξ αἰτίας τῆς πολεμικῆς τῶν πείρας καὶ τῆς ψυχικῆς γενναιότητος, εἰχον λάβει ἤδη τὰς πρῶτας τιμὰς τὰς διδομένας παρὰ τῶν βασιλέων, ὄντες εἰς ὅλους ὀνομαστοὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν.

3 Ὅταν δὲ ἀνηγγέλθῃ τὸ ἄθεον καὶ ἀσεθὲς ἐκεῖνο διάταγμα **Δ** νὰ μὴ ὁμολογοῦν πιστιν εἰς τὸν Χριστόν, ἢ ἐὰν ὁμολογοῦν νὰ τιμωροῦνται ἠπειλεῖτο δὲ πᾶν εἶδος τιμωρίας, καὶ εἶχεν ἐκκραγῇ πολὺς καὶ ἄγρος ὁ θυμὸς ἐκ μέρους τῶν κριτῶν τῆς ἀδικίας ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν ἐμμηχανορραφοῦντο δὲ ἐπιβουλαὶ καὶ δολοπλοκίαι ἐναντίον αὐτῶν καὶ ποικίλα εἶδη βασανιστηρίων ἐπενοοῦντο καὶ οἱ βασανιστὰς ἦσαν ἀπαρατήρητο. τὸ πῦρ ἦτο ἑτοιμον τὸ ξίφος εἶχεν ἀκονισθῇ ὁ σπαιρὸς εἶχε στηθῇ ἐκεῖ εὐρίσκετο ὁ θόθος ὁ τροχός, αἱ μάστιγες ἄλλοι μὲν ἐφευγον ἄλλοι δὲ ὑπέκυπτον καὶ προσεκύνουν τὰ εἶδωλα ἄλλοι δὲ ἐταλάντευοντο μερικοὶ μάλστα προ τῆς δοκιμασίας μὲ μόνην τὴν ἀπελθὴν κατετρομαξάν ἕτεροι δὲ ὅταν ἀντελήφθησαν τὰ βασανιστήρια νὰ πλησιαζοῦν, κατελήφθησαν ὑπὸ ἰλιγγοῦ ἄλλοι δὲ, ὅταν εἰσῆλθον εἰς τοὺς ἀγῶνας, **Ε** ἔπειτα ἀδυνατήσαντες νὰ ὑπομεινουν μέχρι τὸ τέλος τῶν βασάνων, περὶ τὰ μέσα περιπου τῆς ἀθλήσεως ἀποκαμόντες, ὅπως ἀκριβῶς οἱ χε.μαζόμενοι εἰς τὸ πέλαγος, καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶχον ἤδη ἐμπορευματα τῆς ὑπομονῆς, κατὰ τὸ ναυάγιον ἀπέρριψαν τότε λοιπόν οὗτοι, οἱ ἀήττητοι καὶ γενναῖοι στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, ἐλθόντες εἰς

τό μέσον ἐνῶ ὁ ἀρχὼν ἐπέδεικνυε τὸ διαταγμὰ τοῦ θασιλευὸς καὶ ἀπῆλτε ὑπακοὴν με ἀβαστοὶν τὴν φωνήν, εὐ-
 θαρσῶς καὶ ἀνδρείως, χωρὶς νὰ φοβηθῶν τιποτὲ ἀπὸ
 ἐκεῖνα ποὺ ἐβλέπον **131** οὔτε νὰ τρομαξοῦν ἀπὸ
 τὰς ἀπειλὰς ἀνεκηρυζάν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν Χριστιαν-
 οὺς

Ὡ μακάριαι γλῶσσαι, ὅσαι ἀφῆκαν τὴν ἱερὰν ἐ-
 κεινὴν ὁμολογίαν τὴν ὅποιαν ὁ ἀὴρ μὲν ἀφοῦ ἐδέχθη,
 ἡγασθη οἱ ἄγγελοι, δὲ ἀφοῦ ἠκούσαν, ἐπεκρότησαν
 ὁ διάβολος δὲ μετὰ τῶν δαίμόνων ἐτραυματίσθη, ὁ δὲ
 Κύριος εἰς τοὺς οὐρανούς τὴν κατέγραψε

4 Ἐκαστος λοιπὸν παρουσιάσθεις εἰς τὸ μέσον εἴ-
 πε εἰμα Χριστιανός. Καὶ ὅπως ἀκριθῶς οἱ προσερχό-
 μενοι εἰς τὰ στάδια διὰ τοὺς ἀθλητικούς ἀγῶνας οἱ γ-
 χρόνως λέγουσιν καὶ τὰ ὀνόματά των καὶ εἰς τὸν τόπον
 τοῦ ἀγωνισμοῦ μεταβαίνουν οὕτω λοιπὸν καὶ αὐτοί,
 τότε ἀφοῦ περὶ ἐφρόνησαν τὰ ὀνόματα μὲ τὰ ὅποια τοὺς
 εἶχον ὀνομάσει ἀπὸ τὴν γέννησίν των, **13** ἕκαστος ὠνό-
 μαζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος τοῦ Σωτῆ-
 ρος. Καὶ τοιοῦτο ἔλαβον ἅπαντες εἰς τὸν προηγηθέντα
 συνδῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ ἐπόμενος. Ὡστε ὅλοι εἶχον
 ἐν ὀνομα διότι δὲν ὑπῆρχε πλέον ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα, ἀλ-
 λά πάντες ὠνομαζόντο Χριστιανοί

Τ. ἔπραττε λοιπὸν ὁ κυριαρχὸς τότε, διότι ἦτο φο-
 βερὸς καὶ πολυτροπὸς εἰς τὸ νὰ ἀπομακρυνῇ τὰ μὲν μὲ
 κολασκείας, νὰ μεταστρέφῃ τὰ δὲ μὲ ἀπειλὰς. Πρῶτον
 μὲν ἐδελέαζεν αὐτοὺς μὲ τὰς κολασκείας, προσπαθῶν
 νὰ παραλύσῃ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως. Μὴ προδίδετε
 τὴν νεότητά σας, οὔτε νὰ ἀνταλλάξετε τὴν γλυκεῖαν
 ταυτὴν ζωὴν μὲ παράκαιρον θάνατον. Διότι εἶναι ἀτο-
 πον οἱ αὐνηθισμένοι νὰ ἀρστεύουσιν εἰς τοὺς πολέμους
Κ' νὰ ἀποθνήσκουσιν τὸν θάνατον τῶν κακούργων. Ἐκ-
 τὸς τούτων καὶ χρήματα ὑπέσχετο. Ἄλλα δὲ προσέφε-
 ρε, θασιλικὰς τιμὰς καὶ ἀπονομὰς ἀξιωμάτων, καὶ μὲ
 μυρίας ἐπινοήσεις ἐδελέαζεν αὐτοὺς. Καθὼς δὲ δὲν ἐ-
 κάμφθησαν μὲ τὴν δοκιμασίαν αὐτὴν, πρὸς τὸ ἕτερον
 εἶδος τῆς πανουργίας μετέβαινε. Πληγὰς εἰς αὐτοὺς,
 καὶ θανάτους καὶ δοκιμασίαν ἀθεραπεύτων τιμωρῶν
 ἡπείλει.

Καὶ αὐτὸς μὲν τοιαῦτα ἔπραττε ποῖα ὁμως ἦσαν

τὰ ἔργα τῶν μαρτυρῶν. Διὰ τὴν λέγει⁴, δελεάζεις ἡμᾶς, ὦ θεομαχε, νὰ ἀποστατήσωμεν ἀπὸ τὸν ζῶντα Θεόν, καὶ νὰ ὑπηρετῶμεν εἰς δαίμονας καταστροφῆς, μὲ τὸ νὰ προτείνῃς εἰς ἡμᾶς τὰ ἰδὲ καὶ σου ἀγαθὰ. Διὰ τὸν πολλὴν διδεις, ὅσον φροντίζεις νὰ ἀφάρεσης. Μὴ σὼ τὴν δωρεάν ἢ ὅποια εἶναι πρόξενος ζημίας δὲν δεχομαί τὴν τιμὴν ἢ ὅποια εἶναι μὴτηρ ἀτιμίας. Χρήματα διδεις πρὸς ἀπομένους ἐδῶ δόξαν πρὸς μαραινεται. Μὴ γνωρίζεις εἰς τὸν βασιλέα, ἀλλὰ μὲ ἀποξενώνεις ἀπὸ τὸν πραγματικὸν βασιλέα. **11** Τί μετα φειδοῦς προτείνεις ὀλίγα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων εἰς τὸν κόσμον. Ἡμεῖς ἔχομε περιφρονῆσαι ὁλοκλήρον τὸν κόσμον. Ὅλα ὅσα φαίνονται, δι' ἡμᾶς δὲν εἶναι ἀντάξια τῆς ἐλπίδος τοῦ ἐπιθυμοῦμε. Ὡς βλέπεις τὸν οὐρανὸν τοῦτον πόσον ὥρατος εἶναι νὰ τὸν ἀντικρῆς, πόσον δε μέγας, καὶ τὴν γῆν πόσον μεγάλη εἶναι, καὶ τὰ θαυμάσια πρὸς ὑπάρχουν εἰς αὐτήν. Οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐξισοῦται πρὸς τὴν μακαριότητα τῶν δικαίων. Διὸ ταῦτα μὲν παρέρχονται, ἐνῶ τὰ ἰδικὰ μας παραμένουν.

12 Μίαν δωρεάν ἐπιθυμῶ τὸν στέφανον τῆς δικαιοσύνης, μίαν δόξαν διακαῶς παθῶ, ἐκείνην πρὸς εἶρσκειται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Φιλόδοξος εἶμαι διὰ τὴν ἄνω τιμὴν τὴν κόλασιν φοβούμεν, πρὸς ὑπάρχει εἰς τὴν γέννησιν. Τὸ πῦρ ἐκεῖνο εἶναι φοβερόν δι' ἐμὲ. **13** **14** ἐνῶ ἐκεῖνο πρὸς ἀπελείπεται ἀπὸ σᾶς προέρχεται ἀπὸ συνδουλούς. Γνωρίζει νὰ σέβεται, τοὺς περιφρονώντας τὰ εἰδωλὰ. Ὡς θελῇ νηπιῶν ὑπολογίζω τὰ ἰδὲ, καὶ σὰς κτυπήματα. Διὸ σῶμα κτυπᾶς τὸ ὅποσον, ἐάν μὲν περισσότερον ἀνθέξῃ λαμπρότερον στεφανοῦται. ἐάν δὲ συντομώτερον ἀποθάνῃ, φεύγει ἀπαλλαγέν ἀπὸ τόσον σκληροῦς δικαστάς, οἱ ὅποιοι ἐνῶ ἔχετε ἀναλάβει τὴν ὑπηρεσίαν τῶν σωμάτων, φλοδοξεῖτε νὰ ἐξουσιάζετε προσετι καὶ τὰς ψυχὰς σεῖς οἱ ὅποιοι βεβαίως, ἐάν δὲν τιμηθῇτε περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν, μὴ ὥς νὰ ἔχετε ὑβρισθῇ εἰς τὸ ἔπακρον ἀπὸ ἡμᾶς, δυσανασ-

4 Εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ κειμένου ἀριστα συνδυάζοντα ὁ ἐνικός ἀριθμὸς μετὰ τοῦ πληθυντικοῦ, πρὸς δηλώσιν ὅτι οἱ ἑσσεσάρακοντα μάρτυρες ὁμιλοῦν ἑα εἰς ἄνθρωπος.

σχετεῖτε, καὶ ἀπελείτε τὰς φοβερὰς ταύτας τιμωρίας, κατηγοροῦντες εἰς ἡμᾶς ὡς ἐγκλημα τὴν πίστιν.

Β Ἀλλ' ὁμως δεῖ θὰ συναντήσετε δειλούς, οὔτε ἀγαπῶντας τὴν ζωὴν οὔτε φοβούμενους εὐκόλως, ἐνεκα τῆς ἀγάπης μας πρὸς τὸν Θεόν. Ἴδου ἡμεῖς εἴμεθα ἔτοτοι καὶ νὰ τροχίζωμεθα⁵, καὶ νὰ στρεβλούμεθα, καὶ νὰ κατακαίωμεθα, καὶ κάθε εἶδος θασσανιστηριῶν νὰ δεχώμεθα.

5. Ὅταν δὲ ἤκουσεν αὐτὰ ἐκεῖνος ὁ ἀλαζων καὶ θάρσαρος, ἐπειδὴ δὲν ἄντεχε τὴν παρρησίαν τῶν ἀνδρῶν σφόδρα ἐξοργισθεὶς ἐσκέπτετο ποῖαν ἐπινοήσιν θὰ ἡδυνάτο νὰ ἐξέλκῃ, ὥστε νὰ κἀμῃ δι' αὐτοὺς τὸν θάνατον καὶ μακρὸν συγχρονῶς καὶ πικρὸν. Εὗρε λοιπὸν ἐπινοήσιν, καὶ προσεζατε πόσον φοβερὰν. Ἀφοῦ παρέτηρσε δηλαδὴ προσεκτικῶς τὸ κλίμα τῆς χώρας ὅτι ἦτο ψυχρὸν καὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους ὅτι ἦτο χειμῶν, ἀφοῦ παρεφύλαξε νὰ εἶναι νυξ κατὰ τὴν ὁποίαν ἰδιαιτέρως τὸ κακὸν ἐπαυξάνει ἀλλώστε δὲ καὶ τότε βορρᾶς ἔπνεε πρὸς αὐτήν, διέταξε πάντας ἀφοῦ γυμνωθοῦν εἰς τὴν ὑπαθρον νὰ ἀποθάνουν εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ἕκ τοῦ ψυχους.

Ἀναμφιθόλως δὲ γνωρίζετε, οἱ ἔχοντες λάθει πείραν τοῦ χειμῶνος πόσον ἀφορητὸν εἶναι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς θασάνου. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δειχθῇ εἰς ἄλλους, παρὰ εἰς τοὺς ἔχοντας ἕκ τῶν προτέρων ἀποκειμένα τὰ παραδειγμὰ τῶν λεγομένων ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας. Τὸ σῶμα δηλαδὴ ποὺ θὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸ ψῦχος, πρῶτον μὲν εἶναι ὁλόκληρον πελιδνόν, ἐνῶ τὸ αἷμα πηζει. Ἐπειτα δονεῖται καὶ ἀνατινάσσεται ὡς νὰ θράλλῃ, ἐνῶ οἱ ὀδόντες κτυποῦν, αἱ ἴνες δὲ συσπῶνται, καὶ ὄλον τὸ σῶμα χωρὶς νὰ θέλῃ συστέλλεται. **Δ** Κάποια δὲ ὀδυνη δρμεῖα καὶ πόνος ἀνέκφραστος, ποὺ φθάνει μέχρις αὐτῶν τῶν μυελῶν τῶν ὀστέων, προκαλεῖ δυσφορωτάτην τὴν αἴσθησιν εἰς αὐτοὺς ποὺ παγώνουν. Ἐπειτα ἀκρωτηριάζεται, ἐνῶ τὰ ἄκρα καίονται ὡσάν ἀπὸ

5 Ἀξιοπαρατήρητος τυγχάνει ἡ χρησιμοποίησις ἀλλεπαλλήλων Ἑνεστώτων διὰ νὰ δηλωθῇ ὅτι οἱ μάρτυρες θὰ ἀντέχουν διαρκῶς ὅσον καὶ ἂν ἐπιμένουν οἱ θασσανισταί.

πῦρ. Διότι ἀπομακρυνομένη ἡ θερμότης ἀπὸ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος καὶ φεύγουσα συγχρόνως πρὸς τὸ βάθος, τὰ μὲν ἄκρα ἀπὸ τὰ ὅποια ἐφυγε ἐγκαταλεπε νεκρά, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος πρὸς τὰ ὅποια συνωθεῖται παραδίδει εἰς ὄδυνας. ἐνῶ ὁ θάνατος ὀλίγον κατ' ὀλίγον πλησάζει διὰ τῆς πηξέως.

Ε Τότε λοιπὸν κατεδικάσθησαν νὰ διανυκτερεύουν εἰς τὴν ὑπαιθρον ὅτε ἡ λιμνὴ μὲν γὰρ ἀπὸ τὴν ὅπου ἀν εἶχε κτισθῇ ἡ πόλις, **183** **Α** καὶ εἰς τὴν ὅποιαν κατῴρωναν ταῦτα οἱ ἅγιοι ἦτο ὡς πεδῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἔτρεχον ἵπποι, ἐπειδὴ τὴν εἶχε μεταβάλλει ὁ πάγος καὶ μεταβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ εἰς ξηρὰν, προσεφέρετο εἰς τοὺς περιόικους νὰ περιπατοῦν με ἀσφάλειαν ἐπ' αὐτῇ εἰς τὴν ἐπιφάνειάν της ποταμοὶ δὲ διαρκῶς ρέοντες, ἀφοῦ ἐδέθησαν με τὸν πάγον, ἐσταμάτησαν τὴν ροὴν τῶν καὶ ἡ ἀπαλὴ φύσις τοῦ ὕδατος μετεβλήθη εἰς τὴν σκληρότητα τῶν λίθων ὁριμεῖς δὲ ἄνεμοι ἀπὸ τὸν βορρᾶν ὠδήγουν εἰς τὸν θάνατον κάθε τι τὸ ἐμψυχον

6 Τότε λοιπὸν ἀφοῦ ἤκουσαν τὴν προσταγὴν (καὶ παρατήρησε παρακαλῶ ἐδῶ τὸ ἀήτητον φρόνημα τῶν ἀνδρῶν), μετὰ χαρᾶς ἕκαστος ἀφοῦ ἀπέρριψαν καὶ τὸν τελευταῖον χιτῶνα, ἐθάδιζον πρὸς τὸν διὰ τοῦ ψυχροῦ θάνατον, **Β** προτρέποντες ἀλλήλους ὡς εἰς διαρπαγὴν λαφύρων. Διότι, ἅς μὴ θγάλωμεν, ἔλεγον, τὸ ἱμάτιον, ἀλλὰ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἅς ἀποθέσωμεν, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης⁶. Σὲ εὐχαριστοῦμε Κύριε, ποὺ μαζὶ με τὸ ἱμάτιον τοῦτο ἀποβάλλομεν καὶ τὴν ἁμαρτιαν Ἐπειδὴ ἐξ αἰτίας τοῦ ὀφειλῶς τὸ ἐφορέσαμεν⁷ ἅς το ἀποβάλωμεν χάριν τοῦ Χριστοῦ Ἄς μὴ κρατήσωμεν τὰ ἱμάτια, χάριν τοῦ παραδεισοῦ τὸν ὁποῖον ἐχάσαμε. Τί θὰ ἀνταποδωσῶμεν πρὸς τὸν Κύριον,⁸ Ἐξεδύθη καὶ ὁ Κυριὸς ἡμῶν⁹ Τί εἶναι, περισσότερον μέγα διὰ τὸν δοῦλον ἀπὸ τὸ νὰ πάθῃ ἐκεῖνα ποὺ ἔπαθε καὶ ὁ Κυριὸς του, Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν

6. Ἐφεσ. 4, 22

7. Γεν. 3, 21

8. Ψαλμ. 115, 3

9. Ματθ. 27, 28

Κυριον ἡμεῖς εἴμεθα ἐκεῖνοι, που τὸν ἐξέδυσαν. « Διό-
τι το τολμημα ἐκεῖνο ἦτο ἔργον στρατιωτῶν ἐκεῖνο. ἐ-
ξέδυσαν καὶ διεμερσαντο τὰ ἱμάτια»¹⁰ Ἄς ἐξαλεί-
ψωμε λοιπόν δια τοῦ ἑαυτοῦ μας τὴν κατηγορίαν ποῦ
ἔχει ἀναγραφὴ εἰς ἄραρος μας

Δριμυς ὁ χερμὼν ἀλλὰ γλυκὺς ὁ παράδεισος ὁ
δυνηρα εἶναι ἡ παγωνία ἀλλὰ εὐχαριστος ἡ ἀνάπαυ-
σις Ἄς ἀναμενῶμεν ὁλγὸν καὶ θα ἀνακουφισῇ ἡμᾶς
ὁ κόλπος τοῦ πατριάρχου Ἄς ἀνταλλαζώμεν ὁλόκλη-
ρον τὴν αἰωνιότητα με μιαν νύκτα Ἄς κατακαῇ ὁ
ποῦς, δια νὰ χορευτῇ διαρκῶς μετὰ τῶν ἀγγέλων ἄς ἀ-
ποκοπῇ ἡ χεῖρ, δια νὰ ἔχη παρρησια νὰ ὑψωνεῖται πρὸς
τὸν Δεσπότην. Πόσοι ἐκ τῶν ἰδικῶν μας στρατιωτῶν
δεν ἔπεσαν εἰς τὴν παράταξιν τῆς μάχης μένοντες πι-
στοὶ εἰς φθαρτον βασιλέα. ἡμεῖς δὲ δεν θα παραθε-
σωμεν τὴν ζωὴν ταυτην χάριν τῆς πιστεως εἰς τὸν ἀ-
ληθινον βασιλέα. Πόσοι δὲν ὑπεσθῆσαν τοῖς θανατοῖν
τῶν κακουργῶν συλληφθέντες δι' ἄδικήματα ἡμεῖς
δὲ δεν θα ὑποφέρωμεν τὸν θάνατον χάριν τῆς δικαιο-
συνης

Ἄς μὴ ἐκτραπῶμεν ἀπο τὴν ὁδὸν τοῦ μαρτυροῦ,
ὡ συστρατιῶται, ἄς μὴ στρέψωμεν τὰ νῶτα εἰς τὸν διά-
βολον. Σάρκες εἶναι, ἄς μὴ λυπηθῶμεν ἐπειδὴ πρέπει
ὀπωσδήποτε νὰ ἀποθάνωμεν, ἄς ἀποθάνωμεν δια νὰ
ζήσωμεν. «Γενέσθω ἡ θυσία ἡμῶν ἐνώπιόν σου, Κυριε»¹¹
καὶ ἄς γινώμεν δεκτοὶ ὡς θυσία ζῶσα, εὐαρεστος εἰς
σέ¹², προσφερόμενοι ὡς ὁλοκαυτώματα μεσῶ τοῦ ψυ-
χους αἵτου ὥρακα ἢ προσφορά. Ἐνεοφανές τὸ ὁλοκαύ-
τωμα, οὐχὶ, δια πυρός, ἀλλὰ δια ψυχους ἀναλίσκόμενον.

Τοῦτους τοὺς παρακλητικoὺς λόγους μεταδίδον-
τες εἰς ἀλλήλους, καὶ προτρέποντες ὁ εἰς τὸν ἕτερον,
ὡς νὰ ἐφυλάττον κάποια προφυλακὴν εἰς τὸν πόλεμον,
τὴν νύκτα διήρχοντο ὑπομένοντες τὰ παρόντα γενναί-
ως, **■ 254 ■** χαίροντες διὰ τὰ ἐλπιζόμενα, περφο-
νοῦντες τὸν ἀντίπαλον. Μία δὲ ἦτο ἡ εὐχὴ ὅλων. Τέσσα

10 Ματθ 27, 35.

11. Δαν. Προσευχὴ Ἀζαρίου, 16.

12 Ρωμ 12, 1.

ράκοντα εισηλθομεν εἰς τὸ στάδιον εἶθε καὶ οἱ τεσσαράκοντα νὰ στεφανωθῶμεν Δεσποτα Ἄς μὴ λείψῃ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν οὔτε εἰς Εἶναι τίμιος ὁ ἀριθμὸς τὸν ὁποῖον ἐτίμησας μὲ τὴν νηστείαν τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν¹³ διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ νομοθεσία εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον¹⁴ Εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας με νηστείαν ὁ Ἥλιος ἀφοῦ παρεκάλεσε τὸν Κυρ.ον. ἡξιώθη τῆς θέας αὐτοῦ¹⁵

Καὶ ἡ εὐχὴ μὲν ἐκείνων τοιαύτη ἦτο εἰς ὅμως ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ ὑποκυψας πρὸ τῶν δεινῶν, ἔφυγεν ὡς λαποτακτης, ἀφῆσας ὀπίσω τοῦ πένθος ἀπαρηγόρητον εἰς τοὺς ἀγίους Ἀλλὰ δὲν ἀφῆκεν ὁ Κυρ.ος νὰ μείνουν ἀνεκπλήρωτοι αἱ δεήσεις αὐτῶν **Β** Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶχε ταχθῇ νὰ φυλάττῃ τοὺς μαρτύρας, θερμαινόμενος ἐκεῖ πλησίον ἀπὸ κάποιο φυλάκιον παρετήρει, τὸ μέλλον νὰ συμῇ, ἔτοιμος νὰ δεχεται ἀπὸ τοὺς στρατιώτας ἐκείνους ποῦ θὰ κατέφευγον Καὶ μαλιστα καὶ τοῦτο πάλιν ἐπενοήθη ἐκεῖ πλησίον νὰ εὐρισκεται λουτράν, ὑποσχόμενον ταχεῖαν τὴν βοήθειαν εἰς τοὺς μετανοοῦντας Πράγμα τὸ ὁποῖον ὅμως ὑπὸ τῶν ἐναντῶν κατα τὸν τρόπον κακούργοι ἐπενοήθη τὸ νὰ ἐξείρουν δηλαδὴ τοιοῦτον τόπον διὰ τὴν ἀθλήσιν εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἔτομος περποιήσις ἔμελλε νὰ παραλεῖ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἀγωνιζομένων τοῦτο ἀνεδείκνυε λαμπροτέρα τὴν ὑπομονὴν τῶν μαρτύρων **Γ** Διότι ὑπομονητικὸς δὲν εἶναι, ὁ μὴ ἔχων τὰ ἀναγκαῖα ἀλλ' ὁ ἔχων ἀφθονοὺς τὰς ἀπολαύσεις καὶ ἐν τούτοις ὑπομένων τὰ δεινὰ

7 Καθὼς δὲ οἱ μὲν ἡγωνίζοντο ὁ δὲ παρετήρει τὴν ἔκθασιν, εἶδε θέαμα παραδοξόν δυνάμεις ἐκ τῶν οὐρανῶν νὰ κατέρχωνται, καὶ τρόπον τι νὰ νὰ διανέμουν εἰς τοὺς στρατιώτας μεγάλα δῶρα παρὰ τοῦ βασιλεως αὐταὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ὅλους διεμοιραζόν τὰ δῶρα, ἕνα δὲ μόνον ἀφῆσαν χωρὶς θραβείον ἔπε δὴ τὸν Ἐκριναν ἀνάξιοι τῶν οὐρανίων τιμῶν αὐτὸς ἀμέσως ἐνωπιον τῶν πόνων ἀφοῦ ὑπέκυψε, πρὸς τοὺς ἔχθρους ἐλιποτάκτησεν.

13 Ματθ 4, 2

14 Εξδδ 34 28.

15 Γ Βασιλ 19, 8.

ρός εἰς τὸν ποταμὸν ἀπερρίφθησαν, ὥστε ἡ ἀθλήσις τῶν μακαρῶν διεξήλθε πάσαι τὴν κτίσιν. Ἐπὶ τῆς γῆς ἡ γωνιοθήσαν, εἰς τὸν ἀέρα ὑπεμενάν, εἰς τὸ πῦρ ἐρρίφθησαν, τὸ ὕδωρ αὐτοὺς ὑπεδεχθῇ. **Β** Ἰδική των εἶναι ἡ φράσις «Διήλθομεν δια πυρός καὶ ὕδατος, καὶ ἐξήγαγεσ ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν».¹⁸

Αὗτοί εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι περιέβαλον τὴν χώραν μας, τρόπον τινα ὡς συνεχεῖς πυργοί, παρέχοντες ἀσφάλειαν ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν ἐχθρῶν, χωρὶς νὰ ἔχουν περιορίσει τοὺς ἑαυτοὺς τῶν εἰς ἓνα τόπον ἀλλὰ εἰς πολλὰς ἤδη περιοχὰς φιλοξενηθέντες καὶ πολλὰς πατρίδας κατακοσμήσαντες. Καὶ τὸ παράδοξον εἶναι ὅτι ἐπισκέπτονται ἐκείνους ποὺ τοὺς δεχονται ὅχι, ὁ καθείς κεχωρισμένως, ἀλλ' ἀναμιχθέντες μεταξὺ τῶν, ὅλοι, ὁμοῦ μετὰ χαρᾶς πορεύονται. **Ω** τοῦ θαύματος! Οὔτε ἐλλείπουν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, οὔτε ἐπιδέχονται προσθήκην. **Γ** Ἐάν διαιρέσης αὐτοὺς εἰς ἑκατὸν, ἀπὸ τῶν ἰδικῶν τοὺς ἀριθμὸν δὲν ἐξέρχοντα, ἐάν τοὺς αναθροίσῃς εἰς ἓν, καὶ αὐτῶ τεσσαράκοντα μένουσιν συμφωνῶς πρὸς τὴν φύσιν τοῦ πυρός. Διότι, καὶ ἐκεῖ νο μεταβαίνει, καὶ πρὸς αὐτὸν ποὺ ἀνάπτει, καὶ ὁλόκληρον εὑρίσκεται εἰς αὐτὸν ποὺ τὸ ἔχει, καὶ οἱ τεσσαράκοντα καὶ ὅλοι εὑρίσκονται μαζί καὶ ὅλοι, εὑρίσκονται εἰς ἓνα ἕκαστον.

Αὗτοί εἶναι ἡ ἀφθονος εὐεργεσία, ἡ χάρις ποὺ δὲν δαπανᾷται ἐτοίμη βοήθεια διὰ τοὺς Χριστιανούς συνάθροισις μαρτυρῶν, στρατός τροπα-σφόρων χορός δοξολογούντων τὸν Κύριον. Τί δὲν θὰ ἐπραττες, διὰ νὰ εὐρῆς κάπου ἓνα ποὺ νὰ παρακαλῇ ὑπὲρ σοῦ τὸν Κύριον. Τεσσαράκοντα εἶναι, ποὺ ἀναπέμπουν συμφωνοὶ προσευχὴν εἰς Ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου. **Δ** ἐκεῖ ἐστὶν ἐν μέσῳ αὐτῶν.¹⁹ Ὅπου ὁμοῦ εἶναι τεσσαράκοντα, ποῖος ἀμφιβάλλει διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ;

Αὐτός ποὺ θλίβεται, πρὸς τοὺς τεσσαράκοντα μάρτυρας καταφευγεῖ, αὐτός ποὺ εὐφραίνεται, πρὸς αὐτοὺς τρέχει ὁ μὲν διὰ νὰ εὐρῇ λύσιν τῶν δυσκολιῶν, ὁ δὲ διὰ

18. Ψαλμ. 65, 12.

19. Ματθ. 18, 20.

νά διαφυλαχθούν εἰς αὐτόν τὰ ὠφελιμώτερα Ἐδῶ ἡ εὐσεβὴς γυνὴ συναντᾶται νά προσευχεῖται ὑπὲρ τῶν τέκνων τῆς νά αἰτῇ τὴν ἐπαποδοῦν τοῦ ἀνδρός που ἔφυγε εἰς τὰ ξένα, τὴν γειαν δια τὸν ἄρρωστον.

Τὰ αἰτήματά σας ἄς γίνουιν μετὰ τῶν μαρτυριῶν. Οἱ νεανίσκοι, ἄς μιμηθούιν τοὺς συνομηλίκους τῶν οἱ πατέρες ἄς εὐχῶνται, νά εἶναι, πατέρες τοσούτων παιδῶν αἱ μητέρες ἄς διδάχθουιν ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς καλῆς μητρος.

Ε Κάποια μήτηρ ἐνός ἀπὸ τοὺς μακαριοὺς ἐκεῖνους, **186** **Α** ὅταν εἶδε τοὺς ἄλλους νά ἔχουν ἤδη ἀποθανεῖν ἐκ τοῦ ψύχους, τὸν δὲ ἰδικόν τῆς εἰδὸν νά ἀναπνέῃ ἀκόμη λόγῳ καὶ τῆς ρωμαλεότητος καὶ τῆς ἀντοχῆς τοῦ πρὸς τὰ δεινὰ, ἐνῶ οἱ ἄλλοι, τὸν ἄφηναι μῆπως ἦτο δυνατόν νά ἀλλάξῃ γνώμην αὐτὴ ἀφοῦ τὸν ἐσήκωσεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς, τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν ἀμαξίαν ἐπὶ τῆς ὁποίας κειμένοι οἱ λοιποὶ πάντες ὠδηγοῦντο πρὸς τὴν πυράν, φανείσα πράγματι μήτηρ μαρτυρὸς. Διότι δὲν ἀφῆσε νά τρέξῃ δάκρυον δειλίας, οὔτε εἶπε κατὶ μικροπρεπὲς καὶ ἀνάξιον τῆς περιστάσεως Ἀλλά, πορευθεῖς, εἶπε, τέκνον μου, τὴν ἀγαθὴν πορεῖαν μετὰ τῶν συνομηλικῶν σου, μετὰ τῶν ὁμοσκήνων μὴ ἀπουσάσῃς ἀπὸ τὴν χορείαν μὴ ἐμφανισθῇς εἰς τὸν Κυρίον δευτέρως ἔναντι τῶν ἄλλων.

Β Ὅντως ὑπῆρξε καλὸς θλαστός ἀπὸ καλὴν ρίζαν Ἀπέδειξεν ἡ γενναία μήτηρ, ὅτι ἐξέθρεψεν αὐτὸν μὲ τὰ δόγματα τῆς πίστεως μᾶλλον παρὰ μὲ γάλα Καὶ ὁ μὲν οὕτως ἀνατραφεὶς, οὕτω προεπέμφθη ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς μητρος ὁ δὲ διάβολος ἔφυγε κατησχυμένος Διότι ἀφοῦ ἐκίνησε ἔναντιον αὐτῶν ὁλόκληρον τὴν κτίσιν, ὅλα τὰ εὔρε νά ἠττώνται ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν, δηλαδὴ τὴν γεμᾶτην ἀνέμους νύκτα, τὴν πατρίδα μὲ τὸν θαρὺν χειμῶνα, τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, τὴν γύμνωσιν τῶν σωμάτων.

Ὡ χορεία ἀγία! Ὡ συνάθροισις ἱερά! Ὡ συνασπισμός ἀδ. ἄσπαστος! Ὡ φυλακες ἀπὸ κοινοῦ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων! Ἀγαθοὶ συμμετοχοὶ εἰς τὰς φροντίδας, συνεργοὶ εἰς τὴν προσευχὴν, πρεσβευταὶ δυνατωτάτοι, ἀστέρες τῆς οἰκουμένης, ἀνθὲς τῶν ἐκκλησιῶν. **Γ** Δὲν σᾶς ἐκάλυπεν ἡ γῆ, ἀλλ' ὁ οὐρανὸς σᾶς ὑ-

πεδέχθη ἡνοίχθησαν διὰ σᾶς αἱ πύλαι τοῦ παραδείσου. Ἐγίνατε ἄξιον θέαμα διὰ τὴν στρατιάν τῶν ἀγγέλων, ἄξιον διὰ τοὺς πατριάρχας, τοὺς προφῆτας, τοὺς δικαίους, ἄνδρες εἰς αὐτὸ τὸ ἄνθος τῆς νεότητος, περιφρονήσαντες τὸν θίον, ἀγαπήσαντες τὸν Κύριον περισσότερον ἀπὸ τοὺς γονεῖς, περισσότερον ἀπὸ τὰ τέκνα.

Ἐνῶ διῆγον αὐτὴν τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας κατὰ τὴν ὁποίαν πράγματι ζῇ ὁ ἄνθρωπος, περιεφρόνησαν τὴν πρόσκαιρον ζωὴν, διὰ νὰ δοξάσουν τὸν Θεὸν μὲ τὰ ἱδικὰ τῶν μέλη «θέατρον γενόμενοι τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις»²⁰, ἐσήκωσαν αὐτοὺς ποὺ εἶχον πέσει, ἐστερέωσαν τοὺς ἀμφιβόλους, ἐδιπλασίασαν τὴν ἐπιθυμίαν εἰς τοὺς πιστοὺς Ἐν τρόπαιον ὑπὲρ τῆς πίστεως ὅλοι ἀφοῦ ἔστησαν, κατεκοσμηθησαν μὲ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν στέφανον τῆς δικαιοσύνης, **■** ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

20. Α' Κορινθ. 4, 9.

20. ΟΜΙΛΙΑ Κ' ΠΕΡΙ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ὁμιλία αὕτη κατιστάσσεται εἰς τὰς ἡθικὰς καὶ πρακτικὰς, πλὴν ὅμως ἐπεὶ δὲ δυσκόλως, οἱ ἄνθρωποι κατανοοῦν τὴν ταπεινοφροσύνην ἀρετὴν κείμενην, ἵνα μὴ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, ὁ Μ. Β. μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν τέχνην γίνεται πενσιτικὸς καὶ διὰ πλήθους παραδειγμάτων.

Οἱ ἄνθρωποι ὑπερηφανεύοντα συνήθως διὰ χρήματα, ἀξιώματα, σωτηρίαν, δύναμιν καὶ ὠραϊότητα, κοσμήτην σοφίαν. Εἰς ταῦτα ἀντιπαρτίθεται ὁ ἀληθὴς, καυχῆσις. Ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ σωτῆρι καὶ γνωσκῆναι ὅτι ἐγὼ Κύριος. (1ερ 9 24) «Τι γὰρ ἔχει, ὃ οὐκ ἔλαβες. Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὥς μὴ λαθῇς.» (1Α Κορ 4, 7)

Ἐν τούτῳ ὁ ἄνθρωπος καὶ διὰ τὴν χάριν ποὺ λαμβάνει εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερηφανευθῇ. Διὰ τοῦτο μεταξὺ ἄλλων συμβουλεύει τὸ τοῦ Παύλου. «Τῇ πίστει ἐστηκας μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ» (Ρωμ. 11, 20).

Ἐν συνεχείᾳ συμβουλεύει νὰ μὴ κατακρίνωμε τοὺς ἄλλους, νὰ ἐπιεσθῇ ἐπεικεῖς πρὸς πάντας καὶ αὐστηροὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας φέρει δὲ ὡς παράδειγμα ἀντιθέτης ταπεινωσεως κυρίως τὸν Κύριον. Ἰκετα δὲ καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Τέλος ὑποδεικνύει τρόπους θεραπείας καὶ ἀπομακρύνσεως ἐκ τοῦ κακοῦ τῆς ὑπερηφανείας. (101 Εἰς τέλος).

Β'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 Ἐπρεπε ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶχε μείνει εἰς τὴν δόξαν πλησίον τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ εἶχε μεγαλεῖον ὀχι πλαστόν, ἀλλ' ἀληθινόν διότι θὰ ἐμεγαλύνετο μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, θὰ ἐλαμπρύνετο μὲ τὴν θεϊκὴν σοφίαν, θὰ ἡυφραίνετο μὲ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς. Ἐπειδὴ ὅμως μετετόπισε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς θείας δόξης, καὶ ἀφοῦ προσεδόκησε μεγαλύτερα, καὶ ἔσπευσε νὰ λάβῃ ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἠδύνατο, ἔχασε δὲ καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, εἶναι μεγίστη σωτηρία δι' αὐτὸν καὶ θεραπεία τῆς νόσου καὶ ἐπιστροφή πρὸς τὴν ἀρχικὴν δόξαν,

ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ τό νά μὴ φαντάζεται ὅτι εἶναι δυνατόν νά περιβληθῇ κάποιοι δόξαν μέ τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις, ἀλλὰ νά τὴν ζητῇ ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι οὕτω θά διορθωσῇ τὸ πταίσμα, οὕτω θά θεραπεύσῃ τὸ νόσημα, οὕτω θά ἀνατρέξῃ πρὸς τὴν ἱερὰν ἐντολήν, τὴν ὁποίαν ἐγκάτελε ψεν.

157 Ἀ. Ἄλλ' ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος ἐνίκησε τὸν ἄνθρωπον μέ τὴν ἐλπίδα τῆς ψευδοῦς δόξης, δὲν παύει νά τὸν προκαλῇ μέ τὰ ἴδια ἐρεθίσματα καὶ νά ἐξευρίσκη πρὸς τοῦτο μίριας ἐφευρέσεις, ἐπιδεικνύων μὲν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι σπουδαῖον πρᾶγμα ἡ ἀφθονία τῶν χρημάτων, διὰ νά καυχᾶται μέ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν καὶ μέ αὐτὰ νά ἀσχολῇται, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδὸλως μὲν βοηθεῖ διὰ τὴν ἀληθῆ δόξαν, ἀντὶθέτως δὲ πολὺ ὁδηγεῖ εἰς τὸν δυνόν. Ἀὐτοῖς ὁ πορισμός τῶν χρημάτων εἶναι ὑπόθεσις μὲν πλεονεξίας, ἡ ἀπόκτησις τῶν δὲ οὐδὸλως συντελεῖ εἰς καλὴν φήμην ἀλλὰ ματαιῶς ἀποτυφλῶναι, χωρὶς λόγον προκαλεῖ ἔπαισιν, δημιουργεῖ εἰς τὴν ψυχὴν πάθος παρόμοιον πρὸς φλεγμονήν.

Διότι ὁ ὄγκος δὲν εἶναι, ὕγιης, οὔτε ὠφέλιμος εἰς τὰ σώματα ποῦ ὑπάρχει φλεγμονή. **18** ἀλλὰ νοσηρὸς, ἐπιβλαβὴς ἀρχὴ κινδύνου καὶ αἰτία καταστροφῆς. Παρόμοιον εἶναι καὶ ἡ ὑπερηφάνεια διὰ τὴν ψυχὴν. Διότι δημιουργεῖται ἀλαζονεία ὅχι μόνον διὰ τὰ χρήματα, οὔτε ὑπερηφανεύονται οἱ ἄνθρωποι μόνον διὰ τὰς ἐπιδεικτικὰς διαίτας καὶ ἐνδυμασίας τὰς προσερχομένας ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν χρημάτων, παραθέτοντες πολυτελεῖς περισσότερον ἀπὸ τὸ ἀναγκαῖον τραπέζας βασιλικὰς ἐνδυόμενοι οὐχὶ τὰ ἀπαραίτητα ἐνδυματα, κατασκευάζοντες οἴκους μεγάλους καὶ διακοσμοῦντες αὐτοὺς ποικιλοτρόπως, ἐξηρησμένοι δυντες ἀπὸ πλήθη ὑπηρετῶν καὶ ἀναρίθμητα συγκροτήματα καλῶν ἀλλὰ ὑπερβολικῶς καυχῶνται καὶ διὰ τὰ αἰρετὰ ἀξιώματα. Ἐάν ὁ λαὸς τοὺς δῶσῃ κάποιο ἀξίωμα, **19** ἔάν τοὺς θεωρήσῃ ἀξίους διὰ κάποιοιαν προεδρίαν καὶ διὰ τῆς ψήφου τοὺς παραχωρήσῃ τὸ ἀνωτάτον ἀξίωμα, καὶ ἐδῶ μάλιστα, ὥς νά ὑπερβάλλουν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, μόνον ποῦ δὲν νομίζουν ὅτι πετοῦν ἐπάνω εἰς τὰ σύννεφα, θεωροῦντες τοὺς ἀνθρώπους ποῦ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ὡς πάτημα, καὶ ὑπερηφανεύόμενοι εἰς θάρος

ἐκείνων πού ἔχουν ὅσους εἰς αὐτούς τό ἀξίωμα, ἀλαζονεύόμενοι εἰς θάρρος αὐτῶν, μέ τήν ψήφον τῶν ὁποίων νομίζουν ὅτι κάποιον εἶναι ὑφιστάμενοι μιαν κατάστασιν ἐντελῶς ἀνόητον, ἔχοντες δοξάν σαθροτέραν ὀνειρῶν, καί περ θεβλημένοι λαμπρότητα ματασιόεραν φαντασμάτων νυκτερινῶν, ἡ ὅποια ὑπάρχει, μέ τήν θέλησιν τοῦ λαοῦ, καί μέ τήν θέλησιν αὐτοῦ διαλυεταί. Τοιοῦτος ἦ το ἐκεῖνος ὁ παράφρων, ὁ υἱός τοῦ Σολομῶντος, **Δ** πού ἦτο νέος τήν ἡλικίαν, καί εἰς τόν νοῦν νεώτερος, πού ἠπέλησε θαυρότεραν ἡγεμονίαν εἰς τόν λαόν ὁ ὁποῖος ἐζήτηί ἡπικωτεραν, καί ἀπολεσας τήν βασιλείαν διὰ τῆς ἀπειλῆς, διὰ τῆς ὁποίας προσεδόκησε νά παρουσιασθῇ βασιλικώτερος, διὰ ταυτης καταβιβασθεῖς ἀπό τό ἀξίωμα το ὁποῖον εἶχε¹

Ἀποθραύει δέ τόν ἄνθρωπον καί ἡ δύναμις τῶν χειρῶν, καί ἡ ταχυτης τῶν ποδῶν, καί ἡ ὠραιότης τοῦ σώματος, πράγματα πού ἐξαφανίζονται ἀπό τās νόσους καί θάπνωνται, ἀπό τόν χρόνον, καί δέν καταλαβαίνει ὅτι «πᾶσα σὰρξ χόρτος, καί πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. Εἰρηάνθη ὁ χόρτος, καί τό ἄνθος ἐξεπέσσε»². Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἀλαζονεῖαι τῶν γιγάντων διὰ τήν δύναμιν των³ καί τοῦ ἀνοήτου Γολιάθ ἡ θεομάχος διάθεσις⁴ καί ὁ Ἀδωνίας πού εἶχε μεγάλην ἰδέαν δα τήν ὠραιότητά του⁵ καί ὁ Ἀθουσαλῶμ πού ἐκαυχᾶτο διὰ τό μέγεθος τῆς κόμης του⁶

2 **Ε** Ἐκεῖνο δέ πού θεωρεῖται ἀπό τά ἄλλα τά ὑπάρχοντα εἰς τοὺς ἄνθρωπους ἀγαθά, ὅτι εἶναι τό μέγιστον καί σταθερώτερον, δηλαδὴ ἡ σοφία καί ἡ φρόνησις, ἀκόμη καί τοῦτο δημιουργεῖ ἀνόητον ἔπαρσιν καί ἐτομᾶζει ὄχι ἀληθεῖς μεγαλεῖον, διαν ἀπουσάζῃ ἡ παρά Θεοῦ σοφία, ἀφοῦ αὐτά οὐδόλως τά ὑπολογίζουν. Διότι ἀποθαίνει μὲν ἀχρηστον εἰς τόν ἴδιον τόν

1 Γ' Βασιλ. 12, 4 καί 14.

2 Ἠσ. 40, 6-7

3 Γεν 6, 4 καί Σοφ. Σολομ. 14, 6.

4 Α' Βασιλ. 17, 4.

5 Γ' Βασιλ. 1, 5 κ. 2.

6 8' Βασιλ. 14, 26.

διάβολον αὐτό ποῦ ἐσοφίσθη ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ἐτεχνουργήσῃ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ **188** **A** ἐκεῖνο ποῦ ἔχε μηχανευθῇ ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου χωρὶς νὰ θλάψῃ τόσο ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἤλπισε νὰ ἀποξενώσῃ ἀπο τὸν Θεὸν καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν ὅσον ἐπροδῶσε τὸν ἑαυτὸν του, γενομενὸς ἀποστάτης ἀπο τοῦ Θεοῦ καὶ καταδικασθεὶς εἰς αἰώνιον θάνατον. Καὶ στήσας τὴν παγὶδα ἐναντίον τοῦ Κυρίου δὲ ταύτης συνελήφθη σταυρωθεὶς μετὰ τὸ μέσον μετὰ τοῦ ὁποῖον προσεδόκησε νὰ σταυρωσῇ καὶ ἀπαθανῶν τὸν θάνατον μετὰ τὸν ὁποῖον ἤλπισε νὰ θανατώσῃ τὸν Κύριον.

Ἐάν δὲ ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος καὶ ἀόρατος σοφιστὴς τῆς κοσμικῆς σοφίας, συλλαμβάνεται εἰς τὰ ἴδικα τοῦ σοφίσματος, περιερχόμενος εἰς τὴν ἐσχάτην ἀφροσύνην πολὺ περισσότερον οἱ μαθηταὶ καὶ ζηλωταὶ ἐκείνου, καὶ ἂν ἀκομὴ σοφισθοῦν ἀπειρους σοφιστίας. **B** «φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν». Κατασοφίζεται, πῃ ὁ Φαραὼ διὰ τὸν ὄλεθρον τοῦ Ἰσραὴλ ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ κατασοφισμὸς αὐτοῦ διελυθῇ ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ δὲν ἀνέμενε. Διότι τὸ βρέφος ποῦ ἐρρίφθη μετὰ τὴν διαταγὴν του νὰ θανατωθῇ, τρέφεται κυρίως εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκίαν⁷, καὶ διὰ νὰ καταστρέψῃ τὴν δύναμιν ἐκείνου καὶ ὅλου τοῦ ἔθνους, καὶ διὰ νὰ ἐξαγάγῃ τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὴν σωτηρίαν. Ὁ δὲ Ἀβ. μέλεχ ὁ φονεὺς τῶν ἀνδρῶν, ὁ νόθος υἱὸς τοῦ Γεδεων ὁ φονεὺς τοὺς ἐβδομήκοντα γνησίους παῖδας, καὶ νομίσας ὅτι ἐξεῦρε τοῦτο ὡς σοφὸν τρόπον διὰ νὰ καταλάβῃ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς τὴν βασιλείαν. **C** συνέτριψε μὲν ἐκείνους ποῦ εἶχαν συνεργασθῇ μαζί του εἰς τὸν φόνον, συνετρίβη δὲ ὑπ' αὐτῶν καὶ τέλος ἐφονεύθη ἀπὸ χεῖρα γυναικὸς καὶ μετὰ θολὴν λίθου⁸. Καὶ ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι ἐσοφίσθησαν κατὰ τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν καταστροφῆς, λέγοντες εἰς ἑαυτοὺς. «Ἐάν ἀφῶμεν οὕτως, πάντες πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος»¹⁰. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν

7. Ῥωμ. 1, 22.

8. Ἐξέδ. 2, 1 κ. 4.

9. Κριτ. 9.

10. Ἰωάν. 11, 48.

ὁδηγηθέντες εἰς τὴν Χριστοκτονίαν, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι αὐτοὶ θὰ διασωσούν τὸ ἔθνος καὶ τὴν χώραν, κατεστράφησαν μὲ τὰ ἴδια μέσα τὰ ὁποῖα ἐσκέφθησαν διότι καὶ ἐκ τῆς χώρας τῶν ἐξεδιώχθησαν καὶ ἀπεξενώθησαν ἀπὸ τοῦς νόμους καὶ τὴν λατρείαν τῶν **Δ** Καὶ γενικῶς μὲ ἀπειρα παραδείγματα θὰ ἠμποροῦσε κάποιος νὰ κατανοήσῃ ὅτι εἶναι σαθρὸν τὸ πλεονέκτημα τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, μικρὸν καὶ εὐτελές μᾶλλον, παρὰ μέγα καὶ ὕψηλόν.

3. Ὡστε οὐδεὶς σωφρων, οὔτε διὰ τὴν σοφίαν τοῦ θὰ ἔχη μεγάλην ἰδέαν, οὔτε διὰ τὰ ἄλλα τοῦ προανεφέρθησαν ἀλλὰ θὰ πεισθῇ εἰς τὴν ὥρα οὔτατὴν συμβουλὴν τῆς μακαρίας Ἀννης καὶ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου, «Μὴ καυχάσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ» **Ε** Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ ἀληθές καύχημα καὶ εἰς τί εἶναι σπουδαῖος ὁ ἄνθρωπος, «Ἐν τούτῳ φησί, καυχάσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ συνιεῖν καὶ γίνωσκειν ὅτι ἐγὼ Κύριος»¹¹

Τοῦτο εἶναι ὥσος διὰ τὸν ἄνθρωπον, τοῦτο δόξα καὶ μεγαλειότης τὸ νὰ γνωρίζῃ ἀληθῶς ποῖον εἶναι τὸ μέγα, καὶ εἰς αὐτὸ νὰ προσκολλᾶται, καὶ νὰ ἐπιζητῇ δόξαν, ἐκείνην που προέρχεται ἀπὸ τὸν Κύριον τῆς δόξης λέγει δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος «Ὁ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω»¹², λέγων ὅτι «Χριστὸς ἡμῖν ἐγενήθη σοφία ἀπὸ Θεοῦ δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις ἵνα καθὼς γέγραπται, Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω»¹³ Διότι αὕτη εἶναι ἡ τελεία καὶ ὠλοκληρωμένη κατὰ Θεὸν καυχῆσις, ὅταν κάποιος δὲν ὑπερηφανεύεται διὰ τὴν ἰδικήν του δικαιοσύνην, ἀλλὰ γνωρίζει, ὅτι ὁ ἑαυτὸς του εἶναι πτωχὸς ἀπὸ τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην καὶ ὅτι ἔχει δικαιοσύνη μὲ μόνην τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν. Καὶ ὁ Παῦλος καυχᾶται **139 Α** διότι περιφρονεῖ τὴν αὐτοδικαίωσίν του, ζητεῖ δὲ τὴν διὰ

11. Α' Βασιλ. 2, 3. Ἱερ. 9, 23.

12. Ἱερ. 9, 24.

13. Α' Κορινθ. 1, 31.

14. Α' Κορινθ. 1, 30.

τοῦ Χριστοῦ, «τὴν ἐκ Θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γινῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφιζόμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ εἰς πῶς καταντήσῃ εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν»¹⁵

Ἐδῶ ἔχει καταπέσει, κάθε ὕψος ὑπερηφανείας. Τίποτε δὲν σοῦ ἔχει ἀπομείνει, ὦ ἄνθρωπε, δια νὰ ἀλαζονεύεσαι τὸ καύχημα καὶ ἡ ἐλπίς σοι συνίσταται, εἰς τὸ νὰ νεκρωσῇς μὲν ὅλα τὰ ἴδια σου νὰ ζητήσῃς δὲ τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, τὴν μελλούσαν τῆς ὁποίας ζωῆς ἔχοντες τὰς ἀπαρχάς, ἤδη εἰς αὐτάς ὑπάρχομεν, ἀφοῦ ζῶμεν καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ. **Β** Καὶ ὁ Θεὸς μὲν εἶνα, «ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας»¹⁶ ὁ Θεὸς δὲ διὰ τοῦ Ἰδοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀποκαλύπτει τὴν σοφίαν του ποῦ εἶναι προωρισμένη διὰ τὴν δόξαν ἡμῶν¹⁷ ὁ Θεὸς δὲ μᾶς ἐνδυναμῶνει εἰς τοὺς μοχθοὺς «Περισσότερον πάντων ἐκοπίασαι», λέγει ὁ Παῦλος «οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί»¹⁸ Ὁ Θεὸς δέ, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀντίθετος ἡ ἀνθρωπινῇ πρόβλεψις, μᾶς ἐξάγει ἀπὸ τοὺς κινδύνους. «Αὐτοί, φησὶν, ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα (— τὴν καταδίκην) τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείραντι τοὺς νεκροὺς ὃς ἐκ τῆς κούτου θανάτου ἔρρυσάτο ἡμᾶς, καὶ ρύεται, Ὡς εἰς ὃν ἡλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ρύσεται»¹⁹.

4 Διατί λοιπὸν ἐπαίρεσαι, εἰπέ μοι, ὡσάν δι' ἴδια καλὰ, ἀντὶ νὰ ὁμολογῇς χάριν διὰ τὰ δῶρα εἰς ἐκείνον ποῦ τὰ ἔχει δωρήσει, «Τί γάρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαθες. Εἰ δὲ καὶ ἔλαθες, τί καυχᾶσαι ὥς μὴ λαθὼν»²⁰. Δὲν εἶσαι σὺ που ἐγνωρίσας τὸν Χριστὸν μὲ τὴν δικαιοσύνην σου, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς σὲ ἐγνώρισε διὰ τῆς παρουσίας Γυνόντες, φησί, Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ»²¹.

15 Φιλιπ. 3, 9-11

16 Φιλιπ. 2, 13

17 Α' Κορινθ. 2, 7 καὶ 10

18 Α' Κορινθ. 15, 10.

19 Β' Κορινθ. 1, 9-10.

20 Α' Κορινθ. 4, 7.

21 Γαλ. 4, 9.

Δέν ἔχεις προσλάβει ἑσὺ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς ἀρετῆς σου ἀλλὰ ὁ Χρὶστος διὰ τῆς παρουσίας τοῦ οὐ ἔχει προσλάβει. «Διὼκω, φησὶν, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ Χριστοῦ»²². «Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε λέγει ὁ Κύριος. **Δ** ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς»²³.

Ἄλλ' ὑψηλοφρονεῖς ἐπειδὴ ἔχεις τιμηθῆ, καὶ τὴν χάριν τὴν ἐκλαμβάνεις ὡς αἰτίαν ὑπερηφανείας. Διὰ τοῦτο, τότε θα γνωρίσης τὸν ἑαυτὸν σου ποῖος εἶσαι, ὅπως ὁ Ἀδὰμ ὅταν ἐξεβλήθη ἐκ τοῦ παραδείσου²⁴, ὅπως ὁ Σαουλ ὅταν ἐγκατελεφθῇ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ²⁵, ὅπως οἱ Ἰσραηλίται ὅταν ἀπεκόπησαν ἀπὸ τὴν ἀγίαν ρίζαν. «Τῇ πίστει, φησὶν ἔστηκας μὴ ὑψηλοφρονεῖ, ἀλλὰ φοβοῦ»²⁶. Μετὰ τὴν χάριν ἀκολουθεῖ ἡ κρίσις καὶ ὁ κριτὴς θὰ ἐξετάσῃ πῶς ἐχρησιμοποίησες τὰ χαρισθέντα.

Ἐάν δέ οὔτε αὐτὸ τοῦτο ἀντιλαμβάνεσαι, ὅτι χάριτος ἔχεις τυχεῖ ἀλλὰ θεωρῆς ἰδικόν σου κατόρθωμα τὴν χάριν ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς σου ἀναισθησίας, δέν εἶσαι τιμιώτερος τοῦ μακαρίου ἀποστόλου Πέτρου. Διότι δέν θὰ δυνηθῆς νὰ γίνῃς ἀνωτερος εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Κυρίον ἀπὸ τὸν τόσον σφοδρῶς ἀγαπῶντα, ὥστε νὰ θέλῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ αὐτοῦ. **Ε** Ἄλλ' ἐπειδὴ ὠμίλησε με μεγαλυτέραν μεγαλοφροσύνην, λέγων. «Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθῶσονται ἐν σοί, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέ ποτε σκανδαλισθῶμαι»²⁷, παρεδόθη εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δειλίαν καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν ἄρνησιν σωφρονιζόμενος οὕτω διὰ τοῦ σφάλματος πρὸς εὐλάβειαν καὶ διδασκόμενος νὰ λυπῇται τοὺς ἀσθενεῖς εἰς τὴν πίστιν, μετὰ τὸ νὰ ἀντιλαμβάνεται σαφῶς καὶ τὴν ἰδικὴν του ἀσθένειαν, καὶ μετὰ τὸ νὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς, ὅτι, ὅπως εἰς τὸ πέλαγος ὅταν κατεποντιζετο, **ΙΘΘ** **Α** ἐκρατήθη μετὰ τὴν δεξιάν τοῦ Χριστοῦ, τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν κλύδωνα τοῦ σκαν-

22. Φίλιπ. 3, 12.

23. Ἰωάν. 15, 16.

24. Γεν. 3, 24.

25. Α' Βασίλ. 16, 14.

26. Ρωμ. 11, 20.

27. Ματθ. 26, 33.

βαλισμοῦ, όταν ἐκινδύνευσε νά ἀπολεσθῇ ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας, διεφυλάχθη μέ τὴν δουλειὰ τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ προεῖπεν εἰς αὐτὸν τὸ μέλλον νά συμθῇ λέγων «Σιμων Σιμων ἰδοὺ ὁ σαταναὶς ἐξητήσατο τοῦ σι-
νιάσαι (= νά κοσκινίσῃ) ὑμᾶς ὡς τὸν σῖτον. Καὶ γὰρ ἐδεή-
θην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, καὶ σὺ ποτε
ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου»²⁸

Καὶ ὁ Πέτρος μέν το-ου-το-τρό-πως ἀφοῦ ἠλέγχθη, δι-
καίως ἐβοήθητο, ἐκπαδε-ο-με-νος εἰς τὴν ἀποβολὴν τῆς
ἀλαζονείας καὶ τῆς συμπαθείαν τῶν ἀσθενούντων εἰς τὴν
πίστιν ὁ Φαρισαῖος ὅμως ἐκεῖνος, ὁ θαρὺς καὶ καθ' ὑπερ-
βολὴν ὑπερηφανός **13** ὁ ὁποῖος δὲν ὑπερηφανεύετο μό-
νον διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἀλλὰ καὶ τὸν τελωνῆ, δεσμεύεν
ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀπώλεσε τὴν ἀληθῆ καύχησιν τῆς δι-
καιosuης, ἐξ αἰτίας τοῦ ἐγκληματος τῆς ὑπερηφανείας.
Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τελωνῆς δικαιωμένος παρὰ αὐτός, διότι
ἐδόξαζε τὸν ἅγιον Θεὸν καὶ δὲν ἐτόλμα οὔτε πρὸς τὰ
ἄνω νά βλέπῃ, ἀλλὰ μόνον ἔλεος ἐζητεῖ ὡν κατήγορος
τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ μέ τὴν στάσιν καὶ μέ τὸ κτυπήμα τοῦ
στήθους, καὶ μέ τὴν ζήτησιν οὐδενὸς ἄλλου πλην τῆς
συγχωρήσεως²⁹.

Πρόσεχε λοιπὸν τώρα καὶ φιλάττου ἀπὸ τὸ παρά
δειγμα τῆς σοβαρᾶς ζημίας ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφανείας.
Διότι με τὸ νά ὑπερηφανευθῇ ὑπεστή ζημία· μὴ δικαιο-
θεῖς, ἀπώλεσε τὸν μισθὸν μέ τὸ νά εἶναι θρασυς. Ἐγινε
κατωτερός τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀμαρτωλοῦ μέ τὸ νά ὑψω-
σῃ τὸν ἑαυτὸν του περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνον καὶ μέ τὸ
νά μὴ ἀναμεινῇ τὴν παρα Θεοῦ κρίσιν. Ὁ ἀλλὰ μέ τὸ νά
ἐκφέρῃ τὴν ἰδικίην του. Σὺ ὅμως νὰ μὴ ὑψωθῇς ποτε ἐναν-
τίον οὐδενός, οὔτε καὶ ἐναντίον τῶν πλείων ἀμαρτωλῶν.
Διότι, πολλάκις ἡ ταπεινοφροσύνη λυτρώνει καὶ ἐκεῖνον
ποῦ ἔχει ἀμαρτήσῃ πολλά καὶ μεγάλα. Μὴ δικαιοσύνης
λοιπὸν σὺ τὸν ἑαυτὸν σου περισσότερον ἀπὸ ἄλλον, μη-
ποτε ἀφοῦ δικαιοθῇς ἀπὸ μόνος σου, κατακρῇς ἀπὸ
τὸν Θεόν. Οὐκ ἀνακρίνω, φησὶν, ἑμαυτὸν, ὁ Παῦλος.
Οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίω-

28. Λουκ. 22, 31 - 32.

29. Λουκ. 18, 11 - 14.

> 271

μαι. Ὁ δὲ ἀνακρίνων με, Κύριός ἐστιν»³⁰.

5 Νομίζεις ὅτι κατορθώνεις κάτι καλόν. Νά εὐχαριστῇς τὸν Θεόν καὶ νά μὴ ὑπερηφανευεσαι εἰς θάρος τοῦ πλησιον. «Τὸ ἔργον ἑαυτοῦ, φησὶ, δοκιμαζέτω ἕκαστος, **Δ** καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καυχῆμα ἔξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον»³¹. Διότι, τι ὠφέλησες τὸν πλησιον ἐπειδὴ ὠμολόγησες πιστὸν ἢ ὑπερβίβεις διωγμὸν χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὑπέφερες τὸς κόπους τῆς νηστείας. Τὸ κέρδος δὲν εἶναι ἄλλου, ἀλλὰ ἰδ. κόν σου.

Νά φοβηθῇς μήπως ὁμοιάσης με τὸν διάβολον εἰς τὴν πτώσιν του. ὁ ὁποῖος ὑπερηφανευθεὶς κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἔπεσεν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἔχει παραδοθῇ νά εἶναι καταπάτημα εἰς ἐκεῖνον που εἶχε καταπατηθῇ. Τοιαυτὴ ἦτο καὶ ἡ πτώσις τῶν Ἰσραηλ. τῶν ὑπερηφανεζόμενων, δηλαδὴ κατὰ τῶν ἐθνικῶν ἔπεδὴ ἦσαν ἀκαθάρτοι. ἔχουν καταστήσει ἀληθῶς ἀκαθάρτοι οἱ ἴδιοι, ἐνῶ οἱ ἐθνικοὶ ἔχουν ἀποκαθαρθῇ. Καὶ ἡ δικαιοσύνη τῶν μὲν ἔχει καταντήσει ὡς ρακος γυναικός που ἔχε τὰ ἔμμηνα³². **Ε**ς τῶν δὲ ἐθνικῶν ἡ ἀνομία καὶ ἡ ἀσέβεια ἔχει ἐξαλειφθῇ διὰ τῆς πίστεως. Γενικῶς νά ἐνθυμῇσαι τὴν ἀληθῆ παρομίαν. «ὑπερηφανοὺς Θεὸς ἀντιτάσσεται, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν»³³. Νά ἔχῃς πρόχειρον τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. «Πᾶς ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται καὶ ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται»³⁴.

Νά μὴ γίνεσαι ἀνίσος κριτὴς τοῦ ἑαυτοῦ σου, οὔτε νά κάμνῃς χαριστικήν αὐτοεξέτασιν, δηλαδὴ ὅταν μὲν νομίζῃς ὅτι ἔχεις κάτι καλόν, αὐτὸ νά τὸ θεωρῇς ἀξιόλογον, νά λησμονῇς δὲ ἐκουσίως τὰ πταίσματά σου, οὔτε νά ὑπερηφανευεσαι μὲν με ἐκεῖνα ποῦ σήμερον κατορθώνεις, νά συγχωρῇς δὲ τὸν ἑαυτὸν σου δι' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια προ ὀλίγου καὶ παλαιότερον κακῶς ἔπραξες, **149** **Α** ἀλλ' ὅταν τὸ παρόν σὲ παρακινή εἰς ὑπερηφάνειαν, νά ὀδηγήσαι εἰς ἐνθυμῆσιν τοῦ παλαιοῦ,

30. Α' Κορινθ. 4, 3-4.

31. Γαλ 6, 4.

32. Ήσ 64, 5.

33. Παροιμ. 3, 34. Ἰωβ 22, 29. Ἰακ 4, 6. Α. Πέτρ 5, 5.

34. Λουκ 14, 11, Λουκ 18, 14, Ματθ. 23, 12.

καὶ οὕτω θὰ κατασπάσῃς τὴν ἀναίσθητον φλεγμονὴν τῆς ὑπερηφανείας. Καὶ ὅταν ἴδῃς τὸν πλησίον νὰ ἁμαρτάνῃ, νὰ μὴ ἐξετάσῃς εἰς αὐτὸν τοῦτο μόνον, ἀλλὰ νὰ λάβῃς ὑπ' ὄψιν σοὶ καὶ ὅσα ἔχει πράξει ἢ πράττει καλῶς, καὶ πολλάκις θὰ εὕρῃς αὐτὸν καλυτερον τοῦ ἑαυτοῦ σου, ὅταν ὅλα τὰ ἐξετάζῃς καὶ δὲν ὑπολογίζῃς μερικὰ μόνον. Διότι, οὔτε ὁ Θεὸς ἐξετάζει τὸν ἀνθρώπου μερικῶς. «ἐγὼ γάρ, φησί, τὰ ἔργα καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν ἔρχομαι συναγαγεῖν».³⁵ Καὶ ὅταν κάποτε ἐπετίμησε τὸν Ἰωσαφατ διὰ τὴν πρόσφατον ἁμαρτίαν, ἐνεθυρῆθη καὶ τὰ κατορθώματα αὐτοῦ, λεγὼν. «Πλὴν ἄλλα λόγοι ἀγαθοὶ εὑρέθησαν ἐν σοί».³⁶

6. Αὐτὰ καὶ παρόμοια κάθε φορά ὡς ἐπαναλαμβάνωμεν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας ἐναντίον τῆς ὑπερηφανείας, ταπενοῦντες τοὺς ἑαυτοὺς μας διὰ νὰ ὑψωθῶμεν, μιμούμενοι τὸν Κύριον ποὺ κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν ἐσχάτην ταπεινότητα καὶ ἀντιθέτως ἐκ τῆς ταπεινότητος ἐξυψουμένοι εἰς τὸ πρέπον ὕψος. Διότι, πράγματι ὅλα τὰ τοῦ Κυρίου τα εὐρίσκομεν νὰ μᾶς ἐκπαιδεύουν πρὸς τὴν ταπενοφροσύνην. "Ὅταν ἦτο θρέφους εὐρίσκεται ἀμέσως εἰς σπῆλαιον, καὶ οὐδὲ καὶ ἐπὶ κλίβης, ἀλλ' ἐπὶ φατίνης διήλθε τὴν παδικὴν ζωὴν τοῦ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ξυλουργοῦ καὶ τῆς πτωχῆς μητρός, ὑποτασσόμενος εἰς τὴν μητέρα καὶ εἰς τὸν μνηστήρα αὐτῆς διδασκόμενος, ἀκουῶν πράγματα ποὺ ἐγνωρίζεν, ἐπερωτῶν ὁμῶς, κ' καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως θαυμαζόμενος διὰ τὴν σοφίαν τοῦ Ὑποτασσόμενος εἰς τὸν Ἰωάννην, καὶ ὁ Δεσπότης δεχόμενος θάπτισμα παρὰ τοῦ δοῦλου χωρὶς νὰ ἀνθίσταται, εἰς οὐδέναν ἐκ τῶν ἐξεγερομένων, οὔτε νὰ ἀντιτείνῃ τὴν ἀπεριγραφτὸν ἐξουσίαν τὴν ὅποιαν εἶχεν, ἀλλὰ ὑποχωρῶν ὥς νὰ ἦσαν δυνατωτεροί, καὶ ἐπιτρέπων εἰς τὴν πρόσκαρον ἐξουσίαν νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν δυνάμιν τῆς Ἐνωπ. τῶν ἀρχερέων ἱστάμενος εἰς στάσιν δικαζομένου ὁδηγούμενος εἰς τὸν ἡγεμόνα καὶ ὑπομένων τὴν δίκην, καὶ ἐνῶ ἠδύνατο νὰ ἀποδείκνῃ ψευδομένους τοὺς συκοφάντας, ὑπέμεινε σιω-

35. Ἡσ. 66, 18.

36. 8' Παρ. 19, 3.

πηρῶς τὰς συκοφαντίας Ἐμπυτόμενος ὑπὸ δούλων καὶ ὑπηρετῶν εὐτελεστάτων παραδόμενος εἰς θάνατον, καὶ μάλιστα εἰς τὸν πλέον αἰσχρὸν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων θάνατον.

ΙΔ Τοιοῦτοτροπῶς ἔζησεν ὡς ἄνθρωπος ὅλα τὰ σταδία τῆς ζωῆς ἀπὸ τῆν γέννησιν ἕως τὸν θάνατον καὶ μετὰ τοσαύτην ταπεινοφροσύνην ὑστερον φανερώσει τὴν δόξαν, συνδοξαζὼν μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ του ἐκεῖνους που μαζί του ἔγιναν ἀδοξοί. Μεταξὺ τῶν ὁποίῳι πρῶτο, εἶναι οἱ μακάριο μαθηταί, οἱ ὁποιοί, διετρεῖαν τὴν οἰκουμένην πενήτες καὶ γυμνοί, χωρὶς τὴν σοφίαν τοῦ λόγου, χωρὶς τὸ πλῆθος τῶν ὑπηρετῶν μόνοι, καὶ περιπλανώμενοι, καὶ ἔρημοι περιερχόμενοι, καὶ ἔρητοι καὶ θαλάσσαν, μαστιγούμενοι, λιθοβολούμενοι, καταδωκόμενοι καὶ τέλος φανερούμενοι.

Αὐτὰ εἶναι δι' ἡμᾶς πατρικά καὶ θεϊκά διδάγματα. Ταῦτα ἄς μιμηθῶμεν, δια νὰ ἀνατελεῇ εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς ταπεινοτήτος δόξα αἰώνιος, ἡ τελεία καὶ ἀληθὴς δωρεὰ τοῦ Χριστοῦ.

Ι. 7 **ΒΣ** Πῶς λοιπὸν θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν σωτήριον ταπεινοφροσύνην ἀφοῦ ἐγκαταλείψωμεν τὸν ὀλεθριὸν ὄγκον τῆς ὑπερηφάνειας. Εἰς με ὅλα τὰ μέσα ἀσκούμεθα εἰς αὐτό, καὶ τιποτε δὲν περφρονῶμεν με τὴν ἰδέαν δι, καὶ χωρὶς ἀσκήσεων δὲν θὰ θλασθῶμεν. Διότι ἡ ψυχὴ ἐξομοιοῦται, πρὸς ἐκεῖνα που προσπαθεῖ, καὶ λαμβάνει τὸν τυπὸν καὶ τὸ σχῆμα ἐκείνων που πράττει. Ἄς εἶναι εἰς σε καὶ ἡ ἐμφάνισις, καὶ τὸ ἐνδύμα, καὶ τὸ θάδισμα, καὶ τὸ καθῆμα, καὶ τὸ εἶδος τῆς τροφῆς καὶ ἡ ἐτοιμασία τῆς στρωμνῆς, καὶ ὁ οἶκος, καὶ τὰ σκευὴ τοῦ οἴκου ὅλα ἐξήσκημένα πρὸς ταπεινώσιν. **162** **Α** καὶ ἡ ὁμιλία, καὶ τὸ ἄσμα, καὶ ἡ συναναστροφή μετὰ τοῦ πλῆθους, καὶ ταῦτα πρὸς μετριοφροσύνην μᾶλλον, παρὰ πρὸς ὑπερηφάνειαν ἄς ἀποθλέπου.

Να μὴ λεγῇς, παρακαλῶ, κομπαστικῶς λόγους σοφιστικούς, οὔτε εἰς τὰ ἄσματα νὰ καταβάλῃς προσπάθειαν, ὥστε ἡ φωνὴ σου νὰ εἶναι ὑπερβολικῶς γλυκεῖα οὔτε εἰς τὰς συνομιλίαις σου νὰ εἶσαι ὑπερήφανος καὶ θαρυσ, ἀλλὰ εἰς ὅλα νὰ ἀφαιρῇς ἀπὸ τὸ μέγεθός των νὰ εἶσαι καλὸς πρὸς τὸν φίλον, μαλακὸς πρὸς τὸν ὁ-

πνέτην, ἀνεξίκακος πρὸς τοὺς θρασεῖς, φιάνθρωπος πρὸς τοὺς ταπεινοὺς νὰ παρηγορῇ τοὺς πασχόντας, νὰ ἐπισκέπτεσαι τοὺς εὗρισκομένους εἰς θλίψεις ποτε κανένα νὰ μὴ περιφρονῇς, **Β** νὰ εἶσαι γλυκὺς εἰς τὰς συνομιλίαις, εὐχάριστος εἰς τὰς ἀπαντήσεις, εὔπροσηγάρως ευκολοπλησάτος ἀπὸ ὧλων, μήτε τοῦ ἑαυτοῦ σου πλέκων ἐγκωμια οὔτε παρακινῶν ἄλλους νὰ λέγουν, οὔτε νὰ ἀποδέχου ἀπρεπεῖς λόγους καὶ νὰ σκεπάζῃς ὅσα εἶναι δυνατόν ἀπὸ τὰ προτερήματά σου διὰ τὰ ἁμαρτήματα δὲ νὰ κατηγορῇς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ νὰ μὴ ἀναμένῃς τοὺς ἐλέγχους τῶν ἄλλων, διὰ νὰ ὁμοιάσῃς πρὸς τὸν δικαίον, ὁ ὁποῖος πρῶτος αὐτὸς γίνεταί καθήγορος τοῦ ἑαυτοῦ του³⁷, διὰ νὰ εἶσαι, ὅπως ὁ Ἰωβ, ὁ ὁποῖος δὲν ἀπέφυγε τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, προκειμένου ἐνώπιον αὐτῶν νὰ ἐξομολογηθῇ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἁμάρτημα³⁸

Νὰ μὴ γίνεσαι αὐστηρὸς εἰς τὰς ἐπιτιμήσεις, καὶ - νὰ μὴ ἐλέγχῃς ταχέως καὶ μὲ ἐμπάθειαν (ὅ ὅτι αὐτὸ εἶναι, αὐθάδεια), οὔτε νὰ καταδικάζῃς τοὺς ἄλλους δι' ἀσήμαντα πράγματα, ὥς νὰ εἶσαι οὐ ἀκριβοδικαίος **Γ** νὰ προσδέχεσαι τοὺς περιπίπτοντας εἰς παραπτώματα, καὶ νὰ καταρτιζῇς αὐτοὺς πνευματικῶς, ὅπως συμβουλεύει ὁ ἀπόστολος «σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ συ παρασθῇς»³⁹ ὅταν τόσον φροντίζῃς νὰ μὴ δοξάζουσαι ἀπὸ τοὺς ἄνθρωπους, ὅσον ἄλλοι διὰ νὰ δοξάζωνται, νὰ ἐνθυμῆσαι θεθαίως τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι ἡ ἐκούσιος εἰς τοὺς ἄνθρωπους ἐπίδειξις, καὶ ἡ ἐπ' ἐτέλεις τοῦ ἀγαθοῦ διὰ νὰ φανῇ εἰς τοὺς ἄνθρωπους ζημιῶνουν τὸν ἄνθρωπον ὅσον ἀφορᾷ τὸν μισθὸν τοῦ ἀπὸ τὸν Θεόν **Δ** Ἀπέχουσι γάρ, φησί, τὸν μισθὸν αὐτῶν⁴⁰

Μὴ ζημιωνῇς λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν σου, θέλων νὰ φαίνεσαι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων **Ε**πειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι σπουδαῖος θεατῆς, νὰ φιλοδοξήσῃς νὰ φαίνεσαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διότι λαμπρὸν ἀποδίδει τὸν μισθόν

Δ Ἀλλὰ ἡξιωθῇς νὰ εἶσαι πρόεδρος καὶ σὲ περι-

37 Παροιμ. 18, 17.

38 Ἰωβ 31, 34.

39 Γαλ. 6, 1

40 Ματθ. 6, 2

θάλλουν οι άνθρωποι και σε δοξάζουν. Να γίνης ἴσος με τους ὑπηκόους, «να μὴ εἶσαι ὡς καταδυναστεύων ἐκείνους που ἐκλήρωθης νὰ ποιμαίνης»⁴¹, λέγει, οὔτε νὰ κυθερνᾷς ὅπως οἱ κοσμικοὶ ἄρχοντες. «Τὸν γὰρ θέλοντα πρῶτον εἶναι, δοῦλον εἶναι πάντων»⁴² ὁ Κύριος παρήγγειλε.

Καὶ διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν γενικῶς, τοιοῦτοτρόπως νὰ ἐπιδιώκῃς τὴν ταπεινοφρασίαν, ὡς νὰ εἶσαι ἐραστὴς αὐτῆς. Νὰ ἀγαπήσῃς αὐτὴν καὶ θὰ σέ δοξάσῃ. Τοιοῦτοτρόπως καλῶς θὰ βαδίσῃς πρὸς τὴν δόξαν τὴν ἀληθινήν, τὴν ἀγγελικὴν, τὴν θεϊαν. Θὰ σέ ὁμολογήσῃ δὲ ὁ Χριστὸς ὡς ἰδικόν του μαθητὴν ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων⁴³, καὶ θὰ σέ δοξάσῃ, ἂν γίνῃς εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην μιμητὴς αὐτοῦ, ἢ που λέγει «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὗρήσετε ἐνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν»⁴⁴, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυναμὶς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

41 Α' Πέτρ. 5, 3.

42 Μάρκ. 10, 44.

43 Λουκ. 12, 8.

44 Ματθ. 11, 29.

21. ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ' ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΡΟΣΗΛΩ- ΣΘΑΙ ΤΟΙΣ ΒΙΟΤΙΚΟΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΠΡΗΣΜΟΥ, ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΕΜΠΡΟΣ- ΘΕΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ τίτλου, ἡ παρούσα ὁμιλία χωρίζεται, σαφῶς εἰς δύο τμήματα, τοῦ πρώτου ἀποτελουμένου ἀπὸ τῆς παραγράφου 1 ἄ καὶ τοῦ δευτέρου ἀπὸ τῆς ἐπομένης 9 12

Εἰς τὴν παράγραφον 1 λέγει ὅτι εἰς τὰς βιοτικὰς ἀπολαύσεις ἐμβόσκει ὁ διαβόλος· εἰς τὴν 2 δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὅς ἐστι ὁδός, τὴν ὁποίαν βαδίζει ἐπισυνάπτει ὁ ἄνθρωπος, μὴ δυναμένος νὰ τὴν ἀποφυγῇ, καὶ ὅτι ἐπισυνάπτει θὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος τῆς, εἰς τὴν 3 ὅτι βαδίζον τὴν ὁδὸν αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ παραλαβῇ καὶ τὴν 4 λέγει δὲ πρέπει ἰδίως νὰ ἀποφεύγωνται ἡ ὑπερβολικὴ τροφή καὶ αἱ ἐρωταὶ καὶ μελὲς, εἰς δὲ τὴν 5 νὰ φρονεῖ ζῶμεν διὰ τὰ ἑνὶς ἰδικὰ μας, που εἶναι κυρίως ἡ ψυχὴ ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα, που ἔχει ταχθῇ ὁμοίως ὡς ὄργανον τῆς ψυχῆς εἰς τὸν θίον καὶ αἱ ἀρεταὶ ἐπιστῆς γίνονται ἰδικὰ μας κτήματα· Εἰς τὴν παράγραφον 6 συνίσταται προσοχὴ νὰ μὴ παρυσωμεθα ἀπὸ τὰς ἀπατηλάς τοῦ σώματος, εἰς δὲ τὴν 7, ἐὰν ἔχωμεν παρυσωθῇ καὶ ἔχωμεν ἐπὶ σώματι περιττὰ φορτία, νὰ μνησθῇ τοὺς κινδυνεύοντας εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ ὅποιοι ἀνακουφίζον τὸ πλοῖον ἀπὸ τὰ βάρη δὲ νὰ σωθῶν· Τὰ πλοῖα δὲ (λέγει εἰς τὴν παράγραφον 8) ζεῖν πρέπει νὰ ἀπορριπτῶνται, ἀπλῶς, ἀλλὰ νὰ μετακινεῖται εἰς γαῖαν, τῶν πτωχῶν, διότι, ἂν οὕτω δὲν συμπεριφραθῶμεν, θὰ πάθωμε χειρότερα ἀπὸ τὸν κακὸν ἐκείνον πλούσιον ποῦ δὲν ἠλέησε τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ δικαιολογεῖ τὸ δικαίον τὴν λύσιν εἰς τὴν ἀπορρίψαν διακί ἀπὸ τὸν Μ Β ἐπιτίθεται ἡ ἀπειλὴ τῆς κολάσεως δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀναζητήσῃ εἰς τὰς εἰσαγωγὰς τῶν ὁμιλιῶν 18 καὶ 19. Ἐνθα ὁ λόγος περὶ τῶν μελλοντικῶν ἀπολαύων τοῦ Χριστιανοῦ

Ἐξὼ τελειώνει τὸ πρῶτον τμήμα τῆς ὁμιλίας «περὶ τοῦ μὴ προσηλωσθαι τοῖς βιοτικοῖς» καὶ ἀπὸ τῆς παραγράφου 9 ἀρχίζει τὸ δεύτερον τμήμα «περὶ τοῦ γενομένου ἐμπρησμοῦ ἔκθεσιν τῆς ἐκκλησίας», διότι ὁ Μ. Β. παρεκλήθη ἀπὸ μερικοῦς ἀδελφούς «νὰ

ἐπανάλθῃ εἰς τὸν δρόμον τῆς συμβουλῆς καὶ νὰ μὴ παρατρέξῃ τὰ ὑπὸ τοῦ Δεσπότη τοῦ θαυματουργηθέντα χθές, οὔτε νὰ σωπῇσιν τὸ τρόποσιον, τὸ ὅποιον ὁ Σωτὴρ ἔστησε κατὰ τῆς λύσεως τοῦ διαδόλου. Ἐνεκα τοῦ δευτέρου αὐτοῦ τμήματος ὅλη ἡ ἐκκλησία ἐχαρκτηρίσθη ὡς περιστατική, ἐνῶ κατὰ τὸ πρῶτον τμήμα τῆς ἀντήκει, εἰς τὰς ἠθικὰς καὶ πρακτικὰς Πάντως καὶ νοηματικῶς συνδέονται τὰ δύο τμήματα, διότι καὶ εἰς τὸ δεύτερον ὁ Βασιλεὺς προτρέπει τοὺς πιστοὺς νὰ μὴ προσηλώνωνται, εἰς τὰ θεοτικά, καὶ μάλιστα, δραστηριεῖν τῆς εὐκαρίτης, ἐκ τοῦ περιστατικοῦ τοῦ ἐμπρησμοῦ, προτρέπει αὐτοὺς ἐκτονώτερον, ὅχι ἀπὸ ὧς νὰ κάμουν ἐλεημοσύνας, ἀλλὰ νὰ «ἐναγκαλισθῶν» πραγματικῶς τοὺς προσβληθέντας ὑπὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ ἀδελφούς καὶ νὰ κάμουν «κοινὴν μὴ ἐκείνους τὴν ἰδίαν τὴν εὐπορίαν», πράγμα τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ κοινωνικὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οὕτω καὶ ἡ λύπη τοῦ διαδόλου, ἡ προκαληθεῖσα ἐκ τῆς θαυματουργικῆς σέσεως τῆς πυρκαϊᾶς, θὰ αὐξηθῇ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς πληγέντας ἀδελφούς οὐσιαστικῆς ἀγάπης.

Ἐν συνεχείᾳ στρέφει τὸν λόγον πρὸς τοὺς λυπηθέντας ἐκ τῶν καταστροφῶν, που προεκάλεσε τὸ πῦρ, ἵως οὗτου σβεσθῇ, καὶ εἰς τὰς ἐπομένους παραγράφους 10-12 φέρει, ὡς παράδειγμα τὸν δίκαιον Ἰώβ τοῦ ὁποίου ἐξιστορεῖ κατὰ θαυμάσιον τρόπον τὸν θίον καὶ τὰ θάλαττα ἐξηγεῖται δὲ καὶ διὰ ποίον λόγον ὁ Θεὸς μετὰ τὴν δοκιμασίαν τοῦ Ἰώβκε διπλάσια τὰ ὕλικά ἀγαθὰ, τοὺς παῖδας ὁμῶς που ἀπέθανον δὲν τοὺς ἔδωκε διπλάσιους, ἀλλὰ Ἰησοῦς μὲ τοὺς ἀποθανόντας.

Β'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1. 163 Α. Ἐγὼ μὲν ἐνόμιζον, ἀγαπητοί, μὲ τὸ νὰ σὰς κεντριζῶ κάθε φορὰν σφοδρότερον διὰ τοῦ λόγου, ὅτι θὰ σὰς φανῶ ἐνοχλητικός, ἐπεὶ δὲ παρουσιάζω κάποιαν ὑπερβολικὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν λόγον, ἡ ὁποία δὲν ταιριάζει, οὔτε εἰς ἰδιότροπον, οὔτε εἰς ἀνθρωπινον κατεχόμενον ἀπὸ παρόμοια ἐλαττώματα· σεῖς ὅμως ἐκ τῶν ἐλέγχων παρεκινήθητε εἰς εὐνοίαν πρὸς ἐμὲ καὶ ἐκάματε τὰ ἀπὸ τοῦ λόγου πλήγματα ἑναυσμα περισσotέρου πόθου καὶ οὐδόλως παράδοξον. Διότι, εἰσθε σοφοὶ εἰς τὰ πνευματικὰ πράγματα. «Ἐλεγχε δὲ σοφόν, καὶ

ἀγαπήσει σε»¹, λέγει κάπου εἰς τὰ συγγράμματά του ὁ Σολομών

Διὰ τοῦτο ἀδελφοί, καὶ τώρα ἔρχομαι εἰς τὴν ἰδίαν συμβουλὴν θέλων νὰ σᾶς ἀπομακρυνῶ ὅσον ἡμπορῶ ἀπὸ τὰ δικτυα τοῦ διαβόλου. **Β** Διοτι, ἀγαπητοί, ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀληθείας πολὺν καὶ ποικίλον καθημερινῶς διεξάγει τὸν πόλεμον ἐναντίον μας. Προσθέτε, δέ, ὅπως γνωρίζετε, τὰς ἰδικὰς μας ἐπιθυμίας κάμνων ταύτας θέλη ἐναντίον μας, καὶ ὁ ἀρκῶς λαμβάνων δύναμιν δια νὰ μᾶς θλάπῃ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Διότι ἐπειδὴ ὁ Δεσποτὴς ἐδέσμευσε μὲ ἀλύτους νόμους τὴν μεγάλην ἐκείνου δύναμιν, καὶ δὲν τὸν ἄφησεν ἀφοῦ ὀρμήσῃ διὰ μιᾶς νὰ ἀφανίσῃ ἀπὸ τῆς γῆς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὁ φθονερὸς κατόπιν κλέπτει τὴν ἐναντίον μας νικὴν λόγῳ τῆς ἰδικῆς μας ἀνοησίας. Καὶ ὅπως οἱ πονηροὶ καὶ πλεονέκται ἐκ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ἔργον μὲν καὶ διάθεσις εἶναι νὰ πλουτίζου ἐκ τῶν ξένων, δύναμιν ὁμως δὲν ὑπάρχει. **Γ** ὥστε φανερῶς νὰ ἀρπάζουν, συνηθίζου νὰ ἐπεδρεύου ἐἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ἐὰν ἐπιστημόνου κάποιον τοποθεσίαν περὶ αὐτῶν, πού νὰ εἶναι ἡ δεσχυμένη μὲ βαθείας φάραγγας ἢ κατάσκιος ἐκ τῆς πυκνότητος τῶν φυτῶν εἰς αὐτὴν κρυπτόμενοι, καὶ ἐμποδίζοντες τοὺς ὁδοιπόρους μὲ τοιαῦτα προκαλύμματα νὰ τοὺς ἀντληθοῦν ἐκ τοῦ μακρόθεν, ἀποτόμως ἐφορμοῦν εἰς αὐτοὺς, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ κάποιος προηγουμένως νὰ ἰδῇ τὰς παγίδας τοῦ κινδύνου πρὶν πέσῃ εἰς αὐτάς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰς ἡμᾶς ἀπ' ἀρχῆς εἶναι δυσμενὴς καὶ ἐχθρὸς, τρέχων κάτω ἀπὸ τὰς σκιάς τῶν κοσμικῶν ἀπολαύσεων, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν ὁδὸν αὐτῆς τῆς ζωῆς ἐκ φύσεως εἶναι ἐπιτήδεια νὰ κρυφου τὸν ληστήν καὶ νὰ κάμνου νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν μας ὁ ἐπ'βουλευὼν ἡμᾶς. **Δ** ἀπὸ ἐκεῖ ἀπροόπτως σπείρει κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας μας τὰς παγίδας τῆς καταστροφῆς.

Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς ἐὰν θέλωμεν νὰ διατρέξωμεν μὲ ἀσφάλειαν τὸν προκειμενον δρόμον τῆς ζωῆς, καὶ νὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὸν Χριστὸν τὴν ψυχὴν μαζί μὲ

τὸ σῶμα ἐλευθερά ἐκ τῶν τραυμάτων τῆς αἰσχύνης, καὶ νὰ λάβωμεν τοὺς στεφανοὺς τῆς νίκης, νὰ περφέρωμεν πάντοτε παντοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς εὐρισκομένους ἐν ἐγρηγόρει καὶ ὅλα νὰ τὰ ὑποπτεύωμεθα ὅσα εἶναι εὐχάριστα, καὶ νὰ τὰ παρατρέχωμεν εὐθὺς, καὶ εἰς οὐδὲν νὰ μὴ προσκολλῶμεν τὴν πρὸςσχὴν μας, οὔτε ἐάν ἐφαίμετο χρυσὸς ἀφθιτός κείμενος ἐν σπιρίον μας, ἔτοιμος νὰ περιελθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῶν θουλομένων («Πλοῖτος γὰρ, φησὶν ἐὰν ρεῖ μὴ προστιθεσθε καρδία»)² **Εὐ** οὔτε ἐὰν ἡ γῆ ἐβλάστανε πάσαν ἀπόλαυσιν καὶ ἐπαρουσίαζε πολυτελεῖς διαμονάς («ἡμῶν γὰρ τὸ πολιτεύμα ἐν οὐρανῷ ἐξ οὗ καὶ Σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Χριστόν»)³ οὔτε ἐάν χοροὶ καὶ βασκεδάσεις καὶ μέθα καὶ τραπεζαί μετὰ συοδεῶν μουσικῆς **164** **¶** («ματαότης γὰρ φησὶν ματαότητων, τὰ πάντα ματαιότης»)⁴ οὔτε ἐὰν ἐπρότεινε κάλλη σωματίων πολὺ κατοικοῦντα ἀπὸ πονηρὰς ψυχῆς («ἀπὸ προσώπου γὰρ γυναικὸς ὡς ἀπὸ προσώπου ὀφείως φεύγει», λέγει ὁ σοφός)⁵ οὔτε ἐὰν δυναστεῖται καὶ τυραννίδες, καὶ πλήθη ἀπὸ δορυφόρους καὶ κόλακας οὔτε ἐὰν θρόνος ὑψηλὸς καὶ λαμπρὸς ποὺ ἐπέταξεν εἰς ἐκουσίαν δουλεῖν ἔθνη καὶ πόλεις («πᾶσα γὰρ σαρὶς ὡς χορτός, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώποι ὡς ἄνθος χορτοῦ ἐξηρανθῇ ὁ χορτός, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε»)⁶

Δὲν εἰς ὅλα αὐτὰ θεθαῶς τὰ τόσον εὐχάριστα κρυπτεται ὁ κοινὸς ἐχθρός, **¶** ἀναμένων μὴπως κάποτε ἀφοῦ δελεασθῶμεν ἀπὸ τὰ θελπόμενα, ἐκτραπῶμεν ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ ἐκπέσωμεν εἰς τὴν ἐνέδραν ἐκείνου. Καὶ ὑπάρχει πολὺς φόβος μὴπως ἀφοῦ πρὸς τρέξωμεν χωρὶς προφυλάξιν εἰς αὐτὰ καὶ νομίσωμεν ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἀπολαύσεως ἡδονὴ οὐδόλως θλάπτει, καταπιώμεν μὲ τὴν πρωτὴν γεῦσιν τὸ ἀγκιστρὸν τῆς δολότητος ποὺ εἶναι κρυμμένον. Ἐπειτα ἄλλοτε μὲ τὴν θέλησίν μας, ἄλλοτε ὄχι, προσθεδῶμεν εἰς αὐτὰ ὑπ' αὐτοῦ,

2 Ψαλμ 61, 11

3 Φλπ 3, 20

4 Επκλ 1, 2

5 Σοφ Σειφ 21, 2

6 Ήσ 40, 6-7

καὶ ἐλκυσθῶμεν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμεν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν πρὸς τὸ φοβερόν καταγωγὸν τοῦ ληστοῦ, δηλαδὴ τὸν θάνατον.

2. Ὡστε εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον εἰς ὅλους, ἀδελφοί, ὥς νὰ εἴμεθα ὁδοιπόροι ἢ ὁρομεῖς ἀφοῦ ἐτοιμασθῶμεν καὶ ἀφοῦ ἐπινοήσωμεν ἀπο παντοῦ τὸ ἐλαφρόν εἰς τὰς ψυχὰς δὲ τὸν δρόμον αὐτόν, χωρὶς καμμίαν ἀποκλίσιν νὰ σπευσῶμεν εἰς τὸ τέλος τοῦ δρόμου. Καὶ ἄς μὴ μέ ἐκλάβῃ κανεὶς ὅτι πλάσθω νέα ὀνόματα, ἐπεὶδὴ ὠνόμασα τώρα ὁδὸν τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν, διότι καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ τοιοῦτοτρόπως ὠνόμασε τὸν θῖον λέγων ἄλλοτε μὲν «Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου»⁷ ἄλλοτε δὲ θοῶν πρὸς τὸν Κύριον τοῦ «Ὁδοὶ ἀδικίας ἀποστήσων ἀπ' ἐμοῦ, καὶ τῷ νόμῳ σου ἐλέησον με»⁸ Ἄλλοτε δὲ ἐξυμνῶν τὴν ταχεῖαν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ διὰ τῆς λυρᾶς ψαλλὼν μετ' εὐχαριστήσεως ἔλεγε «Καὶ τις Θεὸς πλὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. 10 Ο Θεὸς ὁ περ ζωννύων με δυνάμει, καὶ ἔθετο ἄμωμοι τὴν ὁδὸν μου»⁹ ὁ δὲ εὐλόγως ἐνόμizεν ὅτι οὕτω πρέπει παντοῦ νὰ ὀνομαζέται ἡ ἐπὶ γῆς ζωὴ τῶν ἀνθρώπων εἴτε θαυμάζεται αὐτὴ εἴτε εἶναι κακὴ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ διανοούντες κάποιοιαν συντομον πορείαν, ἐναλλάσσοντες πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τὰ πέλματα τῶν ποδῶν ἀμειλῶμενα μεταξὺ τῶν εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸ διαρκῶς πρότερον ἐφαπτωμένων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους φέροντες δεύτερον διὰ τῆς ταχείας μετακινήσεως τοῦ ἄλλου, εὐκόλως προχωροῦν πρὸς τὸ τέλος τῆς ὁδοῦ οὕτως οἱ ἐλθόντες ὑπὸ τοῦ κτίστου εἰς τὴν ζωὴν, εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν προχωροῦντες εἰς τὰ τμήματα τοῦ χρόνου 12 καὶ τὸ πρῶτον διαρκῶς ἀφήνοντες ὕστερον, φθάνουν εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς.

Ἡ δὲν νομίζετε καὶ σεῖς ὅτι ἡ παροῦσα ζωὴ ἀπλώνεται. Ἐμπροσθέν μας ὥς συνεχῆς ὁδὸς καὶ ὥς πορεία κατανεμημένη εἰς τὰς ἡλικίας ὥς εἰς σταθμούς, παρέ-

7. Ψαλμ. 118, 1.

8. Ψαλμ. 118, 29.

9. Ψαλμ. 17, 32-33.

χουσα μὲν εἰς ἑκάστον ἀρχὴν τῆς ὁδοπορίας τὰς μητρικάς ὠδῖνας, ὑποδεικνύουσα δὲ ὡς τέρμα τοῦ δρόμου τὰς διαμονὰς τῶν τάφων, καὶ πρὸς αὐτάς ὁδηγοῦσα ἀπαντὰς ἄλλους μὲν συντομωτερον, ἄλλους δὲ θραδύτερον, καὶ ἄλλους μὲν ὀδεύσαντας δι' ὧν τῶν διαστημάτων τοῦ χρόνου, ἄλλους δὲ οὐδὲ κἀν αὐλ'σθέντας εἰς τοὺς πρῶτους σταθμούς τῆς ζωῆς.

Τὰς μὲν λοιποὺς ἄλλας ὁδούς τῆς ζωῆς, ὅσαι ὁδηγοῦν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν εἶναι δυνατόν νὰ τὰς παρακάμψῃ, καὶ νὰ μὴ τὰς θαδίσῃ ὁ μὴ ἐπιθυμῶν **165** **Α** αὕτη ὁμῶς, καὶ ἂν ἀκόμη θελήσωμεν νὰ ἀναβαλῶμεν τὴν πορείαν, ἀφοῦ περλάθῃ διὰ τῆς θίας, συρεὶ τοὺς εὐρσκομένους ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς πρὸς τὸ ὠρισμένον ὑπὸ τοῦ Δεσπότης τέλος καὶ δὲν εἶναι δυνατόν, ἀγαπητοί, ἐκεῖνος ποὺ ἐπέρασε τὴν πύλην ποὺ ὁδηγεῖ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, καὶ ποὺ ἐθάδισε τὴν ὁδὸν αὐτὴν, νὰ μὴ φθάσῃ καὶ πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς ἑκαστος δὲ ἐξ ἡμῶν ἀφοῦ φύγῃ ἀπὸ τοὺς μητρικοὺς κόλπους, ἀμέσως, προσδεθείς εἰς τὰ ρεύματα τοῦ χρόνου συρεταὶ πρὸς τὰ κάτω κατόπιν παντοτε ἀφῆνων τὴν ἡμέραν ποὺ ἔζησε, οὐδέποτε δύναται, καὶ ἂν ἀκόμη τὸ θελήσῃ, νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς τὴν χθες. Ἡμεῖς ὁμῶς χαίρομεθα ὁδηγούμενοι πρὸς τὰ ἔμπροσ, καὶ ἐναλλάσσοντες τὰς ἡλικίας ὡς νὰ ἀποκτῶμεν κατὰ **16** χάρομεν καὶ κρίνομεν μακάριον ὅταν καπτοίς γινῇ ἐκ παιδός μὲν ἀνὴρ, ἐξ ἀνδρός δὲ πρεσβυτής.

Ἐπομένως ἀγνοοῦμεν ὅτ' χάνομεν ἐκάστοτε ἐκ τῆς ζωῆς τόσον ὅσον ἐζήσαμεν, καὶ δὲν ἀντὶλαμβανόμεθα τὸν θίον νὰ φευγῇ, καίτοι θεθαίως διαρκῶς μετρώμεν αὐτὸν ἀπὸ ἐκείνων ποὺ παρηλθε καὶ ἔγασθ' ὅτε ἔννοοι μὲν ἀφοῦ ἀλλῶστε εἶναι ἀδηλόν πόσον χρόνον θὰ θελήσῃ νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν δρόμον ἐκεῖνος ποὺ μᾶς ἐστελεν εἰς τὴν ὁδοπορίαν αὐτὴν καὶ πότε εἰς ἑκάστον ἐκ τῶν δρομέων θὰ ἀνοίξῃ τὰς πύλας τῆς εἰσόδου καὶ ὅτι καθημερινῶς πρέπει νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι διὰ τὴν ἀπὸ ἐδῶ ἀποδημίαν « καὶ νὰ περιμένωμε τὸ νεῦμα τοῦ Δεσπότης μὲ τοὺς ὀφθαλμούς προσηλωμένους εἰς αὐτόν » Ἔστωσαν γὰρ φησὶν, αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμένα, καὶ οἱ λυχνοὶ καύομενοι καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀνα-

λυσε, ἐκ τῶν γάμων ἶνα, ἐλθόντος καὶ κρουσαντος, εὐ
θέως ἀνοιξῶσιν αὐτῶ.¹⁰

3 Οὐτε θέλομεν νὰ ἐξεταζώμεν προσεκτικῶς ποῖα
μὲν φορτία μᾶς εἶναι, ἐλαφρα διὰ τὸν τοιοῦτον δρόμον
καὶ δυνατόν νὰ μετακινούνται μαζὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς τὰ
συνέλεξαν καὶ κάμνουν τὸν ἐκεῖ θίον εὐχάριστον εἰς ἡ
μᾶς γινόμενα κτῆμα ἐκείνων τοὺς τὰ ἀπέκτησαν ποῖα
δὲ φορτία εἶναι βαρεὰ καὶ δυσκόλα καὶ καρφωμένα εἰς
τὴν γῆν καὶ ἐκ φύσεως δὲν προσοικειοῦνται εἰς τοὺς
ἀνθρώπους διὰ μιᾶς οὔτε ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς φέροντας
αὐτὰ **Δ** νὰ βαδίσουν δια τῆς στενῆς ἐκείνης πυλῆς Ἀλλ'
ὅσα μὲν ἔπρεπε νὰ συλλεγώμεν, τὰ ἔχουμεν ἐγκαταλεί-
πει, ἐκεῖνα δὲ τὰ ὁποῖα πρέπε νὰ περφρονῶμεν ταῦ-
τα συλλέγομεν καὶ ἐκεῖνα μὲν τὰ ὁποῖα δυνατόν, νὰ ἐ-
νωθῶν μὲ ἡμᾶς καὶ νὰ γίνων πράγματα, στολισμός ἀρ-
μόζων καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα εἰς ταῦτα
δὲν προσέχομεν ἐκεῖνα δὲ τὰ ὁποῖα αἰωνίως παραμέ-
νουν ξένα, προσάπτοντα εἰς ἡμᾶς μόνον ἐντροπὴν, ταῦ-
τα ἐπχειροῦμεν νὰ τὰ συγκεντρώνωμεν μοχθοῦντες
χωρὶς λόγον καὶ κοπιαζόντες, ὅπως ἔαν κάποιος ἐξα-
πατῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ, θα ἤθελε νὰ ἀντλή εἰς πῖθον διὰ
τρητον.

Διότι τοῦτο νομίζω ὅτι εἶναι γνωστὸν καὶ εἰς ὅλα
τὰ νήπια ὅτι δηλαδὴ οὐδὲν ἐκ τῶν εὐχαριστῶν τῆς ζω-
ῆς **Ε** μὲ τὰ ὁποῖα οἱ περισσότεροι εἶναι ὥς τρελλοὶ εἶ-
ναι πραγματι ἰδικόν μας ἢ γίνεται ἐκ φύσεως, ἀλλ' εἰς
ὅλους ἐξ ἰσοῦ φαίνονται ξένα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς νομί-
ζουν ὅτι τὰ ἀπολαμβάνουν καὶ εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι οὐ-
δὲ καὶ τὰ προσεγγίζουν. Διότι οὔτε ἂν μερκοὶ συγκεν-
τρώσουν ἀφθοον χρυσὸν εἰς τὴν ζωὴν παραμένει συνε-
χῶς ἰδικός των, ἀλλὰ ἢ ἐνῶ ἀκομὴ ζοῦν περσφίγγον-
τες αὐτὸν ἀπὸ παντοῦ δραπέτευει, περιερχόμενος εἰς
ταὺς πλεον ἰσχυροὺς ἢ ἀφοῦ φθασουν πρὸς τὸν θάνα-
τον ἤδη τοὺς ἐγκαταλείπει, καὶ δὲν θέλει νὰ ἀποδημή-
σῃ μαζὶ μὲ ἐκείνους τοὺς τὸν ἀπέκτησαν Ἀλλ' οἱ μὲν
συρόμενοι πρὸς τὸν ἀναπότρεπτον δρόμον ὑπὸ τοῦ δι-

αίως χωρίζοντος τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῆν ταλαίπωρον αὐτῇ σάρκα. **166** Ἄ με το νὰ στρέφονται διαρκῶς πρὸς τὰ χρήματα, θρηνοῦν τοὺς ἰδρώτας τοῦ ἔχουσιν δι' αὐτὰ ἀπὸ τῆν νεότητά των ὁ δὲ πλοῦτος φαίνεται εἰς χεῖρας ἄλλων, ἀφηνῶν εἰς ἐκεῖνους μόνον τὸν μόχθον διὰ τῆν συλλογὴν τοῦ καὶ το ἔγκλημα τῆς πλεονεξίας. Οὐτε εἰς ἀποκτήσῃ τις ἀπερροὺς ἐκτασεῖς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκίας καὶ ἀγέλας παντοδαπῶν ζῶων καὶ περὶ θαλῆθ' ὅλας τὰς ἐξουσίας τοῦ ὑπαρχοῦν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀπολαμβάνει αὐτὰ αἰώνως δι' ὀλίγον δὲ ἀφοῦ ἐκ τούτων γένηται ἀτασστός, εἰς ἄλλους πάλιν θὰ παραχωρήσῃ τῆν εὐπορίαν ἀφοῦ ὁ ἴδιος σκεπασθῇ ἀπὸ μικρὸν τμήμα γῆς πολλακίς δὲ καὶ πρὶν ἀποθάνῃ, καὶ πρὸ τῆς ἀπὸ ἐδῶ ἀναχωρήσεως. **167** θὰ ἴδῃ νὰ μεταθῇ ὁ πλοῦτος εἰς ἄλλους καὶ ἴσως ἐγθροὺς. Ἡ δὲν γνωρίζομεν πόσο μὲν ἀγροὶ πόσα δὲ οἰκίαι, πόσα δὲ ἔθνη καὶ πόλεις καὶ ἐνῶ ἀκομὴ ἔξω ἐκεῖνοι τοῦ τὰ ἀπέκτησαν δὲν ἔλαθον τὰ ὀνόματα ἄλλων κυρῶν. Καὶ ὅτι αὐτοὶ μὲν ποὺ παλαιότερον ὑπῆρξαν δούλοισιν ἀνέστησαν εἰς τὸν θρόνον τῆς ἐξουσίας ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ὠνομάζοντο κυροὶ καὶ δεσπότες ἠρκεσθῆσαν νὰ σταθοῦν μετὰ τῶν ἀρχομένων καὶ ὑπέκυψαν εἰς τοὺς ἰδικοὺς τῶν δούλων ὅταν μετεβλήθησαν αἰφνιδίως δι' αὐτοὺς τὰ πράγματα, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς περιστροφὰς τῶν κύβων.

4 Ἄλλα αὐτὰ ποὺ ἔχομεν ἐπινοήσῃ διὰ θρώσιν καὶ πόσιν. **168** καὶ ὅλα ὅσα ἐκτὸς τῶν ἀναγκαίων ἐμνηστεύθη ὁ πλοῦτος. Ὅριττε καὶ πρὸς θεραπεύσῃ τῆς ἀχαριστοῦ καὶ οὐδὲν συγκρατοῦσης κοιλίας τότε θὰ ἡδυναντο νὰ γίνουσι ἰδικὰ μας, ἔστω καὶ αἱ διαρκῶς προσφέρονται εἰς ἡμᾶς. Ἐκεῖνα θεθαίως τὰ ὅποια ὅταν τὰ τρωγώμεν ἀφῆτουν κάποιαν μικρὰν μόνον ἡδονὴν εἰς τὴν γεῦσιν, ἀμέσως ὡς ἐνοχλητικὰ καὶ περιττὰ μᾶς δημιουργοῦν δυσανασχέτησιν, καὶ σπευδομεν νὰ τὰ ἀποβάλλωμεν, σκεπτόμενοι ὅτι εἰς παραμεινόν παλὺ εἰς τὰ σπλάγχνα, ἢ ζωὴ μας θὰ κινδυνεύσῃ τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Εἰς πολλοὺς λοιπὸν ὁ κόρος προκαλεῖ τὸν θάνατον, καὶ γίνεται πρόξενος, ὥστε τίποτε πλέον νὰ μὴ ἀπολαμβάνουν.

Κλίνει δὲ ἀσελγεῖς, καὶ θέηλοι περιπτύξεις, καὶ

ὅλα ὅσα εἶναι ἔργα ψυχῆς μαι-ακῆς καὶ παραφόρου, **Δ**ὲν εἶναι ἐντελῶς ὁλοφάνερος ζημία τῆς φύσεως καὶ προφανῆς θλάση καὶ πράγματι ἀποξενώσις μᾶλλον καὶ ἐλάττωσις τῶν ἰδίων ἐκάστου πραγμάτων, ἀφοῦ τὸ σῶμα ἐλαττοῦται μετὰ τὰς ἐρωτικές μ'ξεις καὶ ἀποστερεῖται τῆς γνησιωτάτης τροφῆς ποὺ συνέχευε τὰ μέλη. Διὰ τοῦτο λοιπὸν εἰς ἕκαστον ἐξ ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἐγκυλῶσθαι εἰς τὰς κλινὰς τῆς ἀσελγείας ἀμέσως μετὰ τὴν πράξιν, **ὅταν** ἡ παραφορά μετὰ τῆς σαρκὸς καὶ ταισγάζῃ ὁ νοῦς δε συνελθῇ ἀφοῦ ἀναλογισθῇ τὸ ὁδωλερὸν τέλος ἐκείνων ποὺ ἐπιχείρησε καὶ, ὅπως ὕστερα ἀπὸ μέθην καὶ ταραχὴν, ἀφοῦ ἀντληθῇ τοῦ εὗρίσκεται, εἰσέρχεται σφοδρὰ ἡ μετάνοια διὰ τὴν ἀκράτειαν, **Ε** διότι αἰσθάνεται τὸ σῶμα τοῦ νὰ ἔχη γινεῖ περισσότερον ἀδρανές, καὶ νωθρόν διὰ τὰς ἀναγκαίαις ἐργασίας καὶ γενικῶς χωρὶς δυνάμεις. Τοῦτο λοιπὸν ἀφοῦ κατενόησαν οἱ γυμνασται, ἔχουν ἀναγράψαι εἰς τὰς παλαίστρας τὸν νόμον τῆς ἐγκρατείας ποὺ διαφυλάσσει ἀθικτὰ ἀπὸ τὰς ἡδονῶν τὰ σώματα τῶν νεῶν, καὶ δὲν ἐπιτρέπει εἰς αὐτοὺς ἐνόσω εὗρισκονται εἰς τὴν περιόδον τῶν ἀγῶνων, οἱ δὲ καὶ νὰ ἀντικρυσθῶσι τὰς μορφὰς ποὺ λάμπουν ἐὰν θεθῶσι θέλουν νὰ στεφανωθῶν, διότι ἡ ἀκράτεια προκαλεῖ τὸν γέλωτα κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἀγῶνος, ὅχι τὸν στέφανον.

5 Ταῦτα μὲν ὡς παντελῶς ξένα καὶ περιττά καὶ μὴ δυνάμενα νὰ γίνωσι κτῆμα οὐδενὸς καλὸν εἶναι νὰ τὰ παρατρέχωμεν μετὰ κλειστὸς ὀφθαλμούς· δ' ἐκεῖνα ὅμως, τὰ ὑποῖα πράγματι εἶναι ἰδικὰ μας πρέπει πολὺ νὰ φροντίζωμεν.

107 Α Τι δὲ εἶναι πράγματι ἰδικόν μας. Καὶ ἡ ψυχὴ, μετὰ τὴν ὁποῖαν ζῶμεν, ποὺ εἶναι λεπτὴ καὶ νοερά καὶ δὲν χρειάζεται τιποτὴ ἀπὸ ἐκείνων ποὺ βαρύνουν, καὶ τὸ σῶμα, ποὺ ἐδόθη εἰς αὐτὴν παρὰ τοῦ κτιστοῦ ὡς ὄχημα διὰ τὸν θίον. Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος νοῦς προσδεδεμένος εἰς καταλλήλον καὶ ἀρμόζουσαν σάρκα. Αὐτὸς πλάθεται ὑπὸ τοῦ πανσοφου τεχνίτου τῶν ὁλῶν εἰς τοὺς μητρικοὺς κόλπους. Αὐτὸν φέρει εἰς φῶς ἐκ τῶν σκοτεινῶν ἐκείνων θαλάμων ὁ καρὸς τοῦ τοκετοῦ. Αὐτὸς ἐτάχθη νὰ ἀρχῇ τῶν ἐπὶ γῆς πλάσμάτων. Δι' αὐτὸν ἡ κτίσις ἔχει ἀπλωθῇ ὡς στάδιον ἀρετῆς. **Β**

Δι' αὐτὸν ὑπάρχει, ὁ νόμος, νὰ μιμῆται τὸν πλάστην ὁ-
σον ἡμπορεῖ, καὶ νὰ σκιαγραφῇ ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ὑπαρ-
χούσαν εἰς τοὺς οὐρανούς εὐταξίαν. Αὐτός, ὅταν κα-
λῆται, ἀπὸ ἐδῶ ὑψώνεται καὶ ἀπέρχεται. Αὐτός παρί-
σταται εἰς τὸ βῆμα τοῦ Θεοῦ που τὸν ἀπέστειλε. Αὐτός
καλεῖται, εἰς κρίσιν αὐτός δέχεται τὴν ἀνταπόδοσιν ἐ-
κείνων που ἔπραξεν ἐδῶ.

Καὶ τὰς ἀρετας δὲ θὰ εὕρισκὲ τις ὅτι γίνονται ἱ-
δικὰ μας κτήματα, ὅταν μὲ ἐπιμέλειαν συνυφανθοῦν μὲ
τὴν φύσιν καὶ οὔτε θελοῦν νὰ μᾶς ἐγκαταλείψουν καθ'
ὅν χρόνον μαχθοῦμεν εἰς τὴν γῆν, ἐκτός ἐὰν θ' αἰῶς καὶ
μὲ τὴν θέλῃσιν μᾶς ἀποδιώξωμεν αὐτὰς μὲ τὰς προσθή-
κας τῶν κακῶν καὶ ὅταν ἐπεγώμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς
τὴν μέλλουσαν ζωὴν τρέχουν ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ συν-
τάσσουν μὲ τοὺς ἀγγέλους αὐτῶν που τὰς ἀπέκτησε. «
καὶ λαμπρὸν αἰωνίως κάτω ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ
πλάστου

Ὁ πλοῦτος ὁμοῦς, καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ ἡ ὑπερηφά-
νεια καὶ ἡ ἀπόλαυσις, καὶ ὅλος ὁ παρόμοιος θόρυβος,
ὁ καθημερινῶς αὐξάνόμενος λόγῳ τῆς μωρίας μας, οὔ-
τε συμπορεύεται μεθ' ἡμῶν οὔτε ὑπάρχουν μερικοὶ με-
τὰ τῶν ὁποίων ἔφυγε μαζί των, ἀλλὰ ἐκεῖνο που ἔχει
λεχθῇ παλαιότερον ὑπὸ τοῦ δ. καίου ἔχει στερεωθῇ καὶ
ἰσχυεῖ, διὰ πάντα ἄνθρωπον. «Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοι-
λίας μητρὸς μου, γυμνὸς καὶ ἀπελευσάμαι»¹¹.

6. Ὁ μὲν λοιπὸν ἀριστὰ σκεπτόμενος, περὶ τῆς ψυ-
χῆς ἰδ.αζόντως θὰ φροντίσῃ, καὶ μὲ ὅλα τὰ μέσα θὰ
προσπαθήσῃ νὰ τὴν διατηρῇ καθαρὰν καὶ γνησίαν διὰ
τὴν σάρκα δὲ ὅταν μαραίνεται ἐκ τῆς πείνης. Ἡ πα-
λαίη μὲ τὸ πῦχος καὶ τὴν ζέστην, ἡ ὑποφέρη ἀπὸ τὰς
νόσους, ἡ πάσχη κατὰ βίαιον ἀπὸ κάποιους, ὀλίγων λό-
γον θὰ κάμῃ φωναζὼν δι' ἐν ἑκαστὸν ἐκ τῶν δυσχερῶν
τὸ τοῦ Παύλου καὶ λέγων. «Εἰ καὶ ὁ ἐξωθεν ἡμῶν ἄν-
θρωπος φθειρεται, ἀλλ' ὁ ἐσωθεν ἀνακατανοῦται ἡμέ-
ραν καθ' ἡμέραν»¹². Καὶ οὔτε ὅταν βλέπῃ τοὺς κινδύ-
νους νὰ φθάνουν εἰς τὴν ζωὴν, θὰ φανῇ δειλός, ἀλλὰ

11. ᾠδὴ 1, 21.

12. Β' Κορινθ. 4, 16.

μετὰ θάρρους θά εἴπῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ «Οἶδαμεν ὅτι ἔαν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἱ κοδομήν ἐκ Θεοῦ ἔχαμεν οἷα ἀν ἀχειροποιοῦν, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς»¹³. Ἐάν δέ τις καποὺς θέλῃ νὰ φροντισῇ καὶ περὶ τοῦ σώματος ἐπειδὴ εἶναι τὸ μόνον ἀναγκαῖον κτῆμα εἰς τὴν ψυχὴν. Ἐκ καὶ συνεργάζεται μετ' αὐτὴν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ζωὴν, ὀλίγον θὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ ὥστε καὶ αὐτὸ νὰ συγκρατῇ μόνον εἰς τὴν ζωὴν, καὶ νὰ διατηρῇ διὰ μετρίας φροντίδος ὕγιες διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ψυχῆς, χωρὶς θεοβίας νὰ τοῦ ἐπιτρέπῃ νὰ σκεπτᾷ ὑπὸ τοῦ κορεσμοῦ. Ἐάν δέ τις κάποτε τὸ ἴδιον νὰ φλεγεταὶ ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ περισσοτέρου καὶ τοῦ μὴ ὠφελίμου, θὰ φωνάξῃ πρὸς αὐτὸ νομοθετῶν τὸ τοῦ Παύλου «Οὐδὲν ἐισηγέκαμεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δῆλον, ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. Ἐχόντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, ταῦτοις ἀρκεσθῶμεθα»¹⁴. Διότι αὐτὰ ἔαν συνεχῶς ἐπαναλαμβάνῃ καὶ φωνάξῃ εἰς αὐτό, θὰ τὸ κάμῃ καὶ ὑπάκουον καὶ διαρκῶς ἐλαφρόν διὰ τὴν οὐράνιον ὁδοπορίαν, **168** **Λ** καὶ ἰδιατέρως θὰ τὸ ἀποκτήσῃ συνεργάτην εἰς τοὺς παρόντας ἀγῶνας ἔαν ὁμῶς ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸ νὰ αὐθαδιάξῃ, καὶ ἀπὸ ὅλα καθημερινῶς νὰ εἶναι πλήρες, ὥσάν τις ὅτιον θηρίον ἀνήμερον, ὕστερον συμπαρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν θιαίων πιέσεων αὐτοῦ πρὸς τὴν γῆν, θὰ κείτεται στενάζων χωρὶς ὄφελος. Καὶ ὅταν ὁδηγηθῇ πρὸς τὸν Κύριον, καὶ τοῦ ἀπαιτηθῇ ὁ καρπὸς τῆς ἐπὶ γῆς πορείας ποὺ τοῦ ἐπετρέπη, ἐπειτα μὴ ἔχων νὰ ἀποδώσῃ θὰ θρηνήσῃ πολὺ, καὶ θὰ κατοικήσῃ εἰς αἰώνιον σκότος, πολὺ θὰ κατηγορῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς πλάνην, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἀπώλεσε τὸν καιρὸν τῆς σωτηρίας, τίποτε δὲ ἐκ τῶν δακρυῶν δὲν θὰ κερδίῃ πλέον. **Β** «Ἐν γὰρ τῷ ἄδη τις ἐξομολογήσεται σοι»¹⁵, λέγει ὁ Δαβὶδ.

7 Ἄς προφυλαχθῶμεν, λοιπόν, ὅσον γίνεται συντομώτερον ἅς μὴ συμπνίξωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἔκου-

13. Β' Κορινθ. 5, 1.

14. Α' Τιμοθ. 6, 7-8.

15. Ψαλμ. 6, 6.

σίως. Ἐάν δε κάποιος κάποτε ἀφοῦ ἐδελεασθῇ συνεσώρῃσεν εἰς τὸν ἑαυτοῦ τοῦ σκόινῃ πλοῦτου τοῦ συνεκέντρωθῇ με ἀδικίαν καὶ με τὰς φροντίδας δ' αὐτὸν ἐδέσμευσε τὸν νοῦν τοῦ ἢ προσήφεν εἰς τὴν φύσιν ἀνοσιούργημα ἀκολασίας, τὸ ὅποιον δυσκολῶς ἀποπλυνεταί· ἢ ἐγεμσε τὸν ἑαυτόν τοῦ ἀπὸ ἄλλα ἐγκλήματα, οὗτος, ἐνόσω ὑπάρχει ἀκόμῃ καρὸς, πρὶν φθάσῃ εἰς ὀλοκλήρωτικὴν καταστροφήν· ἄς ἀποβαλῇ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ φορτία, καὶ πρὶν καταποντισθῇ τὸ σκάφος ἄς ἀπορριψῇ τὰ ἐμπορεύματα, τὰ ὅποια δὲν συνεκέντρωσε πρεπόντως. Δ' καὶ ἄς μιμηθῇ τοὺς ἐργαζομένους εἰς τὴν θάλασσαν Διότι, ἐκεῖνο καὶ, ἂν ἀκόμῃ συμθῇ νὰ φέρουν ἐπ' τοῦ πλοίου κάτι ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα ὑψωθῇ δὲ θαλασσοσταραχὴ κοχλάζουσα ἐκ τοῦ πελάγους ἐναντίαν τῶν, καὶ ἀπειλήσῃ νὰ σκεπάσῃ τὸ πλοῖον τοῦ πέλζεται, ἀπὸ τὸ φορτίον, ὅσον δυνάμει γρηγορώτερον, ἀποσκευάζουν τὸ πολὺ ἐκ τοῦ θαρους, καὶ ἀπορριπτουν τὸ ἐμπόρευμα εἰς τὴν θάλασσαν χωρὶς λυπὴν, διὰ νὰ κάμουν τὸ πλοῖον νὰ ὑψωθῇ ὑπερανῶ τοῦ κυματός, καί, ἔάν εἶναι δυνάμει, νὰ σωθοῦν ἐκ τοῦ κινδύνου μόνον τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα.

Βεβαίως δὲ πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους πρέπει ἡμεῖς νὰ σκεπτωμεθα καὶ νὰ πράττωμεν αὐτὰ Διότι ἐκεῖνοι μὲν αὐτὸ ποῦ θὰ ἀπορριψοῦν, ἀμέσως τὸ χάνουν, καὶ κατόπιν περιβάλλει αὐτοὺς ἡ ἀνάγκη τῆς πενίας. Δ' ἡμεῖς ὁμῶς ἐφ' ὅσον θὰ ἀπορρῶμεν τὸ πονηρὸν φορτίον, περισσότερον καὶ καλυτερον πλοῦτον θὰ θησαυρισωμεν εἰς τὰς ψυχὰς Διότι ἡ πορνεία καὶ ὅλα τὰ παρόμοια, ἀφοῦ ἀπορριφθοῦν καταστρέφονται καὶ εἶναι ὥς νὰ μὴ ἔγιναν ποτέ, ἀφοῦ λυθοῦν μετὰ τὰ δάκρυα εἰς τὴν συνέχειαν δὲ ἡ ἀγιότης καὶ ἡ δικαιοσύνη καταλαμβάνουν τὸν χώρον ἐκείνων, ποῦ εἶναι πράγματα ἐλαφρά, καὶ δὲν γνωρίζουν νὰ σκεπάζωνται ἀπὸ κύματα. Τὰ χρήματα ὁμῶς ἔάν βεβαίως ἀποβληθοῦν καλῶς, οὔτε χάνονται δι' αὐτοὺς ποῦ τὰ ἀπέβαλον καὶ τὰ ἀπέρριψαν, ἀλλὰ μετατεθέντα Ε' εἰς τὰς κοιλίας τῶν πτωχῶν ὥς εἰς ἄλλα πλοῖα ἀσφαλέστερα, διασώζονται καὶ φθάνουν εἰς λιμένας, καὶ φυλάσσονται δι' αὐτοὺς ποῦ τὰ ἀποβάλλουν ὥς στολισμὸς καὶ ὄχι ὥς κίνδυνος.

8. Ἄς σκεφθῶμεν λοιπόν, ἀγαπητοί, διὰ τοὺς ἑαυ-

τούς μας κάτι φιλανθρωπον, καὶ ἐὰν γενικῶς θέλωμεν νὰ μετατρέψωμεν εἰς ἰδικὸν μας κέρδος τὸ βαρος τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς εὐπορίας, ἂς τὸ δαμοιράσωμεν εἰς πολλοὺς, οἱ ὅποιοι καὶ θὰ τὸ βαστάσουν μετὰ πολλῆς χαράς, καὶ θὰ τὸ ἐναποθηκεύσουν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Δεσποτοῦ, που εἶναι ταμεῖα ἀπαραβίαστα «ὅπου σῆς (= σκόρος) οὐκ ἀφανίζει, οὐδὲ λησταὶ διόρτυουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν»¹⁶. Ἄς ἐπιτρέψωμεν εἰς τὸν πλοῦτον που ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπερεκχειλήσῃ πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ἄς μὴ παρατρέξωμεν τοὺς Λαζάρους!¹⁷ πού ἀκόμη καὶ σήμερον κείνται. Ἐμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν μας. **109** **A** οὔτε νὰ στερήσωμεν τὰ ψιχία τῆς τραπέζης μας που εἶναι ἀρκετὰ εἰς αἵτους διὰ νὰ χορτάσουν, οὔτε ἀφοῦ μιμηθῶμεν τὸν ἄγριον ἐκεῖνοι πλουσίον, νὰ πορευθῶμεν πρὸς τὴν ἰδίαν δι' ἐκεῖνον φλόγα τῆς γεεννης. Διότι πολὺ θὰ παρακαλέσωμεν τότε τὸν Ἀβραάμ καὶ πολὺ ἕκαστον ἐξ ἐκείνων πού ἐζησαν καλῶς, ἀλλ' οὐδὲν κέρδος θὰ ἔχωμεν ἐκ τῆς κραυγῆς «Διότι ἐὰν ὁ ἀδελφός δὲν δύναται νὰ λυτρωσῇ θὰ λυτρωσῇ ἄλλος ἄνθρωπος»¹⁸. Θὰ εἴπῃ δὲ ἕκαστος ἐξ ἐκείνων εἰς ἡμᾶς φωνάζων μὴ ζητεῖς φιλανθρωπίαν, τὴν ὁποίαν σὺ ὁ ἴδιος πρὸς τοὺς ἄλλους ἠγνόησας, οὔτε νὰ θέλῃς νὰ λάβῃς τόσον μεγάλα, ἀφοῦ σὺ ἐλυπήθης νὰ δώσης τὰ μικροτέρα. Νὰ ἀπολαμβάνῃς αὐτὰ τὰ ὁποῖα συνεκέντρωσας εἰς τὴν ζωὴν **B** Νὰ δακρυζῇς τώρα ἐπειδὴ τότε βλέπων τὸν ἀδελφόν σου νὰ δακρυζῇ δὲν τὸν ἤλεησας.

Αὐτὰ θὰ μᾶς εἰποῦν καὶ δικαίως Ἐγὼ δὲ φοβοῦμαι, μήπως καὶ με πικροτέρους λόγους ἀπὸ αὐτοὺς μᾶς κτυπήσουν, ἐπειδὴ, ὅπως γνωρίζετε, ὑπερβάλλομεν εἰς τὴν κακίαν καὶ ἐκεῖνον τὸν πλουσίον Ἡμεῖς δηλαδὴ δὲν περιφρονῶμεν τοὺς ἔχοντας ἀπορριφθῆ χαμαὶ ἀδελφούς, ἐπειδὴ ἀκριβῶς λυπούμεθα τὸν πλοῦτον, οὔτε κλείομεν τὰ ὦτα μας εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, ἐπειδὴ φυλάσσομεν τὴν εὐπορίαν διὰ τοὺς παῖδας ἢ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἀλλὰ ἐπειδὴ μεταθέτομεν τὴν δαπάνην διὰ τὰ

16. Ματθ 6, 20.

17. Λουκ 16, 20.

18. Ψαλμ 48, 8.

φαῦλα, καὶ μετατρέπομεν τὴν γεννα ὀδωρίαν εἰς παρακίνησαν κακίας δια τοὺς ἐκμεταλλευομένους αὐτήν. Διότι πόσαι καὶ πόσοι ἐκ τούτων δὲν περιστοιχίζουν τὴν τράπεζαν τῶν πλουσιῶν, ἄλλοι μὲν θέλγοντες τὸν παρέχοντα τὸ γεῦμα μὲ αἰσχροὺς λόγους, ἄλλοι δὲ ἐξαπτοντες τὴν φλογα τῆς ἀκολασίας μὲ ἄτοπα βλέμματα καὶ κινήσεις, ἄλλοι δὲ μὲ τὰ μεταξύ τῶν πειραγμάτων θέλοντες νὰ προκαλοῦν τὸν γέλωτα εἰς αὐτὸν ποὺ τοὺς προσεκαλεσεν, ἄλλοι δὲ ἐξαπατῶντες αὐτὸν μὲ ψευδεῖς ἐπαινοὺς. Καὶ τοιαυτοτρόπως δὲν κερδίζουν μόνον τὰ πλουσιοὶ φαγητὸν ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας ἔχουν πλήρεις ἀπὸ πολυτελῆ δῶρα, καὶ μανθάνουν οὕτως ἀπὸ ἡμᾶς μὲ τὴν ἀνόητον συμπεριφορὰν μας, ὅτι ὠφελεῖ εἰς αὐτοὺς περισσότερο ἀπὸ τὰς ἀρετὰς νὰ μετέρχωνται καὶ νὰ πράττουν τὰ τοιαῦτα.

Ἐάν δὲ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν μας κάποιος πτωχός, μόλις καὶ ὁμιλῶν ὑπὸ τῆς πείνης. **Δ** ἀποστρεφόμεθα τὸν ὅμοιον μὲ ἡμᾶς κατὰ τὴν φύσιν, ὀδελυσσόμεθα, μὲ διασυνὴν φευγομεν ἀπὸ ἐκεῖ, ὡς νὰ φοβούμεθα μήπως, ἐάν θαδίσωμεν ἀργότερον, μετάσχωμεν καὶ αὐτῆς τῆς δυστυχίας. Καὶ ἐάν μὲν κυψῇ πρὸς τὴν γῆν, ἐντρεπόμενος διὰ τὴν συμφορὰν τοῦ, λέγομεν ὅτι εἶναι ὑποκριτής. ἐάν δὲ μετὰ θαρρους ἀτενίσῃ πρὸς ἡμᾶς, ἐξ αἰτίας τοῦ δυσθαστάκτου κεντρισματος τῆς πείνης, τὸν ὀνομάζομεν πάλιν ἀναιδὴ καὶ θίαιον. Καὶ, ἐάν μὲν συμβῇ νὰ εἶναι ἐνδεδυμένος μὲ καλὰ ἐνδύματα ποῦ κάποιος τοῦ τὰ ἔχει δώσει, τὸν ἀπομακρυνόμεν ὡς ἀπληστον, καὶ ὀρκιζόμεθα ὅτι αὐτὸς προσποιεῖται τὸν πτωχόν. ἐάν δὲ ἐνδύεται μὲ ράκη ποὺ ἔχουν λειώσει, πάλιν τὸν ἀπομακρυνόμεν ὡς ἀναδιδόντα δυσσομίαν, καὶ ἐκεῖνος δὲν δύναται νὰ κάμῃ τὴν ἀνηλεῆ μας διάθεσιν, οὔτε διὰν ἀναμιγνύῃ εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ τοῦ ὀνομα τοῦ κτίστου, **Ε** οὔτε διὰν εὐχεταὶ διαρκῶς νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς τοιαῦτα βάσανα.

Δι' ὅλα αὐτὰ ὑποπτευόμεθα, ὅτι θὰ εἶναι θαρύτερον τὸ πῦρ τῆς γεέννης, ἀπὸ ὅ,τι ἦτο δι' ἐκεῖνον τὸν πλούσιον¹⁹. Ἐάν μὲν λοιπὸν ὑπῆρχε χρόνος καὶ δυναμὶς ἀρκετὴ, θὰ διελάμβανον εἰς τοὺς λόγους μου πρὸς χάριν σας ὅλα τὰ ἀφορῶντα εἰς ἐκεῖνον, ὅπως τὰ πα-

ρουσιαζει ἡ Βίβλος τώρα ὅμως εἶναι ὥρα νὰ σταματήσω διότι ἔχετε κουρασθῇ. Σεις δὲ οἱ ἴδιοι εἶναι ἔχωμεν παραλείπει καὶ κατ. **170** **A** λόγω ἀσθενείας τῆς δια νόας συγχρόνως καὶ τῆς γλώσσης εἰς τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀφοῦ τὰ ἀναπλάσσετε ὡς φάρμακα νὰ τα προσφέρετε εἰς τὰ τραύματα τῶν ψυχῶν. «Δίδου γὰρ ποσὴν ἀφορμὴν καὶ σοφωτερός ἔσται»²⁰ λέγει ἡ Γραφή. «Δυνατός δὲ ὁ Θεὸς πασαι χάριν περισσεῖσαι εἰς ὑμᾶς ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαι ἀταρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν»²¹

9 Ἀλλὰ μολονότι, ὅπως βλέπετε ὁ λόγος ἔχει φθάσει, ἤδη πρὸς τὸ τέλος μερ καὶ ἀδελφοί μᾶς ἐπαναφέροντι πάλιν εἰς τὸν δρόμον τῆς συμβουλῆς προτρέποντες ἡμᾶς νὰ μὴ παροτρξώμεν τα ὑπὸ τοῦ Δεσπότη τοῦ θαυματουργηθέντα χθες. **B** οὔτε νὰ σιωπήσωμεν τὸ τροπαῖον τοῦ ὁποῖου ὁ Σωτὴρ ἔστησε κατὰ τῆς λύσεως τοῦ δαθόλου νὰ οἶς δώσωμε δὲ ἀφορμὴν δια σκιρτήματα ὕμνολογικά.

Διότι, πάλιν μὲν, ὅπως γνωρίζετε ὁ διάβολος ἐφαιέρωσε τὴν γνωρμον λύσαν τοῦ ἐναντίου μας, καὶ ὁ πλάσας τὸν εἶαι τὸν τοῦ με φλογὸ πρὸς ἐπετέθη ἐναντίον τῶν περιθόλων τῆς ἐκκλησίας. Πάλιν ὅμως ἡ κοινὴ ἡμῶν μήτηρ ἐνίκησε καὶ ἔστρεψεν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τὸ σχέδον, καὶ τιποτε δὲν κατωρθώσεν αὐτός, πλην τοῦ ὅτι, ἐγνωστοποίησε τὴν ἐχθραὶ τοῦ. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπνευσεν ἐναντίον τῶν προσβεβλῶν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὁ ναὸς ἔμεινεν ἀπαθής. Δὲν ἠδυνήθη ἡ θυελλὰ ἢ ἐπιτεσοῦσα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ νὰ ἀνατῶσῃ τὴν πέτραν ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Χρὶστος ἔκτισε τὴν μαῖνδραν τῆς ποιμνῆς αὐτοῦ.²² «Ἐτάχθη καὶ σήμερον μᾶζ, μας αὐτὸς ποὺ καὶ παλαιότερον ἔσθεσε τὴν κάμινον εἰς τὴν Βαβυλῶνα»²³

Πόσον νομίζετε ὅτι στενάζει σήμερον ὁ διάβολος, ποῦ δὲν ἀπῆλαυσεν ὅσον ἤθελεν ἀπὸ τὸ ἐγχειρημα.

20 Παροιμ. 9, 9

21 Β. Κορινθ. 9, 8

22 Ματθ. 16, 18

23 Δαν. 3, 23

Διότι γειτονικήν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν φωτιάν ἤναψε μὲν ὁ δυσμενής, διὰ τὴν καταστροφήν τὰς ἰδικὰς μας εὐημερίας. Καὶ ἀπὸ παντοῦ ἡ φλόξ ἐνισχυομένη ἀπὸ τοὺς θιαοὺς ἐκείνους ἀνεμους ἐξηπλοῦτο εἰς τὸν γύρω χωρὸν, καὶ κατέτρωγε τὸν πλῆθον ἄερα, ἀναγκαζομένη νὰ ἐγγίσῃ τὸν ναόν, καὶ νὰ μᾶς συρῇ εἰς τὴν συμφορὰν· ἀλλ' ὁ Σωτὴρ ἔκαμεν ὥστε αὕτη νὰ ρεῖσῃ πρὸς ἐκεῖνον πού τὴν ἤναψε καὶ διέταξε νὰ περιμαζεύσῃ τὴν μανίαν τοῦ πάλιν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Καὶ ὁ μὲν ἐχθρὸς ἠτοίμασε τὸ τόξον τῆς κακίας. **Δ** ἡμποδίσθη ὁμως νὰ ριφῇ τὸ θέλος ἡ καλυτερον τὸ ἔρρηψε μὲν ἐστραφῇ ὁμως πρὸς τὴν ἰδικὴν τοῦ κεφαλὴν. Αὐτὸς ἀπολαμβάνει τὰ πικρὰ ἐκεῖνα δάκρυα, τὰ ὁποῖα παρεσκεύασεν ἐναντίον ἡμῶν.

Ἀλλὰ ἄς κάμωμεν, ἀδελφοί, περισσότερον δυσβάστακτον τὸ τραῦμα εἰς τὸν δυσμενῆ ἄς ἐπαυξήσωμεν τὸ πένθος αὐτοῦ. Τὸν δὲ τρόπον θὰ τὸν εἰπῶ μὲν ἐγώ, σεῖς δὲ ἐφαρμόσατέ τὸν. Ὑπάρχουν μερικοὶ οἱ ὅποιοι περιεσώθησαν ὑπὸ τοῦ πλάστου ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πυρός, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους τιποτε δὲν ἔχει ἀπομείνει πλεονέκ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκῶν, ἀλλὰ δέφυγον τὸν κίνδυνον μὲ μόνην τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα των. Ἡμεῖς λοιπὸν ὅσοι δὲν ἐδοκίμασαμεν τὴν πέραν αὐτῆς τῆς δυστυχίας. **Ε** ἄς κάμωμεν κοινήν μὲ ἐκείνους τὴν ἰδικὴν μας εὐπορίαν. Ἀς ἐναγκαλισθῶμεν τοὺς μόλις καὶ μετὰ θίας περσώθεντας ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ἄς εἰπώμεν ὁ καθείς πρὸς τὸν καθένα «νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν ἀπολωλώς καὶ εὐρέθη»²⁴ καὶ ἄς σκεπάσωμεν τὸ συγγενές σῶμα. Ἀς ἀντιταξώμεν εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἰδικὴν μας παρηγορίαν, ὥστε καὶ ὅταν ἐκεῖνος θλάπτῃ νὰ μὴ νομίζῃ δι. ἔθλαψε πολὺ, καὶ ἀφοῦ ἐπολέμησε νὰ μὴ δύναται νὰ δεῖξῃ κάποιον δι. ἔχει νικηθῇ, καὶ ἐνῶ ἤρπασε τὴν εὐπορίαν τῶν ἀδελφῶν, νὰ φανῇ δι. νικᾶται ὑπὸ τῆς ἰδικῆς μας φιλοτιμίας.

10 Σεῖς δὲ, ἀδελφοί, πού ἔχετε διαφύγει τὸν κίνδυνον μὴ λυπηθῆτε πολὺ ἐκ τῶν συμβάντων κακῶν οὔτε νὰ ταραχθῆτε. **171** **Α** ἀλλὰ νὰ ἀποτινάξετε τὸν ζό-

φον τῆς λύτης, καὶ νὰ δυναμώσετε τὰς ψυχὰς σας με
σκεψαί γε νυναιστέρας, καὶ τὸ γεγονός νὰ το μετατρέ-
ψετε εἰς ἀφορμὴν στεφανίων. Διότι, ἂν διαμεινέτε ἀδια-
τάρακτοι, καὶ ἀποδοχῆτε δοκ μωτεροὶ εἰς τὴν πίστιν,
ἀφοῦ ἀναλαβέτε ὅπως ἀκριβῶς ὁ καθαρὸς χρυσὸς
ἐκ τοῦ πυρός, καὶ εἰς τοὺς δυσμενῆ θα αὐξήσετε περισ-
σότερον τὴν αἰσχυρὴν ἀφοῦ οὔτε δάκρυον δέν ἡδυνήθη
νὰ προκαλέσῃ εἰς σὰς με ἐκεῖνα ποὺ ἐσκέφθη ἐναντίον
σας Ἐνθυμῆθητε τὴν καρτερίαν τοῦ Ἰωβ. Εἶπατε πρὸς
τοὺς ἑαυτοὺς σας ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καὶ ἐκεῖνος εἶπεν
·Ὁ Κύριος ἔδωκεν ὁ Κύριος ἀφελετο ὡς τῷ Κυρίῳ ἔ-
δοξεν οὕτω καὶ ἐγένετο.²⁵

Καὶ οὐδεὶς ἂς μὴ μεταπεσθῇ ἐξ αἰτίας ἐκείνων ποῦ
ἐπαθεν ὥστε νὰ σκέπτεται καὶ νὰ λέγῃ, **III** ὅτι δῆθεν
οὐδεὶς πρὸνοια κυβερνᾷ τὰ ἀνθρώπινα, οὔτε νὰ κατη-
γορῇ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Κυρίου ἀλλὰ
ἂς ἀποβλεπῇ πρὸς τὸν ἀθλητὴν ἐκεῖνον καὶ ἐκεῖνον ἂς
κάμῃ συμβουλοὶ δια τὸ καλυτερον. Ἄς ἀναλογιζέται
βλαύς τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκεῖνος
ἡρίστευσε, καὶ μετὰ τόσα θέλη ἀφοῦ ἐβλήθη ὑπὸ τοῦ δια-
βολοῦ, δέν ἐδέχθη καρὶον κτυπημα. Τοῦ ἀφῆρεσε μὲν
δηλαδὴ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἰδικῶν τοῦ ἐσκέφθη δὲ νὰ τὸν
καταποντίσῃ μετὰ τὰς συνεχεῖς εἰδήσεις περὶ τῶν κακῶν.
Διότι, ἐνῶ ἀκόμη ὁ προηγουμένος ἀτιγγέλλε καποῖαν
συμφορὰν, κατέφθαιεν ἄλλος ἀγγελιαφόρος, μεταφέ-
ρων θλίψιν δια χειρότερα πράγματα καὶ τὰ δεινὰ συνε-
δέοντο τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, **IV** καὶ αἱ συμφοραὶ
ἐμμοῦντο τὴν ἐπιδρομὴν τῶν κυμάτων, καὶ πρὶν στα-
ματήσῃ τὰ προηγουμενὸν δάκρυον, προσετιθέτο ἡ αἰ-
τία δι' ἄλλο. Ὁ δίκαιος ὅμως εἶχε σταθῇ ὡς προβλήτης
λιμένος, ὑποδεχόμενος τὰς προσβολὰς τῆς τρικυμίας,
καὶ μετατρέπων εἰς ἀφρόν τὴν ὄρμην τῶν κυμάτων, καὶ
ἔλεγε τὸν εὐγνώμονα πρὸς τὸν Κύριον λόγον ·Ὁ Κύ-
ριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφελετο ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν
οὕτω καὶ ἐγένετο, καὶ οὐδὲν ἐκ τῶν συμβαινόντων ἐ-
θεωρήσεν ἄξιον δακρυῶν.

Ὅταν δὲ ἑφθάσε κάποιος ἀναγγέλλων, ὅτι, ἐνῶ

οι υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ ἔτρωγον καὶ ἔχαιρον, ὁρμητικὸς ἄνεμος ἐκρήμισε τὸν οἶκον τῆς εὐφροσύνης. **Β** Τότε μόνοι διέσχισαν τὰ ἐνδύματά του δείκνυσθαι τὴν κατ' ἀνθρώπον θλίψιν, καὶ παρουσιάζων δι' αὐτὰ ποὶ ἔπραττε ἦτο πατήρ φλόστοργος. Ἀλλὰ καὶ τότε θετῶν ὄρον καὶ μετρον εἰς τὰς λύπας καὶ στολίζων τὸ γεγονός μετὰ τοὺς εὐσεβεῖς ἐκείνους λόγους ἔλεγεν· «Ὁ Κύριος ἔδωκεν ὁ Κύριος ἀφείλετο ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν οὕτω καὶ ἐγένετο», τοιαῦτα περιτοῦ λέγων· Ἐκλήθην νὰ εἶμαι πατήρ ἐφ' ὅσον χρόνον ἠθέληεν ἐκεῖνος ποῦ με ἔκαμε πατέρα. Ἀπεφάσισε πάλιν νὰ μοῦ ἀφάρεσθαι τὸν στέφανον τὸν προσερχομένον ἐκ τοῦ γεγονότος δι' ἡμῶν γένους δὲν διαμάχομα, δι' ἐκεῖνα ποὶ ἀνήκουν εἰς αὐτόν. Ἄς ὑπερισχύσῃ ἡ θέλησις τοῦ Κυρίου αὐτός εἶναι ὁ πλάστης τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἐγὼ δὲ εἶμα ὄργανον. **Γ** Διὰ τί πρέπει ἐνῶ εἶμαι δούλος νὰ δυσανασχετῶ χωρὶς ὀφελος, καὶ νὰ κατακρινῶ ἀπόφασιν τὴν ὅποιαν δὲν δύναμαι νὰ ἀκυρώσω.

Μὲ τοιοῦτους λόγους ὁ δίκαιος κατεκτύπη τὸν διὰ βολον.

11 Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐχθρὸς εἶδεν αὐτὸν πάλιν νὰ νικᾷ, καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ σαλευθῇ με οὐδὲν ἐκ τούτων, προσέθεσε τὸ σχέδιον τῆς δοκιμασίας αὐτῆς τῆς σαρκός, καὶ ἀφοῦ ἐμαστῆγωσε τὸ σῶμα με ἀνειπωτοὺς πληγὰς, ἔκαμε ὥστε ἐξ αὐτοῦ νὰ ἀναβλύζουν πηγαι σκωληκῶν, καὶ ἀφοῦ κατεβέβασε τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν βασιλικῶν καθισμάτων, τὸν ἔκαμε νὰ καθίσῃ ἐπὶ τῆς κοπρίας. Αὐτὸς ὅμως μολονότι, προσεβάλλετο καὶ με τοιαῦτα παθήματα, ἔμεινε ἀσάλευτος. **172** **Α** καὶ μολονότι ἐσπαράσσετο τὸ σῶμα, ἐφύλασσε ἀνέπαφον τὸν θησαυρὸν τῆς εὐσεβείας εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς.

Μὴ ἔχων λοιπὸν τί νὰ κάμῃ εἰς τὴν συνέχειαν ὁ ἐχθρὸς ἐνθυμεῖται τὴν παλαιάν ἐπιβουλήν²⁶, καὶ ἀφοῦ παρέσυρε τὴν σκέψιν τῆς γυναικὸς εἰς ἀσεβῆ καὶ βλάσφημον ἀπόφασιν, προσεπάθει μέσφ' ἐκείνης νὰ σαλευῇ

26 Πρόκειται περὶ τοῦ πρώτου σχεδίου τοῦ διαβόλου ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπινου γένους, νὰ παρασυρῇ δηλαδὴ τὸν Ἀδάμ μέσφ' τῆς Εὔας.

τόν ἀθλητήν. Καί αὐτή μὲν ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου ἀποκαρπούσα, παρίστατο ἐνώπιον τοῦ δικαίου μέ τους ὀφθαλμούς πρὸς τὰ κατώ, καὶ κτυπῶσα τὰς χεῖρας δι' αὐτὰ που ἔβλεπε, καὶ κατακρινούσα εἰς αὐτὸν τοὺς καρπούς τῆς ἐλπίσεως καὶ ἀπαρθμοῦσα μὲν τὴν παλαιάν ἀφθονίαν τῶν ἰδικῶν τῶν, ὑποδεκνύουσα δὲ τὰ παρόντα δεινά, **Β** καὶ ἐκ ποίας εἰς ποῖαν ζωὴν κατήντησε, καὶ ποῖον μισθὸν ἔδεχθη ἀπὸ τοῦ Δεσπότην διὰ τὰς πολλὰς θυσίας καὶ ἔλεγε συνεχῶς λόγους, οἱ ὅποιοι προσδίδουν εἰς τὴν μικροψυχίαν τῶν γυναικῶν, καὶ δεινὰ νὰ συγκινήσουσι καὶ τὸν ἄνδρα καὶ νὰ μεταβάλουν ἀκόμῃ καὶ γενναῖον φρονῆμα περιφέρομαι, δηλαδὴ τῇδε κάκεισε ὡς ἐπαίτις, ἐγὼ ἡ βασιλοῦσα ὑπηρετῶ καὶ ἔχω ἀναγκασθῇ νὰ ἀποβλέπω πρὸς τὰς χεῖρας τῶν ἰδικῶν μου ὑπηρετῶν καὶ ἐνῶ προηγουμένως ἔτρεφον πολλοὺς τώρα εὐχαριστῶς τρέφομαι πλησίον τῶν ξένων καὶ ὅτι καλὸν καὶ χρησμον εἶναι ἀφοῦ χρησιμοποίησις ἀσεβεῖς λόγους νὰ ἀποκόψῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἐκ τῆς γῆς, μὲ το νὰ ἀκονίσῃς τὸ ξίφος τῆς ὀργῆς τοῦ κτίστου παρὰ νὰ μακρυνῇς τὸν μόχθον τῶν ἀγώνων **Γ** διὰ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὴν συζυγὸν σου, μὲ τὸ νὰ ὑπομένης τὰ δεινά.

Αὐτὸς ὁμῶς ἀφοῦ ἐστενοχωρήθη μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὅσον δὲν εἶχε στενοχωρηθῇ μὲ οἱδὲν ἐκ τῶν προηγουμένων δεινῶν καὶ ἀφοῦ ἐγέμισε τὸ θῆλημα τοῦ ἀπὸ θυμόν, καὶ ἀφοῦ ἐστράφη πρὸς τὴν γυναῖκα ὡς εἰς ἐχθρόν, τ. λέγει, «Ἴνα τι ὡς μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν ἐφθέγξω»²⁷, Παραιτήσου, λέγει, ὦ γύναι, ἀπὸ τὴν συμβουλὴν. Ὡς πότε θα ὑβρίζῃς μὲ αὐτὰ πού λέγεις τὴν κοινὴν ζωὴν, Παρέστησες ὡς ψευδῇ ὅπως δὲν εὐχόμεν, καὶ τὴν ἰδικὴν μου διαγωγὴν, ἐσυκοφάντησες μὲ ὅσα εἶπες καὶ τὴν ἰδικὴν μου ζωὴν. Τώρα νομιζῶ ὅτι ἐξ ἡμισείας ἔχομεν ἀσεθῆσαι, διότι ὁ γάμος μὲν ἔκαμε καὶ τοὺς δυο μας ἐν σῶμα· συ δὲ ἐξέπεσες εἰς θλασφημίαν. **Δ** «Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσωμεν»²⁸. Νὰ ἐνθυμηθῇς τὰ ἀγαθὰ πού

27. Ἰωθ 2, 10

28. Ἰωθ 2, 10

εἶχες. Νά ἀντισταθμίσης τὰ καλυτέρα μέ τὰ χειρότερα. Οὐδενός ἀνθρώπου ἡ ζωὴ εἶναι καθ' ὁλοκληρῶν μακάριος. Ἡ παντοτελὴ εὐτυχία ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν. Σὺ ὁμως εἶαι ἀπὸ τὰ παρόντα ὑποφέρης, νά παρηγορήσης τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὰ παρελθόντα. Τώρα δακρύζεις, ἀλλὰ προηγουμένως ἐγέλασες. Τώρα εἶσαι πτωχὴ, ἀλλὰ προηγουμένως ἦσθαι πλούσια. Ἐπὶ τὸ διασωγὲς νᾶμα τοῦ θείου, νά ὑπομείνης πίνουσα καὶ τὸ θολερόν τοῦτο.

Οὕτε αἰ. ροαὶ τῶν ποταμῶν φαίνονται ἐντελῶς καθαραί. Ὁ Ποταμὸς δέ, ὅπως γνωρίζεις, εἶναι ὁ θίος ἡμῶν, ρέων συνεχῶς καὶ γερίζων με ἀλλεπαλλήλα κυματὰ. Διότι ἄλλο μὲν αὐτοῦ ἔρρευσεν πρότερον ἢ δὴ ἄλλο δὲ ἀκομὴ ρέει καὶ ἄλλο μὲν πρὸ ὀλίγου ἐξῆλθεν ἐκ τῶν πηγῶν ἄλλο δὲ προκειται. καὶ ἀπαντες σπεύδομεν πρὸς τὴν κοινὴν θάλασσαν τοῦ θανάτου. «Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσωμεν», Ἀναγκάζομεν τὸν κριτὴν νά χορηγῇ εἰς ἡμᾶς αἰωνίως ὅμοια πράγματα. Διδάσκομεν τὸν Κύριον πῶς πρέπει νά κυβερνᾷ τὴν ζωὴν μας. Αὐτὸς ἐξουσιάζει τὰς ἰδικὰς τοῦ ἀποφάσεις. Ὅπως θελεῖ διευθετεῖ τὰ ἀνθρώπινα. Εἶναι ὁμως σοφὸς καὶ τὸ ὠφέλιμον χορηγεῖ εἰς τοὺς δούλους.

12. Νά μὴ περιεργάζεσαι τὴν κρίσιν τοῦ Κυρίου. Μόνον νά ἀγαπᾷς αὐτὰ που οἰκονομοῦνται ἀπὸ τὴν σοφίαν τοῦ. Αὐτὸ που θά σοῦ δώσῃ, αὐτὸ νά δέχεσαι, μετὰ χαρὰν. Νά δείξης εἰς τὰ λυπηρά. **179 A** ὅτι καὶ τὴν πρότερον εὐφροσύνην ἀξίως ἀπελάμβανες. Ταῦτα λέγων ὁ Ἰωβ ἀπέκρουσε καὶ ταύτην τὴν ἐπιθεσιν τοῦ διαβόλου, καὶ ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν τελείαν ἐντροπὴν ἐκ τῆς ἡττης.

Τί συνέθη λοιπὸν μετὰ ταῦτα. Ἄφησε πάλιν ἡ νόσος αὐτόν, ὥς νά εἶχεν ἔλθει τυχαίως καὶ χωρὶς νά κατορθώσῃ τιποτέ πλεόν. Ἡ σάρξ ἤνθησεν ἐκ νέου εἰς δευτέραν νεότητα, ὁ θίος ἤνθησε πάλιν μετὰ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ πλοῦτος συνέρρευσεν διπλάσιος εἰς τὸν οἶκον ἀπὸ παντοῦ, ὥστε ἀφ' ἑνός μὲν ὥς νά μὴ ἔχη χάσει τίποτε, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νά ὑπάρξῃ μισθὸς τῆς ὑπομονῆς εἰς τὸν δίκαιον.

Διατὶ ὁμως ἔλαθε μὲν εἰς τὸ διπλάσιον τοὺς ἱππους

καὶ ἡμίονους, καὶ καμήλους, καὶ πρόβατα, καὶ χωράφια, καὶ πᾶσαν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς περιουσίας. **B** ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν παίδων ἐθλάστησεν ἴσος μετὰ τοὺς ἀποθανόντας. Διότι, τὰ μὲν ἄλογα κτήνη, καὶ ὅλος ὁ πλοῦτος καταστρεφόμενος, ἐχάθη τελείως οἱ παῖδες ὅμως ἂν καὶ ἀπέθανον, ἔζων μὲ τὸ ἀριστον μέρος τῆς φύσεως. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐστολισθῇ πάλιν ὑπο τοῦ κτιστοῦ μετὰ ἄλλους υἱοὺς καὶ θυγατέρας καὶ ὥς πρὸς τοῦτο εἶχε διπλάσιον ἀπόκτημα. Δὲ οἱ μὲν ἦσαν παρόντες παρέχοντες τὴν εἰς τὸν θίον εὐφροσύνην εἰς τοὺς γονεῖς, οἱ δὲ προπαραυθέντες ἀνέμενον τὸν γεννήσαντα τότε πάντες θὰ περιστοιχίσουν τὸν Ἰώθ, ὅταν, ὁ κρτὴς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς θὰ συγκεντρώσῃ ὁλοκλήρον τὴν Ἐκκλησίαν. ὅταν ἡ σάλπιγξ, ἡ ὁποία ἐξαγγέλλει τὴν ἔλευσιν τοῦ θασιλέως, ἀφοῦ ἤχησιν ἰσχυρότεραν εἰς τοὺς τάφους, Ἐπακτίσῃ τὴν παρακαταθήκην τῶν σωμάτων. Τότε καὶ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι τώρα φαίνονται νὰ εἶναι, νεκροί, συντομωτερον ἀπὸ τοὺς ζῶντας θὰ παρουσιασθῶν ἐνώπιον τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων. Διὰ τοῦτο, νομίζω, διπλασίον τὸν ὑπόλοιπον πλοῦτον ἀφοῦ ἀπέδωκεν εἰς αὐτόν, διὰ τοὺς παῖδας ἐδικαίωσεν αὐτόν νὰ ἀρκῆται μετὰ τοὺς ἴσους.

Βλέπεις πόσα ἀγαθὰ συνέλεξεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ δίκαιος Ἰώθ ἐκ τῆς ὑπομονῆς. Καὶ σὺ, λοιπὸν, εἰς κάποιον δεινὸν σε ἐπλησίασεν ἀπὸ τῆς γθὲς ἀναφθείσης πυρκαϊᾶς ἐξ αἰτίας τῆς κακότητος τῶν δαιμόνων, τοῦτο νὰ ὑπομένης, καὶ νὰ καταπραΰνης τὴν ἐκ τοῦ πάθους θλίψιν μετὰ καλυτέρας σκέψεις, καὶ συμφώνως πρὸς ἐκεῖνο που ἔχει γραφῇ, **D** «ἐπίρριπον ἐπὶ Κυρίον τὴν μέρμνάν σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψει»²⁹ Εἰς αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

22. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ· ΠΩΣ ΝΑ ΩΦΕΛΟΥΝ-
ΤΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Α. ΒΙΣΑΓΩΓΗ

Κα εἰ, τὸ κεφάλαιον τοῦ (καθότις) ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἀποφασίζει καὶ πρὸς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Μ Β εἰς τὰς ἐκείνην καὶ ἐπὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆν ὅτι δὲν προέκυψε περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ παραχρῆμα, ἡ ἐκείνης τῆς Ρα, τῆς θαυμάσιας ὑποκρίσεως, παραχρῆμα ἡμεῖς τὸ ἡμέτερον ἀγένητον τοῦ Ἀποστόλου πρὸς τὴν Περσίδα, τοῦ εἶνα πάντα ἐπικαρπὸν εἰς τὴν ἐξέγερσιν ὅπως τοῦ Μ Β ἦτο πρωταρχικὸν ἐνδοξασμα, ὅτι ὁ Ἀπόστολος δὲν εἶχε καθήκον ὁμοῦ καὶ ἐπὶ αὐτῇ καὶ ἐπὶ τῇ γυναικὶ δὲν ἵσταται τὰ τέκνα αὐτοῦ εἰς τὰ ἐθνικά, πῶς εἶχε ἀναδορυκακὸς ἀποστόλως ὁ Ιωάννης ὁ Παρεὸς τῆς ἀλλοτρίας αὐτοῦ, ἐνταῦθα τὰ ἐθνοκεντρικὰ ἔργα γράφει τὰ Ῥωμ. ὁ Μ Β ὁ δάσκει τοῦ νέου, ὅτι ἔχοντες δύναμιν νὰ πνευματώσῃ τὰ ἐθνικὰ γράφει καὶ αὐτὸς τούτο ἐπὶ θαλασσὶ καὶ καπνῶν πρὸς τὸν ὅτι ὁ ἀποστόλος γὰρ καὶ εἰς ἀδελφόν νὰ ἀντιλαμβάνεται τὸ ὅμοιον, ὅς ἐστιν αὐτός, τὸν Γραμμὴν καὶ ὅτι ὁ γραμμὴν διέστηκα πρὸς πεινῶντα ὅτι τοῦ ὁμοιωτοῦ τῆς φιλίας ὡς εἰς ταῦτα καὶ κατὰ τὸν 174 B) Εἰς ὅμως, προστρέποντα οὐ μὲν εἰς τὰς κλασσικὰς πνεύμας, ἐν τούτοις αὐτὰ δὲν πυνθύνει εἰς τὰς ἰσχυρὰς ἐκείνην, χρυστακὴν, ἀσφαιδὴς καὶ ἀλλὰ χρὸς (175 B) ἀλλὰ ἔπειτα συντηθῶναι καὶ ἀντιφύγειν τὸν ἥλιον, εἰς τὸ ὅμοιον ὅτι καὶ ὁμοιωτοῦ καὶ εἰς ταῦτα καὶ εἰς ταῦτα, τὸν ΚΑ κατωτέρω παραδειγμασμένη ἡ χρυστακὴ ἀντιφύγειν ἐκείνην, ὅπως ὁ καρπὸς ἐπὶ ἐκείνην τὰ φύλλα βλέπομεν, ὅπως ὁ Μ Β ἐπὶ δὲν ἀπορρίπτει καθ' ὁλοκληρικὰς καὶ καὶ πνεύμας, ἐν τούτοις, ταῦτα δὲν χρὸς τὸ χρυστακὸν Ἀποστόλου ἀπὸ τῆς ἐξέγερσιν καὶ πνεύμας ΚΑ ὁ ὁμοιωτοῦ, γὰρ μετὰ μετὰ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν, τοῦ πνεύματος ἡ καὶ πρὸς τὸν δὲν ἔχει νὰ τις βλέπει, ὅπως χαρακτηριστακὸς γράφει ὁ Βασ. Μουστανῆς, εἰς τὸ σχετικὸν ἔργον τοῦ Ἀθῆναι 1966 σ. 20 καὶ ἡ καὶ αὐτὴ πρὸς τὸν πρὸς τὸν πρὸς ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως δὲν ὁ Ἀθῆναιος; ἔβλεπεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Μ Β εἶνα ἐπὶ τὴν καὶ μετὰ ἐνθάρρυνση γὰρ τις κλασσικὴ, πνεύμας, Ἀλλ' ὁ Βασίλειος δὲν παροτρύνει αὐτὸς θυραθεν σπουδῆς, ἀλλὰ προφυλάει ἀπ' αὐτῆς, ὁ δάσκωντας τῇ χρυστακὴν διὰ κριτικῇ, τὸν πρὸς νὰ εἰς χαρακτηριζῇ ἐν προκειμένῳ (Ἀνωτ. κλημ. ἔργον σ. 17).

συμβουλευόσω εκείνα τὰ ὁποῖα κρίνω ὅτι εἶναι κάλλιστα καὶ τὰ ὁποῖα πιστεύω ὅτι θὰ σᾶς ὠφελήσουν ἕαν τὰ προτιμήσετε. Διότι καὶ ἡ ἡλικία μου εἶναι τόση¹, καὶ ἡ ἐκγύμνασις μου ἤδη διὰ πολλῶν πραγμάτων. Ἐκὶ κυρίως ἡ ἱκανὴ γνωρμία καὶ τῶν δυο μεταβολῶν τῆς ζωῆς², αἱ ὁποῖαι διδάσκουν πάντα ἀνθρώπον μὲ ἕκαστον νὰ εἶμαι ἐμπειρος τῶν ἀνθρωπίνων ζητημάτων, ὥστε νὰ δύναμαι νὰ ὑποδεικνύω εἰς ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι μόλις εἰσέρχονται εἰς τὸ σταθιον τῆς ζωῆς τὸν ἀσφαλὲς στατον δρόμον. Ἀλλῶστε ὡς πρὸς τὴν συγγένειαν τῆς φυσεως ἔρχομαι ἀμέσως μετὰ τοὺς γονεῖς σας³, ὥστε μῆτε ἐγὼ νὰ σᾶς ἀγαπῶ κάπως ὀλιγωτερον ἀπὸ τοὺς

1 Ἐβδὶ ὁ Μ. Βασίλειος πρέπει νὰ ἐννοῇ τὴν ἡλικίαν τῶν τε λευταίων ἐτῶν τῆς ζωῆς τοῦ δεδομένου ὅτι ἀπέθανεν ὡς γνωστὸν λόγῳ τῆς ἀσκητικῆς τοῦ ζωῆς καὶ τῶν συνεχῶν φροντίδων ὑπὲρ τοῦ παμνίου τοῦ σχετικῶς νέου εἰς ἡλικίαν 49-50 ἐτῶν. Ἄλλοι ὁμως ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι ἡ πραγματεία αὕτη πρὸς τοὺς νέους ἔγινεν εἰς νεωτέραν ἡλικίαν ἢ το ὅτε ὁ Μ. Β. ἦτο περὶ τοῦ 35 ἐτῶν ἄφου προηγουμένως ὁ Ιουλιανὸς ὁ Παραβάτης εἶχεν ἐκδόσει διάταγμα διὰ τοῖς ὁποῖοι ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς Χριστιανούς διδασκάλους νὰ διδάσκουν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Στήρζουν δὲ τὴν ἀποφιν τῶν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν φράσιν ποὺ ὑπάρχει εἰς τὸ τέλος λέγω μὲν ὅτι ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα θεωρῶ ὠφελωτάτα. Ἄλλα μὲν τώρα ἐξέθεσα. Ἄλλα δὲ καθ' ὅλην τὴν ζωὴν μου θὰ σᾶς συμβουλευώ. ὅτι δὲν θὰ τὴν ἔλεγεν ὁ Μ. Β. περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ ὁπότε εἶχε κλονεθῇ σοβαρῶς ἡ ὑγεία τοῦ. Ὅμως αἱ φράσεις ποὺ ὑπάρχουν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πραγματείας φέρουν εἰς ἀντιθεσιν τὴν ἀνωτέρω ἀποφιν διὰ τοῦτο τεινομεν νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι αὕτη ἔλαβε χώραν πάντως μετὰ τὴν ἡλικίαν τῶν 40 ἐτῶν.

2 Ὁ Βασ. Γ. Μπαλάης εἰς τὸ σχετικὸν ἔργον τοῦ, Ἀθήνα 1966 σχολάζων τὴν φράσιν λέγει ὅτι ἐννοεῖ, μᾶλλον τίς καλῶς νοεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ θάνατον τῆς ζωῆς ποὺ πάντα ἔχει τίς δυὸ αὐτὲς ὁψεις. Ἄλλοι ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι, ἴσως ἐννοεῖ τὸν θῶν τοῦ Μ. Βασιλείου ὡς λαϊκοῦ καὶ ὡς κληρικοῦ ἀπ᾿ ὧς ποὺ δὲν φαίνεται, καὶ τὸσον πιθανὴ ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐνταῦθα ὁ Μ. Β. κάμνει ὑπαινιγμὸν καὶ περὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τῆς ὁποίας ὡς ἀνθρώπος ἔχει λάθει πείραν, ἢ τοῦλάχιστον περὶ τῶν πειρασμῶν τῆς ἁμαρτίας, ὥστε νὰ δύναται, νὰ συμβουλευῇ τοὺς νέους θετικῶς. Ἀλλῶστε οἱ πατέρες δὲν ἦσαν ὑποκριταί, ὥστε νὰ θέλουν νὰ ἀποκρυφουν τὰς ἀτελείας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς τῶν. Ὅσον μεγάλη εἶναι, ἡ ἀγιότης, τὸσον μεγάλη εἶναι καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἁμαρτωλότητος.

3. Οἱ νέοι πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται ἴσως νὰ εἶναι ἀνε

πατέρας σας, σεις δὲ νομίζω, ἐὰν δὲν κάμνω λάθος ὡς πρὸς τὴν γνώμην σας, ὅτι, δὲν ποθεῖτε τοὺς γονεῖς σας, ἐνόσω ἐπικοινωνεῖτε μαζὶ μου Ἐὰν μὲν λοιπὸν προθυμῶς δεχέσθε τὰ διδασκόμενα, **174** **A** θὰ ἀνήκετε εἰς τὴν δευτέραν τάξιν ἐκείνων που ἐπανοῦνται ἀπὸ τοῦ Ἡιοδου⁴ εἰ δὲ μὴ ἐγὼ μὲν τίποτε δὲν θὰ εἰπῶ δυσάρεστοι, σεις ὁμῶς ἐνθυμηθῆτε ταῖς ἐπιθ., εἰς τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος λέγει, ὅτι ἄριστος μὲν εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀπὸ μόνος τοῦ γνωρίζει τὰ πρεπόντα, καλὸς δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ τὰς καλὰς ὑποδείξεις τῶν ἄλλων ἐκεῖνος ὁμῶς ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνίκανος καὶ διὰ τὰ δυο, εἶναι ἀχρηστος δι' ἄλλα.

2 Μὴ ἀπορῆτε δὲ ἐὰν εἰς σὰς οἱ ὁποῖοι καθ' ἐκάστην ἡμέραν συχναίετε εἰς διδασκαλοὺς καὶ ἐπικοινωνεῖτε μὲ τοὺς ἑλλογίμους ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν μέσῳ τῶν συγγρμμάτων ποὺ ἔχουν ἀφησεί, ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου λέγω ὅτι ἔχω ἐξευρεῖ κατ' ὠφελιμώτερον **B** Αὐτὸ τοῦτο λοιπὸν ἔρχομαι νὰ συμβουλευσῶ, ὅτι δὲν πρέπει ἀνεπιφυλάκτως εἰς τοὺς ἀνδρας αὐτοὺς ἀφοῦ παραδώσετε ὅπως πλοίου τὸ πηδάλιον τῆς διανοίας σας, ὅπου καὶ ἂν ὀδηγοῦν, ἐκεῖ νὰ τοὺς ἀκολουθεῖτε, ἀλλ' ἀφοῦ παραλαμβάνετε ἐξ αὐτῶν ὅτι εἶναι χρήσιμοι, νὰ γνωρίζετε τί πρέπει καὶ νὰ παραστέτετε Ποῖα λοιπὸν εἶναι αὐτὰ καὶ πῶς θὰ τὰ διακρίνωμε, τοῦτο ἀκριβῶς καὶ θὰ διδάξω εὐθὺς ἀμέσως.

Ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, ὦ παῖδες θεωροῦμεν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος αὐτὸς θίος δὲν εἶναι καθόλου σπουδαῖον πρᾶγμα, οὔτε νομιζομεν, οὔτε ὀνομάζομεν γενικῶς ὅτι εἶναι κάτι καλόν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον βοηθεῖ μόνον εἰς αὐ-

ψιοι τοῦ Πάντως φαίνεται ὅτι οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ ἀφορμῆν μόνον τοῦ ἔδωσαν διὰ τὴν πραγματεῖαν αὐτὴν τὴν ὁποῖαν ὁ ἅγιος πατὴρ ἀπευθύνει πρὸς ἀπαντας τοὺς χριστιανούς νέους.

4 Οἱ σχετικοὶ στίχοι τοῦ Ἡιοδου (Ἔργα καὶ Ἡμέραι 293-296 ἔχουν ὡς ἑξῆς.

«Ὁδτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ
ἐσθλός (= καλός) δ' αὖ καὶ ἐκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πείθεται
ὃς δὲ κε μὴτ' αὐτὸς νοήῃ μὴτ' ἄλλου ἀκούων
ἐν θυμῷ (= εἰς τὴν ψυχὴν του) βάληται, ὁ δ' αὖτ' ἀ-
χρήσιος (= ἀχρηστος) ἀνὴρ».

τὴν ἐδῶ τὴν ζωὴν. Οὐτε λοιπὸν τὴν καταγωγὴν ἀπὸ ἐπιφανέως προγόνους οὔτε τὴν ἰσχύϊ τοῦ σώματος οὔτε τὴν ὠραιότητα. Ἐ' οὔτε τὸ παράστημα οὔτε τὰς τιμὰς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους οὔτε ἀπ' αὐτὸ το βασιλικὸν ἀξίωμα, οὔτε ὅτι καὶ ἀν' ἀναφέρῃ καὶ εἰς ἐκ τῶν ἀνθρώπων πίνων θεωροῦμεν ὅτι εἶτα σπουδαῖον ἀλλ' οὔτε ἀξιὸν νὰ τὸ εὐχόμεθα ἢ νὰ ἀποθλεπωμεν πρὸς τοὺς ἔχοντας αὐτὰ ἀλλὰ με τὰς ἐλπίδας προχωροῦμεν μακροτερον, καὶ ὅλα τὰ καμνομεν πρὸς προετοιμασίαν διὰ τὴν ἄλλην ζωὴν.⁵ Ἐκενὰ μὲν λέγοι τὰ ὅπο' α ἰσχυροὺν ἡμᾶς δι' αὐτὴν, λέγομεν ὅτι πρέπει νὰ τὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ τὰ ἐπιθωκώμεν με ὅλην μας τὴν δυνάμιν, ἐνῶ ἀντιθέτως ἐκενὰ που δὲν ὀδηγοῦν πρὸς ἐκείνην, πρέπει νὰ τὰ περιφρονῶμεν ὡς μὴ ἔχοντα ἀξίαν. Διὰ νὰ ἐκθέσω λοιπὸν ποῖα σκρῶς εἶναι αὐτὴ ἡ ζωὴ καὶ τοῦ καὶ πῶς θα ζήσωμεν αὐτήν, ἀφ' ἑνὸς μὲν θα ἔπρεπε νὰ ἐπεκταθῶ περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἐπιτρέπει ἡ παρούσα ἀφορμὴ⁶, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔχρε' αἴζοντο μεγαλύτεροι ἀπὸ σᾶς κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀκρωτα, διὰ νὰ τὰ ἀκούσουν. Πανταῶς τοσοῦτον μόνον εἰς εἶπω **Δ** ὅπως ἀρκούντως θὰ ἡδυνάμην νὰ σὰς ἀποδεξέσθαι, ὅτι, ἀν' κάποιος συλλάβῃ διὰ τῆς λογικῆς τοῦ ὅλην ὁμοῦ τὴν εὐτυχίαν ἀπὸ τότε που ὑπῆρξαν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὴν συνειδητοποίησιν εἰς ἓν δὲν θα τὴν εὐρησάμεν ἐξισοῦται οὔτε μὲ ἐν πολλοσχημόρον τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων⁷, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἐδῶ καλὰ θα τὰ εἴρῃ νὰ ὑπολείπονται, περισσότερον τοῦ μικροτέρου ἐκείνων, παρ' ὅσον ὑπολείπονται ἡ σκία καὶ τὸ δεινὸν ἀπὸ τὴν ἀληθείαν. Μαλλον δὲ διὰ νὰ χρησιμοποίησω γνωστότερον παραδειγμα, ὅσον εἶνα τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι τιμιώτερα τοῦ σώματος, τοση εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς παρουσίας καὶ τῆς ἄλλης ζωῆς.

5. Πρὸς «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν», Ματθ. 6. 33) ὡς καὶ «ἡμῶν γὰρ τὸ πολυτεμεν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φίλιπ. 3, 20)

6. Φαίνεται ὅτι ἡ ἀφορμὴ διὰ τὴν παρούσαν ὁμιλίαν ἐδόθη ἀπὸ προφορικὴν συζήτησιν που θὰ εἶχεν ὁ Μ. Β. με τοὺς νέους ἀνεψίους του.

7. Πρὸς «Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ

Εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν λοιπὸν μᾶς ὁδηγοῦν αἱ Ἁγία. Γραφά ἐκπαιδεύουσαι ἡμᾶς με μυστηρίωνδε δασκαλίας ἕως οὗ ὅπως ἀκριβῶς λογιώμεθα ἡλικίας. **Ε**ἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντιλαμβανώμεθα τὸ βάθος τοῦ νοήματος αἰνῶν, δὲ ἐν χρόνῳ καὶ διαστήματι προϋψιμαζόμεθα διὰ τοῦ ὁρμήματος τῆς ψυχῆς ὡς εἰς σκίας καὶ κατόπτρα πρὸς ἄλλους λόγους ὅχι ἐντελῶς διαφερούς, μιμούμενοι ἔκκενους ποὺ ἀσκοῦνται εἰς τὰ στρατιωτικά, οἱ ὁποῖοι θεβαίως ἀφοῦ με χειρνομίας καὶ χοροὺς ἀποκτήσουν τὴν ἐμπειρίαν κατοπινῶν ἐπὶ τῶν πραγματικῶν ἀγωνίων ἀπολαμβάνουν τὸ κερδὸς τοῦ προελθεῖν ἐκ τῆς ἀσκήσεως ποῦ ἦτο ὡς παθῶν. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν πρέπει ἀκριβῶς νὰ πιστεῦσθωμεν ὅτι ἔχομεν ἐκείνοι μᾶς ἀγωνία μέγιστον πάντων τῶν ἀγωνίων. **175** Ἡ χάρις τοῦ ὁποιοῦ πρέπει ὅλα νὰ τὰ καμνῶμεν καὶ νὰ κοπιαζώμεν ὅσον δυνάμεθα διὰ τὴν προετοιμασίαν αἰτοῦ καὶ νὰ ἐπικοινωνώμεν με ποιητὰς καὶ πεζογράφους καὶ ρητορας, καὶ με ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ οὗ προέκτετα, νὰ προκύψῃ κάποια ὠφελεία διὰ τὴν φροντίδα τῆς ψυχῆς. Ὅπως λοιπὸν ἀκριβῶς οἱ θαφεῖς, ἀφοῦ προετοιμάσουν προηγουμένως με ὠρσμένας ἐπεξεργασίας τὸ ἀντικείμενον ποὺ θὰ δεχθῇ τὴν θαφὴν, τότε ἐπιθέτουν τὸ χρῶμα, εἴτε ἐρυθρὸν, εἴτε ὅτι δηποτε ἄλλο, κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τρόπον, ἐὰν θελώμεν νὰ παραμένῃ ἡ γνωμὴ ἡμῶν περὶ τοῦ καλοῦ ἀνεξέτητος διὰ πάντας, μετὰ τὰ ἐξω δηλαδὴ ταῦτα μαθήματα⁸ ἀφοῦ προϋψιμασθῶμεν, τότε ἀκριβῶς θὰ ἐννοήσωμεν τὰ ἅγια καὶ ὑπερφυσικά διδάγματα. **18** καὶ ὅπως ἀφοῦ συνηθισώμεν νὰ ἀντικρυζώμεν τὸν ἥλιον εἰς τὸ ὕδωρ τότε θὰ ριψώμεν τὰ βλέμματά μας κατ' εὐθείαν εἰς τὸ φῶς τοῦ

Ἐὰν μὲν λοιπὸν ὑπάρχῃ κάποια συγγένεια εἰς τοὺς λόγους μεταξὺ τῶν (δηλαδὴ τοὺς ἐξω καὶ τῆς Ἁγίας

ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ὅσα ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α Κορινθ 2 9)

8 Τα ἐξω μαθήματα ἢ «θυραθεν» διδασκαλία θεωρεῖται γενικῶς ἀπὸ τοὺς πατέρας ὅτι εὐρίσκεται ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ ἐξω παρὰ τὴν θύραν τῆς Εκκλησίας ἔστω καὶ ἂν ταῦτα δὲν διαφέρουν ἐντελῶς, δὲν εἶναι «πάντη διεστηκότα» ὅπως ἀνέφερον ἀνωτέρω ὁ Μ Β

Γραφῆς), θά ἦτο χρήσιμος εἰς ἡμᾶς ἡ γνῶσις ἀμφοτέρων ἔαν ὁμῶς ὄχι ἡ παραλληλὸς τοῦλάχιστον τοποθετηαῖς αὐτῶν δια τὴν ἐξακριβῶσιν τῆς διαφορᾶς των, δὲν εἶναι μικρὰ ωφέλεια ὅ αὐτὴν μεταθεῖα ὀπτήτος γνῶσιν τοῦ καλυτέρου. Μὲ ποιοὶν ὁμῶς παρομοιωσιν νὰ παρομοιάσῃς μὲν ἕκαστην τῶν διδασκαλῶν δια νὰ δυνηθῇς νὰ σχηματίσῃς τὴν εἰκόνα αὐτῶν. Πραγματ. ὅπως ἀκριβῶς ἐνὸς φυτοῦ ἡ φυσικὴ μὲν τελειότης εἶναι νὰ διδῇ τὸν καρπὸν εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν. ἔχει ὁμῶς καὶ κάποιον στολισμὸν τὰ φύλλα που περισσεύονται εἰς τοὺς κλάδους, «ὅτῳ λοιπὸν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν πρωτίστως μὲν ὡς καρπὸς ὑπάρχει ἡ ὁλήθεα, δὲν εἶναι ὁμῶς ἀσφαλῶς ἀχαρὶ νὰ περιβαλλεταί μὲ τὴν θύραθεν σοφίαν, ὡς φύλλα που παρέχουν καὶ ἀσφάλειαν εἰς τὸν καρπὸν καὶ ἐμφάνουσιν ὄχι ἀσχημον. Λέγεται λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ Μωυσῆς ἐκεῖνος ὁ σπουδαῖος, ὁ περιθόητος διὰ τὴν σοφίαν αὐτοῦ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀφοῦ ἐγλύμνασε τὸν νοῦν τοῦ μὲ τὴν σοφίαν τῶν Αἰγυπτίων, τότε προσήλθεν εἰς τὴν μυστικὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἐξ ἄλλου παρομοίως μὲ αὐτόν, εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, λέγουσιν ὅτι καὶ ὁ σοφὸς Δαυὶδ εἰς τὴν βασιλείᾳ ἀφοῦ ἐδίδαχθη τὴν σοφίαν τῶν Χαλδαιῶν, τότε ἤρχισε νὰ μελετᾷ τὴν θείαν διδασκαλίαν.⁹

Β Ἀλλ' ὅτι μὲν δὲν εἶναι ἀχρηστον πρᾶγμα διὰ τὰς ψυχὰς τὰ ἐξωθεν ταῦτα μαθήματα ἀρκούντως ἔχει λεχθῇ μὲ ποῖον ὁμῶς τροπὸν πρέπει νὰ μελετᾷτε αὐτά, θά τὸ ἀναπτύξωμεν κατωτέρω. Πρῶτον μὲν λοιπὸν νὰ μὴ διδῆτε προσοχὴν εἰς ὅλα ἀνεξαρτέτως τὰ γραφόμενα ὑπὸ τῶν ποιητῶν δια νὰ ἀρχίσω ἀπὸ αὐτοῦς, διότι παρουσιάζουν ἀρκετὰς διαφορὰς εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ποιημάτων τους, ἀλλ' ὅταν μὲν σὰς διηγούνται τὰς πράξεις ἢ τοὺς λόγους τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν πρέπει καὶ νὰ τοὺς ἀγαπᾷτε καὶ νὰ τοὺς θαυμάζετε, καὶ νὰ προσπαθῆτε νὰ τοὺς μιμηθῆτε ὅσον γίνεται, περισσότερον ὅταν ὁμῶς διηγηθῶν περὶ ἀνδρῶν κακῶν, τότε πρέπει

9. Πράξ. 7, 22.

10. Δαν. 1, 4-5.

νά αποφευγετε αὐτὴν τὴν μίμησιν, μὲ τὸ νὰ φράσσετε τὰ ὦτα σας, ἕξ Ἰσού ὅπως ἐκεῖνοι διηγοῦνται, περὶ τοῦ Ὀδυσσεύως σχετικῶς με τὰ ἄσματα τῶν Σειρήνων.¹¹ Διότι ἡ ἐξοικειώσις μὲ τοὺς χυδαίους λόγους εἶναι, μία ὁδὸς ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν μίμησιν τῶν Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει, μὲ καθὲς τρόπον νὰ προφυλάσσωμε τὴν ψυχὴν¹², μήπως διὰ τῆς ἐλκυστικῆς διηγήσεως χωρὶς νὰ το ἀντιληφθῶμεν παραλαθῶμεν κατὶ ἀπο τὰ φαῦλα, **Β** ὅπως ἀκριθῶς συμβαίνει μὲ ἐκεῖνους ποὺ καταπίνουν τὰ δηλητήρια μαζὶ με τὸ μέλ. Δὲν θὰ ἐπαινέσωμε λοιπὸν τοὺς ποιητάς, οὔτε ὅταν ἀπομιμοῦνται πρόσωπα ποὺ κακολογοῦν, ποὺ εἰρωνεύονται, ποὺ συνάπτουν ἐρωτικές σχέσεις ἢ μεθουοῦν, οὔτε ὅταν ὀρίζουν τὴν εὐτυχίαν ὡς πλοῦσαι τράπεζαν καὶ ἐλευθερά καὶ ἄσεμνα ἄσματα. Ἰδιαίτερος δὲ δὲν θὰ προσεξώμεν ὅταν διδάσκουν κατὶ περὶ θεῶν, καὶ μάλιστα ὅταν διηγοῦνται ὅτι εἶναι πολλοὶ καὶ ὅτι δὲν ὁμοιοῦν μεταξὺ τῶν **176 Α** Διότι, ὡς εἶναι γνωστὸν, μεταξὺ τῶν θεῶν ὁ ἀδελφὸς φιλονικεῖ πρὸς τὸν ἀδελφόν, καὶ ὁ γόνεὺς πρὸς τοὺς παῖδας, καὶ μεταξὺ αὐτῶν παλιν καὶ τῶν γονέων ὑπάρχει πόλεμος ἀκήρυκτος. Τὰς μοιχείας δὲ τῶν θεῶν καὶ τοὺς ἔρωτας καὶ τὰς φανεράς σαρκικὰς αὐτῶν σχέσεις καὶ μάλιστα τοῦ κερυφαίου πάντων καὶ ὑψίστου Διὸς, ὅπως αὐτοὶ διηγοῦνται, τὰ ὅποια καὶ περὶ τῶν θεοκημάτων ἂν τὰ ἔλεγε καποῖος θὰ ἐκοκκινίζε, θὰ τὰ ἀφήσωμε διὰ τοὺς ἡθοποιούς.

3 Αὐτὰ τὰ ἴδια ἔχω νὰ εἰπῶ καὶ περὶ τῶν πεζογράφων, καὶ μάλιστα ὅταν γραφοῦν μόνον χάριν ψυχαγωγίας ἐκείνων ποὺ τοὺς διαβαζοῦν. **Β** Ἐπίσης καὶ τὴν ἐντεχνον ψευδολογίαν τῶν ρητόρων δὲν θὰ τὴν μιμνηθῶμεν. Διότι οὔτε εἰς τὰ δικαστήρια, οὔτε εἰς τὰς ἀλλὰς ἐνεργείας μας ἀρμοζει τὸ ψεῦδος εἰς ἡμᾶς ποὺ ἔχομε προτιμήσει τὸν ὀρθὸν καὶ ἀληθῆ δρόμον τῆς ζωῆς, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ρητὴ ἐντολὴ νὰ μὴ καταφεύγωμεν εἰς τὰ δικαστήρια.¹³ Ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων τῶν

11 Ὅμηρου Ὀδυσσεΐα μ. 39 κ. ε. 154 κ. ε.

12 Πρὸς ἐπάση φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν (Παρομ. 4, 23)

13 Πρὸς Ματθ. 5, 25 καὶ 34, Ματθ. 7, 1 κ. ἀ.

ἐκείνα ἰδιαίτερος θα ἀποδεχθῶμεν εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἐπαίνου τὴν ἀρετὴν, ἡ κατηγοροῦν τὴν πονηρίαν. Ὅπως δηλαδὴ ἐκ τῶν ἀνθῶν δια μέν τοὺς λοιπούς ἡ ἀπολαύσις φθάνει μόνον, μετὰ τὸ ἀρώματος ἡ τοῦ χρώματός μοι δια τὰς μελίσσας ὅμως ἔπαρχει καὶ μετὰ διὰ να λαμβάνουσιν ἐξ αὐτῶν, οὕτω λοιπὸν καὶ ἐδῶ δεῖ ἐκείνους που δεῖ ἐπιδιώκειν ἐκ τῶν τοιούτων λόγων μόνον τὸ εὐχάριστον καὶ τερπνὸν ἵπαρχε καὶ κάποια ὠφέλεια ἐξ αὐτῶν δια να ἀποκομίσουσι εἰς τὴν ψυχὴν. Ὡς συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὴν ὅλην εἰκόνα τῶν μελίσσων πρέπει καὶ σεῖς να παρακολουθῆτε καὶ να μελετᾶτε τοὺς λόγους αὐτοὺς. Καὶ ἐκεῖνα δηλαδὴ οὕτε πετοῦν πλησίον ὅλων τῶν ἀνθῶν οὕτε ἐπ' αὐτοῖς ὅλα να τα παραλάβουσιν ἀπὸ ἐκείνων εἰς τὰ ὁποῖα θα ἐπικαθησοῦν ἀλλὰ ἀφοῦ λαβὼν ὅσον ἐξ αὐτῶν τοὺς εἶναι χρῆσιμον δια τὴν ἐργασίαν τῶν τῶ ὑπολοίπων τὸ ἀφήνουν καὶ φεύγουν. Καὶ ἡμεῖς ἐάν εἴμεθα φρόνιμοι, ἀφοῦ ἀποκομίσωμεν ἀπὸ αὐτῶν ὅσας εἶναι κατάλληλον δι' ἡμᾶς καὶ συγγενές πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὸ ὑπόλοιπον θα τὸ παραβλέψωμεν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἀφοῦ δρέψωμεν τὸ ἀνθος τῆς τριανταφυλλιάς ἀποφεύγομεν τὰς ἀκανθὰς παρ' ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων ἀφοῦ καρπωθῶμεν ὅσον εἶναι χρῆσιμον, θα προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τῶν βλαβερῶν. 14» Εἰθὺς λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς ἔπρεπε να ἐξεταζώμεν προσεκτικῶς ἕνα ἕκαστον τῶν μαθημάτων καὶ να τὸ προσαρμόζωμεν ἀναλογικῶς τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκομεν, συμφώνως πρὸς τὴν Δωρικὴν παροιμίαν, εὐθυγραμμίζοντες τὴν πέτραν που κτιζόμε πρὸς τὸ «ἀλφάδι».

Καὶ ἐπειδὴ ἀκριβῶς δι' ἀρετῆς πρέπει να φθάσωμεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, εἰς ταυτήν δὲ ἔχουν ἀφιερῶσαι πολλὰ ἐγκώμα αἱ ποιηταί, πολλὰ ἐπίσης αἱ πεζογράφοι, πολὺ δὲ ἀκόμη περισσότερα οἱ φιλόσοφοι ἄνδρες, εἰς αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ συγγράμματα πρέπει να διδωμεν ἰδιαίτεραν προσοχὴν. Διότι δὲν εἶναι μικρὰ ἡ

14 Ἡ Δωρικὴ παροιμία ἔλεγε «τὸν λίθον ποτὶ τὴν σπᾶρτον ἀγείν». Ποτὶ εἰς τὴν Δωρ. διάλεκτον = πρὸς. Ὁ σπᾶρτος εἶναι τὸ φυτὸν ἀπὸ τοῦ ὁποῖου θάβναι ἡ λιγὴ κλωστή ἀπὸ τὴν κλωστήν αὐτὴν κατεσκευαζόν τότε τὸ ράμμα, τὸ ἀλφάδι, τοῦ κτίστου.

ωφέλεια νά γίνη ἡ ἀρετὴ ἐξοικειώσῃς καὶ συνηθεῖαι εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων διότι εἶναι φιλικόν ὅσα οἱ ἄνθρωποι μανθάνουν εἰς τοιαυτὴν ἡλικίαν νά παραμένουν σταθερά, ἐντυπούμενα εἰς τὸ βάθος τῶν ψυχῶν, λόγω τῆς ἀπαλότητος αὐτῶν. **Ε** Ἡ τ. ἄλλο δυναμέθα νά εὑρωμεν ὅτι διανοήθη ὁ Ἡοιδὸς διαίτερα ποιησὴ αὐτὰ ἐδῶ τὰ ἔπη, τὰ ὁποῖα πάντες ἔχουσι εἰς τὸ στόμα τῶν παρατὸ νά προτρέψουν τοὺς νέους εἰς τὴν ἀρετὴν. Διότι ἐν πρώτοις μὲν εἶναι, τραχὺς καὶ δυσβάτος καὶ συνεχοῦς ἰδρωτὸς καὶ πληρὴς κόπου, ὁ ἀνηφορικὸς δρόμος, πού ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἀρετὴν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δεῖ εἶναι εὐκόλῳ εἰς τὸν καθένα οὔτε νά πλησιάσῃ καὶ νά βαδίσῃ αὐτὸν τὸν δρόμον ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι εἶναι ἀνηφορικὸς καὶ ἀποτομὸς, οὔτε καὶ ἂν ἤρχιζε νά τὸν βαδίζῃ, εὐκόλως νά φθάσῃ εἰς τὸ τέλος. Ὅταν ὁμως εὐρεθῇ εἰς τὴν κορυφὴν εἶναι δυνατόν νά θλαπῇ, πόσοι μὲν εἶναι ὁμαλὸς καὶ ὠραῖος, πόσον δὲ ἀνετός καὶ εὐκόλο διάβατος, καὶ περισσότερον εὐχάριστος ἀπὸ τὸν ἄλλον πού ὁδηγεῖ εἰς τὴν κακίαν, τὸν ὁποῖον εἶναι δυνατόν νά θλαδίσῃ κανεὶς ὁλόκληρον ἀμέσως ἐπειδὴ εὐρίσκεται πλησίον μας. **177** **Α** εἶπεν ὁ ἴδιος αὐτός ποιητῆς¹⁵ Ἐγὼ λοιπὸν νομίζω ὅτι ἔγραψεν αὐτὰ ὁ Ἡοιδ.

15 Οἱ σχετικοὶ στίχοι τοῦ Ἡοιδίου («Ἔργα καὶ Ἡμέραι» 285-290) τῶν ὁποίων τὸ νόημα θαυμασιῶς ἀπέδωκεν ἀνωτέρω ὁ Μ. Β. ἔχουν οὕτω

«Τὴν μὲν τὸ κακὸτητα καὶ λαδὸν ἔστιν ἔλθεσθαι
ῥηθὺς λειπὴ μὲν ὁδὸς μάλα δ' ἐγγυθὺς νῆε
τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ προπάροθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι μακρὸς δὲ καὶ ὀρθὸς οἶμος ἐς σῆπην
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον ἔπην δ' εἰς ἄκρον ἱκται,
ῥηθὺν δὲ ἔπειτα πέλει χαλεπὴ περ ἐούσα»

Λέξεις τοῦ Ἡοιδίου

λαδὸν = σωρηδόν

νῆε (νῆος) = κατοικεῖ εὐρίσκεται

οἶμος = ὁδὸς

ἔπην = ὅταν

ἱκται, ἱκη (ἀόρ. θ. τοῦ ῥ. ἱκνέομαι οὔμαι) = φθάσῃ

πέλει = ὑπάρχει εἶναι

ἐούσα οὔσα (ἐυανταγματικὴ μετοχή) = ὅτι καὶ εἶναι

Ὁμοιοπερίπου ἄλλὰ μὲν τὴν βῆσιν τῶν βιβλίων εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ «Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πυλῆς διὰ τὴν τεῖαν ἡ πυλὴ καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπαγορεύουσα εἰς τὴν ἀπώ-

δος όχι δι' άλλον λόγον, αλλά διὰ νὰ μᾶς προτρέπη εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ διὰ νὰ παρακινή ὅλους νὰ εἴμεθα ἀγαθοί, ὥστε νὰ μὴ ἀποστατήσωμε καὶ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὸν σκοπὸν μᾶς παραλυσοντες ἐμπροσθεν τῶν κόπων καὶ τῶν ἀγωνίων. Ὅπως δὴποτε ἂν καὶ κάποιος ἄλλος ἐγκωμιάζῃ τὴν ἀρετὴν με παρομοίους λόγους, ἐπεὶ δὴ εἰς τὸν ἴδιον σκοπὸν μᾶς ὁδηγοῦν, νὰ τοὺς ἀποδεχώμεθα.

4. Ὅπως δὲ ἐγὼ ἤκουσα κάποιον ἱκανώτατον ἐρμηνευτὴν τῶν ποιητῶν, ὅλη ἡ ποίησις τοῦ Ὅμηρου εἶναι ἔπαινος τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅλα εἰς αὐτὸν πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ὁδηγοῦν ἐκτός ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ εἶναι περιττά καὶ ἀκατάλληλα. **Β** Ἰδ-αιτέρως μάλιστα εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον παρουσιάζει τὸν στρατηγὸν τῶν Κεφαλλήνων* ὅταν περιεσώθῃ γυμνὸς ἀπὸ τὸ ναυάγιον, πρῶτον μὲν νὰ δημιουργῇ σεβασμὸν εἰς τὴν βασιλόπαιδα μὲ μόνην τὴν ἐμφάνισιν του, χωρὶς καθόλου νὰ δυσκολευθῇ ἀπὸ ἐντροπὴν, ποὺ ἐνεφανίζετο γυμνός, ἐπειδὴ πράγματι τὸν ἐπαρουσίασε στολισμένον μὲ ἀρετὴν ἀντὶ ἐνδυμάτων. Ἐπειτα δὲ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς Φαίακας τόσον ἀξιὸς ἐθεωρήθη, ὥστε ἐγκατέλειψαν τὴν

λεῖαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς* ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλασμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὅλοι γὰρ εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν (Ματθ 7 13-14)

Εἰς τοιαῦτα παραδείγματα ὁμοιότητος τῶν κειμένων τῆς ἀρχαιοελληνικῆς γραμματείας πρὸς τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐσηρικήθῃ ἡ γινωστὴ θεωρία τοῦ σπερματικοῦ λόγου, τὴν ὁποίαν εἰσηγήθη Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος καὶ Μάρτυς καὶ ἀνέπτυξαν οἱ μεγάλοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας σπέρματα ἀληθείας εὐρίσκονται καὶ εἰς τοὺς πλ' σπουδαίους ἀνδρας. Ἀλλῶστε εἰς τὴν Ἰδέαν αὐτὴν στηρίζεται καὶ ὁ προκείμενος λόγος τοῦ Μ. Β. Ὁρισμένο λόγοι τοῦ Χριστοῦ ποὺ παρουσιάζουν τοιαύτας ὁμοιότητας δὲν εἶναι ἐδάνεια ἀπαγε τῆς θλασθημίας! Ἐδῶ ὁμιλεῖ ὁ Ἰδ. ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ!

16 Κεφαλλῆνες ὀνομάζονται ὅλοι ὅσοι εἶχον ἐκστρατεῦσαι εἰς τὴν Τροίαν ἀπὸ τὴν Κεφαλληνίαν καὶ τὰς περὶ νήσους Ἰθάκην, Ζάκυνθον κ.ἀ. τῶν ὁποίων στρατηγὸς ἦτο ὁ Ὀδυσσεύς. ὠνομάσθησαν οὕτω ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς μεγαλυτέρας νήσου Κεφαλληνίας.

Τὸ περιστατικὸν μὲ τὴν βασιλόπαιδα Ναυσικᾶν κλπ. διηγείται ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν ραψωδίαν ζ τῆς Ὀδυσσεΐας.

τρυφήλην ζωὴν τῶν, πρὸς ἐκεῖνον πάντες ἀπέβλεπον καὶ προσεπάθουν νὰ τὸν μιμηθοῦν, καὶ τότε οὐδεὶς ἐκ τῶν Φαιακῶν δὲν ἠύχετο τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ γινῇ Ὀδυσσεύς, ἔστω καὶ περισωθεὶς ἐκ τοῦ ναυαγίου Διό τι μὲ αὐτοὺς τοὺς στίχους, ἔλεγεν ὁ ἐξηγητὴς τῆς σκέψεως τοῦ ποιητοῦ, ὁ Ὅμηρος σχεδὸν φωνάζει καὶ λέγει: «Διὰ τὴν ἀρετὴν πρέπει νὰ φροντίζετε, ὦ ἄνθρωποι, ἡ ὁποία κολυμβᾷ μαζὶ τοῦ καὶ εἰς τὸ ναυάγιον, καὶ δταν θὰ φθάσῃ εἰς τὴν ξηρὰν ἂν καὶ θὰ ἐμφανισθῇ γυμνός ἐν τοιούτοις θὰ τὸν ἀναβείξῃ ἀνωτερον ἀπὸ τοὺς εὐτυχεῖς Φαιακὰς. Καὶ ἀληθῶς τοιοῦτρόπως συμβαίνει. Τὰ μὲν ἄλλα πράγματα ποὺ ἀποκτοῦν οἱ ἄνθρωποι, δὲν ἀνήκουν περὶ σσότερον εἰς αὐτοὺς ποὺ τὰ ἔχουν, ὅσον ἀνήκουν καὶ εἰς τοὺς οἰουσδήποτε τυχόντας, ἐπειδὴ μετὰβαλλονται καὶ μετατοπίζονται τῇδε κάκεισε ὅπως συμβαίνει εἰς τὸ παιγνίδι. τῶν κυβῶν μόνη δὲ ἡ ἀρετὴ ἐξ ὧν τῶν κτημάτων εἶναι ἀπόκτημα ἀναφαίρετον¹⁷, ποὺ παραμένει εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὅσον ζῇ καὶ μετὰ θάνατον Διὰ τοῦτο θεθαίω νομίζω ὅτι καὶ ὁ Σόλων διὰ τοὺς πλουσίους εἶπε τό·

Ἄλλ' ἡμεῖς δὲν θὰ ἀνταλλάξωμε μὲ αὐτοὺς

■ Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον διότι ἡ μὲν ἀρετὴ εἶναι παντὰ σταθερά,

Τὰ χρήματα δὲ μὲν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος τὰ ἔχει¹⁸.

Παραπλήσια δὲ πρὸς αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ Θεόγνιδος, εἰς τὰ ὁποῖα λέγει ὅτι ὁ Θεός, οἷονδῆποτε Θεὸν θεβαιῶς καὶ ἂν ὑπονοῇ, κλίνει τὴν πλάστιγγα εἰς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ διάφορον τρόπον κάθε φοράν, ὥστε «ἄλλοτε μὲν νὰ εἶναι πλούσιοι καὶ ἄλλοτε νὰ μὴ ἔχουν τίποτε»¹⁹.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Κεῖος σοφιστὴς Πρόδικος κάπου εἰς τὰ συγγράμματά του, παρόμοια πρὸς αὐτὰ διὰ τὴν ἀρετὴν

17 Πρὸς Ματθ 6 19 20.

18 Ἐλεγεία Σόλωνος, ἀπόσπ. 4. Βλ. καὶ Πλουτάρχου, βίος Σόλωνος παράγρ. 3.

19 Ἐλεγεία Θεόγνιδος, 157. Ἐχει οὕτω·

«Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιτρέπει ἄλλοτε ἄλλω»
ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν εἶναι.

καί τὴν κακίαν διετύπησε φιλοσοφικῶς καὶ εἰς αὐτὸν ἀσφαλῶς πρέπει νὰ προσεξώμε, διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀπορριπτεὸς. Περιπῶν δὲ οὕτως ἔχει τὸ κείμενον αὐτοῦ. **Ε** ὅπως ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι τὴν σκέψιν τοῦ ἀνδρός, διότι δὲν γνωρίζω θεθαίως τὰς λέξεις ἀκριβῶς, ἐκτός ὅτι αὐτὰ εἶπεν, ὅχι ὅμως εἰς ἑμμετρον λόγον. "Ὅτι δηλαδὴ ὅταν ὁ Ἡρακλῆς ἦτο ἐντελῶς νέος, καὶ σχεδὸν εἰς τὴν ἰδίαν ἡλικίαν, πού εἰσθε καὶ σεῖς τώρα, ἐνῶ ἐσκέπτετο χωρὶς ἀκόμη νὰ ἔχη ἀποφασίσει ποίαν ἐκ τῶν δυο ὁδῶν νὰ ἀκολουθήσῃ, ἐκείνην πού μὲ κόπους ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἢ τὴν εὐκολωτάτην, προσήλθον δύο γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία. **178** **Α** εὐθύς μὲν λοιπὸν ἂν καὶ ἐσιωπῶν ἐδείξαν μὲ τὴν ἐξωτερικὴν τῶν ἐμφάνισιν τὴν μεταξὺ τῶν διαφορὰν. Διότι ἡ μὲν μία ὑπὸ τῆς κομμωτικῆς τέχνης εἶχε μεταβληθῇ εἰς ὠραιότητα, καὶ ὑπὸ τῆς τρυφλῆς ζωῆς ἦτο εὐσωμος, καὶ ἔφορε, ὁλόκληρον πλῆθος ἀπὸ θέλγητρα καὶ αὐτὰ λοιπὸν ἐδείκνυε, καὶ ἀκόμη περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ὑπέσχετο, ἐπιχειροῦσα νὰ πρᾶσελκύῃ τὸν Ἡρακλέα πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς ἡ ἄλλῃ ἀντιθέτως ἦτο σκελετωμένη, καὶ ἰσχνή, καὶ ἐκύτταζε μὲ βλέμμα σοβαρὸν, καὶ ἔλεγε τὰ ἐξῆς διαφορὰ τῆς ἄλλης διότι οὐδὲν ἀναπαυτικὸν ὑπέσχετο, οὔτε εὐχάριστον, ἀλλὰ μυρίους ἰδρωτάς καὶ κόπους καὶ κινδύνους, καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θαλάσσαν. "Ὅμως θρασεῖον δι' ὅλα αὐτὰ ἦτο νὰ γίνῃ Θεός, ὅπως ἔλεγεν ὁ ἰδιὸς ὁ Πρόδικος. **Β** αὐτὴν θεθαίως λέγει εἰς τὸ τέλος ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἤκολουθήσῃ²⁰

Καὶ σχεδὸν ἅπαντες, περὶ τῶν ὁποίων ὁπωσδήποτε γίνεται, κάποιος λόγος διὰ τὴν σοφίαν τῶν, ἄλλος ὀλιγωτερον ἄλλος περισσότερον, ὅσον ἡδύνατο ἕκαστος

20 Πρόδικος ὁ Κεῖος σοφιστὴς μὲ τὴν καλὴν ἐννοίαν συγχρονὸς τοῦ Σωκράτους. Ὁ Σουΐδας ἀναφέρει ὅτι ἔγραψε συγγραμμα ἐπιγραφόμενον «Ὁρᾶις μὴ διασωθὲν ὁμως τὸν μῦθον περὶ τοῦ Ἡρακλέους σχετικῶς μὲ τὴν Ἀρετὴν καὶ τὴν Κακίαν, τὸν γνωστὸν ὡς «μῦθον τοῦ Προδικου» μᾶς διέσωσεν ὁ Ξενοφῶν, ποὺ ὑπῆρξε καὶ μαθητὴς του (Ἀπομνημονευματά 2, 1, 21-34). Ὁ Μ. Β. φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψει, τοῦ μᾶλλον τὸ πρωτότυπον κείμενον τοῦ Προδικου, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται καὶ ἡ γνώσις τοῦ κειμένου τοῦ Ξενοφώντος.

εἰς τὰ συγγράμματά των ἐξύμνησαν τὴν ἀρετὴν εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ πειθώμεθα καὶ νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἐφαρμόζωμεν εἰς τὴν ζωὴν τοὺς λόγους των Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐπ'θεβαίνει εἰς τὴν πράξιν τὴν φιλοσοφίαν, ἢ ὁποῖα διὰ τοὺς ἄλλους περ-ορίζεται, μόνον εἰς τοὺς λόγους, μόνος ἐκεῖνος ἔχει νοῦν ὥς σκιάι δὲ πλανῶνται οἱ ἄλλοι²¹.

Καὶ νομίζω ὅτι τοῦτο εἶναι παράμο-ον, ὥσάν κάποιος ζωγράφος νὰ ἐζωγράφι-ε ἕνα ἄνθρωπον θαυμαστῆς ὡραιότητος, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι τοιοῦτος ὅπως ἀκριβῶς τὸν ἐπαρουσίασεν ὁ ζωγράφος εἰς τοὺς πίνακας τοῦ Διότι θεθαίως δημοσίᾳ μὲν ὁ λαμπρὸς Ἕπαινος τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ μακρηγορία ὑπὲρ αὐτῆς, εἰς τὸν ἰδιωτικόν ὅμως θίον ἢ προτιμησας τῆς ἡδυσπαθείας ἀντι τῆς ἐγκρατείας, καὶ τῆς πλεονεξίας ἀντι τῆς δικαιοσύνης, ὁμοᾶζε-θα ἔλεγον μέ τοὺς ἡθοποιοὺς που ὑποκρίνονται παίζοντες τὰ δράματα, οἱ ὁποῖοι πολλὰκις ἐμφανίζονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς βασιλεῖς καὶ θυνάσται, χωρὶς νὰ εἶναι οὔτε βασιλεῖς οὔτε θυνάσται. Ἰσως δὲ οὐδὲ καὶ ἐλευθεροὶ Ἔπειτα εἰς μουσικός μὲν δὲν θὰ ἐδέχετο ἐκουσίως ἡ λυρα αὐτοῦ νὰ εἶναι ἀνάρμοστος. **Δ** καὶ εἰς χοράρχης νὰ μὴ ἔχη τὸν χορὸν ἄδοντα μετ' αὐτοῦ. Ὁ οἰοσθῆποτε λοιπὸν ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ διαφωνήσῃ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ δὲν θὰ παρουσιάσῃ τὰ ἔργα του συμφωνὰ πρὸς τοὺς λόγους του ἀλλὰ θὰ εἰπῇ, κατὰ τὸν Εὐριπίδην «ἢ γλῶσσα μὲν ἔχει ὀρκισθῆ ὅμως ὁ νοῦς ἔμεινεν ἀνώμοτος»²², καὶ θὰ ἐπιδιωξῇ νὰ φαίνεται, μόνον ἐνάρετος ἀντι νὰ εἶναι πράγματι, Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς ἀδίκιας ἂν πρέπει νὰ πειθώμεθα κάπως εἰς τὸν Πλάτωνα, τὸ νὰ φαίνεται, δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος δίκαιος χωρὶς νὰ εἶναι²³.

21 Ὁ στίχος εἶναι ἀλημμένος ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας τοῦ Ὀμήρου (κ 493) μὲ μικρὰν παραλλαγὴν.

«οἷψ' πεπνυσθαι τοι δὲ σκιαὶ ἀίσουσιν».

Ἐδῶ ὁ Ὀμηρος ἀναφέρεται εἰς τὸν μάντιν Τειρεσίαν ὁ ὁποῖος μόνος εἰς τὸν Ἄδην ἔχει προικισθῆ παρὰ τῆς Περσεφόνης μὲ τὸ χάρισμα τῆς σωφροσύνης. ἐνῷ αἱ ψυχὰι τῶν ἄλλων πλανῶνται ὡς σκιαί.

22 Εὐριπίδου Ἰππάλυτος στ 612

23 Πλάτωνος, Πολιτεία 361 Α Πρὸς καὶ Ματθ. 6, 1 Ματθ

Ἐκ μὲν λαπὸν τῶν συγγραμμάτων, ἐκεῖνα ποὺ περιέχουσι τὰς καλὰς συμβουλὰς, τοιοῦτοτρόπως ἄς ἀπαδεώμεθα Ἐπεὶ δὲ καὶ πράξεις σπουδαῖαι τῶν ἀρχαίων **Β** διασώζονται μεχρὶς ἡμῶν ἢ δια τῆς ἀδιακότου προφορικῆς παραδόσεως, ἢ γραμμῆς εἰς τὰ συγγραμματα τῶν ποιητῶν ἢ τῶν πεζογραφῶν ἄς μὴ στερούμεθα τῆς ὠφελείας ποὺ προσέρχεται ἀπὸ ἐδῶ **Π** χ κάποιοις ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἀγορᾶς ὕβριζε τὸν Περικλέα²⁴ Ἐκεῖνος ὁμῶς δὲν ἔδιδε προσοχὴν καὶ συνέχισαν ὅλην τὴν ἡμέραν, ὁ μὲν συνεχῶς περιλουὼν αὐτὸν μὲ ὕδρει, ὁ δὲ μὴ δίδων σημασίαν εἰς αὐτόν Ἐπειτα, ὅταν ἤδη ἔγινε ἑσπέρα καὶ σκοτεῖναισε καὶ ἐνῶ μετὰ δυσκολίας ἔφευγεν ὁ ὕβριστής, ὁ Περικλῆς τοῦ ἔσπελε συνοδὸν τὰ τοῦ φωτίζῃ διὰ τὰ μὴ ἐξασθενήσῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἐξάσκησις τῆς ἀρετῆς Καποιοὶ ἄλλοις πάλιν ὀργισθεῖς ἐναντίον τοῦ Εὐκλείδου τοῦ ἐκ Μεγάρων²⁵ ἠπειλήσεν ὅτι θά τον φονεύσῃ καὶ ὠρκισθῇ μάλιστα ἐκεῖνος ὁμῶς ὠρκισθῇ ἀντιθέτως νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ, καὶ νὰ παύσῃ νὰ συμπεριφέρεται πρὸς αὐτὸν ἐχθρικῶς **179 Α** Ποσὸν θα ἦτο ὠφέλιμον νὰ ἦρχετο εἰς τὴν μνήμην ἑνὸς ἀνδρός ποὺ κατέχεται ἀπὸ ὀργῆν Ἐν τοιοῦτον παράδειγμα, Δὲ εἰς τὴν τραγωδίαν δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην ὅταν ἀπλῶς λέγῃ «ἡ ὀργὴ ὀπλίζει τὴν χεῖρα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν»²⁶ ἀντιθέτως μάλιστα δὲν πρέπει καθόλου μὲν νὰ ἐρεθίζώμεθα ὑπὸ τῆς ὀργῆς²⁷ Ἐὰν ὁμῶς δὲν εἶναι τοῦτο εὐκόλον, ἄς μὴ τὴν ἀφήνωμε νὰ ἐκδηλώνεται περισσότερον, θέτοντες εἰς αὐτὴν ὡς χαλινὸν τὴν λογικὴν

23, 5, 25, 27 28

²⁴ Τὸ περιστάτικόν ἀναφέρει ὁ Πλουτάρχος, Βίος Περικλέους 5, 2

²⁵ Βλέπε ὡσαύτως Πλουτάρχου Ἠθικά 14 καὶ 18, 489D Ὁ Εὐκλείδης οὗτος εἶναι διάφορος τοῦ ὁμωνύμου τοῦ μαθηματικού, μαθητῆς τοῦ Σωκράτους

²⁶ Εἶναι ὁ στίχος 84 τοῦ δράματος «Ρῆσος» ποὺ ἀποδίδεται εἰς τὸν Ευριπίδην καὶ ἀποτελεῖ δραματοποίησιν τῆς ραψωδίας Κ τῆς Ἰλιάδος ὁ στίχος ἔχει οὕτως

«ἀπλοῦς ἐπὶ ἐχθροῖς μῦθος ὀπλίζειν χεῖρα»

μῦθος = λόγος

²⁷ Πρὸς «πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὴ ἐνοχὸς ἔσται τῇ κρίσει» (Ματθ 5, 22), Ρωμ. 12, 19 κ.ά.

5. Ἄς ἐπαναφέρωμεν ὁμῶς καὶ πάλιν τὸν λόγον εἰς τὰ παραδείγματα τῶν σπουδαίων πράξεων. Κάποιος ἐπιτεθεὶς ἐναντίον τοῦ Σωκράτους τοῦ υἱοῦ τοῦ Σωφρονίσκου²⁸, τὸν ἐκτύποισε ἀκαταπαύστως εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσωπον. **Β** ἐκεῖνος ὁμῶς δὲν ἀντεστάθη, ἀλλὰ ἀφῆνε τὸν μεθυστὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ὀργὴν του, ὥστε νὰ πρῆσκεται πλεον τὸ πρόσωπόν του καὶ νὰ εἶναι μωλωπ-σιμένον ἀπὸ τὰ κτυπήματα. Ὅταν λοιπὸν ἔπαυσε νὰ τὸν κτυπᾷ, λέγεται ὅτι ὁ Σωκράτης οὐδὲν ἕτερον ἔκαμε, ἀλλὰ ἔγραψεν εἰς τὸ μέτωπόν του ὅπως γράφομεν εἰς τὸν ἀνδριάντα τὸ ὄνομα τοῦ γλυπτου, «ὁ τάδε τὸ ἔκαμε» καὶ τὸσον μόνον ἡμυνθῇ. Ταῦτα τὰ παραδείγματα ὡδηγοῦν εἰς τὸν ἴδιον σχεδὸν σκοπὸν μὲ τὰ ἰδικὰ μας χρ.στ.ανικά, καὶ σὰς θεβαίωνω ὅτι πολὺ ἀξίζει νὰ μὴ μνηστῇ τοὺς σπουδαιούς αὐτοὺς ἀνδράς. Διότι αὐτὸ ἐδῶ μὲν τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο τὸ παράγγελμα ποὺ λέγει, ὅτι εἰς αὐτὸν ποὺ σὲ κτυπᾷ εἰς τὴν μίαν παρείαν πρέπει νὰ προσφέρῃς καὶ τὴν ἄλλην.²⁹ Ἐν τὸσον ἐπιτρέπεται, νὰ ἀμυνώμεθα. Τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ Περικλέους ἢ τοῦ Εὐκλείδου ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο ποὺ λέγει, νὰ ὑπομένωμεν αὐτοὺς ποὺ μᾶς καταδιώκουν, καὶ νὰ ἀνεχωμέθα τὴν ὀργὴν αὐτῶν μὲ πραότητα καὶ μὲ τὸ, νὰ εἴχωμεθα εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ μὴ καταρωμέθα³⁰. Διότι ἐκεῖνος θεβαίως ὁ ὅποιος θὰ ἔχη προγυμνασθῇ εἰς αὐτὰ τὰ καλὰ παραδείγματα τῶν ἀρχαίων, δὲν θὰ δυσπιστήσῃ πλέον εἰς ἐκεῖνα τὰ χρ.στ.ανικά ὅτι δῆθεν εἶναι ἀκατόρθωτα³¹. Ὅστε δύναμαι νὰ παρατρέξω τὸ παράδειγμα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου³², ὁ ὅποιος ὅταν συνέλα-

28 Πλουτάρχου, Ἠθικά, περὶ παιδων ἀγωγῆς 14. Ὁ μέγας φιλόσοφος Σωκράτης ἀπὸ Χριστιανούς συγγραφεῖς χαρακτηρίζεται ὡς προφήτης, εἰκονίζεται μάλιστα καὶ εἰς νάρθηκας χρ.στ.ανικῶν ναῶν.

29. Ματθ. 5, 39.

30 Βασικὸν χωρίον ποὺ ὑπονοεῖται, ἐδῶ εἶναι τὸ Ματθ. 5, 44.

31 Εἰς τὴν χρ.στ.ανικὴν ζωὴν θεβαίως ὑπάρχει, καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ποὺ κάμνει τὰ ἀδύνατα δυνατά. Πρὸς Μάρκ. 10, 26-27, Λουκ. 18, 27.

32 Πλουτάρχου, Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου νύχης 6, 338 DE καὶ Βίος Ἀλεξάνδρου 21 κ. ε. Ὡσαύτως Ἀρριανού, Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου 4, 19, 7 κ. ε.

θεν αἰχμαλωτους τας θυγατέρας τοῦ Δαρειου, δια τας
 ὑποίας υπάρχουν μαρτυρία δι' ἣσαν θαυμαστῆς ὠραίο-
 τητος δὲν ἐθεωρησεν ἄλλον οὐδὲ κανὼν τας κυτταξή,
 νομίζων ὅτι εἶναι ἐντροπή δι' ἐκείνους που ἐνίκησεν ἄν-
 δρας, να νικηθῇ ἀπο γυναικας. **Δ** Διότι, αὐτὸ ἐδῶ το πα-
 ραδειγμα ὁδηγεῖ εἰς τὸν ἴδον σκοπὸν μὲ ἐκεῖνο τοῦ ἡ-
 σοι Χρῆστος που λέγει, ὅτι αὐτὸς που ἔρρηψε τὸ θῆλημα
 τοῦ ἡδονικῶς εἰς γυναῖκα καὶ ἀν' ἀκομῇ δὲν ἐπιτελέσῃ
 τῇ, μωχεῖαν ἐμπράκτως μὲ τὸ ὅτι, ὅμως ἀκριθῶς ἐπε-
 δοκιμασεν εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν ἐπιθυμίαν, δὲν ἀπαλ-
 λυτῶσται ἀπὸ τοῦ ἁμαρτήματος³³. Τὸ παραδειγμα ἐπίσης
 τοῦ Κλειώου ἐνός ἐκ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Πυθαγόρου³⁴
 εἶναι, δυσκόλως να πιστευσώμεν ὅτι τυχαίως συνέπεσε
 μετὰ τὰς δὲ καὶ μᾶς καὶ δὲν ἀνέβη ἐκ προσπαθείας, μηδὲ
 σέως. **Γ** εἶναι δὲ αὐτὸ που ἔκαμεν ἐκεῖνος, 'Ενὼ ἦτο
 δυνατόν δι' ὄρκου να ἀπ' φύγῃ πρόστιμοι τριῶν ταλάν-
 των³⁵, αὐτὸς τὰ ἐπλήρωσε μᾶλλον παρὰ ὥρευσθῃ πα-
 ρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐπρόκειτο ὁ ἀληθὴς ὄρκος ἐπειδὴ
 ἤκουσεν, ὅπως πιστεύω, τὴν ἐντολὴν που ἀπαγορεύει
 εἰς ἡμᾶς τὸν ὄρκον³⁶.

Β Ἀλλὰ ἐκεῖνο ἀκριθῶς τὸ ὁποῖον ἐξ ἀργῆς ἔλε-
 γον παλαιὰ εἰς τὸ ἴδιον ἄς ἐπαεῖθωμεν δὲν πρέπει ὅλα
 εἰς τὴν συνέχειαν να τα παραδεχωμεθα ἄλλα μόνον ὅ-
 τι εἶναι χρῆμα. Διότι, εἶναι καὶ ἐντροπή ἐκ τῶν τρο-
 φῶν μὲν να ἀπορριπτῶμεν τὰ ἐπιζήμια εἰς τὴν ἐνεί-
 αν ἐκ τῶν μισθμάτων δὲ τὰ ὅποια τρέφουν τὴν ψυχὴν
 ἡμῶν χωρὶς καθελου να ἐνδ' αφερωμεθα να ἀφηνώμεν
 να εἰσέρχεται ἐπὶ τὸς μᾶς ὁ τιθεποτε, ὅπως ἀκριθῶς ὁ
 χειμαρρὸς που παρὰσέρει κάθε τι ποῦ θα εὑρεθῇ ἐμπρός
 τοῦ. Πρῶτον, πᾶσα λογικὴ ὑπάρχει, ὁ κυβερνητὴς μὲν
 να μὴ ἀφῇ, ἢ τὸ σκάφος εἰς τὴν τυχὴν τῶν ἀνέμων ἄλ-
 λα καὶ τὸ κατεθῇ πρὸς τοὺς λῆμεις, καὶ ὁ τοξότης
 να ρπῇ τὸ θέλος εἰς τὸν στόχον, καὶ θεθαίως καὶ ὁ σι-
 δηροργὸς μὲν καὶ ὁ ξιλοργὸς να ἀποθλεποὺν εἰς τὸν
 σκοπὸν που ἐπιδιώκουν μὲ τὴν τέχνην των ἡμεῖς δὲ να

33 Ματθ 5 28

34. Ἰσμβλίου, Βίος Πυθαγόρου 28, 144

35. Ἐν τάλαντον Ἰσοδυναμεῖ πρὸς 6000 δρχ περίπου

36 Ματθ 5 33

εἶμεθα κατωτέροι, καὶ ἀπο αὐτοῦ τοῦ εἴδους τοὺς τεχνί-
τας εἰς τὴν ικανότητα νὰ διακρινώμεν τοὺς ἰδικούς μας
σκοποὺς. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν εἰς μὲν τὴν ἐργασίαν
τῶν χειρωνακτῶν νὰ ὑπάρχη κάποιο τέλος **130 Α**
εἰς δὲ τὸν ἀνθρώπου θίαν νὰ μὴ ὑπάρχη σκοπός, πρὸς
τὸν ὁποῖον ὁ ἀποθλέπων πρέπει νὰ ρυθμῇ τὰ πάντα
καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους ἐφ' ὅσων θεθαίως δὲν θέ-
λει καθόλου νὰ ὁμοιασῇ πρὸς τὰ ἀλόγια ζῶα. Ἀλλ' ὡς
θὰ εἶμεθα ἀπλῶς ὡς πλοῖα ἀκ-θερητα, χωρὶς νὰ ὑπαρ-
χῇ κυβερνήτης νοῦς εἰς τὰ πηδάλια τῆς ψυχῆς, περιφε-
ρόμενοι εἰς τὴν ζωὴν ἀσκοπῶς ἀνω καὶ κατω. Ἀλλ' ὅ-
πως ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς τοὺς γυμναστικούς ἀγῶνας,
ἂν θέατετε δὲ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς μουσικῆς, ποὺ δι' ἐ-
κείνους τοὺς ἀγῶνας ἀσχοῦνται οἱ μέλλοντες νὰ ἀγω-
γῶσιν, δὲα τοὺς ὁποίους προορίζοντα οἱ στεφανοὶ καὶ
οὐδεις θεθαίως ἀσκοῦμενος εἰς τὴν πολλὴν ἢ το παγκρά-
τιο **37** κατόπιν τὰ ἐγκαταλείπει καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴν
κιθάραν ἢ τὸν αἰλόν. Αὐτὸ θεθαίως δὲν συνέβαινε μὲ
τὸν Πολυδάμαϊτα³⁸ διότι ἐκεῖνος πρὸ τοῦ ἀγῶνος εἰς
τὴν Ὀλυμπίαν ἀνεχάτιζε τὰ ἄρματα ποὺ ἔτρεχον. **Β**
καὶ διὰ τούτων ἐνίσχυε τὴν δύναμιν τοῦ. Καὶ ὁ Μίλων³⁹
ἐπίσης δὲν ἔβγαλε ἔξω ἀπὸ τὴν ἀλεμμένην ἀσπίδα,
ἀλλ' αὐτὸς τέκετο ὥσθουμένος ἀπὸ τῆς πείσιν ὅχι ὀλίγω-
τερον ἀπὸ οἱ ἀνδριστῆς οἱ σκεδεδεμένοι εἰς τὸν μό-
λυθον. Καὶ γενικῶς αἱ ἀσκήσεις εἰς αὐτοὺς ἦσαν προε-
τομασθαι διὰ τοὺς ἀγῶνας. Αἱ ὁμῶς ἡσχολοῦντο μὲ
τὴν μουσικὴν τοῦ Μαρσίου ἢ τοῦ Ὀλύμπου τῶν Φρυ-
γῶν⁴⁰ καὶ εἶχον ἀποφυγεῖ τὴν σκόνην καὶ τὰς ἀσκήσεις

37 Πανκράτιον = ἀρχαῖον μικτὸν ἀγωνισμὸς ποὺ εἶναι πά-
λη καὶ πυγμαχία μαζί.

38 Πολυδάμας ὁ ἀθλητὴς ὁ ὁποῖος διὰ τῆς δυνάμεως τῶν
χειρῶν τοῦ ἀνεχάτιζε τὴν φορὰν τῶν ἁρμάτων· εἶχε πνίξει καὶ
λέοντα. Εἶναι θεθαίως διάφορος τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὸν Ὀμη-
ρον Περι αὐτοῦ ὁμ. λε. ὁ Πιστων Πολυτεία 338 C λεπτομερέστε-
ρον δὲ ὁ περιηγητὴς Πausanias, Ἑλλάδος περιήγησις 6.5 (Η-
λείακά).

39 Μίλων ὁ Κρατωνιάτης Εξάκις ὀλυμπιονίκης σμυνηθεὶς
ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Σμυνηδοῦ. Εἰρησε τὸν στ. αἰ. π.χ. Περι αὐτοῦ
ὁμ. λε. ἐπίσης ὁ Pausanias (Ηλείακά 6.14.2).

40 Μαρσῖος καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ὀλύμπας ἀπὸ τὴν Φρυ-
γίαν. Εἶναι μυθικά πρόσωπα διαπρέψαντα εἰς τὴν Μουσικὴν. Ὁ

θά ἡδύναντο οὕτω ταχέως νά τυχουν τῶν στεφάνων καί τῆς δόξης, ἢ μόλις θά δ ἐφευγον τον ἐμπαιγμον δια τήν ἀνύπαρκτον σωματικήν των δύναμιν. Ἀλλ' οὔτε θεβαιώς ὁ Τιμόθεος⁴¹ ἀφοῦ ἐγκατέλεψε τήν μελωδίαν, ἐδᾶπανοῦσε τόν χρόνον του εἰς τας παλαιότρας. Δότι ἄλλως δέν θα ἡδύνατο νά διακρινεταί, ἀπό ὅλους εἰς τήν μουσικήν. Ἐ' αὐτός που ἦτο τόσο σπουδαῖος καλλιτέχνης, ὥστε καί νά δημιουργή ἐρεθισμῶν ὀργῆς διά τῆς σκληρᾶς καί αὐστηρᾶς ἁρμονίας, ὅπως θεβαιώς καί νά δημιουργή ἡρεμίαν καί γαλήνην πάλιν δια τῆς ἡρέμου καί γλυκείας ὁπότεν ἤθελε. Με αὐτήν τήν τέχνην πράγματι καί εἰς τόν Μ. Ἀλεξάνδρον ὅταν κάποτε ἔπαξε μέ τόν αὐλόν τό Φρυγιον μέλος⁴² λέγεται ὅτι ἐνῶ εἶχε παρατεθῆ δεῖπνον τον ἔκαμε νά σηκωθῇ ἐπὶ τά ὅπλα, καί ὅτ τον ἐπανεφέρει πάλιν πρὸς τους συνδεδυνοῦντας, ὅταν μετέβαλε τήν ἁρμονίαν πρὸς τό γλυκύ καί ἡρεμον. Τόσην δύναμιν καί εἰς τήν μουσικήν καί εἰς τους γυμναστικούς ἀγῶνας παρέχει ἡ ἐξάσκησης δια τήν ἀπόκτησιν τοῦ σκοποῦ τόν ὅποιον ἐπιδωκομεν.

6 Ἐπειδή ὁμως ἀνεφέρθην εἰς στεφάνους καί ἀθλητάς, ἐκεῖνα ἀφοῦ ὑποφέρουν μωρους κόπους καί ποικλοτρόπως ἀφοῦ αὐξήσουν τήν δύναμιν των ἀφοῦ ἰδρῶσουν μέν πολυ εἰς τας γυμναστικές ἀσκήσεις, **■** δεχθοῦν δε πολλοὺς πόνους καί πληγὰς εἰς τά γυμναστήρια, μέ πρόγραμμα δε καί διατροφήν οὐχί τήν πλεονεῦχαραστων, ἀλλά τῆς ἐκλογῆς τῶν γυμναστῶν, καί ὡς πρὸς τά ἄλλα γενικῶς διά νά μή χρονотριβῶ ὁμιλῶν περὶ αὐτῶν, τοιοῦτοτρόπως ζῶντες, ὥστε ὁ πρὸ τῶν ἀ

πρῶτος μάλιστα ἐτόλμησε νά διαγωνισθῇ πρὸς τόν Ἀπόλλωνα τιμωρηθείς σκληρῶς ἀπ' αὐτοῦ. Ἀπὸ τό αἷμα του ἐσχηματίσθι ὁ παραπόταμος τοῦ Μαϊάνδρου Μαρσους. Ἀναφέρονται ἀπό τόν Πλάτωνα Μινως 318 Β καί ἀπό τόν Ἡρόδοτον 7 26 καί ἀπό τόν Ξενοφῶντα Κυρου Ἀνάθαις 1 2, 8.

41 Περὶ τοῦ Τιμοθέου που ἦτο περιφημος σὺλητής, συνῶδος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀναφέρει ὁ Δίων Χρυσόστομος. Περὶ βασιλείας 1, 1 καί ὁ Πλουταρχος Ἡθικά. Περὶ Ἀλεξάνδρου τυχης, 2, 2, 335Α καί Περ μουσικῆς 1135D.

42 Ὁ Φρυγιος τρόπος τῆς μελωδίας εἶναι, πράγματι ἐνθουσιαστικός εἰς αὐτόν ἀντιστοιχεῖ ὁ τρίτος ἦχος τῆς θυζαντινῆς μουσικῆς.

γωνων θίος νά είναι προετοιμασία διά τους ἀγῶνας, τότε ἀκριβῶς ριπτόντα εἰς τόν ἀγῶνα καί, δοκμάζουσιν ὅλους τοὺς κόπους καί τοὺς κινδύνους, δια νά λαθούν τὸν στέφανον τῆς ἀγριελασ ἢ τοῦ σελίνου, ἢ κάποιου ἄλλου ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, καί νά ἀνακηρυχθῶν παρα τοῦ κήρυκος ν. κητά. Εἰς ἡμᾶς λοιπόν, εἰς τοὺς ὁποίους πρόκεινται θραβεῖα τοῦ θίου τόσοι θαυμαστά καί ὡς πρὸς τὸ πλῆθος καί ὡς πρὸς τὸ μεγαλεῖον, ὥστε εἶναι ἀδυνατον νά περιγραφοῦν δια τοῦ λόγου⁴³ καθευδόντες καί εἰς τὰ δυο πλευρά καί διασωμένο μέ πολλῇ ἀνεσιν καί ἐλευθερίαν, ἔθθα εἶναι δυνατόν νά τὰ λαθώμεν δια τῆς μᾶς χειρός, Εἰς τοιαυτὴν περιπτώσιν ὅμως θά εἴχε μεγάλην ἀξίαν εἰς τὴν ζωὴν ἢ ὀκνηρία, καὶ θεθαίως ὁ Σαρδανάπαλος θά ἤρχετο πρῶτος ἀπὸ ὅλους εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἢ καί ὁ Μαργιτης⁴⁴. ἂν θέλετε ὁ ὁποῖος οὔτε ἀροτροῦσε, οὔτε ἔσκαπτε οὔτε ἄλλο τι, δια τὴν συντήρησιν τοῦ εἰς τὴν ζωὴν ἔκαμνε, ὅπως λέγει ὁ Ὁμήρος, ἔάν πράγματι εἶναι τοῦ Ὁμήρου αὐτά. Ἀλλὰ μήπως εἶναι περσοότερον ἀληθὲς ὁ λόγος τοῦ Πιττακοῦ⁴⁵ **¶ 1** **¶** που λέγε· δι· «εἶναι δυσκόλον νά εἶναι κανεὶς ἀγαθός». Διότι πράγματι, ἀφοῦ διελθώμεν ἀπὸ πολλοὺς κόπους⁴⁶, μόλις καί, μετὰ θίας θά κατορθώσωμεν νά ἐπιτυχώμεν ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ περὶ τῷ ὅποιον ἐλέγομεν ἀνωτέρω, δι· δὲν ὑπάρχει παράδειγμα μεταξύ

43 Πρβλ «ὃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι» (Β Κορινθ 12, 4)

44 Σαρδανάπαλος ἢ Ἀσοουρμπανιμπάλ, ὁ μέγιστος ἐκ τῶν βασιλέων τῆς Ασσυρίας (883-859 π.Χ.), ὁρυτῆς τῶν ἀνακτόρων τῆς Νινευί καὶ θρῆλκός διὰ τὴν χλιδὴν καὶ τὴν τρυφήν τῶν τοῦ Ἡλ μεταφορικῶς σημαίνει, τρυφίλος καὶ ἀλλοπρόσαλλος, ἀκατάστατος. Ὁ Μαργιτης ἐξ ἄλλου εἶναι κωμικὸν πρόσωπον εἰς τὸ ὁμωνύμον σατυρικὸν ποιῆμα που ἀπεδιδετο εἰς τὸν Ὀμήρον. Περὶ τῆς μισοσότητος ὅμως τοῦ ἔργου ἤρχσαν ἀμφιβολίαι ἤδη ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους διὰ τοῦτο ἀμφιβάλλει καὶ ὁ Μ. Β. Καί τὸ ὄνομα Μαργιτης σημαίνει λαίμαργος, ἀσελγὴς μωρός.

45 Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος (650-659 π.Χ.), εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν.

46 Πρβλ «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλειαν τοῦ Θεοῦ» (Πράξ 14, 22) καὶ «τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡ μὴν πάντα ἀγάθ» οἱ θεοί» (Ξενοφ., Ἀπομν 2, 1, 20)

τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἀμελῶμεν, οὔτε νὰ ἀνταλλάσσωμεν τὰς μεγάλας ἐλπίδας μας με τὴν ὀλγοχρόνιον καλοζωίαν, ἐὰν θεθαίως δὲν θέλωμε νὰ κατασχυνθῶμεν καὶ νὰ τιμωρηθῶμεν, ὅχι μόνον τόσοι ἐδῶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων (καὶ τοὶ καὶ τοῦτο δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα διὰ τὸν ἔχοντα θεθαίως νουν) ὅσον εἰς τα, εἴτε ὑπὸ τὴν γῆν, εἴτε ὅπουδὴποτε τοῦ συμπαίτος ὑπάρχοντα δικαστήρια. Διότι δι' ἐκεῖνοι ποὶ ἀκούσιως δὲν ἐπραξε τὸ καθήκον τοῦ Ἰσως νὰ ὑπάρῃ κάποια συγχωρησις ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ δι' ἐκεῖνον ὅμως ὁ ὁποῖος ἐξεπίτηδες προετίμησε τὸ κακόν, **Β** οὐδεμία δ' καταλογία ὑπάρχει, ὥστε νὰ μὴ ὑποστῇ πολλαπλασίονα τὴν τιμωρίαν.

Τί πρέπει λοιπὸν νὰ πράξωμε; θα εἰπῇ Ἰσως κάποιος. Τί ἄλλο θεθαίως, παρὰ νὰ ἔχωμε φροντὶς διὰ τὴν ψυχὴν. ἐγκαταλείποντες πᾶσαν ἄλλην ἀσχολίαν μας,

7 Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ὑπηρετῶμεν τὸ σῶμα, ἐκτός διὰ τὰ πλέον ἀπαραίτητα ἀντιθέτως πρέπει νὰ παρέχωμεν εἰς τὴν ψυχὴν, ὅτι ἄρσιν, ἐλευθεροῦντες αὐτὴν δ' αὖτ' ἡθικῆς φιλοσοφίας ὥσαν ἐκ δεσμωτηρίου, ἀπὸ τὴν μετοχῇ τῆς εἰς τὰ πάθη τοῦ σώματος συγχρόνως δὲ καθιστῶντες καὶ τὸ σῶμα ἀνωτερον τῶν παθῶν. Εἰς τὸν στομάχον θεθαίως ταριάζει νὰ προσφέρωμεν τὰ ἀναγκαῖα ὅχι, ὅμως τὰ περισσότερον ἀπολαυστικά, ὅπως κάμνουν ἐκεῖνοι, ποὶ ὄνειρευνονται, τραπεζοκόμους καὶ μυσγειροὺς ἀναζητοῦντες αὐτοὺς παντοῦ καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. **Ε'** οἶονε, προσφέροντες φόρους εἰς κάποιον σκληρόν τύραννον ἀξιολύπητο, διὰ τὰς ἐνασχολήσεις αὐτὰς, ὑποφέροντες οὐχὶ ὀλγωτερον ἀπὸ τοὺς κολαζομένους εἰς τὸν ἄδην, ξαινόντες ἀσκοπῶς μαλλίᾳ διὰ τὸ πῦρ, μεταφέροντες ὕδωρ μὲ κόσκινον καὶ ἀντλοῦντες αὐτὸ εἰς διατρητὸν πίθον χωρὶς οὐδὲως νὰ ἔχουν τέλος οἱ κόποι των. Τὸ νὰ ἀσχολῇται δὲ κάποιος μὲ κομμώσεις καὶ ἐνδυμὰτα πέρα τῶν ἀναγκαιῶν φανερώνει ὅτι, ἀνήκει ἢ εἰς τοὺς δυστυχεῖς, ὅπως λέγει ὁ Διογένης⁴⁷, ἢ εἰς τοὺς ἀδίκους.

47 Διογένης ὁ κυνικὸς φιλόσοφος. Αναφέρει περὶ αὐτοῦ ἄλλος Διογένης, ὁ Λαέρτιος εἰς τὸ ἔργον του «Βίοι καὶ γνῶμα. τῶν

Ὡστε τὸ νὰ εἶναι καὶ νὰ ὀνομάζεται κανεὶς καλλωπιστής, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ θεωρῇται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐπαίσχυντον πρᾶγμα, ὅπως ἡ ἀκολασία ἢ αἱ παραιομοὶ συζυγικά, σχέσεις. Διότι τί θα ἐνδεφερε ἕνα φρονιμον ἄνδρα νὰ φορεσθῇ ποδῆρην πολυτελεῆ χιτῶνα, ἢ ἢ κάποιο ἀπὸ τὰ ἀπλᾶ ἔνδυματά, ἐφ' ὅσον τιποτε δὲν τοῦ λειπεί, ὥστε νὰ τον προφυλάσῃ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ ἢ τὸν καυσῶνα, Καὶ δ' ὅλας τὰς ἄλλας ἐπισης ἀνάγκης κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δὲν πρέπει νὰ τακτοποιούνται. περισσότερον ἀπὸ ὅσον χρειάζεται, οὔτε νὰ περιποιούμεθα τὸ σῶμα περισσότερον, ἢ καλύτερον ἀπὸ ὅσον συμφέρει εἰς τὴν ψυχὴν. Διότι, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον δυνειδος διὰ τὸν ἄνδρα, δι' ἐκείνον θεβαιῶς ὁ ὁποῖος ἀληθῶς εἶναι ἄξιος νὰ ὀνομάζεται, ἄνθρωπος, νὰ εἶναι καλλωπιστής καὶ φιλόσαρκος, ἢ νὰ ὑποτάσσεται δουλικῶς εἰς οἰονδήποτε ἄλλο πάθος. Διότι, ἡ ἀποκλειστικὴ φροντίς διὰ τὴν τελείαν σωματικὴν εὐεξίαν δὲν χαρακτηρίζει, ἄνθρωπον που γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε που ἔχει σαφὴ γνώσιν τοῦ σοφοῦ παραγγέλματος, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι αὐτὸ πού φαίνεται. Ἐξ ἀλλὰ χρειάζεται περισσότεραν σοφίαν διὰ τῆς ὁποίας ἕκαστος ἐξ ἡμῶν θὰ γνωρίσῃ ὁποῖος πράγματι εἶναι. Τοῦτο ὅμως δι' ἐκείνους πού δὲν ἔχουν ἐξαγνίσει τὴν σκέψιν τῶν εἶναι περισσότερον ἀκατόρθωτον, ἀπὸ τὸ νὰ ἀντικρυσθῇ κάποιος τὸν ἥλιον μὲ ἀσθενεῖς τοὺς ὀφθαλμούς του. Κάθαροις δὲ τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν συντόμως καὶ μὲ τρόπον καταινοητὸν διὰ σᾶς, εἶναι νὰ περιφρονῶμεν τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθήσεων νὰ μὴ τρέφωμε τοὺς ὀφθαλμούς μὲ τὰς ἀτόπους ἐπιδειξεις τῶν θαυματοποιῶν, ἢ μὲ τὴν παρατήρησιν τῶν σωμάτων που κεντρίζουν τὴν ἡδονήν.

182 A οὔτε νὰ πλημμυρίζωμε τὰς ψυχὰς μας μὲ τὸ ἄκουσμα διεφθαρμένων ἀομάτων, διότι εἶναι φυσικὸν ἀπὸ τοιοῦτου εἶδους μουσικὴν νὰ γεννῶνται πάθη δουλοπρεπειας καὶ ἐξευτελισμοῦ. Ἀλλὰ ἀντιθέτως πρέπει

ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκίμησάντων» β, 2, 54, ὅτι, δταν κάποτε, παῖς ἔτι ὢν εἶδε κάποιον νὰ καλλωπίζεται, εἶπε τὴν περίφημον φράσιν «Εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖς· εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας, ἀδικοεῖς» Δηλαδή ἂν μὲν καλλωπίζεσαι διὰ νὰ φαίνεσαι ἄνδρας, δὲν τὰ καταφέρνεις ἂν πάλιν καλλωπίζεσαι, ὅπως αἱ γυναῖκες, ἀδικοεῖς τὴν ἀνδρικήν σου φύσιν.

νά επιδιώκωμε τὴν ἄλλην μουσικὴν, τὴν καλυτέραν καὶ τὴν ὁδηγοῦσαν εἰς τὴν θελτιωσιν τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Δασιδ, ὁ ποιητὴς τῶν ἱερῶν ψαλμῶν χρησιμοποιοῦν, ἐθεράπευεν, ὅπως λεγοῦν, τὸν βασιλέα Σαουλ ἐκ τῆς παραφροσύνης⁴⁸. Λέγεται ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ Πυθαγόρας⁴⁹, ὅταν συνήνητσε γελωτοποιούς μεθύοντας, διέταξε τὸν ἀρχηγὸν τῶν ποιῶν ἐπαιζε αὐλόν, ἀφοῦ μεταβάλλει τὴν ἁρμονίαν ποὺ προσεκάλει τὸν γέλωτα, νά παιξῇ εἰς αὐτοὺς μὲ τὸν αὐλὸν τὸ Δωριον μέλος⁵⁰. **Β** ἐκεῖνο, δὲ ὅτι, τόσοσιν συνήλθον ὑπὸ τοῦ μέλους, ὥστε ἀφοῦ ἔρριψαν κατὰ γῆς τοὺς στεφάνους, ἀπεχωρήσαν σινεσταλμένοι ἀπὸ ἐντροπῆν. Ἄλλοι, πάλιν ὑπὸ τοὺς ἤχους τοῦ αὐλοῦ συμπεριφέρονται ὥς οἱ Κορυθάντες καὶ αἱ Βάκχαι⁵¹. Τόσων μεγάλῃ εἶναι ἡ διαφορά τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὑποῦς ἀπὸ τῆς κακῆς μουσικῆς. Ὡστε λοιπὸν ὀλιγωτερον σεῖς πρέπει νά μετέχετε τῆς σημερινῆς ἐπικρατοῦσης ταύτης μουσικῆς καὶ γενικωτερον τῶν οἰωνοῦν αἰσχυρῶν. Ὅσων διὰ τὰ παντὸς εἰδους ἀρώματα ποὺ ἐξατμίζονται καὶ ἀναμιγνύονται εἰς τὸν ἀέρα προκαλοῦνται ἡδονὴν εἰς τὴν ὁσφρησιν, ἢ νά ἀλείψετε με μύρα, ἐντρέπομαι καὶ νά τὰ ἀπαγορεύσω. Ἐπίσης τί θὰ ἡδυνάτο νά εἴπῃ τις διὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νά ἐπιδιώκετε τὰς ἀπολαύσεις τῆς ἀφῆς καὶ τῆς γεύσεως, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι αὐταὶ ἐξαναγκάζουν. **Γ** ἐκείνους ποὺ ἀσχολοῦνται περὶ τὴν ἀναζήτησιν αὐτῶν νά ζοῦν ὅπως τὰ κτήνη, συγκατανεύοντες εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς γαστροῦ καὶ τῶν ὑποκάτω αὐτῆς.

Μὲ ἓνα λόγον πρέπει νά περιφρονῇ ὅλα τὰ τοῦ σωματος, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν θέλει νά καταθυβισθῇ εἰς

48 Α' Βασιλ. 16, 23

49 Πυθαγόρας, ὁ μέγας μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος, ἀλλὰ καὶ μουσικὸς ἀριστὸς (στ' αἰ π.Χ.)

50 Δωριον μέλος εἶναι ἡ σοβαρὰ μουσικὴ· εἰς τὴν Βυζ. μουσικὴν ἀντιπροσωπεύεται μὲ τὸν πρῶτον ἦχον.

51 Οἱ Κορυθάντες ἦσαν ἱερεῖς τῆς Κυβέλης εἰς τὴν Φρυγίαν, οἱ ὁποῖοι ὠργιάζον κατὰ τὴν λατρείαν της καὶ τόσοσιν ἐνεθούσιαζαν τὴν Θεάν, ὥστε ἔφευγε πρὸς τὰ βάσι ἀναζητοῦσα τὸν ἐραστὴν της Ἀτιν. Αἱ Βάκχαι πάλιν ἦσαν ἱερεῖαι τοῦ Διονυσίου ὀνομαζόμεναι καὶ Μαινάδες ὀργιάζουσαι καὶ αὐταὶ κατὰ τὴν λατρείαν τοῦ καὶ πάντοτε μεθύουσαι.

τόν θόρβορον τῶν ἡδονῶν αὐτοῦ, ἢ τοῦλάχιστον τόσον νά φροντιζῇ περι αὐτοί, ὅσον, ὅπως λέγε ὁ Πλάτων⁵², διὰ νά το ἀποκτήσῃ φίλον καί ὑπηρετήν εἰς τήν ἡθικήν φιλοσοφίαν, ὁμοιάζων περιπου μέ τον Παῦλον ὁ ὅποιος συμβουλεῖ νά μὴ ἔχωμεν καμμ.αν φροντίδα περι τοῦ σώματος που νά γίνεται ἀφορμή κατωτερων ἐπιθυμ. ὦν⁵³. Ἀλλωστε κατα τί διαφέρουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι φροντίζουν δια το σῶμα μέν πῶς νά εὑρίσκεται εἰς ἀρίστην κατάστασιν, τήν ψυχὴν δέ ἡ ὁποία θα χρησιμοποιοῖ αὐτό τήν περιφρονούσιν ὡς μὴ ἔχουσιν οὔδεμίαν ἀξίαν, ἀπό ἐκείνους οἱ ὅποιοι φροντίζουν δια τὰ ὄργανα, **Δ** παραμελοῦν ὅμως τήν τέχνην ἡ ὁποία ἐνεργεῖ μέσω αὐτῶν, καθ' ὁλοκληρίαν λοιπόν ἀντιθέτως, πρέπει νά τιμωροῦν καί νά συγκρατοῦν αὐτό, ὅπως ἀκριβῶς τάς ἐπιθυμίας τῶν θηριων, καί χρησιμοποιοῦντες τήν λογικήν ὡς μαστιγιον νά πλησιάζουν καί νά καταπαύουν τόν θόρυθον καί τήν ταραχήν που δημιουργεῖται, εἰς τήν ψυχὴν ἀπό αὐτό, καί ὅχι ἀφήνοντας ἐλευθερον κάθε χαλινόν ἡδονῆς νά περιφρονούν τόν νοῦν, ὅπως ὁ ἵππευς που ἀγεταί καί φέρεται, παραιορόμενος ἀπό ἀδαμάστους καί ἀφηγιασμένους ἵππους ἐπίσης πρέπει νά μνημονευσωμε τόν Πυθαγόραν, ὁ ὁποῖος ὅταν παρετήρησε ὅτι κάποιος ἐκ τῶν μαθητῶν του περιποιεῖτο ἰδιαίτερος τὸ σῶμα του μέ γυμναστικὰς ἀσκήσεις καί τροφάς, τοιοῦτοτρόπως ὠμίλησε «Δέν θά σταματήσῃς νά κατασκευάζῃς δυσκολωτέραν τήν φυλακὴν σου», **Ε** Διὰ τοῦτο λοιπόν λέγουν ὅτι καί ὁ Πλάτων, ἐπειδὴ προέβλεψε τήν θλάθην που προέρχεται ἐκ τοῦ σώματος, ἐξεπίτηδες ἐγκατεστάθη εἰς μίαν νασηράν τοποθεσίαν τῆς Ἀττικῆς, τήν Ἀκαδημίαν⁵⁴, διὰ νά περιορίξῃ τήν ὑπερβολὴν ἀνεσιν καί εὐεξίαν τοῦ σώματος, ὅπως περικόπτομεν ἀπὸ τὴν ἀμπελον τοὺς περιττοὺς

52 Πολιτεία 498 Β

53 Ρωμ 13 14 Γαλ. 5, 16.

54 Αὐτὸ τὸ ὄνομα εἶχεν ἡ τοποθεσία καί πρὸ τοῦ Πλάτωνος, ὡς γυμναστήριον ἀφιερωμένον εἰς τὸν μυθικὸν ἥρωα τῶν Ἀθηνῶν Ἀκάδημον. Εἶναι ἡ καὶ σημερινὴ ὀνομαζομένη «Ἀκαδημία Πλάτωνος» οὐναικία πλησίον τοῦ Κολωνοῦ. Βλέπε καὶ Αἰλιανοῦ, Ποικιλ. Ἱστορία 9, 10.

θλαστούς Ἐγὼ μάλιστα ἤκουσα καὶ ἰατροὺς νὰ λέγουν ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ ὑγεία τοῦ σώματος εἶναι ἐπικίνδυνος⁵⁵

8. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ὑπερβολικὴ αὕτη φροντίς τοῦ σώματος καὶ εἰς τὸ ἴδον τὸ σῶμα εἶναι ἀνωφελος καὶ εἰς τὴν ψυχὴν εἶναι ἐμπόδον, τότε ὅπως ἂν ποτε ἡ ὑπαδουλοῦσις εἰς αὐτὸ καὶ περιποιήσις τοῦ εἶναι φανερά παραφροσύνη. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν βεβαίως ἀσκηθῶμεν νὰ περιφρονῶμεν τὸ σῶμα, **189 Α** καθόλου βεβαίως δὲν θὰ θεωρήσωμεν ἀξιοθαυμαστον κάποιον ἄλλο ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν. Διότι, ποῖαν ἐπὶ πλέον χρῆσιν θὰ κάμωμε τοῦ πλοῦτου, ὅταν περιφρονῶμεν τὰς μέσας τοῦ σώματος ἡδονάς; Ἐγὼ μὲν δὲν βλέπω καμμίαν, ἐκτὸς μόνον, ὅπως λέγουν τὰ παραμύθια διὰ τοὺς δράκοντας, ἐὰν προξενῇ κάποιον εὐχαρίστησιν νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ νικῇ φυλάσσων θησαυροὺς κρυμμένους εἰς τὴν γῆν. Ἀσφαλῶς ὅμως ἐκεῖνος που ἔχει ἐκπαυεῖσθαι νὰ εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἀνωτερος ἀπὸ αὐτά, μετὰ πολλῆς δυσκολίας θὰ προετιμα ποτέ, εἴτε μὲ τὰς πράξεις εἴτε μὲ τοὺς λόγους, κάποιον ταπεινὸν καὶ αἰσχρὸν πρᾶγμα. Διότι ἐκεῖνο που περισσεύει ἀπὸ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ ἂν ἀκόμῃ εἶναι ψήγμα χρυσοῦ τῆς Λυδίας ἢ ἔργον τῶν χρυσοφόρων μυρμήκων⁵⁶ τὸσον περισσότερον θὰ τὸ περιφρονήσῃ, ὅσον ἀκριβῶς ὀλιγωτερον θὰ τὸ ἔχῃ ἀνάγκην βεβαίως δὲ τὸ πόσον καὶ ποῖον εἶναι ἀπαραίτητον θὰ τὸ καθορίσῃ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς φύσεως καὶ οὐκ τῶν ἡδονῶν. **Β** Διότι ἐκεῖνοι που ὑπερβαίνουν τὰ ἀναγκαῖα ὅρια τῆς φύσεως, ὁμοιάζουν μὲ αὐτοὺς ποὺ φέρονται πρὸς τὴν κατωφέρειαν καὶ δὲν ἔχουν ποῦ νὰ στηρίξουν τοὺς πόδας τῶν καὶ εἰς οὐδὲν σημεῖον τῆς πρὸς τὰ κάτω φορᾶς σταματοῦν, ἀλλὰ ὅσον περισσότερα παθεῖν νὰ ἀποκτήσουν, ἀλλὰ τόσα χρειάζονται ἢ καὶ περισσότερα διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐπιθυμίας τῶν, συμ-

55 Πρὸς τὸν Ἱπποκράτους Ἀφορισμοὶ 1, 3 καὶ ἰδίᾳ 16. 26 ἔνθα λέγει «Πάν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον» Εἶναι γνωστὰ ἄλλωστε αἱ ἱατρικαὶ γνώσεις τοῦ Μ. Β. καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων καὶ συγγραμμάτων τοῦ Ἰδία τέως δὲ ἐκ τοῦ εἰς τὸν παρόντα τόμον λόγου τοῦ «Κατὰ μεθυσάντων»

56 Κατὰ τὴν μυθολογίαν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ γνωστοῦ Πακτωλοῦ ποταμοῦ τῆς Λυδίας καὶ ἐν τῇ ψάμμῳ γίνονται μυρμη-

φωνως πρὸς τὸν Σόλωνα τὸν υἱὸν τοῦ Ἐξηκεστίδου»
ὁ ὁποῖος λέγει:

«Δια τοὺς ἀνθρώπους δὲ δὲν ὑπάρχει καθωρισμένοι
ὄριον τοῦ πλούτου»

«Ὡς χρησιμοποιοῦμεν ὁμῶς καὶ τὸν Θεογονίαν ὡς
διδάσκαλον εἰς αὐτὰ ποὺ λέγει.

«Ὅτι «Δὲν ποθῶ οὔτε εἶχμαι νὰ εἶμαι πλούσιος, ἀλλὰ
νὰ ἡδυναμῇ νὰ ζῶ ἀπὸ τὰ ὀλίγα χωρὶς νὰ
ἔχω οὐδὲν κακόν»⁵⁸

Ἐγὼ δὲ θαυμάζω καὶ τοῦ Διογένοους τὴν περὶ φρό
νησιν ὁλῶν τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, ὁ ὁποῖος μαλιστα
δεκήρυξεν ὅτι εἶναι πλουσιώτερος καὶ τοῦ μεγάλου
Βασιλέως⁵⁹, ἀφοῦ ὀλιγωτέρα ὑποῦσα ἐκείνος, ἔχρεα
ζέτο εἰς τὴν ζωὴν ἐνῶ ἀντιθετῶς ἐκ ἡμᾶς οἱ δὲν θα
εἶναι ἀρκετὸν, ἀνὶ δὲν ἔχωμε τὰ ἀνθρώπινα τάλαντα τοῦ
Πέθου τοῦ Μυσαίου⁶⁰, καὶ τόσα καὶ ἄλλα τόσα στρεμ
ματα γῆς καὶ ἀγέλας κτηνῶν ἀναρθητοῦς. Ἀλλὰ νο
μίζω ὅτι πρέπει καὶ ὅταν ὁ πλοῦτος ἀποσιμᾷ νὰ μὴ
τὸν ποθοῦμε καὶ ὅταν ὑπάρχη νὰ μὴ μεγαλοφρονῶ
μεν δια τὴν ἀπόκτησιν αὐτοῦ μᾶλλον⁶¹. II παρα δια
τὴν γνώσιν τοῦ πῶς νὰ τὸν διαθέτωμεν. Δὲν καλῶς ἔ
χει καὶ τὸ περὶ Σωκράτους, ὁ ὁποῖος εἰς
κάποιον πλούσιον ἄνδρα ποὺ ἐμεγαλοφρόνει δια τὰ
χρήματα τοῦ εἶπεν ὅτι δὲν θα τὸν θαύμασθαι προηγουμέ
νως πρὶν ἀποδειχθῇ ὅτι γνωρίζει καὶ πῶς νὰ τὰ χρησι
μοποιῇ⁶². Ἡ δὲ Φειδίας μὲν καὶ ὁ Πολυκλείδης ἐάν ἐμε

κες ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον ἢ δὲ ψάμμος ἢ ἀναφερομένη
ἐστὶ χρυσίου (Ἡροδότου ἱστορία 3 102)

57 Βλέπε Σόλωνος ἀποσπάσματα 1 5 7 ὅπου τὸ χωρίον
ἔχει οὕτω

«Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποιο κεῖται»

58 Θέογονος Ἔρως καὶ Ἡμέρα στίχ. 1155 1156

59 Οὕτως ὠνόμαζον συνήθως οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνας τὸν βα
σιλέα τῶν Περσῶν

60 «Πυθὸς δὲ Ἄττος ἀνὴρ Λυδός» ὁ ὁποῖος τὸ 481 π.Χ.
ἔθρεψε ὅλην τὴν στρατιάν τοῦ Ξέρξου ποὺ ἐξεδιέστρεψε κατὰ
τῆς Ἑλλάδος Βλ. Ἡροδότου ἱστορία 7 27 κ.ε.

61 Πρὸς τοὺς πλουσίους ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ
ὕψηλοφρονεῖν μηδὲ ἡλιπκένει ἐπὶ πλοῦτι ἀθλιότητι. » Α. Τ.
μοθ 6 17, Βλ. καὶ Λοκκ 12 20

62 Πρὸς Πλάτωνος Εὐθυδήμος 280 D

γαλοφρόνουν δ' αὖ τον χρυσόν καί τον ἑλεφαντόδοντα, μέ τα ὅποια κατεσκεύασαν, ὁ μὲν τὸν Δία εἰς τοὺς Ἥλειους⁶³, ὁ δὲ τὴν Ἥραν εἰς τοὺς Ἀργεῖους, θὰ ἐγίνοντο καταγέλαστοι ὑπερηφάνευσμένοι δ' αὖ ξενὸν πλοῦτον καὶ παραμερίζοντες τὴν τέχνην, διὰ τῆς ὁποίας καὶ ὁ χρυσὸς ἀποδεκνύεται ωραιότερος καὶ πολὺ μότερος ἡμεῖς δὲ ὅταν πιστεῦωμεν ὅτι ἡ ἀρετὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον δέν εἶναι, ἀρκετὸς στολσμὸς, νομιζομέν ὅτι ἡ διαγωγὴ μας αὐτὴ εἶναι ὀλιγωτερον ἐπαισχυντος

¶ Ἐ 'Αλλ' ἔστω, τὸν πλοῦτον μὲν θὰ παραβλέψωμε, καὶ θὰ περφρονήσωμε τὰς μέσῳ τῶν αἰσθησεῶν ἡδονὰς θὰ ἐπιδιώκωμεν ὁμῶς τὰς κολακείας καὶ τὰ ἐγκώμια, καὶ θὰ μὴ μῶμεν τὴν φιλοκέρδειαν καὶ τὴν πανουργίαν τῆς ἀλωπεκος ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἀρχιλόχος⁶⁴, 'Ἀλλὰ δὲ' ἓνα συνετὸν ἄνθρωπον δέν ὑπάρχει, κατ' ἄλλο τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ περισσότερον, ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν, καὶ τὴν ἐνασχόλησιν μετὰς σκέψεις καὶ γνώμας τῶν πολλῶν, καὶ νὰ μὴ τοποθετῇ ὡς ὁδηγὸν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ὀρθοφροσυνὴν, ὥστε καὶ ἂν ἀκόμη χρειασθῇ νὰ ἀντιλέγῃ πρὸς ὅλους τοὺς ἄνθρωπους καὶ ἂν ἀκόμῃ πρέπει νὰ εἶναι, ἄσημος καὶ νὰ κινδυνεύῃ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ⁶⁵, καθόλου νὰ μὴ προτιμήσῃ νὰ μετακινηθῇ ἀπὸ τὰ ὀρθῶς παραδεδεγμένα ὡς ἀληθῆ 194 Α. Ἄλλως ἐκεῖνος ποὺ δέν συμπεριφέρεται τοιοῦτοτρόπως κατὰ τί θὰ εἴπωμεν ὅτι διαφέρει, ἀπὸ τὸν Αἰγυπτίων⁶⁶ μάγον.

63. Ἔνωεῖ τὸ χρυσελεφάντινον ἀνάμα τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ποὺ θεωρεῖται ἐν ἑκ τῶν ἐπὶ θαυμάτων

64. Ἀρχιλόχος ὁ Πάριος (α ἡρσιζ αἰ π.Χ.) λυρικός σατιρικός ποιητής. Ὁ μῦθος τῆς ἀλωπεκος δέν δεσώθῃ φαίνεται, ὁμῶς ὅτι ἦτο χαρακτηριστικός διότι, τὸν ἀναφέρουν πολλοὶ συγγραφεῖς, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Πλάτων, Πολιτεία 365 C, ποὺ ἔχει, ὑπ' ὄψει τοῦ ὁ Μ. Β.

65. Πρὸς «Μακάριοι ἔστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὅρων ψευδόμενοι. ἔνεκεν ἐμοῦ» (Ματθ 5 11, καὶ «ὡς περ καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίφημα (= σκουπίδι) ἕως ἄρτι» (Α Κορινθ 4, 13).

66. Πρόκειται διὰ τὸν μάντιν Πρωτέα, δοῦλὸν τοῦ Ποσειδῶνος, τὸν ὅποιον υπέταξεν ὁ Ὀδυσσεύς μετὰ τὴν συμβολὴν τῆς Εἰδοθέας (Ὀμήρου Ὀδυσσεῖα δ 351 κ. ἐ καὶ 455). Πρὸς καὶ Πλάτωνος, Εὐθυδημος 288 C

ὁ ὁποῖος ἐγ γινετο ὁπόταν ἤθελε φυτοὶ ἢ θηρίον καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ ὅλα τὰ ἀντικείμενα, Με ἐκείναις θα ὁμοιάζῃ λοιπὸν ἀν καὶ αὐτός τωρὰ μὲν θά ἐγκωμιάζῃ τὴν δικαιοσύνην ἐμπροσθεὶ ἐκείνων που τὴν ἀγαποῦν τωρὰ δὲ τοὺς ἀντιθετοὺς θα λεγῇ λόγους, ὅταν αὐτὰ λαμβάνεται, ὅτι κυριαρχεῖ ἡ ἀδικία, πρᾶγμα τὸ ὅποιοι εἶναι, ἴδιον τῶν κολακῶν. Καὶ ὅπως ἀκρ-θῶς λέγουν διὰ τὸν πολυποδα⁶⁷ ὅτι ἀλλάζει χρῶμα ἀναλόγως τοῦ ἐδάφους εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται, τοιαυτοτρόπως καὶ αὐτός θά μεταβάλλῃ τὴν γνώμην του ἀναλόγως τῶν ἀντιλήψεων τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποῖους συναναστρέφεται.

Ἄλλα ταῦτα μὲν καὶ ἐκ τῶν ἰδ-κῶν μας βιβλίων θα διδασθῶμεν τελειότερον. **B** πρὸς τὸ παρὸν ὁμῶς, ἐν εἶδος σκιαγραφίας τῆς ἀρετῆς θά περιγραφῶμεν ἐκ τῆς ἐξωθεν τοῦ Χριστιανισμοῦ παδείας. Διότι δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπιμελῶς συλλέγουν ἐξ ἐκάστου τὴν ὠφέλειαν εἶναι φυσικὸν πολλοαὶ καὶ ἀπο πολλὰ σημεῖα νὰ γίνωνται αἱ προσθῆκαι ὅπως ἀκρ-θῶς συμβαίνει μὲ τοὺς μεγάλους ποταμούς (που μεγαλῶνουν μὲ τοὺς παραποτάμους τῶν). Διότι, ἡ προσθήκη ὀλίγον κατ' ὀλίγον δὲν ἰσχύει περισσότερον διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν χρημάτων, ἀπὸ ὅσον ἰσχύει, δι' οἵανδήποτε σοβαρὰν καὶ σκόπεμον ἐνασχόλησιν, ὅπως ὀρθῶς ἐπίστευεν ὁ ποιητής⁶⁸. Ὁ μὲν Βίας⁶⁹ λοιπὸν εἰς τὸν υἱὸν του ἀνεχώρει διὰ τὴν Αἴγυπτον, καὶ πού ἤρωτα τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ διὰ νὰ τὸν

67 Πολυποὺς εἶναι τὸ ἀρχαῖον διῶμα τοῦ ὀκτάποδος, ἀλλὰ καὶ φυτοῦ καὶ ἐντόμου· τὰς αὐτὰς ἰδιότητας, ὡς γνωστὸν, ἔχει καὶ ὁ χαμαλέον, ἐκεῖνος ὁμῶς ἀλλάζει χρῶμα ἀναλόγως τοῦ χρωματός τῶν δένδρων καὶ τῶν φυλλῶν εἰς τὰ ὅποια κινεῖται. Προφανῶς ὁ M. B. δὲν χρησιμοποίησεν τὴν εἰκόνα τοῦ χαμαλέοντος, ἀλλὰ τὴν τοῦ πολυποδος διότι θέλει νὰ τονίσῃ τὴν ὁλοκαίρην που γίνεται ἀναλόγως τοῦ χρωματός ἀφοῦ ἀμέσως θα παρβάλῃ τὴν εἰκόνα πρὸς τὸ περιβάλλον τῶν ἀνθρώπων, ὁλλώστε τὴν ἴδιαν εἰκόνα χρησιμοποιοῦν καὶ ὄλλοι, συγγραφεῖς.

68 Μᾶλλον ἐννοεῖ τὸν ποιητὴν Ἡσίοδον Πρβλ. Ἔργα καὶ Ἡμέραι 359 ἐνθα λέγεται:

«Εἴ κεν σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθοῖς».

Ἡ φράσις, ὡς γνωστὸν, ἔχει γινε παροιμιώδης διατυπωμένη κατὰ διάφορον τρόπον εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς πρβλ. τὰ ἡμέτερα «φασουλί, τὸ φασουλί γεμίζει τὸ σακκούλι» «σταλαματιά σταλαματιά γεμίζει ἡ στάμνα ἡ πλατιά» κλπ.

69 Βίας ὁ Πριηνεὺς (ε σι π χ) εἰς τῶν ἐπτά σοφῶν

εὐχαριστήση, εἶπεν ὅτι Ἐπρεπε νὰ ἀποκτήσῃ ἐφόδιον διὰ τὸ γῆρας. **¶** Ἐννοῶν θεβαιῶς ὡς ἐφόδιον τὴν ἀρετὴν, ἃν καὶ περιέκλειεν αὐτὴν εἰς πτενὰ ὄρια ἀφο' θεβαιῶς περιωρῶζε τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφελείαν μόνον εἰς τὸν ἐπ' γε. ὦν ἀνθρωπινον βίον. Ἐγὼ ὁμῶς καὶ ἃν ἀκόμῃ ἐννοῇ κάποιος τὸ γῆρας τοῦ Τιθωνοῦ⁷⁰ ἢ τοῦ Ἀργανθωνίου⁷¹, ἢ τοῦ ὁμοῦ μας μακροβιωτάτου Μαθουσάλα⁷², ὁ ὁποῖος λέγεται ὅτι ἔζησε παρα τριακοντα χιλία ἔτη, ἢ ἀκόμῃ καὶ ἃν μετρά ὅλον τοῖν χρόνον ἀπο τὸν ὁποῖον ἐπῆρξαν οἱ ἄνθρωποι, θα γελάσω ὅπως γελῶμεν με' τὰς παιδικὰς σκέψεις ἐπεὶ δὴ ἀπαλογιζομαι τὴν μακροχρόνιον καὶ ἀνευ γηρατος αἰωνιότητα τῆς ὁποίας οὐδὲν τέρμα εἶναι δυνατόν νὰ συλλαβῇ ὁ νοῦς καὶ ὄχι περισσύτερον θεβαιῶς νὰ ὑποθεσῶμεν τέλος τῆς ἀθανάτου ψυχῆς. **¶** Πρὸς τὴν ὁποίαν αἰωνιότητα θὰ συνεβουλεύον νὰ ἀποκτῶνται τὰ ἐφόδια κινεῖντες πάντα ἁθον, κατὰ τὴν παραμυάν, ἀπο τὸν ὁποῖον θα ἡδυνάτο νὰ προκυψῇ κόπος αὐφέλεια διὰ σᾶς εἰς τὴν αἰωνιότητα. Προσῆχ' ὁμῶς μὴπως δειλιάσωμεν ἐπεὶ δὴ τὰ ἐφόδια αἰτὰ εἶναι δυσκόλα καὶ ἅπα τοῖν κόποι ἀπεναντίας ἀφοῦ ἐνθυμηθῶμεν ἐκεῖνοι που συνεβουλεύσεν, ὅτι πρέπει, ἔκαστος νὰ ἐκλέγῃ μὲν τὸν ἀριστον τρόπον ζωῆς νὰ ἐλπίζῃ δὲ ὅτι, με τὴν συνεθεῖαν θὰ ἀποθῇ εὐχάριστος⁷³, νὰ ἐπιχειρῶμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ ἀρίστα. Διότι εἶναι αἰσχρὸν πρᾶγμα, ἀφοῦ δαπανήσωμεν ἀσκόπως τὸ πα-

70 Ὁ Τιθωνὸς εἶναι μυθολογικὸν πρόσωπον ποῦ διὰ τὴν ὄψαιότητά του ἔκπεσε αἰζῶγον ἡ θεὰ Ἥω (= αὐγή). Τῇ μεσιτείᾳ τῆς οὐ θεοὶ τοῦ ἔχαρσαν τὴν ἀθανάσιαν οὐχ ὁμῶς καὶ τὴν αἰωνίαν νεότητά οὕτως εἰς θαυμάσιον γῆρας ἦτο δυστυχὴς τότε οἱ θεοὶ τὸν ἐλυπήθησαν καὶ τὸ μετεμόρφωσαν εἰς τέττιγα (βλ. Ὅμηρου Ὕμνος εἰς τὴν Ἀφροδίτην 218 κ. ε.).

71 Ὁ Ἀργανθωνίος ἦτο βασιλεὺς τῆς ἐλληνικῆς ἀποικίας εἰς τὴν Ἰσπανίαν Ταρτησσός (600 π.χ.). Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι ἔζησεν 120 ἔτη (Ἱστορίαι 1. 163) ἐνῶ ὁ Λουκιανὸς 150 (Περὶ μακροβιότητος 10).

72 Οἱ βίους ἄνδρας (Ἐνώχ Νῶε Ἰωβ κ. α.), ὁ Ἀδάμ δὲ ἔζησεν 930 ἐτη (Γεν. 5. 27). Ἡ Παλ. Διαθήκη ἀναφέρει, καὶ ἄλλους μακροβίους ἄνδρας (Ἐνώχ Νῶε Ἰωβ κ. α.) ὁ Ἀδάμ δὲ ἔζησε 930 ἐτη (Γεν. 5. 3).

73 Πρόκειται περὶ γνωμικοῦ τῶν Πυθαγορείων (βλ. Πλουτάρχου, Ἠθ. καὶ Περὶ ἐξορίας 8. 602 C).

ρόν τῆς ζωῆς μας. ἀργότερον κάποτε νά ἀνακαλῶμεν εἰς τὴν μνήμην τὸ παρελθόν, ὅτε πλεον ουδεμὰ ὠφελεία δὲν θά εἶνα· δυνατὸν νά προκύψῃ ἐκ τῆς λυπῆς δια τὸν ἀπολεσθέντα χρόνον.

Ἐγὼ μὲν λοιπὸν ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια θεωρῶ ὡφελιμώτατα. Ἐἰς ἄλλα μὲν τώρα ἐξεθεσα, ἄλλα δὲ καθ' ὅλην τὴν ζωὴν μου θά σᾶς συμβουλεύω· οἱς δὲ ἐκ τῶν τριῶν εἰδῶν νοσημάτων νά μὴ φανήτε ὅτι ὁμοιάζετε μὲ τὸ ἀνίατον, οὔτε νά δείξετε ὅτι ἡ νόσος τῶν φρενῶν εἶναι ὁμοία περιποι με τὴν νόσον ἐκείνων ποὶ ὑποφέρουσιν σωματικῶς. Ἐκεῖνοι μὲν δηλαδὴ οἱ ὅποιοι ὑποφέρουσιν ὀλίγον, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ἔρχονται πρὸς τοὺς ἰατροὺς ἐκείναι δὲ οἱ ὅποιοι ἔχουσιν καταληφθῆ ἀπο μεγαλύτερα ἀρρωστήματα. ~~Ἐκείνοι μὲν~~ ἀπὸ μόνοι των προσκαλοῦν τοὺς θεράποντας ἰατροὺς νά τοὺς ἐπισκεφθοῦν εἰς τὸν οἶκον των αὐτοὶ ὅμως οἱ ὅποιοι ἐφθασαν εἰς ἀθεράπευτον παντελῶς ψυχοπάθειαν, οὔτε ὅταν τοὺς πλησιάζουσιν οἱ ἰατροὶ τοὺς δέχονται. Πρᾶγμα το ὅποιον εὐχομαι τώρα νά μὴ πάθετε σεῖς, ἀποφεύγοντες τὰς ὁρθὰς αὐτάς σκέψεις.

23. ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ' ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΜΑΡΤΥΡΑ ΜΑΜΑΝΤΑ

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ ἅγιος Μάμας, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς παρουσίας ὁμιλίας (188 B), ἐπὶ αὐτῷ θάως ἰδὼν, περὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Καππαδοκίας. Εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος, ὁ Θεολόγος, εἰς διήγησιν τοῦ γεννηθέντος εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἁγίου, εἰς τῇ Ναζαρεθὸν. Τὰ περὶ τοῦ θείου τοῦ ἁγίου Μάμαντος εἶναι, εἰς θύλους γνωστά, (πρὸς 188 C) καὶ πλείστοι θύλοι ἔχουσιν δεχθῆναι εὐεργεσίας αὐτοῦ διὰ θαυμάτων (188 C, D). Κατὰ τῇ ἐκτίθειν τῆς μνήμης τοῦ ὁλόκλητος, μὲν ἡ περιοχὴ, ἔχει ἐξεγερθῆναι ὁλόκλητος δι' ἡ πόλιν, ἔχει μεταπορευθῆναι διὰ τὸν ἰσχυρὸν (188 A). Οὗτος εἶναι ἰσως, ὁ θαυμάσιος λόγος διὰ τὸν ὅποιον ὁ Μ. Η. εἰς τὴν ὁμιλίαν τὸν αὐτὸν δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἁγίου, ὡς ἐντελής δηλαδὴ γνωστὴν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἐπεδὴ θάως πρέπει νὰ εἴπῃ καὶ ἀντάξιον καὶ τοῦ μάρτυρος καὶ τῆς προθυμίας καὶ προσδοκίας τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ (188 B), λαμβάνει ἀφορμὴν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ μάρτυς πληροῖ ποιμὴν καὶ ὁμιλίαι γενικῶς περὶ τῶν ποιμένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Πάντας, λέγει, παραδειγματίζοντα ἀπὸ τὸν μάρτυρα που δὲν εἶχε πλοῦτην οὐκ ἀλλὰ ἦτο ἀπλοῦκος ποιμὴν. Πλέκει εἰτα τὸ ἐγκώμιον τοῦ ποιμένου, τῶν προβάτων, ἀνταφωρόμενος καὶ εἰς ὁνόματα μεγάλων ποιμένων, ὅπως τοῦ Ἀβελ, τοῦ Μωυσέως, τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Δαβὶδ.

Ὁμιλεῖ κατόπιν περὶ τοῦ ποιμαντικοῦ καὶ βασιλικῆς ἀξιοματίας τοῦ Κυρίου καὶ κάνει: διακρίσει μετὰ τοῦ καλοῦ ποιμένου καὶ τοῦ μισθωτοῦ, καταδικάζων πάλιν εἶναι ὁ μισθωτὸς ποιμὴν Ἀφορμωμένος δι' ἐκ τῆς Κυριακῆς, φράσεως, «τὰ ἑμαὶ πρόβατα τῆς ἐκκλησίας φωνῆς ἀκούει» (Ἰωάν. 10. 27) ἀναλαίει τὴν ἀληθειάν, ὅτι «ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ». Ἐν συνεχείᾳ (188 D) ἀναφερόμενος εἰς προηγουμένην ὁμιλίαν τοῦ εἰς τὸ «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος» ἡ ὅποια φαίνεται ὅτι δὲν ἀπέχετο πολὺ χρονικῶς ἀπὸ τὴν παρούσταν συμβουλίαν, σαφέστερον τὴν ὑπογράφειν τῶν προβάτων νὰ ὑπακούουν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ καλοῦ ποιμένου χωρὶς νὰ πολυπραγμονοῦν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν διον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μάμαντος, πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ Συναξαρίου αὐτοῦ τῆς 2ας Σεπτεμβρίου, ὅτι αὐτὸς κατήγετο ἐκ Γαγγρας τῆς Παφλαγονίας. Ἐγεννηθῆναι εἰς τὴν φυ-

λακήν, όπου ἐκρατοῦντο οἱ γονεῖς του ὡς Χριστιανοί. Ὅταν ἀπέθανον εἰς τὴν φυλακὴν οἱ γονεῖς του ἀνέλαβε .π. ἀντιρροφὴν του κάπου εὐσεβὲς, Χριστιανή, διακονοῦσα, Ἀλμπα Τζούνη ὁ ἄγγελος συνεχῶς ἐνέμιζε καὶ καὶ οὕτω ἐβίω, ἀνοικισθὲν Μάμα. Εἰς τὴν λίκην 15 ἔτει συνεληφθῇ, ὡς Χριστιανός καὶ ἀπὸ τὸν ἐκουπήσαν μὲ ράβδους, τοῦ ἰδεῖν ἐνέμειν εἰς τὸν πύργον καὶ τὸν ἀπερριψάν εἰς τὴν θάλασσαν θεῶν δύναμις ζωῆς περισώθῃ καὶ ἐκρῶθῃ εἰς σπήλαιον, όπου ἐτρέφετο μὲ τὸ γάλα τῶν ἐλαφῶν. Συνελήφθη ὁμοῦ καὶ πάλιν καὶ ἐρρίφη, εἰς κάμνον καὶ εἰς ἡμέρα Τετάρτη, ἀπὸ διεπέρασαν τὰ σπλάγχνα του διὰ πύργου τριάντη, παρέδωκεν εἰς τὸν Κύριον τὸ πνεῦμα του.

Β'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 Δὲν ἀγνοῶ τὸ μέγεθος τῶν ἐγκωμίων που συνηθίζονται εἰς τὴν πανηγυρίν **Β** ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς γνωρίζω αὐτό, οὕτω συναισθάνομαι καὶ τὴν ἰδικὴν μου ἀδυναμίαν. Διότι ἡ περιπτώσις ἀπαιτεῖ νὰ λεχθῇ κάτ' ἀντάξιον τῶν συγκεντρωθέντων, καὶ τῆς προσδοκίας ποὺ ἔχουν ἀπὸ ἡμᾶς καὶ τῆς ὑποθέσεως. Ἐπειδὴ δηλαδὴ σήμερον ἐορτάζομεν τὴν μεγίστην ἀπὸ τὰς μνήμας τῶν μαρτυρῶν, πᾶσα διανοία εἶναι ἀγρυπνός καὶ πᾶσα ἀκοή προετοιμασμένη, ἀναμένουσα νὰ εἰπῶμεν κάτ' ἀντάξιον τοῦ μάρτυρος, καὶ μὲ πόθον πρὸς αὐτὸν κάμνει τὴν συνάθροισιν. Διότι τὰ τέκνα που ἔχουν εὐγνωμοσύνην, ἀπαιτοῦν νὰ εἶναι μεγάλα τὰ ἐγκώμια τῶν πατέρων των, καὶ δὲν θὰ ἐδέχοντο νὰ διακινδυνεύσουν τὸ μέγεθος τῶν ἐγκωμιαζομένων εἰς τὴν ἀσημότητα τοῦ ὁμιλητοῦ. Ὡστε δοοὺν μεγαλυτέρα εἶναι ἡ προθυμία, ὥστε τὸσον μέγας εἶναι ὁ κίνδυνος.

Τί θὰ κάμωμε λοιπόν, Μὲ ποῖον δὲ τρόπον καὶ τὰς ἰδικὰς σας ἐπιθυμίας θὰ ἱκανοποιήσωμεν, καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν θὰ ἀπέλθωμεν χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἐκπληρώσει τὰ παρόντα καθήκοντά μας. Θὰ παρακαλέσωμεν ἑκαστον ἐξ ἡμῶν, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἴχατε εἰς τὴν μνήμην σας ὅταν ἦλθατε, αὐτὰ ἀφοῦ ἀνανεώσετε εἰς τὴν διάνοιάν σας καὶ ἀπὸ μόνοι σας ἀφοῦ τραφῇτε, νὰ ἀπέλθετε μὲ τὰ ἰδικὰ σας ἐφόδια εὐφρανθέντες. Νὰ ἐνθυμη-

θῆτε παρακαλῶ τὸν μαρτυρα, ὅσοι ἀπελευσατε αὐτὸν εἰς τὰ διερρα ὅσοι, εὑρεθέντες εἰς τὸν τόπον τοῦτον, εἶχατε αὐτὸν συνεργόν εἰς τὴν προσεσχὴν, εἰς ὅσους, ἀφοῦ τὸν ἐπεκαλέσθησαν τοὺς συμπαρεστάθῃ ἐμπράκτως, ὅσους ὁδοποροὺς ἐπανεφερεν εἰς τὸν οἶκον των, ὅσους ἐθεράπευσεν ἐκ τῆς νόσου, **10** εἰς ὅσους ἐπανεφερεν εἰς τὴν ζωὴν τὰ τέκνα των ποὺ ἤδη εἶχον ἀποθάνει, εἰς ὅσους ἔκαμε μακροτέρας τὰς προθεσμίας τῆς ζωῆς. Ὅλα παρακαλῶ ἀφοῦ τὰ συγκεντρώσετε, συνθεσάτε ἐγκώμιον ἐκ τοῦ κοιντοῦ ἐραντοῦ. Μεταξύ σας διαδώσατε ἐκεῖνα ποὺ ὁ καθεὶς γιγάρζει εἰς ἐκείνον ποὺ δὲν τὰ γνωρίζει ἐκεῖνα ποὺ δὲν γνωρίζει ἄς τὰ λαμβάνῃ ἀπο αὐτοῦ ποὺ τὰ γνωρίζει καὶ οὕτως ἐκ τῆς συνεισφορᾶς ἀφοῦ θρεφετε ὁ εἰς τὸν ἄλλον, συγχωρησατε τὴν ἰδικὴν μου ἀδυναμίαν.

2 Διότι, αὐτὰ εἶναι τὰ ἐγκώμια τοῦ μαρτυρος, ὁ πλοῦτος τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων. Δὲν δυναμεθα δηλαδὴ νὰ ἐγκωμιαζώμεν αὐτοὺς κατὰ τὴν οὐκείθειαν τῶν ἐγκωμίων ποὺ γίνοντα. Ἐξωθεὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν χρειάζεται νὰ ἀναφέρωμεν πατέρας καὶ ἐνδόξους προγόνους. **11** Διότι εἶναι αἰσχροὺς πράγματα νὰ στολιζώμεν μὲ ξένους στολισμούς ἐκείνον ποὺ διαλάμπει μὲ τὴν ἰδικὴν του ἀρετὴν. Διότι κατὰ τοὺς κανόνας τῆς οὐκείθειας παραλαμβάνουν τὰ τοιαῦτα εἰς τὰ ἐγκώμια. Ἔγω ὁ κανὼν τῆς ἀληθείας ἀπαιτεῖ νὰ εἶναι ἰδικὰ του τὰ ἐγκώμια. Διότι οὔτε τὸν ἵππον τὸν κάμνει ταχυνὴ ἱκανότης τοῦ πατρὸς εἰς τὸν δρόμον οὔτε τὸ ἐγκώμιον τοῦ κινὸς προερχεται ἐκ τοῦ γεγονότος, διὸ ἐγεννήθη ἀπὸ ταχυτάτους γονεῖς. Ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὰ ἅλλα ζωὰ ἡ ἱκανότης φαίνεται ἐντὸς ἐνὸς ἐκάστου τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ ἴδιος ἔπαινος τοῦ ἀνδρὸς ἐπιθεσπιούται, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον κατορθωμάτων. Τι προσθέτει εἰς τὸν παῖδα ἡ δόξα τοῦ πατρὸς, τοιοῦτοτρόπως ὁ μάρτυς δὲν ἔλαθε τὴν δόξαν ἀπὸ ἀλλοῦ. **12** Ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ τὴν μετέπειτα ζωὴν ἤναψε τὸν σπινθῆρα τοῦ καλοῦ ὀνόματος. Ἀπὸ τὸν Μάμαντα ἔχουν λάθει οἱ λοιποὶ. Ὅχι ἀπὸ ἄλλους ὁ Μάμας. Οἱ παῖδες οἱ ὅποιοι ἀπὸ αὐτὸν ἐδιδάχθησαν τὴν εὐσέθειαν, ἄς ὑπερηφανευῶνται ἐν αὐτῷ. Διότι αὐτὸς ἀπὸ μόνος του ἀναθλυζει τὴν ἀρετὴν. Δὲν εἶναι ὅπως ὁ χεῖ-

μαρρος πού ὑπερηφανεύεται, μέ ξένην σιρροήν, ἀλλά εἶναι, πηγὴ που ἀσθλιζει τὸ κάλλος ἀπὸ τὰ ἰδικά της σπλάγγνα. Ἄς θα μᾶσωμεν τοὶ ἀνδρα που δεν στολίζεται μέ ξένον στολισμόν, ἀλλά που λαμπρυνεται, μέ τὸν ἰδικόν του.

Βλέπεις τοὺς λαμπροὺς ἐκτροφεῖς ἱππῶν, βλέπεις τὰ λεικὰ μνήματα αὐτῶν, πῶς εἶναι λιθοὶ που περιφρονοῦνται, Εἰς τὴν μνημην ὁμῶς τοῦ μάρτυρος καὶ ὁ λόκληρος μέν ἡ περὶ αὐτὴν ἔχει, ἐξεγερθῇ ὁλόκληρος δὲ ἡ πόλις ἔχει μεταμορφωθῇ διὰ τὸν ἑορτασμόν. **Β** Οὔτε οἱ συγγενεῖς δὲν προστρέχουν πρὸς τοὺς τάφους τῶν πατέρων των, ἀλλ' ὅλοι σπεύδουν πρὸς τὸν τόπον τῆς εὐσεβείας. Ὀνομάζουν πατέρα αὐτὸν τὸν ἀρχηγόν τῆς ἀληθείας, καὶ ὄχι τοὺς πατέρας καὶ ἀρχηγούς τῶν σωματίων. Βλέπεις πῶς τιμᾶται ἡ ἀρετὴ καὶ ὄχι ὁ πλοῦτος, Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἐκκλησία προτρέπει αὐτοὺς που ζοῦν τώρα εἰς τὴν γῆν δι' ἐκείνων που τιμᾷ αὐτοὺς που ἔζησαν πρὶν. Παρακαλῶ νὰ μὴ φροντίζης, λέγει, διὰ τὸν πλοῦτον οὔτε διὰ τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου που καταργεῖται, ὅτε διὰ τὴν δόξαν που δημουργεῖ τὰ χωρὶς κόπους αὐτὰ συνεξαφανίζονται μαζί, μέ τὴν ζωὴν ἀλλά νὰ εἶσαι ἐργάτης τῆς εὐσεβείας. Διότι αὐτὴ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν θὰ σέ ἀνεβάσῃ, αὐτὴ θὰ σοῦ προετοιμάσῃ καὶ ἀθανάτον τὴν μνήμην σου. **Γ** καὶ διαρκῆ τὴν δόξαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

3 Ὡστε ὁποῖος ἐνθουμεῖται τὸν ποιμένα, ἄς μὴ θαυμάζῃ τὸν πλοῦτον. Διότι συνηθροισθῇ νὰ ἐπαινέσωμεν ἐκείνον που δεν ἦτο πλουσιος μὴ ἀπέλθῃς θαυμάζων τὸν πλουσιον, ἀλλὰ τὴν πτωχείαν ποὺ συνδυάζεται μετὰ τῆς εὐσεβείας. Ὁ ποιμὴν δὲν εἶναι οὔτε μέγα, οὔτε σοφόν ἐπαγγελμα. Εἰς ὀργισθῇ δὲν θὰ εἰπῇς ἀντὶ ὕδρευς εἰς αὐτὸν που σέ ἐξηρέθισε, ποιμὴν εἶσαι, Ὁ ποιμὴν δὲν κατέχει τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὴν καθημερινὴν τροφήν. ἔχει ἀνηρτημένον σακκίδιον, καὶ κρατεῖ ράβδον καὶ τὰ ἐφόδια τῆς ἡμέρας χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν αὔριον. Εἶναι ἐχθρὸς τῶν θηρίων, συντρωγὼν μετὰ τῶν ἡμερωτάτων ζῶων, ἀποφεύ-

γων τὴν ἀγοράν, ἀποφεύγων τὰ δικαστήρια, μὴ ἔχων συκοφάντας, μὴ γνωρίζων τὸ ἐμπόριον, οὔτε τὸν πλοῦτον, μὴ ἔχων ἰδικὴν τοῦ στέγην, **D** ζῶν κάτω ἀπὸ τὴν καινὴν στέγην τοῦ κόσμου, ἐν καιρῷ νυκτός ἀπενίζων πρὸς τὸν οὐρανόν καὶ διὰ τῶν ἀστέρων ἀναγινώσκων τὰ θαυμάσια τοῦ δημιουργοῦ

Ποιμὴν Ἄς μὴ ἐντρεπωμεθα τὴν ἀλήθειαν Ἄς μὴ μειομεθα τοὺς ἔξωθεν τοῦ Χριστιανισμοῦ μυθοποιούς, ἅς μὴ μειωνώμε τὴν ἀλήθειαν μὲ τὴν καλλιπεῖαν τῶν λέξεων Γυμνὴ ἡ ἀλήθεια, χωρὶς συνηγόρους, αὐτὴ ἡ δὲ ἀποδεκνύουσα τὸν ἑαυτὸν τῆς Ἐὰν εἴπῃς πολλὰ τὴν μειωνεῖς ἀλλὰ μᾶλλον θά τὴν ἀποθαυμάσῃς διὰ τοῦ ἐγκωρίου Ποιμὴν καὶ πένης αὐτὰ εἶναι διὰ τὸν Χριστιανὸν αἱ καυχῆσεις Ἐὰν ἀναζητήσῃς τοὺς ἀρχηγούς τοῦ σχολείου τῆς εὐσεβείας, **12** θά τοὺς εὖρης νὰ εἶναι, ἀλιεῖς καὶ τελῶναι ἔὰν ἀναζητήσῃς τοὺς μαθητάς θά εἶναι πτωχοὶ ὑποδηματοποιοὶ Οὐδεὶς πλούσιος, οὐδ' αὖτοῦ ἐγωισμός Ὅλα αὐτὰ ἔχουν καταργηθῇ μετὰ τοῦ κόσμου Ἴδου λοιπὸν ποῖα τὴν ἡμέραν ἑορτάζομεν διὰ ποῖον πάντες εἴμεθα χαρούμενοι, διὰ ποῖον ἡ ζωὴ ἔχει ἀλλάξει

Ἐπειδὴ ἐνεθυμήθημεν τὸν ποιμένα, σοῦ λέγω ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιφρονῇς αὐτὸ τὸ ὄνομα Ἐδιδάχθης ὅτι ὁ πρῶτος που εὐηρέστησεν εἰς τὸν Θεόν, ὁ Ἄθελ ὑπῆρξε ποιμὴν² Ποῖος τὸν ἐμιμήθη, Μωυσῆς³ ὁ μέγας νομοθέτης, **127** **1** αὐτὸς που ἀπέφυγε τὴν ἀπόπειραν τοῦ Φαραῶ νὰ τὸν φονεύσῃ, που ἐμίσησε τὰς κακὰς σκέψεις τῶν συμπατριωτῶν του, αὐτὸς ἐποίμανεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ μέσῳ ἐκείνων που ἐποίμανε, συνωμιλεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ Δὲν εἶδε τὸν ἀγγελοῦ ἐπὶ τῆς θάτου, ὅταν ἡμφεσθῇ τὴν ἀπόφασιν τῆς δίκης, ἀλλὰ ἐνῶ ἐποίμανε κατηξιώθη ἐκείνης τῆς οὐρανίου ὀμιλίας Ποῖος μετὰ τὸν Μωυσέα, Ὁ πατριάρχης Ἰακώβ⁴, ἐπιδεικνύων ὑπομονὴν διὰ τὴν ἀλήθειαν καθ' ὃν χρόνον ἐποίμαινε, χάρακτηρίσας ὅλην τὴν ζωὴν διὰ τῆς μικρᾶς αὐτῆς

² Γεν. 4, 2

³ Ἐξὸδ. 3, 1 καὶ 4.

⁴ Γεν. 31, 38.

εἰκόνας. Εἰς ποῖον παρέδωκε τὸν ζῆλον αὐτόν. Εἰς τὸν Δαβὶδ. Ὁ Δαβὶδ ἐκ τῆς ποιμαντικῆς ἤλθεν εἰς τὴν βασιλείαν⁵. Διότι εἶναι ἀδελφαὶ αἱ τέχναι ποιμαντικὴ καὶ βασιλική, καθ' ὅσον εἰς τὴν μὲν ἔχει ἐμπιστεῖσθαι ἡ φρονι-
τις τῶν ἀλόγων, εἰς τὴν δὲ τῶν λογικῶν προβάτων. **Β** Τοιοῦτοτρόπως αὕτη εἶναι ὑποδαθρον τῆς ἀνωτέρας ἐ-
πιστήμης.

Διὰ τοῦτο ἀμφοτέρα συμπεριλαμβάνων ὁ Κύριος εἶναι καὶ ποιμὴν καὶ βασιλεὺς, δὲ αὐτὸν ποιμαίνει τοὺς ἀλόγους, διὰ νὰ ὁδηγῇ τοὺς λογικώτερους ὑπὸ τὴν φροντίδα τῆς βασιλείας. Θέλεις νὰ μάθῃς πόσον σπου-
δαῖον πρᾶγμα εἶναι ὁ ποιμὴν. «Κύριος ποιμαίνει με»⁶. Πῶς δὲ ἡ ποιμαντικὴ εἶναι ἀδελφὴ τῆς βασιλείας. «Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης»⁷. Αὐτὸς ποὺ ἐδῶ εἶ-
ναι ποιμὴν ἐκεῖ εἶναι βασιλεὺς. Καὶ μὴ νομίσης, ὅτι ἀ-
πὸ ἄλλους μὲν ὀνομάζεται, αὐτὸς ὁμῶς ἐντρέπεται διὰ
τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν. Ἀλλὰ ἀφού παρεσιώπησε τοὺς
πειθεῖς ποιμένας εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπέδωσε τὴν ἀ-
ληθῆ μαρτυρίαν τῆς ποιμαντικῆς. «**Ε**γὼ εἰμι ὁ ποι-
μὴν ὁ καλός»⁸. «Εγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἡλλοίωμαι»⁹. Πῶς ὁ-
ταν ἀναφέρῃ τὰ μεγάλα. «Εγὼ τῇ χειρὶ μου ἐπτερέω-
σα τὴν γῆν· ἐγὼ ἐξέτεινα τὸν οὐρανὸν μόνος»¹⁰. Ὡς
ὅταν ἀναφέρῃ τὰ ἄλλα, τὰ ἀξιοπρεπῆ καὶ ἀξία νὰ λέ-
γωνται περὶ τοῦ Θεοῦ οὕτω λέγει. «Ὁ ποιμὴν ὁ κα-
λός»¹¹. Ἀπομακρυνεὶ τοὺς νόθους καὶ ἀποδίδει τὴν ἀλή-
θειαν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ. «Εγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός»¹².
Μάθε ποῖος εἶναι ὁ ποιμὴν καὶ ποῖος εἶναι ὁ καλός. Ὁ
ἴδιος τὸ ἐρμηνεύει. «Ὁ ἀληθινός ποιμὴν τὴν ψυχὴν αὐ-
τοῦ τιθεῖσιν ὑπὲρ τῶν προβάτων· ὁ δὲ μισθωτός, καὶ οὐκ
ὢν ποιμὴν, οὐ οὐκ ἔστι τὰ πρόβατα ἴδια, οὐ μέλει αὐ-
τῷ, ὅταν ἰδῇ λύκον ἐρχόμενον»¹³.

4 **Δ** Ἐδῶ ἡ Ἐκκλησία ζητεῖ νὰ μάθῃ. Ἐάν ὁ Κύ-

5. Α' Βασιλ. 16, 11-12.

6. Ψαλμ. 22, 1.

7. Ψαλμ. 23, 8.

8. Ἰωάν. 10, 11.

9. Ματ. 3, 6.

10. Ἠσα. 44, 24.

11. Ἰωάν. 10, 11-13.

ριος είναι ποιμήν ποιος είναι, ο μισθωτός ποιμήν. Μήπως είναι, ο διαβολος, Κα. εάν ο διαβολος είναι ο μισθωτος ποιμήν, τότε ποιος είναι ο λυκος. Αλλα λυκος μὲν είναι ο διαβολος, το ανήμερον θηρίον, το αρπακτικον που σχεδάζει το κακόν, ο κοινός έχθρος όλων. Ἄς ἔχη λοιπόν τὴν ἰδικήν του ὀνομασάν, ο μισθωτος ποιμήν. Απεκρινόμενος ο Κεριος τότε πρὸς τοὺς τότε ποιμένας τοὺς ἀπεκαλεῖ μισθωτοὺς. Ὑπάρχουν ὁμως καὶ οἱ τωρινοί, οἱ ὁποῖοι, ὡς μὴ ὤφειλε προσοικειοῦνται, τὴν ὀνομασίαν τῶν μισθωτῶν. Τότε οἱ ἀρχερεῖς ἐδείκνυντο ὡς μισθωτοὶ καὶ οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ὅλον ἐκείνο τὸ Ἰουδαϊκὸν κόμμα. Ἐκείνους ὠνόμαζε μισθωτοὺς ποιμένας, οἱ ὅποιοι ὅχι διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐ, ἀλλὰ διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἰδικῶν των ἀναγκῶν ἀνελασθάνον τὴν ἐξουσίαν τοῦ ποιμαίνειν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ μισθωτοὶ οἱ ὁποῖοι προσήχοντο διὰ ῥάματα, ὡς λόγον διὰ νὰ κατατρωγουν τοὺς ἄρτους τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν. Ἐκεῖνοι ποὺ ἱκανοποιοῦν τὰς ἀνάγκας των ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ ἀπολαύσουν τὴν παρούσαν ζωὴν ποὺ δὲν ἀτενίζουν πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτοὶ εἶναι μισθωτοὶ καὶ ὅχι ποιμένες.

Καὶ σήμερον ὑπάρχουν πολλοὶ μισθωτοὶ, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι πωλοῦν τὴν ζωὴν των χάριν ἐφημέρου καὶ ἀθλί-
ας δόξης, οἱ ὁποῖοι καὶ σήμερον προκαλοῦν σχίσμα εἰς τοὺς σαφεῖς καὶ ὑγιεῖς λόγους τοῦ Κυρίου. Διότι ὅταν εἶπεν αὐτὰ ὁ Κύριος «σχίσμα ἐν αὐτοῖς ἐγένετο»¹² Ἄλλοι μὲν ἔλεγον, «δαίμόνιον ἔχει» ἄλλο, πάλιν, ὅτι ὁ δαίμων δὲν δύναται νὰ κάμνῃ τοὺς τυφλοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ βλέπουν»¹³ Βλέπετε ὅτι τὸ πάθος τοῦ σχισματος εἶναι παλαιόν, διότι, ἀμέσως τὸ πτυον ξεχωρίζει, μὲν τὸ ἄχυρον ἀπὸ τῶν σίτων.¹⁴ **188** καὶ αὐτὸ μὲν πού εἶναι ἐλαφρόν καὶ ἁσάτον ἀπχωρίζεται ἀπὸ τὸ φαγωσιμον, ἐνῶ τὸ κατάλληλον πρὸς πνευματικὴν τροφὴν παραμένει εἰς τοὺς γεωργοὺς. Διὰ τοῦτο ἐγένετο σχίσμα, καὶ ἄλλοι, μὲν εἶχον αὐτὴν τὴν γνωρὴν, ἄλλοι δὲ ἄλλην. Εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀρμόζει τὸ σχίσμα ἢ Ἐκκλησία τοῦ

12. Ἰωάν. 9, 16.

13. Ἰωάν. 10, 20-21

14. Ματθ. 3, 12

Θεοῦ ὁμως, ἡ ὁποία ἐδέχθη τὸν χιτῶνα τὸν ἄρραφον αὐτὸν ποῦ ὑφάνθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, αὐτοὶ ποῦ διεφυλάχθη ἀσχιastos ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν,¹⁵ ἡ Ἐκκλησία ἡ ὁποία τὸν Χριστὸν ἐνεδυθη ἄς μὴ σχῇ τὸ ἱμάτιον.

«Καὶ γινώσκω τὰ ἔμα, καὶ γινώσκουσι με τὰ ἔμα»¹⁶ Ἦρπασεν ὁ ἀρετικὸς τὴν φράσιν αὐτήν διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν ἰδικήν του βλασφημίαν. Ἐξ ἰδοῦ λέγει, ἔχει λεχθῇ, ὅτι «γινώσκουσι με τὰ ἔμα, καὶ γινώσκω τὰ ἔμα». Τὶ ἄραγε σημαίνει τὸ ρῆμα «γινώσκει»; ἐννοεῖ τὴν οὐσίαν, μετρεῖ τὸ μέγεθος, ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ κατανοήσῃς ἐκεῖνα τὰ σημεῖα τῆς θεότητος, τὰ ὁποῖα οὐ με τὸ θράσος τῆς γλώσσης σου διακηρυττεῖς. Ἦ ἐκ τῶν κατόπιν δὲν ἀντιλαμβάνεσαι τὸ μέτρον τῆς γνωσεως, Τὶ γινώσκωμεν ἐκ τοῦ Θεοῦ. «Τὰ ἔμα πρόβατα τῆς φωνῆς μου ἀκούει». Κατὰ πῶς κατανοεῖται ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτ ἀκούομεν τὰς ἐντολάς του ἐκ τοῦ ὅτι ὅταν τὰς ἀκούωμεν τὰς εφαρμόζομεν. Τοῦτο εἶναι ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Πῶς δὲν εἶναι πελυπτραγματοποιῖα ἡ ἐνασχόλησις περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι, ζητήσις τῶν ὑπερκοσμιῶν δὲν εἶναι ἔρευνα τῶν ἀορατῶν. «Γινώσκει με τὰ ἔμα καὶ γινώσκω τὰ ἔμα». Σοῦ εἶναι ἀρκετὸν νὰ γνωρίζῃς ὅτι εἶναι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς «ὅτι ἔδωκε τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων. Αὐτὸ εἶναι τὸ ὄριον τῆς ἐπιγνωσεως τοῦ Θεοῦ.

Ὅμως πόσον μέγας εἶναι ὁ Θεός, καὶ μέ ποιὸν μέτρον μετρεῖται καὶ πῶς λογῆς εἶναι, κατὰ τὴν οὐσίαν, τὰ τοιοῦτα εἶναι ἐπικινδυνὰ μὲν δι' ἐκείνους ποὶ ἐρωτᾷ φέρουσιν δὲ εἰς ἀμηχανίαν ἐκεῖνον ποὶ ἐρωτᾷται μὲν ἡ σωτὴρ εἶναι ἡ θεραπεία δι' αὐτά. «Τὰ ἔμα πρόβατα τῆς ἑμῆς φωνῆς ἀκούει»¹⁷ εἶπε δὲν συζητοῦν. Δηλαδή δὲν παρακούουσιν, δὲν φιλονεικοῦν. Ἦκουσας Υἱόν, μὴ προσπαθῇς, παρακαλῶ, νὰ ἐφευρῇς συ ὁ ἴδιος τροποὺς γεννήσεως οὔτε νὰ ὀδηγῇς ὑποαίτησαν αὐτὰ ποὶ δὲν αἰτιολογοῦνται, οὔτε νὰ χωρίζῃς διασχισματος αὐτὸ ποὶ εἶναι συνημμένον. Διὰ τοῦτο προέλαβε καὶ σὲ ἡ-

15. Ἰωάν. 19, 23-24

16. Ἰωάν. 10, 14.

17. Ἰωάν. 10, 27.

σφάλσεν ὁ ευαγγελιστής **18** Ἦκουσας εἰς προηγουμένην ὁμιλίαν¹⁸, καὶ τώρα ἀκοῦεις «Ὑπάρχον ὁ Λόγος»¹⁹, δια νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ὁ Υἱὸς ἐγεννήθη ὅπως οἱ ἄνθρωποι προσελθόντες εἰς τὴν ὑπαρξίν ἐκ τοῦ μηδενός. Σοῦ εἶπε «Λόγος» διότι εἶναι ἀπαθὴς. Σοῦ εἶπεν «ἦν», διότι εἶναι ἀχρονος. Σοῦ εἶπεν «ἄρχη», δια νὰ συνδέσῃ τὸν γεννηθέντα μετὰ τοῦ Πατρὸς. Εἶδες ὑπάκουον πρόβατον πῶς ἀκοῦει τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου του «Ὑπάρχον καὶ ἦν καὶ Λόγος». Μὴ ἐρωτᾷς το πῶς ἦτο, καὶ ἐὰν ἦτο δὲν ἐγεννήθη καὶ ἐὰν ἐγεννήθη δὲν ἦτο. Αὐτὸς ποὺ λέγει τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι πρόβατον. Ἐχει δέρμα προβάτου, ἐσωτερικῶς ὅμως εἶναι λύκος αὐτὸς ποὺ ὀμνεί. Αὐτὸς ὅς θεωρεῖται ἐπικινδινός **19** «Τὰ ἔμματα πρόβατα τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκοῦει». Ἦκουσας Υἱόν, νόησον τὴν ὁμοιότητα ποὺ ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα. Λέγω «ὁμοιότητα», δι. ἀδυναμίας χρησιμοποήσεως τῶν καταλληλῶν λέξεων. Ἐπεὶ δὲ ἀληθῶς (ὅτι δὲν φοβούμαι νὰ πλησιασῶ τὴν ἀλήθειαν) δὲν εἶμαι πρόθυμος εἰς συκοφαντᾶν. Λέγω «ταυτότητα» διὰ νὰ διαφυλάξω τὴν ἰδιότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς. Εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ Υἱοῦ, νόησον τὴν μορφήν τοῦ Πατρὸς **149 A** διὰ νὰ διαφυλάξης, παρακαλῶ, τὴν ἀκρίβη σχέσιν τῆς εἰκόνης πρὸς τὸν Πατέρα διὰ νὰ νοήσῃς θεοσεβῶς «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»²⁰ ὅχι συγχυσιν οὐσιῶν, ἀλλὰ ταυτότητα χαρακτήρων.

Διότι, ἀγαπητοί, φαίνεται νὰ εἶναι τὸ πλέον ἀντιθετὸν ἐκ τῶν πραγμάτων ἀφοῦ θεοσιῶς καὶ τὴν ἰδικήν μας ἀδυναμίαν ἐξεβίασει ἢ εὐπείθειαν τῆς ἀκοῆς σας, νὰ εἰπώμεν κάτι δημοσιῶς καὶ νὰ ὁμιλήσωμεν, ὥστε ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἰδαιτέρως νὰ διαλάμψῃ διὰ τῆς ἀδυναμίας τοῦ ὁργάνου²¹. Ἰσως διὰ τοῦτο ὑπερπερίσσευσεν ἡ ἀδυναμία ἡμῶν, δια νὰ δοξασθῇ περισσότερο αὐτὸς ποὺ ἐνισχύει τὴν ἀδυναμίαν. Αὐτὸς δὲ

18 Προφανῶς ἐδῶ ὁ Μ. Β. ἐννοεῖ τὴν ὁμιλίαν τοῦ εἰς τὸ «Ὑπάρχον ὁ Λόγος» ἢ ὅποια πρέπει νὰ εἶχεν ἐκφωνηθῇ πρὸ τῆς παρουσίας

19. Ἰωάν. 1. 1

20. Ἰωάν. 14, 10

21. Πρὸς Α' Κορινθ. 1. 27. 28 καὶ ἰδίως Β' Κορινθ. 4. 7

που ἔφερε ταύτην τὴν πανήγυριν ἡμῶν, καὶ που ἔδωκε τέλος εἰς τὰς περυσίνας εὐχάς, **Β** καὶ ἀρχὴν ἔβαλεν εἰς τὸν ἐπερχομενον χρόνον (ὅ-τι ἡ ἡμέρα αὕτῃ εἶναι τὸ ὄριον δι' ἡμᾶς τοῦ παρελθοντος κυκλῶν, καὶ γίνεται ἀρχὴ πάλιν δια τὸν ἐπερχομενον)²², αὐτὸς λοιπὸν που μᾶς συνεκέντρωσε καὶ μᾶς ἔχαρσε τὴν ἐνέργειαν τοῦ μέλλοντος, εἴθε νὰ μᾶς διαφυλάξῃ πλησίον τοῦ ἀθλαθείς, ἀπροσβλήτους, ἀδιάρπакτους ὑπὸ τοῦ λυκοῦ εἴθε νὰ διατηρήσῃ ἀκλόνητον τὴν συνάθροσιν αὐτὴν, φρουρασμένην μὲ τοὺς μεγάλους πύργους τῶν μαρτυρῶν. Εἴθε νὰ ἀπομακρυνῇ πᾶσαν ἐπιβουλὴν καὶ ἐπιθεσιν αἰρετικῆς μανίης νὰ δώσῃ δὲ νὰ διδασκώμεθα ἐν εἰρήνῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, **Γ** καὶ νὰ διδασκῇ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος που ἐπιχορηγεῖται εἰς τοὺς πιστοὺς, διότι εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

22 Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Μάμαντος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ Β ἑορτάζεται τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, που εἶναι, ὡς γνωστὸν, ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Σήμερον ἑορτάζεται τὴν 2αν Σεπτεμβρίου.

Ἰνα δὲ πυνθῇ εἰς Μαγὰ, Βασιλεὺς πῶς γινώσκεις, ὅτι
μιν τῆς πίστεως εἰς τὴν ἡμέραν, ἡ ἀγάπη, καὶ τῆς ἡμετέρας, ὅτι τοῦ
ἄλλου, ἐκ τῆς κατανύξεως τοῦ πνεύματος, τοῦ καὶ τὴν ἡμετέραν τῆς
καρδίας σου, μετὰ τὸν παραπονεθὲν λόγον σου (πρὸς τὰς ὑπερ-
χρῶς, εὐχόμενος εἰς τὸ **192 D** εἶναι ὁ λόγος περὶ τοῦ Ἰ' τοῦ ὧς, καὶ
παράλειπαι τοὺς εἰκόνας τοῦ Πατρὸς εἰς τὸ **193 D E 196 A**
B ὅπου ἐλέγχετο, ἀποστὰς τῶν ἀρετικῶν, ὅτι τῶν παραλογισμῶν
σκεψαμένων περὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἡμῶν καὶ τῆς ὁράσεως, ὅτι πάντες
οἱ ἀποκαίμενοι κατὰ τὴν ἐκείνην ἐνὸς πατρούμεθα, γὰρ καὶ κανὼν
ποιήσεως οἱ ἀληθινοὶ πιστοί

ἡ γὰρ τὴν χάριν καὶ χάριτος καὶ εὐφροσύνης τὰς πε-
 ρουσίας χάριτας, ἐν παντί, τῷ, ἱερουργῶν, τὸ ἱερουργεῖν, τὸν
 πατέρα ἅνθρωπος ὁ ὁποῖός ἐστιν ὁδὸς καὶ ἐνδ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ
 ἐποχῇ, καὶ ἀπὸ γ' ἡρῶν καὶ τὸν καὶ αὐτὸν καὶ ὡς ἐν τῇ πατρὶς ἐ-
 τὴν καὶ ὡς, ὅσον καὶ ἀπὸ γ' ἡρῶν.

Β'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

1 Ὁ Ἰουδαϊσμός μαχεῖται τὸν Ἑλληνισμόν καὶ ἀμφότερο τὸν Χριστιανισμόν ὅπως ἀκρῶς οἱ Α. γουπτιοὶ καὶ οἱ Ἀσσυριοὶ καὶ μεταξὺ τῶν Ἰσραὴλ ἐχθροὶ καὶ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ 1) ὅπως καὶ ἐπ' τῆς κακίας εὐρίσκομεν τὴν δεῖλσιν καὶ τὸ θράσος νὰ εἶναι καὶ μεταξὺ τῶν ἀντιθετὰ καὶ πρὸς τὴν ἀνδρίαν. Τοιαυτὴ περποὶ εἶναι καὶ ἡ μάχη ποὺ γίνεται καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς ἐναντίον τῆς ἠρθότητος τῆς ὁμολογίας ἀπὸ ἐδῶ μὲν τοῦ Σαβαλλίου ἀπὸ ἐκεῖ δὲ ἐκείνων ποὺ κηρύσσουσιν τὸ ἀνόμοιο.² Ἡμεῖς ὅμως ὅπως ἀκρῶς ἀπεφυγόμεν τοὺς Ἑλλήνας³ καὶ ἀπεστράφημεν τὴν πονηρὰν εἰδωλολατρείαν, καὶ κατεδικάσαμεν τὴν πολυθειαν αὐτῶν ὡς ἀθεΐαν τοιοῦτοτρόπως ἀπεφυγόμεν καὶ τὴν θλασφημίαν τῶν Ἰουδαίων τῶν ἀρτομέτων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ διότι ἐφοδῆθημεν τὴν ἀπειλὴν ἐκείνην. 4 Ὃς ἀν' ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων 5) ἀπαρνήσομαι αὐτόν κάγω ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.⁴ Ἄς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν τώρα ὅπως εἶναι φυσικόν, καὶ ἐκείνους ποὺ ἐφευρίσκουσιν τὰ συγγενῆ μὲ αὐτὰ ἐπινοήματα ἐναντίον τῆς διδασκαλίας τῆς ἀληθείας.

Διότι ἐπειδὴ ὁ σοφὸς εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τὸ κακὸν διάβολος εἶδε τὴν διαφοροποιεῖσιν τῶν Χριστιανῶν πρὸς

1 Οἱ ὅροι Ἰουδαϊσμός καὶ Ἑλληνισμός χρησιμοποιοῦνται μὲ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ὄχι μὲ τὴν ἐθνικὴν σημασίαν. Ἑλληνισμός δηλαδὴ ἐδῶ σημαίνει εἰδωλολατρεία.

2 Ἀνόμοιοι εἶναι οἱ αἱρετικοὶ ποὶ ἐπρέσβευον τὴν ἀνομιότητα τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Περισσότερα θά ἐξηγήσῃ ὁ Μ. Β. ἐν τοῖς ἐπομένοις.

3 Καὶ ἡ ἑλ. Ἑλλην χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν θρησκευτικὴν σημασίαν δηλαδὴ εἰδωλολατρίας.

4 Ματθ. 10, 33.

τούς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ὅτι αὐτομάτως ἀπὸ τὰς ὀνομασίας εἰμεθα ἐχθροὶ πρὸς αὐτούς, ἀφοῦ ἐτοποθέτησε τὸ ἰδὸν μᾶς ὄνομα εἰς ἓνα ἑκάστον ἐξ αὐτῶν, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπ'χειρεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ πάλιν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀρνησίν, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν πολυθεϊαν. Διότι οἱ μὲν μὲ το νὰ λέγουν ὅτι ὁ Μωυσογενὴς εἶναι ἔργον καὶ κτίσμα τοῦ Θεοῦ, ἔπειτα νὰ προσκυνοῦν καὶ νὰ θεολογοῦν διὰ τῆς λατρείας τῆς κτίσεως καὶ ὅχι τοῦ κτιστοῦ, εἰσαγούν κατ' εὐθείαν τὰ δόγματα τῶν Ἑλλήνων οἱ δὲ μὲ το νὰ ἀρνοῦνται τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ Θεόν, **190** **A** καὶ μὲ τὸ νὰ ὁμολογοῦν μὲν τὸν Υἱὸν κατ' ὄνομα, ἐμπράκτως δὲ καὶ ἀληθῶς νὰ ἀθετοῦν τὴν ὑπαρξίν του, ἀνανεώνουν πάλιν τοὺς Ἰουδαϊσμόν. Ὅτι πραγματι ὅταν ὁμολογοῦν τὸν Λόγον, τὸν παρομοιάζουν μὲ τὸν ἐνδιαθετὸν λόγον, καὶ ὅταν λέγουν σοφίαν ἐννοοῦν ὅτι εἶναι ὁμοία μὲ τὴν κατάστασιν που ὑπάρχει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν πεπαιδευμένων καὶ διὰ τοῦτο ταυτίζουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἄνθρωπος εἰς λέγεται, χωρὶς νὰ διαιρῇται ἀπὸ τοῦ ἐνυπαρχόντος εἰς αὐτὸν λόγου καὶ τῆς σοφίας. Καὶ ταῦτα παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς εὐθύς ὥς ἐκ προοιμίου φωνάζει «Καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»⁵, ἀποδίδων εἰς τὸν Υἱὸν ἰδικὴν τοι ὑπαρξίν. **B** Διότι ἐάν εἰς τὴν καρδίαν ὑπῆρχεν ὁ Λόγος, πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ νοσηθῇ Θεός· πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ πλησιον τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ οὔτε ὁ λόγος που ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἄνθρωπος, οὔτε λέγεται ὅτι εἶναι πλησίον αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐντὸς αὐτοῦ Ἀφοῦ θεθαίως οὔτε ζῇ, οὔτε ὑπάρχει ἐνῶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι. ζωὴ καὶ ἀληθεία⁶. Καὶ ὁ μὲν ἰδικὸς μᾶς λόγος μόλις προφερθῇ δὲν ὑπάρχει πλέον περὶ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ὅμως εἰ λέγει ὁ ψαλμός, «Εἰς τὸν αἰῶνα, Κύριε, ὁ Λόγος σου διαμένει ἐν τῷ οὐρανῷ»⁷.

2. Καὶ ἀπὸ ἐδῶ μὲν οὗτος εἶναι ὁ πόλεμος⁸ ἀπὸ ἐ-

⁵ Ἰωάν. 1, 1.

⁶ Ἰωάν. 14, 6.

⁷ Ψαλμ. 118, 89.

⁸ Ἐννοεῖ τὸν πόλεμον τῶν Σαβαλλιανῶν εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεφέρθη ἀνωτέρω ὡς γνωστὸν ὁ αἰρεσιάρχης Σαθέλλιος ἡρ-

κεῖ δὲ ποῖος εἶναι, ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς ἀληθείας. Ἀποδέχονται μὲν τὴν ὑπαρξίν τοῦ Υἱοῦ καὶ συμφωνοῦν ὅτι, ὁ Υἱὸς ἔχει ἴδιον πρόσωπον καὶ ἴδιον ὁ Πατήρ. Ἐπεισάγουσιν ὁμῶς ἀνομοιότητα εἰς τὴν φύσιν. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ τὸ ἀποδέχονται, μόνον μετὰ τῆς λέξεως εἰς τὴν πραγματικότητα ὁμῶς καταβιβάζουσιν αὐτὸ εἰς τὰ κτισμάτα, χωρὶς νὰ ἐντρέπωνται τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος δεικνύει ἀπὸ πρὶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἐπείγεται νὰ ἰδῇ τὸν Πατέρα. Διότι λέγει· «Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα».⁹ Αὐτὸς δὲ ὁ λόγος δι' ἐκεῖνους ποῦ σκέπτονται ὀρθῶς ἀποστομῶναι τὰς θλασφemίας καὶ τῶν δύο διότι δὲν λέγει ὅτι, ὁ ἑαυτὸς τοῦ εἶναι ὁ Πατήρ, αὐτὸς θεδαίως ὁ ὁποῖος διακρίνει τὰ πρόσωπα φανερώς μετὰ τὴν φράσιν, «ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ». Διότι μετὰ αὐτὴν φανερῶναι τὸ δικόν του πρόσωπον «ἑώρακε τὸν Πατέρα», ἀναφερόμενος εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρός. **Δ** καὶ προδήλως διακρίνων ἀπὸ τοῦ ἰδικόν του πρόσωπον μετὰ τὴν φράσιν, «εἰ ἐγνωκεῖτέ με, καὶ τὸν Πατέρα μου ἂν ᾔδειτε».¹⁰ Διότι αὕτη ἡ φράσις δὲν φανερῶναι συγχύσιν τῶν προσώπων, ἀλλὰ παρουσιάζει τὸ ἀπαράλλακτον τῆς θεότητος. Ἄς ἀκούσουσιν δὲ τὸν ἴσον λόγον καὶ αἱ ἀντίθετοι, διότι, αὐτὸς ποῦ ἔχει καταξιωθῇ τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Υἱοῦ δὲν ἔχει ἀποστερηθῇ τοῦ Πατρός. Διότι ὁ γεννητὴρ δὲν ἐγέννα διαφορῶν, ἀλλὰ τοιοῦτον ὁποῖος καὶ ὁ ἴδιος εἶναι. Ἄκουε σὺ ὁ Ἀνόμοιος· «Εγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἓν ἐσμεν».¹¹ Ἄκουε καὶ σὺ ὁ Σαβέλλιος· «Εγὼ ἐκ τοῦ Πατρός ἐξῆλθον, καὶ πρὸς αὐτὸν ὑπάγω».¹² Καὶ ἕκαστος ἐκ τῶν δύο ὑμῶν ὡς θεραπευτὴ τὸ ἰδικόν του τραῦμα μετὰ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν. Καὶ σὺ μὲν (Ἀνόμοιε) λάμβανε

νεῖτο τὸ τριαδικὸν δόγμα καὶ ἐπρέσβευεν, ὅτι ὁ εἰς Θεὸς ἐνεργεῖ εἰς τὸν κόσμον ὑπὸ διάφορα προσωπεῖα (μάσκες). Ἄλλοτε ὡς Πατήρ κατὰ τὴν δημιουργίαν, ἄλλοτε ὡς Υἱὸς κατὰ τὴν ἐνανθρωπήσιν καὶ ἄλλοτε ὡς Ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὸν ἀγιασμὸν τῶν πιστῶν ἤρνεϊτο δηλαδὴ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις εἰς τὴν Θεότητα.

9 Ἰωάν. 14, 9

10 Ἰωάν. 14, 7

11 Ἰωάν. 10, 30

12 Ἰωάν. 16, 28.

τὴν ἐνότητα εἰς τὸ ἀπαράλλακτον¹³ τῆς φύσεως σου δὲ (Σαθελλίε) τὸ **Ε** «ἀπ' αὐτοῦ ἐξήλθον καὶ πρὸς αὐτὸν πορεύομαι»¹⁴ διὰ τὴν διακρίσιν τῶν προσώπων.

Ἄς συμφωνήσωμεν λοιπὸν εἰς αὐτὰ καὶ ἄς εἰρήνεύσωμεν καὶ ἄς καταπαύσωμεν τὸν μακρὸν πόλεμον ἐναντὶ οὗ τῆς πίστεως ἀφ' οὗ ἀπορριψόμεν τὰ ἡκονημένα ταῦτα διπλά τῆς ἀσεθείας καὶ μετατρέψωμεν τὰ ξιφη εἰς ἄροτρα καὶ τὰς μαχαίρας εἰς δρέπανα¹⁵. Μὴτε σὺ νὰ λέγῃς ὅτι ὑπάρχει μόνον ὁ Θεὸς (Πατήρ)¹⁶, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθῇς αὐτοὶ που λέγει **19:1** «Οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πέμψας με Πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν»¹⁷. Ἄλλος λοιπὸν εἶναι ὁ Πατήρ που ἔπεμψε, καὶ ἄλλος ὁ Υἱὸς που ἐπέμψθη. Καὶ πάλιν, «ἐγὼ λέγει μαρτυρῶ περὶ ἐμοῦ τοῦ καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με Πατήρ»¹⁸. Καὶ, «ἐν τῷ νόμῳ δὲ φησι, τῷ ὑμετέρῳ γεγραπταί, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστίν»¹⁹. Ἀριθμῇ σε ἂν θέλῃς, τὰ πρόσωπα. «Εγὼ, φησιν, εἰμι ὁ μαρτυρῶν». Εἰς «Καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με». Δύο. Καὶ δὲν εἰμα ἐγὼ τοῦ ἀριθμῶ κατὰ τοιοῦτον τολμῇρον τρόπον, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἐδίδαξεν εἰπὼν. «Ἐν τῷ νόμῳ τῷ ὑμετέρῳ γεγραπταί, ὅτι ἀνθρώπων δύο ἡ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστίν».

Καὶ σὺ δὲ πού θεομαχεῖς κατ' ἄλλον ἀσεβῆ τρόπον, **Β** μὲ τὸ νὰ λέγῃς ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ὀνόμοιος κατὰ τὴν

13 Θεωροῦμεν ἀκόπῃμον νὰ μὴ μεταφράσωμεν τὴν λ. ἀπαράλλακτος (= ἀμετάβλητος αἰὶός ποι δὲν ἀλλάζει, ἀναλλοιωτός) ὡς ἀποδιδοῦσαι περισσότερον ἐντόνως τὴν ἐννοίαν τοῦ ἀναλλοιωτου. Καὶ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται ἀπαράλλακτος εἰκὼν τοῦ Πατρὸς.

14 Ἰωάν. 16, 28.

15 Ἦσ. 2, 4.

16 Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ κείμενον παρουσιάζει κάποιαν ἀσάφειαν ἔδωκαμεν ὁμῶς τὴν ἀνωτέρω μετάφρασιν βοηθούμενοι ἀπὸ τὸ λατινικὸν σχόλιον που ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τοῦ J. Gauthier, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύει τὴν φράσιν «μήτε σὺ λέγε μόνον» λέγει «Nunc tu Deum tu solum dicis inter Judaeos recte esse». Ἀλλωστε καὶ τὰ ἐπόμενα τρία ἀγιογραφικά χωρία βοηθοῦν τὰ μέγιστα εἰς τὴν κατανόησιν τῆς φράσεως.

17 Ἰωάν. 8, 16.

18 Ἰωάν. 8, 18.

19 Ἰωάν. 8, 17.

φυσιν πρὸς τὸν Θεόν μετὰ τὴν ἀποδιδοῦσαν τὴν ἰσότητα, μετὰ τὴν διαρκῆς τὴν ζωὴν, να ἐντραπήσῃ τὸν Παῦλον τοῦ λέγει, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀεράτου.²⁰ καὶ να ἀποδώσῃ εἰς τὴν ζωσαν εἰκόνα τὸ ἀπαρᾶλλον πρὸς τὴν ἀρχετυπὸν ζωὴν. Να ὁμολογήσῃ τὸν Πατέρα δημιουργὸν Υἱοῦ καὶ οὐ κτισματος. Καὶ εἰς τῆς ἀληθινῆς ὁμολογίας τοῦ Πατρὸς να ἀποδώσῃ τὴν ὁμοτιμίαν τοῦ γεννηθέντος πρὸς αὐτὸν ἀφοῖ ἐνθυμηθῇ τὴν μαρτυρίαν τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὅτι, «Πατέρα ἔλεγεν ἑαυτοῦ τὸν Θεόν ἴσον ἑαυτῷ ποιῶν τῷ Θεῷ».²¹ Ἡ σοφία δὲ πρὸς τὸν γεννησάμενον λέγεται κατὰ τὴν φύσιν καὶ ὅχι κατὰ μετρήσιν σωματικῶς μετέθους. «Ὡς δὲ κοῦχ ἀρπαγμοῦ ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ»²² εἰάν, ὅπως συβλασφημῆς δὲν ἦτο ποτε ἴσος. Ὡς ἀκοῖ καὶ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπῆρχεν.²³ αὐτὸς ποὺ κατὰ τὴν ἰδικὸν σου ἰσχυρσμόν οἰδεποτε ἦτο ὁμοιος.

3. Ἀλλ' ὁ πόλεμος ἐναντίον μας καὶ ἀπὸ τὰς δυο πλευράς αὐτὸς εἶναι. ποῖα ὁμοίως εἶναι ἡ ἀλήθεια. Οὐτὲς να φοβῆσθαι τὴν ὁμολογᾶν τῶν προσώπων, ἀλλὰ να λέγῃς Πατέρα να λέγῃς καὶ Υἱὸν χωρὶς να ἀποδέχῃςαι δυο ὀνόματα δι' ἑν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἀλλὰ ἀπὸ καθέμιαν ἐκ τῶν δυο ὀνομασῶν να διδάσκεσαι ἰδιαίτεραν ἐννοίαν. Διότι εἶναι φοβερά ἀγνωμοσύνη να μὴ καταδεχόμεθα να ἀσπασθῶμεν τὰ διδάγματα τοῦ Κυρίου ὁ ὁποῖος εὐκρινῶς μᾶς δακρύει τὴν διαφορὰν τῶν προσώπων. «Ἐάν γὰρ ἀπελθῶ, φησί, **Δ** παρακαλέσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον πέμψει Παράκλητον ὑμῖν»²⁴ Λοπόν ὁ Υἱὸς μὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ παρακαλεῖ, ὁ Πατὴρ δὲ αὐτὸς ποὺ παρακαλεῖται. Παρακλητός δὲ αὐτὸς ποὺ ἀποστέλλεται. Ἀραγε λοιπόν δὲν ἀνασχυντεῖς φανερώς, ἐνῶ ἀκοῖς ἐγώ, περὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκεῖνος δὲ περὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἄλλος, περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μετὰ τὸ να ἀνακατεῖς τὰ πάντα, καὶ να συγχέῃς τὰ

20 Κολασ. 1, 15

21 Ἰωάν. 5, 18

22 Ἰωάν. 2, 6.

23 Φίλιπ. 2, 6.

24 Ἰωάν. 14, 16.

πάντα, καὶ νὰ περιλαμβάνῃς ὅλας τὰς ὀνομασίας εἰς ἓν πρᾶγμα;

Μὴ λοιπόν, μήτε συ νὰ θεωρήσῃς λαβὴν πρὸς τὴν ἀσέθειαν τὴν διάκρισιν τῶν προσώπων. Διότι ἂν καὶ εἶναι δυο κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὅμως κατὰ τὴν φύσιν δὲν διαχωρίζονται· οὔτε αὐτός που λέγει δυο, εἰσάγει ἀποξένωσιν. Εἰς Θεὸς καὶ, μάλιστα Πατὴρ. **Ε** εἰς Θεὸς δὲ καὶ ὁ Υἱός, καὶ ὁχι δυο Θεοί, ἐπεὶδὴ ὁ Υἱὸς ἔχει ταυτότητα πρὸς τὸν Πατέρα. Διότι δὲν βλέπω ἄλλην θεότητα εἰς τὸν Πατέρα καὶ ἄλλην εἰς τὸν Υἱόν· οὔτε διάφορος φύσις εἶναι ἐκεῖνη καὶ διάφορος αὕτη.

Διὰ νὰ γινῇ μὲν λοιπὸν ἀτράνταχτος εἰς σέ ἡ ἰδιότης τῶν προσώπων, νὰ ἀριθμῇς ἰδιαίτερώς τὸν Πατέρα καὶ ἰδιαίτερώς τὸν Υἱόν. Διὰ νὰ μὴ περιπέσῃς ὅμως εἰς τὴν πολυθεΐαν, νὰ ὁμολογῇς μίαν οὐσίαν καὶ, διὰ τοὺς δύο. Οὕτω καὶ ὁ Σαβελλίος καταπιπτει, καὶ ὁ Ἀνόμοιος θὰ συντριβῇ.

4 Ὅταν δὲ εἰπῶ μίαν οὐσίαν, νὰ μὴ ἐννοῇς δυο πράγματα που ἔχουν μερισθῇ ἀπὸ ἓν ἄλλ' ὅτι, ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πατρὸς ὑπάρχει, ὁ Υἱός, **192 Α** καὶ ὁχι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἐκ μιᾶς ἄλλης οὐσίας ποὺ ὑπέρκειται αὐτῶν. Διότι, δὲν λέγομεν ἀδελφούς, ἀλλ' ὁμολογοῦμεν Πατέρα καὶ Υἱόν. Ἡ οὐσία δὲ εἶναι ἡ αὐτή, ἐπεὶδὴ ἐκ τοῦ Πατρὸς προέρχεται, ὁ Υἱός· οὐχὶ δημιουργηθεὶς διὰ προστάγματος, ἀλλὰ γεννηθεὶς ἐκ τῆς φύσεως οὐχὶ ἀπομερισθεὶς ὡς τμήμα ἀπὸ τοῦ Πατέρα, ἀλλὰ τέλειος ἀπολαμψας ἐνῶ ὁ Πατὴρ παραμένει τέλειος.

Καὶ ὅσοι, ἢ δὲν παρηκολούθησατε τελείως τὰ λεγόμενα ἢ περιεκυκλώσατε ἡμᾶς διὰ νὰ μᾶς περιγελάσετε, ἐπιζητοῦντες ὁχι νὰ πάρετε κάτι ὠφέλιμον ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ καροδοκοῦντες νὰ λαβετε ἀφορμὴν ἀπὸ κάτι ἐκ τῶν λεγομένων, παρακαλῶ μὴ περέρχόμενοι, εἰπητε δυο θεοὺς κηρύσσει πολυθεΐαν διδάσκει. Δὲν ὑπάρχουν δυο θεοί, οὔτε θεβαίως δύο πατέρες. **Β** Διότι ἐκεῖνος που εἰσάγει δυο ἀρχάς, κηρύττει δυο θεούς. Τοιοῦτος δὲ ὑπῆρξεν ὁ Μαρκίων²⁵ καὶ, ὅποιος ἄλλος εἶναι παρόμοιος μὲ ἐκεῖνον εἰς τὴν ἀσέθειαν. Καὶ ἐκεῖνος

25 Ὁ Μαρκίων ἦτο αἵρεσιάρχης πολὺ πλησίον εὐρισκόμε-

πάλιν ὁ ὁποῖος ἰσχυρίζετα, ὅτι αὐτὸς που ἔχει γεννηθῆ ἁαφέρει, κατὰ τὴν οὐσίαν ἀπὸ τὸν γεννήσαντα, καὶ αὐτὸς δυο θεοὺς κηρύσσει, ἐπειδὴ παρεισαγε, τὴν πολυθεΐαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀνομοιοτητος τῆς οὐσίας. Διότι, ἔάν ὑπάρχη μία μὲν Θεότης ἀγέννητος, μία δὲ γεννητή, τότε σὺ εἶσαι ἐκεῖνος που κηρύσσει, τὴν πολυθεΐαν, μὲ τὸ νὰ λέγῃς ὅτι, εἶναι ἀντιθετον τὸ ἀγέννητον εἰς τὸ γεννητόν, δεχόμενος δηλονότι καὶ τὰς οὐσίας ἐναντίας, ἔάν θεθαίως οὐσία μὲν τοῦ Πατρὸς εἶναι ἡ ἀγεννηοία οὐσία δὲ τοῦ Υἱοῦ ἡ γέννησις. Ὡστε οὐκ μόνον κηρύσσεις δυο θεοὺς, ἀλλὰ καὶ, μαχομένους μεταξὺ τῶν **C** καὶ τὸ φοβερωτάτον δὲν ἀποδίδεις τὴν ὁραματικὴν εἰς τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐκ φύσεως διάστασιν, ἡ ὁποία οὐδέποτε δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς εἰρημικὸν συμβιβασμόν.

Ἄλλ' ἡ διδασκαλία τῆς ἀληθείας ἔχει ἀποφύγει τὰ ἐκατέρωθεν ἐναντιώματα. Διότι ὅποι μὲν εἶναι μία ἡ ἀρχή, ἐν δὲ τὸ ἐξ αὐτῆς προερχόμενον, καὶ ἐν μὲν τὸ ἀρχέτυπον, μία δὲ ἡ εἰκὼν, τότε ἡ τάξις τῆς ἐνότητος δὲν καταστρέφεται. Διότι, ὁ Υἱὸς ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἐκ τοῦ Πατρὸς διὰ τῆς γεννήσεως, καὶ φυσικῶς ἀποτυπώνεται εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸν Πατέρα, ὡς εἰκὼν μὲν ἔχει, τὸ ἀπαράλλακτον ὡς γέννημα δὲ διαφυλάττει τὸ ὁμοούσιον. Διότι, οὔτε αὐτὸς που βλέπει, εἰς τὴν ἀγορὰν τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, καὶ ὀνομαζει βασιλέα αὐτόν που εἰκονίζεται εἰς τὸν πίνακα, **D** παραδέχεται δυο βασιλεῖς, δηλαδὴ καὶ τὴν εἰκόνα, καὶ ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ εἰκὼν. Οὔτε ἔάν, ἀφοῦ δείξῃ τὸν εἰκονιζόμενον εἰς τὸν πίνακα εἰπῇ αὐτὸς εἶναι, ὁ βασιλεὺς ἀποστρεφῇ τὸ πρωτότυπον ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν τοῦ βασιλέως. Μᾶλλον μὲν λοιπὸν ἀποδεικνύει, τὴν τιμὴν που ἔχει, πρὸς ἐκεῖνον διὰ τῆς ὁμολογίας τῆς εἰκόνας. Διότι, ἔάν ἡ εἰκὼν εἶναι βασιλεὺς, εἶναι πολὺ φυσικὸν θεθαίως νὰ εἶναι βασιλεὺς αὐτὸς που παρέχει τὴν αἰτίαν εἰς τὴν εἰκόνα. Ἄλλ' ἐδῶ μὲν ξυλα, καὶ κηρὸς, καὶ τέχνη ζωγράφου

νος εἰς τοὺς γνωστικούς. Ἐδέχετο δυο θεοὺς, τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν δημιουργόν τῆς Π. Δ. Διὰ τὴν Κ. Δ. ἐδέχετο ἴδιον κανόνα μὲ θεάσιν τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, παρηλλαγμένον ὁμῶς καὶ αὐτό μὲ προσθήκας καὶ ἀφαιρέσεις.

φου κατασκευάζουν την εικόνα φθαρτήν ἀπεικονίαν φθαρτοῦ ἀνθρώπου **Β**· καὶ τεχνιτοῦ πρῶτον τοῦ ζητηρηματος ἐκεῖ ὅμως εἶναι ἀκούη, εἰς τὰ να ἐννοῆς το ἀπαγγέλισμα της διζης Ποιῶν δε εἶναι το ἀπεικονισμα καὶ ποῦ ἡ δοξά. Ο Ἰδὸς ὁ ἀποστολὸς το ἡμῶν νῆσεν ἀμετῶς προσθετῶν. «Καὶ χαρισκτὴρ της ἐπιτοσεως»²⁶ Το ἴδιον λῆγον εἶναι ἡ ποτασας μὲν πρὸς τὴν δοξάν, ὁ γαρικτὴρ δε πρὸς το ἀπαγγέλισμα. Ὡστε ἐν ἡ δοξά παραινέει τελεα καὶ οὐδολως μεμικται τελεον προβιλλε κτι το ἀπαγγέλισμα. Καὶ τε οὐτοτρόπως ἀφοι γνη παρὶδεκτη **149:3** ὅπως ἐμπρέπε εἰς τον θεόν ἡ ἡμεῖς της εἰκόνος πρὸς τὰ πρῶτότῳτον, παραινέει εἰς ἡμεῖς της ἐκότητα της θεοτήτος. Διὰ τοῦ μὲν παρχει εἰς ἐκείνους, κα ἐκεῖνος εἰς τοῦτους. Δότι καὶ οὗτος εἶναι τοῦτος, ὁπῶς εἶναι καὶ ἐκεῖνος, καὶ ἐκεῖνος, ὁπῶς οὗτος. Το οὐτοτρόπως ἐννοῖται οἱ δυο διὰ τὴν μὴ διαφεροῦν, ὥστε ἡ ὕψος να νοηται καὶ διαφορὰν εἶδος καὶ ζῆσι, γαρικτὴρ. Ἐπαναλαμθανῶ ὅμως εἰς κα εἰς ἀλλ ἡ φύσις ἀδιαίρετος καὶ ἡ τελεότης ἀμετῶς. Εἰς Θεὸς λῆγον ἐπεδὴ μέσω κατῶν δυο θεῶν τα ἐν εἶδος που δεκνυεται καθ ὅλο κληρίαν καὶ εἰς τοὺς δύο.

Ὅμως πρὶ πολλοῦ σὰς θέλω να διανοασχῇ τὴν **Β** πρὸς τοι λόγον αὐτόν κα σχεδὸν νῦν ζωδτι ἀκούα να λεγετε δε ἐνὶ ἀσχολούρῃ με πραγματὰ πᾶν θεολογομενα δεν ἐγγίζω τα πολυθρηλητο ζητηματα. Διὰ τοῦ τῶρα ὅλων ἡ προσοχὴ ἔχει δεγερθῇ διὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν λόγων περὶ τοῦ Ἁγιο Πνεύματος. Ἐγὼ δε μάλιστα ἤθελον ὅπως ἀτ οἰκῶς παρελθον τὴν διδασκαλίαν ὅπως ἐλίκριως συνεφωτησα, οὕτω να παρῶσω εἰς τοὺς ἀκροστας δηλαδὴ νὰ μὴ ζητῶ διαρκῶς τας ευθυνὰς διὰ τα ἴδια πραγματὰ ἀλλ λα μέμῃν ἐξηγήσιν νὰ ἔχω πεπεσμένους αὐτοὺς που ἐδιδάχθησαν. Ἐπεδὴ ὅμως περικυκλωσατε ἡμᾶς ὡς δικασται, μάλλον παραως μαθηται. Ἐθέλοντες νὰ κρνετε ἡμᾶς οὐχι ἐπιζητοῦντες να ωφεληθῇτε εἶναι ἀνάγκη ἡμεῖς να προτεινωμεν τὴν ἀντιρρησην ὅπως γίνεται

εἰς τὸ δικαστήριον καὶ διαρκῶς μὲν νὰ ἀνακρινώμεθα διαρκῶς δὲ νὰ διδασκώμεν ἐλεῖνα τοῦ ἔχοντος παρὰ τὸν Σάς παρακαλοῦμεν δὲ νὰ μὴ ζητῇτε με καθετὸν τρόπον νὰ ἀκροασθε ἀπὸ ἡμᾶς ἐκεῖνο ποὶ σὰς ἀρέσκει ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὶ εἶναι εὐερεστόν εἰς τὸ κερῖον καὶ περὶ τὸ πρὸς τὰς Γραφὰς καὶ ὅχι ἀνιθετόν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν πατέρων. Ἐκεῖνα λοιπὸν τὰ ὁποῖα ἐλέγσαμεν περὶ τοῦ Υἱοῦ ὅτι πρέπει νὰ ὁμολογῶμεν τὴν ἰδιαιτέραν πρῶτον αὐτοῦ τὰ ὅσα ἔχομεν νὰ διδασκώμεν καὶ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Δὲ τὸ Ἁγιον Πνεῦμα δὲν ταυτίζεται πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς. 27) ἔπειδὴ ἔχει γραφὴ ὅτι «Πνεῦμα ὁ Θεός» 28) Οὕτε παλαιᾶ ὑπάρχει ἐν προσώπῳ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπειδὴ ἔχει λεχθῇ «Εἰ δε τις Πνεῦμα Χρῆστος οὐκ ἔχει αὐτός οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ὁ δὲ Χρῆστος ἐν ὁμῖν» 29) Διὸ ἀπὸ ἐδῶ ἐξηγητήθησαν μερικοὶ ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ὁ Χρῆστος εἶναι τὸ ἴδιον πρόσωπον. Ὁμῶς τι λεγομένη. Ὅτι ἀπὸ ἐδῶ καταφύετα ἡ συγγένεια τῆς φύσεως ὅχι ἡ συγχύσις τῶν προσώπων. Δὲ ὑπάρχει μὲν ὁ Πατήρ ὁ ὁποῖος ἔχων τέλειαν καὶ πλήρη τὴν ὑπάρξιν, εἶναι ρίζα καὶ πηγὴ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Ὑπάρχει δὲ ὁ Υἱός, ὁ ὁποῖος εἶναι ζῶν. Λόγος ἐν πλήρει θεότητι καὶ γεννημα τέλειον τοῦ Πατρὸς. 30) Πληρὲς δὲ εἶναι καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα οὐχ μέρος καποσίου ἄλλο ἄλλὰ τέλειον καὶ ὁλόκληρον θεωρούμενον ἀπομόνιον τοῦ καὶ σκεπηθῇ μὲν ὁ Υἱός πρὸς τὸν Πατέρα ἀδιακόπως συνενηθῇ δὲ πρὸς τὸν Υἱόν το Ἅγιον Πνεῦμα Διὸτι δὲν ὑπάρχει αὐτοὶ χωρίζει. οὔτε αὐτοὶ ποὺ διατεμεῖ τὴν αἰδιὸν συνένωσιν. Δὲ οὐδεὶς σίωσι μεσολαθεῖ μετὰ τῶν οὐτε βεβαίως δεχεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἰδεᾶν χωρισμοῦ ὅτι δῆθε, ἢ ὁ Μονογενὴς δὲν συνεπήρχε παντοτε μετὰ τοῦ Πατρὸς ἢ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν συνεπήρχε μετὰ τοῦ Υἱοῦ.

5) Ὅποτα λοιποὶ συνάψωμεν τὴν Ἁγίαν Γράδα νὰ μὴ φανταξοῦναι τὰ τρία πρόσωπα ὡς μέρη ἐνὸς πράγματος ἀδιαίρετου (διὸτ εἶναι ἀσεβὴς αὕτη ἡ σκέψις)

27. Ἰωάν. 4, 24

28. Ρωμ. 8, 9-10.

ἀλλὰ νά δέχεσαι ἀχωριστον τὴν συνένωσιν τριῶν ὁσώματων τελείων. Δὲν ἔχου ἔχομεν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκεῖ ἔχομεν καὶ προσέλευσιν τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εὐρίσκεται ὁ Χριστός, εἶναι φανερόν ὅτι ἐκεῖ παρευρίσκεται καὶ ὁ Πατήρ. **191 Α**. Οὐκ οἶδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματος ἐστίν;²⁹ Καὶ, εἰ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθειρεῖ, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός;³⁰ Ὅταν λαβὼν ἁγ. αἰώμεθα διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τότε δεχόμεθα τὸν Χριστὸν ποῦ κατοικεῖ εἰς τὸν ἐσωτερικόν ἡμῶν ἄνθρωπον καὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὸν Πατέρα ὁ ὁποῖος κάρνει κοινὴν τὴν διαμονὴν εἰς τοὺς αἰετοὺς. Αὐτὴν δὲ τὴν συνένωσιν φανερώνει καὶ ἡ παράδοσις τοῦ βαπτισματος καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως. Διότι, ἐάν τὸ Ἁγ. Πνεῦμα ἦτο ξένον πρὸς τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ τότε πῶς συνηριθμεῖτο μετὰ τῶν δυοῶν ἄλλων προσώπων. Καὶ ἐὰν προσετέθη ὥστε ῥον ἐν χρόνῳ εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, πῶς θὰ ἐτάσσετο μετὰ τῆς ἀδιδου³¹ φύσεως;

Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι χωρίζουν τὸ Ἁγ. Πνεῦμα ἀπὸ τοῦ Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν καὶ τὸ συγκαταλέγουσιν μετὰ τῶν κτισμάτων. **Β** τὸ βάπτισμα μὲν τὸ καθιστοῦν ἀτελές τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως δὲ ἐλλιπὴ. Διότι οὐτε ἡ Τριάς παραμένει Τριάς, ἐὰν ἀφαιρεθῇ τὸ Πνεῦμα. Καὶ ἐὰν πάλιν προσαφθῇ ἀπὸ τῆς κτίσεως ἐν, τότε ὁ λόκληρος ἡ κτίσις θὰ συνυπολογισθῇ εἰς τὴν ἀριθμῶσιν μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. Διότι τότε τί θὰ ἐμποδίζῃ νά λέγωμεν, ὅτι πιστεῶμεν εἰς Πατέρα καὶ Υἱόν καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν κτίσιν. Δὲν εἶναι εὐσεβές πρᾶγμα ἡ πίστις εἰς μέρος τῆς κτίσεως, εἶναι θεβῆαιως πολὺ σοβαρότερον πρᾶγμα ἡ συμπεριλήψις εἰς τὴν ὁμολογίαν ὁλόκληρου τῆς κτίσεως. Ἐὰν ὁμῶς πιστεύῃς εἰς ὁλόκληρον τὴν κτίσιν, τότε δὲν πιστεύεις μόνον εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ τὰ λειτουργικά πνεύματα, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑπάρχουν μερικαὶ ἀντικειμενικαὶ δυνάμεις. **Γ** ἔπε-δὴ καὶ αὗται εἶναι μέρος τῆς κτίσεως, καὶ θὰ προσθέσῃς καὶ ταύτας εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως.

29. Α' Κορινθ. 6, 19.

30. Α' Κορινθ. 3, 17.

31. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ μελετητὴς ἀφήνομεν ἀμετάφραστον

Τοιουτοτρόπως ἡ θλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σέ ὁδηγεῖ εἰς ἀσεβεῖς καὶ ἀθεμίτους διδασκαλίας. Διότι τὴν σι. γμὴν που εἶπες ἐκεῖνα που δὲν πρέπει περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπεσημαίνθη εἰς σέ ἡ ἐγκατὰ λειψίς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δότι ὅπως ἐκεῖνος που ἐκλείσσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχε συγγενές τὸ σκότος, τοιουτοτρόπως αὐτὸς ποὺ ἀπεμακρυνθῇ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀφοῦ εὗρέθη ἐξω ἀπὸ τὸ φωτίζον, ἔχει ἀναμιχθῇ μετὰ τοῦ σκότους τῆς ψυχῆς.

6 Ἀλλὰ ἄς σέ ἀποτρέψῃ ἡ Παράδοσις ἀπὸ τοῦ νὰ χωρίσῃς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. Τοιουτοτρόπως ἐδ. δαξεί ὁ Κύριος, **Δ** ἐκήρυξαν οἱ ἀπόστολοι, δεφυλάξαν οἱ πατέρες, ἐβεβαίωσαν οἱ μάρτυρες. Νὰ ἀρκεσθῇς νὰ λέγῃς αὐτὰ που ἐδιδάχθης, καὶ ὅχ παρακαλῶ, τὰ σοφίσματα αὐτὰ ἀγέννητον εἶναι ἢ γεννητὸν Ἐάν μὲν δηλαδὴ ἀγέννητον εἶναι, ὁ Πατήρ ἔάν δὲ γεννητὸν εἶναι ὁ Υἱὸς ἔάν δὲ τιποτε ἐκ τούτων εἶναι κτισμα. Ἐγὼ ὁμως γνωρίζω δι. τὸ Πνεῦμα μετὰ τοῦ Πατρὸς μὲν ὑπάρχει, οὐχὶ δὲ δι. τὸ Πνεῦμα εἶναι, Πατὴρ καὶ ἐδ. δάχθην δι. ὑπάρχει μετὰ τοῦ Υἱοῦ, οὐχὶ δὲ δι. ὀνομασζεται Υἱὸς Ἀλλὰ τὴν μὲν πρὸς τὸν Πατέρα συγγένειαν ἐννοῶ ἐπε. δι. ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται τὴν δὲ πρὸς τὸν Υἱὸν ἐπε. δι. ἀκούω «εἰ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ»³² **Ε** Ἐάν δηλαδὴ δέν εἶναι συγγενές πρὸς τὸν Χριστόν, τότε πῶς κάμνει ἡμᾶς νὰ συγγενευομεν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἀκούω καὶ «Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»³³ Ἀλήθεια ὁμως εἶναι ὁ Κύριος³⁴ Ὅταν δὲ ἀκούω «Πνεῦμα υἱοθεσίας»³⁵ κατανοῶ τὴν φυσικὴν ἐνότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς διότι πῶς υἱοθετεῖ τὸ ξένον, πῶς δὲ οἰκαιοποιεῖ τὸ ἀλλότριον. Τοιουτοτρόπως μὲν λοιπὸν

τὴν λ. αἰδῖος διότι δέν εἶναι δυνατόν νὰ μεταφρασθῇ μονολεκτι. κῶς διὰ τῆς λ. αἰώνιος ἐπε. δι. ἡ σημασία τῆς εἶναι διάφορος. Αἰώνιος σημαίνει αὐτὸς που ἔχει μὲν ἀρχήν, ἀλλὰ δέν ἔχει τέλος, ἐνῷ αἰδῖος αὐτὸς που δέν ἔχει οὔτε ἀρχήν οὔτε τέλος ὅθεν αἰώνιος μὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, αἰδῖος δὲ ὁ Θεός.

32 Ρωμ. 8, 9

33 Ἰωάν. 14, 17

34 Ἰωάν. 14, 6.

35 Ρωμ. 8, 15

οὔτε καινοτομῶ πλάθων νεας λέξεις, οὔτε ἀθετῶ τὴν ἀξίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τοὺς ὁμῶς που τολμῶν να το ὀνειρᾶςιν κτισμὰ στενίζω καὶ ὀδυρομαι, διότι διὰ μικροὺ σφύματους καὶ νοθοῦ παραλογισμοῦ

ΕΦΕ ὠθοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν πρὸς τὸ θαρραλὸν Διότι ἐπειδὴ λέγε τα τρὰ ταῦτα ὁ νοὺς ἡμῶν ἐχει κατανοήει καὶ τιποτε δὲν υπαρχε μεταξὺ τῶν ὄντων τὸ ὅπως να μὴ ἐπὶ ὀκῆται εἰς τὴν διαιρέσειν αὐτὴν τῶν ὄντων. Δηλαδὴ λέγε ἢ εἴσαι ἀγεννητον ἢ γεννητὸν ἢ κτιστον ἀλλ' ὁμῶς δέ. εἴσαι οὔτε τὸ πρῶτον οὔτε τὸ δευτερον, ἀρα εἴσαι τὸ τρίτον. Τοῦτο τὸ σιμπερασμα ποι θγαζετε θα σας καταστήσῃ ὑποδίκους εἰς τὴν αἰώνιον ἄρσιν. Ὅλα τὰ ἐξηρηκνησες ὅλα με τὰς σκέψεις σου τὰ ἡγήγαγες πρὸ αἰτη, τὴν διαρεσιν, δὲν ἀφηρες τιποτε χωρὶς τὴν ἐξέτασιν ὅλα τὰ συμπεριλάθες εἰς τὸν νοῦν σου ὅλα τὰ συνέκλεισες εἰς τὴν δικην σου κατανόσιν. γνωρίζεις τὰ εὐρισκόμενα κατὰ ἀπὸ τὴν γῆν γνωρίζεις τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸν οὐθόν, Ταῦτα εἶναι δαμονικαὶ ἀλαζυνεαι.

ΕΒ Γνωρίζω ἐγὼ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἄμμου καὶ τὰς δασσασεας τῆς θαλάσσης.³⁶

Εαν λοπον πολλὰ ἀγνοῆς καὶ τὰ ἀγνώστα εἶναι, περισπλοσια ἀπὸ τα γνωστά διὰτι δὲν ὁμολογεῖς μαζὶ με δατα ἀνεῖ ἐντροπῆς τὴν ἀκινδυνὸν ἀγνοῖαν περὶ τὸ τροπον τῆς υπαρξείως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐγὼ δὲ δὲν παύω μὲν να ἐλεγχῶ τὴν ματασίτητα τῶν σκέψεων σου οὔτε να δεκκνῶ πόσα μεταξὺ τῶν ὄντων ἔχουν διαφυγεῖ ἀπὸ τὴν κατανοήσιν τῆς διανοίας σου εὐχαριστως δε θα ἡρώτων ἐκεῖνο τοὺς ἀρχηγούς σας καὶ καθομιζῶ μετὰ πεποιθησεως **Ε'** ὅτι θὰ μεταμεληθῆς καποτε διὰ τὴν ἀθεον τα, τὴν σοφίαν λέγων κτισμα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν φοβείσαι τὴν ἀσυγχωρητον ἁμαρτίαν³⁷, Ἡ τί, τέλος πάντων, νομίζεις ὅτι δυνασσα να θλασφημῆς με μεγαλυτεραν ἀσέβειαν ἀπὸ αὐτὴν, Διότι ἐκ μιᾶς τοιαυτῆς θλασφημίας ἐπῆλθον ὅλα τὰ φοβερωτάτα ἢ ἀποξένωσις ἀπὸ τὸν Θεὸν ὡς πρὸς αὐτὴν

³⁶ Πρόκειται περὶ πυθικοῦ χρησμοῦ, ποῦ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον, Κλέω 1 47

³⁷ Ματθ. 12, 32

τὴν ἰδὴν τὴν φύσιν ἢ ταπεινώσεις τῆς δουλείας, αἱ λειτουργικαὶ ὑπηρεσίαι, ἡ στερησις τοῦ ἀγαθμοῦ ἀφοῦ το κατὰ φύσιν δὲν παριστάται καὶ θα συμβῇ εἰς αὐτό το ἰδὸν το Πνεῦμα ἡμεῖς να μετέχη τοῦ ἁγισμοῦ ἐκ τῆς κατὰ χάριν διανομῆς ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τα λοιπὰ ὅσα ἔχουν ἁγιασθῇ. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἴδεται εἰς ἡμᾶς ἡ φανερώσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δια τὸ συμφέρον μας³⁸ καὶ ὅπως διαμεταί εἰς ἕνα ἕκαστον **Π** συμφωνῶς πρὸς τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, τοιοῦτοτρόπως θα συμβῇ καὶ εἰς το Ἅγιον Πνεῦμα να μετέχη τοῦ ἁγιασμοῦ εἶναι πραγματ εἶναι κτισμα συμφωνῶς πρὸς τὴν ἀντιλήψιν τῶν πνευματομαχῶν.

7 Ἄλλ ὅμως ὥς μὴ ἀφῆσμεν ἀνεξέλεγκτον τὴν ἀνοησίαν ἐκείνων που νομίζουν ὅτ ἄλλα τα ἀντιλαμβάνονται μετὴν διανοοῖαν τῶν. Ἄς ἀποκρθεῖν λοπόν εἰς ἡμᾶς **Τ** τέλος πάντων εἶναι ἡ φύσις τοῦ αἰσθητοῦ ἡ ἡλίου, Ποιον ἐκ τῶν δυο συμβαίνει εἶναι ἐν ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἢ εἶναι συνθετός ἐκ τῶν τεσσάρων. Ἄλλ ὅμως δὲν εἶναι οὔτε γῆ οὔτε ἀήρ οὔτε ὕδωρ εἶναι, οὔτε πῦρ. Διότι ταῦτα κινεῖνται εἰς εὐθείαν γραμμὴν ἄλλα μὲν φερόμενα πρὸς τὰ ἄνω ἄλλα δὲ πρὸς τὰ κάτω. Ἡ γῆ μὲν δηλαδὴ καὶ τὸ ὕδωρ φέρονται πρὸς τὰ κάτω διότι ἔχουν θάρος. **Β** ὁ ἀήρ δὲ καὶ τὸ πῦρ κινεῖνται πρὸς τὰ ἄνω διότι εἶναι ἐλαφρά τοῦ ἡλίου ὅμως ἡ κίνησις εἶναι κυκλική. Δὲν εἶναι ἐπομένως ἐν ἐκ τῶν τεσσάρων. Ἀλλ ὅμως δὲν εἶναι οὔτε συνθετός ἐξ αὐτῶν, διότι τὰ σύνθετα καταλαμβάνονται ἀπὸ τὸν κάματον, ἐπεὶδὴ συντίθενται ἐξ ἀντιθετῶν στοιχείων, τὰ ὅποια κατὰ τὴν κίνησιν τῶν ἀνθέλκονται μετὰ τῶν. Ὅμως ἡ κίνησις τοῦ ἡλίου εἶναι ἀκαστος καὶ διὰ τοῦτο ἀπαυστος. Ἄρα δὲν εἶναι συνθετός. Ἀλλ ὅμως τὰ σώματα ἢ ἀπλᾶ εἶναι ἢ συνθετά. Ὁ ἡλίος ὅμως δὲν εἶναι οὔτε ἀπλοῦν σώμα, ἀφοῦ δὲν κινεῖται εἰς εὐθείαν γραμμὴν. **Ι** **Ι** οὔτε συνθετόν, ἀφοῦ δὲν κουράζεται να κινήται. Ἄρα δὲν ὑπάρχει ὁ ἡλίος. Ταῦτα εἶναι αἱ σοφαί σας διαιρέσεις, προκαλοῦσαι τὸν γέλωτα εἰς τοὺς ἔχοντας ὀφθαλμούς.

Πῶς πάλιν βλέπομεν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, Ποῖον ἐκ τῶν δυο, δεχόμενοι ἐντός μας τὰς εἰκόνας τῶν ὁρατῶν, ἢ ἀφήνοντας δύναμιν ἀπο τους ἑαυτοὺς μας, Ἄλλ' ὅμως οὔτε δεχόμεθα τὰς εἰκόνας τῶν ὁρατῶν, (διότι πῶς ἐμφαίνεται το μέγα ἡμ σφαιριον τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸν μικρὸν πόρον τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ,) οὔτε πάλιν ἀφήνομεν κάτ. ἀπὸ τους ἑαυτοὺς μας (διότι πῶς πάλιν ἐξαρκεῖ αὐτό που ἐκπέμπεται νά ἀπλωνεῖται εἰς τὸν οὐρανόν,) Ἐάν λοιπον οὔτε δεχωμεθα τὰς εἰκόνας τῶν ὁρατῶν, **Β** οὔτε ἀποπεμπῶμεν κάποιαν δύναμιν ἀπὸ τους ἑαυτοὺς μας, ἄρα δὲν βλέπομεν τί λοιπόν, νά ἐλέγξω τους συλλογισμοὺς σας, ἢ νά εὐχηθῶ νά εἶναι ἀληθῆ τὰ συμπεράσματά σας, Κατὰ τί διαφέρει ἀπὸ τους τοιοῦτους συλλογισμοὺς καὶ ἡ τεχνολογία σας περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν ὁποῖαν ἐπιδεικνυετε εἰς ἀθλία γυναικάρια ἢ εἰς τους ὁμοίους μὲ τὰς γυναῖκας εὐνοχοὺς.

Νά ἀκούης λοιπόν ἀνετηρεάστως Ἐάν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, πῶς σὺ τὸ καταθεῖς εἰς τὴν κτίσιν. Διότι δὲν θὰ εἰπῇς θεοβαίως ἐκεῖνο, ὅτι ὅλα ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχονται Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ὁ Χριστὸς λέγεται τοῦ Θεοῦ καὶ ὅχι κτίσμα ὅπως καὶ ἡμεῖς («ἡμεῖς γὰρ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ») ³⁹, ἀλλὰ κατὰ διάφορον τρόπον μὲν ἡμεῖς λεγόμεθα τοῦ Χριστοῦ, ὡς δούλοι Δεσπότου, κατὰ διάφορον δὲ τρόπον ὁ Χριστὸς λέγεται τοῦ Θεοῦ, ὡς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, **Ε** οὕτω καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅχι ἐπειδὴ τὰ πάντα προέρχονται ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἄρα καὶ αὐτὸ ὅπως τὰ πάντα. Οὔτε πάλιν ἐπειδὴ ὑπάρχουν καὶ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα⁴⁰, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πλέον εἶναι, ὁμοῖον μὲ αὐτὰ ἐξ αἰτίας τῆς ὀνομασίας. Διότι ἐν εἶναι τὸ ἀληθῶς Πνεῦμα διότι ὅπως πολλοὶ μὲν ὑπάρχουν υἱοί, εἰς δὲ εἶναι ὁ ἀληθινὸς Υἱός, οὕτω ἂν καὶ ὅλα λέγωνται ἐκ τοῦ Θεοῦ, κυριῶς ὁμοῦς ὁ Υἱὸς εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Υἱὸς παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐξῆλθεν, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πα-

39. Α' Κορινθ. 3, 23.

40. Ἐβρ. 1, 14.

τρός ἐκπορεύεται Ἄλλ' ὁ μὲν Υἱός, ἐκ τοῦ Πατρός γεννητῶς, το δὲ Πνεῦμα, ἀνεκφράστως ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Β Πρόσεξε λοιπόν πόσον μέγας εἶναι ὁ κίνδυνος νὰ μικρύνῃς τὴν δόξαν τοῦ Παρακλήτου. Ὁ Υἱὸς δὲν δέχεται τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν, ὅταν ἀθετῇται τὸ Πνεῦμα. «Εἰς τὸν γὰρ φησὶν, ἐμὲ δοξάσει»⁴¹, ὅχι ὡς δοῦλος μετὰ τῆς κτισσεως. Διότι, ἐὰν ἐδοξάζε μαζί, με τοὺς ἄλλους πάντας, δὲν θὰ ἐλέγετο «Εἰς τὸν». Τώρα λοιπὸν ἡ ἀναφορὰ εἰς τὸ ἐν παρσῆ τὴν δόξαν που προσάγεται καθ' ὑπεροχὴν τῶν ἄλλων. Διότι, δὲν εἶναι ὅπως αὐτοὶ που λέγουσι «Δόξα ἐν ὑψοστοῖς Θεῷ»⁴², ἀλλ' ὅπως ἐκεῖνος που εἶπε «Πατέρ ἐδοξασά σε, τὸ ἔργον ὃ ἔδωκας ἐτελειῶσαι»⁴³. Καὶ ὅπως ὁ Πατήρ δοξάζει, τὸν Υἱόν, λέγων «Καὶ ἐδοξασά σε, καὶ πάλιν δοξάσω»⁴⁴. **Ε** οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς συμπεριλαμβάνει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴν κοινῶν τὴν ἰδικὴν τοῦ καὶ τοῦ Πατρός. Ἡ ἄς μοῦ δεῖξῃ κάπως μεγαλυτέραν δόξαν ἀπὸ αὐτὴν, καὶ ὅλα τὰ προσφέρω διὰ νὰ ἀληθεύουν οἱ ἀντιλέγοντες. «Ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν, ἐμὲ ἀθετεῖ»⁴⁵. Διατί; Εἶναι φανερόν, ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος που ἐνοικεῖ εἰς αὐτοὺς. Ὡστε αὐτὸς που δὲν τιμᾷ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δὲν τιμᾷ τὸν Υἱόν «ὁ δὲ μὴ τιμῶν τὸν Υἱόν, οὐ τιμᾷ τὸν Πατέρα»⁴⁶. Τοιοῦτοτρόπως ἐπομένως ἡ ἀγνωμοσύνη εἰς τὸν ἐκ τῶν πιστευομένων εἶναι ἄρνησις ὅλης τῆς θεότητος. Ἐὰν τὸ Πνεῦμα εἶναι κτιστόν, δὲν εἶναι θεῖον. Ἄλλ' ὅμως λέγει, «Πνεῦμα θεῖον τὸ ποιῆσάν με»⁴⁷. Καὶ ἐνέπλησε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν Βεσελεὴλ Πνεῦμα θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως»⁴⁸. Ποῦ λοιπὸν εὕρισκεις νὰ προσεγγίξῃ τὸ Θεῖον; εἰς τὴν κτίσιν ἢ εἰς τὴν θεότητα, Διότι ἐὰν μὲν εἰς τὴν κτίσιν, τότε θὰ παραδεχθῇς ὡς κτισμα **197** **Α** καὶ τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-

41 Ἰωάν. 16, 14

42 Λουκ. 2, 14. Δηλαδή οἱ ἄγγελοι

43 Ἰωάν. 17, 4

44 Ἰωάν. 12, 28

45 Λουκ. 10, 16.

46 Ἰωάν. 5, 23

47 Ἰωβ. 33, 4

48 Ἐξέδ. 35, 31

σπου Διότι, ἔχει γραφῇ περ' αὐτοῦ «ἢ τε αἰδὶος αὐτοῦ
 δυναμὶς καὶ θεϊότης»⁴⁹ Εἰς λοιποὶ παύσης ἡ θλασφῆ
 μῆς εἰς τὴν θεότητα, γνωρίσας καλῶς τὴν ἀξίαν τοῦ Ἁ-
 γίου Πνεύματος. Τόσοι εἶσαι ἀσυνετός ὥστε νὰ μὴ ὀ-
 δηγῇσας ὅτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου εἰς τὰς ἐννοίας τοῦ
 ἀξίζουσιν εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα⁵⁰

49 Ρωμ 1 20

50 Εἰς ἄλλας ἐκδόσεις προστίθεται καὶ ἡ συνήθης βεβόλο
 γία εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα

ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΠΑΝΤΑ

ΤΟΜΟΣ 12

ΟΜΙΛΙΑΙ 13 - 24

Κείμενον: J. Carnier

Τὸ ἐν ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Βασιλείου, Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοχίας, τὰ εὐχρισκόμενα ἅπαντα, Ραγίου 1839, τ. 12, σελ. 168 - 275.

1. 1. 1. 1.

2. 2.

3.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ,

Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ'.

С Προτρεπτική εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα.

Ὁ μὲν σοφὸς Σολομῶν, τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων τοὺς καιροὺς διαιρῶν, καὶ ἐκάστω τῶν γινομένων τὸν ἐπιτήδειον ἀφορίζων, ἔφη· Τοῖς πᾶσιν ὁ χρόνος, καὶ καιρὸς τῇ παντὶ πράγματι· καιρὸς τοῦ τεκεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ ἀποθανεῖν. Ἐγὼ δὲ μικρὸν τοῦ σοφοῦ τὴν ἀπόφασιν ὑπαλλάξας, εἶποιμι ἂν κηρύσσων ὑμῖν τὸ σωτήριον κήρυγμα, ὅτι καιρὸς τοῦ ἀποθανεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ γεννηθῆναι. Τίς δὲ ὁ λόγος τῆς ἐναλλαγῆς; Ὅτι ὁ μὲν περὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ διαλεγόμενος, τῇ σωματικῇ ἐπόμενος φύσει, τὴν γένεσιν προέταξε τοῦ θανάτου (ἀδύνατον γὰρ θανάτου πεῖρην λαθεῖν τὸν μὴ πρό-

Περὶ τὸν γεννῆθέντα)· ἐγὼ δὲ περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τὸν λόγον ποιεῖσθαι μέλλων, τὸν θάνατον προτίθηναι τῆς ζωῆς. Διὰ γὰρ τοῦ ἀποθανεῖν τῇ σαρκὶ περιγίνεται ἡμῖν τὸ γεννηθῆναι τῷ πνεύματι, καθὰ φησι καὶ ὁ Κύριος· Ἐγὼ ἀποκτενοῦ, καὶ ζῆν ποιήσω. Ἀποθανούμεν οὖν, ἵνα ζήσωμεν.

Ἀποκτείνουμεν τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, τὸ μὴ δυνάμενον ὑποταγῆναι τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος ἰσχυρὸν ἡμῖν ἐγγένηται, δι' οὗ ζωὴ καὶ εἰρήνη περιγίνεσθαι πέφυκεν. Συνταφῶμεν τῷ Ἀριστῷ τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι, ἵνα καὶ συναναστῶμεν τῷ ἡμῖν τὴν ἀνάστασιν προξενήσαντι. Καιρὸς μὲν οὖν ἄλλοις ἄλλος ἐπιτήδειος· ἴδιος ὕπνου, καὶ ἴδιος ἐγρηγόρσεως· ἴδιος πολέμου, καὶ ἴδιος εἰρήνης· καιρὸς δὲ βαπτίσματος ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος. Οὔτε γὰρ σώματι ζῆν μὴ ἀναπνέοντι δυνατόν· οὔτε ψυχῇ συνιστάναι, μὴ γνωρίζουσι τὸν κτίσαντα. Θεοῦ γὰρ ἄγνοια θάνατός ἐστι ψυχῆς. Ὁ δὲ μὴ βαπτισθεὶς, οὐ πεφύτισται. Ἄνευ δὲ φωτός, οὔτε ὀφθαλμὸς τὰ ἐαυτοῦ καθορᾷ, οὔτε ψυχὴ Θεοῦ δέξασθαι δύναται θεωρίαν. Πᾶς μὲν οὖν χρόνος εὐκαιρίαν ἔχει πρὸς τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος σωτηρίαν· καὶ νύκτα εἴπης, καὶ ἡμέραν, καὶ ὥραν, καὶ στιγμὴν χρόνου, καὶ τι βραχύτατον. Πολλῷ δὲ δὴ πού τις εἰκὸς ἐπιτηδείοτερον εἶναι τὸν οἰκειότερον. Τί δ' ἂν γένοιτο τῆς ἡμέρας τοῦ πάσχα συγγενέστερον πρὸς τὸ βάπτισμα; Ἡ μὲν γὰρ ἡμέρα μνημόσυνόν ἐστιν ἀναστάσεως· τὸ δὲ βάπτισμα

δύναμις ἐστὶ πρὸς τὴν ἀνάστασιν. Ἐν τοίνυν τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως τὴν χάριν ὑποδεξώμεθα. Διὰ τοῦτο πόρρωθεν ἡ Ἐκκλησία τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους ὑψηλῷ κηρύγματι συγκαλεῖ, ἵν' οὓς πάλαι ὥδινεν, ἀποκυῆσθαι τότε, καὶ ἀπογαλακτίσασα αὐτοὺς τῶν λόγων τῆς κατηχήσεως, γεύσῃ τῆς στερεᾶς τῶν δογμάτων τροφῆς. Ἰωάννης ἐκή- B
 ρυσσε βάπτισμα μετανόας, καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία· Κύριος κηρύσσει βάπτισμα υἱοθεσίας· καὶ τίς τῶν εἰς αὐτὸν ἠλπικότων οὐχ ὑπακούσεται; Ἐκεῖνο εἰσαγωγικὸν τὸ βάπτισμα· τοῦτο τελειωτικόν. Ἐκεῖνο ἀμαρτίας ἀναχώρησις· τοῦτο οἰκείωσις πρὸς Θεόν. Ἐνδὲ ἀνδρὸς ἦν Ἰωάννου τὸ κήρυγμα, καὶ πάντας εἶχε πρὸς τὴν μετανοίαν· σὺ δὲ, διὰ προφητῶν διδασκόμενος Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε διὰ ψαλμῶν νοουητούμενος· Προσελθετε πρὸς αὐτὸν, καὶ φωτίσθητε δι' ἀποστόλων εὐαγγελιζόμενος· Μετανοήσατε, καὶ βα- C
 πτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψετε τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου προσλαμβάνόμενος, λέγοντος· Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς (ταῦτα γὰρ πάντα σήμερον συνέδραμε πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν)· ὁκνεῖς καὶ βουλεύῃ καὶ διαμέλλεις; Ἐκ νηπίου τὸν λόγον κατηχούμενος, οὐπω συνέθου τῇ ἀληθείᾳ; Πάντοτε μανθάνων, οὐδέπω ἤλθες πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν; Πει-

ραστής διὰ βίου, κατάσκοπος μέχρι γήρως, πότε
 γενήσῃ Χριστιανός; πότε γνωρίσομέν σε ὡς ἡμέτε-
 ρον; Πέρυσιν τὸν παρόντα καιρὸν ἐξεδέχου, νῦν πά- D
 λιν ἀναμένεις τὸν ἐπιόντα. Ὅρα μὴ εὐρείῃς μακρο-
 τέρας τῆς ζωῆς τὰς ὑποσχέσεις ποιούμενος. Οὐκ
 οἶδας τί τείζεται ἡ ἐπιούσα· μὴ ἐπαγγέλλου τὰ
 μὴ σά. Ἐπὶ ζωὴν σε καλοῦμεν, ἀνθρώπιε· τί ἀπο-
 φεύγεις τὴν κλῆσιν; Ἐπ' ἀγαθῶν μετουσίαν· τί
 ὑπερβαίνεις τὴν δωρεάν; Βασιλεία οὐρανῶν ἔνοι-
 χται· ὁ καλῶν ἀφευδής· ἡ ὕδος ῥαδία, οὐ χρόνου,
 οὐ δαπάνης, οὐ πραγματείας χρεῖα τί μέλλεις, τι
 ἀναδύῃ; τί φοβῇ τὸν ζυγόν, ὥσπερ δάμαλιν τις
 ἀπειροζυγος; Χριστὸς ἐστίν, ἐλαφρὸς ἐστίν· οὐ τρί-
 E βει τὸν αὐχένα, ἀλλὰ δοῦσαζει. Οὐ γὰρ δεσμεῖται ἡ
 ζεύγλη περὶ τὸν τράχηλον, αὐτεξούσιον ἐπιζητεῖ τὸν
 ὑφέλκοντα. Ὅρας ὅτι κατηγορεῖται ^d Ἐφραίμ, ὡς
 παροιστρῶσα δάμαλιν, ὅτι ἄτακτα περιπλανᾶται
 τὸν τοῦ νόμου ζυγὸν ἀτιμάζων; Ὑπόθες σου τὸν
 ἀδάμαστον αὐχένα· γενοῦ ὑποζυγιον τοῦ Χριστοῦ,
 ἵνα μὴ ἀφειμένος τῆς ζεύγλης, μηδὲ ἐλευθεριάζων
 τῷ βίῳ, εὐεπιχείρητος ᾖ τοῖς θηρίοις.

Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. Γλυ-
 χύτητα μέλιτος πῶς ἀναγγεῖλω τοῖς ἀγνοοῦσι,
 113 Γεύσασθε καὶ ἴδετε. Αἰσθήσεις, λόγου παντὸς ἐναρ-
 A γαστέρα πρὸς πεῖραν. Ὁ Ἰουδαῖος τὴν περιτομὴν
 οὐκ ὑπερτίθεται διὰ τὴν ἀπειλήν, ὅτι Ἠἶσα ψυχὴν,
 ἥτις οὐ περιτμηθήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδοῇ, ἐξολο-
 θρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς· σὺ δὲ τὴν ἀχειρο-

ποίητον περιτομὴν ἀναβάλλη ἐν τῇ ἀπεκδύσει τῆς σαρκός, ἐν τῷ βαπτίσματι τελειουμένην, αὐτῷ τοῦ Κυρίου ἀκούσας· Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Κακεὶ μὲν ὁδὸν καὶ ἕλκος· ἐσταῦθα δὲ ὁρότος ψυχῆς, καὶ ἕλκος

- Β** καρδίας ἴαμα. Προσκυνεῖς τὸν ὑπὲρ σοῦ ἀποθάνοντα; Οὐλοῦν κατὰδεξαι αὐτῷ συνταφῆναι διὰ τοῦ βαπτίσματος. Ἐὰν μὴ σύμφυτος γένῃ τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, πῶς κοινωνὸς γενήσῃ τῆς ἀναστάσεως; Ὁ Ἰσραὴλ ἐκείνος εἰς τὸν Μωσοῖν ἐβαπτίσθη ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, σοὶ τοὺς τύπους παραδιδούς, καὶ χαρακτηρίζων τὴν ἐπ' ἐσχατιῶν τῶν χειρῶν διελθισμένην ἀλήθειαν· σὺ δὲ περιφεύγεις τὸ βάπτισμα, οὐκ ἐν θαλάσσῃ τυπούμενον, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ τελειούμενον· οὐκ ἐν νεφέλῃ, ἀλλ' ἐν τῷ Πνεύματι· οὐκ εἰς Μωυσῆν τὸν ὁμόδουλον, ἀλλ' εἰς Χριστὸν τὸν ποιῶντα. Ὁ Ἰσραὴλ εἰ μὴ πηρῆλθε τὴν θάλασσαν, οὐκ ἂν ἐχωρίσθῃ τοῦ Φαραώ· καὶ σὺ ἐὰν μὴ πα- **Γ** ρέλθῃς διὰ τοῦ ὕδατος, οὐ χωρισθίση τῆς πικρᾶς τυραννίδος τοῦ διαβόλου. Οὐκ ἂν ἔπιεν ἐκεῖνος ἐκ τῆς πνευματικῆς πέτρας, εἰ μὴ τυπικῶς ἐβαπτίσθη· οὐδὲ σοὶ τις δώσει τὴν ἀληθινὴν πόσιν, ἐὰν μὴ ἀληθινῶς βαπτισθῇς. Ἐφαγεν ἄρτον ἀγγέλων ἐκεῖνος μετὰ τὸ βάπτισμα· σὺ δὲ πῶς βρώσῃ τὸν ζῶντα ἄρτον, ἂν μὴ πρότερον ὑποδέξῃ τὸ βάπτισμα; Εἰσῆλθεν ἐκεῖνος εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας

διὰ τὸ βάπτισμα· σὺ δὲ πῶς ἐπανεῖλθης εἰς τὸν πα-
ράδειτον, μὴ σφραγισθῇς τῇ βαπτίσματι; Ἡ οὐκ
οἶδας ὅτι φλογίνη ρομφαία τέτακται φυλάσσειν τὴν
ὁδὸν τοῦ ξύλου ζωῆς, τοῖς μὲν ἀπίστοις φοβερά καὶ D
φλογίζουσα, τοῖς δὲ πεπιστευκόσιν εὐπρόσιτος καὶ
ἡμερον ἐπιλάμπουσα; Καὶ στρέφειν αὐτὴν ἐποίη-
σεν ὁ Δεσπότης· ὅταν μὲν γὰρ ἴδῃ πιστὸν, τὰ νῶτα
διδῶσιν, ὅταν δὲ τινὰ τῶν ἀσφραγίστων, κατὰ στό-
μα προσαπαντᾷ.

Ἡλίας ἄρμα πυρὸς καὶ ἵππους πυρίνους πρὸς
αὐτὸν ἐλθόντας οὐ κατεπλάγη, ἀλλ' ἐπιθυμία τῆς
ἄνω πορείας τῶν φοβερῶν κατετόλμησε, καὶ μετὰ
περιχαρείας ἐπέβη τῶν φλογίνων ὄχημάτων, ὃ ἐν
σαρκὶ ζῶν ἔτι· σὺ δὲ οὐ πυρίνων ἁρμάτων ἐπιβήσε-
σθαι μέλλων, ἀλλὰ δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀνι-
σταίνεσθαι εἰς τὸν οὐρανὸν, οὐκ ἐπιτρέχεις τῇ κλήσει; E
Ἔδειξεν Ἡλίας τοῦ βαπτίσματος τὴν ἰσχὺν ἐπὶ τοῦ
βωμοῦ τῶν δλοκαυτωμάτων, οὐ διὰ πυρὸς, ἀλλὰ
δι' ὕδατος τὴν θυσίαν δλοκαυτίσας. Ἄλλως μὲν οἷον
ἢ τοῦ πυρὸς φύσις τῷ ὕδατι μάχεται· ἐπειδὴ δὲ
μυστικῶς τὸ ὕδωρ τρίτον τότε τοῦ βωμοῦ κατεχέλει,
ἀρχὴ ἐγένετο τῷ πυρὶ, καὶ ἐξῆλθε τὴν φλόγην ὥσπερ
ἔλαιον. Λάβετέ μοι, φησὶν, ὕδριας, καὶ ἐπι/έετε
ἐπὶ τὸ δλοκαύτωμα καὶ ἐπὶ τὰς σχίδας. Καὶ εἶπε·
δευτερώσατε, καὶ ἐδευτέρωσαν· τρισώσατε, καὶ
ἐτρίσσωσαν· δεικνύντος τοῦ λόγου, ὅτι διὰ τοῦ βα-
πτίσματος τῇ Θεῷ οἰκειοῦται ὁ προσαγόμενος, καὶ

ὅτι φῶς καθαρὸν καὶ οὐράνιον ἐν ταῖς τῶν προσιόν-
των ψυχαῖς διὰ τῆς εἰς τὴν Τριάδα πίστεως ἀνα- 116
λάμπει. Εἰ χρυσὸν τῇ ἐκκλησίᾳ διένεμον, οὐκ ἄν μοι
εἶπες· αὐριον ἔξω, καὶ αὐριον δώσεις· ἀλλ' ἀπ' ἑτέρας
ἂν ἦδῃ τὴν διανομένην κατεπεύγων, καὶ ἐδυσγόρεις
πρὸς τὴν ὑπέροεσιν· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ὕλης εὐχροίαν,
ἀλλὰ ψυχῆς καθαρότητα προτείνεται σοι ὁ μεγαλό-
δωρος, προφάσεις πλάττη καὶ αἰτίας ἀπαριθμῇ,
θεὸν ἐπιτρέχειν τῷ δώρῳ. Ὡ τοῦ θαύματος! ἀνα-
κινίζη, μὴ χωνευόμενος· ἀναπλάττη, μὴ συντρι-
βομένος· θεραπεύη, μὴ ὀδυνώμενος, καὶ οὐ λογίζη
τὴν χάριν. Εἰ δούλος ἀνθρώπων ἦσθα, προεγράφη
11 δὲ δούλοις ἐλευθερία, οὐκ ἂν ἐπὶ τὴν κυρίαν ἀπὴν-
τησας, συντηγόρους μισθούμενος, καὶ δικαστὰς πα-
ρακαλῶν, ὥστε πάση μηχανῇ πρὸς ἐλευθερίαν ἐξαι-
ρεθῇναι; Ἢ που καὶ ῥάπισμα, τὴν τελευταίαν τῶν
δούλων πληγὴν, ὑπὲρ τῆς μετὰ ταῦτα τῶν αἰχισμῶν
ἀπαλλαγῆς κατεδέχου. Ἐπειδὴ δὲ δοῦλον ὄντα σε,
οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας, καλεῖ πρὸς
ἐλευθερίαν ὁ κήρυξ, ἵνα λύση μὲν σε τῆς αἰχμαλω-
σίας, ἰσοπολίτην δὲ τοῖς ἀγγέλοις ποιήσῃ, καὶ υἱὸν
μὲν ἀποδείξῃ τοῦ Θεοῦ εἰσποιηθέντα διὰ τῆς χάρι-
τος, κληρονόμον δὲ τῶν ἀγαθῶν τοῦ Χριστοῦ· οὐπι-
λέγεις εἶναί σοι καιρὸν δεξασθαι τὰ διδόμενα. Ὡ τῶν
πονηρῶν ἐμποδίων! ὦ τῆς αἰσχροῦς καὶ ἀτελέστου
12 ἀσχολίας! Ἔως πότε ἡδοναί; ἔως πότε ἡδουπάθειαι;
Πολὺν ἐξήσαμεν χρόνον τῷ κόσμῳ, ζήσωμεν λοιπὸν
καὶ ἑαυτοῖς. Τί ψυχῆς ἀντάξιον; Τί ἰσοστάσιον τῆς βα-

σιλείας τῶν οὐρανῶν; Τίς ἀξιοπιστότερός σοι σύμβουλος τοῦ Θεοῦ; Τίς φρονιμώτερος τοῦ σοφοῦ, ἢ τίς ὑπελιμώτερος τοῦ ἀγαθοῦ; Τίς τοῦ κτίσαντος οἰκειότερος; Οὐδὲ τῇ Εὐὰ συνήνεγκε τῇ τοῦ ὄψεως συμβουλῇ πεισθῆναι μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ Δεσπότου. Ὡς τῆς ἀτοπίας τῶν λογίων! Οὐκ ἄγω σχολὴν ὑγιᾶναι· μήπω μοι δείξης τὸ φῶς· μήπω συνάψης τῷ βασιλεῖ. Οὐ ταῦτα λέγεις ἀντικρυς; Μᾶλλον δὲ τὰ τούτων ἀλογιστότερα. Σὺ δέ, εἰ μὲν ἦς ἐγγεγραμμένος τοῖς δημοσίοις ὀφλήμασι, χρεῶν δὲ ἀποκοπαὶ τοῖς ὑπευθύνοις περιηγγέλθησαν, εἴταί τις ἦν ὁ πρὸς ἐπήρειαν ἁμοιρόν σε ποιῆσαι τῆς συγχωρήσεως ταύτης ἐπιχειρῶν· ἡγανᾶνται ἂν καὶ ἐδόας, ὥς τὸ ἐπιβάλλον σοι μέρος τῆς κοινῆς χάριτος ἀφαιρούμενος. Ἐπειδὴ δὲ οὐ μόνον ἄρεσις τῶν παρελθόντων, ἀλλὰ καὶ διωρεαὶ τῶν μελλόντων προεκηρύχθησαν, αὐτὸς σεαυτὸν ἀδικῶν, ἅ μὴδ' ἂν τῶν ἐχθρῶν σοί τις ἐπηρεάσατο, οἷει προσηκόντως βεβουλευσθαι, καὶ λυσιτελῶς ἐντεθυμῆσθαι περὶ σεαυτοῦ, ὅς γε οὐδέχῃ τὴν ἄρεσιν, ἀλλ' ἐναιπονήσχεις τοῖς ὀφλήμασι; καὶ ταῦτα εἰδὼς, ὅτι ὁ τῶν μυρίων ταλάντων χρεωφειλέτης ἔτυχεν ἂν τῆς ἀφέσεως, εἰ μὴ αὐτὸς ἑαυτῷ τὴν εἰσπραξίν ἐκ τῆς πρὸς τὸν ὁμόδουλον ἀπανθρωπίας ἀνενεώσατο. Ὁ καὶ ἡμῖν φυλακτέον μὴ πάθωμεν, ἐπειδὴν τῆς χάριτος τύχωμεν, μὴ ἀφιέντες τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, ἵνα βέβαιον ἡμῖν παραμείνῃ τὸ δῶρον.

Εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου τῆς ψυχῆς, ἀνακίνη-
 σόν σου τῶν πεπραγμένων τὴν μνήμην. Εἰ μὲν
 πολλὰ σου ἐστὶ τὰ ἁμαρτήματα, μὴ ἀθυμήσης τῷ
 πλῆθει. Ὅπου γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερε-
 περισσεύσεν ἡ χάρις, ἐὰν δέχη τὴν χάριν. Τῷ γὰρ
 ὀφείλοντι πολὺ, πλεονεξοῦν καὶ ἀφελήσεται, ἵνα περισ-
 σότερον ἀγαπήσῃ. Εἰ δὲ μικρὰ καὶ εὐτελῆ, καὶ οὐ
 πρὸς θάνατόν σου τὰ ἁμαρτήματα, τί ἀγωνιᾷς τὸ
 μέλλον, ὅς γε οὐκ ἀγεννῶς τὰ παρελθόντα διήνεγκας,
 καὶ ταῦτα οὕτως τῷ νόμῳ παιδαγωγούμενος; Νῦν,
 ὥσπερ ἐπὶ τρυφάνης, ἐστάναι νόμιζέ σου τὴν ψυχὴν.
 ἔνθεν ὑπ' ἀγγέλων, καὶ ἐκεῖθεν ὑπο δαιμονίων διελκο-
 μένην. Τίσιν ἄρα ὧσαις τὴν βροτὴν τὴν καρδίαν,
 τί παρὰ σοὶ νικήσῃ; ἡδονὴ σαρκὸς, ἡ ἁγιασμός
 ψυχῆς; ἀπόλαυσις τῶν παρόντων, ἢ τῶν μελλόντων
 ἐπιθυμία; Ἄγγελοί σε παραλήφονται, ἢ καθεξέουσιν
 οἱ κατέχοντες; Ἐπὶ παρατάξειος οἱ στρατηγοὶ τὸ
 σύνθημα τοῖς ὑπ' αὐτοὺς διανέμουσιν, ἵνα καὶ οἱ
 φίλοι βραδίως ἀλλήλους ἀνακαλῶνται, καὶ πρὸς τοὺς
 ἐνχυντίους, ἐὰν ἐν ταῖς συμπλοκαῖς ἀναμιχθῶσιν,
 εὐκρινὲς δύνῃται ὑπάρχειν ὁ χωρισμός. Οὐδεὶς ἐπι-
 γνώσεται σε, εἰ ἡμέτερος εἶ, ἢ τῶν ὑπεναντιῶν, ἐὰν μὴ
 τοῖς μυστικοῖς συμβόλοις παράσχῃ τὴν οἰκειότητά,
 ἐὰν μὴ σημειωθῇ ἐπὶ σὲ τὸ φῶς τοῦ προσώπου Κυ-
 ρίου. Πῶς ἀντιποιηθῇ σου ὁ ἄγγελος; πῶς δὲ ἀρέλη-
 ται τῶν ἐχθρῶν, ἐὰν μὴ ἐπιγῶ τὴν σφραγίδα; Πῶς
 δὲ σὺ ἔρεῖς, τοῦ Θεοῦ εἰμὶ, μὴ ἐπιφερόμενος τὰ
 γνωρίσματα; Ἡ ἀγιοεὶς, ὅτι τὰς ἐσφραγισμένας

οἰκίᾳς ὁ ὀλοθρευτὴς ὑπερέβαινεν, ἐν δὲ ταῖς ἀσφρα-
γίστοις κατεφόνευσεν τὰ πρωτότοκα; Ἀσφράγιστος
Θησαυρὸς εὐεπιχείρητος κλέπταις· προβάτον ἀση- C
μείωντον ἀκινδύνως ἐπιβουλεύεται.

Νέος εἶ; Ἀσφάλισαι τὴν νεότητά τῷ τοῦ βαπτί-
σματος χλινῷ. Παρέδραμεν ἡ ἀκμή; Μὴ ζημιω-
θῇς τὰ ἐφόδια, μὴ ^βἀπολέσῃς τὸ φυλακτήριον, μὴ
περὶ τῆς ἐνδεκάτης ὥρας ὡς περὶ πρώτης διανοῦ
ἔπου γε προσήκει καὶ τὸν ἀρχόμενον τοῦ βίου ἐν
ὀφθαλμοῖς ἔχειν τὴν τελευταίην. Εἰ τις ἱατρῶν ἐπηγ-
γέλλετό σοι μηχαναῖς τισὶ καὶ ἐπινοίαις νέον ποιή-
σειν ἐκ γέροντος, οὐκ ἂν ἐπεθύμασας ἔλθεῖν ἐκε-
νὴν τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ σεαυτὸν ὁρᾷς ἔμελλες πρὸς
ἀκμὴν ὑποστρέφοντα; Ἐπειδὴ δὲ τὴν ψυχὴν σου
D ἀναθλήσειν ἐπαγγέλλεται σοὶ τὸ βάπτισμα, ἣν σὺ
ἐπαλαίωσας, καὶ ῥυσθὴν αὐτὴν ἐκ τῶν ἀνομιῶν,
καὶ ἐσπιλωμένην ἀπέδειξας, καταφρονεῖς τοῦ εὐερ-
γέτου, καὶ οὐ προστρέχεις τῷ ἐπαγγέλματι. Οὐκ
ἐπιθυμεῖς ἰδεῖν τί τὸ μέγα θαῦμα τῆς ὑποσχέσεως;
πῶς ἄνευ μητρὸς ἀναγεννᾶται ἄνθρωπος; πῶς ὁ
παλαιούμενος καὶ φθιρομενος κατὰ τὰς ἐπιθυμίας
τῆς ἀπάτης, σφριγᾷ παλιν, καὶ ἀνελθῇ, καὶ εἰς τὸ
ἀληθινὸν ἄνθος τῆς νεότητος ἐπανέρχεται; Βάπτι-
σμα αἰ/μαλώτοις λύτρον, ὀφλημάτων ἀφesis, θά-
νατος ἁμαρτίας, παλιγενεσία ψυχῆς, ἐνδυμα φω-
τεινόν, σφραγὶς ἀνεπιχείρητος, ὄχημα πρὸς οὐρανόν,
E βασιλείας πράξενον, υἱοθετικὸν χάρισμα. Τοσούτων
ἀγαθῶν καὶ τηλικούτων, αἴθλια, προτιμότεραν ἄγεις

τὴν ἡδονήν; Νοῶ γάρ σου τὴν ὑπέρθεσιν, καὶ περιστέλλῃ τοῖς ῥήμασιν· αὐτὰ βοᾷ τὰ πράγματα, καὶ τῇ φωνῇ σιωπᾷς. Ἐξσον, ἀποχρήσωμαι τῇ σαρκὶ πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰσχυρῶν, ἐγκυλισθῶ τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν, αἰμάξω τὰς χεῖρας, ἀφελῶμαι τὰ ἀλλότρια, ὁλοῖως πορευθῶ, ἐπιτοκῶ·
¹¹⁸ ^Α σω, ψεύσωμαι· καὶ τότε τὸ βάπτισμα, ὅταν λήξῃ ποιεῖ τῶν κακῶν, ὑποδέξομαι. Εἰ μὲν οὖν καλὸν ἡ ἁμαρτία, φύλασσε ταύτην εἰς τέλος· εἰ δὲ βλαβερά τῷ ποιῶντι, τί ἐπιμένεις τοῖς ὀλεθρίοις; Οὐδεὶς χολὴν ἐμέσαι ζητῶν, ἐκ πονηρᾶς καὶ ἀκολάστου διαίτης πολυπλασίονα ταύτην ἑαυτῷ συναθροίζει. Καθαίρειν προσῆκε τῶν λυπούντων τὸ σῶμα, οὐ μέντοι κατασκευάζειν τὴν νόσον μείζονα τῆς ὀνύμειως. Φαίνεται ἡ ναῦς μέχρι τινὸς τὸ βάρος τῶν ἀγιογύμων ὑφίσταται· τὸ δὲ ὑπὲρ τοῦτο, καταβαπτίζει. Φοβεσθητι μὴ καὶ σὺ τὰ παραπλήσια πάθῃς, καὶ μείζονα τῆς ἀψείσεως ποιήσας τὰ ἁμαρτήματα, πρὸ τῶν ἐλπισθέντων λιμένων ὑποστῇς τὸ ναυάγιον. ^Β Οὐ βλέπει Θεὸς τὰ γινόμενα; ἢ οὐ νοεῖ σου τὰ ἐνθυμήματα; ἢ συνεργάζεται σοι τὰς ἀνομίας; Ἐπέλαβες ἀνομίαν, φησὶν, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. Σὺ δὲ ἀνδρὸς μὲν θνητοῦ φιλίαν πραγματευόμενος, δι' εὐεργεσίας αὐτὸν προσάγῃ, ἐκεῖνα λέγων καὶ πράττων ὅσπερ ἂν αἰσθῇ χαίροντα. Θεῷ δὲ προσοικειούμενος, καὶ εἰς τὴν υἱοῦ τάξιν ἐλπίζων παραδεχθῆσθαι, τὰ ἐχθρὰ τῷ Θεῷ πράττων, καὶ διὰ τοῦ νόμου παραβάσεως ἀτιμά-

ζουν αὐτον, ἐξ ὧν μάλιστα προσκρούεις, ἐκ τούτων
 ἐλπίζεις τὴν οἰκειότητα, Ὅρα μὴ ἐπ' ἐλπίδι τῆς
 ἀπολυτρώσεως, πλῆθος κακῶν σεαυτῷ συλλεξάμε- C
 νος, τὴν μὲν ἁμαρτίαν συναθροίσῃς, τῆς δὲ συγ-
 χορήσεως ἀποτύχῃς. Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. Μὴ
 ἐμπορεύου τὴν χάριν. Μὴ εἶπῃς· καλὸς μὲν ὁ
 νόμος, ἀλλ' ἡδίων ἡ ἁμαρτία Ἡδονὴ ἀγκιστρὸν
 ἐστὶ τοῦ διαβόλου πρὸς ἀπώλειαν ἔλκων. Ἡδονή, μή-
 τηρ τῆς ἁμαρτίας· ἡ δὲ ἁμαρτία τὸ κέντρον ἐστὶ
 τοῦ θανάτου. Ἡδονή, τροχὸς τοῦ αἰωνίου σκώληκος,
 ἢ πρὸς καιρὸν μὲν καταλαίπει τὸν ἀπολαύοντα,
 ὕστερον δὲ πικροτέρως χαλῆς ποιεῖται τὰς ἀναδό-
 σεις. Οὐδὲν ἄλλο βροτῶν ὑπέρθεσις ἢ ταῦτα· βασι-
 λευσάτω ἐν ἐμοὶ πρῶτον ἡ ἁμαρτία, εἴτα βασιλεύ- D
 σαι ποτὲ καὶ ὁ Κύριος. Παραστήσω μου τὰ μέλη
 ὀπλὰ ἀδικίας τῇ ἀνομίᾳ· εἴτα παραστήσω ποτὲ καὶ
 ὀπλὰ δικαιοσύνης αὐτὰ τῷ Θεῷ. Οὕτω καὶ ὁ Καὶν
 προσέφερε τὰς θυσίας· τὰ πρῶτα τῇ ἀπολαύσει τῇ
 ἑαυτοῦ, τὰ δεύτερα τῷ κτίσαντι καὶ δωρηταμένῳ
 Θεῷ. Ὅτε δυνατὸς εἶ ἐν ἔργοις, τὴν νεότητά σου
 ταῖς ἁμαρτίαις προσαναλίσχεις. Ὅτε ἀποκάμῃ τὰ
 ὄργανα, τότε προσάγεις αὐτὰ τῷ Θεῷ, ὥστε εἰς οὐ-
 δὲν αὐτοῖς ἐστὶ χρήσασθαι, ἀλλ' ἀνάγκη καίσθαι
 διὰ τὸν ἐκ τοῦ χρόνου μαρασμὸν ἢ παραλυθέντος
 τοῦ τόνου. Ἡ ἐν γήρα σωπρυσύνη οὐ σωπρυσύνη,
 ἀλλ' ἀχολασίης ἀδυναμία. Νεκρὸς οὐ στεφανοῦται· E
 οὐδεὶς δίκαιος δι' ἀδυναμίαν κακοῦ. Ἔως ἐστὶ σοι
 δύναμις, λόγῳ κρᾶται τῆς ἁμαρτίας. Τοῦτο γάρ

ἐστὶν ἀρετὴ· ἔκκλησις ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησις ἀγα-
θοῦ. Ἡ δὲ ἀργία τῆς πονηρίας, οὔτε ἐπαίνων αὐτῇ
καθ' ἑαυτὴν, οὔτε κολάσεων ἀξιοῦται. Ἐὰν δι' ἡλι-
119 χίαν παύσῃ τῆς ἀμαρτίας, τῆς ἀσθενείας ἢ χάρις.

Ἀ Ἐπαινοῦμεν δὲ τοὺς κατὰ προαίρεσιν ἀγαθοὺς, οὐ
τοὺς ἀπὸ τινος ἀνάγκης ἐξαιρεγόμενους. Τίς δέ σοι
καὶ τὸν ὄρον τῆς ζωῆς ἔπληξε; τίς σοι τὴν προθεσμί-
αν τοῦ γήρως ὥρισε; τίς οὕτως ἀξιόπιστος παρὰ
σοι τῶν μελλόντων ἐγγυητής; Οὐχ ὁρᾷς νήπια
ἄρπαζόμενα, τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ἀπαγομένους; Οὐκ
ἔχει μίαν προθεσμίαν ὁ βίος. Τί ἀναμένεις πυρετοῦ
σοι διῶρον γενέσθαι τὸ βάπτισμα; ὅτε οὐδὲ φθέγγα-
σθαι δυνήσῃ τὰ σωτήρια ῥήματα, τάχα δὲ οὐδὲ
ἀκοῦσαι καθαρῶς, ἐπιτραπήσῃ, αὐτῇ τῇ κεφαλῇ
ἐνοικούσης τῆς νόσου· οὐ χεῖρας ἄραι εἰς οὐρανόν,
B οὐκ ἐπὶ πόδας διαναστῆναι, οὐ κλῖναι γόνυ εἰς τὴν
προσκύνησιν, οὐ διδαχθῆναι χρησίμως, οὐχ ὁμολο-
γῆσαι ἀσφαλῶς, οἷον συνθέσθαι Θεῷ, οὐκ ἀποτά-
ξασθαι τῷ ἐχθρῷ, τάχα δὲ οὐδὲ συνετῶς ἐπακο-
λουθῆσαι μυσταγωγούμενος, ἀμφίβολος ὢν τοῖς
παροῦσιν, ἄρα ἥσθου τῆς χάριτος, ἢ ἀναισθήτως
ἔχεις τῶν γινομένων. Ὅταν δὲ καὶ ἐπιστημόνως
τὴν χάριν δέξῃ, τότε τὸ μὲν τάλαντον ἔχεις, τὴν
δὲ ἐργασίαν οὐκ ἐπιφέρῃ.

Μίμησαι τὸν εὐνοῦχον. Εὗρεν ἐκεῖνος τὸν κατη-
χοῦντα, καὶ οὐχ ὑπερείδε τὴν μάθησιν, ἀλλ' ἐπὶ
C τὸ ἄρμα ἀνέβιβάσατο τὸν πένητα ὁ πλούσιος, τὸν
ιδιώτην καὶ εὐκαταφρόνητον ὁ σοβαρὸς καὶ ὑπέρογ-

κος· καὶ διδασκόμενοι τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας,
 ἐδέξατο μὲν τῇ καρδίᾳ τὴν πίστιν, οὐκ ἀνεβάλετο
 δὲ τὴν σφραγίδα τοῦ Πνεύματος. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπήν-
 τησαν ὕδατι, Ἰδοὺ, φησὶν, ὕδωρ. Ἐκ περιχαρείας
 ὁ λόγος· ἰδοὺ τὸ ζητούμενον, Τί κωλύει με βαπτί-
 σθῆναι; Ὅπου προαίρεσις ἐτοίμη, τὸ κωλύον οὐδέν.
 Ὁ γὰρ καλῶν, φιλόφρων, ὁ διάκονος, εὐτρε-
 πής, ἡ χάρις, ἡ ἀγάπη· ἡ προθυμία ἐνυπαρχέτω,
 καὶ τὸ ἐμποδίζον οὐκ ἔσται. Εἷς ἐστὶν ὁ κωλύων,
 ὁ ἐμψράττων ἡμῖν τὰς εἰς σωτηρίαν ὁδοὺς, ὃν νι-
 D κήσωμεν τῇ συνέσει. Ἰκεῖνος τὸν ὄκνον ἡμῖν ἐμ-
 ποιεῖ· ἡμεῖς διακιστῶμεν πρὸς ἐργασίαν. Ἐκεῖνος
 διακίνοις ἐπαγγελίαις τὰς καρδίας ἡμῶν ἐξαπατᾷ·
 ἡμεῖς αὐτοῦ μὴ ἀγνοήσωμεν τὰ νοήματα. Ἡ γὰρ
 οὐχὶ τὴν μὲν ἀμαρτίαν σήμερον ποιεῖν ὑποβάλλει,
 τὴν δὲ δικαιοσύνην εἰς τὴν αὔριον πείθει ἡμᾶς τα-
 μιεύεσθαι; Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἀναλύων αὐτοῦ τὰς
 πονηρὰς συμβουλίας, Σήμερον, φησὶν, ἐὰν τῆς
 φωνῆς μου ἀκούσητε. Ἐκεῖνος λέγει, τὴν σήμερον
 ἐμοὶ, καὶ τὴν αὔριον τῷ Θεῷ. Ὁ Κύριος ἀντιβοᾷ,
 σήμερον τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκούσατε. Νόησον τὸν
 ἐχθρόν· οὐ τολμᾷ συμβουλευσάιν κατ' ὅλου ἀποστή-
 ναι Θεοῦ (οἶδεν δὲ βαρὺ τοῦτο ἀκούσαι Ἀριστια-
 νοῖς), ἀλλὰ τέχναις ἀπατηλαῖς μεθοδεύει τὴν ἐπι- E
 χείρησιν. Σπρὸς ἐστὶ τοῦ κακοποιῆσαι. Συνορᾷ ὅτι
 κατὰ τὸ παρὸν ζῶμεν οἱ ἄνθρωποι, καὶ πᾶσα πράξις
 κατὰ τὸ ἐνεστώδες ἐνεργεῖται. Τὴν οὖν σήμερον κλέ-
 πτων ἡμῶν διὰ τῆς μεθοδείας, τῆς αὔριον ἡμῖν

τὰς ἐλπίδας περιαφίησιν. Εἴτα ἐπειδὴν ἰ, αὖριον
 ἔλθῃ, πάλιν ἔρχεται ὁ κακὸς συμμεριστὴς ἡμῶν,
 ἀξιῶν τὴν σήμερον ἑαυτῷ, τὴν δὲ αὖριον τῷ Κυ-
 ρίῳ· καὶ οὕτως ἀεὶ τὸ μὲν παρὸν δι' ἡδονῆς ὑφαι-
 ρούμενος, τὸ δὲ μέλλον ταῖς ἐλπίσιν ἡμῶν προσ- 120
 αρίεις, λανθάνει ἡμᾶς ἀποθουκολῶν τῆς ζωῆς. A

Τοιαύτην εἶδον ἐγὼ ποτε πανουργίαν ὄρνιθος
 εὐμηχάνου. Εὐαλώτων γὰρ αὐτῇ τῶν νεοττῶν ὑπαρ-
 χόντων δι' ἀπαλότητα, ἑαυτὴν προβαλλομένη ὡς ἔτοι-
 μον θήραμα, καὶ ταῖς χερσὶ τῶν ἀγρευόντων ἐνστρε-
 φομένη, οὔτε ἀλώσιμος ἦν ἐκ τοῦ προχείρου τοῖς θη-
 ρευταῖς, οὔτε ἀπόγνωσιν αὐτοῖς ἐνεποίει τῆς ἄγρας·
 ἀλλὰ ταῖς ἐλπίσιν αὐτοὺς ποικίλως παρκατέ-
 χουσα, τῇ περὶ ἑαυτὴν ἀσχολίᾳ, τοῖς νεοσσοῖς τὴν
 αἰδειαν τῆς φυγῆς προεξένησεν, εἴτα, τὸ τελευταῖον, B
 καὶ αὐτὴ συναπέπτῃ. Φροδῆθητι μὴ καὶ σὺ τὰ πα-
 ραπλήσια πάθῃς, ἐν ταῖς περὶ τῶν ἀδελφῶν ἐλπίσι
 τὰ φανερά προιέμενος. Δεῦρο δὲ, οὖν μοι, ὅλον
 σεαυτὸν μετάθες ἐπὶ τὸν Κύριον· ἐπίδῳς σεαυτοῦ
 τὴν ὀνομασίαν· καταγράφηθι μετὰ τῆς Ἐκκλησίας.
 Ὁ στρατιώτης καταλόγοις ἐναριθμεῖται· ὁ ἀθλητὴς
 ἐναπογραφάμενος ἀγωνίζεται· ὁ δημότης πολιτο-
 γραφηθεὶς τοῖς φυλέταις ἐναριθμεῖται. Πᾶσι τούτοις
 ὑπεύθυνος εἶ, ὡς στρατιωτῆς Ἀριστοῦ, ὡς ἀθλητῆς
 εὐσεβείας, ὡς τὸ πολίτευμα ἔχων ἐν οὐρανοῖς.
 Ἀπογράφηθι ἐν ταύτῃ τῇ βίβλῳ, ἵνα μεταγραφῆς
 εἰς τὴν ἀνω. Μᾶθε, διδάχθητι εὐαγγελικὴν πολι- C

τείαν, ὀφθαλμῶν ἀκριβειαν, γλώττης ἐγκράτειαν, σώματος δουλαγωγίαν, φρονιμα ταπεινὸν, ἐννοίας καθαρότητα, ὀργῆς ἀφανισμόν Ἀγγαρευόμενος προστίθει· ἀποστερούμενος μὴ δικάζου· μισούμενος ἀγαπα· διωκόμενος ἀνέχου· βλασφημούμενος πα-
 ρακάλει. Νεκρώθητι τῇ ἁμαρτίᾳ· συσταυρώθητι τῷ Χριστῷ· ὅλην τὴν ἀγάπην μετάθεσι ἐπὶ τὸν Κύριον. Ἀλλὰ χαλεπὰ ταῦτα. Τί δὲ τῶν ἀγαθῶν εὐχολον; Τίς καθεύδων τρόπαιον ἔστησε; Τίς τρυφῶν καὶ καταυλούμενος, τοῖς τῆς καρτερίας στεφάνοις κατεκοσμηθῇ; Οὐδεὶς μὴ δραμῶν ἀνείλετο τὸ βραβεῖον. Πόνοι γεννῶσι δόξαν, κάματοι προξεν-
 D νοῦσι στεφάνους. Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, φημι καὶ γὰρ· ἀλλὰ ταύτας μὲν τὰς θλίψεις ἢ ἐν τῇ βασι-
 λείᾳ τῶν οὐρανῶν μακαριότης ἐκδέχεται· τοὺς δὲ τῆς ἁμαρτίας καμάτους τὸ τῆς γεέντης ἐπίπονον καὶ σκυθρωπὸν ἀναμένει. Ἀλλὰ γὰρ ἀκριβῶς σκο-
 ποῦντι, οὐδὲ τὰ τοῦ διαβόλου ἔργα τοῖς ἐργάταις τῆς ἀνομίας ἀκμητὶ παραγίνεται. Ποῖοι ἰδρωῖτες τῆς σωπροσύνης; Ὁ δὲ πορνεύων καθιδρώς ἐστι, τῆς ἡδονῆς αὐτὸν ἐκτεκούσης. Τί τοσοῦτον ὑψαίρει τοῦ σώματος ἡ ἐγκράτεια, ὅσον ἡ βδελυρὰ καὶ λυσσω-
 δης ἀκολασία διαφθείρει; Νύκτες δὲ αὐπνοὶ τῶν
 E διανυκτερευόντων ἐν προσευχαῖς· ἀλλὰ πολλῶν χα-
 λεπώτεροι τῶν ἐπαγρυπνούντων ταῖς ἀδικίαις. Ὅ-
 τε γὰρ φόβος τοῦ φωραθῆσθαι, καὶ ὁ ἐπὶ ταῖς ἡδοναῖς οἷστρος πᾶσαν ἀνάπαυσιν παντελῶς ἀπελαύ-

νει. Εἰ δὲ φεύγων τὸ στενὸν τῆς ἐπὶ σωτηρίαν
 φερούσης, τὸ εὐρύ/ωρον διώξεις τῆς ἁμαρτίας,
 φοβοῦμαι μὴ μέχρι τέλους τὴν πλατεῖαν ὁδεύσας,
 ἀκολουθον εὐρῆς τῇ ὁδῷ τὸ κατάλυμα. Ἀλλὰ οὐσ-
 φύλακτος ὁ θησαυρός. Καὶ ἐπαγρύπνησον, ἀδελφέ.
 Ἔχεις συνεργούς, ἐὰν θελῃς, προσευ/ῃν νυκτοφυ-
 121 λakoῦσαν, νηστεῖαν οἰκουροῦσαν, ψαλμωδίαν ψυ-
 Α /αγωγοῦσαν. Ταύτας συμπαραλάβει. Αὗται συν-
 αγραυλείτωσάν σοι ἐπὶ τὰς φυλακὰς τῶν τιμίων.
 Τί βέλτιον, εἰπέ μοι, πλουτοῦντας ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς
 φυλακῆς τῶν τιμίων ἀγωνιᾶν, ἢ μηδὲ ἔχειν τὴν
 ἀρ/τὴν ὃ φυλάττωμεν; Οὐδεὶς φόβῳ τῶν στερήσεων
 τὰ ἀγαθὰ ἀποθεῖται. Οὕτω γὰρ ἂν οὐδὲν τῶν ἀν-
 ὀρωπίνων συνέστη, εἰ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν σπουδαζομέ-
 νων τὰς ἀποτυ/χίας ἐλογιζόμεθα. Παρακεῖται γὰρ
 τῇ γεωργίᾳ μὲν ἡ ἀφορία· ταῖς ἐμπορίαις δὲ τὰ
 ναυάγια· ταῖς γάμοις αἱ /ηρεῖσι· ταῖς παιδοτρο-
 φίαις αἱ ἀτεχνώσεις Ἀλλ' ὁμοῖς ἐγ/ειροῦμεν τοῖς
 Β ἔργοις, ταῖς χρηστοτέραις ἐλπίσιν ἐπηρειδομενοὶ
 τὴν οὐ τῶν ἐλπισθέντων ἐκβαλὼν ἀνατιθέμενος τῷ τὰ
 ἡμέτερα οἰκονομοῦντι Θεῷ. Σὺ δὲ λόγῳ μὲν ἀπο-
 σεμνύνεις τὸν ἁγιασμόν· ἔργῳ δὲ τοῖς κατεγνω-
 σμένοις ἐνδιατρίβεις. Ὅρα μή ποτέ σοι μεταμελή-
 σῃ τῶν κακῶν βουλευμάτων, ὅτε ὁφελός σοι τῆς
 μεταμελείας οὐδέν. Σωφρονισάτω σε τὸ τῶν παρ-
 ὀνῶν ὑπόδειγμα. Ἐκεῖναι τὸ ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγ-
 γείοις μὴ ἔχουσαι, ὅτε συνεισελθεῖν αὐτὰς ἐχρῆν
 τῷ νυμφίῳ, τότε ἐνδεῶς ἔχουσαι τῶν ἀναγκαίων

ῥσθάνοντο. Διὸ καὶ μωρὰς αὐτὰς ὁ λόγος ἀπεκάλε-
 σεν, ὅτι τὸν καὶρὸν τῆς τοῦ ἐλαίου χρήσεως εἰς τὸ
 περιέναι καὶ συμπορίζειν παραναλώσασαι, ἔλαθον
 ἑαυτὰς ἀποκλείσασαι τῆς φαιδρότητος τοῦ νυμφῶ- C
 νος. Μὴ ποτε καὶ σὺ ἐνιαυτὸν ἐξ ἐνιαυτοῦ, καὶ μῆ-
 νας ἐκ μηνῶν, καὶ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑπερτιθέμε-
 νος, καὶ μὴ λαμβάνων τὸ ἔλαιον τὴν τροφὴν τοῦ
 φωτός, ἐμπέσης ποτὲ εἰς ἣν οὐ προσδοκᾷς ἡμέραν,
 ἥνικα ἂν ἐπιλείπῃς σε λοιπὸν αἱ τοῦ ζῆν ἀφορ-
 μαί· ἀπορία δὲ ἢ πάντοθεν καὶ θλίψις ἀπαραμύθη-
 τος, ἀπειρηκότων μὲν ἱατρῶν, ἀπειρηκότων δὲ τῶν
 οἰκείων· ὅτε πυκνῶ ἄσθματι καὶ ξηρῶ συνεχόμενος,
 πυρετοῦ λάβρου διακαίντος τὰ ἔνδον καὶ ὑποσμύ-
 γοντος, στεναγμοὶ μὲν ἀπὸ μέσης καρδίας, τὸν δὲ
 συλλυπούμενον οὐχ εὐρήσεις. Καὶ φθέγγῃ μὲν τι λε-
 πτὸν καὶ ἀδρανές, ὁ δὲ ἀκούων οὐκ ἔσται· πᾶν δὲ D
 τὸ λαλούμενον παρὰ σοῦ, ὡς παραφροσύνη κατα-
 φρονεῖται. Τίς δώσει τὸ βάπτισμα τότε; Τίς ὑπο-
 μνήσει κεκαρωμένον τῇ πάθει; Οἱ προσήκοντες
 ἀθυμοῦσιν, οἱ ἔξω τοῦ πάθους, καταφρονοῦσιν, ὁ
 φίλος ὀκνεῖ τὴν ὑπόμνησιν ὡς ταραχὴν ἐμποιοῦσαν,
 ἥ που καὶ ἱατρὸς ἐξαπατᾷ, καὶ σεαυτὸν οὐκ ἀπο-
 γινώσκει διὰ τὸ φύσει φιλόζῳον. Νῦν καὶ ἐρημία
 τῶν βοηθούντων· ὁ βρπτιζὼν οὐ πάρεστιν. Ὁ
 θάνατος παρέστηκεν· οἱ ἀπάγοντες κατεπεύγουσι.
 Τίς ὁ ἐξαιρούμενος; Θεὸς, ὁ καταφρονήθεις; Ἄλλ'
 εἰσακούσεται τότε· σὺ γὰρ αὐτοῦ νῦν εἰσακούεις.
 Προθεσμίαν δώσει; Καλῶς γὰρ ἐχρήσω τῇ δεδομένῃ. E

Μηδεὶς σε ἐξαπατάτω κενοῖς λόγοις Ἐπιστήσεται γάρ σοι αἰνιδίος ὄλεθρος, καὶ ἡ καταστροφή ὁμοίως καταιγίδι παρέσται. Ἦξει ἄγγελος κατηφής, ἀπάγων βιαίως καὶ σύρων σου τὴν ψυχὴν δεδεμένην ταῖς ἁμαρτίαις, πυκνὰ μεταστρεφομένην πρὸς τὰ ὄδε, καὶ ὀδυρομένην ἄνευ φωνῆς, τοῦ ὀργάνου λοιπον τῶν ὀργάνων ἀποκλεισθέντος. **Ω** πόσα σπαράξεις σεαυτὸν! πόσα στενάξεις! ἀπρακτα μεταναῶν ἐπὶ τοῖς βουλευθεῖσιν, ὅταν ἴδῃς τὴν φαιδρότητα τῶν δικαίων ἐν τῇ λαμπρᾷ διανομῇ τῶν ὁώρων, καὶ τὴν κατήφειαν τῶν ἁμαρτωλῶν ἐν τῷ σκοτεινῷ βαθυτάτῳ. Οἶα ἐρεῖς ἐν τῇ ὀδύνῃ τῆς καρδίας σου τότε; Αἶ μέ, μὴ ἀπορῥῖψαι τὸ βαρὺ τοῦτο φορτίον τῆς ἁμαρτίας, οὕτω ῥαδίως οὔσης τῆς ἀποθέσεως, ἀλλὰ τὸν σωρὸν τῶν κακῶν τούτων ἐφέλκεσθαι. Αἶ μέ, τὰς κηλίδας μὴ ἀποπλύνασθαι, ἀλλὰ ἐστιγμένον εἶναι ταῖς ἁμαρτίαις. Νῦν ἂν ἤμην μετὰ τῶν ἀγγέλων· νῦν ἂν τοῖς οὐρανίοις ἀγαθοῖς ἐνετρύφων. **Ω** τῶν πονηρῶν βουλευμάτων! διὰ πρόσκαιρον ἁμαρτίας ἀπολαυσιν ἀθάνατα βασανίζομαι· δι' ἡδονὴν σαρκὸς τῷ πυρὶ παραδίδομαι. Δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ· ἐκαλούμην, καὶ οὐχ ὑπήκουον· ἐδιδασκόμην, καὶ οὐ προτεῖχον· διεμαρτύραντό μοι, ἐγὼ δὲ κατεγέλων. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐρεῖς, ἀποκλαιόμενος σεαυτὸν, ἐὰν προαναρπασθῇς τοῦ βαπτίσματος. Ἀνθρώπε, ἡ τὴν γέενναν φοβήθητι, ἡ τῆς βασιλείας ἀντιποιήθητι. Μὴ ἀτιμάσῃς τὴν κλῆσιν. Μὴ εἴπῃς, Ἔχε με παρητημένον

διὰ τὸ, καὶ τό Οὐδεμία πρόχαις ἱανὴ πρὸς
 C παραίτησιν. Ἐμοὶ δακρύειν ἐπέρχεται, ὅταν ἐν-
 θυμηθῶ, ὅτι τὰ ἔργα τῆς αἰσχύνης προτιμᾷς τῆς
 μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὸ τῆς ἀκο-
 λασίας ἡδὺ οὐσαποσπάστως ἔχων τῆς ἁμαρτίας,
 τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν σεαυτὸν ἀποκλείεις, ὥς
 μὴ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ τῆς ἐπουρανίου.
 Ἐκεῖ ἀγγέλων μυριαδες, πρωτοτόκων πανηγύρεις,
 ἀποστόλων θρόνοι, προφητῶν προεδρίαί, σκῆπτρα
 πατριαρχῶν, μαρτυρῶν στέφανοι, δικαίων ἔπαινοι.
 Ἐκείνοις σεαυτὸν ἐπιθύμησον συναριθμηθῆναι,
 ἀπολαυσάμενος καὶ ἁγιασθεὶς κατὰ τὴν δωρεὰν τοῦ
 Χριστοῦ· ὅτι αὐτῷ ἡ ὁδὸς καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς
 D αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 18.

Κατὰ μεθυόντων.

Κινεῖ μὲν με πρὸς τὸν λόγον τὰ ἐσπερινὰ θεάμα-
 τα· κατέχει δέ μου πάλιν τὴν ὁρμὴν, καὶ ἀπαμ-
 βλύνει τὴν προθυμίαν τῶν προλαβόντων πόνων τὸ
 ἄκαρπον. Ἐπεὶ καὶ γεωργός, τῶν πρώτων αὐτῷ
 σπερμάτων μὴ ἐκφυέντων, ὀκνηρότερός ἐστι πρὸς
 τὸ δεύτερον ταῖς αὐταῖς ἀρούραις πάλιν ἐγκατα-
 βάλλειν. Εἰ γὰρ ἐπὶ τοσαύταις παραινέσεσιν, ἅς ἐν E
 τε τῷ προλαβόντι χρόνῳ παρακαλοῦντες ὑμᾶς οὐ

διελίπομεν, καὶ ἐφεξῆς τῶν ἐπτά τούτων τῆς νη-
 στείας ἐβδόμαδων νυκτὸς καὶ ἡμέρας διαμαρτυρό-
 μενοι ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ
 οὐκ ἐπαυσάμεθα, οὐδὲν γέγονεν ὕψιλος· ἐπὶ ποίαις
 ἐλπίσι διαλεχθῶμεν σήμερον; Ὡ πόσας νύκτας εἰ-
 κῇ ὑγρυπνήσατε; πόσας ἡμέρας εἰκῇ συνηθροίσθη-
 τε; εἴ γε καὶ εἰκῇ. Ὁ γὰρ ἐν προκοπῇ γενόμενος
 ἀγαθῶν ἔργων, εἴτα παλινδρομήσας πρὸς τὴν ἀρ-
 χαίαν συνήθειαν, οὐ μόνον τὸν ἐπὶ τοῖς πεπονη-
 μένοις μισθὸν ἐζημιώθη, ἀλλὰ καὶ βαρυτέρας ἀξιού-
 ται τῆς καταχρίσεως· ὅτι γευσάμενος καλὸν Θεοῦ
 βῆμα, καὶ γνώσεως μυστηρίων ἀξιωθείς, πάντα
 προέδωκεν, ἡδονῇ βραχείᾳ δελεασθείς. Ὁ μὲν γὰρ
 ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστιν ἐλέους· δυνατοὶ δὲ, φρι-
 σί, δυνατῶς ἐτασθήσονται. Μία ἐσπέρα, καὶ μία ¹²³
 προσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ πάντα τὸν πόνον ἐκείνον διέλυ- ^Λ
 σε καὶ ἠφάνισε. Ποία οὖν προθυμία τοῦ νῦν λόγου;
 Ὡστε καὶ ἐσιώπησα, εὖ ἴστε, εἰ μὴ ἐφοβούμην τὸ
 ὑπόδειγμα τοῦ Ἰερεμίου, δς πρὸς ἀπειθῇ λαὸν φθέγ-
 γεσθαι μὴ βουλόμενος, ἔπαθεν ἐκεῖνα ἅπερ αὐτὸς
 διηγήσατο· ὅτι ἐγένετο αὐτῷ πῦρ ἐν τοῖς ἐγκάτοις,
 καὶ παρείτο πάντοθεν, καὶ οὐκ ἠδύνατο φέρειν. Γυ-
 ναῖκες ἀκόλαστοι, ἐπιλαθόμεναι τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ,
 τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου καταφρονήσασαι, ἐν ἡμέρᾳ
 τοιαύτῃ, ὅτε αὐτὰς ἐλθῇν διὰ τὴν ἀνάμνησιν τῆς
 ἀναστάσεως καθῆσθαι ἐν τοῖς οἴκοις, καὶ ἔννοιαν
 λαμβάνειν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ τὴν ἀνοιγήσων· ^Β
 ται μὲν οἱ οὐρανοὶ, ἐπιφανήσεται δὲ ἡμῖν ὁ κριτὴς

- ἐξ οὐρανῶν, καὶ σάλπιγγες Θεοῦ, καὶ ἀνάστασις νεκρῶν, καὶ κρίσις δικαία, καὶ ἀντίδοσις ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ· ἀντὶ τοῦ ταῦτα ἔχειν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς, καὶ καθαίρειν μὲν ἑαυτῶν τὰς καρδίας ἀπὸ πονηρῶν ἐνθυμήσεων, ἐξαλείφειν δὲ τοῖς δάκρυσι τὰ προημαρτημένα, ἐτοιμάζεσθαι δὲ πρὸς τὴν ἀπάντησιν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, ἀποσεισάμεναι τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας τοῦ Χριστοῦ, ρίψασαι ἀπὸ τῶν κεφαλῶν τὰ τῆς εὐσχημοσύνης καλύμματα, καταφρονήσασαι τοῦ
- C** Θεοῦ, καταφρονήσασαι τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καταναισχυντήσασαι πάσης ἄρρενος ὀψευς, σοδοῦσαι τὰς κόμας, σύρουσαι τοὺς χιτῶνας, καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι, ὀφθαλμῷ ἀσελγεῖ, γέλῳτι ἐκκεχυμένῳ πρὸς ὀρχησιν ἐκμανεῖσαι, πᾶσαν νέων ἀκολασίαν ἐφ' ἑαυτὰς προσκαλούμεναι, ἐν τοῖς πρὸ τῆς πόλεως μαρτυρίοις χοροὺς συστησάμεναι, ἐργαστήριον τῆς οἰκείας αὐτῶν ἀσχημοσύνης τοὺς ἡγιασμένους τόπους πεποίηνται. Ἐμίαναν μὲν τὸν αἶρα τοῖς ἄσμασι τοῖς πόρνικοις, ἐμίαναν δὲ τὴν γῆν τοῖς ἀκαθάρτοις ποσὶν, ἣν ἐν ταῖς ὀρχήσεσι κατεκρότησαν, θέατρον ἑαυταῖς νεανίσκων ὄχλον περιστησάμεναι,
- D** σοβάδες ὄντως καὶ παράφοροι παντελῶς, μανίας οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἀπολείπουσαι. Ταῦτα πῶς μὲν σιωπήσω; πῶς δὲ κατ' ἀξίαν ὀδύρωμαι; Οἶνος ἡμῖν τῶν ψυχῶν τούτων τὴν ζημίαν ἐποίησεν οἶνος, τὸ παρὰ Θεοῦ δῶρον εἰς παραμυθίαν τῆς ἀσθενείας δεδομένον τοῖς σωφρονοῦσιν· ὅπλον δὲ νῦν γενόμενον

ἀκολασίας τοῖς ἀσελγίνουσι

Μέθη, ὁ ἀνὴρ αἰρετός, ἐξ ἡδονῶν ταῖς ψυχαῖς ἐμβαλλόμενος, μέθη, κακίας μήτηρ, ἀρετῆς ἐναντίος, τὸν ἀνδρεῖον δειλὸν ἀποδείκνυσι, τὸν σώφρονα ἀσελγῇ· δικαιοσύνην οὐκ οἶδε, φρόνησιν ἀναιρεῖ.

“Ὡς περ γὰρ ὕδωρ πολέμιόν ἐστι πυρὶ, οὕτως ἀμε-

Ε τρία οἴνου λογισμὸν κατασβέννυσι. Διόπερ ἴσκουν τι λέγειν κατὰ μέθης, οὐχ ὡς περὶ μικροῦ τινος κακοῦ ἢ παροφθῆναι ἀξίου, ἀλλ’ ὡς οὐδὲν ὄφελος παρεχόμενου τοῦ λόγου. Εἰ γὰρ ὁ μεθύων παραφρονεῖ καὶ ἐσκότῳται, εἰκῇ ῥαψωδεῖ ὁ ἐπιπλήττων τῷ μὴ ἀκούοντι. Τισιν οὖν διαλεχθῶμεν; εἴπερ ὁ μὲν γρ γινώσκων τῆς παραινέσεως, οὐκ ἀκούει τῶν λεγομένων, ὁ δὲ σωφρονῶν καὶ νήψων, οὐ δειται τῆς ἐκ τοῦ

124 Λ λόγου βοηθείας, καθαιρεῶν τοῦ πάθους. Ἐπεὶ οὖν γρηγοροῦμαι τοῖς παροῦσιν, εἰ καὶ ὁ λόγος ἄχρηστος, καὶ ἡ σιωπὴ ἄπορος; Παρίδωμεν τὴν ἐπιμέλειαν; Ἄλλ’ ἐπικίνδυνος ἢ ἀμέλεια. Ἀλλὰ φθέγγομαί τι κατὰ τῶν μεθυόντων; Ἄλλ’ εἰς νεκρὰς ἀκοὰς ἐνηχοῦμεν. Μὴ ποτε οὖν ὡς ἐπὶ τῶν λοιμικῶν νοσημάτων, οὐ τῶν σωματίων θεραπευταὶ τοὺς μὲν ὑγιαίνοντας τοῖς προφυλακτικοῖς βοηθήμασιν ἀσφαλίζονται, τοῖς δὲ κεκρατημένοις ὑπὸ τοῦ πάθους οὐκ ἐγγχειροῦσιν· οὕτω καὶ ὑμῖν ἐξημισείας ἔχει ὁ λόγος τὸ γρήσιμον· φυλακὴν ὑποδεικνύς τοῖς ἀπαθέσιν, οὐκ ἀπαλλαγὴν Π καὶ ἴασιν τοῖς ὑπὸ τοῦ πάθους κεκρατημένοις.

Τίνι διενήνοχας τῶν ἀλόγων, ὦ ἄνθρωπε; Οὐ τῇ δουρεῖ τοῦ λόγου, ἣν λαβὼν παρὰ τοῦ κτίσαντός σε,

ἄρχων καὶ κύριος ἐγένου πάσης τῆς κτίσεως; Ὁ
 τοῖνον ἀφελόμενος ἐαυτοῦ τὴν φρόνησιν διὰ τῆς μέ-
 θης, Παρὰ συνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ
 ὠμοιώθη αὐτοῖς. Μᾶλλον δὲ καὶ τῶν βουσιμαίων
 φαίην ἂν ἔγωγε ἀλογιωτέρους εἶναι τοὺς ἐν τῇ μέθῃ·
 εἴπερ τὰ μὲν τετράποδα πάντα καὶ τὰ θηρία τε-
 ταγμένως ἔχει τὰς πρὸς τὴν μίξιν ὁρμάς· οἱ δὲ ὑπὸ
 τῆς μέθης τὴν ψυχὴν κατερόμενοι, καὶ τὸ σῶμα τῆς
 παρὰ φύσιν θερμότητος ἀναπλήσαντες, πάντα και- C
 ρὸν καὶ πᾶσαν ὥραν πρὸς τὰς ἀκαθάρτους καὶ ἀσχί-
 μονας συμπλοκάς καὶ ἡδονὰς συνελαύνονται. Καὶ οὐ
 τοῦτο μόνον τὴν ἀλογίαν αὐτοῖς ἐμποιεῖ, ἀλλὰ καὶ
 ἡ τῶν αἰσθήσεων παρατροπή, χεῖρονα παντὸς κτή-
 νους ἀποδείκνυσιν τὸν μεθύοντα. Ποῖον γὰρ βόσκημα
 οὕτω παραβλέπει καὶ οὕτω παρακούει ὡς ὁ μεθύων;
 Οὐκ ἀγνοοῦσι μὲν τοὺς οἰκειοτάτους, προστρέχουσι
 δὲ πολλάκις τοῖς ἀλλοτρίοις ὡς τοῖς συνήθεσιν; Οὐ
 τὰς σκιάς διαπηδῶσι πολλάκις ὡς ὄγετους ἢ φάραγ-
 γας; Ἦρων δὲ αὐτοῖς καὶ ψοφῶν, οἶονεὶ θαλάσσης
 κυμαίνουσης, τὰ ὅσα πεπλήρωται· ἡ δὲ γῆ πρὸς τὸ
 ὀρθιον διανίστασθαι δοκεῖ, καὶ τὰ ὄρη περιτρέχειν I
 ἐν κύκλῳ. Οὗτοι ποτὲ μὲν γελοῖσιν ἀπαυστα· ποτὲ
 δὲ ὀδυνῶνται καὶ κλαίουσιν ἀπαρηγόρητα. Καὶ νῦν
 μὲν θρασεῖς εἰσι καὶ ἀπτόητοι· νῦν δὲ κατάφοβοι καὶ
 δειλοί. Τούτοις ὕπνοι μὲν βαρεῖς καὶ δυσανάφοροι
 καὶ πνιγνῶδεις, καὶ τῷ ὄντι θανάτου γείτονες· αἱ δὲ
 γρηγορήσεις τῶν ὕπνων ἀναισθητότεραι. Ἐνύπνιον
 γὰρ αὐτοῖς ἐστὶν ὁ βίος, οἳ γε ἱμάτιον οὐκ ἔχοντες,

οὐδὲ τί φάγωσιν εἰς τὴν αὔριον, βασιλεύουσι καὶ
στρατοπέδων ἄρ/ουσιν ἐν τῇ μεθῃ, καὶ πόλεις οἰκο-
δομοῦσι, καὶ γρήματα διανέμουνσι. Τοιούτων παντα-
σίων καὶ ἀπάτης τοσαύτης περιζῶν ὁ οἶνος τὰς καρ-
δίας αὐτῶν πλῆρει. Ἐπειροὶ δὲ εἰς τα ἐναντία περιά-
E γονται πάθη. Δυσὶ τιδὲς εἰσι, καὶ κατηφείς, καὶ ὀδυ-
νηροί, καὶ θαλμύγες, καὶ βορβορεῖς, καὶ εὐπτόητοι.
Ὁ αὐτὸς οἶνος ἐν διαφόροις σωματικῶν ἔξεισι, διάφορα τὰ
πάθη ταῖς ψυχαῖς ἐργαζόμενος. Οἷς μὲν γὰρ ἂν διὰ/υ-
σιν τοῦ αἵματος ἐμποιήσας πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ἐξεν-
123
A θήσῃ, φαίδρους καὶ ἡδείς καὶ γεγνωνμένους αὐτοὺς
ἀποδείκνυσιν. ὧν δ' ἂν ὑπὸ τοῦ βαρὺς καταπιλήσῃ
τὴν ἑξίν, συστέλλων αὐτῶν καὶ καταπιέζων τὸ αἶμα,
πρὸς τὴν ἐναντίαν αὐτοὺς περιάγει διάθεσιν. Καὶ τί
δεῖ λέγειν τῶν λοιπῶν παθῶν τὸν ὄλ/ον; τὰς δυσκη-
λίας τοῦ ἔθους; τὸ εὐπαρόξυντον; τὸ μεμψίμοιρον;
τὸ ὀξύρροπον τῆς ψυχῆς; τὴν κραυγὴν; τὸν θόρυβον;
τὸ πρὸς πᾶσαν ἀπάτην εὐπαράγωγον; τὸ πρὸς τὰς
ὀργὰς ἀταμίευτον.

Ἢ δὲ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀκρασία, ἄντικρυς, ὥσπερ
B ἐκ πηγῆς τοῦ οἴνου φέρεται, καὶ συνεισπίπτει τῷ
ἀκράτῳ τῆς ἀσελγείας ἢ νόσος, πᾶσαν βοσκημάτων
μανίαν ἐπὶ τὸ θῆλυ δευτέραν τῆς τῶν μεθύοντων
ὑβρείως ἀποφαίνουσα· εἴπερ τὰ μὲν ἄλογα γνωρίζει
τοὺς ὄρους τῆς φύσεως· οἱ δὲ μεθύοντες ἐν ἄρβρενι
μὲν τὸ ὄγλυ, ἐν δὲ τῷ θῆλει τὸ ἄρβρεν ἐπιζητοῦσιν.
Οὐδὲ ἐπεξελεῖν τῷ λόγῳ ῥάδιον πᾶσι τοῖς ἐκ τῆς
μέθης δεινοῖς. Αἱ μὲν οὖν ἐκ τοῦ λοιμοῦ βλάβαι

γρόνῳ ἐγγίνονται τοῖς ἀνθρώποις, κατὰ μικρὸν τοῦ
 αἵματος τὴν παρ' ἐαυτοῦ φθοράν ἐντιθέμενος τοῖς σώ-
 μασιν· αἱ δὲ παρὰ τοῦ οἴνου εὐθὺς συνεισπίπτουσιν.

- C Οὕτω γὰρ τὴν ψυχὴν ἀπρωλιότες, ὥς ὑπὸ πάσης
 κηλίδος εἶναι κατεστιγμένοι, ἔτι καὶ αὐτὴν τοῦ σώ-
 ματος τὴν εἶν προσκόλλησιν· οὐ μόνον τῇ
 ὑπερβολῇ τῶν ἡδονῶν ἐξιστρουσθὼν ἐπὶ λαγνείας
 ἐκτετηκοτες καὶ διαρρέοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ
 ὀγκῷ πεπλαδηκὸς καὶ βρυῶδες καὶ τοῦ ζωτικῆς τό-
 νου λελυμένον τὸ σῶμα φέροντες. Τούτων πελιόνοι
 οἱ ὀφθαλμοί· ὑπώγρος δὲ ἡ ἐπιφάνεια· πνεῦμα
 προσεσθηκός· γλῶσσα παρειμένη, καὶ κραυγὴ
 ἄσημος· ἀκροσφαλεῖς οἱ ποδες καθάπερ οἱ τῶν
 παιδῶν· ἐκκρίσεις δὲ τῶν περιττωματιν αὐτόμα-
 τοι ὥσπερ ἀπὸ ἀψύγων ρέουσιν. Ἐλεεινοὶ τῆς D
 τρυφῆς, ἐλεεινότεροι τῶν ἐν πελάγει λειμαζομένων,
 οὐς ἄλλα ἐξ ἄλλων διαδεχόμενα καὶ ἐπιβατίζοντα
 κύματα ἀναφέρειν οὐκ ἐπιτρέπει τοῦ κλύδωνος.
 Οὕτω δὲ καὶ τούτων αἱ ψυχαὶ ὑποβρύχιοι φέρονται
 βεβαπτισμέναι τῇ οἴνῳ. Διοπερ ὥς τὰ λειμαζομένα
 πλοῖα ἐπειδὴν ὑπέραντλα γένηται, ἀναγκαίως τῇ
 ἐκβολῇ τοῦ φόρτου κουρτίζεται· οὕτω καὶ τούτοις
 ἀναγκαῖαι τῶν βαρυνόντων αἱ ἀποθέσεις. Ἐμούντες
 γὰρ καὶ ἀποβλύζοντες, μόλις ἐλευθεροῦνται τοῦ
 βάρους· τοσοῦτον τῶν δυσπλοούντων ἐλεεινότεροι,
 ὅσον οἱ μὲν ἀνέμους καὶ θάλασσαν καὶ τὰς ἐξωθεν E
 ἀνάγκας ἐπαιτιῶνται· οἱ δὲ αὐθαίρετον ἐπισπῶνται
 τὸν ἐκ τῆς μέθης λειμῶνα. Ὁ δαιμονῶν, ἐλεεινός·

ὁ δὲ μεθύων, τὰ αὐτὰ πάσχων, οὐδὲ τοῦ ἐλεεῖσθαι ἄξιος, αὐθαιρέτω δαίμονι προσπαλαιων. Οἱ καὶ * μέθης συντιθέασι φάρμακα, οὐχὶ τὸ μὴ παθεῖν τι δεινὸν ἀπὸ τοῦ οἴνου, ἀλλὰ τὸ μὴ διαλείπειν μεθύοντες μηχανώμενοι. Ὀλίγη μὲν γὰρ αὐτοῖς ἡ ἡμέρα· μικρὰ δὲ ἡ νύξ καὶ ἡ χειμέριος, πρὸς γε τὸν τοῦ πότου χρόνον. Τέλος δὲ οὐκ ἔστι τοῦ κακοῦ. Αὐτὸς γὰρ ἑαυτὸν ὁ οἶνος ἐπὶ τὸ πλεῖον προάγει. Οὐ γὰρ τὴν χρεῖαν παρχυθεῖται, ἀλλ' ἐτέροις πότου χρεῖαν ἀπαραίτητον ἐμποιεῖ, ἐκκαίων τοὺς ¹²⁶ μεθύοντας, καὶ ἀεὶ πρὸς τὴν τοῦ πλείονος ἔρῃσιν ^Λ προκαλούμενος. Ἀπλήρωτον δὲ τοῦ πίνειν τὴν ὄρεξιν ἔχειν ἐπινοοῦντες, τὸ ἐναντίον πάσχουσιν ἢ προήρηνται. Τῷ γὰρ συνεχεῖ τῆς τρυφῆς τὰς αἰσθήσεις ἀπομαρχνίουσιν. Ὡς γὰρ τὸ ἄγαν λαμπρὸν ἀμαυροῖ τὰς ὄψεις· καὶ ὥσπερ οἱ τοῖς μεγάλαις φόβοις κατακρουόμενοι, τῇ ἀμετρίᾳ τῆς πληγῆς εἰς τὸ μὴδὲ ἀκούειν παντελῶς περιάγονται· οὕτω καὶ οὗτοι λελήθασιν ἑαυτοὺς ὑπὸ τῆς ἄγαν φιληδονίας τὴν ἡδονὴν ἀπολέσαντες. Ἄποιος μὲν γὰρ αὐτοῖς καὶ ὑδατοῦδος ὁ οἶνος, καὶ ἀκρατος ἤ· / λιγρὰ δὲ ^Λ τοῦ νεκροῦ ἢ ἀντίληψις, καὶ τὸ ἀκραγνέστατον ἤ, καὶ αὐτὴ γινώσκων, κατασβεσαι τὴν ἑνδοὺ ἐν αὐτοῖς ἐκ τῆς ἀμετρίας τοῦ οἴνου καχομένην φλόγα μὴ δυναμένη. Τίνι οὐαί; τίνι θόρυβος; τίνι κρίσεις; τίνι ἀηδία καὶ λésχαι; τίνι συντρίμματα διακενῆς, τίνος πελιῶνοί οἱ ὀφθαλμοί; Οὐ τῶν ἐγγρομιζόντων ἐν οἴνῳ, καὶ κατασκοπούντων ποῦ πότοι γίνονται;

Τὸ οὐαὶ ὀργηῶδες ἐστὶ ἐπίφθεγμα. Θρήνου δὲ ἀξιοὶ οἱ μεθύοντες, διότι Μέθυσοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. Θόρυβος δὲ, διὰ τὴν ἐκ τοῦ οἴνου παραχλὴν ἐγγινομένην τοῖς λογισμοῖς. Καὶ ἀηδία, διὰ τὰς πικρὰς ἐκ τῆς τοῦ πίνειν ἡδονῆς ἀναδοσεις.

- Ο Τούτων γὰρ δεσμοῦνται μὲν οἱ πόδες· δεσμοῦνται δὲ χεῖρες ἐκ τῶν ἐπιπεμπομένων αὐτοῖς παρὰ τῆς μέθης ρευμάτων. Καίτοι καὶ πρὸ τούτων τῶν παθῶν, παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τοῦ πίνειν, τὰ τῶν φρενιτικῶν αὐτοῖς συμπίπτει πάθη. Ὅταν γὰρ πλήρεις αἱ μήνιγες γένωνται τῆς αἰθάλης, ἣν ὁ οἶνος ἐξατμιζόμενος ἀναφέρει, βαλλεται μὲν ὀδύνας ἀπορήτοις ἢ κεφαλῇ· μένειν δὲ ὀρθὴ ἐπὶ τῶν ὤμων μὴ δυναμένη, ἄλλοτε ἰπ' ἄλλα καταπίπτει, τοῖς σπονδύλοις ἐνολισθαίνουσα. Λέσχην δὲ λέγει τὴν ἄμετρον ἐν τοῖς συμποσίοις καὶ * ἐμφρονεικὸν διαιδίαν. Καὶ συντρίμματα διακενῆς γίνεται
- Π τοῖς οἰνόφλυξιν, οὐ δυναμένοις ὀρθοῦσθαι ὑπὸ τῆς μέθης. Ἀνατρέπονται γὰρ εἰς παντοῖα πτωμάτων σχήματα, ὥστε ἀναγκαῖον αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ σώματος συντρίμματα ἔχειν διακενῆς.

Ἀλλὰ τίς εἶπεν ταῦτα τοῖς οἰνοπλήκτοις; Καρῆ-
βαροῦσι γὰρ ἐκ τῆς κραιπάλης, νυσταζουσι, γασμῶνται, ἀχλὺν βλέπουσι, ναυτιῶσι. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀκούουσι τῶν διδασκάλων πολλὰ γόθεν αὐτοῖς ἐμβοιώντων. Μὴ μεθύσκεσθε οἶνω, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία. Καὶ πάλιν· Ἀκόλαστον οἶνος, καὶ ὑβριστικὸν μέθρ. Ὡν παρακούοντες, αὐτόθεν ἔχουσι τὰς ἐπι-

καρπίας τῆς μέθης. Οἰδαίνει μὲν γὰρ ὁ ὄγκος, ὀφθαλμοὶ δύνουσι, στόμα ξερὸν καὶ διακχέει. Ὡς περ
 Ε γὰρ αἱ χαράδραι, ἕως μὲν ἂν αὐταῖς ἐπιρρέουσιν οἱ χεῖμαρροι, πλῆρεις εἶναι δοκοῦσι· παρελθούσης δὲ τῆς πλημμύρας, ξηραὶ καταλιμπάνονται· οὕτω καὶ τοῖς οἰνοπλῆξι τὸ στόμα, ἐλλιμνάζοντος μὲν τοῦ οἴνου, πλῆρες ἐστὶ πως καὶ δύνουσι, μικρὸν δὲ παραῤραμόντος, ξερὸν καὶ ἀνικμον ἀπελέγχεται. Παρασυρόμενον δὲ αἰ καὶ κατακλυζόμενον τῇ ἀμετρίᾳ τοῦ οἴνου, καὶ τὴν ζωτικὴν ἰκμαδα προσαποβαλλεῖ. Ποία γὰρ κατασκευὴ ἀνθρώπου αὐτοῖς ἰσχυρὰ, ὥστε τοῖς ἐκ τῆς μέθης κακοῖς ἀντισχεῖν; Τίς γὰρ μνῆραν, τὸ αἰε θερμαινόμενον καὶ αἰε διάβρονον τῷ οἴνῳ γινόμενον σῶμα μὴ οὐχὶ ἐκπλυτον¹²⁷¹ καὶ ἐξίτηλον καὶ διερρύηκός γενέσθαι; Ἐντεῦθεν οἱ τρόμοι καὶ αἱ ἀσθένειαι· κοπτομένου γὰρ αὐτοῖς τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῆς ἀμετρίας τοῦ οἴνου, καὶ τῶν νεύρων λυομένων τῆς συντονίας, ὁ κλόνος τῷ σῶματι παντὶ ὄγκῳ τοῦ σώματος ἐπιγίνεται. Τί τὴν καταρξιν τοῦ Κάιν ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπᾶσαι, τρέμων καὶ περιφερόμενος διὰ παντὸς τοῦ βίου; Οὐ γὰρ ἔχον τὸ σῶμα τὸν ἐκ τῆς φύσεως στιχρηγμὸν, ἀναγκαίως περιδονεῖται καὶ κατασειέται.

Μέχρι πότε οἶνος; μέχρι τίνος μέθη; Κινδυνεύεις λοιπὸν βόρβορος εἶναι ἀντὶ ἀνθρώπου, οὕτως ἕλος ἀνemieύθης τῷ οἴνῳ, καὶ συγκατεσάπης αὐτῷ, ἐκ τῆς καθημερινῆς κραιπάλης οἴνου ἀποζων, καὶ Β τούτου διεφθαρμένου, ὥσπερ τῶν ἀγγείων τὰ ἀλρη-

στότατα. Τούτους Ἡσαίας ὀδύρεται. Οὐαὶ οἱ ἐγειρό-
 μενοι τὸ πρῶτ', καὶ τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένον-
 τες τὸ ὄψέ· ὁ γὰρ οἶνος αὐτοὺς συγκαύσει· μετὰ γὰρ
 κιθάρας καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουνσι, τὰ δὲ ἔργα
 Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν
 αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι. Σίκερα πᾶν τὸ δυνάμενον μέ-
 θην ἐμποιῆσαι πόμα τοῖς Ἑβραίοις ὀνομαζειν σύν-
 ηθες. Οἱ οὖν ἀρχομένης ἡμέρας περισκοποῦντες,
 ποῦ ποτοὶ γίνονται, καὶ οἶνοπώλια καὶ καπηλεῖα
 περιθροῦντες, καὶ ἀλλήλους ἐπὶ τὸ πίνειν παρα-
 λαμβάνοντες, καὶ πᾶσαν τῆς ψυχῆς τὴν μέριμναν
 περὶ τὴν τῶν τοιούτων φροντίδα καταναλίσκοντες,
 οὗτοι ὑπὸ τοῦ προφήτου καταθρηνοῦνται, ὡς και-
 ρὸν οὐδένα ἑαυτοῖς πρὸς τὴν τῶν θαυμασίων τοῦ
 Θεοῦ κατανόησιν ἀπολείποντες. Οὐ γὰρ ἄγρουσι
 σχολὴν οἱ ὀρθόχλομοι αὐτῶν ἀνανεῦσαι πρὸς οὐρανόν,
 καὶ τὰ ἐν αὐτῷ κάλλη καταμαθεῖν, καὶ πᾶσαν τὴν
 ἐν τοῖς οὔσι διακροσησιν ἐπισκέψασθαι, ὥστε ἐκ
 τῆς τούτων εὐταξίας τὸν ὁδημιουργὸν ἐννοῆσαι· ἀλλ'
 εὐθὺς ἀρχομένης ἡμέρας, κοσμοῦσιν ἑαυτῶν τὰ
 συμπόσια τάπησι ποικίλοις καὶ ἀνθίνουσιν παραπε-
 τάσμασι, σπουδὴν τε καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὴν τῶν
 ἐκπωμάτων παρασκευὴν ἐπιδείκνυνται, ψυκτῆρας
 καὶ κρατῆρας καὶ ψιάλας, ὥσπερ ἐν πομπῇ τινι
 D καὶ πανηγύρει, διατιθέντες, ὡς ἂν τὸ τῶν ἀγγείων
 διάφορον τὸν κόρον αὐτοῖς ὑποκλέπτη, καὶ ἡ τῶν
 ἐκπωμάτων ὑπαλλαγή καὶ μετάβασις ἱκανὴν αὐτοῖς
 εἰς τὸ πίνειν διατριβὴν ἐμποιῇ. Συμποσίαρχοι δέ

τινες ἐπὶ τούτοις καὶ ἀρ/ιοινο/οοι , καὶ ἀρ/ιτρίχλι-
 νοι · καὶ τάξεις ἐν ἀταξίᾳ , καὶ διαθέσεις ἐν ἀκόσμῳ
 πράγματι ἐπινενόηται , ἵν' ὥσπερ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς
 ἐξῴθεν ἐκ τῶν θαρυφορούντων ἢ σεμνότης συναύξε-
 ται , οὕτω καὶ τῇ μέθῃ οἷον βασιλίδι τινὶ βερα-
 πείαν περιστήσαντες , τὸ ἐπονείδιστον αὐτῆς τῷ
 ὑπερβάλλοντι τῆς σπουδῆς περιστέλλωσι. Στέφανοι
 ἐπὶ τούτοις καὶ ἄνθη καὶ μύρα καὶ θυμιάματα , καὶ
 μυρίαι τινες ἐξῴθεν θυμυδαίαι , πλείονα τὴν ἀσχολίαν
 τοῖς ἀπολλυμένοις παρασκευάζουσιν. Εἴτα πόρρω
 προιόντος τοῦ πότου , ἄμιλλαι περὶ τοῦ πλείονος ,
 128 φιλονεικίαι καὶ ἀγωνίσματα , ἀλλήλους ὑπερβάλλε-
 130 σθαι φιλοτιμουμένων κατὰ τὴν μέθην · καὶ ὁ ἀγω-
 νοθετῶν αὐτοῖς ὁ διάβολος , καὶ ἄθλον τῆς νίκης ἡ
 ἁμαρτία. Ὁ γὰρ πλείονα τὸν ἄκρατον ἐκχεόμενος,
 οὗτος φέρεται κατὰ τῶν ἄλλων τὰ νικητήρια ὄν-
 τως Ἡ δοῖα ἐν τῇ αἰσ/ύνῃ αὐτῶν. Φιλονεικοῦσι
 μὲν γὰρ ἀλλήλοις , ἀμύνονται δὲ ἑαυτούς. Ποῖος
 λόγος ἐπικέσθαι τῆς αἰσ/ρότητος τῶν γινομένων
 δύναται; Πάντα ἀλογίως γέμει , πάντα συγχύσεως·
 οἱ ἡττηθέντες μεθύουσιν , οἱ νικῶντες μεθύουσιν ,
 οἱ ὑπηρετεῖ κατὰ γελῶσιν. Ἡ χεὶρ ἀπαίρηκε , τὸ
 στόμα οὐχ ὑποδέχεται , ἡ γαστήρ διαρρήγνυται , καὶ
 τὸ κακὸν οὐχ ὑφίησι. Το ἄθλιον σῶμα τοῦ φυσικοῦ
 132 τόνου παραλυθὲν , ἀπόρρωτον ἐστὶ πανταχόθεν , τ.κ.
 134 ἐκ τῆς ἀμετρίας βίαν μὴ ὑπομένον.

Ἐλεεινὸν θεῖον Χριστιανῶν ὀφθαλμοῖς. Ἄνθρω-
 πῶν ἀκμάζων καθ' ἡλικίαν , σφριγῶν τῷ σώματι, στρα-

τιωτικοῖς καταλόγοις ἐμπρέπων, φοράδην οἰκαδὲ κομιζόμενος, μὴ δυνάμενος ὀρθοῦσθαι, μηδὲ τοῖς ἰοίοις ποσὶν ἀπιέναι. Ἄνὴρ φοβερός εἶναι ὀφείλουν τοῖς πολεμίοις, γέλωτός ἐστιν ἀφορμὴ τοῖς κατ' ἀγρὰν παιδίοις· ἄνευ σιδήρου καταβέβληται, ἄνευ πολεμιῶν πεφονεύεται. Ἄνὴρ ὀπλίτης, αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἄγων το ἄνθος, οἴνου γέγονε παρανάλωμα, ἔτοιμος παθεῖν τοῖς ἐχθροῖς ὅσα βουλονται. Μέθη, λογισμῶν ὀλεθρός, ἰσχύος διαφθορά, γῆρας ἄωρον, ὀλιγοχρόνιος θάνατος. Τί γὰρ ἄλλο εἰσὶν οἱ μεθύοντες, ἢ τὰ εἰδωλα τῶν ἐθνῶν; Ὁ φθάλμους ἔχουσι, C καὶ οὐ βλέπουσιν· ὦτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀκούουσι· χεῖρες πρυαλέλυνται, οἱ πόδες ἀπενεκρώθησαν. Τίς ὁ ταῦτα ἐπιβουλεύσας; τίς ὁ τῶν κακῶν τούτων αἴτιος; τίς ὁ τὸ τῆς μανίας ἡμῖν φάρμακον ἐγκεράσας; Ἄνθρωπε, παράταξιν ἐποίησας τὸ συμπόσιον. Ἐκβάλλεις τοὺς νεανίσκους χειραγωγούμενους, ὡς τραυματίας ἀπὸ πολέμου· ἐνέκρωσας τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητος ἀπο οἴνου· καὶ καλεῖς μὲν ὡς φίλον ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐκβάλλεις δὲ νεκρὸν, οἶνω τὴν ζωὴν αὐτοῦ κατασθέςας. Ὄταν δὲ νομισθῶσι διακηρεῖς εἶναι τοῦ οἴνου, τότε τοῦ πίνειν ἄρχονται, καὶ πίνουσι τὸν τῶν κτηνῶν τρόπον, ὡς ἀπὸ κρήνης αὐτοσχεδίου, ἰσαριθμούς τοῖς ἀνακειμένοις τοὺς κρουνοὺς ἀφειείσης. Προϊόντος γὰρ ἤδη τοῦ πότου, ἐπεισέρχεται τις αὐτοῖς νεανίας, γενναῖος τοὺς ὤμους, οὐπω μεθύων, φιάλην φέρων εὐμεγέθη οἴνου κατε-

ψυγμένου· ὅς τον οἶνοχρον αὐτῶν παρωσάμενος,
 καταστάς εἰς το μέσον, διὰ σκολῶν συλῆναι
 ἴσθι τοῖς συμποταῖς διακνέει τὴν μέθην· καὶ οὖν
 τοῦτο τῆς αμετρίας το μετρον, ἵνα κατ' ἰσομοιρίαν
 ἄλλοις συνασπασθῶσι, μηδὲνα ὑπερβαλεῖν ἐν
 τῷ πίνειν τὸν ἕτερον· Διελομένοι γάρ τὰς ὑδρορροάς,
 καὶ τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος τετραμμένην ὑπόδε-
 129 ^Α ξάμενοι, ὥσπερ ἀπὸ τινος διζαμένης ἀπνευστὶ πι-
 νουσιν ὡς οἱ βόες, τοσοῦτον ὑρέλλειν ἐπειγόμενοι
 τοῖς λαιμοῖς, ὅσον αὐτοῖς ἄκωθεν ὁ φυκτὴρ διὰ τῶν
 ἀργυρέων ὀρεῖων ἐπαφίησι. Κατάλυφόν σου πρὸς
 τὴν ἀθλίαν γαστέρα· κατάμαθε τοῦ ὑποδεχομένου
 ἀγγείου τὸ μέγεθος· ὅτι μιᾶς κοτύλης ἔχει κοίλο-
 τητα. Μὴ πρὸς τὴν οἶνοχριν ἀφώρα, ποτε κενώσης,
 ἀλλὰ πρὸς τὴν σεαυτοῦ κοιλίαν, ὅτι πάλαι πεπλη-
 ρωται. Διὰ τοῦτο, Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι το πρωὶ καὶ
 τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες το ὄψε, καὶ δι-
 μερεύοντες ἐν τῇ μέθῃ· ὡς μηδὲνα καιρὸν ἑαυτοὶ
 παρέχειν εἰς τὸ τα ἔργα Κυρίου ἐμβλέπειν, καὶ τὰ
 Β ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ κατανοεῖν. Ὁ γὰρ οἶνος αὐ-
 τοὺς συγκλύσει· διότι τὸ ἐκ τοῦ οἴνου θερμὸν, ἐγγι-
 νόμενον τῇ σαρκί, ἑξαλμα γίνεται τῶν πεπυρωμέ-
 νων βελῶν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸν μὲν γὰρ λογισμὸν καὶ
 τὸν νοῦν ὁ οἶνος καταβαπτίζει· τὰ δὲ πάθη καὶ τὰς
 ἡδονὰς ὥσπερ τι σμήνος μελισσῶν ἐπαγείρει. Ποῖον
 γὰρ ἄρμα πώλων οὕτως ἀτάκτως φερεται, ἀποβα-
 λὼν τὸν ἡνίοχον; Ποῖον δὲ πλοῖον ἀκυβερνητον, ὑπὸ
 τῶν κυμάτων, ὡς ἂν τυχεῖ, φερόμενον, οὐκ ἀσφα-

λέστερόν ἐστι τοῦ μεθυσontos ;

Ἀπὸ τοιούτων κακῶν, ἄνδρες δημοῦ καὶ γυναῖκες
 κοινοὺς συστήσαμενοι χοροὺς, δαίμονι οἰνηρῇ τὰς
 C. ψυχὰς παραδόντες, ἀλλήλους ταῖς ἀχίσι τῶν παθῶν
 ἀντετίτρωσκον. Γέλυντες παρ' ἀμφοτέρων, ἄσματος
 αἰσ/μὰ, σ/τήματα πορνικὰ, ἐρεθίζοντα πρὸς ἀσελ-
 γειαν. Γελᾷς, εἶπέ μοι, καὶ τέρπη τέρψιν ἀκούα-
 στον, θακρύνει δέον καὶ στένειν ἐπὶ τοῖς φθάσασιν,
 Ἄσματος πορνῆς φθίε/γη, ἐκβαλὼν τοὺς ψαλμοὺς καὶ
 τοὺς ὕμνους, οὓς ἐδιδάχθης. Κινεῖς ποδας, καὶ ἐξάλ-
 λη' ἐμμανῶς, καὶ χορεύεις ἀγρυπνῶντα, δέον τὰ γυ-
 νηκα κάμπτειν εἰς τὴν προσκύνεισιν; Τίνες οὐδύ-
 ρωμαι; τὰς κόρας τὰς ἀπειρογάρους; ἢ τὰς ἐν τῇ
 ζυγῇ τοῦ γάμου κατεργασμένας; Αἱ μὲν γὰρ ἐπανήλ-
 θον, τὴν παρθενίαν οὐκ ἔχουσαι· αἱ δὲ τὴν σωφρο-
 συνην τοῖς ἀνδράσιν οὐκ ἐπανήγαγον. Εἰ γὰρ πύ-
 τινες καὶ τῇ σῶματι τὴν ἀμαρτίαν διέφυγον, ἀλλὰ D
 πάντως γε ταῖς ψυχαῖς τὴν κηροῦν ὑπεδεῖχοντο. Ταῦ-
 τά μοι καὶ περὶ τῶν ἀρρένων εἰρήσθω. Εἶδε κακῶς,
 ἐθεάθη κακῶς. Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπι-
 θυμῆσαι, ἥδη ἐμολύσει. Εἰ αἱ ἀπὸ ταύτην αὐτοῦ
 συντυχίαι τοῖς περιέρχουσιν κατασκοποῦσι τοσούτον
 ἔχουσι κίνδυνον· αἱ κατ' ἐπιτήδουσιν ἀπαντήσεις,
 ὥστε ἰδεῖν γυναῖκα ἀσχημονούσας ὑπὸ τῆς μέθης,
 καὶ κατασχηματιζομένας πρὸς ἔκλυσιν, καὶ μέλη
 τεθρυμμένα ἀδούσας, δυνάμενα καὶ μόνον ἀκου-
 σθέντα πάντα οἷστρον ἡδονῆς ἐμπυῖναι τοῖς ἀκο-

λάστοις, τί ἐροῦσιν, ἢ τί ἀπολογισθόνται, ἐκ τῶν
 τῶν θεσμιῶν μυστῶν ἐσθλὸν τῶν καλῶν συλλεξά- I
 μενοι, Οὐ, ὡς διὰ τοῦτο ἐμδύσαντες, ἵνα τὰ
 ἐπιθυμίας ἐγείρωσιν, Οὐκ οὖν ὑπόδικαι εἰσι, κατα-
 τὴν ἀπαρχίτητον ἀπόψασιν τοῦ Κυρίου, τῷ κρίνα-
 τι τῆς μοιχείας. Πῶς ὑμεῖς ἡ πεντηχοστὴ ὑποδείξε-
 ται, οὕτως τοῦ πάσχα καθυβρισθέντος; Ἡ πεν-
 τηχοστὴ τοῦ Πνεύματος ἔστ' ἐ τοῦ ἁγίου τὴν ἐναργῆ
 καὶ πᾶσι γνωρίμην ἐπιδήμειαν· σὺ δὲ προλαβὼν,
 σεαυτὸν οἰκητῆριον τοῦ ἀντικειμένου ἐποικιστὸς
 πνεύματος, καὶ ἐγένου νῆος ἐδωλίων, ἀντι τοῦ γε- 110
 νῆσθαι νῆος Θεοῦ διὰ τῆς ἐνοικήσεως τοῦ Πνεύμα-
 τος τοῦ ἁγίου. Ἐπεσπάσω τὴν ἀρὰν τοῦ προσωλήτου
 εἰπόντος· ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅτι Στρέψω τὰς ἐορ-
 τὰς αὐτῶν εἰς πένθος Πῶς τῶν οἰκετῶν ἄρξετε, αὐ-
 τοὶ δουλεύοντες ἐπιθυμιαῖς ἀνοήτοις καὶ βλαβεραῖς
 ὡς ἀνδράποδα, Πῶς τοὺς παῖδας νοθεύσετε, ἀνο-
 θέτητον ζωὴν καὶ ἀδιάτακτον ζῶντες, Τί οὖν; Ἐν
 τούτοις ὑμεῖς καταλείπω; Ἀλλὰ φοβούμεαι, μή ποτε
 ὁ μὲν ἀνυποτακτὸς στραχότ' ἄλλος γένηται· ὁ κατα-
 νυγμένος τῇ περισσοτέρᾳ ὑπὲρ κατατρίβῃ. Ἰαχὰ
 γὰρ, γῆσι, καταπαύσει ἀμαρτίας μεγάλ' ας Ἡ νη-
 σταία τὴν μεθ' ἡν θεραπευσάτω· ψαλμος, τὴν αἰσχρο-
 μελιωδίαν· δάκρυον γενέσθω τοῦ γέλωτος ἱάμα· II
 ἀντὶ τῆς ὀργίσσεως, τὸ γόνυ κλινέσθω· ἀντι τοῦ
 κρήτους τῶν βερῶν, τὸ στήθος ταπεινέσθω· ἀντι τοῦ
 κόσμου τῆς ἐπὶ ἡτοῦς, ἡ ταπεινότης. Ἐπὶ πᾶσι ἡ

εισημυσύνῃ, ἐξαγοραζέτω σε ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας. Αὐ-
 τὸν γὰρ ἄνθρωπος, ὁ ἴδιος αὐτοῦ πιεῖτο. Πολὺς
 εργατεύσων τῶν ἐλθουσέων εἰς τὴν κοίτην τῆς
 κροστίνης, εἰ ἄρα σοὶ ἀρεβήσεται ἡ ἐπινοία τῆς
 κακίας. Ὅτε ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ
 ἀνέστησαν παίζειν· ἡ δὲ παιδιὰ αὐτῶν εἰδωλολα-
 τρεῖα ἦν· τότε οἱ Λευῖται κατὰ τῶν ἀδελφῶν ἑαυ-
 τοὺς ἐξοπλίσαντες, εἰς ἱερουσύνην τὰς χεῖρας ἑαυτῶν
 ἐτελείωσαν. Καὶ ὑμῖν τοίνυν τοῖς φοβουμένοις τὸν
 C Κύριον, ὅσοι νῦν ἐπεστυγνάσατε ἐπὶ τῇ ἀσχημοσύ-
 νῃ τῶν καταγνωσθέντων, ἐκεῖνο διαστελλόμεθα·
 ἐὰν μὲν ἴδῃτε μετανοοῦντας ἐπὶ τῇ ἀτοπία τῶν πε-
 πραγμένων, συμπαθήσατε ὡς οἰκείοις μέλεσιν νε-
 νοσηκόσιν· ἐὰν δὲ ἀπαυθαδιαζομένους καὶ καταφρο-
 νοῦντας τῆς ὑμετέρας ἐπ' αὐτοῖς λύπης, Ἐξέλθετε
 ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, καὶ ἀκαθάρτου
 μὴ ἄπτεσθε· ἵνα οὕτως οἱ μὲν ἐντραπέντες εἰς ἐπί-
 γνωσιν ἔλθωσι τῆς οἰκείας κακίας· ὑμεῖς δὲ τοῦ ζή-
 λου τοῦ Φινεὲς τὸν μισθὸν ὑποδέξησθε, διὰ τῆς
 δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

*Περὶ πίστεως.

Θεοῦ μεινῆσθαι μὲν διηνελῶς, εὐσεβὲς καὶ κο-
 ρον οὐκ ἔχον τῇ φιλοθείᾳ ψυγῇ· λόγῳ δὲ διεξιέναι
 τὰ περὶ Θεοῦ, τολμηρόν· τῆς μὲν διανοίας πολυῇ
 τῷ μέτρῳ τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων ἀποπιπτού-
 σης, παλιν δὲ τοῦ λόγου ἀμυδρῶς παριστῶντος τὰ
 νοηθέντα. Εἰ οὖν ἡ μὲν διάνοια ἡμῶν παρὰ πολὺ
 τοῦ μεγέθους τῶν πραγμάτων ἀπολιμπάνεται, ὁ δὲ
 λόγος ἐλαττων ἐστὶ καὶ αὐτῆς τῆς διανοίας, πῶς
 Ε οὐκ ἀναγκαία ἡ σιωπὴ, μήποτε ἐν τῇ τῶν ῥημάτων
 εὐτελείᾳ δοῖται κινδυνεύειν τῆς θεολογίας τὸ θαῦμα,
 ἥ μὲν οὖν τοῦ δοῦναι τον Θεον ἐπιθυμία πᾶσι
 ταῖς λογικοῖς κατὰ φύσιν ἐνέσπαρται· τοῦ δὲ πρὸς
 ἀξίαν εἰπεῖν πάντες ὁμοίως ἀπολιμπάνονται. Τῷ δὲ
 περὶ τὴν εὐσέβειαν προθυμία ἕτερος ἑτέρου διενηνο-
 γαμεν· οὐδεὶς δὲ οὕτως τετραγλωται, καὶ φρενα-
 πατᾷ ἑαυτὸν, ὥστε οἶεσθαι ἐπὶ τὸ ἀκρότατον ἀνα-
 θεβηκέναι τῆς καταλήψεως· ἀλλ' ἔσωπερ ἂν δοῖται ³³¹
 προκόπτειν ἐπὶ τὴν γνῶσιν, τοσοῦτω πλέον αὐτοῦ ^Α

τῆς ἀσθενείας αἰσθήσεται. Τοιοῦτος ἦν Ἀβραάμ,
 τοιοῦτος ἦν Μωϋσῆς· ὅτε ἰδεῖν Θεὸν ἠδυνήθησαν,
 ὡς ἰδεῖν δυνατόν ἀνθρώπων, τότε μάλιστα ἑαυτον
 ἑκάτερος ἐξηυτέλιζεν· ὁ μὲν Ἀβραάμ γῆν καὶ
 σποδὸν ἑαυτον ὀνομάζων· ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰσχυρόφωνον
 λέγων καὶ βραχύγλωσσον. Ἐώρα γὰρ τῆς γλώσσης
 αὐτοῦ τὸ ἀσθενές, ὑπηρετεῖν τῷ μεγέθει τῶν νοη-
 θέντων μὴ δυναμένου. Πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα ἀκοή
 ἦνοικται νῦν πρὸς θεολογικὰς ἀκρόασις, καὶ κῆρος οὐκ
 ἔστι τῇ ἐκκλήσει τῶν τοιοῦτων ἀκροαμάτων, βε-
 βαιοῦσθαι τὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ λόγον, ὅτι Οὐ πλη- 11
 ρωθήσεται οὐδ' ἀπὸ ἀκροασεως, ἀναγκαῖον λέγειν
 εἰς δύναμιν. Ἰροῦμεν δὲ, οὐχ ὅσος ἐστὶν ὁ Θεός,
 ἀλλ' ὅσον ἡμῖν ἐφικτόν. Οὐδὲ γὰρ, ἐπειδὴ τὸν με-
 ταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς τοπον διαβῆναι ὅλον τοῖς
 ὀφθαλμοῖς ἀδυνατούμεν, ἤδη καὶ ὅσον δυνάμεθα
 καθορᾶν παραιτούμεθα· οὕτω καὶ νῦν διὰ μικρῶν
 ῥημάτων τὴν εὐσέβειαν ἀποπληρώσωμεν, τῇ δὲ
 μεγαλείῳ τῆς φύσεως συγχωρήσωμεν ἔχειν κατὰ
 παντὸς λόγου τὰ νικητήρια. Οὐδὲ γὰρ αἱ τῶν ἀγ-
 γέλων γλώσσαι, αἵτινές ποτέ εἰσιν, οὐδὲ αἱ τῶν
 ἀρχαγγέλων, μετὰ πάσης ὁμοῦ τῆς λογικῆς φύσεως
 συναγχεῖται, πολλοστοῦ μέρους ἐφικέσθαι δυνήσαν- 12
 ται, μὴ ὅτι τῷ παντὶ ἑαυτὰς ἐξισῶσαι. Σὺ δὲ, εἰ
 βούλει περὶ Θεοῦ λέγειν τι ἢ ἀκούειν, ἄφες τὸ σῶ-
 μα σεαυτοῦ, ἄφες τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, κα-
 τάλειπε τὴν γῆν, κατάλειπε τὴν θάλασσαν, κάτω
 σεαυτοῦ ποίησον τὸν ἀέρα, παράδραμε ὥρας, και-

ρῶν εὐταξίας, τὰς περὶ γῆν διακοσμήσεις· ὑπὲρ τὸν αἰθέρα γενοῦ· διαβῆναι τοὺς ἀστερας, τὰ περὶ αὐτοὺς θαύματα, τὴν εὐκοσμίαν αὐτῶν, τὰ μεγέθη, τὰς χρεῖας ὅσας παρέχονται τῷ παντὶ, τὴν εὐταξίαν, τὴν λαμπρότητα, τὴν θέσιν, τὴν κίνησιν· ὅπως πρὸς ἀλλήλους σχέσεως ἢ ἀποστάσεως ἔχουσι.

Πάντα διαβάς τῷ λογῷ, τὸν οὐρανὸν ὑπερχύψας, D καὶ ὑπὲρ ἄνω τούτου γενομένος, μόνῃ διανοίᾳ περιβλεψάι τὰ ἐκεῖ κάλλη, στρατιάς ἐπουρανίους, χοροστασίας ἀγγέλων, τὰς τῶν ἀρχαγγέλων ἐπιστασίας, τὰς ὁξας τῶν κυριοτήτων, τὰς προεδρίας τῶν θρόνων, τὰς δυνάμεις, τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας. Διαδραμὼν τὰ σύμπαντα, καὶ ὑπὲρ πάσαν τὴν κτίσιν ἀνανεύσας τοῖς λογισμοῖς, καὶ ἐπέκεινα τούτων τὸν νοῦν ἀνυψώσας, ἐννόησον τὴν θεῖαν φύσιν· ἐστῶσαν, ἀτρ_πτον, ἀναλ_σίωτον, ἀπ_χθ_, ἀπ_λῆν, ἀτ_νθετον, ἀδιαιρετον, πῶς ἀπρόσιτον, δύναμιν ἄφ_τον, μέγεθος ἀπεριόριστον, ὁξαν ὑπερ- E αστραπτουσαν, ἀγαθότητα ἐπιθυμητὴν, κάλλος ἀμ_/_κνον, σφοδρῶς μὲν τῆς τετρωμένης ψυχῆς καταπτομενοί, λόγῳ δὲ ὁηλωθῆναι πρὸς ἀξίαν ἀδύνατον.

Ἐκεῖ Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἕγιον Πνεῦμα, ἡ ἄκτιστος φύσις, τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα, ἡ φυσικὴ ἀγαθότης. Πατὴρ· ἡ πάντων ἀρχή, ἡ αἰτία τοῦ εἶναι τοῖς οὖσιν, ἡ ῥίζα τῶν ζώντων. Ὅθεν προῆλθε ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, ἡ σοφία, ἡ δύναμις, ἡ εἰκὼν ἡ ἀπαράλλακτος τοῦ ἁοράτου Θεοῦ, ὁ ἐκ τοῦ Πατρὸς

132

A γεννηθείς Υἱός, ὁ ζῶν Λόγος, ὁ Θεὸς ὢν, καὶ πρὸς
 τὸν Θεὸν ὢν· ὢν, οὐχὶ προσγενόμενος· ὑπάρχων
 πρὸ τῶν αἰώνων· οὐχὶ προσκτεθείς ὕστερον· Υἱός,
 οὐχὶ κτῆμα· ποιητὴς, οὐχὶ ποίημα· κτίστης, οὐχὶ
 κτίσμα· πάντα ὧν ὅσα ἐστὶν ὁ Πατὴρ· Υἱός, εἶ-
 πον, καὶ Πατὴρ. Φυλάσσε μοι ταύτας τὰς ἰδιότη-
 τας. «Μένων οὖν ἐν τῇ εἶναι Υἱός, πάντα ἐστὶν ὅσα
 ἐστὶν ὁ Πατὴρ, κατὰ τὴν φωνὴν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου
 εἰπόντος· Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ, ἐμὰ ἐστὶ. Τῷ
 ὄντι γὰρ τῆς εἰκόνας ἐστὶ πάντα, ὅσα προσεσσι τῇ
 πρωτοτύπῳ μορφῇ. Ἐθεασάμεθα γὰρ, ψεσιν ὁ εὐ-
 αγγελιστὴς, τὴν δοξάν αὐτοῦ, δοξάν ὡς Μονογενοῦς
B παρὰ Πατρός· τουτέστιν, οὐκ ἐκ διωρεᾶς καὶ ῥάρι-
 τος δοξάζουσιν αὐτῷ τῶν θαυμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς
 κατὰ φύσιν κοινωνίας ἔχοντος τοῦ Υἱοῦ τῆς πατρι-
 κῆς θεότητος τοῦ ἁγίου. Τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν, κοινὸν
 καὶ πρὸς τὴν κτίσιν· τὸ δὲ εἶναι ἐκ φύσεως, ἴδιον
 τοῦ γεννηθέντος. Ὡς μὲν οὖν Υἱός, φυσικῶς κίετη-
 ται τὰ τοῦ Πατρὸς ὡς δὲ Μονογενὴς, ὅλα ἔχει ἐν
 ἑαυτῷ συλλαβῶν, οὐδενὸς καταμεριζομένου πρὸς
 ἕτερον. Ἐξ αὐτῆς τοίνυν τῆς Υἱοῦ προσηγορίας
 διδασκόμεθα, ὅτι τῆς φύσεώς ἐστι κοινωνός· οὐ
 προστάγματι κτισθείς, ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσίας ἐκλάμψας
 ἀδιασταύτως, ἀχρόνως τῷ Πατρὶ συνημμένος, ἴσος **C**
 ἐν ἀγαθότητι. ἴσος ἐν δυνάμει, κοινωνός τῆς δόξης.
 Καὶ τί γὰρ, ἀλλ' ἢ σφραγὶς καὶ εἰκὼν ὅλον ἐν ἑαυ-
 τῷ δεικνὺς τὸν Πατέρα; Ὅσα δὲ σοι μετὰ ταῦτα
 ἀπὸ τῆς σωματικῆς κατασκευῆς διαλέγεται, τὴν

τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν οἰκονομῶν, ἣν δια σαρκὸς ἐπιφάνεις ἡμῖν ἐπέδειξεν, ἀποστελλομενον λέγων ἑαυτον, καὶ μεγάλαν δυνάμενον ἀπ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ ἐντολὴν λαβόντα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μὴ σοι παρελθῶ ἀφοριὰς πρὸς τὸ κατασμιρνεῖν τοῦ Μονογενοῦς τὴν θεοτητα. Οὐ γὰρ ἡ πρὸς τὸ σὸν ἀσθενὲς συγκατάβασις ἐλάττωσις ὀφείλει γίνεσθαι τῆς ἀξίας τοῦ δυνατοῦ· ἀλλὰ τὴν μὲν φύσιν νόει θεοπρεπῶς, D τὰ δὲ ταπεινότερα τῶν ῥημάτων δέχου οἰκονομικῶς. Περὶ οὖν εἰ βουληθῆμεν ἐν τῷ παρόντι πρὸς ἀκρίβειαν διηγεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν ἑαυτοὺς πολλοὶ καὶ ἀπέραντον πλῆθος λόγων ἐπεισάγοντες τῇ ὑποθέσει.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανίστημι. Ὅτι διανοία ἢ δυνηθεῖσα τῶν τε ὑλικῶν καθαρεῦσαι παύσων, καὶ τὴν νοητὴν κτίσιν πᾶσαν καταλείψειν, καὶ οἶον τις ἐγθὺς ἀπὸ τοῦ βυθοῦ πρὸς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν ἀνανηξασθαι, ἐν τῷ καθαρῷ τῆς κτίσεως γενομένη, ἐκεῖ ὄψεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπου Υἱὸς, καὶ ὁ τοῦ Πατρὸς, πάντα ἔχον καὶ αὐτὸ συνουσιωμένως κατὰ τὴν φύσιν, τὴν ἀγαθότητα, τὴν εὐθύτητα, τὸν E ἁγιασμόν, τὴν ζωὴν. Τὸ Πνεῦμα γὰρ σου, φησιν, τὸ ἀγαθόν. Καὶ παλιν, Πνεῦμα εὐθές. Καὶ παλιν, Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. ^hΚαὶ ὁ ἀπόστολος· Ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς. Τούτων οὐδὲν ἐπίχρυστον αὐτῷ, οὐδὲ ὕστερον ἐπιγενόμενον πρόσεστιν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνύριστον τῷ παρὲς τὸ θρυλεῖν, καὶ τῷ

φωτι το λαμπριν' οὕτω καὶ τῷ Πνεύματι τὸ ἁγιάζειν,
 το ζωοποιεῖν, ἡ ἀγαθότης, ἡ εὐθυτης Ἐκεῖ τοίνυν ¹³³
 ἐστῆκε τὸ Πνεῦμα, ἐκεῖ, ἐν τῇ μακκρίᾳ φύσει, οὐ ^Α
 μετὰ πλῆθους ἀριθμούμενον, ἀλλ' ἐν τῇ Τριάδι
 θεωρούμενον· μοναδικῶς ἐξαγγελλόμενον, οὐκ ἐμ-
 περιελημμένον τοῖς συστήμασιν. Ὡς γὰρ Πατὴρ εἷς,
 καὶ Υἱὸς εἷς· οὕτως ἐν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Τὰ δὲ
 λειτουργικὰ πνεύματα καθ' ἕκαστον τάγμα πλῆθος
 ἡμῖν ὑποφαίνει δυσεξαριθμητον. Μὴ τοίνυν ζήτηί
 ἐν τῇ κτίσει τὸ ὑπέρτῃν κτίσιν· μὴ καταγάγῃς τὸ
 ἁγιάζον μετὰ τῶν ἁγιαζομένων. Τοῦτο πληροὶ ἀγ-
 γέλους, πληροὶ ἀρχαγγέλους, ἁγιάζει δυνάμεις, ζωο-
 ποιεῖ τὰ σύμπαντα. Τοῦτο εἰς πᾶσαν κτίσιν μεριζο-
^Β μενον, καὶ ἄλλως ὑπ' ἄλλου μετεχόμενον, οὐδὲν ἐλατ-
 τοῦται παρὰ τῷ μετεχόντων. Πᾶσι μὲν τὴν παρ'
 ἑαυτοῦ χάριν δίδωσιν· οὐκ ἀναλίσχεται δὲ εἰς τοὺς
 μετέχοντας· ἀλλὰ καὶ οἱ λαβόντες πληροῦνται, καὶ
 αὐτὸ ἐστὶν ἀνενδύεσθαι. Καὶ ὥσπερ ὁ ἥλιος ἐπιλαμπρύνει
 τοῖς σώμασι, καὶ ποικίλως ὑπ' αὐτῶν μετεχόμενος,
 οὐδὲν ἐλαττοῦται παρὰ τῶν μετεχόντων· οὕτω καὶ
 τὸ Πνεῦμα πᾶσι τὴν παρ' ἑαυτοῦ χάριν παρέχον,
 ἀμείωτον μένει καὶ ἀδιαίρετον. Παντας φωτίζει
 πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ κατανόησιν, ἐμπνεῖ τοῖς προφή-
 ταις, νομοθέτας σοφίζει, ἱερέας τελειοῖ, ἐνισχύει βα-
^Γ σιλεῖς, καταρτίζει δικαίους, σεμνώνει σώφρονας,
 ἐνεργεῖ χάρισματα ἰαμάτων, ζωοποιεῖ τοὺς νεκροὺς,
 λύει τοὺς πεπεδημένους, νόθετεῖ τοὺς ἡλλοτριωμέ-
 νους. Ταῦτα διὰ τῆς ἄνωθεν γεννήσεως ἐνεργεῖ. Ἐάν

τελώνην λαβὴ πιστεύοντα, εὐαγγελιστὴν ἀποδείκνυσιν· ἐὰν ἐν ἁλίῃ γένηται, θεολόγον ἀποτελεῖ· ἐὰν διώκτην εὖρη μετανοῶντα, ἀποστολὸν ἐθνῶν ἀπεργάζεται, κήρυκα πίστεως, σκευὴς ἐκλογῆς. Δι' αὐτοῦ οἱ ἀσθενεῖς ἰσχυροὶ· οἱ πτωχοὶ πλουτίζουσιν· οἱ ἰδιῶται τῷ λόγῳ σοφώτεροί εἰσι τοῖν σοφῶν. Παῦλος ἀσθενής, ἀλλὰ διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Πνεύματος, τὰ σουδάρια τοῦ χρηστῆς αὐτοῦ ἴσασιν παρῆχε τοῖς
 D ὑποδεχομένοις. Πέτρος καὶ αὐτὸς σῶμα περικείμενος ἀσθενείας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐνοικοῦσαν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἡ ἐκπίπτουσα τοῦ σώματος σκιά ἀπεδίωκε τὰς νόσους τῶν καταπονουμένων. Πτωχὸς Πέτρος καὶ Ἰωάννης· οὐ γὰρ εἶχον ἀργύριον, οὐδὲ χρυσίον· ἀλλ' ἐχαρίζοντο ὑγείαν πολλῶν χρυσίων τιμιωτέραν. Παρὰ πολλῶν γὰρ λαβὼν χρυσίον δ' χαλὸς, ἐτι προσαίτης ἦν· παρὰ δὲ Πέτρου δεξάμενος τὴν χάριν, ἐπύσατο προσαιτῶν, ἀλλόγιμος ὥσπερ ἑλαφός, καὶ αἰνῶν τὸν Θεόν. Οὐκ ἔδει Ἰωάννης τὴν τοῦ κόσμου σοφίαν, ἀλλ' ἐφθέγγετο ῥήματα τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος, αἷς οὐδεμία σοφία προσβλέψαι δύναται. Τοῦτο καὶ ἐν οὐρανῷ ἔστηκε, E καὶ τὴν γῆν πεπλήρωκε, καὶ πανταχοῦ ἀράεστι, καὶ οὐδαμοῦ περιέχεται. Ὅλον ἐκάστω ἐνοικεῖ, καὶ ὅλον ἐστὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Οὐ λειτουργικῶς διακονεῖ τὰς δωρεάς, ἀλλ' αὐθεντικῶς διαιρεῖ τὰ χαρίσματα. Διαιρεῖ γάρ, φησὶν, ἰδίᾳ ἐκάστω, καθὼς βούλεται. Ἀποστέλλεται μὲν οἰκονομικῶς, ἐνεργεῖ δὲ αὐτεξουσίως. Τοῦτο παρεῖναι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν εὐξώμεθα,

καὶ μηδένα καιρὸν ἡμᾶς ἀπολιμπάνειν, ἐν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 15'.

134
A

Εἰς τὸ, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος.

Πᾶσα μὲν ἡ τῶν Εὐαγγελίων φωνή, μεγαλοφυστέρᾳ τῶν λοιπῶν τοῦ Πνεύματος διδαγμάτων, καθ' ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν διὰ τῶν δούλων ἡμῖν ἐλάλησε τῶν προφητῶν, ἐν δὲ τοῖς Εὐαγγελίοις αὐτοπροσώπως διελέχθη ἡμῖν ὁ Δεσπότης. Αὐτοῦ γε μὴν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ὁ μεγαλοφρονότατος, καὶ πάσης μὲν ἀκοῆς μείζονα, πάσης δὲ διανοίας ὑψηλότερα φθεγξάμενος, Ἰωάννης ἐστίν, ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς· οὗ τὸ προοίμιον τῆς εὐαγγελικῆς συγγραφῆς ἄρτι ἀναγνωσθὲν ἤκούσαμεν· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Ταῦτα οἶδα πολλοὺς καὶ τῶν ἔξω τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας μέγα φρονούντων ἐπὶ σοφία κοσμικῇ καὶ θαυμάσαντας, καὶ τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν ἐγκαταμίξαι τολμήσαντας. Κλέπτης γὰρ ὁ διάβολος, καὶ τὰ ἡμέτερα ἐκφερομυθῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ ὑπορήτας. Εἰ οὖν ἡ σαρκίνη σοφία τοσοῦτον ἐθαύμασε τῶν ῥημάτων τὴν δύναμιν, τί ποιήσωμεν ἡμεῖς οἱ μαθηταὶ τοῦ Πνεύματος, ἐὰν παρέρ-

- C** γως ἀκούσωμεν, καὶ μικράν τινα τὴν ἐνυπάρχουσιν αὐτοῖς δυνάμιν εἶναι λογισώμεθα; Καὶ τίς οὕτως ἀναισθησίαν νοσῶν, ὥστε τοιοῦτον κάλῳς ἐννοίας καὶ βάθος δογμάτων οὕτως ἀνέφικτον μὴ οὐχὶ καταπληγῆναι, καὶ ἐπιθυμῆσαι αὐτῶν τῆς ἀληθοῦς καταλήψεως; Ἀλλὰ γὰρ οὐχὶ τὸ θαυμάσαι τὰ καλὰ δυσκολον, ἀλλὰ τὸ ἐν ἀκριθεῖ κατανοῆσαι γενέσθαι τῶν θαυμασθέντων, τοῦτο χαλεπὸν καὶ δυσέρχτον. Ἐπὶ καὶ τὸν ἥλιον τοῦτον τὸν αἰσθητὸν οὐδεὶς μὲν ἐστὶν ὃς οὐχὶ ὑπερεπαινεῖ, τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὸ κάλλος, καὶ τῶν ἀκτίνων τὴν συμμετρίαν, καὶ τὸ
- D** ἀποστίλβον αὐτοῦ φῶς κατασπαζόμενος ἴδαν μὲντοι βιαιότερον φιλονεικῆσθαι τῷ κύκλῳ ἀντεξάγειν ἑαυτοῦ τὰς τῶν ὀμμάτων βολὰς, οὐ μόνον οὐ κατόφεται τὰ περισπούδαστα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκριβεῖαν τῆς ὁψεως προσδιαφθείρας οἰχνησεται. Τοιοῦτον τί μοι δοκῶ τὴν διάνοιαν πάσχειν, τὴν φιλονεικοῦσαν ἀκριθεῖ ποιεῖσθαι τῶν προκειμένων ῥημάτων τὴν ἐξέτασιν. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Τίς ἐννοήσῃ ἀξίως τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς; Ποία ῥημάτων δυνάμεις εὗρεθῇ δημοτικῶς δυναμένη παραστῆσαι τὸ νοηθέν; Μέλ- λων παραδιδόναι ἡμῖν τὸ περὶ τῆς Θεολογίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, οὐδεμίαν ἀρχὴν ἄλλην τῷ λόγῳ, ἢ τὴν ἀρχὴν τῶν ὄλων ἔδωκεν. Ἥδῃ τοὺς ἐπιφυομέ-
- E** νους τῇ δοξῇ τοῦ Μονογενοῦς τοῦ Πνεῦμα τὸ ἅγιον προήδει τοὺς μέλλοντας ἡμῖν προφέρειν τὰ σφίσι σματα, τὰ ἐπὶ καταστρεφῇ τῶν ἀκουόντων αὐτοῖς μεμηχανημένα. Ὅτι, εἰ ἐγεννήθη, οὐκ ἦν· καὶ,

πρὸ τοῦ γεννηθῆναι, οὐκ ἦν· καὶ, ἐξ οὐκ ὄντων τὴν
 ὑπόστασιν ἔλαβε. Τοιαῦτα δὲ φθέγγονται γλῶσσαι
 ἠκονγμέναι διὰ πιθανολογίας ὑπὲρ πᾶσαν μάχαι-
 ραν διστομον. Ἵνα τοίνυν μηδενὶ λέγειν ἐξῇ τὰ
 135 τοιαῦτα, προλαβὼν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ
 Ἀ εὐαγγελίου, Ἐν ἀρχῇ, φησὶν, ἦν ὁ Λόγος Ἐάν
 κρατῆς ταύτην τὴν φωνήν, οὐδὲν οὐ μὴ πάθης δει-
 νὸν παρὰ τῶν κακοτέχνων Ἐάν γὰρ λέγῃ ἐκεῖνος,
 εἰ ἐγεννήθη, οὐκ ἦν· σὺ εἶπες, Ἐν ἀρχῇ ἦν. Ἀλλὰ,
 φησὶ, πρὶν ἢ γεννηθῆναι πῶς ἦν; Σὺ μὴ ἀφῆς τὸ,
 Ἦν· μὴ καταλίπῃς το, Ἐν ἀρχῇ. Ἀρχῆς ἡ κορυφή
 οὐ καταλαμβάνεται· ἀρχῆς το ἐξώτερον οὐχ εὐρί-
 σκεται. Μη παραλογίστηταί σε τις τῷ πολυσήμῳ τῆς
 λέξεως. Πολλαὶ γὰρ ἀρχαὶ πολλῶν πραγμάτων κα-
 τὰ τὸν βίον τοῦτον· ἀλλὰ μία ἀρχὴ ἐπὶ πάντων,
 ἡ ἐπέκεινα. Ἀρχὴ γὰρ ὁδοῦ ἀγαθῆς, εἶπεν ἡ Πα-
 140 ροιμία. Ἄλλ' ὁδοῦ μὲν ἀρχή, ἡ πρώτη κινήσις,
 ἔθεν ἀρχόμεθα τῆς πορείας, ἥς τὸ κατόπιν δυνατόν
 ἐστὶν εὐρεῖν. Καὶ ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου. Ἔστι
 καὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἕτερόν τι προκείμενον· τῆς
 γὰρ τῶν τεχνῶν ἀναλήψεως ἀρχὴ ἐστὶν ἡ στοιχεί-
 ωσις. Στοιχεῖον οὖν ἐστὶ τῆς σοφίας ὁ φόβος τοῦ
 Κυρίου· ἀλλὰ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἐστὶ τι πρεσβύτε-
 ρον, ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς, τοῦ μήπω σορισθέν-
 τος καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀνειληφότος. Ἀρχαὶ
 λέγονται καὶ αἱ πολιτικαὶ δυναστεῖαι, αἱ τῶν ἀξιω-
 μάτων ὑπερογαί. Ἄλλ' αὗται αἱ ἀρχαί, τινῶν εἰσὶν
 ἀρχαί, καὶ πρὸς τι ἐκάστη. Ἀρχὴ γὰρ τῆς γραμ-

μῆς, τὸ σημείον· καὶ ἀρχὴ τῆς ἐπιφανείας, ἡ γραμμὴ· καὶ ἀρχὴ τοῦ σώματος, ἡ ἐπιφάνεια καὶ τοῦ κατὰ σύνθεσιν λόγου ἀρχαί, τὰ στοιχεῖα.

Οὐ μὲν κάκείνη τοιαύτη ἡ ἀρχή. Οὐδενὶ γὰρ προσδεῖται· οὐδενὶ δουλεύει· μετ' οὐδενος θεωρεῖται· ἀλλ' ἐλευθέρα ἐστίν ἀδέσποτος, λελημμένη τῆς πρὸς ἕτερον σχέσεως· ἀνυπέρβατος διανοίᾳ, ἣν οὐκ ἐστὶν ὑπερβῆναι τοῖς λογισμοῖς, ἥς οὐκ ἐστὶν ἐξευρεῖν τὰ ἐπέκεινα. Ἐὰν γὰρ φιλονεικήσῃς τῇ φαντασίᾳ τοῦ νοῦ παραδραμεῖν τὴν ἀρχήν, εὐρήσεις αὐτὴν προτρέφουσαν σου, καὶ προαπαντῶσαν D τοῖς λογισμοῖς. Ἄρες σεαυτοῦ τὸν νοῦν δραμεῖν ὅσον βούλεται, καὶ διαταθῆναι ἐπὶ τὰ ἄνω· εἴ-πα εὐρήσεις αὐτὸν μυρία πλανηθέντα, καὶ πολλὰ κενεμβατήσαντα, καὶ πάλιν ἐπανιόντα πρὸς ἑαυτὸν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι κατωτέραν ἑαυτοῦ τὴν ἀρχὴν ποιῆσαι. Διότι αἰεὶ τοῦ νοουμένου ἐξωτέρα καὶ ὑπὲρ πλείων εὐρίσκεται ἡ ἀρχή. Ἐν ἀρχῇ τοίνυν ἦν ὁ Λόγος. Ὁ τοῦ θαύματος! Πῶς πᾶσαι ἀλλήλῃαι ἡμοτίμως αἰ φωναὶ συνεζεύχθησαν· τὸ, Ἦν, ἴσον δύναται τοῦ, Ἐν ἀρχῇ. Ποῦ ὁ βλάσφημος; ποῦ ἡ /ριστομάχος γλῶττις; ἡ λέγουσα, Ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ ἦν, Ἄκουε τοῦ F Εὐαγγελίου, Ἐν ἀρχῇ ἦν. Εἰ δὲ ἐν ἀρχῇ ἦν, πότε οὐκ ἦν; Τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν στενάξω, ἡ τὴν ἀμαθίαν βδελύξομαι; Ἀλλὰ πρὸ τοῦ γεννηθῆναι, 138 οὐκ ἦν. Οἶδας γὰρ πότε ἐγενήθη, ἵνα τὸ πρὶν δυ-
A νηθῆς ἐπενεγκεῖν τῷ χρόνῳ; Τὸ γὰρ, Πρὸ τοῦ, χρονική ἐστὶ φωνή, ἕτερον ἐτέρου προτιθεῖσα εἰς

παλαιότητα Ἰον δὲ τοῦ γρόνου ποιητὴν πῶς εὐλο-
 γον ταῖς ῥονικαῖς προσηγορίαις ὑποκειμένην ἔχειν
 τὴν γέννησιν; Ἐν ἀρχῇ τοίνυν ἦν. Ἐὰν μὲ ἀπο-
 στῆς τοῦ, Ἦν, οὐδεμίαν παρείδουσιν δώσεις τῇ
 πανηρεῖ βλασφημίᾳ. Ὡς περ γὰρ οἱ θαλαττευοντες,
 ὅταν ἐπὶ δύο σαλεύωσιν ἀγκυρῶν, καταφρονῶσι
 τοῦ κλῦθινος· οὕτω καὶ σὺ τῆς πανηρεῖς ταύτης τα-
 ραῆς, τῆς ἐκ τῶν πνευματικῶν τῆς πονηρίας ἐγγινο-
 μενῆς τῷ βίῳ, καὶ διασαλευούσης τῶν πολλῶν τὴν
 Π πίστιν, καταγελᾷ, ἐὰν τῇ ἀσφαλείᾳ τῶν ῥημάτων
 τούτων τὴν ψυχὴν ἔχῃς ἐνορμισθεῖσιν.

Ἐπιζητεῖ δὲ ἡμῶν ἡ διάνοια, τίς ἦν ἐν ἀρχῇ;
 Ὁ Λόγος, ψησί. Ποιὸς λόγος; ὁ ἀνθρώπινος λόγος;
 ἀλλ' ὁ τῶν ἀγγέλων λόγος; Καὶ γὰρ ἑνίξατο ἡμῖν
 ὁ ἀπόστολος, ὡς καὶ τῶν ἀγγέλων ἰδίαν ἐξόντιον
 γλώσσαν, εἰπὼν· Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώ-
 πων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων. Ἀλλὰ καὶ τοῦ λόγου
 διπλῇ τίς ἐστὶν ἔννοια. Ὁ μὲν γὰρ τίς ἐστὶν ὁ διὰ
 τῆς φωνῆς προφερόμενος· οὗτος δὲ μετὰ τὸ προενε-
 χθῆναι τῷ ἀέρι ἐναπολλυμένος· ὁ δὲ τίς ἐστὶν ὁ
 ἐνδιάθετος, ἐνυπάρων ἡμῶν ταῖς καρδίαις· ὁ ἐν-
 νοηματικός. Καὶ ἄλλος, ὁ τεχνικός λόγος. Ὅρα μὴ
 C ποτέ σε παρακρούσῃται τὸ ὁμιώνυμον τῆς φωνῆς.
 Πῶς γὰρ ἦν ἐν ἀρχῇ ὁ ἀνθρώπινος λόγος, τοῦ ἀν-
 θρώπου κάτω που λαβόντος τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως;
 Πρὸ ἀνθρώπου, θηρία· πρὸ ἀνθρώπου, κτήνη· τὰ
 ἔρπετά πάντα· ὅσα χερσαῖα, καὶ ὅσα ἔνυδρα, πε-
 τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἀστέρες, ἥλιος, σελήνη, βοτάν·

ναι, σπέρματα, γῆ, θάλαττα, οὐρανός. Οὐ τοίνυν
 ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ ἀνθρώπινος λόγος, ἀλλ' οὐδὲ ὁ τῶν
 ἀγγέλων. Πᾶσα γὰρ ἡ κτίσις κατωτέρα τῶν αἰώνων
 ἐστὶ, τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβοῦσα παρὰ τοῦ κτί-
 σαντος. Ὁ δὲ ἐν καρδίᾳ λόγος, καὶ αὐτὸς ἐκάστου
 τῶν νοηθέντων ἐστὶ νεώτερος. Ἀλλ' ἄκουε τοῦ λόγου D
 θεοπρεπῶς. Περὶ γὰρ τοῦ Μονογενοῦς διαλεγόμενος
 σοι, Λόγον εἶπεν αὐτόν. Ὡς περ οὖν καὶ φῶς μετ'
 ὀλίγον ἐρεῖ, καὶ ζωὴν, καὶ ἀνάστασιν, καὶ οὔτε
 φῶς ἀκούσας, ἐπὶ τὸ αἰσθητὸν τοῦτο καὶ οφθαλμοῖς
 δρατὸν καταφέρῃ, οὔτε ζωὴν ἀκούσας, τὴν κοινὴν
 ταύτην νοεῖς, ἣν καὶ τὰ ἄλογα ζῇ· οὕτω καὶ Λόγον
 ἀκούων, φύλαξαι μήποτε τῇ σῇ ἀσθενείᾳ τῆς δια-
 νοίας πρὸς χαμαιζήλους καὶ ταπεινὰς διανοίας ὑπε-
 νεχθῇς. Ἀλλ' ἐρεῦνα τὴν διάνοιαν τοῦ ῥήματος.
 Διὰ τί Λόγος; Ἵνα δειχθῇ, ὅτι ἐκ τοῦ νοῦ προῆλθε.
 Διὰ τί Λόγος; Ὅτι ἀπαθῶς ἐγεννήθη. Διὰ τί Λόγος;
 Ὅτι εἰκὼν τοῦ γεννήσαντος, ὅλον ἐν ἑαυτῷ δεικνύς E
 τὸν γεννήσαντα, οὐδὲν ἐκείθεν ἀπομερισας, καὶ
 τέλειος ὑπάρχων καθ' ἑαυτον· ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος
 λόγος ὅλην ἡμῶν ἀπεικονίζει τὴν ἔννοιαν. Ἄ γὰρ
 κατὰ καρδίαν ἐνενοήσαμεν, ταῦτα τῷ ῥήματι προ-
 ηνέγκαμεν, καὶ ἐστὶ τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ νοήματος
 ἀπεικόνισμα τὸ λαλούμενον. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύ-
 ματος τῆς καρδίας ὁ λόγος προφέρεται. Καὶ ἐστὶν
 ἢ μὲν καρδία ἡμῶν οἷον πηγὴ τις, ὃ δὲ προφερόμε-
 νος λόγος οἷον ὄλκος τις ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης ῥέων.
 Τοσοῦτον οὖν τὸ ἀπορρέον, ὅσον τὸ πρῶτως ἀνα- 137
 A

φερόμενον· καὶ οἷον τὸ κεκρυμμένον, τοιοῦτον καὶ τὸ φαινόμενον. Λόγον οὖν εἶπεν, ἵνα τὴν ἀπαθῆ σοι γέννησιν τοῦ Πατρὸς παραστήσῃ, καὶ τὴν τελείαν ὑπαρξίν σοι τοῦ Υἱοῦ ^δ θεολογήσῃ, καὶ τὴν ἄρμονον συνάφειαν τοῦ Υἱοῦ πρὸς Πατέρα διὰ τούτων ἐνδείξῃται. Καὶ γὰρ ὁ ἑμετερος λόγος, τοῦ νοῦ γέννημα, ἀπαθῶς γεννωμένος· οὔτε γὰρ τέμνεται, οὔτε μερίζεται, οὔτε ῥέει· ἀλλὰ μενων ὅλος ὁ νοῦς ἐν τῇ ἰδίᾳ συστάσει, ὅλον τὸν λόγον καὶ ἀπυρτισμένον ὑψίστησι· καὶ προελθὼν ὁ λόγος, πᾶσαν τοῦ γεννήσαντος νοῦ τὴν δύναμιν ἐν αὐτῇ περιέχει. Ὅσον οὖν εὐσεβὲς, τοσοῦτον λαβὼν ἑπρὸς τὴν τοῦ Μονογενοῦς θεολογίαν ἐκ τῆς τοῦ λόγου φωνῆς· ὅπερ ἂν ευρὺς ἀπεμφαῖνον καὶ ἀνάρμωστον φαινόμενον, τοῦτο παραίτησαι, καὶ ὑπέρβηθι μηχανῇ πάσῃ. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Εἰ δὲ εἶπεν· ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Υἱός, τῇ προσηγορίᾳ τοῦ Υἱοῦ συνεισῆλθεν ἂν σοι ἡ περιπάτους ἐννοια. Ἐπειδὴ γὰρ παρ' ἡμῖν τὰ γεννῶντα, χρόνῳ γεννᾷ, καὶ ἐμπαθῶς γεννᾷ, διὰ τοῦτο προλαβὼν, Λόγον εἶπε, προδιορθούμενος τὰς ἀπρεπείας ὑπολήψεις, ἵνα σοι τὴν ψυχὴν ἀτρωτον διασώσῃται.

Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. Πάλιν τὸ, Ἦν, διὰ τοὺς βλασφημοῦντας ὅτι οὐκ ἦν. Ποῦ ἦν ὁ Λόγος; Οὐκ ἐν τόπῳ· οὐ γὰρ περιέχεται τόπῳ τὰ ἀπερίγραπτα. Ἀλλὰ ποῦ ἦν; Πρὸς τὸν Θεόν. Οὔτε ὁ Πατὴρ ἐν τόπῳ, οὔτε ὁ Υἱός ἐν περιοχῇ τινι καὶ περιγραφῇ δημολογουμένη κατειλημμένος· ἀλλ' ἄπει-

ρος μὲν ὁ Πατὴρ, ἄπειρος δὲ ὁ Υἱός. Πᾶν ὅπερ ἂν νοήσης, καὶ ὅπουπερ ἂν πορευθῇς τῷ πνεύματί σου, τοῦ Θεοῦ εὐρήσεις πεπληρωμένον· πανταχοῦ συμπαραεκτεινομένην εὐρήσεις τοῦ Υἱοῦ τὴν ὑπόστασιν.

- D** Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. Θαύμασον τὴν ἀκρίθειαν ἐκάστης φωνῆς· οὐκ εἶπεν, ἐν τῷ Θεῷ ἦν ὁ Λόγος· ἀλλὰ, Πρὸς τὸν Θεόν· ἵνα τὸ ἰδιάζον τῆς ὑποστάσεως παραστήσῃ. Οὐκ εἶπεν, ἐν τῷ Θεῷ, ἵνα μὴ πρόφασιν δῶι τῇ συγχύσει τῆς ὑποστάσεως. Πονηρὰ γὰρ κάκεινη ἡ βλασφημία τῶν φύρειν τὰ πάντα ἐπιχειροῦντων, καὶ ἐν τῷ ὑποκείμενον λεγόντων, Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, προσηγορίας δε διαφερούσας τῷ ἐνὶ πράγματι ἐπιφημίζεσθαι. Πονηρὰ ἡ ἀσέβεια, καὶ φευκτὴ οὐχ ἥττον τῶν ἀνόμοιον εἶναι κατ' οὐσίαν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ βλασφημούντων. Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. Εἵτα συγχρησάμενος τῇ τοῦ Λόγου φωνῇ πρὸς τὴν παράστασιν τῆς κατὰ
- E** τὴν γέννησιν ἀπαθείας, ταχὺ καὶ τὸ ἐκ τοῦ Λόγου βλάβος ἐγγινόμενον ἡμῖν παρεμυθήσατο. Καὶ εἶον ἀπαρπάζων αὐτὰν τῆς συκοφαντίας τῶν βλασφημούντων, τί, φησὶν, ἔστιν ὁ Λόγος; Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Μὴ μοι τεχνολόγει διαφορὰς τινὰς λογιῶν, ^{13F} Λ μηδὲ ἐκ τῆς σῆς κακοτεχνίας προστρίψῃς τινὰ βλασφημίαν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Πνεύματος. Ἐφ' οὗ τὴν ἀπόφασιν· ὑποτάγῃ τῷ Κυρίῳ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. Πάλιν ἀνακεφαλαιοῦται ἐν ὀλίγοις ῥήμασι πᾶσαν ἑαυτοῦ τὴν θεολο-

γίαν, ἣν περὶ τοῦ Μονογενοῦς ἡμῖν ὁ εὐαγγελιστὴς
 παρέδωκεν. Οὗτος τίς, Οὗτος, ὁ Λόγος ὁ Θεός.
 Ἐπειδὴ γάρ σοι διέρθρωσε τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν,
 οἷον ἐντυπώσας σου τῇ ψυχῇ διὰ τῆς διδασκαλίας
 τὰ ἀγνοούμενα, καὶ ἐνοικίσας τὸν Λόγον Χριστὸν
 ἐν τῇ καρδίᾳ σου, Οὗτος, φησί. Ποίος οὗτος, Μὴ
 ἔξω διαβλέψῃ, διὰ τῆς δεικτικῆς φωνῆς τὸν Β
 ὑποδεικνύμενόν σοι περισκοπῶν, ἀλλ' εἰσελθε
 εἰς τὰ κρυπτὰ τῆς σεαυτοῦ ψυχῆς, καὶ ὃν ἐδιδά-
 /θης Θεὸν τὸν ἐν ἀρχῇ ὄντα, τὸν ὡς Λόγον προελ-
 θόντα, τὸν πρὸς τὸν Θεὸν ὄντα, τοῦτον γνωρίσας
 καὶ ¹καταπλαγείς, καὶ προσκυνήσας τὸν σεαυτοῦ
 Δεσπότην, τὸν σοὶ διὰ τῆς διδασκαλίας ἐνιδρυθέν-
 τα, γινώριζε ὅτι οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ τουτέστιν, αἰ
 πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα. Ταύτας μοι τὰς
²ὀλίγας φωνὰς διασώσατε, ὥσπερ σφραγίδα ταῖς
 μνήμαϊς ὑμῶν ἐνστημενάμενοι. Αὗται ἀρραγέστα-
 τον ἔσονται τειχίον πρὸς τὰς τῶν ἐπιβουλευόντων
 καταδρομὰς· αὗται φυλακτήριόν εἰσι-τῶν ψυχῶν C
 σωτήριον τοῖς προβαλλομένοις αὐτάς. Ἄν τις σοι
 προσελθὼν ἴλέγοι· οὐκ ὦν ἐγεννήθη· εἰ γὰρ ἦν,
 πῶς ἐγεννήθη; ὡς δαιμόνων φωνὴν ἀποτρέπου τὴν
 κατὰ τῆς δοξῆς τοῦ Μονογενοῦς βλασφημίαν. Αὐ-
 τὸς δὲ ἐπανελθὼν ἤχε πρὸς τὰς τῶν εὐαγγελίων
 φωνὰς· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς
 τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ
 πρὸς τὸν Θεόν. ³Τέταρτον εἶπέ τὸ, ⁴Ἦν, καὶ καταρ-
 γήσεις αὐτῶν τὸ, οὐκ ἦν. Οὗτοι ἄσειστοι μενέτω-

σαν οἱ θεμέλιοι τῆς πίστεως. Τούτοις ἐποικοδομή-
 σομεν, Θεοῦ διδόντος, καὶ τὰ λειπόμενα. Οὐ γάρ
 ἔστι δυνατόν περὶ πάντων ὑμῖν εἰς ἅπλῃ διαλεγθῆ-
 ναι, μήποτε τῇ ἀμετρίᾳ τοῦ λόγου ἄχρηστα ποιή- D
 σωμεν ὑμῖν τὰ φιλοπόνως συναλεγμένα. Ἀπονοῦσα
 γὰρ ἡ διάνοια πάντων ὁμοῦ περιδραξασθῆαι, ὁμοῦ ἐν
 πάσχει γαστρὶ τῇ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κόρου εἰς
 πέψιν ἀγαγεῖν τὰ παραπεμφθέντα μὴ δυναμένη
 Εὐχομαι οὖν ὑμᾶς γλυκανθῆναι μὲν τῇ γεύσει,
 ὠφεληθῆναι δὲ τῇ ἀναδόσει. Αὐτὸς δὲ ἑστηκα ὑμῖν
 ἑτοιμος πρὸς τὴν διακονίαν τῶν λειπομένων, ἐν
 Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κ. ρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δοξα καὶ τὸ
 κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΖ'.

¹ Εἰς Βαρλαάμ μάρτυρα

Ε Πρότερον μὲν τῶν ἁγίων οἱ θάνατοι κοπετοῖς
 ἐκοσμοῦντο καὶ δάκρυσιν. Ἐκλαυσε σφοδρῶς Ἰω-
 σήφ τὸν Ἰακώβ τεθνεῶτα, ἐκόψαντο καὶ τὴν Μωϋ-
¹³⁹ σέως τελευτὴν οὐ μικρῶς Ἰουδαῖοι· πολλοῖς καὶ τὸν
^A Σαμουὴλ τιτιμήκασιν δάκρυσιν· νῦν δὲ ταῖς τῶν
 ὁσίων τελευταῖς ἐνσχιρτῶμεν. Ἡ γὰρ τῶν λυπηρῶν
 μετὰ τὸν σταυρὸν μεταβέβληται φύσις. Οὐκέτι θρή-
 νοις τοὺς τῶν ἁγίων δορυφοροῦμεν θανάτους, ἀλλ'
 ἐνθέοις χορείαις τοῖς ἐκείνων ἐπορχούμεθα τάφοις.

Ὑπνος γὰρ τοῖς δικαίοις ὁ Θάνατος. Μᾶλλον δὲ πρὸς κρείττονα ζωὴν ἐχόδημα. Ἐντεῦθεν σκιρτῶσι σφαττόμενοι μάρτυρες. Ὁ γὰρ τῆς μακαριωτέρας ζωῆς ποθος τὴν τῆς σφαγῆς οὐδύνην νεκρὰν ἀπεργάζεται. Οὐ βλέπει τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ τοὺς στεφάνους ὁ μάρτυς· οὐ φρίττει τὰς πληγὰς, ἀλλ' ἀνι-
 B θμει τὰ βραχέια· οὐ / ὁρᾷ τοὺς κατω μαστιγοῦντας δολοφόνους, ἀλλὰ τοὺς ἄνωθεν εὐρυμοῦντας ἀγγέλους φαντάζεται· οὐ σκοπεῖ τῶν κινδύνων τὸ πρόσκαιρον, ἀλλὰ τὸ τῶν ἐπαύλων αἰώνιον. Λαμπρὸν καὶ παρ' ἡμῖν ἤδη τὸν ἀρραβῶνα καρποῦνται, ταῖς παρὰ πάντων ἐνθέοις εὐφημίαις κροτοῦμενοι, καὶ μυρίους ἐκ τάρων σαγηνεύοντες δῆμους.

Τοῦτο δὴ τὸ τῷ γενναίῳ τήμερον Βαρλαάμ πεπραγμένον. Ἠχῆσε γὰρ ἡ πολεμικὴ τοῦ μάρτυρος σαλπιγξ, καὶ τοὺς τῆς εὐσεβείας ὀπλίτας, ὡς ὁρᾶτε, συνήγαγεν. Ὁ τοῦ Χριστοῦ χείμενος ἀθλητὴς ἐκηρύχθη, καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἀνεπτέρωσε θέατρον.

Καὶ ὡς ἔλεγε τῶν πιστῶν ὁ Δεσπότης· Ὁ πιστευων C εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται· τέθνηκεν ὁ γενναῖος Βαρλαάμ, καὶ συγκροτεῖ πανηγύρεις· κατανάλωται τάρῳ, καὶ συγκαλεῖ πρὸς ἐστίασιν. Νῦν ἡμῖν ἀναβοῆσαι καιρός· Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; Ἀγροικὸς ἡμῖν σήμερον ὁ ἀήττητος τῆς εὐσεβείας διδάσκαλος, ὃν εἴλακε μὲν τύραννος ὡς εὐάλωτον θήραμα, ἔγνω δὲ ὅτι μετὰ τὴν πείραν ὀπλίτην ἀγείρωτον· ὃν ἐγέλα μὲν παρακεκομμένα φθεγγόμενον, ἔφριξε δὲ ἀγγελικὰ

νεανιευόμενον. Οὐ γὰρ συνεβαρβαρίζεν ὁ τρόπος
 τοῦ τῆς γλώττης ὀργάνῳ, οὐδὲ ταῖς συλλαβαῖς D
 συγχωλεύων ὁ λογισμὸς ἐωρᾶτο· ἀλλ' ἦν δεύτερος
 Παῦλος, μετὰ τοῦ Παύλου φθεγγόμενος· Εἰ καὶ
 ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. Ἐνάρκη-
 σαν μαστιζόντες ὁῦμοι, ἀλλ' ἀκραιότερος ὁ μάρ-
 τυς εὐρίσκετο αἰ τῶν ξεόντων ἐξενευρίζοντο χεῖρες,
 ἀλλ' ὁ τοῦ ξεομένου λογισμὸς οὐκ ἐκαμπτετο. Τὰς
 τῶν νεύρων αἰ μᾶστιγες ἀρμονίας παρέλυσαν, ἀλλ'
 ὁ τῆς πίστεως ἀκριδέστερον ἐπεσφίγγετο τόνος.

Διασκαπτόμεναι πλευραὶ δεοπαύνηντο, ἀλλ' ἡ τοῦ
 φρονήματος ἦνθει φιλοσοφία. Τῆς σαρκος αὐτοῦ τὸ
 πλεόν νενέκρωτο, ἀλλ' ὡς μήπω τῶν ἀγώνων ἀρξά-
 μενος ἤκμαζεν. Ὅταν γὰρ ὁ τῆς εὐσεβείας ἔρωις τὴν E
 ψυχὴν προκατάσχη, ἅπαν αὐτῇ πολέμων καταγέ-
 λαστον εἶδος, καὶ πάντες αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ ποθουμέ-
 νου κταζέοντες τέρπουσι μᾶλλον ἢ πλῆττουσι. Μαρ-
 τυρεῖ μοι τῶν ἀποστόλων ὁ πόθος, τερπνὰς αὐτοῖς
 140 ποτε τὰς παρὰ Ἰουδαίων ἐργαζόμενος μᾶστιγας.

Λ Ἐπορεύοντο γάρ, φησὶ, χαίροντες ἀπὸ προσώπου
 τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνοματός αὐτοῦ κα-
 τηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι. Τοιοῦτος καὶ ὁ σήμερον
 ἡμῖν ὀπλίτης ὑμνούμενος· ἐλθροσύνην τὰς κολάσεις
 ἡγούμενος, ῥόδοις τιτὶ βάλλεσθαι νομίζων ταῖς μᾶ-
 στιξι· τὰς τῆς ἀσεβείας αἰκίας ὀραπετεῶν ὡς βέ-
 λη, καπνοῦ σκιάν τὸν δικαστικὸν θυμὸν λονιζόμενος·
 τάγματα δορυφορῶν ἀπηγριωμένα γελῶν· ὡς ἐπὶ
 στεφάνοις τοῖς κινδύνοις χορεύων· ταῖς πληγαῖς ὡς

- τιμῆς εὐφραίνουμένος· ταῖς σφοδρότεrais τιμωρίαις
 B ὡς βραβεύει ἐνσκιρτῶν λαμπρότεροις· ἕψῃ δια-
 πύων γυμνούμενα· χειρας ὀνυκίων ὡς χειρὸς μαλ-
 αωτέρας δεξιόμενος· κλειστήριον ξύλον ὡς σωτήριον
 ἀσπαζόμενος· κλείσματος δεσμοτηρίων ὡς λειψά-
 σι τερπομενός· βυσάντων ἐπινοίας ὡς ἀνθήων ποικι-
 λίας ἑτάμενος· πυρός ἐξονωτέραν δεξιὰν κεκτημέ-
 νος· ὃ δὴ τελευταῖον αὐτῷ παρὰ τῶν πολεμούντων
 προσήκτο μηχανήματα. Βωμὸν γὰρ πρὸς τὴν τῶν δαι-
 μόνων σπονδὴν ἀνακαύσαντες, ἵστασι παρ' αὐτῷ
 ἀγαγόντες τον μαρτυρα, καὶ τῷ βωμῷ τὴν δεξιὰν
 ὑπτίαν ἐπικωρῆσαι κελεύσαντες, ὡς /αλκῇ θυσια-
 στηρίῳ τῇ χειρὶ κατε/ορήσαντο, λιθανωτὸν αὐτῇ
 C κακούργως ἐθέντες φλεγόμενον Ἡλπίζον γὰρ τῇ
 τοῦ πυρός βία τὴν χεῖρα καταπαλαισθείσαν, ἀνάγ-
 κῃ τῷ βωμῷ τα/είως λιθανωτὸν ἐπαφήσειν. Φεῦ τῆς
 πολυπλόκου τῶν ἀσεβῶν μαγγανείας. Ἐπειδὴ μυ-
 ρίοις, φησὶ, τὴν γνώμην οὐκ ἐκάμψαμεν τραύμασι,
 κάμψομεν ἐν φλογὶ τοῦ φιλομεικτοῦ παλαιστοῦ καὶ
 τὴν χεῖρα. Ἐπειδὴ ποικιλίαις μηχαναῖς τὴν ψυχὴν
 οὐκ ἐσεῖσαμεν, τὴν δεξιὰν γοῦν πυρὶ προσαγαγόντες
 σαλεύσωμεν. Ἀλλ' οὐδὲ ταύτης οἱ δέλαιοι τῆς ἐλπίδος
 ἀπώιναντο. Ἡ μὲν γὰρ φλόξ τὴν χεῖρα διέτρωγεν·
 ἔμενε δὲ ἡ χεῖρ, ὡς τέφραν τὴν φλόγα βαστάζουσα.
 Οὐκ ἔδωκε τῷ πολεμοῦντι πυρὶ κατὰ τοὺς φυγάδας
 τὰ νῶτα, ἀλλὰ ἄτρεπτος εἰστήκει κατὰ φλογὸς ἀρι-
 στεύουσα, καὶ τὰς τοῦ προφητοῦ λέγειν τῷ μάρτυρι D
 διδοῦσα φωνάς· Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεός μου, ὃ

δάσκωιν τὰς χειράς μου εἰς παράταξιν, καὶ τοὺς
 δακτύλους μου εἰς τόλεμον. Πῦρ γὰρ χειρὶ συνε-
 πλέκετο, καὶ τοῦ πυρός τὰ τῆς ἥττης εὗρίσκετο
 Φλογὶ καὶ μάρτυρος δεξιᾷ συνεκροτεῖτο πάλῃ, ἀλλ'
 ἦν τῆς δεξιᾶς καὶ νική τις τῶν παλαισμάτων ἡ νίκη,
 τῆς μὲν φλογὸς διὰ μέσου τῆς χειρός ἐκπιπτούσης,
 τῆς χειρὸς δὲ ἔτι τεταμένης πρὸς πάλῃν. Ὡς χει-
 ρὸς φιλονεικοτέρως πυρὸς! ὦ χειρὸς, κάμπτεσθαι
 πυρὶ μὴ μαθούσης! ὦ πυρὸς, ἡττᾶσθαι χειρὶ διδα-
 χθέντος! Σιῶδῃρος τῇ τοῦ πυρὸς εἶκει τυραννίδι χαυ- E
 νούμενος χαλκὸς τῇ τοῦ πυρός παραχωρεῖ δυνα-
 στεία· οἶδε τούτῳ καὶ λίθων ἀντιτυπία νικᾶσθαι.
 Ἄλλ' ὁ πάντα τοῦ πυρός βιαζόμενος τόνος, μάρτυ-
 ρος τὴν δεξιάν τεταμένην οὐκ ἔκαμψε κατακαίων.

Εἰκότως ἂν ὁ μάρτυς ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸν Δεσπό-
 την βοήσειεν· Ἐκράτησας τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς
 μου, καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὠδήγησάς με, καὶ μετὰ ¹⁴¹ A
 δόξης προσελάβου με. Τί σε, ὦ γενναῖε τοῦ Χρι-
 στοῦ στρατιῶτα, προσεῖπω; Ἀνδριάντα καλέσω;
 Πολύ σε τῆς καρτερίας ἡλάττωσα. Τὸν μὲν γὰρ
 πῦρ μαλάττει δεξιόμενον σοῦ δὲ τὴν δεξιάν ὀφθῆναι
 μόνον κινουμένην οὐκ ἔπεισεν. Ἄν σιῶδῃρὸν ὀνομά-
 σω, καὶ τὴν τοιαύτην τῆς σῆς ἀνδρίας εὗρίσκω λει-
 πομένην εἰκόνα. Σὺ γὰρ μόνος ἔπεισας φλόγα μὴ
 βιάζεσθαι χεῖρα· σὺ μόνος ἐκτίσω θυσιαστήριον
 δεξιάν· σὺ μόνος δεξιᾷ φλεγομένην τὰ τῶν δαιμόνων
 ἐρράπισας πρόσωπα, καὶ τότε μὲν ἀπηνθρακωμένη

χειρὶ τὰς ἐκείνων κεφαλὰς συγκατέτιξας· νῦν δὲ B
 τεφρωθείση ταύτῃ τὰς αὐτῶν στρατιάς ἀποτυρλοῖς
 κταπατιῶν. Ἀλλὰ τί παιδικοῖς ἔλαττω τὸν ἀρι-
 στέα φελλίσμασι; Ταῖς μεγαλοπρεπεστέραις τοῖνυν
 τὸν εἰς αὐτὸν ὕμνον παρὰ χρωδίσουμεν γλιωτταῖς
 τὰς μεγαλοφωνοτέρας τῶν διδάσκαλων ἐπ' αὐτῷ κα-
 λέσωμεν σάλπιγγας. Ἀναστρετέ μοι νῦν, οἱ λαμπροὶ
 τῶν ἀθλητικῶν κατορθωμάτων ζωγράφοι· τὴν τοῦ
 στρατηγοῦ χολοβωθείσαν εἰκόνα ταῖς ὑμετέραις με-
 γαλύνετε τέχναις. Ἀλαυρότερον παρ' ἐμοῦ τὸν στε-
 ρχνίτην γραφέντα τοῖς τῆς ὑμετέρας σοφίας περι-
 λάμψατε χρώμασιν. Ἀπένθω τῇ τῶν ἀρ' στευμάτων
 τοῦ μάρτυρος παρ' ὑμῶν νικημένου γραφῇ, χαίρου
C τὴν τοιαύτην τῆς ὑμετέρας ἰσχυοῦς σήμερον νίκην
 ἡττιώμενος. Ἰδὼ τῆς χειρὸς πρὸς τὸ πῦρ ἀκριδέστερον
 παρ' ὑμῶν γραφομένην τὴν πάλιν ἰδὼ φαιδρότερον
 ἐπὶ τῆς ὑμετέρας τὸν παλαιστὴν γεγραμμένον εἰκό-
 νος. Κλαυσάτωσαν δαίμονες, καὶ νῦν ταῖς τοῦ μάρ-
 τυρος ἐν ὑμῖν ἀριστεταῖς πληττόμενοι. Φλεγόμενη
 πάλιν αὐτοῖς ἡ χεὶρ καὶ νικῶσιν δεικνύσθω. Ἐγγρα-
 φέσθω τῷ πίνακι καὶ ὁ τῶν παλαισμάτων ἀγωνοθέ-
 της Χριστὸς ὃς ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ, ΙΙΙ'

Εἰς Γορδῖον τὸν μαρτυρα.

Νόμος ἐστὶ φύσεως ταῖς μελίσταις, μὴ ἀπαίρειν
 Ο τῶν σίμβλων πρὶν ἂν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τῆς πτί-
 σιως ἀφργήσῃται. Ἐπεὶ οὖν καὶ τὸν λαὸν Κυρίου
 εἶδον νῦν πρῶτον ἐπὶ τὰ οὐράνια ἀνθῆ, τοὺς μαρ-
 τυρας, ἐξιόντα, ζητῶ τὸν ἡγεμόνα. Τίς ὁ κινήσας
 τὸν πολλὸν τοῦτον ἑσμὸν; τίς ὁ τὴν /ειμερινὴν κα-
 τήρειαν εἰς ἑαρινὴν φαιδρότητα μεταστήσας; Νῦν
 γὰρ ὁ πρῶτον ὁ λαὸς, οἷονεὶ σίμβλων τινῶν, τῆς
 πόλεως προχυθέντες, τὸν προπόλεον κόσμον, το
 σεμνὸν τοῦτο καὶ πάγκαλον τῶν μαρτύριων στάδιον,
 πανδημεὶ κατειλήφασιν. Ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμᾶς ἀνα-
 στήσαν ἡγάγε τὸ θαῦμα τοῦ μάρτυρος, ἐκλαθομέ-
 Ε νους τῆς ἀσθενείας, δεῦρο δὲ καὶ αὐτοὶ τῇ κατὰ
 δύναμιν φωνῇ, οἷόν τιτι ἀνθῆι τῶν τοῦ ἀνδρὸς ἔρ-
 γων περιβουλεύσωμεν, ὅσιά τε ποιοῦντες καὶ τοῖς
 παροῦσιν ἅμα κεχαρισμένα. Ἐγκωμιαζομένου γὰρ
 142 δικαίου, εὐφρανθήσονται λαοὶ, ὁ σοφὸς ἡμῖν ἀρτίως
 Α ἔλεγε Σολομών. Καίτοιγε ἡ πόρου κατ' ἑμαυτὸν,
 τί ποτε ἄρα βούλεται τῷ παροιμιαστῇ τὸ αἰνίγμα.
 Ἄρα, ὅτι ῥήτορός τινος ἢ λογογράφου δεινοῦ συν-

νέντας λόγον προς τὴν τῶν ἀκουοντων ἐκπληξιν,
 ἔχῃ τινι κεκομψευμένῳ κατακτυποῦντι τὰς ἀκοὰς,
 εὐφραίνονται οἱ λαοί, τὴν τε εὔρεσιν τῶν νοημά-
 των, καὶ τὴν διάθεσιν, καὶ τὸ τῆς λέξεως πομπικόν
 καὶ πρὸς ἁρμονίαν κεκροτημένον ἀποδεχόμενοι;
 Ἦ τοῦτο μὲν οὐκ ὅν εἶπέ ποτε ὁ μυθιστοῦ τῷ
 τοιοῦτῳ εἶδει τῶν λόγων χρυσάμενος· οὐδ' ἂν προέ-
 τρεψεν ἡμᾶς πανηγυρικῶς ἐμπομπεύειν τοῖς ἐγ-
 κωμίσις τῶν μακαρίων ὁ τὸ πεζὸν τῆς λέξεως καὶ B
 τὸ τῆς φωνῆς ἀκατάσκευον πανταχοῦ προτιμή-
 σας. Τί οὖν ἔστιν, ὃ φησιν; Ὅτι εὐφραίνονται λα-
 οὶ εὐφροσύνην πνευματικὴν, ἐπὶ μόνῃ τῇ ὑπομνήσει
 τῶν τοῖς δικαίοις κατορθωμένων, εἰς ζῆλον καὶ μί-
 μησιν τῶν ἀγαθῶν, ἀφ' ὧν ἀκούουσιν, ἐναγόμενοι.
 Ἦ γὰρ τῶν εὐπολιτεῦτων ἀνδρῶν ἱστορία οἷον τι
 φῶς τοῖς σιζομένοις πρὸς τὴν τοῦ βίου ὁδὸν ἐμποιεῖ.
 Διότι δυοῦ τε ἤκουσμεν διηγουμένου τοῦ Πνεύμα-
 τος τὸν Μωυσέως βίον, καὶ εὐθύς ἡμᾶς ζῆλος εἰσῆλθε
 τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός, καὶ τὸ πρᾶον τοῦ τρόπου
 ζηλωτὸν ἐκάστω καὶ μακαριστὸν κατεφάνη. Τοῖς C
 μὲν γὰρ ἄλλοις ἀνθρώποις ἐκ τῆς τῶν λόγων αὐ-
 ξήσεως συνίσταται τὰ ἐγκώμια· τοῖς δικαίοις δὲ
 ἀρκεῖ τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἡ ἀληθεῖα πρὸς τὸ
 δεῖξαι αὐτῶν τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς. Ὡστε,
 ὅταν διηγώμεθα τοὺς βίους τῶν διαπρεφάντων ἐν
 εὐσεβείᾳ, δοξαζομεν πρῶτον τὸν Δεσποτὴν διὰ τῶν
 δοῦλων· ἐγκωμιάζομεν δὲ τοὺς δικαίους διὰ τῆς
 μαρτυρίας ὧν ἴσμεν, εὐφραينوμεν δὲ τοὺς λαοὺς διὰ

τῆς ἀκοῆς τῶν καλῶν. Προτροπὴ γὰρ πρὸς σωφροφροσύνην ὁ βίος τοῦ Ἰωσήφ, καὶ πρὸς ἀνδρίαν παράκλησις τὰ τοῦ Σαμφὸν διηγήματα.

D

Οὐκ οἶδεν οὖν ἐγκωμίων νόμον τὸ θεῖον διδασκαλεῖον, ἀλλὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν πεπραγμένων ἀντ' ἐγκωμίων λογίζεται, ὡς καὶ τοῖς ἁγίοις ἐξαρκουῖσαν πρὸς ἔπαινον, καὶ τοῖς ὠρμημένοις πρὸς ἀρετὴν αὐτάρκη οὔσαν εἰς ὠφέλειαν. Ἐγκωμίων μὲν γὰρ νόμος, πατρίδα διερευνᾶσθαι, καὶ γένος ἀναζητεῖν, καὶ ἀγωγὴν διηγεῖσθαι· ὁ δὲ ἡμέτερος νόμος, τοὺς τῶν γειτόνων λόγους κατασιγάσας, ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐκάστου τὴν μαρτυρίαν πληροῖ. Τί γὰρ ἐγὼ παρὰ τοῦτο σεμνότερος, εἰ ἢ πόλις ποτὲ χαλεποὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας διενεγκούσα, λαμπρὰ κατὰ τῶν πολεμίων ἀνέστησε τρόπαια; τί δέ, εἰ θέσεως εὐχαίρως ἔξει, ὡς πρὸς χειμῶνά τε εἶναι καὶ θέρος ἐπιτηδεῖαν; Εἰ δὲ καὶ ἡ αὐτὴ ἀνδρῶν τέ ἐστιν εὐφορος, καὶ βοσκήματα τρέφειν αὐτάρκης, τί μοι ἐκ τούτων ὄφελος; Ἀλλὰ καὶ ταῖς τῶν ἵππων ἀγέλαις τῆς ὑφ' ἡλίῳ κρατεῖ. Τί οὖν ἡμᾶς δύναται ταῦτα τὴν ἀνθρωπείαν ἀρετὴν βελτίους ποιῆσαι; Ἦπεν καὶ τὰς τοῦ γείτονος ὄρους κορυφὰς διηγούμενοι, ὡς ὑπερνεφεῖς τέ εἰσι καὶ ἐπὶ πολὺ τοῦ αἵρος διανεστηκασιν, ἑαυτοὺς ἡπατήσομεν ὡς τοῖς ἀνδράσι διὰ τούτων ἐκπληροῦντες τὸν ἔπαινον; Πάντων ἐστὶ 143 καταγελαστότατον, ὅλου τοῦ κόσμου παρὰ τῶν δι-
A καίων ὑπεροφθέντος, ἡμᾶς ἐξ ὀλίγων τῶν ἀτιμα-

σθέντων πληροῦν αὐτοῖς τὰ ἐγκώμια. Ἀρκεῖ τοίνυν ἡ
 μνήμη πρὸς ὠφέλειαν διενεχῆ. Οὐ γὰρ δὴ ἐκείνοις
 χρεία προσήκτως εἰς εὐδοκίαν, ἀλλ' ἡμῖν τοῖς ἐν
 τῷ βίῳ ἀναγκαῖα ἡ μνήμη διὰ τὴν μίμησιν. Ὡς περ
 γὰρ τῷ πυρὶ αὐτομάτως ἐτεταί τὸ φωτίζειν, καὶ
 τῷ μύρῳ τὸ εὐωδεῖν οὕτω καὶ ταῖς ἀγαθαῖς πρά-
 ξεσιν ἀναγκάως ἀκολουθεῖ τὸ ὠφελεῖν. Καίτοι
 οὐδὲ τοῦτο μικρὸν, ἀκριβῶς τυχεῖν τῆς ἀληθείας
 τῶν τότε Ἀνδρᾶ γὰρ τις φήμη πρὸς ἡμᾶς διεδοθεῖ,
 τῆς ἐπὶ τῶν ἀγώνων ἀνδραγαθίας τοῦ ἀνδρὸς δια-
 Β σώζουσα. Καί πως δοκεῖ τὸ ^β καὶ ἡμᾶς τῷ τῶν
 ζωγράφων προσεικέναι. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, ἐπειδὴν
 ἐξ εἰκόνων μεταγράφουσι τὰς εἰκόνας, πλείστον, ὥς
 εἰκὸς, τῶν ἀρχετυπῶν ἀπολιμπάνονται· καὶ ἡμᾶς,
 αὐτῆς τῆς θεᾶς τῶν πραγμάτων ἀπολειφθέντας,
 κινδυνὸς οὐ μικρὸς τὴν ἀληθειαν ἐλαττωσαί. Ἀλλ'
 ἐπειδὴ ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα ὑπόμνησιν φέρουσα μάρ-
 τυρος, ἐπιφανῶς τοῖς ὑπὲρ Ἀριστοῦ μαρτυρίοις ἐνα-
 θλήσαντος, εἰπώμεν ὅσα οἶδαμεν. Οὗτος ἔφυ μὲν
 ἀπο τῆς πολέως ταύτης, ὅθεν καὶ μᾶλλον αὐτὸν
 ἀγαπῶμεν, διότι οἰκειὸς ἡμῖν ὁ κόσμος ἐστίν. Ὡς περ
 γὰρ τὰ εὐκαρπᾶ τῶν φυτῶν, οὓς ἂν ἐκθρεῖψη καρ-
 C πὺς, τῇ οἰκείᾳ γῇ παρατίθεται· οὕτω καὶ οὗτος ἐκ
 τῶν λαγόνων τῆς ἡμετέρας ἀνδραμῶν, καὶ πρὸς μύ-
 χιστον ὕψος τῆς δοξῆς διαναστάς, τῇ ἐνεγκούσῃ καὶ
 θρεψαμένη τῶν οἰκείων τῆς εὐσεβείας καρπῶν τὴν
 ἀπόληυσιν ἐχρίσατο. Καλοὶ μὲν γὰρ καὶ οἱ ἐκ τῆς
 ὑπερροῆς καρποὶ, ὅταν ἡδεῖς τε ὦσι καὶ τρόφιμοι.

πολλῶ μέντοι τῶν τῶν ἐπ' αὐτῶν οἱ ἡμεῶν καὶ ἐγγύριοι, πρὸς τῇ ἀπολαύσει ἔτι καὶ καλλωπισμον
 τινὰ ἡμῖν διὰ τῆς οἰκειότητος χαριζόμενοι. Ἐγκα-
 τειλεγμένος δὲ στρατεία ἐπιφανεῖ, ὡς ἑκατὸν
 στρατιωτῶν ἀρχὴν πιστευθῆναι, καὶ σώματος ῥώμῃ
 καὶ ψυχῆς ἀνδρίᾳ τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις
 ἐμπρέπων. Ἐπεὶ δὲ ὁ τότε τύραννος τὸ πικρὸν καὶ D
 ἀνήμερον τῆς ψυχῆς μέχρι τοῦ πολέμου τῆς Ἐκ-
 κλησίας ἐξέτεινε, καὶ ἦρε χεῖρα θεομάχον κατὰ τῆς
 εὐσεβείας, κηρύγματα δὲ ἦν πανταχοῦ, καὶ δια-
 γράμματα ἠπλωτο κατὰ πᾶσαν ἀγορὰν καὶ πάντα
 τόπον ἐπίσημον, μὴ προσκυνεῖσθαι Ἀριστὸν, ἢ θά-
 νατον εἶναι τὴν ζημίαν τοῖς προσκυνούσι· καὶ πρόσ-
 ταγμα ἦν ὑποκύπτειν εἰδώλοις ἅπαντας, καὶ λίθους
 καὶ ξύλα χαράγματι τέχνης μεμορφωμένα θεοὺς
 ἡγεῖσθαι, ἢ τοὺς μὴ πειθόμενους πάσχειν ἀνήκεστα·
 σύγχυσις δὲ ἦν καὶ ταραχὴ διὰ πάσης τῆς πολέως,
 καὶ λεηλασίαι κατὰ τῶν εὐσεβοῦντων· χρήματα E
 δειρπάζετο· πληγαῖς τὰ τῶν φιλοχρίστων σώματα
 κατεξάινετο· γυναῖκες εἴλλοντο διὰ μέσης τῆς πό-
 λεως· οὐ νεότης ἐλλεινῇ, οὐ γῆρας αἰδέσιμον ἦν,
 ἀλλ' οἱ μηδὲν ἀδικοῦντες τὰ τῶν κακούργων ὑπέ-
 μενον· ἐστενοχωρεῖτο τὰ δεσμωτήρια, ἔρημοι ἦσαν
 οἱ εὐθηνούμενοι τῶν οἴκων, αἱ δὲ ἔρημίαι πλήρεις
 τῶν φυγαδευομένων· ἔγκλημα δὲ ἦν τοῖς ταῦτα 144
 πάσχουσιν ἡ εὐσέβεια· καὶ πατὴρ παρεδίδου παιδᾶ· A
 καὶ πατέρα υἱὸς κατεμήνυεν· ἀδελφοὶ κατ' ἀλλήλων
 ἐμαίνοντο· καὶ δοῦλοι δεσπόταις ἑαυτῶν ἐπανίσταν-

το· δεινὴ δέ τις νύξ κατειλήφει τὸν βίον, πάντων ἀγνοησάντων ἀλλήλους ἐκ τῆς τοῦ διαβολοῦ φρενοβλαθείας· κατεβάλλοντο μὲν οἴκοι προσευχῆς ὑπὸ λειρῶν ἀνοσίων· ἀνεντρέπετο δὲ θυσιαστήρια, καὶ οὐκ ἦν προσφορά οὐδὲ θυμίσμα, οὐ τοπος τοῦ καρπῦσαι, ἀλλὰ κατάρφεια δεινὴ, ὥσπερ τις νεφέλη, τὰ πάντα κατειγεν· ἀπελήλαντο μὲν οἱ τοῦ θεοῦ θεραπευταί· διεπτόητο δὲ πᾶς τῆς εὐσεβείας θιάσος· B δαίμονες δὲ κατεχόρευον, κνίσσαις καὶ αἵμασι τὰ πάντα καταμιαίνοντες· τότε δ' γενναῖος οὗτος προλαβὼν τὴν ἐκ τῶν δικαστηρίων ἀνάγκην, βίβας τὴν ζωνην, ὑπερόριος ἦν, ὑπεριδὼν ἐυναστείας, ὑπεριδὼν ὁδῆς, πλούτου παντοδαποῦ, συγγενείας, φίλων, οἰκετῶν, ἀπολαύσεως βίου, πάντων ὅσα ἀνθρώποις ἐστὶ περισπούδαστα, πρὸς τὰς βαθυτάτας καὶ ἀνθρώποις ἀθάτους ἐρημίας ἀπέδραμε, τὸν μετὰ τῶν θηρίων βίον τῆς πρὸς τοὺς εἰδωιολατροῦντας κοινωνίας ἡμερώτερον ἡγησάμενος, κατὰ τὸν ζηλωτὴν C Ἡλίαν· ὅς ὅτε εἶδεν ἐπικρατοῦσαν τὴν εἰδωιολατρίαν τῆς Σιδωνίας, ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέδραμε τὸ Χωρῆβ· καὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ διῆγεν, ἐκζητῶν τὸν Θεόν, ἕως εἶδε τὸν περιπόθητον, ὡς ἰδεῖν ἀνθρώπῳ Θεὸν δυνατόν.

Τοιοῦτος οὖν ἦν καὶ ὁ Γόρδιος, ἀποφυγὼν θορύβους πολιτικούς, ὄχλον ἀγοραῖον, ἀρχοντικούς τύφους, τὰ δικαστηρία, τοὺς συκοφάντας, τοὺς πωλοῦντας, τοὺς ὠνουμένους, τοὺς ὀμνύοντας, τοὺς ψευδομένους, τὴν αἰσχρολογίαν, τὴν εὐτραπελίαν,

τᾶλλα ὅσα, ὥσπερ ἐφύλκια, αἱ πολυάνθρωποι τῶν πόλεων ἐπισύρονται. Καθαρεύων τὰ ὦτα, καθαρεύων τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ πρό γε πάντων τὴν

Π καρδίαν κεκαθαρμένος, ἵνα Θεὸν ἴδῃν δυνηθῇ, καὶ μακάριος γένηται· εἶδε δι' ἀποκαλύψεων, ἐδιδάχθη τὰ μυστήρια, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλ' ἔχων τὸν μέγαν διδάσκαλον τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Ὁθεν ἔλθων εἰς ἔννοιαν τοῦ βίου, ὡς ἀνωφελής, ὡς μάταιος, ὡς ὀνείρου παντός καὶ σκιᾶς ἀδρανέστερος, ἡρεθίσθη σφοδρότερον πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἄνω κλήσεως. Καὶ οἶον ἀθλητῆς, αἰσθόμενος ἑαυτοῦ ἱκανῶς γυμνασθέντος καὶ ἀλειψαμένου πρὸς τὸν ἀγῶνα, ταῖς νηστείαις, ταῖς ἀγρυπνίαις, ταῖς προσευχαῖς, τῇ διηνεχεῖ καὶ

Ε ἀπαύστῳ μελέτῃ τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, τηρήσας τὴν ἡμέραν ταύτην, ἐν ᾗ πανδημεῖ πᾶσα ἡ πόλις ἑορτὴν ἄγουσα φιλοπολέμῳ δαίμονι· κατειλήφει θέατρον, ἀγῶνα ἵππικόν θεωμένη. Ἐπεὶ οὖν πᾶς ὁ ὄμιλος ἄνω συνείλεκτο, οὐκ Ἰουδαῖος ἀπῆν, οὐχ Ἕλλην· καὶ Χριστιανῶν δὲ πλῆθος οὐκ ὀλίγον αὐτοῖς συνανεφύρετο, οἱ ἀφυλάκτως βιοῦντες, καὶ καθήμενοι μὲν μετὰ συνεδρίου ματαιιοτήτος, μὴ ἐκκλίνοντες δὲ συστροφὰς πονηρευομένων, οἱ καὶ τότε παρῆσαν θεαταὶ τοῦ τάχους τῶν ἵππων, καὶ τῆς ἐμπειρίας τῶν ἡνιόχων· ἀλλὰ καὶ δούλους ἀνῆκαν δεσπόται· καὶ παῖδες ἐκ διδασκαλείων πρὸς τὴν θέαν ἔτρεχον· παρῆν δὲ καὶ γυναικῶν ὅσον ὀσμῶδες καὶ ἄσημον· πλῆρες δὲ ἦν τὸ στάδιον, καὶ πάν-

τες ἦδ' ἔτι πρὸς τὴν θέαν τῆς τῶν ἵππων ἀμίλλης ἦσαν ¹⁴⁵
 συντεταγμένοι· τότε δὲ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος καὶ μέγας ^A
 τὴν ψυχὴν, μέγας τὸ φρονήμα, ἄνωθεν ἐκ τῶν
 ὀρέων ἐπικαταβὰς τῷ θεατρῷ, οὐ κατεπλάγη τὸν
 δῆμον, οὐκ ἐλογίσατο πόσαις γερσαῖς πολεμιαῖς ἑαυ-
 τὴν παραδιδῶσιν ἀλλ' ἀτρομῶς τῇ καρδίᾳ καὶ γυ-
 ρῶ τῷ φρονήματι, οἷοναὶ πέτρας συνεγείας, ἣ δέν-
 δρα πολλὰ, τοὺς τὸ στάδιον περικαθημένους παρα-
 δραμῶν, εἰς τὸ μέσον κατέστη, βεβαιῶν τὸν ἄλογον,
 ὅτι Δίκαιος ὡς λέων πέποιθε. Καὶ οὕτως ἀπτόητος
 ἦν τὴν ψυχὴν, ὥστε ἐν περιφανείᾳ τοῦ θεάτρου γενο-
 μενος, ἀτρέπτῳ τῇ παρρησίᾳ ἐξεβόησε τὴν φωνὴν ^B
 ἐκείνην, ἥς μέγρι τοῦ νῦν εἰσὶ τινες οἱ ἀκούσαντες·
 εὗρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· ἐμφανὲς ἐγενόμην
 τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι· δηλῶν διὰ τούτων, ὅτι οὐ
 πρὸς ἀνάγκην ἔζη, πρὸς τοὺς κινδύνους, ἀλλ' ἔκου-
 σίως ἐπέδωκεν ἑαυτὸν τῷ ἀγῶνι· μιμησάμενος τὸν
 Δεσπότην, ὃς ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτος ἀγνωσούμενος
 τοῖς Ἰουδαίοις ἑαυτὸν κατεμήνυσεν.

Εὐθύς μὲν οὖν ἐπέστρεψε τὸ θέατρον τῷ παρα-
 δοξῷ τῆς θεας· ἀνὴρ ἀπηγριωμένος τὴν ὄψιν διὰ
 τὴν χρονίαν ἐν τοῖς ὄρεσι δίαιταν αὐχμηρὰν ἔχων
 τὴν κεφαλὴν· βαθὺς τὴν ὑπὲρ τὴν· τὴν ἐσθῆτα ρυ-
 πῶν· κατεσκληκίως ἅπαν τὸ σῶμα· βακτηρίαν φέ- ^C
 ρων, καὶ πῆραν ἐνημμένος· οἷς πᾶσιν ^b ἐπέπρεπέ τις
 χάρις, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς αὐτὸν περιλάμπουσα. Ὡς δ'
 οὖν ἐγνώσθη ὅστις ἐστίν, εὐθύς βοή συμμιγῆς παρὰ

πάντων ἤρθη· τῶν μὲν οἰκείων τῆς πίστεως ὑπὸ
 περιχαρείας κροτούντων, τῶν δὲ πολεμούντων τῇ
 ἀληθείᾳ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ φόνον τὸν δικαστὴν πα-
 ρορμούντων, καὶ προκαταδικαζόντων εἰς θάνατον.
Πάντα δ' οὖν βοῆς καὶ θορύβου πεπλήρωτο· πα-
 ρώφθησαν μὲν ἵπποι· παρώφθησαν δὲ ἡνίοχοι· ἡ δὲ
 τῶν ἁρμάτων ἐπίδειξις βόρος μάταιος ἦν. Οὐδενὸς
 γὰρ ἐσκόλαζεν ὀφθαλμὸς ἄλλο τι βλέπειν, ἢ Γορ-
 διον, οὔτε τις ἄκοι, ἄλλο τι ἠνείχετο ἀκούειν, ἢ τὰ
 ἐκείνου ῥήματα. **Καὶ θροῦς τις ἄσσημος, οἷον αὖρα,** D
 διὰ παντὸς τοῦ θεάτρου διεξιῶν, τὸν ἱπποδρομον
 ὑπερήχει. Ἐπει δὲ διὰ τῶν κηρύκων σιωπῇ τῷ ὄγ-
 μῳ ὑπεσημάνθη, ἐκοιμάνθησαν μὲν αὐτοὶ, κατεσι-
 γάσθησαν δὲ ὄργανα πολυαρμόνια· ἤκούετο Γόρδιος·
 ἐθεωρεῖτο Γόρδιος. **Καὶ εὐθὺς ἀνάρπαστος ἦν πρὸς τὸν**
ἄρχοντα αὐτοῦ που καθήμενον, καὶ τὸν ἀγῶνα δια-
τιθέντα. Τέως μὲν οὖν πραεὶά καὶ ἡμέρῳ φωνῇ τίς
καὶ πόθεν εἶη διεπυνθάνετο. Ὡς δὲ εἶπε τὴν πατρίδα,
 τὸ γένος, τὸ εἶδος τοῦ ἀξιωματοῦ ἐν ᾧ ἦν, τὴν αἰτίαν
 τῆς φυγῆς, τὴν ἐπάνοδον, ὅτι παρειμι, ἔργῳ καὶ
 τὴν τῶν ὑμετέρων προσταγμάτων καταφρονῶσιν,
 E καὶ τὴν εἰς Θεὸν, ἐφ' ὃν ἤλπισα, πίστιν ἐπίδει-
 ξόμενος· καὶ γὰρ ἤκουσά σε, φησὶ, πολλῶν διαφέ-
 ρειν τῇ ἀγριότητι· ὥς οὖν ἐπιτῆδεϊόν μοι τὸν και-
 ρὸν τοῦτον εἰς τὸ πληρωθῆναί μου τὴν ἐπιθυμίαν
 ἐξελεξάμην. Τούτοις τοῖς λόγοις τὸν θυμὸν τοῦ ἄρ-
 χοντος ὥς πῦρ ἀναφλέξας, ὅλην ἡγείρειν ἐφ' ἑαυτὸν
 τοῦ ἀνδρὸς τὴν μανίαν. **Καὶ, κάλει, φησὶ, δεμῖους.**

Ποῦ δὲ αἱ μολυβίδες; ποῦ δὲ αἱ μάστιγες; Ἐπὶ τροχοῦ κατατεινέσθω, ἐπὶ τοῦ ξύλου στρεβλούςθω, φερέσθω τὰ κολαστήρια· τὰ θηρία, τὸ πῦρ, τὸ ξίφους, ὁ σταυρός, ὁ βόθρος εὐτρεπιζέσθω. Ἀλλὰ γὰρ οἷα κερδαίνει, φησιν, ἀπαξ μόνον ἀποθνήσκων
¹⁴⁶ δ' αἰλιτήριος; Οἷα μὲν οὖν ζημιοῦμαι, ὑποφθασας
 A εἶπεν ὁ Γόρδιος, μὴ δυνάμενος ὑπὲρ Χριστοῦ πολ-
 λάκις ἀποθάνειν. Ὁ δὲ, πρὸς τῇ ἐκ φύσεως ἀγριό-
 τητι, ἔτι γαλεπώτερος ἦν πρὸς τὸ ἀξιωμα τοῦ
 ἀνδρὸς ἀποβλέπων, οἰκείαν ἀτιμίαν ἡγούμενος τὸ
 νεανικὸν τῆς διανοίας ἀνάστημα. Καὶ ὅσω μάλλον
 εἶωρα τὴν καρδίαν ἀπτοητον, τοσούτω μειζόνως
 ἐξηγριοῦτο, καὶ φιλονεικότερος ἦν νικῆσαι τὴν ἐν-
 στασιν τοῦ ἀνδρός τῇ ἐπινοίᾳ τῶν ἀλγεινῶν. Καὶ ὁ
 μὲν ταῦτα.

Ὁ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἀποβλέπων, ἐκ τῶν ἱερῶν
 ψαλμῶν κατεπῆδεν ἑαυτοῦ τῇ ψυχῇ, λέγων· Κύ-
 B ριος ἐμοὶ βοήθης, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσῃ
 μοι ἄνθρωπος· καὶ τὸ. Οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ
 μετ' ἐμοῦ εἶ· καὶ ὅσα συγγενῇ τούτοις, πρὸς ἀνδρίαν
 παρακαλοῦντα, ἐκ τῶν θείων λογίων δεδιδαγμένους
 ἦν· ὅς γε τοσοῦτον ἀπείγην εἶξαι τοῖς ἀπειλουμένοις
 καὶ ὑποπτῆξαι, ὥστε καὶ «προεκαλεῖτο ἐφ' ἑαυτὸν
 τὰ δεινὰ. Τί μέλλετε; φησί· τί ἐστήκατε; Ξαίνε-
 σθω σῶμα, στρεβλούςθω μέλη· βασανιζέσθω ὡς ἂν
 ἐθέλητε. Μὴ μοι βασκάνητε τῆς μακαρίας ἐλπίδος.

"Ὅσω γὰρ ἂν ἐπιτείνητε τὰ δεινὰ, τοσούτω μείζονά
 μοι τὴν ἀντίδοσιν προξενεῖτε. Συναλλάγματα ἡμῖν
 ἐστὶ ταῦτα πρὸς τὸν Δεσπότην. Ἀντὶ τῶν μωλώτων,
 τῶν ἐπανισταμένων τῷ σώματι, φωτεινὸν ἔνδυμα
 ἡμῖν ἐν τῇ ἀναστάσει ἐπανθήσει· ἀντὶ τῆς ἀτιμίας,
 στέφανοι· ἀντὶ δεσμιωτηρίου, παράδεισος· ἀντὶ C
 τῆς μετὰ τῶν κακουργῶν καταδίκης, ἡ μετ' ἀγγέ-
 λων διαγωγὴ. Σπαιρτε πολλὰ ἐν ἐμοί, ἵνα θερίσω
 πολλαπλασίονα. Ὡς δὲ τοῖς φοβ-ροῖς εἰλεῖν αὐτὸν
 οὐκ ἠδύναντο, καὶ τὸ πρῶτον ἀμείνων ἦν, με-
 ταβαλόντες ἐβόηον. Ἰοικυτὴ γὰρ ἡ τοῦ διαβόλου
 μεθοδία· τὸν δειλὸν ἐκτλήσσει, τὸν ἀδρεῖον μαλίσ-
 σει. Ὅποια ἦν καὶ τὰ τότε τεχνάσματα τοῦ κακουρ-
 γου. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν αὐτὸν οὐκ ἐνδιδόντα ταῖς
 ἀπειλαῖς, ἀπάταις αὐτὸν καὶ δελεασματι περιελθεῖν
 ἐπειρᾶτο. Καὶ δουρὸς καθυπισχνεῖτο, τὰς δὲ ἐδίδου,
 καὶ ἄλλας παρὰ βασιλείως ἤξειν διηγνυσάτο, τὴν ἐν
 στρατείᾳ περιφάνειαν, χρημάτων ποροὺς, πᾶν ὃ τι
 ἂν βούλοιτο. D

Ἐπειδὴ δὲ ἀπετύγγανε τῆς πείρας (ἀκούσας γὰρ
 τοῖν ὑποσχέσεων ὁ μακάριος, κατεγέλασεν αὐτοῦ
 τῆς ἁ ανοίας, εἴ τι νομίζοι βασιλείας οὐρανῶν ἀντά-
 ξιον δῶσειν), τότε δὴ ἀγόρητος ἦν τῷ θυμῷ, καὶ
 ξίφος ἐγύμνου, καὶ τὸν δῆμιον παρεστήσατο, καὶ
 χειρὶ καὶ γλώσσει μαιφονῶν θανάτῳ κατεδίχαζε τὸν
 μακάριον. Μετέδινε δὲ πᾶν τὸ θέατρον ἐπὶ τὸν
 τόπον τοῦτον· καὶ ὅσον λειπόμενον ἦν τῶν οἰκητό-

ρων, ἐκχυθὲν πρὸ τοῦ τειχους, εἶδον τὸ μέγα ἐκεῖνο
καὶ ἐνυχώνιον θέαμα· το θαυμαστον ἢ καὶ ἀγγέλοις Ε
καὶ πάστῃ τῇ κτεται, δδυνήρὸν τῷ διαβολῷ, καὶ φο-
βερόν θαυμασιν. Ἐκεινωθῇ τῶν οἰκτορῶν ἡ πόλις,
ὥσπερ τινὸς βρέυματος, τοῦ πλήθους ἀθρώως ἐπὶ τὸν
τόπον τοῦτον μεταδύεσθαι. Οὐ γυνή κατεδέξατο
τῆς θέας ἀπολειφθῆναι, οὐκ ἀνὴρ ἀφανῆς ἢ ἐπίση-
μος Ἐξέλειπον τὰς φυλακὰς τῶν οἰκων οἱ φύλακες·
ἀκλειστα μὲν ἦν τῶν ἐμπόρων τὰ ἐργαστήρια· διέρ- 147
ριπτο δὲ κατὰ τὴν ἀγορὰν τὰ ὄνια· μία δὲ πάντων Α
φυλακὴ καὶ ἀσφάλεια, τὸ πάντας ὁμοίως ὑπεξελθεῖν,
καὶ μηδὲ καχοῦργον ἐναπομεῖναι τῇ πόλει. Κατελει-
πον δοῦλοι δεσποτῶν θεραπείας· καὶ ὅσον ξένον τοῦ
δήμου, καὶ ὅσον ἐγχώριον, ὧδε παρῆν πρὸς τὸν ἀν-
δρα. Τότε καὶ παρθενὸς ὀψέως ἀρρένων κατατολμή-
σασα, καὶ πρεσβύτης καὶ ἀρρώστος τὴν ἀσθένειαν
βιασάμενοι, ἔξω τοῦ τείχους ἦσαν. Ἦδη δὲ ὁρμῶν-
τα πρὸς τὴν διὰ τοῦ θανάτου ζωὴν τὸν μακάριον
περιστάντες οἱ ἐπιτήδαιοι περιεπτύσσοντο ποτνιῶ-
μενοι καὶ τὰ τελευταῖα κατασπαζόμενοι· καὶ θερ-
B μὸν ἐπ' αὐτῷ δάκρυον ἀφιέντες, ἰκέτευσον μὴ παρα-
δοῦναι ἑαυτὸν τῷ πυρὶ, μὴ παραναλῶσαι ἑαυτοῦ
τὴν νεότητα, μὴ καταλιπεῖν τὸν γλυκὺν τοῦτον
ἥλιον. Ἄλλοι δὲ συμβουλαῖς πιθαναῖς ἐπειρῶντο
παραλογίζεσθαι· ῥήματι μόνῳ εἶπε τὴν ἄρνησιν,
ψυχῇ δὲ ἔχε τὴν πίστιν ὡς ἂν ἐθέλης. Πάντως οὐχὶ
τῇ γλώσσει προσέχει Θεός, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ τοῦ
φθεγγομένου. Οὕτω γὰρ ὑπάρξει σοι καὶ τὸν κριτὴν

ἐκμειλίξασθαι, καὶ τὸν Θεὸν ἐξιλεώσασθαι.

Ὁ δὲ ἄκαμptos ἦν, καὶ ἀδάμαστος, καὶ πάσῃ προσβολῇ πειρατηριῶν ἄτρωτος. Εἰκάσαις ἂν αὐτοῦ τῆς διανοίας τὸ ἄσειστον τῇ οἰκίᾳ τοῦ φρονίμου, ἦν οὔτε ἀνέμων ἀφορητοὶ βίαι, οὔτε λαβρόν ὕδωρ ἐκ νεφῶν καταρρόηγνυμενον, οὔτε χαράδραι περιρρήγνυμεναι, διὰ τὴν ἐκ τῆς πέτρας ἀσφαλεῖν, διασαλεῦσαι δύνανται. Τοιοῦτος ἦν ὁ ἀνὴρ, ὁ ἀσάλευτον τὸ στερεῖωμά τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως διασώζων. Βλέπων τοῖς πνευματικοῖς ὀφθαλμοῖς περιτρέχοντα τὸν διάβολον, καὶ τὸν μεν κινούντα πρὸς δάκρυον, τῷ δὲ συνεργοῦντα πρὸς πιθανότητα· τοῖς μεν κλαίουσιν εἶπε το τοῦ Κυρίου ῥῆμα· Μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμοί, ἀλλὰ ^δ κλαύσατε ἐπὶ τοὺς θεομάχους, τοὺς τὰ τοιαῦτα τολμῶντας κατὰ τῶν εὐσεβοῦντων, τοὺς διὰ τῆς φλογὸς ταύτης, ἦν καθ' ἡμῶν καίουσιν, ἑαυτοῖς τῆς γεέννης τὸ πῦρ θησαυρίζοντας. Παύσασθε κλαίοντες, καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν. Ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον ἀπαξ ἀποθανεῖν ἐτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ μυριάκις, ἔάν ^ε οἶον τε ἦν. Τοῖς δὲ τὴν διὰ τῆς γλῶσσης ἄρνησιν συμβουλευοῦσι τασοῦτον ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐκ ἀνέχεται ἡ γλῶσσα κτισθεῖσα παρὰ Χριστοῦ φθέγγεσθαι τι κατὰ τοῦ κτίσαντος. Καρδίᾳ γὰρ πιστεύομεν εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογοῦμεν εἰς σωτηρίαν. Μὴ γὰρ ἀπεγνωσμένον ἐστὶ πρὸς σωτηρίαν τὸ στρατιωτικὸν τάγμα; μὴ γὰρ οὐδεὶς ἐκατόνταρχος εὐ-

οιθίς, Μέννημαί τοῦ πρώτου ἑκατοντάρχου, ὃς
 παρεστώς τῷ σταυρῷ τοῦ Ἀριστοῦ, ἐκ τῶν θαυμά-
 των τὴν δύναμιν ἐπιγνούς, ἔτι θερμοῦ τοῦ τολμή-
 ματος ὄντος τῶν Ἰουδαίων, οὐκ ἐφοβήθη τὸν θυμὸν **E**
 αὐτῶν, οὐδὲ μὴν ὑπεσταλὴ ἀναγγεῖλαι τὴν ἀλή-
 θειαν, ἀλλ' ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο ὅτι ἀλη-
 θῶς Θεοῦ Υἱὸς ἦν. Οἶδα καὶ ἄλλον ἑκατόνταρχον,
 ἐν σαρκὶ ἔτι τὸν Κύριον ἐπιγνόντα, ὅτι Θεὸς ἐστι
 καὶ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων, καὶ προσταγμάτι μό-
 νῳ διὰ τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων ἑκανὸς ἕξα-
 ποστέλλειν τὰς βοηθείας τοῖς δεομένοις· οὗ καὶ τὴν
 πίστιν ὁ Κύριος μείζονα εἶναι παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ ¹⁴⁸
 ἀπεφάνετο. Κορνήλιος δὲ οὐχ, ἑκατόνταρχος ὢν, **A**
 τῆς ὀπτασίας ἡξιώθη τῆς τοῦ ἀγγέλου, καὶ τὸ τε-
 λευταῖον διὰ τοῦ Πέτρου τῆς σωτηρίας ἔτυχεν, Αἵ
 γὰρ ἐλεημοσύναι αὐτοῦ καὶ αἱ δεήσεις εἰσηκουσθη-
 σαν παρα τῷ Θεῷ. Ἐκείνων εἶναι βούλομαι μαθη-
 τῆς Πῶς οὖν ἀρνήσομαι τὸν Θεόν μου, ὃν ἐκ παι-
 δος προσεκύνησα; Οὐχὶ δὲ φρίξει ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν;
 οὐ συσκοτάσει δὲ ἐπ' ἐμοὶ τὰ ἄστρα; ἢ γὰρ δέ με
 ὑποστήσεται ὅλως; Μὴ πλανᾶσθε· Θεὸς οὐ μυκτη-
 ρίζεται. Ἐκ τοῦ στόματος ἡμᾶς τοῦ ἡμετέρου κρί-
 νει, ἐκ τῶν λόγων δικαιοῖ, καὶ ἐκ τῶν λόγων κα- **B**
 ταδικάζει. Οὐκ ἀνέγνωτε τὴν φοβεράν ἀπειλὴν τοῦ
 Κυρίου; ὅτι, Ὃς ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν
 ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ
 Πατρὸς μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Ἀντὶ τίνος δέ με καὶ ταῦτα σοφίζεσθαι συμβου-

λεύετε, ἵνα τι ἐμαυτῷ ἐκ τῆς τοιαύτης καταπρά-
 ξωμαι τέλνης; ἵνα μικρὰς ἡμέρας κερδίσω; Ἄλλ'
 αἰῶνα ὅλον ζημιωθήσομαι. ἵνα φύγω τῆς σαρκός,
 τὰ ἐπίποναι; Ἄλλ' οὐκ ὄψομαι τὰ ἀγαθὰ τῶν δικαι-
 ων. Μανία σαφὲς, μετὰ τέλνης ἀπόλλυσθαι· μετὰ
 πανουργίας καὶ δολοῦ τὴν αἰώνιαν κολασιν ἑαυτῷ
 πραγματεύεσθαι. Ἀλλὰ καὶ ὑμῖν συμβουλεύω. Εἰ
 μὲν κακῶς φρονεῖτε, μεταμάθετε τὴν εὐσέβειαν· εἰ
 δὲ καθυποκρίνεσθε τὸν καιρὸν, Ἀποθέμενοι τὸ ψευ-
 δος, λαλεῖτε ἀλήθειαν. Εἶπατε, Ὅτι Κύριος Ἰησοῦς
 Χριστὸς εἰς δοξάν Θεοῦ Πατρὸς. Ταύτην γὰρ τὴν
 φωνὴν πᾶσα ἀφήσει γλῶσσα, ὅταν Ἐν τῷ ὀνόματι
 Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων,
 καὶ κατα/θονίων. Θνητοὶ πάντες ἄνθρωποι, μαρτυρεῖς
 δὲ ολίγοι. Μὴ ἀναμείνωμεν γενέσθαι νεκροὶ, ἀλλ'
 ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν μεταβιῶμεν. Τί τὸν αὐτοματον
 ἐκδε/εσθε θάνατον, Ἄκαρτος ἐστίν, ἀκερὸς, κοι-
 νὸς κτηνῶν καὶ ἀνθρώπων. Ἰὸν γὰρ διὰ γενέσεως
 ■ εἰς τὸν βίον ἔλθοντα ἢ χρόνος ἀναλῶσεν, ἢ νόσος
 διέλυσεν, ἢ βικαιότεραι συμπτώματα ἀνάγκαι
 διέφθειραν. Ἐπεὶ οὖν δεῖ πάντως ἀποθανεῖν, τὴν
 ζωὴν ἑαυτοῖς διὰ τοῦ θανάτου πραγματευσόμεθα.
 Ἐκούσιον ποιήσατε τὸ καταναγκασμένον. Μὴ ψεί-
 δεσθε ζωῆς, ἥς ἀναγκαῖα ἔσ-ρησις. Καίτοι εἰ καὶ
 τὸ διακρίναι ὅμοιον εἶχε τὰ γήινα, σπουδάζειν ἐ/ρῃ
 διαμειβεῖν αὐτὰ πρὸς τὰ οὐράνια· εἰ δὲ καὶ ὀλιγο-
 χρόνια, καὶ τῇ ἀξίᾳ τοσοῦτον ἀπολειπομένα, πα-
 ραπληξία δεινὴ, τῇ περὶ ταῦτα σπουδῇ τῶν ἐν ταις

ἐλπίζει ἀποκειμένων μακαρισμῶν ἐκπίπτειν. Ταῦ-
 Ε τα εἰπόν , καὶ ἑαυτῷ τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ περι-
 γραφάς , ἐκφέρει πρὸς τὴν πληγὴν , οὐδὲν παρατρέ-
 φας τοῦ ρωμιᾶτος , οὐδ' ἀλλοιωσας τι τῆς τοῦ
 προσώπου φαιδρότητος. Διέκειτο γὰρ οὐ/ ὡς ὁτ-
 μίῳ ἐντεύξεσθαι μελλῶν , ἀλλ' ὡς ἀγγέλων χερσὶν
 ἑαυτὸν παραθήσεσθαι , ὅς ἐϋθὺς αὐτὸν νεκροφάγῃ
 παρλαβόντας , πρὸς τὴν μακαρίαν ζωὴν μετα-
 θῆσιν ὡσπερ τὸν Ἰαζαρον. Τίς ἐκείνου τοῦ ὁμήρου
 τὴν βολὴν διγγύσεται; Ποία βροντὴ τοσοῦτον ἐκ
 νεφῶν ῥ/ον ἐπαφῆκε τῇ γῇ , ὅσος ἐκ τῶν κάτω τότε
 πρὸς οὐρανὸν ἀνεβόθῃ , Τοῦτο ἐστὶ τὸ στάδιον ἐκεί-
 νου τοῦ στεφανίτου. Αὕτῃ ἐπειδὴν ἡ ἡμέρα τὸ θαυ-
 μαστὸν ἐκεῖνο θέαμα , ὃ οὐκ ἠμαυρώσεν ὁ χρόνος ,
 149 ὁδὲ ἐξέβυσεν ἡ συνήθεια· οὐκ ἐνίκησεν ἡ τῶν
 Α ἐπιγινωμένων ὑπερβολή. Ὡσπερ γὰρ τὸν ἥλιον αἰεὶ
 καθορῶντες , αἰεὶ θαυμάζομεν οὕτω καὶ τοῦ ἀνδρός
 ἐκείνου αἰεὶ νεαράν τὴν μνήμην ἔχομεν. Εἰς μνημό-
 συνον γὰρ αἰώνιον ἔσται δίκαιος , καὶ παρὰ τοῖς
 ἐπὶ γῆς , ἕως ἐστὶν ἡ γῆ , καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς , καὶ
 παρὰ τῷ δίκαιῳ κριτῇ ᾧ ἡ δοξὰ καὶ τὸ κράτος
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἰς τοὺς ἁγίους τεσσαράκοντα μάρτυρας

Μαρτύρων μνήμης τίς ἂν γένοιτο κόρος τῷ φιλομάρτυρι; διότι ἡ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ὁμοδούλων τιμὴ ἀπόδειξιν ἔχει τῆς πρὸς τὸν κοινὸν Δεσπότην εὐνοίας. Δῆλον γάρ, ὅτι ὁ τοὺς γενναίους ἄνδρας ἀποδεχόμενος, ἐν τοῖς ὁμοίοις καιροῖς οὐκ ἀπολείφθησεται τῆς μιμήσεως. Μακάρισον γνησίως τὸν μαρτυρήσαντα, ἵνα γένη μάρτυς τῇ προαιρέσει, καὶ ἐχθῆς χωρὶς διωγμοῦ, χωρὶς πυρὸς, χωρὶς μαστίγων; τῶν αὐτῶν ἐκείνοις μισθῶν ἡξιωμένος. Ἡμῖν δὲ οὐχ ἓνα πρόκειται θαυμάζειν· οὐδὲ δύο μόνους, οὐδὲ μέχρι δεκάδος ὁ ἀριθμὸς πρόεισι τῶν μακαριζομένων· ἀλλὰ τεσσαράκοντα ἄνδρες, ὡς **C** μίαν ψυχὴν ἐν διηρημένοις σώμασιν ἔχοντες, ἐν μία συμπνοίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ τῆς πίστεως, μίαν καὶ τὴν πρὸς τὰ δεινὰ καρτερίαν, καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐνστασιν ἐπεδείξαντο. Πάντες παραπλήσιοι ἀλλήλοις, ἴσοι τὴν γνώμην, ἴσοι τὴν ἀθλήσιν. Διὸ καὶ ὁμοτίμων τῶν στεφάνων τῆς δόξης κατηξιώθησαν. Τίς ἂν οὖν ἐφίκοιτο λόγος τῆς τούτων ἀξίας;

Οὐδὲ τεσσαράκοντα γλῶσσαι ἐξήρκεσαν ἂν τοσού-
των ἀνδρῶν ἀρετὴν ἀνυμνῆσαι· Καίτοι εἰ καὶ εἰς ἣν
ὁ θαυμαζόμενος, τὴν γε τῶν ἡμετέρων λογῶν δυ-
ναμὶν ἐξήρκει καταπαλαῖσαι, μὴ ὅτι πλῆθος τοσοῦ- D
τον, φάλαγξ στρατιωτικὴ, σύστημα δυσκαταγίνοι-
στον, ὁμοίως ἐν τε πολέμοις ἀήττητον, καὶ ἐν ἐπαί-
νοις ἀπρόσιτον.

Δεῦρο δὴ οὖν εἰς μέσον αὐτοὺς ἀγαγόντες διὰ τῆς
ὑπομνήσεως, κοινὴν τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν τοῖς
παροῦσι καταστησώμεθα, προδείξαντες πᾶσιν,
ὥσπερ ἐν γραφῇ, τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀριστείας. Ἐπεὶ
καὶ πολέμων ἀνδραγαθήματα καὶ λογογράφοι πολ-
λάκις, καὶ ζωγράφοι διαστημαίνουσιν, οἱ μὲν, τῷ
λόγῳ διακοσμοῦντες, οἱ δὲ, τοῖς πίναξιν ἐγχαράτ-
E τόντες, καὶ πολλοὺς ἐπήγειραν πρὸς ἀνδρίαν ἐκάτε-
ροι. Ἄ γὰρ ὁ λόγος τῆς ἱστορίας διὰ τῆς ἀκοῆς πα-
ρίστυσι· ταῦτα γραφικὴ συμπαῶσα διὰ μιμήσεως
δείκνυσιν. Οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ἄναμνήσωμεν τῆς
ἀρετῆς τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρόντας, καὶ οἶονεῖ ὑπ'
ὄψιν αὐτῶν ἀγαγόντες τὰς πράξεις, κινήσωμεν πρὸς
τὴν μίμησιν τοὺς γενναιότερους καὶ οἰκειότερους
αὐτοῖς τὴν προαίρεσιν. Τοῦτο γάρ ἐστι μαρτύρων
ἐγκώμιον, ἢ πρὸς ἀρετὴν παράκλησις τῶν συνει-
150 λεγμένων. Οὐδὲ γὰρ καταδέχονται νόμοις ἐγκωμίων
A δουλεύειν οἱ περὶ τῶν ἀγίων λόγοι. Διότι οἱ εὐφη-
μοῦντες, ἐκ τῶν τοῦ κόσμου ἀφορμῶν τὰς ἀρχὰς
τῶν εὐφημιῶν λαμβάνουσιν· οἷς δὲ ὁ κόσμος ἐσταύ-
ρωται, πῶς δύναται τι τῶν ἐν αὐτῷ ἀφορμὴν πα-

ρέχειν εἰς περιφάνειαν; Οὐκ ἦν μία πατρίς τοῖς
 ἀγίοις· ἄλλος γὰρ ἀλλαχόθεν ὄρμητο. Τί οὖν; ἀπό-
 λιδας αὐτοὺς εἵπωμεν, ἢ τῆς οἰκουμένης πολίτας;
 Ὡς περ γὰρ ἐν ταῖς τῶν ἐράνων συνεισφοραῖς τὰ
 παρ' ἐκάστου καταβληθέντα κοινὰ τῶν εἰπενεγκάν-
 των γίνεται· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μακαρίων τούτων
 B ἢ ἐκάστου πατρίς κοινὴ πάντων ἐστὶ· καὶ πάντες
 εἰσι πανταχόθεν ἀντιδιδόντες ἀλλήλοις τὰς ἐνεγκού-
 σας. Μᾶλλον δὲ τί δεῖ τὰς χαμαὶ κειμένας περιζη-
 τεῖν, ἐξὸν τὴν νῦν αὐτῶν πόλιν, ἣτις ἐστίν, ἐν-
 νοεῖν; Πόλις τοίνυν μαρτύρων, ἢ πόλις ἐστὶ τοῦ
 Θεοῦ· ἥς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός, ἢ ἄνω
 Ἱερουσαλήμ, ἡ ἐλευθέρα, ἡ μήτηρ Παύλου, καὶ
 τῶν ἐκείνῳ παραπλησίων. Γένος δὲ, τὸ μὲν ἀνθρώ-
 πινον, ἄλλο ἄλλου· τὸ δὲ πνευματικόν, ἐν ἀπάντων.
 Κοινὸς γὰρ αὐτῶν πατὴρ ὁ Θεός, καὶ ἀδελφοὶ πάν-
 τες, οὐκ ἀπὸ ἑνὸς καὶ μιᾶς γεννηθέντες· ἀλλ' ἐκ τῆς
 υἱοθεσίας τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν διὰ τῆς ἀγάπης
 ὁμόνοιαν ἀλλήλοις συναρμοσθέντες. Χορὸς ἕτοιμος,
 C προσθήκη μεγάλη τῶν ἀπ' αἰῶνος δοξαζόντων τὸν
 Κύριον, οὐ καθ' ἓνα συναθροισθέντες, ἀλλ' ἀβρόως
 μετατεθέντες. Τίς δὲ ὁ τρόπος τῆς μεταθέσεως;
 Οὗτοι μεγέθει σώματος, καὶ ἡλικίας ἀκμῇ, καὶ
 δυνάμει τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀπάντων διενεγκόντες,
 εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς τελεῖν ἐτάχθησαν καταλό-
 γους· καὶ δι' ἐμπειρίαν πολεμικὴν, καὶ ἀνδρείαν
 ψυχῆς, ἥδη τὰς πρώτας εἶλον παρὰ βασιλέων τι-
 μάς, ὀνομαστοὶ παρὰ πᾶσιν ὄντες δι' ἀρετὴν.

Ἐπειδὴ δὲ περιγγέλη τὸ ἄθεον ἐκεῖνο καὶ ἀσε-
 βές κέρυγμα· μὴ ὁμολογεῖν τὸν Χριστὸν, ἢ κινδύ- D
 νους ἐκδέχεσθαι· ἠπειλεῖτο δὲ πᾶν εἶδος κολάσεως,
 καὶ πολὺς ὁ θυμὸς καὶ θηριώδης παρὰ τῶν κριτῶν
 τῆς ἀδικίας κατὰ τῶν εὐσεβούντων κεκίνητο· ἐπι-
 θουλαὶ δὲ καὶ δόλοι κατ' αὐτῶν συνερράπτοντο· καὶ
 ποικίλα εἶδη βασάνων ἐπετηδεύετο· καὶ οἱ αἰκιζό-
 μενοι ἀπαραίτητοι· τὸ πῦρ ἔτοιμον· τὸ ξίφος ἠκό-
 νητο· ὁ σταυρὸς ἐπεπήγει· ὁ βοθρὸς, ὁ τροχὸς, αἱ
 μάστιγες· οἱ μὲν ἔφευγον· οἱ δὲ ὑπέκυπτον· οἱ δὲ
 ἐσαλεύοντο· τινὲς δὲ πρὸ τῆς πείρας μόνην τὴν
 ἀπειλὴν κατεπλάγησαν· ἕτεροι δὲ, ἔγγυς γενόμενοι
 τῶν δεινῶν, ἰλιγγίασαν· ἄλλοι δὲ, τοῖς ἀγῶσιν
 ἐμβάντες, εἴτα διαρχέσαι πρὸς τὸ πέρας τῶν πόνων E
 ἀδυνατήσαντες, περὶ τὰ μέσα που τῆς ἀθλήσεως
 ἀπειπόντες, ὥσπερ· οἱ ἐν πελάγει χειμαζόμενοι,
 καὶ ὅτε εἶχον ἤδη ἀγῶγίμα τῆς ὑπομονῆς ἐναυάγη-
 σαν· τότε δὴ οὗτοι, οἱ ἀήττητοι καὶ γενναῖοι τοῦ
 Χριστοῦ στρατιῶται, παρελθόντες εἰς μέσους, ἐπι-
 δεικνύντος τοῦ ἄρχοντος τὰ βασιλείως γράμματα καὶ
 τὴν ὑπακοὴν ἀπαιτοῦντος, ἐλευθέρα τῇ φωνῇ, εὐ-
 θαρσῶς καὶ ἀνδρείως, οὐδὲν ὑποπτήξαντες τῶν
 ὀρωμένων, οὐδὲ καταπλαγέντες τὰ ἀπειλούμενα, 151
 Χριστιανοὺς ἑαυτοὺς ἀνεκήρυξαν. Ὡ μακάριαι A
 γλῶσσαι, ὅσαι τὴν ἱερὰν ἐκείνην ἀφῆκαν φωνὴν,
 ἣν ἀὴρ μὲν δεξάμενος, ἡγιάσθη· ἄγγελοι δὲ ἀκού-
 σαντες, ἐπεκράτησαν· διάβολος δὲ μετὰ δαιμόνων
 ἐτραυματίσθη· Κύριος δὲ ἐν οὐρανοῖς ἀπεγρά-

ψατο.

Εἶπον τοίνυν ἕκαστος εἰς τὸ μέσον παριῶν, Χριστιανός εἰμι. Καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς σταδίοις οἱ ἐπ' ἀθλήσιν παροδεύοντες, ὁμοῦ τε λέγουσιν ἑαυτῶν τὰ ὀνόματα, καὶ ἐπὶ τὸν τόπον τῆς ἀγωνίας μεύιστανται· οὕτω δὴ καὶ οὗτοι τότε ῥίψαντες τὰς ἀπὸ γενέσεως αὐτοῖς ἐπιφθμισθείσας προστηγορίας, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ Σωτῆρος ἕκαστος ἑαυτὸν ἀνηγόρευεν. 1: Καὶ τοῦτο ἐποιοῦν ἅπαντες, τῇ προλαβόντι ἑαυτὸν συνάπτων ὁ ἐφεξῆς. Ὡστε ἐγένετο πάντων προσηγορία μία· οὐκέτι γὰρ ὁ δεῖνα, ἢ ὁ δεῖνα· ἀλλὰ Χριστιανοὶ πάντες ἀνεκηρυττοντο. Τί οὖν ὁ κρατῶν τότε; Δεινὸς γὰρ ἦν καὶ ποικίλος, τὰ μὲν θωπεύαις ὑπελθεῖν, τὰ δὲ ἀπειλαῖς παρατρέφαι. Πρῶτον μὲν αὐτοὺς κατεγοήτευσεν ταῖς θωπεύαις, τὸν τόνον τῆς εὐσεβείας παραλύειν πειρώμενος. Μὴ προδῶτε ὑμῶν τὴν νεότητα· μηδὲ θάνατον αἶψον τῆς ἡδείας ταύτης ζωῆς διαμεΐψητε. Ἄτολόν γὰρ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀριστευεῖν συνεισισμένους τὸν τῶν κακούργων θάνατον ἀποθνήσκειν. Πρὸς τούτοις χρήματα ὑπισχνεῖτο. Τὰ δὲ ἐδίδου, τιμὰς ἐκ βασιλέως, καὶ ἀξιομάτων διανομὰς, καὶ μυρίαὶς αὐτοὺς ἐπινοίαις κατεστρατήγει. Ὡς δὲ οὐκ ἐνεδίδουσιν πρὸς τὴν πείραν ταύτην, ἐπὶ τὸ ἕτερον εἶδος τῆς μηχανῆς μετῆει. Πληγὰς αὐτοῖς, καὶ θανάτους, καὶ κολάσεων ἀνηκέστων πείραν ἐπανετείνετο. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα, τὰ δὲ τῶν μαρτύρων ὁποῖα; Τί, φησὶ,

δελεάζεις ἡμᾶς, ὦ Θεομάχε, ἀποστῆναι ἀπὸ Θεοῦ
ζῶντος, καὶ δουλεύειν δαίμοσιν ὀλεθριοῖς, προτει-
νόμενος ἡμῖν τὰ σὰ ἀγαθὰ; Τί τοσοῦτον δίδως, ὅσον
ἀρελέσθαι σπουδαζεις; Μισῶ δωρεὰν ζημίας πρό-
ξενον· οὐδέχομαι τιμὴν ἀτιμίας μητέρᾳ. Χρήματα
δίδως, τὰ ἀπομένοντα, ὅσων, τῶν ἁπάνθουσαν.
Γινώριμον ποιεῖς βασιλεῖ, ἀλλὰ τοῦ ὄντος βασιλέως
D ἀλλοτριοῖς. Τί μικρολόγως ὀλίγα τῶν ἐκ τοῦ κό-
σμου προτείνεις; Ὅλος ἡμῖν ὁ κόσμος καταπεφρό-
νηται. Οὐκ ἔστιν ἡμῖν τῆς ἐπιθυμουμένης ἐλπίδος
ἀντάξια τὰ ὁρώμενα. Ὅρᾳς τὸν οὐρανὸν τοῦτον,
ὥς καλὸς ἰδεῖν, ὥς δὲ μέγας; καὶ τὴν γῆν, ἡλίκη;
καὶ τὰ ἐν αὐτῇ θαύματα, οὐδὲν τούτων εξισοῦται
τῇ μακαριότητι τῶν δικαίων. Ταῦτα μὲν γὰρ πα-
ρέργεται τὰ δὲ ἡμέτερά μένει. Μῖσος ἐπιθυμῶ δω- E
ρεῖας, τοῦ στεφάνου τῆς δικαιοσύνης· περὶ μίαν
δοῖον ἐπτοημαι, τὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
Φιλότιμός εἰμι πρὸς τὴν ἄνω τιμὴν· κολασιν δέ-
δοικα, τὴν ἐν τῇ γενένη. Πῦρ ἐκεῖνό μοι φοβερόν·
το δὲ παρ' ὑμῶν ἀπειλούμενον ὁμόδουλον ἔστιν. 152
Oἶδεν αἰδεῖσθαι τοὺς εἰδώλων καταφρονούντας. Λ

Βέλη νηπίων λογιζομαι τὰς πληγὰς ὑμῶν. Σῶμα
γὰρ τύπτεις· ὅπερ, ἐὰν μὲν ἐπὶ πλείων ἀντίσκη,
λαμπρότερον στεφανοῦται· ἐὰν δὲ θᾶττον ἀπαγο-
ρεύσῃ, οἴχεται ἀπαλλαχέν δικαστῶν οὕτω βιαίων,
οἱ σωμάτων ὑπηρεσίαν παραλαβόντες, ἔτι καὶ τῶν
ψυχῶν κατάρχειν φιλονεικεῖτε· οἳ γε, εἰ μὴ καὶ
τοῦ Θεοῦ ἡμῶν προτιμηθεῖητε, ὥς τὰ ἔσχατα ὑβρι-

σμένοι παρ' ἡμῶν, χαλεπαίνετε, καὶ τὰς φοβερὰς
 τχύτας κολάσεις ἐπανατείνεσθε, ἔγκλημα ἡμῖν ἐπά-
 γοντες τὴν εὐσεβειαν Ἀλλὰ γὰρ οὐ δειλοῖς, οὐδὲ Β
 φιλοζώοις, οὐδ' εὐκαταπλήκτοις ἐντευξεσθε, ὑπὲρ
 τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης Οὐδὲ ἡμεῖς καὶ τροχιζεσθαι,
 καὶ στρεβλοῦσθαι, καὶ καταπιμπρασθαι, καὶ πᾶν
 εἶδος βασανιστηρίων ἑτοιμοὶ καταδέχεσθαι

Ἐπεὶ δὲ τούτων ἤκουσεν ὁ ἀλαζὼν ἐκεῖνος καὶ
 βάρβαρος, οὐκ ἐνεγκὼν τῶν ἀνδρῶν τὴν παρρησίαν,
 ὑπερζέσας τῇ θυμῷ ἐσκόπει τινα ἂν ἐξεύροι μηχαν-
 νήν, ὥστε μακρὸν τε αὐτοῖς καὶ πικρὸν ὁμοῦ κατα-
 σκευάσαι τὸν θάνατον. Εὗρε δὴ οὖν ἐπίνοιαν, καὶ
 σκοπεῖτε ὡς χαλεπὴν. Περισκεψάμενος γὰρ τὴν
 φύσιν τῆς χώρας, ὅτι κρυμώδης· καὶ τὴν ὥραν
 τοῦ ἔτους, ὅτι χειμέριος· νύκτα ἐπιτηρήσας ἐν τῇ C
 μάλιστα τὸ δεινὸν ἐπιτείνεται, ἄλλως δὲ καὶ τότε
 βορέου αὐτὴν ἐπιπνέοντος, ἐκέλευσε πάντας γυμνω-
 θέντας ὑπὸ τὸ αἶθριον ἐν μέσῃ τῇ πολει πηγρυ-
 μένους ἀποθανεῖν. Πάντως δὲ ἴστε, οἱ πεπειραμέ-
 νοι χειμῶνος, ὡς ἀφόρητόν ἐστι τῆς βασάνου τὸ
 εἶδος. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν ἄλλοις ἐνδείξασθαι, ἢ
 τοῖς προαποκείμενα ἔχουσιν ἐκ τῆς πείρας αὐτῆς
 τῶν λεγομένων τῶν ὑποδείγματα. Σῶμα γὰρ κρύει
 πρυαπεσὸν, πρῶτον μὲν, ὅλον ἐστὶ πελιδνόν, πη-
 γνυμένου τοῦ αἵματος· ἔπειτα κλονεῖται καὶ ἀνα-
 ἐρίσsetαι, ὀδόντων ἀρασσομένων, σπωμένων δὲ

τῶν ἰνῶν, καὶ παντὸς τοῦ ὄγκου ἀπροαιρέτως συν-
 1) ελχομένου. Ὁδύνη δέ τις ὀριμεία, καὶ πόνος ἄρρη-
 τος αὐτῶν καθικνούμενος τῶν μυελῶν, δυσφορωτά-
 την ποιεῖται τοῖς πηγνυμένοις τὴν αἴσθησιν. Ἐπει-
 τα ἄκρωτηριάζεται, ὥσπερ ἀπὸ πυρὸς, καιομέ-
 νων τῶν ἄκρων. Ἀποδιωχόμενον γὰρ τὸ θερμὸν ἀπὸ
 τῶν περάτων τοῦ σώματος, καὶ συμφεῦγον ἐπὶ τὸ
 βάθος, τὰ μὲν, ὅθεν ἀπέστη, νεκρὰ καταλείπει.
 Ἔτα δὲ, ἐφ' ᾧ συνωθεῖται, ὀδύναις οἰδῶσι, κατὰ
 μικρὸν τοῦ θανάτου διὰ τῆς πήξεως προσιόντος.
 Ε Τότε τοίνυν αἰθριοὶ διανυκτερεύειν κατεδικάσθη-
 σαν, ὅτε λίμνη μὲν, περὶ ἣν ἡ πόλις κατῴκισται,
 153 ἐν ἣ ταῦτα διήθλουν οἱ ἅγιοι, οἷόν τι πεδίον ἱππῆ-
 1) λατον ἦν, μεταποιήσαντος αὐτὴν τοῦ χρυστάλλου.
 καὶ ἡπειρωθεῖσα τῷ κρύει, ἀσφαλῶς ὑπὲρ νῶτον
 πεζεύειν παρείχετο τοῖς περιοίκοις· ποταμοὶ δὲ
 ἀένναα ῥέοντες, τῷ χρυστάλλῳ δεθέντες, τῶν ρεί-
 θρων ἔστησαν· ἥ τε ἀπαλὴ τοῦ ὕδατος φύσις
 πρὸς τὴν τῶν λίθων ἀντιτυπίαν μετεποιήθη· βορέου
 δὲ ὀριμείαι πνοαὶ τὸ ἐμψυχον ἅπαν ἐπὶ τὸν θάνατον
 ἤπειγον.

Τότε τοίνυν ἀκούσαντες τοῦ προστάγματος, καὶ
 σκόπει μοι ἐνταῦθα τῶν ἀνδρῶν τὸ ἀήττητον), με-
 τὰ χαρᾶς ἀπορρίψαντες ἕκαστος καὶ τὸν τελευταῖον
 γιγῶνα, πρὸς τὸν διὰ τοῦ χρυσοῦ ἐχώρουν θάνατον,
 158 ὥσπερ ἐν σκύλων διαρπαγῇ ἀλλήλοις ἐγχελευόμενοι.
 Β Μὴ γὰρ ἱμάτιον, φησὶν, ἀποδύομεθα, ἀλλὰ τὸν

παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποτιθέμεθα, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε, τῷ ἱματίῳ τούτῳ τὴν ἁμαρτίαν συναποβάλλοντες. Ἐπειδὴ διὰ τὸν ὄφιν ἐνεδυσάμεθα, διὰ τὸν Χριστὸν ἐκδυσώμεθα. Μὴ ἀντισχῶμεθα ἱματίων, διὰ τὸν παράδεισον ὃν ἀπωλέσαμεν. Τί ἀνταποδῶμεν τῷ Κυρίῳ; Ἐξεδύθη ἡμῶν καὶ ὁ Κύριος. Τί μέγα δούλωί τὰ τοῦ Δεσπότης παθεῖν, Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμεῖς ἐσμεν οἱ ἐκδύσαντες. Στρατιωτῶν γὰρ ἐκείνο το τὸλμημα, C ἐκείνοι ἐξέδυσαν καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια. Ἀνάγραπτος οὖν ἡμῶν κατηγοριαν δι' ἐαυτῶν ἀπαλείψωμεν. Δριμύς ὁ χειμὼν, ἀλλὰ γλυκὺς ὁ παραδεισος· ἀλγεινὴ ἡ πῆξις, ἀλλ' ἡδεῖα ἡ ἀνάπαυσις. Μικρὸν ἀναμεινῶμεν, καὶ ὁ κόλπος ἡμᾶς θάλψει τοῦ πατριάρχου. Μῆξ νυκτὸς ὄλον αἰῶνα ἀνταλλαζώμεθα. Καυθήτω ὁ ποῦς, ἵνα διτνεκῶς μετ' ἀγγέλων χορεύῃ· ἀπορβύητω ἡ χεὶρ, ἵνα ἔλῃ παρῆρσάν προς τὸν Δεσπότην ἐπαίρεσθαι. Πόσοι τῶν στρατιωτῶν τῶν ἡμετέρων ἐπὶ παρατάξειως ἔπεσον, βασιλεῖ φθαρτῷ τὴν πίστιν φυλάττοντες; ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ τῆς D εἰς τὸν ἀληθινὸν βασιλέα πίστεως τὴν ζωὴν ταύτην οὐ προησόμεθα; Πόσοι τὸν τῶν κακούργων ὑπέστησαν θάνατον, ἀλόντες ἐπ' ἀδικήμασιν; ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ δικαιοσύνης τὸν θάνατον οὐχ ὑποίσομεν; Μὴ ἐκκλίνωμεν, ὅς συστρατιῶται, μὴ δῶμεν νότα τῷ διαβόλῳ. Σάρκες εἰσὶ, μὴ φεισώμεθα· ἐπειδὴ δεῖ πάντως ἀποθανεῖν, ἀποθάνωμεν ἵνα ζήσωμεν. Γε-

νέσθω ἡ Οὐσία ἡμῶν ἐνώπιόν σου, Κύριε· καὶ
 προϋδεχθεῖται, ὡς Οὐσια ζῶσα, εὐάρεστός σοι,
 τῷ κρίει τοῦτο ὀλοκαυτούμενοι, καλὴ ἡ προσφορά,
 καινὸν τὸ ὀλοκαύτωμα, οὐ διὰ πυρός, ἀλλὰ διὰ Ε
 κρίους ὀλοκαυτούμενον. Τούτους-τούς παρακλητι-
 κούς ἐνδιδόντες ἀλλήλοις, καὶ ἄλλος ἄλλῳ ἐγκηλεύο-
 μενοι, ὥσπερ τινὰ προφυλάκην ἐν παλέῳ πλῆρου-
 ντες, τὴν νύκτα παρέπεμπον, φέροντες τὰ παρόντα
 104 γενναίως, χαίροντες τοῖς ἐλπιζομένοις, καταγελῶν-
 Α τες τοῦ ἀντιπάλου. Μία δὲ ἦν πάντων εὐχή. Τεσ-
 σαράκοντα εἰσῆλθομεν εἰς τὸ στάδιον, οἱ τεσσαρά-
 κοντα στεφανωθείμεν, Δέσποτα. Μὴ λείψῃ τῷ
 ἀριθμῷ μηδὲ εἷς. Ἰμῖός ἐστιν, ὃν ἐτίμησας τῇ
 νηστείᾳ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, δι' οὗ νομοθε-
 σία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. Τεσσαράκοντα ἡμέραις
 ἐν νηστείᾳ Ἡλίας ἐκζητήσας τὸν Κύριον, τῆς Θέας
 ἔτυχεν. Καὶ ἡ μὲν ἐκείνων εὐχή τοιαύτη· εἷς δὲ τοῦ
 ἀριθμοῦ ὀκλάσας πρὸς τὰ δεινὰ, λειποτακτήςας
 ὄχετο, κένθος ἀμύθητον τοῖς ἀγίοις καταλιπών.
 Ἀλλ' οὐ γὰρ ἀφῆκεν αὐτῶν ἀτελεῖς γενέσθαι τὰς
 Β δεήσεις ὁ Κύριος. Ὁ γὰρ τὴν φυλακὴν τῶν μαρτύ-
 ρων πεπιστευμένος, ἐγγύθεν ἀπὸ τινος γυμνασίου
 διαθαλαπόμενος, ἀπεσκόπει τὸ μέλλον, ἔτοιμος
 προσδέχεσθαι τῶν στρατιωτῶν τοὺς προσφεύγοντας.
 Καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο, ἐγγύθεν εἶναι λουτρὸν, ἐπε-
 νοήθη, ὁξεῖαν τὴν βοήθειαν τοῖς μεταβαλλομένοις
 ἐπαγγελλόμενον. Ὅπερ μέντοι τοῖς ἐναντίοις κα-
 κούργως ἐπενεσθῆ· τοιοῦτον ἐξευρεῖν τῆς ἀθλήσεως

τόπον, ἐν ᾧ τὸ ἔταμον τῆς παραμυθίας ἐκλύειν
 ἐμελλε τῶν ἀγωνιζομένων τὴν ἐνστασιν· τοῦτο
 λαμπροτέραν ἐδείκνυε τὴν ὑπομονὴν τῶν μαρτυ-
 ρων. Οὐ γὰρ ὁ ἀπορῶν τῶν ἀναγκαίων, καρτερικὸς,
 ἀλλ' ὁ ἐν ἀφθονίᾳ τῆς ἀπολαύσεως ἐγκαρτερῶν τοῖς
 δεινοῖς.

Ὡς δὲ οἱ μὲν ἠγωνίζοντο, ὁ δὲ ἐπετήρει τὸ ἐκ-
 θεσόμενον, εἶδε θέαμα ξένον, δυνάμεις τινὰς ἐξ
 οὐρανῶν κατιύσας, καὶ οἶον παρὰ βασιλέως ὀω-
 ρεὰς μεγάλας διανεμούσας τοῖς στρατιώταις· αἱ
 τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσι διήρουν τὰ ὀῶρα, ἓνα δὲ μόνον
 ἀφῆκαν ἀγέραστον, ἀνάξιον κρίνασαι τῶν οὐ-
 ρανίων τιμῶν· δὲ εὐθὺς πρὸς τοὺς πόνους ἀπαγο-
 ρεύσας, πρὸς τοὺς ἐναντίους ἀπρυτομόλησεν.
 Ἐλεεινὸν θέαμα τοῖς δικαίοις, ὁ στρατιώτης φυγὰς,
 ὁ ἀριστεὺς αἰχμάλωτος, τὸ Χριστοῦ πρόβατον θη-
 ριάλωτον· καὶ τό γε ἐλεεινότερον, ὅτι καὶ τῆς αἰω-
 νίου ζωῆς διήμαρτε, καὶ οὐδὲ ταύτης ἀπῆλαυσεν,
 εὐθὺς αὐτῷ τῆς σαρκὸς ἐν τῇ προσβολῇ τῆς θερμῆς
 διαλυθείσης. Καὶ ὁ μὲν φιλόζωος ἐπεσεν ἀνομήσας
 διακενῆς· ὁ δὲ δῆμιος, ὡς εἶδεν αὐτὸν ἐκκλίναντα,
 καὶ ὁ πρὸς τὸ βαλανεῖον ἀποδραμόντα, ἐαυτὸν εἰς
 τὴν τοῦ λειποτακτήσαντος χώραν ἀντικατέστησε,
 καὶ ρίψας τὰ περιδόλαια, τοῖς γυμνοῖς ἑαυτὸν ἐγ-
 κατέμιξε, κράζων τὴν αὐτὴν βοήν τοῖς ἁγίοις,
 Χριστιανός εἰμι. Καὶ τῷ ἀθρώπῳ τῆς μεταβολῆς
 ἐκπλήξας τοὺς συμπαρόντας, τὸν τε ἀριθμὸν ἀνε-

πλήρωσε, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ καταμαλακισθέντι λυ-
 πην τῇ παρ' ἑαυτοῦ προσθήκη παρεμυθήσατο, μι- **E**
 μησάμενος τοὺς ἐπὶ παρατάξεως, οἱ, τοῦ κατὰ τὴν
 πρώτην ἀσπίδα πεσόντος, εὐθὺς ἀναπληροῦσι τὴν
 φάλαγγα, ὥς μὴ τὸν συνασπισμὸν αὐτοῖς διακοπῇ-
 ναι τῷ λείποντι. Τοιοῦτον δὴ τι καὶ αὐτὸς ἐποίησεν.
 Εἶδε τὰ οὐράνια θαύματα, ἐπέγνω τὴν ἀληθειαν,
 προσέφυγε τῷ Δεσπότῃ, συνηριθμῆθη τοῖς μάρτυ-
 σι. Τὰ τῶν μαθητῶν ἀνενεύσατο. Ἀπῆλθεν Ἰού-
 δας, καὶ ἀντεισῆχθη Μαθθίας. Μιμητῆς ἐγένετο ¹⁵⁵
 Παύλου, ὁ γὰρ διώκτης, σήμερον εὐαγγελιζόμενος. **A**
 Ἄνωθεν ἔσχε καὶ αὐτὸς τὴν κλῆσιν, Οὐκ ἀπ' ἀν-
 θρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου. Ἐπίστευσεν εἰς το
 ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐβαπτίσθη
 εἰς αὐτὸν, οὐχ ὑπὸ ἄλλου, ἀλλ' ὑπο τῆς οἰκείας
 πίστεως· οὐκ ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἐν τῷ ἰδίῳ αἵματι

Καὶ οὕτως, ἡμέρας ἀρχομένης, ἔτι ἐμπνέοντες,
 τῷ πυρὶ παρεδόθησαν, καὶ τὰ τοῦ πυρος λειψανα
 ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἀπερρίψη, ὥστε διὰ πάσης τῆς
 χτίσεως διεξελθεῖν τῶν μακαρίων τὴν αἵθησιν.
 Ἐπὶ τῆς γῆς ἠγωνίσαντο, τῷ ἀέρι ἐνεκαρτέρησαν,
 τῷ πυρὶ παρεδόθησαν, το ὕδωρ αὐτοὺς ὑπεδέξατο.
 Ἐκείνων ἐστὶν ἡ φωνή· Διήλθομεν διὰ πυρος καὶ **B**
 ὕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν. Οὗτοί
 εἰσιν οἱ τὴν καθ' ἡμᾶς χώραν διαλαβόντες, οἶονει
 πύργοι τινὲς συνεχεῖς, ἀσφάλειαν ἐκ τῆς τῶν ἐναν-
 τίων καταδρομῆς παρεχόμενοι· οὐχ ἐνὶ τόπῳ ἑαυ-
 τοὺς κατακλείσαντες, ἀλλὰ πολλοῖς ἤδη ἐπιξενω-

θέντες χωρίοις, καὶ πολλὰς πατρίδας κατακοσμή-
 σαντες. Καὶ τὸ παράδοξον, οὐ καθ' ἓνα ᾠδιαμε-
 ρισθέντες τοῖς δεχομένοις ἐπιφοιτῶσιν, ἀλλ'
 ἀναμιχθέντες ἀλλήλοις, ἠνωμένως χορεύουσιν. Ὡ
 τοῦ θαύματος! Οὔτε ἐλλείπουν τῷ ἀριθμῷ, οὔτε
 C πλεονασμὸν ἐπιδέχονται. Ἐὰν εἰς ἑκατὸν αὐτοὺς
 διέλης, τὸν οἰκεῖον ἀριθμὸν οὐκ ἐκβαίνουσιν· ἔαν εἰς
 ἓν συναγάγῃς, τεσσαράκοντα καὶ οὕτω μένουσι,
 κατὰ τὴν τοῦ πυρὸς φύσιν. Καὶ γὰρ ἐκεῖνο καὶ πρὸς
 τὸν ἐξάπτοντα μεταβάλλει, καὶ ὅλον ἐστὶ παρὰ τῷ
 ἔχοντι· καὶ οἱ τεσσαράκοντα, καὶ πάντες εἰσὶν
 ὁμοῦ, καὶ πάντες εἰσὶ παρ' ἑκάστῳ. Ἡ ἄφθονος
 εὐεργεσία, ἡ μὴ δαπανωμένη χάρις· ἐτοίμη βοή-
 θεια Χριστιανοῖς, ἐκκλησία μαρτύρων, στρατὸς
 τροπαιοφόρων, χορὸς δοξολογούντων. Πόσα ἂν
 ἔκαμες, ἵνα ἓνα που εὖρης ὑπὲρ σοῦ δυσωποῦντα
 τὸν Κύριον; Τεσσαράκοντά εἰσιν, σύμφωνον ἀνα-
 πέμποντες προσευχήν. Ὅπου οὖο ἢ τρεῖς εἰσι συν-
 D ηγμένοι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ ἐστὶν ἓν
 μέσω αὐτῶν. Ὅπου δὲ τεσσαράκοντα, τίς ἀμφι-
 βάλλει Θεοῦ παρουσίαν; Ὁ θλιβόμενος ἐπὶ τοὺς
 τεσσαράκοντα καταφεύγει, ὁ εὐφραινόμενος ἐπ' αὐ-
 τοὺς ἀποτρέχει· ὁ μὲν, ἵνα λύσιν εὖρη τῶν δυσ-
 χερῶν· ὁ δὲ, ἵνα φυλαχθῇ αὐτῷ τὰ χρηστότερα.
 Ἐνταῦθα γυνὴ εὐσεβὴς ὑπὲρ τέκνων εὐχομένη κα-
 ταλαμβάνεται, ἀποδημοῦντι ἀνδρὶ τὴν ἐπάνοδον
 αἰτουμένη, ἀρρῶιστοῦντι τὴν σωτηρίαν. Μετὰ μαρ-
 τύρων γενέσθω τὰ αἰτήματα ὑμῶν. Οἱ νεανίσκοι

τοὺς ἡλικιώτας μιμείσθωσαν οἱ πατερες τοιοῦτων
 εἶναι παῖδων πατέρες εὐ/έσθωσαν αἱ μητέρες κα-
 λῆς μητρος διηγημα διδά/ιητωσαν. **Μ**ήτηρ ἐνός
 156 τῶν μακαρίων ἐκείνων, θεασαμένη τοὺς ἄλλους ἤδη
 1 τῷ κρυεῖ τελευθέντας, τον δὲ ἐαυτῆς υἱόν ἐτι
 ἐμπνέοντα ὑπὸ τῆ βωμῆς καὶ τῆς προς τὰ δεινὰ
 καρτερίας, καταλιμπανόντων αὐτὸν τῶν δημίων ὡς
 δυνάμενόν τε μεταβουλεύσασθαι, αὐτῇ ταῖς οἰκεί-
 αῖς γερσὶν ἀραμένη, ἐπέθηκε τῇ ἀμάξῃ, ἐφ' ἧς οἱ
 λοιποὶ συγχείμενοι πρὸς τὴν πυρὰν ἤγοντο, μάρτυ-
 ρος ὄντως μήτηρ. Οὐ γὰρ δάκρυον ἀφῆκεν ἀγεννές·
 οὐδ' ἐφθέγγατο ταπεινόν τι καὶ ἀνάξιον τοῦ καιροῦ.
 Ἄλλ', ἅπιθι, φησὶν, ὦ παῖ, τὴν ἀγαθὴν πορείαν,
 μετὰ τῶν ἡλικιωτῶν, μετὰ τῶν συσκήνων· μὴ
 ἀπολειφθῆς τῆς χορείας· μὴ δεύτερος τῶν ἄλλων
 ἐμφανισθῆς τῷ Δεσπότῃ. ὄντως ἀγαθῆς ρίζης ἀγα- **υ**
 θὸν βλάστημα. Ἐδείξεν ἡ γενναία μήτηρ, ὅτι δόγ-
 μασιν εὐσεβείας ἐξέθρεψεν αὐτὸν, μᾶλλον ἢ γά-
 λακτι. Καὶ ὁ μὲν οὕτω τραφεὶς, οὕτω προεπέμφθη
 παρὰ μητρὸς εὐσεβοῦς· ὁ δὲ διάβολος ἀπῆλθε κα-
 τησχυμμένος. Ἀπασαν γὰρ ἐπ' αὐτοὺς κινήσας τὴν
 κτίσιν, πάντα εὗρεν ἡττώμενα τῆς τῶν ἀνδρῶν
 ἀρετῆς, νύκτα δυσήνεμον, πατρίδα χειμέριον, τὴν
 ὥραν τοῦ ἔτους, τῶν σωμάτων τὴν γύμνωσιν. **Ω**
 χορὸς ἅγιος! **Ω** σύνταγμα ἱερὸν! **Ω** συνασπι-
 σμὸς ἀρράγης! **Ω** κοινοὶ φύλακες τοῦ γένους τῶν
 ἀνθρώπων! Ἀγαθοὶ κοινωνοὶ φροντίδων, δεήσεως
 συνεργοὶ, πρεσβευταὶ δυνατώτατοι, ἀστέρες τῆς

οίκουμένης, ἀνθ' ὧν ἐκκλησιῶν. Ὑμᾶς οὐχ ἡ γῆ ὁ
κατεκρυψεν, ἀλλ' οὐρανὸς ὑπεδέξατο· ἠνοίγησαν
ὁμῇ παραδείσου πύλαι. Ἄξιον θεῆμα τῇ στρατιᾷ
τῶν ἀγγέλων, ἄξιον πατριαρχαίς, προφῆταις, δι-
καίοις, ἄνδρες ἐν αὐτῷ τῷ ἀνθ' ὧν τῆς νεότητος τοῦ
βίου καταφρονήσαντες, ὑπὲρ γονεῖς, ὑπὲρ τέχνα,
τὸν Κύριον ἀγαπήσαντες. Αὐτοῦ τῆς ἡλικίας ἄγον-
τες τὸ βιώσιμον, ὑπερεῖδον τῆς προσκαίρου ζωῆς,
ἵνα δοξάσωσι τὸν Θεὸν ἐν τοῖς μέλεσιν ἑαυτῶν·
θέατρον γενόμενοι τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀν-
θρώποις, τοὺς πεπτωκότας ἤγειραν, τοὺς ἀμφιβο-
λους ἐβεβαίωσαντο, τοῖς εὐσεβεῖσι τὴν ἐπιθυμίαν
ἐδιπλασίασαν. Ἐν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἅπαντες
ἀναστήσαντες τρόπαιον, ἐνὶ καὶ τῷ στεφάνῳ τῆς
δικαιοσύνης κατεκοσμήθησαν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Κ'.

Περὶ ταπεινοφροσύνης..

Ὁφείλεν ἄνθρωπος ἐν τῇ παρὰ Θεῷ δόξῃ μεμε-
νηκέναι, καὶ εἶχεν ἂν ὕψος οὐκ ἐπίπλαστον, ἀλλ'
ἀληθινόν· δυνάμει Θεοῦ μεγαλυνόμενος, σοφίᾳ θεῆα
φαιδρυνόμενος, αἰωνία ζωῇ καὶ τοῖς ἀγαθοῖς εὖ-
φραινόμενος. Ἐπειδὴ δὲ τὴν τῆς θεῆας δόξης ἐπιθυ-

Ε μίαν μετέθηκε, καὶ μείζονα προσδοχήσας, καὶ
 σπεύσας ὅπερ οὐκ ἠδύνατο λαβεῖν, ἀπώλεσεν ὅτι
 ἔχειν ἠδύνατο· μεγίστη σωτηρία αὐτῇ, καὶ τῆς
 νόσου θεραπεία, καὶ πρὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπανόδος,
 ἀτυφία, καὶ τὸ μὴ φαντάζεσθαι δοῦναι τινὸς περιβο-
 λήν δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ζητεῖν παρὰ Θεοῦ. Οὕτω γὰρ
 διορθώσεται τὸ πταῖσμα, οὕτως ἰάσεται τὸ νόσημα·
 οὕτως ἀναδραμεῖται πρὸς τὴν ἱεράν, ἣν κατέλιπεν,
 157 ἐντολήν· Ἄλλ' ὁ καταβαλὼν ἐλπίδι δοῦναι ψευδοῦς
 A τὸν ἄνθρωπον διάβολος οὐ παύεται τοῖς αὐτοῖς
 ἐρεθίσμασιν ἐκκαλούμενος, καὶ μυρία μὴ/ανήματα
 πρὸς τοῦτο ἐξευρίσκειν· μέγα μὲν ἐπιδεικνύς αὐτῇ,
 χρημάτων περιβολήν, ἵνα ἐπὶ τούτῳ μεγαλύνῃται
 καὶ περὶ τοῦτο σπουδάζῃ· ὅπερ ἐστὶν οὐδὲν μὲν εἰ-
 δοξαν, μέγα δὲ εἰς κίνδυνον. Χρημάτων γὰρ πορι-
 σμος, πλεονεξίας μὲν ὑπόθεσις· κτῆσις δὲ, οὐδὲν εἰς
 εὐδοξίαν· ἀλλὰ μάτην τυφλοῖ, διακενῆς ἐπαίρει,
 φλεγμονῇ τινι παραπλήσιον πάθος ἐργάζεται περὶ
 τὴν ψυχὴν. Οὐ γὰρ ὑγιὲς ὄγκος, οὐδὲ ὀφέλιμος, ὁ
 B τῶν φλεγμαινόντων σωμάτων, ἀλλὰ νοσηδὲς, ἐπι-
 βλαβὴς, ἀρχὴ κινδύνου, καὶ πρόφασις ἀπωλείας
 Τοιοῦτο καὶ περὶ ψυχὴν ὑπερηφανία. Καὶ γὰρ οὐ
 μόνον ἐπὶ χρήμασιν ἑπαρσις γίνεται, οὐδὲ μόνον
 ταῖς ἀπὸ τῶν χρημάτων κομπώδεσι διαίταις τε καὶ
 περιβολαῖς ἐπαίρονται ἄνθρωποι· πολυτελεῖς ὑπὲρ
 τὴν χρεῖαν παρατιθέμενοι τραπέζας τρυφηλάς· οὐκ
 ἀναγκαίας περιβαλλόμενοι τὰς ἐσθῆτας· οἰκῶν με-
 γέθη κατασκευάζοντες, καὶ χάλλει ποικίλλοντες·

οἰκετῶν ἀκολούθων τῇ γῆ, καὶ χολάκων ἀναριθμη-
των ἐξηρτημένοι συστήματα· ἀλλὰ καὶ χειροτονη-
τοῖς ἀξιώμασιν ὑπερφυσιν ὑψοῦνται. Εἰ δὴμος αἰ-
μα δὴ ἡ τιμὴ προσερχεῖται ἀξιώσεις, καὶ το τῆς
ὑπεροχῆς ἀξίωμα ψηφισαίτο αὐτῇ· καὶ εἰταῦθα δὲ,
καθάπερ ὑπερβαλλόντες τὴν ἀνθρώπειον φυσιν,
μόνον τὴν οὐκ ἐπι νερῶν ἰδρῶσθαι νομίζουσι, πα-
τήματα τοὺς ὑποκειμένους ἀνθρώπους ἔχοντες, καὶ
κατὰ τῶν τὴν ἀξίαν δεδωκότων αὐτοῖς ἐπαιρομένοι,
καὶ δι' ὧν εἶναι δοκοῦσιν τινες, κατὰ τούτων ἀλα-
ζονευόμενοι· πρῶγμα πλῆρες ἀνοικας ὑποκείμενους,
ὄνειρου σαθροτέραν ἔχοντες δοξάν, καὶ ματαιοτέραν
φασμάτων νεκτερινῶν περιβεβλημένοι λαμπροτη-
τα, νεύματι δόμου συνισταμένην, καὶ νεύματι δια-
λυομένην. Οἷος ἦν ὁ παράρων ἐκεῖνος, ὁ τοῦ Σο-
λομῶντος υἱός, ὁ νέος τὴν ἡλικίαν, καὶ τὰς φρένας Π
νεώτερος, ὁ τῷ δήμῳ ζητοῦντι πραοτέραν ἡγεμονί-
αν ἀπειλήσας χαλεπωτέραν, καὶ διὰ τῆς ἀπειλῆς
ἀπολέσας τὴν βασιλείαν, δι' ἧς προσεδόκησε βασιλι-
κώτερος ὀφθῆσθαι, διὰ ταύτης καθαιρεθεὶς ἥς εἶ-
χεν ἀξίας. Θρασυνεὶ δὲ ἄνθρωπον καὶ χειρῶν δύ-
ναμις, καὶ τυχὸς ποδῶν, καὶ σώματος εὐμορφία·
νόσων παρναλώματα, καὶ χρόνου δαπανήματα
καὶ οὐκ αἰσθάνεται ὅτι Πᾶσα σὰρξ χορτός, καὶ πᾶ-
σα δοξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χορτοῦ. Ἐξήρανθη
ὁ χορτός, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε. Γοιαῦται γιγαντιῶν
ἐπὶ δυνάμει ἀλαζονεῖαι· καὶ Γολιάθ ἀνθρώπου φρονι-
μα θεομάχον· καὶ ὁ κάλλει μέγα φρονῶν Ἀδωνίας·

καὶ μεγέθει κόμης ἐπαιρόμενος Ἀβεσταλῶμ.

Ὁ δὲ δοκεῖ τῶν ἄλλων τῶν ὑπαρχόντων ἀνθρώποις καλῶν μέγιστον εἶναι καὶ βεβαιοότερον, ἢ σοφία καὶ ἡ φρονησις, καὶ τοῦτο ματαίαν ἔχει τὴν ἔπαρσιν, καὶ ὕψος οὐκ ἀληθῆς παρασκευάζει, τῆς παρὰ Θεοῦ σοφίας ἀπούσης, εἰς οὐδέν τούτων λογίζομενων. Διαπίπτει μὲν γὰρ αὐτῷ τῷ οιασθῶσι τὸ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου σόφισμα, καὶ καθ' ἑαυτοῦ τε/νάσας ἔλαθεν ὁ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου μειγ/άνη· 158
 ται, οὐδέν τοσοῦτον ἐκείνον ζημιώσας, ὃν ἤ)τισεν Ἀ
 ἀταλλοτριώσκειν Θεοῦ καὶ ζωῆς αἰωνίου, ὅσον ἑαυτὸν προδοῦς, ἀποστάτης Θεοῦ γεγονώς, καὶ θανάτῳ καταδικασθεὶς αἰωνίῳ. Καὶ τὴν κατὰ τοῦ Κυρίου στήσας παγίδα, διὰ ταύτης ἑάλω, σταυρωθεὶς ἐν ᾧ σταυρώσειν προσεδόκησε, καὶ ἀποθανὼν ἐν ᾧ τὸν Κύριον ἤλπιεν ἀναιρήσειν θανάτῳ. Εἰ δὲ ὁ τοῦ κόσμου ἀρχων, ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος καὶ ἀόρατος τῆς κοσμικῆς σοφίας σοφιστής, ἀλίσκεται τοῖς ἑαυτοῦ σοφίσμασιν, εἰς τὴν ἐσχάτην περισταμένος ἀφροσύνην, πολλῶ μᾶλλον οἱ ἐκείνου μαθηταὶ καὶ
 Β ζηλωταὶ, καὶ μυρία σοφίσωνται, Φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν. Κατασοφίζεται Φαραὼ ἐπ' ἐλέθρῳ Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἔλαθεν ὁ κατασοφισμὸς αὐτῷ διαλυθεὶς, ὅθεν οὐ προσεδόκησε. Καὶ βρέφος ἐκτεθὲν διὰ τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ εἰς θάνατον, λανθάνει τρεφόμενον ἐπὶ τῆς οἰκίας τῆς βασιλικῆς, καὶ καθαιροῦν τὴν ἐκείνου δύναμιν καὶ τὴν τοῦ παντὸς ἔθνους, καὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐξάγον εἰς σωτηρί-

αν. Ὁ δὲ ἀνδροφόνος Ἀβιμέλεχ, ὁ τοῦ Γεδεών νό-
 θος υἱός, ὁ τοὺς ἐβδομήκοντα παῖδας τοὺς γνησίους
 ἀποκτείνας, καὶ σοφον τοῦτο νομίσας ἐξευρηκέναι
 C πρὸς τὸ βεβαίως τὴν βασιλείαν κατασχεῖν, συντρί-
 βει μὲν τοὺς συνεργοὺς αὐτῷ τοῦ φόνου γενομένους,
 συντρίβεται δὲ ὑπ' αὐτῶν· καὶ τέλος ἀπόλλυται
 χειρὶ γυναικὸς καὶ λίθου βολῇ. Καὶ ἐσοφίσαντο
 πάντες Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Κυρίου βούλημα ὀλέ-
 θριον, ἑαυτοῖς λέγοντες, Ἐὰν ἀφῶμεν οὕτως,
 πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτον, καὶ ἐλεύσονται οἱ
 Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.
 Ἐκ τούτου τοῦ βουλεύματος ἐπὶ τὴν Χριστοκτονίαν
 ἐλθόντες, ὡς τὸ ἔθνος αὐτοὶ καὶ τὴν χώραν διασώ-
 σοντες, ἀπολώλασι δι' ὧν ἐβουλεύσαντο, καὶ ἐκ τῆς
 χώρας ἀνάστατοι, καὶ τῶν νομῶν ἀλλότριοι καὶ
 D τῆς λατρείας γεγεννημένοι. Καὶ ὅλως ἐν μυρίοις ἄν-
 τες^α καταμάθοι παραδείγμασι σαθρον τὸ τῆς ἀνθρω-
 πίνης σοφίας πλεονέκτημα, μικρόν τε καὶ ταπεινὸν
 μᾶλλον, ἢ μέγα καὶ ὕψηλον.

Ὡστε οὐδεὶς εὖ φρονῶν, οὔτε ἐπὶ τῇ σοφίᾳ τῇ
 ἑαυτοῦ μέγα φρονήσει, οὔτε ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς
 προειρημένοις, ἀλλὰ πεισθήσεται τῇ καλλίστῃ
 παραινέσει τῆς μακαρίας Ἀγνης καὶ τοῦ προφήτου
 Ἰερεμίου· Μὴ καυχασθῶ ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐ-
 τοῦ, καὶ μὴ καυχάσθῶ ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐ-
 τοῦ, καὶ μὴ καυχάσθῶ ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ
 αὐτοῦ. Ἀλλὰ τί τὸ καύχημα τὸ ἀληθές; καὶ ἐν τίνι

Κ μέγας ὁ ἄνθρωπος ; Ἐν τούτῳ, φησί, καυχᾶσθω ὁ
 καυχώμενος, ἐν τῷ συνιεῖν καὶ γινώσκειν ὅτι ἐγὼ
 Κύριος. Τοῦτο ὕψος ἀνθρώπου, τοῦτο δόξα καὶ με-
 γαλειότης· ἀληθῶς γινῶναι τὸ μέγα, καὶ τούτῳ
 προσφύεσθαι, καὶ δόξαν τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου τῆς
 δόξης ἐπιζητεῖν. Λέγει δὲ ὁ ἀπόστολος, Ὁ καυχώ-
 μενος ἐν Κυρίῳ καυχᾶσθω, λέγων, ὅτι Χριστὸς ἡμῖν
 ἐγενήθη σοφία ἀπο Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγια-
 σμός καὶ ἀπολύτρωσις· ἵνα καθὼς γέγραπται, Ὁ
 καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχᾶσθω. Αὐτὴ γὰρ δὴ ἡ
 τελεία καὶ δλόκληρος καύχησις ἐν Θεῷ, ὅτε μήτε
 ἐπὶ δικαιοσύνῃ τις ἐπιίρεται τῇ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐγνοι-
 μὲν ἐνδεῇ ὄντα ἑαυτον δικαιοσύνης ἀληθοῦς, πί-
 σται δὲ μόνη τῇ εἰς Χριστον δεδωκιωμένον. Καὶ
 καυχᾶται Παῦλος ἐπὶ τῷ καταφρονῆσαι τῆς ἑαυτοῦ ¹⁶⁹
 δικαιοσύνης, ζητεῖν δὲ τὴν διὰ Χριστοῦ, τὴν ἐκ ^Λ
 Θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γινῶναι αὐτὸν
 καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστασεως αὐτοῦ, καὶ τὴν
 κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορριζόμε-
 νος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταντῇ εἰς τὴν
 ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν. Ἐνταῦθα πέπτωκε πᾶν
 ὕψος ὑπερηφανίας. Οὐδὲν ὑπολείπεται σοι πρὸς
 ἀλαζονείαν, ὦ ἄνθρωπε, ὥ τὸ καύχημα καὶ ἡ ἐλπίς
 ἐν τῷ νεκρῶσαι μὲν πάντα τὰ σεαυτοῦ, ζητῆσαι
 δὲ τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν τὴν μελλουσαν· ἥς ἀπαρ-
 χὰς ἔχοντες, ἤδη ἐν τούτοις ἔσμεν, τὸ ὅλον ἐν χά-
 रिτι ζῶντες καὶ ὠρεᾶ Θεοῦ. Καὶ Θεὸς μὲν ἔστιν, ^Π
 Ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν

ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας· Θεὸς δὲ τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν τὴν
 προουρισμένην εἰς δόξαν ἡμῶν ἀποκαλύπτει διὰ τοῦ
 ἰδίου Πνεύματος· Θεὸς δὲ τὴν ἐν πόνοις διδῶσι δύ-
 ναμιν. Περισσότερον πάντων ἐκοπίασα, φησὶ
 Παῦλος· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν
 ἐμοί. Θεὸς δὲ ἐξαιρεῖται κινδύνων παρὰ πᾶσαν ἀν-
 θρωπίνην ἐλπίδα· Αὐτοί, φησὶν, ἐν ἑαυτοῖς τὸ
 ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποι-
 θότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγεί-
 ροντι τοὺς νεκρούς· ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐβρύ-
 σατο ἡμᾶς, καὶ ῥύεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ C
 ἔτι ῥύσεται.

Τί οὖν ἐπαίρεις, εἰπέ μοι, σαυτὸν ὡς ἐπὶ καλοῖς
 ἰδίοις, ἀντὶ τοῦ χάριν ἐπὶ τοῖς δώροις ὁμολογεῖν τῷ
 δεδωκότι; Τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; Εἰ δὲ καὶ
 ἔλαβες, τί καυγαᾶσαι ὡς μὴ λαβὼν; Οὐ σὺ Θεὸν
 ἔγνως διὰ δικαιοσύνης, ἀλλὰ Θεός σε διὰ χρηστότητα
 ἔγνω. Γνόντες, φησὶ, Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες
 ὑπὸ Θεοῦ. Οὐ σὺ Χριστὸν κατείληφας διὰ τῆς ἀρε-
 τῆς, ἀλλὰ Χριστός σε διὰ τῆς παρουσίας κατεί-
 ληφε. Διώκω, φησὶν, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ
 κατελήφθην ὑπὸ Χριστοῦ. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε,
 D φησὶν ὁ Κύριος, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς. Ἀλλ'
 ὅτι τετίμησαι, μέγα φρονεῖς, καὶ τὸν ἔλεον πρόφα-
 σιν ὑπερηφανίας λαμβάνεις; Καὶ τότε γνῶς σεαυ-
 τὸν ὅστις εἶ, ὡς Ἀδὰμ ἐκβληθεὶς ἐκ τοῦ παρα-
 δείσου· ὡς Σαοὺλ καταλειφθεὶς ὑπὸ Πνεύματος
 Θεοῦ· ὡς Ἰσραὴλ τῆς ἁγίας ρίζης ἀποτμηθεὶς. Τῷ

πίστει, φησὶν, ἔστηκας· μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. Κρίσις ἔπεται χάριτι, καὶ ὅπως ἐχρήσω τοῖς χαρισθεῖσιν, ὁ κριτὴς ἐξετάσει. Εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο αὐτὸ συνίης, ὅτι χάριτος τετύχηκας, ἀλλ' ἴδιον ποιῇ κατόρθωμα τὴν χάριν, ὑπερβολῇ τῆς ἀναισθησίας, οὐκ εἶ τοῦ μακαρίου τιμιώτερος ἀποστόλου Πέτρου. Οὐδὲ γὰρ ἀγάπη τῇ πρὸς τὸν Κύριον ὑπερβαλέσθαι δυνήσῃ τὸν οὕτω σφοδρῶς ἀγα-
Ε πῶντα, ὡς καὶ ὑπεραποθνήσκειν ἐθέλειν. Ἄλλ' ὅτι μεγαλοφρονέστερον ἐφθέγγατο, λέγων· Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ' ἐγὼ οὐδὲ ποτε σκανδαλισθήσομαι, παρεδόθη τῇ ἀνθρωπίνῃ δειλίᾳ, καὶ πέπτωκεν εἰς ἄρνησιν, σωφρονίζομενος τῷ σφάλματι πρὸς εὐλάβειαν, καὶ διδασκόμενος φείδεσθαι τῶν ἀσθενούντων, τῷ καὶ τὴν ἑαυτοῦ καταμαθεῖν ἀσθένειαν, καὶ γινῶναι σαφῶς, ὅτι, καθάπερ
160 ἐν τῷ πελάγει καταποντιζόμενος, ἐκουφίσθη τῇ τοῦ
Α Χριστοῦ δεξιᾷ, οὕτως ἐν τῷ κλύδωνι τοῦ σκανδαλισμοῦ κινδυνεύσας ἀπολέσθαι δι' ἀπιστίας, ἐφυλάχθη δυνάμει Χριστοῦ, ὃς καὶ προεῖπεν αὐτῷ τὸ συμβησόμενον, λέγων· Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξητήσατο τοῦ σινιάσαι ὑμᾶς ὡς τὸν σίτον. Καγὼ ἐδέχθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου. Καὶ Πέτρος μὲν οὕτως ἐλεγχθεὶς, δικαίως ἐβοήθειτο, πρὸς ἀπόθεσιν ἀλαζονείας καὶ φειδῶ τῶν ἀσθενούντων ἐκπαιδευόμενος· ὁ δὲ Φαρισαῖος ἐκεῖνος, ὁ βαρὺς καὶ καθ' ὑπερβολὴν ὑπερή-

φανος, ὁ μὴ μόνον ἐφ' ἑαυτῷ θρασυνόμενος, ἀλλὰ καὶ τὸν τελώνην ἐπὶ Θεοῦ διασυρων, ἀπώλεσε τῆς δικαιοσύνης τὸ καύχημα, διὰ τὸ τῆς ὑπερηφανίας ἔγκλημα. Καὶ κατήλθεν ὁ τελώνης δεδικαιωμένος ὑπὲρ αὐτὸν, ὅτι τὸν ἅγιον ἐδόξαζε Θεόν, καὶ οὐδὲ ἀναβλέπειν ἐτόλμα, ἀλλ' ἱλασμόν ἐζήτει μόνον, κατήγορος ὢν ἑαυτοῦ καὶ τῷ σχήματι καὶ τῇ κατὰ στήθους πληγῇ, καὶ τῷ ζητεῖν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἱλασμόν. Ὅρα δὴ οἷον καὶ φυλάττου τὸ παράδειγμα τῆς χαλεπῆς δι' ὑπερηφανίαν ζημίας. Ἐζημιώθη τὴν δικαιοσύνην ὑπερηφανευσάμενος, ἀπώλεσε τὸν μισθὸν θρασυνόμενος· ἡλαττώθη τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἁμαρτωλοῦ, μεγαλύνας ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐκείνον, καὶ οὐκ ἀναμείνας τὴν παρὰ Θεοῦ κρίσιν, ἀλλὰ τὴν παρὰ αὐτοῦ ἐξενεγκών. Σὺ δὲ κατ' οὐδενὸς ἐπαρθή-
ση ποτέ, οὐδὲ κατὰ τῶν ἁγαν ἁμαρτωλῶν. Ῥύεται
πολλάκις ἡ ταπεινοφροσύνη τὸν ἡμαρτηκότα πολλὰ καὶ μεγάλα. Μὴ οὖν σεαυτὸν δικαίως ὑπὲρ ἑτε-
ρον, μήποτε δικαιωθείς τῇ σεαυτοῦ ψήφῳ, τῇ τοῦ Θεοῦ κατακριθῆς. Οὐκ ἀνακρίνω, φησιν, ἑμαυτὸν, ὁ Παῦλος. Οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνιοδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. Ὁ δὲ ἀνακρίνων με, Κύριός ἐστιν.

Οἶει τί κατορθοῦν ἄγαθόν; Εὐχαρίσται τῷ Θεῷ, μὴ κατὰ τοῦ πλησίον ἐπαίρου. Τὸ ἔργον ἑαυτοῦ, φησί, δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἔξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. Τί γὰρ ὦνυσας τὸν πλησίον, ὅτι πίστιν ὡμολόγησας,

ἢ φυγὴν ὑπέμεινας διὰ ὄνομα Χριστοῦ, ἢ τοῖς νηστείας ἐνεκαρτέρησας πόνοις, Οὐχ ἑτέρου τὸ κέρδος, ἀλλὰ σόν. Φοβήθητι τῆς τοῦ διαβολοῦ πτώσεως τὴν ὁμοίωσιν· ὅς ἐπάρθεις κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, πέπτωκεν ὑπὲρ ἀνθρώπου, καὶ παραδέσσεται πάτημα τῷ πεπατημένῳ. Τοιαύτη καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἡ πτώσις. Ἐπαιρόμενοι γὰρ κατὰ τῶν ἔθνων, ὡς ἀκαθάρτων, ἀκάθαρτοι γέγονασιν ἀληθῶς, τὰ δὲ ἔθνη κεκάθαρται. Καὶ τῶν μὲν ἡ δικαιοσύνη γέγονεν ὡς βράχος ἀποκαθαρμένης· τῶν δὲ ἔθνων ἡ ἀνομία καὶ ἡ ἀσέβεια διὰ πίστεως ἐξελίπεται. Καθολοῦ μέμνησο τῆς ἀληθοῦς παροιμίας· Ὑπερηγανοὶ Θεὸς αἰτιτῶνται, ταπεινοὶ δὲ αἰδῶσι χάριν. Ὅτι τοῦ Κυρίου τὸ ῥῆμα πρόχειρον· Ὅτι ὁ ταπεινὸν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται· καὶ ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. Μὴ γίνου κριτῆς ἑαυτοῦ, μηδὲ πρὸς χάριν ἐξέταζε· εἰ μὲν τι δοκεῖς ἔχειν καλόν, τοῦτο ἐν ψήφῳ τιθεῖς, τῶν δὲ πταισμάτων ἐκὼν ἐπιλανθανόμενος, μηδὲ ἐφ' οἷς μὲν σήμερον κατορθοῖς μεγαλυνόμενος, ἐφ' οἷς δὲ πρόην καὶ πάλαι ¹⁶¹κακῶς εἰργάσω, συγγώρησιν σεαυτῷ διδούς· ἀλλ' ^Λὅταν σε τὸ παρὸν ἐπαίρῃ, τὸ παλαιὸν εἰς ἀνάμνησιν ἀγέτω, καὶ παύσῃ τῆς ἀναισθήτου φλεγμονῆς. Καὶ εἰ τὸν πέλας ἀμαρτάνοντα θεωρήσεις, μὴ τοῦτο μόνον αὐτοῦ σκοπήσῃς· ἐνθυμήθητι δὲ καὶ ὅσα πέπραχεν ἢ πράττει καλῶς, καὶ πολλάκις εὐρήσεις αὐτὸν ἀμείνονα σεαυτοῦ, διὰ πάντων ἐξετάζων, καὶ μὴ μερικὰ ὡς ψηφίζόμενος. Οὐδὲ γὰρ Θεὸς μερικῶς

ἐξετάζει τὸν ἄνθρωπον· Ἐγὼ γάρ, φησί, τὰ ἔργα καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν ἔρχομαι συναγαγεῖν. Καὶ τῷ Ἰωσαφάτ ἐπιτιμήσας ποτὲ διὰ τὴν παραποδὰς ἁμαρτίαν, ἐμνήσθη καὶ τῶν κατωρθωμένων αὐτῷ, λέγουν· Πλὴν ἀλλὰ λόγοι ἀγαθοὶ εὐρέθησαν ἐν σοί.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς τὴν ὑπερηφανίαν ἐπάδωμεν ἑαυτοῖς ἐκάστοτε, καθαιρῶντες ἑαυτοὺς ἴν' ὑφωθῶμεν, μιμούμενοι τὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβά-
 τα Κύριον πρὸς τὴν ἐσχάτην ταπεινότητα, καὶ τοῦναντίον ἐκ ταπεινότητος εἰς ὕψος αἷσιον ἐξο-
 κούμενοι. Πάντα γάρ ὁ πρὸς ταπεινοφροσύνην παιδεύοντα τὰ τοῦ Κυρίου εὐρίσκομεν. Βρέφος ὢν, εὐθὺς ἐν σπηλαίῳ, καὶ οὐδὲ ἐπὶ κλίνης, ἀλλ' ἐπὶ φάτνης· ἐν οἴκῳ τέκτονος καὶ μητρὸς πενιγρᾶς, ὑποτασσόμενος τῇ μητρὶ καὶ τῷ ταύτης μνηστῆρι· διδασκόμενος, ἀκούων ὢν οὐκ ἔδεῖτο, ἐπερωτῶν δὲ
 C ὁμῶς, καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἐπὶ τῇ σοφίᾳ θαυ-
 μαζόμενος. Ὑποτασσόμενος Ἰωάννῃ, καὶ βάπτισμα παρὰ τοῦ δούλου δεχόμενος ὁ Δεσπότης· οὐδενὶ τῶν ἐπανισταμένων ἀνθιστάμενος, οὐδὲ τὴν ἄφατον ἐξου-
 σίαν, ἣν εἶχεν, ἐπανατεινόμενος· ἀλλ' ὡς δυνατωτέ-
 ροις ὑποχωρῶν, καὶ τῇ προσκαίρῳ ἐξουσία τὸ κατ' αὐτὴν ἰσχυρὸν ἐπιτρέπων. Ἐπὶ τῶν ἀρχιερέων ἱστάμενος ἐν σχήματι δικαζομένου, ἡγεμόνι προσ-
 αγόμενος καὶ κρίσιν ὑποφέρων, καὶ παρὸν ἐλέγχειν τοὺς συκοφαντοῦντας, σιωπῇ φέρων τὰς συκοφαν-
 τίας. Ἐμπτυόμενος ὑπὸ δούλων καὶ παιδαρίων εὐ-

τελεστάτων, θανάτῳ παραδιδόμενος, καὶ θανάτῳ
 τῷ παρὰ ἀνθρώποις αἰσχίστῳ. Οὕτω τὸν ἄνθρωπον D
 διεξῆλθε ὃ πάντα τὰ ἀπο γενέσεως εἰς τέλος· καὶ
 μετὰ τῆς αὐτῆς ταπεινοφροσύνης ὕστερον τὴν δόξαν
 ἐκφαίνει, συνδοξάζων ἑαυτῷ τοὺς συναδοξήσαντας.
 Ὡς οἱ μακάριοι μαθηταὶ πρῶτοι, πένητες καὶ
 γυμνοὶ τὴν οἰκουμένην διαδραμόντες· οὐκ ἐν σοφίᾳ
 λόγου, οὐκ ἐν ἀκολούθῳ πλῆθει, μόνοι, καὶ ἀλῆ-
 ται, καὶ ἔρημοι, γῆν τε καὶ θάλατταν ἐξαμείβον-
 τες, μαστιζόμενοι, λιθοβολούμενοι, διωκόμενοι,
 τέλος ἀναιρούμενοι. Ταῦτα ἡμῖν πατρῷα καὶ θεῖα
 παιδεύματα. Πρὸς τὴν τούτων ἐλθωμεν μίμησιν,
 ἵν' ἡμῖν ἐκ τῆς ταπεινότητος ἀνατελεῖ ἡ δόξα αἰώνιος,
 ἡ τελεία καὶ ἀληθὴς Χριστοῦ δωρεά.

Πῶς οὖν εἰς τὴν σωτήριον ταπεινοφροσύνην κα- E
 ταβητόμεθα, τὸν ὀλέθριον ὄγκον τῆς ὑπερηφανίας
 καταλιπόντες; Ἐὰν διὰ πάντων ἀσχῶμεν τὸ τοιοῦτο,
 καὶ μηδὲν παρορῶμεν ὡς οὐ παρὰ τοῦτο βλαβησό-
 μενοι. Τοῖς γὰρ ἐπιτηδεύμασιν ὁμοιοῦται ψυχὴ,
 καὶ πρὸς αὐτὴν πράττει, τυποῦται, καὶ πρὸς ταῦτα
 σχηματίζεται. Ἐστω σοὶ καὶ σχῆμα, καὶ ἱμάτιον,
 καὶ βᾶδισμα, καὶ καθέδρα, καὶ τροφῆς κατάστα-
 σις, καὶ στρωμνῆς παρασκευή, καὶ οἶκος, καὶ τὰ ἐν
 οἴκῳ σκευὴ πάντα πρὸς εὐτέλειαν ἡσχημένα· καὶ 162
 λόγος, καὶ ῥῶδῃ, καὶ ἡ τοῦ πλησίον ἐντευξις, καὶ A
 ταῦτα πρὸς μετριότητα μᾶλλον, ἢ πρὸς ὄγκον δρά-
 τω. Μὴ μοι κόμπους ἐν λόγῳ σοφιστικούς, μηδὲ ἐν

ἡδαιῖς ἡδυφωνίας ὑπερβαλλούσας, μηδὲ διαλέξεις
 ὑπερηφάνους καὶ βαρείας· ἀλλ' ἐν ἅπασιν ὑφαίρει
 τοῦ μεγέθους· χρηστὸς πρὸς τὸν φίλον, ἥπιος πρὸς
 τὸν οἰκέτην, ἀνεξίκαχος πρὸς τοὺς θρασεῖς, φιλάν-
 θρωπος πρὸς τοὺς ταπεινοὺς, παρηγορῶν κακουμέ-
 νους, ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἐν δόδυναις, μηδένα καθ'
 ἁπαλὴ ὑπερορῶν, γλυκὺς ἐν προστηγορία, φαιδρὸς ἐν B
 ἀποκρίσει, δεξιὸς, εὐπρόσιτος ἅπασιν, μήτε σεχυτοῦ
 διεξιῶν ἐγκύμια, μηδὲ ἐτέρους λέγειν παρασκευά-
 ζων, μηδὲ λόγον ἄσεμνον ἀποδεχομενος, ἐπικαλύ-
 πτων ὅσα δυνατὸν τῶν σεαυτοῦ πλεονεκτημάτων·
 ἐπὶ δὲ τοῖς ἁμαρτήμασι κατηγορῶν σεαυτοῦ, καὶ
 μὴ τοὺς ἐτέρων ἐλέγους ἀναμένων, ἵνα γένη κατὰ
 τὸν δίκαιον τὸν ἑαυτοῦ κατήγορον ἐν πρωτολογίᾳ,
 ἵνα ᾗς κατὰ τὸν Ἰωβ, ὃς οὐ διетράπη πολυουλίαν
 πόλεως, ἐπ' αὐτῶν ἐξαγορεῦσαι τὸ ἴδιον πταῖσμα.
 Μὴ βαρὺς ἐν ἐπιτιμύσεσι γίνου, μηδὲ ταχέως μηδὲ
 ἔμπαθῶς ἐξελέγχων (αὐθαδεις γὰρ τὸ τοιοῦτον),
 μηδὲ ἐπὶ μικροῖς καταδικάζων, ὥς ἀκριβοδίκαιος
 C αὐτὸς ὑπάρχων· τοὺς ἐν παραπτύματι προσλαμβα-
 νόμενος, καὶ πνευματικῶς καταρτίζων αὐτοὺς, ὥς
 ὁ ἀπόστολος παραινεῖ· Σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ
 πειρασθῇς· τοσαύτην ποιούμενος σπουδὴν, μὴ δο-
 ξάζεσθαι παρὰ ἀνθρώποις, ὅσην ἕτεροι περὶ τοῦ
 δοξάζεσθαι, εἴ γε μέμνησαι τοῦ Χριστοῦ, ζημίαν
 λέγοντος εἶναι τοῦ παρὰ Θεῷ μισθοῦ, τὴν ἐκούσιον
 παρὰ ἀνθρώποις ἐπιφάνειαν, καὶ τὸ ποιεῖν ἀγαθὸν
 πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· Ἀπέχουσι γάρ,

φησί, τὸν μισθὸν αὐτῶν. Μὴ τοίνυν ζημίῳ σεαυτὸν, ἐπὶ ἀνθρώπων φαίνεσθαι βουλόμενος. Ἐπειδὴ Θεὸς μέγας θεατὴς, φιλοδοξήσον ἐπὶ Θεοῦ· λαμπρὸν γὰρ
 D ἀποδίδωσι τὸν μισθόν. Ἀλλὰ προεδρίας ἡξιώθης, καὶ περιέπουσί σε ἄνθρωποι καὶ δοξάζουσι; Γίνου τοῖς ὑπηκόοις ἴσος, Μὴ ὡς κατεξουσιάζων τῶν κλήρων, φησί, μηδὲ κατὰ τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας. Τὸν γὰρ θέλοντα πρῶτον εἶναι, δοῦλον εἶναι πάντων
 ὁ Κύριος ἐκέλευσε. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, οὕτω δίδω-
 ξον τὴν ταπεινοφροσύνην, ὡς ἑραστής αὐτῆς. Ἐράσθητι αὐτῆς, καὶ δοξάσει σε. Οὕτω καλῶς ἐπὶ δόξαν ὑδεύσεις τὴν ἀληθῆ, τὴν ἐν ἀγγέλοις, τὴν παρὰ Θεῷ. Ὁμολογήσει δέ σε Χριστὸς, ὡς ἴδιον μαθητὴν, ἐπὶ τῶν ἀγγέλων, καὶ δοξάσει σε, ἂν γένη
 E τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτοῦ μιμητής, τοῦ λέγοντος· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτός εἰμι, καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσατε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ κα'.

163
A

Περὶ τοῦ μὴ προσηλωσθαι τοῖς βιωτικοῖς, καὶ περὶ τοῦ γενομένου ἐμπρησμοῦ ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας.

Ἐγὼ μὲν ᾤμην, ἀγαπητοί, σφοδρότερον ἐκάστο-
τε τοῦ λόγου τὸ κέντρον προσάγων, λυπηρὸς τις
εἶναι δόξειν ὑμῖν, ὥς περ κτετὴν τινα παρῤῥησίαν ἐπι-
δεικνύμενος, καὶ οὔτε ξένῳ πρέπουσαν, οὔτε ἀνδρὶ
κατειλημμένῳ παραπλησίοις ἐγκλήμασιν· ὑμεῖς δὲ
ἐκ τῶν ἐλέγχων εἰς εὐνοίαν ἡρεθίσθητε, καὶ τὰς
ἀπὸ τῆς γλώττης πληγὰς ὑπέκκαυμα πόθου πεποίη-
σθε πλείονος. Καὶ οὐδὲν ξένον. Ἔστέ γὰρ σοφοὶ τὰ
τοῦ πνεύματος. Ἐλεγγε δὲ σοφὸν, καὶ ἀγαπήσει σε,
φησὶ πού τῶν αὐτοῦ λόγων ὁ Σολομῶν. Διὰ τοῦτο,
ἀδελφοί, καὶ νῦν ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἤκω παραίνεσιν,
ὅπηπερ ἂν οἷός τε ὦ τῶν τοῦ διαβόλου διχτύων
ὑμᾶς ἀπάγειν βουλόμενος. Πολὺν γὰρ, ἀγαπητοί, B
καὶ ποικίλον ἔφ' ἡμέραν ἡμῖν ὁ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς
προσάγει τὸν πόλεμον. Προσάγει δὲ, ὥς ἴστε, τὰς
ἡμετέρας ἐπιθυμίας καθ' ἡμῶν βέλῃ ποιούμενος,
καὶ παρ' ἡμῶν εἰς τὸ βλάπτειν ὑμᾶς αἰεὶ λαμβάνων
ἰσχύν. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ πολὺ τῆς ἐκείνου δυνάμεως
ὁ Δεσπότης νόμοις ἀλύτοις κατέδρασε, καὶ οὐκ εἴα-
σεν εἰς ἅπαξ ὁρμήσαντα τὸ γένος ἐκτρίψαι τῆς γῆς,
κλέπτει τὴν καθ' ἡμῶν νίκην λοιπὸν ἐκ τῆς ἡμετέ-
ρας ἀνοίας ὁ βάσκανος. Καὶ καθάπερ οἱ πονηροὶ καὶ
πλεονεκτικοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἷς ἔργον μὲν ἔστι
καὶ προαίρεσις ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πλουτεῖν, δύνα-
μις δὲ οὐ πάρεστιν ὥστε μετὰ παρῤῥησίας βιάζεσθαι, C
ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρεύειν εἰώθασιν· καὶ εἰ ἴδωσί τι χω-
ρίον περὶ αὐτάς, ἢ φάραγξι βαθείαις διεβρώγος, ἢ
φυτῶν πυκνότητι σύσκιον, εἰς τοῦτο καταδυόμενοι,

καὶ τὴν ἐκ πολλοῦ πρόοψιν τῶν ὁδοιπορούντων
 τοιαύτοις ὑποτεμνόμενοι προκαλύμμασιν, ἀθρόον
 ἐπιπηδῶσιν αὐτοῖς, ὥστε μὴ πρότερον δυνηθῆναι
 τινα τοὺς τοῦ κινδύνου βρόχους ἰδεῖν πρὶν εἰς
 τούτους πεσεῖν· οὕτως ὁ δυσμενὴς ἄνωθεν ἡμῖν
 καὶ πολέμιος τὰς τῶν κοσμικῶν τέρψεων ὑπο-
 τρέχων σκιάς, αἱ περὶ τὴν ὁδὸν τοῦ βίου τούτου
 πεφύκασι δειναὶ κρύψαι ληστήν, καὶ τὸν ἐπι-
 βουλεύοντα ποιῆσαι λαθεῖν, ἐντεῦθεν ἀπροόπτως D
 τὰς τῆς ἀπωλείας ὑποσπείρει παγίδας ἡμῖν. Δεῖ
 τοίνυν ἡμᾶς, εἴπερ ἐθέλομεν ἀσφαλῶς τὴν ὑπο-
 κειμένην ὁδὸν τοῦ βίου διαδραμεῖν, καὶ παραστῆσαι
 Χριστῷ τὴν ψυχὴν τε ὁμοῦ καὶ τὸ σῶμα τῆς ἐκ
 τῶν τραυμάτων αἰσχύνης ἐλεύθερα, καὶ τοὺς ἐπὶ
 τῇ νίκῃ στεφάνους λαβεῖν, ἐγγηγορότας περιάγειν
 αἰὲν πανταχόσε τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς, καὶ πάν-
 τα ὑποπτεύειν ὅσα τερπνὰ, καὶ παρατρέχειν εὐ-
 θὺς, καὶ μηδενὶ προσερείδειν τὴν ἐννοίαν, μηδὲ
 εἰ χρυσὸς φαίνοιτο χύδην προκείμενος, ἔτοιμος εἰς
 τὰς τῶν βουλομένων χειράς ἐλθεῖν (Πλοῦτος γάρ,
 E φησὶν, ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθε καρδίᾳ)· μηδὲ
 εἰ γῇ βλαστάνουσα πᾶσαν τρυφὴν, καὶ πολυτελεῖς
 δεικνύουσα σκηνάς (Ἡμῶν γάρ τὸ πολίτευμα ἐν
 οὐρανῷ, ἐξ οὗ καὶ Σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Χριστόν)·
 μηδὲ εἰ χορεῖται, καὶ κῶμοι, καὶ μέθαι, καὶ καταυ-
 164
 A λούμεναι τράπεζαι (Ματαιότης γάρ, φησὶν, μα-
 ταιότητων, τὰ πάντα ματαιότης)· μηδὲ εἰ σωμα-
 των κάλλη προτείνονται, παρὰ πονηρῶν ψυχῶν

ἐνοικούμενα (Ἀπὸ προσώπου γὰρ γυναικὸς ὡς ἀπὸ προσώπου ὄφρως φεῦγε, φησὶν δὲ σοφός,· μηδὲ εἰ δυναστεῖται καὶ τυραννίδες, καὶ δορυφόρων ἢ κα-
 λάκων ἐσμοί· μηδὲ εἰ θρόνος ὑψηλὸς καὶ λαμπρὸς, ὑποζεύξας ἔθνη καὶ πόλεις εἰς δουλείαν ἐκούσιον (Πᾶσα γὰρ σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώ-
 που ὡς ἄνθος χόρτου ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε). Τούτοις γὰρ ὃν πᾶσι τοῖς οὕτω
 B τερπνοῖς ὁ κοινὸς ὑποκάθεται δυσμενής, ^β ἀναμέ-
 νων εἰ ποτε τοῖς ὀριζομένοις δελεασθέντες, τῆς μὲν
 εὐθείας ἐκτραπῶμεν ὁδοῦ, πρὸς δὲ τὸν ἐκείνου λό-
 γον ἑαυτοὺς ἀποκλίνωμεν. Καὶ θεὸς πολὺ, μὴ ποτε
 προσδραμόντες ἀρυλάκτως αὐτοῖς, καὶ τὴν ἐκ τῆς
 ἀπολαύσεως τέρψιν οὐδὲν ἡγησάμενοι βλαβερὸν,
 ἐγκεχυρμένον τῇ πρώτῃ γεύσει τὸ τοῦ ὁλοῦ κα-
 ταπίωμεν ἄγχιστρον. εἴτα ὑπὸ τούτου, τὰ μὲν ἐχόν-
 τες, τὰ δὲ ἄκοντες, προσδεθῶμεν αὐτοῖς, καὶ πρὸς
 τὸ φοβερὸν τοῦ ληστοῦ καταγώγιον τὸν θάνατον λά-
 θωμεν ἐλκυσθέντες ὑπὸ τῶν ἡδονῶν.

Ἵναστε ἀναγκαῖον καὶ λυσιτελὲς ἅπασιν, ἀδελφοί,
 C καθάπερ ὁδοιπόρους ἢ ὁρομέας στελεχμενους ἡμᾶς,
 καὶ πανταγρόθεν τὸ κούρον ταῖς ψυχαῖς πρὸς τὸν
 ὁρόμον τοῦτον ἐπινοήσαντας, ἀμεταστρέπτως ἐπὶ
 τὸ τῆς ὁδοῦ πέρας ἐπείγεσθαι. Καί με μηδεὶς ὑπο-
 λάβοι καινῶν ὀνομάτων γίνεσθαι ποιητὴν, ὅτι τὴν
 ἀνθρωπίνην ζωὴν ὁδὸν ἐκάλεσα νῦν, ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ

ὁ προφήτης αὐτοῦ τὸν βίον ὠνόμασε · νῦν μὲν ἔδεδέ-
 πη λέγων · Μακάριοι οἱ ἁμωμοὶ ἐν δόξῃ, οἱ πορευό-
 μενοι ἐν νόμῳ Κυρίου · νῦν δὲ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ
 Δεσπότην βοῶν · Ὁδὸν ἀδικίας ἀπόστησον ἀπ'
 ἐμοῦ, καὶ τῷ νόμῳ σου ἐλέησόν με. Ποτέ δὲ ὕμνων
 τὴν ὁξείαν τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἐπηρεαζόντων βοή-
 θειαν, καὶ τῇ λύρᾳ ⁴ προτάγων μεθ' ἡθονῆς, Καὶ
 τίς θεὸς πλὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν; ἔλεγεν. Ὁ Θεὸς ὁ D
 περιζωννύων με δύναιμι, καὶ ἔθετο ἁμωμον τὴν
 δόδόν μου · πανταχοῦ τὴν ἐπὶ γῆς τῶν ἀνθρώπων
 διατριβὴν, ἣ θαυμαζομένην ἢ ραυλὴν, οὕτω δεῖν
 πρостаγορεύειν ἡγούμενος εἰκότως Ὡσπερ γὰρ οἱ
 τινα συντεταμένην πορείαν ἀνύοντες, ἐπὶ τὰ πρόσω
 τὰς τῶν ποδῶν βάσεις ἀμιλλωμένας ἀλλήλαις εἰς
 δρόμον ἀμείβοντες, καὶ τὴν αἰὶ προτέραν ἐπὶ τῆς
 γῆς ἐρεισθεῖσαν δευτέραν ἀποδεικνύοντες, τῇ τα-
 χείᾳ μεταθέσει τῆς ἄλλης, βραδίως ἐπὶ τὸ τῆς δόδο
 τέρμα χωροῦσιν · οὕτως οἱ πρὸς τὸ ζῆν παραχθέν-
 τες ὑπὸ τοῦ κτίσαντος, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῖς τοῦ
 χρόνου τμήμασιν ἐπεμβαίνοντες, καὶ τὸ πρότερον E
 αἰὶ καταλιμπάνοντες ὕστερον, ἐπὶ τὸ πέρας φθά-
 νουσι τῆς ζωῆς. Ἡ οὐχὶ καὶ ὑμῖν δοκεῖ συνεχῆς τις
 δὸς ὑψηλῶσθαι ἢ παροῦσα ζωὴ, καὶ πορεία διει-
 λημμένα ταῖς ἡλικίαις καθάπερ σταθμοῖς · ἀρχὴν
 μὲν ἐκάστω τῆς δδοιπορίας παρέχουσα τὰς τῶν
 μητρῶν ὠδῖνας · τέρμα δὲ ὑποδεικνύουσα τοῦ δρόμου
 τὰς τῶν τάφων σκηνάς, καὶ πρὸς ἐκεῖνας ἅπαντας
 ἄγουσα · τοὺς μὲν θάττον, τοὺς δὲ βραδύτερον · καὶ

τοὺς μὲν διὰ πάντων τῶν τοῦ χρόνου διαστημάτων
 ὀδεύσαντας· τοὺς δὲ οὐδὲ τοῖς πρώτοις ἐναυλισθέν-
 τας τοῦ βίου σταθμοῖς; Ἰὰς μὲν οὖν ἄλλας ὁδοὺς,
 ὅσαι πρὸς πόλιν ἐκ πόλεως ἄγουσιν, ἔστιν ἐκκλι-
 ναι, καὶ μὴ ὀδεῦσαι τὸν μὴ βουλούμενον· αὕτη δὲ, ¹⁶⁵
 κἂν ἡμεῖς ἀναβάλλεσθαι βουλευθῶμεν τὸν ὁρόμον, ^A
 περιλαβοῦσα πρὸς βίαν, ἐπὶ τὸ τεταγμένον ὑπὸ τοῦ
 Δεσπότης πέρας ἔλκει τοὺς ἐπ' αὐτῆς· καὶ οὐκ ἔστιν,
 ἀγαπητοί, τὸν ἅπαξ ὑπεκῶραμόντα τὴν ἐπὶ τόνδε
 τὸν βίον φέρουσαν πύλιν, καὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐπι-
 θαντα, μὴ καὶ πρὸς τὸ τέλος ταύτης ἐλθεῖν· ἕκα-
 στος δὲ ἡμῶν ἂν μετὰ τὸ τοὺς μητρῴους κόλπους
 ἀποφυγεῖν, εὐθὺς τοῖς τοῦ χρόνου βέυμασιν ἐνδεθεὶς
 ὑποσύρεται· κατόπιν αἰεὶ τὴν βεβιωμένην ἡμέραν
 ἔων, καὶ πρὸς τὴν χθὲς ἐπανελθεῖν οὐδέποτε, κἂν
 θελήσοι, δυνάμενος. Ἡμεῖς δὲ ἡδόμεθα μὲν ἐπὶ τῷ
 πρόσω φερόμενοι, καὶ τὰς ἡλικίας ἀμείβοντες, ὥς
 B τι προσλαμβάνοντες, χαίρομεν, καὶ μακάριον κρί-
 νομεν, ὅταν ἐκ παιδὸς μὲν ἀνὴρ, ἐκ δὲ ἀνδρὸς γέ-
 νηταί τις πρεσβύτερος. Ἀγνοοῦμεν δὲ ἄρα, τοσοῦτον
 ἀπολλύντες ἐκαστοτε τῆς ζωῆς, ὅσον ἐζήσαμεν, καὶ
 οὐκ αἰσθανόμεθα δαπανωμένου τοῦ βίου, καίτοιγε
 αἰεὶ μετροῦντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ παραδραμόντος καὶ
 παραβρέυσαντος, οὐδὲ ἐννοοῦμεν ὥς ἄρα ἀδηλον
 ὁπόσον ὁ πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην ἐκπέμψας
 ἡμᾶς ἐνδοῦναι τῷ ὁρόμῳ χρόνον βουλήσεται, καὶ
 πότε ἐκαστῶ τῶν δρομέων ἀνοίξει τῆς εἰσόδου τὰς
 πύλας, καὶ ὅτι δεῖ παρεσκευασμένους ἐφ' ἡμέραν

C εἶναι πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἀποδρῆμIAN ἡμᾶς, καὶ τὸ
 τοῦ Δεσπότου νεῦμα περιμένειν ἐστῶσι τοῖς ὀφθαλ-
 μοῖς. Ἐστῶσαν γὰρ, φησὶν, αἱ ὀσφες ὑμῶν περι-
 εξωσμένοι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι· καὶ ὑμεῖς
 ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδε/ομένοις τὸν κύριον ἑαυ-
 τῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα, ἐλθόντος
 καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

Οὐδὲ ἐθέλομεν σκοπεῖν ἀκριβῶς, ποῖα μὲν κοῦφα
 φορτία πρὸς τὸν τοιοῦτον ὁρόμον ἡμῖν καὶ συμμεθέ-
 στασθαι δύναται τοῖς συλλέξασι, καὶ τὸν ἐκεῖ πε-
 ριχαρῇ ποιεῖ βίον ἡμῖν, ἴδια ^δ τῶν κτησαμένων
 γινόμενα· ποῖα δὲ βαρέα καὶ ἐυσχερῇ καὶ προση-
 λωμένα τῇ γῇ, καὶ οὐ πεφυκότα τοῖς ἀνθρώποις
 οἰκειοῦσθαι καθ' ἅπτεξ, οὐδὲ συγχωρούμενα διὰ τῆς
 D στενῆς ἐκείνης πύλης ἀκολουθῆσαι τοῖς ἔχουσιν.
 Ἄλλ' ὅσα μὲν συλλέγειν ἐγρῆν, κατελίπομεν· ὧν
 δὲ ὑπερορᾶν προσήκει, ταῦτα συλλέγομεν· καὶ ἃ
 μὲν ἡμῖν ἐνιωθῆναι, καὶ κόσμος ὄντως γενέσθαι δύ-
 νатаι συμφυῆς ψυχῇ τε καὶ σώματι, τούτοις οὐδὲ
 προσέχομεν· ἃ δὲ ἀλλότρια μένει διηνεκῶς, μόνην
 ἡμῖν ἐναποματτόμενα τὴν αἰσχύνην, ταῦτα ἀθροί-
 ζειν ἐπιχειροῦμεν, μοχλοῦντες διακενῆς, καὶ πο-
 νοῦντες πόνον, οἷον εἰ τις ἑαυτὸν ἀπατῶν, εἰς τε-
 τρημένον πίθον ἀντλεῖν ἐβελήσειε. Τοῦτο γὰρ δήπου
 γνῶριμον οἴμαι καὶ νηπίοις πᾶσιν, ὥς οὐδὲν τῶν
 E ἐν τῷ βίῳ ^ετερπνῶν, ἐφ' οἷς οἱ πλείους μεμήνασιν,
 ἡμέτερον ὄντως ἐστὶν ἢ γίνεσθαι πέφυκεν, ἀλλ'
 ὁμοίως ἀπάντων ἀλλότριζ φαίνεται, τῶν τε ἀπο-

λαύειν δοκούντων, τῶν τε οὔτε προσπελαζόντων
 αὐτοῖς. Οὐδὲ γὰρ εἰ χρυσόν τινες ἐν τῷ βίῳ συναγά-
 γοιεν ἄπλετον, ἴδιος αὐτῶν μένει διηνεκῶς· ἀλλ'
 ἢ ζῶντας ἔτι πανταχοθεν αὐτὸν περισφίγγοντας
 ἀποδιδράσκει, πρὸς τοὺς δυνατωτέρους μεταρρύσεις,
 ἢ πρὸς τῷ θανάτῳ γεγεννημένους ἤδη καταλιμπάνει,
 καὶ οὐκ ἐθέλει τοῖς κτησασμένοις συνεκδῆμειν. Ἄλλ'
 οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ πρὸς βίαν χωρίζοντος τὰς ψυχὰς τῆς
 ταλαιπύρου ταύτης σαρκὸς ἑλκόμενοι πρὸς τὴν ¹⁶⁶
 ἀναγκαίαν ὁδὸν, πυκνὰ μεταστρεφόμενοι πρὸς τὰ ^A
 χρήματα, τοὺς ἐκ νεότητος ἐπ' αὐτοῖς ἰδρῶτας
 ἀποδακρύνουσιν· ὁ πλοῦτος δὲ εἰς ἐτέρων χειρας
 δρᾷ, μόνον ἐκείνοις τὸν ἐπὶ τῇ συλλογῇ μόχθον καὶ
 τὸ τῆς πλεονεξίας ἔγκλημα προστριψάμενος. Οὔτε
 εἰ ἐπὶ γῆς πλέθρα κτήσαιοτί τις μυρία, καὶ μεγα-
 λοπρεπεῖς οἰκίας, καὶ ζώων ἀγέλας παντοδαπῶν,
 καὶ τὴν ἐν ἀνθρώποις ἅπασαν περιβάλοιτο δυνα-
 στείαν, ἀπολαύει δι' αἰῶνος αὐτῶν· ἐπ' ὀλίγον δὲ
 ἀπὸ τούτων ὀνομασθεῖς, ἄλλοις πάλιν τῆς εὐπορίας
 ἐκστήσεται, βραχείαν γῆν αὐτὸς ὑποδὺς, πολλάκις
 δὲ καὶ πρὸ τοῦ τάφου, καὶ πρὸ τῆς ἐντεῦθεν ἀπανα-
 στάσεως, εἰς ἐτέρους, καὶ πολεμίους τυχόν, τὴν εὐ- ^B
 πράξιαν ὄψεται μεταβαίνουσαν. Ἡ οὐκ ἴσμεν ὁπό-
 σοι μὲν ἄγροί, πόσαι δὲ οἰκίαι, πόσα δὲ ἔθνη καὶ
 πόλεις, καὶ ζώντων ἔτι τῶν κτησασμένων, ἐτέρων
 ὀνόματα μετῆμφιάσαντο δεσποτῶν; καὶ ὥς οἱ μὲν
 πάλαι δουλεύοντες ἐπὶ τὸν τῆς ἀρχῆς θρόνον ἀνέβη-
 σαν; οἱ δὲ κύριοι καὶ δεσπόται καλούμενοι, στήναι

μετὰ τῶν ἀρχομένων ἠγάπησαν, καὶ τοῖς ἑαυτῶν
δούλοις ὑπεκυψαν, ὥσπερ ἐν κύβοις περιτροπαῖς,
μεταχθέντων ἄφνω τῶν πραγμάτων αὐτοῖς;

Τὰ γε μὴν εἰς βρῶσιν ἡμῖν ἐκινενοσημένα καὶ
πόσιν, καὶ πάντα, ὅσα πέρα τῆς χρείας ὁ πλοῦτος C
ὑβρίζων ἐμηχανήσατο πρὸς θεραπείαν τῆς ἀχαρί-
στου καὶ μηδὲν στεγούσης γαστρὸς, πότ' ἂν ἡμέτε-
ρα γένοιτο, κἂν ἐπαντλήται διηνεκῶς; Ἄ γε μικράν
τινα τῇ γεύσει μόνον ἐναποθέμενα κατὰ τὴν πά-
ροδον ἡδονὴν, εὐθύς ὥς ὀχληρὰ καὶ περιττὰ δυσχε-
ραίνομεν, καὶ μετὰ σπουδῆς ἔξω ποι βάλλομεν,
ὥς εἰ τοῖς σπλάγχνοις ἐγχερονίσοι, τὰ μέγιστα περὶ
τοῦ ζῆν κινδυνεύουσιν. Πολλοῖς γοῦν ὁ κόρος
ἤγαγε θάνατον, καὶ τοῦ μηδενὸς ἀπολαύειν ἔτι γε-
γνήται πρόξενος. Κοῖται δὲ ἀσελγεῖς, καὶ βέβη-
λοι συμπλοκαί, καὶ πάντα ὅσα λυττώσης ἔργα
καὶ παραφόρου ψυχῆς, οὐχὶ πρόδηλος πάντη D
ζημία τῇ φύσει, καὶ βλάβη περιφανῆς, καὶ τῶν
ιδίων ὄντως ἐκάστου μᾶλλον ἀλλοτρίωσίς τε καὶ
μείωσις, ἐλαττουμένου τοῦ σώματος ἐν ταῖς μίξεσι,
καὶ τῆς γνησιωτάτης καὶ συνεκτικωτάτης τῶν με-
λῶν ἀποσυλωμένου τροφῆς; Τοιγαροῦν ἐκάστου
τῶν ταῖς ἀσελγείσιν ἐγκαλινδθέντων εὐναῖς, μετὰ
τὴν πρᾶξιν εὐθύς, ὅταν ὁ μὲν τῆς σαρκὸς οἶστρος
ἀπομαρανθῇ, πρὸς τὸ βδελυρὸν δὲ ὧν ἐνεχείρῃσε
πέρας ἐλθίων ὁ νοῦς, ὥσπερ ἐκ μέθης ἡ χειμῶνάς
τινος, τοῦ λογίσασθαι, ποῖ ποτέ ἐστι, λάβοι σχο-

λὴν, σφοδρὸς τις εἰσέρχεται τῆς ἀκρασίας μετάμε-
 Ε λος. Ἀδρανεστέρου τε γὰρ αἰσθάνεται γεγεννημένου
 τοῦ σώματος, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀναγκαίων ἐργα-
 σίαν νωθοῦ, καὶ παντάπασιν ἀσθενοῦς. Τοῦτο δὴ ἄρα
 καὶ τοῖς παιδοτρίβαις κατανοήσασιν ὅτῃς σωφροσύνης
 ἐν ταῖς παλαίστραις γέγραπται νόμος, ἄσυλα πα-
 ρὰ τῶν ἡδονῶν τοῖς νεανίσκοις φυλάττειν τὰ σώμα-
 τα, καὶ οὐκ ἐπιτρέπων ἀγωνιζομένοις αὐτοῖς, οὐδὲ
 ὅσον προσβλέψαι ταῖς λαμπύσαις μορφαῖς, εἴγε
 ἐθέλοιεν στεφανωθῆναι τὴν κεφαλὴν, ὡς τῆς ἀκρα-
 σίας γέλωτα ἀγούσης ἐν τῷ παλαίειν, οὐ στέφανον.

Ταῦτα μὲν ὡς ἀλλότρια πάντα καὶ περιττὰ, καὶ
 οὐδενὸς ἴδια γενέσθαι δυνάμενα, παρατρέχειν κα-
 λὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιμύσαντας· τῶν δὲ ὄντως
 167 ἡμετέρων πρόνοιαν προτρέπει ποιεῖσθαι πολλήν. Τί
 Α δὲ ὄντως ἡμέτερον; Ψυχὴ τε, ἥ ζῶμεν, λεπτή τις
 οὐσα καὶ νοερὰ, καὶ οὐδὲν δεομένη τῶν βαρυνόν-
 των· καὶ σῶμα, τὸ ταύτῃ δοθέν ὄχημα πρὸς τὸν
 βίον παρὰ τοῦ κτίσαντος. Τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος·
 νοῦς ἐνδεδεμένος προσφύῳ καὶ πρεπούσῃ σαρκί.
 Τοῦτο ὑπὸ τοῦ πανσόφου τεχνίτου τῶν ὅλων ἐν τοῖς
 μητρώοις ἡμῶν πλάττεται κόλποις. Τοῦτο εἰς φῶς
 ἐκ τῶν σκοτεινῶν ἐκείνων θαλάμων ὁ τῶν ὠδίνων
 ἄγει καιρὸς. Τοῦτο ἀρχεῖν ἐτάχθη τῶν ἐπὶ γῆς.
 Τούτῳ γυμνάσιον ἀρετῆς ἢ κτίσις ὑφήπλωται.
 Β Τούτῳ κεῖται νόμος, μιμεῖσθαι τὸν πλάστην εἰς
 δύναμιν, καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς εὐταξίαν σκιαγραφεῖν

ἐπὶ γῆς. Τοῦτο, ἐντεῦθεν καλούμενον, ἀπανίσταται. Τοῦτο τῷ τοῦ πέμψαντος Θεοῦ παρίσταται βήματι. Τοῦτο εὐθύνεται· τοῦτο δέ/εται τὴν τῶν ἐνταῦθα πεπολιτευμένων ἀντιδόσιν. Καὶ τὰς ἀρετὰς δὲ ἡμέτερα κτήματα γινόμενα εὗροι τις ἄν, ὅταν ἐξ ἐπιμελείας συνυφανθῶσι τῇ φύσει· καὶ οὔτε ἐπὶ γῆς μογθοῦντας ἡμᾶς ἀπολιμπάνειν ἐθέλουσιν, ἣν μὴ πρὸς βίαν αὐτὰς ἐκόντες ἀποδιωίζωμεν· ταῖς τῶν χειρόνων ἐπαγωγαῖς ἐκεῖσέ τε ἐπειγομένων προτρέ/ουσι, καὶ τοῖς ἀγγελοῖς τὸν κτησαμένον συντάτ/ουσι, καὶ λάμπουσι δι' αἰῶνος ὑπὸ τοῖς τοῦ κτίσαντος ὀφθαλμοῖς. Πλοῦτος δὲ, καὶ δυναστεία, καὶ περιφανεια, καὶ τρυφή, καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος ὁ/λος, ὃ καὶ ἡμέραν ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀνοίας αὐξανόμενος, οὔτε συμπροῆλθε πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οὔτε συναπῆλθέ τιςιν· ἀλλὰ τὸ τῷ δίκαιῳ πάλαι βῆθὲν ἐπὶ παντὸς ἀνθρώπου πέπηγε καὶ κρατεῖ· ὕμνος ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι.

Ὁ μὲν οὖν ἄριστα βουλευόμενος, τῆς ψυχῆς ὅτι μάλιστα φροντίσει, καὶ τοῦτο διὰ πάντων πειράσεται σώζειν εἰλικρινές τε καὶ γνήσιον· τῆς σαρκὸς δὲ ἢ λιμῷ τηχομένης, ἢ κρυμῷ καὶ θάλπει προσ/παλαιούσης, ἢ νόσοις ἀλγυνομένης, ἢ πασχούσης τι παρά τινων βίαιον, ὀλίγον ποιήσεται τὸν λόγον, τὸ τοῦ Παύλου φωνῶν ἐφ' ἑκάστου τῶν δυσχερῶν, καὶ φθειγόμενος· Εἰ καὶ ὁ ἐξωθεν ἡμῶν ἄνθρωπος

φθείρεται, ἀλλ' ὃ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέραν καθ' ἡμέραν. Καὶ οὕτω τοὺς ὑπὲρ τοῦ ζῆν κινδύνους προιόντας ὁρῶν, φανίσκεται δεδιώς, ἀλλ' ἑαυτῷ λέγει θαρρῶν· Οἶδμεν ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήλους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποιήτων, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἰ δέ τις ἐθέλοι φείδεσθαι καὶ τοῦ σώματος, ὥς μόνου κτήματος ἀναγκαίου ψυχῇ, καὶ συνεργούντος αὐτῇ Ε πρὸς τὸ ζῆν ἐπὶ γῆς, μικρὰ πρὸς τὰς τούτου χρείας ἐπιστραφήσεται, καὶ ὥστε συνέχειν μόνον αὐτὸ, καὶ τῇ τῆς ψυχῆς ὑπηρεσίᾳ διὰ μετρίας ἐπιμελείας ἐβρώμενον τηρεῖν, μὴ μέντοιγε ἐπιτρέπειν ὑπὸ κόρου σκιρτᾶν. Εἰ δέ ἴδοι ποτὲ ταῖς τοῦ πλείονος, καὶ πέρα τοῦ λυσιτελοῦντος, ἐπιθυμίαις φλεγόμενον, βοήσῃ πρὸς αὐτὸ τὸ τοῦ Παύλου νομοθετῶν· Οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· δῆλον, ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. Ἐγόντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθυσόμεθα. Ταῦτα μὲν γὰρ ἐπαδὼν αὐτῷ συνεχῶς καὶ βῶν, εὐνήνιον τε αὐτὸ καὶ κοῦφον αἰὲς πρὸς τὴν οὐράνιον ὁδοιορρίαν ἐργάζεται, καὶ μᾶλλον εἰς τὰ προκείμενα κτή- 128 Λ σεται συνεργόν· εἰ δὲ ὑβρίζειν αὐτὸ συγχωρήσῃ, καὶ πάντων ἐφ' ἡμέραν ἐμπίπλασθαι, καθάπερ τι θηρίον ἀνήμερον, ὕστερον ταῖς βιαίοις αὐτοῦ πρὸς γῆν ἀνθολκαῖς συνεπισπασθεὶς, κείσεται στένων ἀνόνητα. Καὶ πρὸς τὸν Δεσπότην ἀχθεὶς, καὶ τῆς ἐπὶ γῆς πορείας τῆς ἐνδοθείσης αὐτῷ τὸν καρπὸν ἀπαιτούμενος, εἴτα οὐκ ἔχων δοῦναι, θρηνήσει μα-

κρά, καὶ σκότος οἰκήσει διηνεκές, πολλὰ τῇ τρυφῇ
καὶ τῇ ταύτης πλάνῃ μεμφόμενος, ὅφ' ἥς τὸν τῆς
σωτηρίας ἐσυλήθη καιρόν· οὐδὲν δὲ ἐκ τῶν δακρύων
B ἔτι κερδαίνων. Ἐν γάρ τῳ ᾄδῃ τις ἐξομολογήσε-
ταί σοι; φησὶν δὲ Δαβὶδ.

Φύγωμεν οὖν, ὅπως ἐνὶ τάχους, μὴ ἑαυτοὺς
ἐκόντες συμπνίζωμεν. Εἰ δ' ἄρα τις καὶ πάλαι δε-
λεασθεὶς, ἢ πλούτου κόνιν ἐξ ἀδικίας ἐφ' ἑαυτὸν
συνεφόρησε, καὶ τὸν νοῦν ταῖς τούτου μερίμναις
κατέδωκεν, ἢ μύσος ἀσελγείας προσῆψε τῇ φύσει
δυσέκνιπτον, ἢ τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων ἐπλήρωσεν
ἑαυτόν· οὗτος, ὡς ἔτι καιρὸς, πρὶν ἔλθεῖν εἰς τε-
λείαν ἀπώλειαν, ἀποθέσθω τῶν φορτίων τὰ πλείο-
να, καὶ πρὶν ὑποβρύχιον γενέσθαι τὸ σκάφος,
ἐκβολὴν ποιησάσθω τῶν ἀγωγίμων, ἃ μὴ δεόντως
C συνέλεξε, καὶ μιμησάσθω τοὺς τῆς θαλάττης ἐργά-
τας. Ἐκεῖνοι γάρ, εἰ καὶ τι τῶν ἀναγκαίων ἐπὶ τῆς
νηὸς ἄγοντες τύχοιεν, κλύδων δὲ ἐπαναστῇ ζέον
ἐκ τοῦ πελάγους αὐτοῖς, καὶ καλύπτειν ἀπειλήσῃ
πεπιεσμένην τῳ φόρτῳ τὴν ναῦν, ὅπως ἔχουσι τά-
χους, τὸ πολὺ τοῦ βάρους ἀποσκευάζουσι, καὶ τὴν
ἐμπορίαν ἀφειδῶς ἀντλοῦσιν εἰς θάλασσαν, ὥστε
ὑψηλοτέραν ποιῆσαι τὴν ναῦν τοῦ κύματος, καὶ
μόναις ταῖς ψυχαῖς, εἴπερ οἷόν τε, καὶ τοῖς σώμα-
σιν ἐκ τοῦ κινδύνου δοῦναι φυγεῖν. Πολλῶν δὲ ἐκεί-
νων δῆπου μᾶλλον ταῦτα ἡμᾶς βουλεύεσθαι τε
προσέκει καὶ πράττειν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὅπερ ἄν

- ἀποβρέψωσιν, εὐθέως ἀπώλεσαν, καὶ περίσταται
 D λοιπὸν βίᾳ πενίας αὐτοῖς· ἡμεῖς δὲ ἐφ' ὅσον ἂν τὸν
 πονηρὸν ἐξαντλήσωμεν φάρτον, πλείονα καὶ βελτίο-
 να ταῖς ψυχαῖς πλοῦτον ἐπισωρεύσομεν. Πορνεία
 μὲν γάρ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ριφέντα διολλυται, καὶ
 πρὸς τὸ μηδὲ εἶναι χωρεῖ, λυθέντα τοῖς δάκρυσιν·
 ἀγιοτήης δὲ καὶ δικαιοσύνης, λοιπὸν εἰς τὸν ἐκείνων
 μεθίσταται χῶρον, πράγματα κοῦφα, καὶ οὐκ εἰδό-
 τα κύμασι καλυφθῆναί τισι. Τὰ χρήματά γε μὴν
 ἐκβληθέντα καλῶς, οὔτε ἀπόλλυται τοῖς ἐκβαλοῦσι
 καὶ ῥίψασιν· ἀλλ', ὥσπερ εἰς ὀλκάδας ἄλλας ἀσφα-
 E λεστέρας τινὰς, τῆς τῶν πενήτων μετατεθέντα γα-
 στέρας, διασώζεται καὶ φ' ἄνει πρὸς λιμένας ἐλ-
 θόντα, καὶ φυλάττεται τοῖς ἐκβάλλουσι, κόσμος, οὐ
 κίνδυνος.

Βουλευσώμεθα τοίνυν, ἀγαπητοί, περὶ ἑαυτοῦς
 τι φιλάνθρωπον, καὶ τὸ τῆς εὐπορίας ἄχθος, εἴπερ
 ἔλωις ἐθέλοιμεν ποιήσασθαι κέρδος ἡμέτερον, πολ-
 λοις διανείμωμεν, οἱ βαστάσουσί τε αὐτὸ περιχα-
 ρῶς, καὶ τοῖς τοῦ Δεσπότης κόλποις, ἀσύλοις τα-
 μείοις, ἐναποκλείσουσιν, Ὅπου σῆς οὐκ ἀφανίζει,
 οὐδὲ λησται διορύττουσιν, οὐδὲ κλέπτουσι. Δῶμεν
 ἐξουσίαν ὑπερχεθῆναι βουλομένῳ πρὸς τοὺς δεσμέ-
 νους τῷ πλούτῳ. Μὴ παραδράμωμεν τοὺς ἐν
 ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ἔτι καὶ νῦν κειμένους Λαζάρους,
 μηδὲ τῶν ψυχίων τῆς ἡμετέρας τραπέζης ἀρκούντων
 αὐτοῖς εἰς κόρον βασκίνωμεν· μηδὲ τὸν ἀνήμερον

ἐκείνον ζηλώσαντες πλούσιον, πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ τῆς γεέννης φλόγα μετέλωμεν. Ἐπεὶ πολλὰ μὲν τοῦ Ἀβραάμ δευθυσόμεθα τότε, πολλὰ δὲ ἐκάστου τῶν βεβιωκότων καλῶς· οὐδὲν δὲ ἔσται κέρδος ἡμῖν τῆς βοῆς. Ἀδελφὸς γὰρ οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος; Ἐρεῖ δὲ ἕκαστος ἐκείνων ἡμῖν κεκραγώς· μὴ ζῆτει φιλανθρωπίαν, ἣν αὐτὸς ἐφ' ἑτέρων ἡγνόησας· μηδὲ βούλου λαβεῖν οὕτω μεγάλα σὺ τῶν ἐλαττόνων φεισάμενος. Ἀπολαυε τούτων ὧν ἐν τῷ βίῳ συνέλεξας. Δάκρυε νῦν, B ἐπειδὴ τότε δακρύνοντα τὸν ἀδελφὸν ὄρων οὐκ ἤλῃσας. Ταῦτα ἐροῦσι καὶ δικαίως ἡμῖν. Δέδοικα δὲ ἐγὼ, μὴ καὶ πικροτέροις ἡμᾶς τούτων βάλῃσι ῥήμασιν, ἐπειδὴ καὶ νικῶμεν ἐκείνον, ὡς ἴστε, τῇ πονηρίᾳ τὸν πλούσιον. Οὐδὲ γὰρ φειδόμενοι καθάπαξ πλούτου, τοὺς ἐβριμμένους χαμαὶ παρατρέχομεν ἀδελφοὺς, οὐδὲ τοῖς παισὶν ἢ τοῖς ἄλλοις οἰκειοῖς τὴν εὐπορίαν φυλάττοντες, ἀποκλείομεν τοῖς δεομένοις τὰς ἀκοάς· ἀλλὰ τὴν δαπάνην μετατιθέντες ἐπὶ τοῖς χείροσι, καὶ τὸ φιλότιμον ἀκόνην πονηρίας ποιοῦμενοι τοῖς ταύτην ἐπιτηδεύουσι. Πόσαι γὰρ ἦ πόσοι τῶν ἐνίων περιεστήκασι τράπεζαν; οἱ μὲν αἰσχροῖς ῥήμασι τὸν ἐστιάτορα θελγοντες οἱ δὲ C ἀτόποις βλέμμασί τε καὶ σ/ήμασι τὸ τῆς ἀκρασίας ἐκκαίοντες πῦρ· οἱ δὲ τοῖς εἰς ἀλλήλους σκώμμασι γέλῳτα τῷ κεκληκότι κατασκευάζειν ἐθέλοντες· ἄλλοι δὲ ἐψευσμένοις ἐπαίνοις ἀπατῶντες αὐτόν. Καὶ οὐ τὸ μὲν οὕτως ἐστιαθῆναι λαμπρῶς μόνον

κερδαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας πεπληρωμέναις πολυτελῶν δώρων κατάγουσι, καὶ μανθάνουσι παρ' ἡμῶν, ὅτι λυσιτελεῖ μᾶλλον τῶν ἀρετῶν τὰ τοιαῦτα μετιέναι καὶ πράττειν αὐτοῖς. Εἰ δὲ παρασταῖη πένης ἡμῖν, μόλις ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ φθειγγομενος,

Β ἀποστρεφόμεθα τὸν ὁμοφυῆ, βδελυττομεθα, μετὰ σπουδῆς ἀποτρέχομεν, ὥσπερ δεδοικότες μὴ καὶ τῆς δυσπραγίας αὐτῆς ἐκ τοῦ σχολαίτερον βαδίσαι μετάσχωμεν. Καὶ, εἰ μὲν εἰς γῆν νεύσοι, τὴν συμφορὰν αἰσχυρόμενος, ὑποκρίσεως εἶναι λέγομεν ἐργάτην αὐτόν· εἰ δὲ μετὰ παρῥησίας προσελεύθοι διὰ τὸ βαρὺ τοῦ λιμοῦ κέντρον ἡμᾶς, ἀναιδῆ πάλιν καλοῦμεν καὶ βίαιον. Καὶ, εἰ μὲν τύχοι καλυπτόμενος ὑγίειν ἐσθήμασιν δεδοκός τις, ὡς ἀπληστον ἀπελαύνομεν, καὶ ὀμνύμεθα προσποιεῖσθαι πενίαν αὐτόν· εἰ δὲ σκεπάζοιτο σεσηπόσι ῥακίοις, ὡς ὀδωδότα πάλιν διώκομεν, καὶ οὔτε τὸ τοῦ κτίσαντος ὄνομα ταῖς ἱκετηρίαις ἐκεῖνος ἀναμιγνύς,

Γ οὔτε τὸ μὴ τοιούτοις πάθεσι περιπεσεῖν ἡμᾶς ἐξορκῶν συνεχῶς, δύναται τὴν ἀνελεῖν κάμψαι προαίρεσιν. Διὰ ταῦτα ὑφορῶμαι βαρύτερον τῆς γεέννης τὸ πῦρ, ἥπερ ἐκεῖνος ὁ πλούσιος. Εἰ μὲν οὖν ὁ καιρὸς ἐνεδίδου, δύναμις τε ἀρκοῦσα ὑπῆν, πάντα ἂν ὑμῖν τὰ κατ' ἐκεῖνον, ὅπως ἔδειξεν ἡ Βίβλος, ἐπεξελθὼν ἀπέδωκα τὴν ἐργασίαν τῶν λόγων· νῦν δὲ ὥρα διαφεῖναι πεπονηκότας ὑμᾶς. Αὐτοὶ δὲ εἰ
 170 καὶ τι παρελελοίπαμεν δι' ἀσθένειαν ἐννοίας ἅμα
 Α καὶ γλώττης, ἑαυτοῖς ἀναπλάττοντες, ὥσπερ τινὰ

φάρμακα τοῖς τῶν ψυχῶν προσαγάγετε τραύμασι. Δίδου γάρ σοφῶ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται, φησὶν ἡ Γραφή. Δυνατὸς δὲ ὁ Θεός, πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.

Ἀλλὰ γὰρ ἤδη πρὸς λιμένας ἡμῖν, ὡς ὁρᾶτε, καταχθέντα τὸν λόγον, εἰς τὸν τῆς συμβουλῆς δρόμον αὐθις ἀδελφοί τινες ἐπανάγουσι, μὴ παραδραμεῖν τὰ χροῖς ὑπὸ τοῦ Δεσπότης θαυματουργηθέντα κε-
 B λεύοντες, μηδὲ σιγῆσαι τὸ τρόπαιον, ὃ κατὰ τῆς τοῦ διαβόλου λύττης ἔστησεν ὁ Σωτήρ· δοῦναι δὲ ἀφορμὴν τῶν τῆς ὑμνωδίας σχιρτημάτων ὑμῖν. Πάλιν μὲν γάρ, ὡς ἴστε, τὴν οἰκειάν ὁ διάβολος καθ' ἡμῶν ἐπεδείξατο λύτταν, καὶ φλογὶ πυρὸς δπλίσας ἑαυτὸν, τοῖς τῆς ἐκκλησίας σηκοῖς ἐπεστράτευσε. Πάλιν δὲ ἡ κοινὴ μήτηρ ἐνίκησε, καὶ τῷ πολεμίῳ περιέτρεψε τὸ μηχανήμα, καὶ οὐδὲν ὑπῆρξεν αὐτῷ πλὴν τοῦ δημωσιεῦσαι τὴν ἔχθραν. Ἀντέπνευσεν ἡ χάρις ταῖς τοῦ πολεμίου ῥοπαῖς, ἔμεινεν ¹ ὁ νεὸς ἀπαύτης. Οὐκ ἴσχυσεν ὁ προσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ πολεμίου χειμῶν τινάζαι τὴν πέτραν ἐφ' ἧς ὁ Χριστὸς τὴν τῆς ἑαυτοῦ πόλιντος ὠκοδόμησε μάνδραν. Ἐτάχθη καὶ νῦν μεθ' ἡμῶν ὁ καὶ πάλαι C σθέσας ἐν Βαβυλῶνι τὴν κάμινον. Πῶς οἴεσθε στέναι σήμερον ὁ διάβολος, οὐκ ἀπολαύσας ἐφ' ὧπερ ἡβουλήθη τῆς ἐγχειρήσεως; Γείτονι μὲν γὰρ τῆς

ἐκκλησίας ὁ δυσμενὴς ἀνῆψε πυρὰν, ἵνα ταῖς ἡμε-
τέραις εὐπραγίαις λυμῆνηται. Καὶ πανταχόθεν ἡ
φλόξ ἀναρρίπιζομένη ταῖς βιαίοις ἐκείνου πνοαῖς,
ὑπερεχείτο τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ, καὶ τὸν αέρα
τὸν ἐγγὺς ἐπενέμετο, ψαῦσαι τῶν ἀνακτόρων ἀναγ-
καζομένη, καὶ πρὸς κοινωνίαν ἡμᾶς καθελκουσα
τῆς συμφορᾶς· ὁ Σωτὴρ δὲ ἐπὶ τὸν ἀνέψαντα ταύ-
την ῥυῆναι πεποίηκε, καὶ συστεῖλαι τὴν μανίαν
αὐτοῦ εἰς ἑαυτὸν πάλιν προσέταξε. Καὶ τὸ μὲν τῆς
ἐπιβουλῆς τόξον ἡυτρέπισεν ὁ πολέμιος· ἀφεῖναι D
δὲ τὸ βέλος κεκώλυται· μᾶλλον δὲ ἀρῆκε μὲν,
ἀντέστραπται δὲ ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν. Αὐτὸς
ἀπολαύει τῶν πικρῶν ἐκείνων δακρύων, ἅπερ ἡμῖν
παρεσκεῖασεν. Ἀλλὰ ποιήσωμεν, ἀδελφοί, τὸ
τραῦμα τῷ δυσμενεῖ φορτικώτερον, ἐπιτείνωμεν τὸ
πένθος αὐτοῦ. Τὸ δὲ ὅπως, λέξω μὲν ἐγὼ, πράξα-
τε δὲ ὑμεῖς. Εἰσὶ τινες ἐκ τῆς ἐπικρατείας τοῦ πυ-
ρὸς ἀναρπασθέντες ὑπὸ τοῦ κτίσαντος, καὶ μηδε-
μίαν ἔχοντες περιλελειμμένην αὐτοῖς βίου λοιπὸν
ἀφορμὴν, ἀλλὰ μόνῃ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι δια-
φυγόντες τὸν κίνδυνον. Ἡμεῖς τοίνυν ὅσοι τῆς τῶν
δυσχερῶν ἄγευστοι πείρας ἐμείναμεν, κοινὴν ἐκεί- E
νοις προθῶμεν τὴν εὐπορίαν τὴν ἐζυτῶν. Ἐναγκαλι-
σώμεθα τοὺς περισωθέντας μόλις τῶν ἀδελφῶν,
εἴπωμεν πρὸς ἕκαστον ἕκαστος, Νεκρὸς ἦν, καὶ
ἀνέζησεν· ἀπολωλὼς, καὶ εὐρέθη· καὶ τὸ συγγενές
σῶμα σκεπάσωμεν. Ἀντιστήσωμεν ταῖς τοῦ δυσμε-
νοῦς ἐπηρεαίαις τὴν ἡμετέραν παράκλησιν, ἵνα καὶ

βλάπτουν ἐκεῖνος μηδὲν μέγα βλάβαι δοκῇ, καὶ πολεμήσας, μηδὲνα δεῖξαι νενικημένον, καὶ περιελὼν τὴν εὐπορίαν τῶν ἀδελφῶν, ὑπὸ τῆς ἡμετέρας φιλοτιμίας φανείη νικώμενος.

Ἵμεῖς δὲ οἱ διαφυγόντες τὸν κίνδυνον, ἀδελφοί, μὴ σφόδρα ἄχνησθε τοῖς συμβεβηκοσι κακοῖς, μηδὲ κατασεισθῆτε τὴν ἔννοιαν, ἀλλ' ἀποτιναξάσθε τὴν 171 τῆς λύπης ἀχλὺν, καὶ τὰς ψυχὰς ἀναρρώσαστε λογι- ^Α σμοῖς ἀνδρειοτέροις χρησάμενοι, καὶ το συμβεβηκὸς στεφάνωιν ποιήσασθε πρόφασιν. Ἄν γὰρ ἀκατάστοι μείνητε, καὶ τῇ πιστεὶ φανήσεσθε δοκιμώτεροι, καθάπερ χρυσος εὐγενῆς ἐκ τοῦ πυρὸς ἀναλάμψαντες, καὶ τῷ δυσμενεῖ τὴν αἰσχύνην αὐξήσετε μᾶλλον, ὥς οὐδὲ δάκρυον ὑμῖν ἐνηθέντι κινῆσαι, δι' ὧν ἐπεβούλευσεν. Ἀναμνήσατε τῆς τοῦ Ἰωβ ἑαυτοὺς καρτερίας. Εἶπατε πρὸς ἑαυτοὺς ἅπερ ἐκεῖνος· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὥς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. Καὶ μηδεὶς ἐξ ὧν ἔπαθεν ^Β ἀναπεισθῆ λογίσασθαί τε καὶ λέγειν, ὥς ἄρα οὐδεμία πρόνοια τάττει τὰ καθ' ἡμᾶς, μηδὲ κατηγορεῖτω τῆς οἰκονομίας τοῦ Δεσπότη καὶ κρίσεως· ἀλλ' εἰς τὸν ἀθλητὴν ἐκεῖνον ὁράτω, καὶ ἐκεῖνον σύμβουλον ποιείσθω τοῦ κρείττονος. Ἀναλογιζέσθω τοὺς ἀγῶνας ἅπαντας ἐφεξῆς, ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ἡρίστευσε· καὶ πόσοις βέλεσιν ὑπὸ τοῦ διαβόλου βληθεὶς, οὐκ ἐδέξατο καιρίαν πληγὴν. Περιεῖλε μὲν γὰρ αὐτοῦ τὴν εὐπραγίαν τῶν οἰκείων, καταχῶσαι δὲ αὐτὸς ταῖς ἐπαλλήλοις τῶν κακῶν ἐβουλεύσατο φήμαις. Ἔτι

γὰρ τοῦ προτέρου τὴν τοιάνδε συμφορὰν ἐξαγγέλλοντος, ἕτερος ἄγγελος ἤρχετο, χειρόνων πραγμάτων φέρων κατήφειαν· ἀλλήλοις τε ἐπισυνήπτετο τὰ
 C δεινὰ, καὶ τὴν τῶν κυμάτων ἐπιδρομὴν ἐξήλουν αἱ συμφοραὶ, καὶ πρὶν ἢ παυθῆναι τὸ προτερον ὄακρυον, ἑτέρου προσήγετο πρόφασις. Ὁ δίκαιος δὲ ὥσπερ τις πρόβολος εἰστίχει, τὰς τοῦ χειμῶνος ὑποδεχόμενος προσβολὰς, καὶ ἀλλοιῶν εἰς ἀφρόν τῶν κυμάτων τὴν βίαν, καὶ τὴν εὐγνώμονα πρὸς τὸν Δεσπότην ἠφίει φωνήν· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· καὶ οὐδὲν τῶν συμβαινόντων δακρύων ἤξιωσεν. Ἐπειδὴ δὲ ἤκε τις ἀγγέλλων ὡς τοῖς παισὶ καὶ ταῖς θυγατράσιν εὐωχούμενοις ἐπετίναξε πνεῦμά τι βίαιον τὸ τῆς εὐπροσύνης ὀωμάτιον,
 D τότε μόνον τὴν ἐσθῆτα διέρβηξε, τὸ τῆς φύσεως ἐπιδεικνύμενος συμπαθές, καὶ ὅτι πατὴρ εἴη φιλόστοργος ὅς ἐπραττε μαρτυρούμενος. Πλὴν καὶ τότε ταῖς λύπαις ὄρον καὶ μέτρον ἐπιτιθεῖς, καὶ ταῖς εὐσεβέσιν ἐκείναις φωναῖς κοσμῶν τὸ γινόμενον, ἔλεγεν· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο, μονονουχὶ τοιαῦτα βοῶν· ἐκλήθην πατὴρ ἐφ' ὅσον ὁ τοῦτό με ποιήσας ἐβούλετο χρόνον. Περιελεῖν μου τὸν ἐκ τῆς γονῆς στέφανον ἐβουλεύσατο πάλιν, οὐ διαμάχομαι περὶ τῶν ἰδίων αὐτῷ. Κρατεῖτω τὸ τῷ Δεσπότη δοκοῦν· αὐτός ἐστιν ὁ πλάστης τοῦ γένους, ἐγὼ δὲ
 E ὄργανον. Τί με χρὴ δοῦλον ὄντα δυσχεραίνειν ἀνό-

νητα, καὶ μέμψεσθαι ψῆφον ἣν οὐ δύναμαι λύειν; Τοιούτοις τὸν διαβολὸν ὁ δίκαιος κατηχόντιζε ῥήμασιν.

Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν νικῶντα εἶδε πάλιν ὁ δυσμενὴς, καὶ οὐδενὶ τούτων τινυχθῆναι δυνάμενον, αὐτῇ τῇ σαρκὶ τοῦ τῆς πείρας προσῆγε μνηνῆμα, καὶ τὸ σῶμα μαστιγὰς ἀρρήτοις πλεγχαῖς, σκωλήκων ἀναδίδοσθαι πηγὰς ἐξ αὐτοῦ παρεσκεύασε· καὶ τῶν τῆς βασιλείας θρόνων τὸν ἄνδρα καταγαγὼν, ἐπὶ κοπρίας ἐκάθισεν. Ὁ δὲ καὶ τοιούτοις βαλλόμενος πά-
 172
 A
 θεσιν, ἀκίνητος ἔμεινε, καὶ σπαραττομένου τοῦ σώματος, ἄσυχρον ἐψύλαττε τὸν τῆς εὐσεβείας θησαυρὸν ἐν τῇ κρυπτῇ τῆς ψυχῆς. Οὐκ ἔχων τοίνυν ὅ τι ποιήσει λοιπὸν ὁ πολέμιος, ἐπὶ τὴν τῆς ἀρχαίας ἐπιβουλῆς ἔρχεται μνημην, καὶ τὴν τοῦ γυναιόυ διάνοιαν ὑποσύρξας εἰς ἀσεβῆ γνύμην καὶ βλάβημον, δι' ἐκείνης σαλεύειν ἐπειρᾶτο τὸν ἀθλητὴν. Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸν μακρὸν χρόνον ἀπαγορεύσασα, τῷ δικαίῳ παρίστατο, κάτω νενευκυῖα, καὶ τὰς χειρὰς ἐπὶ τοῖς ὀρωμένοις συγκρούουσα, καὶ τοὺς τῆς εὐσεβείας αὐτῷ καρποὺς ὀνειδιζουσα, καὶ καταλέγουσα μὲν τὴν παλαιὰν εὐθηνίαν τῶν οἰκείων, ὑποδεικνύουσα δὲ τὰ παρόντα κακὰ, καὶ ὅλον ἐξ οἴων
 B
 ἔλαχε βίον, καὶ τίνα τῶν πολλῶν οὐσιῶν ἐδέξατο παρὰ τοῦ Δεσπότης μισθόν, ἔλεγέ τε αἰετῆς μὲν τῶν γυναικῶν ὀλιγοφυχίας ἄξια ῥήματα, ταραξαι δὲ πάντα ἄνδρα δυνάμενα, καὶ περιτρέφαι καὶ γενναίαν

διάνοιαν· πλανῆτις γάρ καὶ λάτρις περιέρχομαι, ἢ βασιλὶς δουλεύω, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἐμῶν οἰκετῶν
 ρείρας ἡνάγκασμαι βλέπειν, καὶ τρέφουσα πάλαι
 πολλοὺς, ἀγαπητῶς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων παρατρέφο-
 μαι νῦν· καὶ ὅτι καλὸν εἶη καὶ χρήσιμον ἀσεβέσι
 γρησάμενον ῥήμασιν ἑαυτὸν τῆς γῆς ἐκτεμεῖν, τὸ
 τῆς τοῦ κτίσαντος ὀργῆς ἀκονήσαντα ξίφος, ἢ δια-
 καρτεροῦντα πρὸς τὰ δεινὰ, τὸν ἐν τοῖς ἀγῶσι μό- C
 χθον ἑαυτῷ καὶ τῇ συνοικούσῃ μηκύνειν. Ὁ δὲ ἐπὶ
 τούτοις τοῖς ῥήμασιν ἀχθεσθεῖς, ὡς ἐπ' οὐδενὶ τῶν
 προτέρων κακῶν, καὶ θυμοῦ τὸ βλέμμα πληρώσας,
 καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα καθάπερ πρὸς πολεμίαν ἀπο-
 στραφεῖς, τί φησιν; Ἵνα τί ὡς μία τῶν ἀφρονων
 γυναικῶν ἐφθέγξω; Κατάλλου, φησιν, ὦ γύναι, τὴν
 συμβουλήν. Μέχρι τίνος τὴν κοινὴν ἐν οἷς λέγεις
 ὑβρίζεις ζωὴν; Ἐφεύσω καὶ τὴν ἐμήν, ὡς οὐκ ἡυ-
 χόμην, ἀναστροφὴν, διέβαλες ἐν οἷς ἐλάλησας καὶ
 τὸν ἐμὸν βίον. Ἐξ ἡμισείας ἡσεβηκέναι νενόμικα
 νῦν, ἐπειδὴ περ ἐν μὲν σῶμα ἀμφοτέρους ἡμᾶς ὁ γά-
 μος ἐποίησε, σὺ δὲ εἰς ἡλυσσάμεναι κατέπεσες. Εἰ D
 τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐ
 ὑποίσομεν; Ἀνάμνησον τῶν φθασάντων σεαυτὴν
 ἀγαθῶν. Ἀντιστήκωσον τὰ κρείττω τοῖς ρείροσιν.
 Οὐδενὸς ἀνθρώπων ὁ βίος διόλου μακάριος. Τὸ διὰ
 παντὸς εὐπράττειν, μόνου Θεοῦ. Σὺ δὲ εἰ τοῖς πα-
 ροῦσιν ἀλγεῖς, ἀπὸ τῶν προλαβόντων σεαυτὴν παρα-
 μύθησαι. Νῦν δακρύεις, ἀλλ' ἐγέλασας πρότερον·
 νῦν πτωχεύεις, ἀλλ' ἐπλούτησας πρότερον. Ἐπιες

τὸ διειδὲς νᾶμα τοῦ βίου, καὶ τὸ θαλερὸν τοῦτο πίνου-
 σα καρτέρησον. Οὐδὲ τὰ τῶν ποταμῶν ρεύματα
 Εἰ διολοῦ φαίνεται καθαρά. Ποταμὸς δὲ, ὡς οἶσθα, ὁ
 βίος ἡμῶν, ῥέων ἐνδελεχῶς καὶ κύμασιν ἀλλεπαλ-
 λήλοις πληρούμενος. Τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ προεῖρρευσεν
 ἤδη, τὸ δὲ ἔτι πορεύεται· καὶ τὸ μὲν ἄρτι προέκυ-
 ψε τῶν πηγῶν, τὸ δὲ μέλλει· καὶ πρὸς τὴν κοινὴν
 ἅπαντες τοῦ θανάτου σπεύδομεν θάλατταν. Εἰ τὰ
 ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ
 ὑποίσμεν; Ἀναγκάζομεν τὸν κριτὴν ὅμοια χορη-
 γεῖν πράγματα δι' αἰῶνος ἡμῖν; Διδάσχομεν τὸν
 Δεσπότην, ὅπως χρὴ διεξάγειν τὸν ἡμέτερον βίον;
 Αὐτὸς τῶν οἰκειῶν ψήφων ἔχει τὴν ἐξουσίαν. Ὅπως
 βούλεται τάττει τὰ καθ' ἡμᾶς. Σοφὸς δὲ ἐστὶ, καὶ
 τὸ λυσιτελοῦν ἐπιμετρεῖ τοῖς οἰκέταις.

Μὴ περιεργάζου τοῦ Δεσπότη τὴν κρίσιν. Ἀγά-
 πα μόνον τὰ παρὰ τῆς αὐτοῦ σοφίας οἰκονομούμενα.
 Ὅπερ ἂν ὀψῇ σοι, τοῦτο δέχου μεθ' ἡδονῆς. Δεῖξον
 173 ἐν τοῖς ἀλγεινοῖς, ὡς καὶ τῆς εὐφροσύνης ἄξια τῆς
 Α πρόσθεν ἐτύγχνες. Ταῦτα ὁ Ἰωβ λέγων, ἀπεκρού-
 σατο καὶ ταύτην τοῦ διαβολοῦ τὴν προσβολὴν, καὶ
 τελείαν αὐτῷ τῆς ἥττης αἰσχύνην ἐπήγαγε. Ἴί οὖν
 ἐντεῦθεν συνέβαιnen; Ἐφυγεν αὐθις ἡ νόσος αὐτὸν,
 ὡς εἰκῇ προσελθοῦσα, καὶ μηδὲν ἀνύσασα πλέον.
 Ἀνέθαλεν εἰς δευτέραν ἡβην ἡ σὰρξ, ἤνθησεν ὁ
 βίος πάλιν πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ διπλασίων ἐπὶ

τὸν οἶκον πανταχόθεν ὁ πλοῦτος συνέρβρευσεν, ἵνα
 τὸ μὲν ὡς μηδὲν ἀπολωλεκῶς ἔ/η, το δὲ ὑπάρξει
 τῆς καρτερίας τῷ δικαίῳ μισθός. Διὰ τί δὲ ἔππους
 μὲν καὶ ἡμιόνους καὶ καμηλους καὶ πρόβατα καὶ
 γεώργια καὶ πᾶσαν τὴν τῆς περιουσίας τρυφὴν
 B ἐκ τοῦ διπλασίου τοῦ ὑπεδεξάτο, ὁ τῶν παιδῶν δὲ
 ἀριθμὸς ἴσος τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐβλάστησεν; Ὅτι τὰ
 μὲν ἄλογα κτῆνη, καὶ πᾶς ὁ πλοῦτος διαφθειρόμε-
 νος, εἰς τελείαν ἤλθεν ἀπώλειαν· οἱ παῖδες δὲ, καὶ
 τεθνεῶτες, ἔχουσιν τῇ καλλίστῃ * μέρει τῆς φύσεως.
 Κοσμηθεῖς οὖν αἴθρις ἑτέροις υἱοῖς καὶ θυγατράσιν
 ὑπὸ τοῦ κτίσαντος, καὶ τοῦτο εἶ/ε κτῆμα διπλοῦν.
 Οἱ μὲν γὰρ παρῆσαν τὴν ἐν τῷ βίῳ τοῖς γεννήσα-
 σιν εὐφροσύνην παρέ/οντες, οἱ δὲ προσδεύσαντες
 ἀνέμενον τον φυτευσαντα τότε πάντες περιστησο-
 μενοι τὸν Ἰῶβ, ὅταν ὁ κριτὴς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς
 συναγάγῃ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν πάνδημον ὅταν ἡ
 σάλπιγξ, ἢ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπιδημίαν σημαίνου-
 σα, τοῖς τάφοις σφοδρότερον ἐμβοήσασα, τὴν τῶν C
 σωμάτων ἀπαιτήσῃ παρακαταθήκην. Τότε καὶ οἱ
 νῦν εἶναι δοκοῦντες νεκροὶ, θᾶττον τῶν ζώντων πα-
 ραστήσονται τῷ τῶν ὅλων δημιουργῷ. Διὰ τοῦτο,
 οἶμαι, διπλοῦν τὸν ἄλλον πλοῦτον ἐπιμετρήσας
 αὐτῷ, τοῖς παισὶν ἀρκεῖσθαι τοῖς ἴσοις αὐτὸν ἐδι-
 καίωσεν. Ὅρας ὅποσα ὁ δίκαιος Ἰῶβ ἐκ τῆς ὑπο-
 μονῆς ἑαυτοῦ συνέλεξεν ἀγαθὰ; Καὶ σὺ τοίνυν, εἴ
 τι σοι προσεπέλασε δυσχερές ἀπὸ τοῦ χθὲς ἀναφθέν-
 τος πυρὸς ἐκ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς, τοῦτο

καρτέρησον, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πάθους ἀνίαν κρείττωσι
κατεύνασον λογισμοῖς καὶ κατὰ τὸ γεγραμμένον,
Ἐπὶ ῥίψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ αὐ- D
τός σε διαθρέψει. Αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ,

ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων.

Πολλά με τὰ παρακαλοῦντά ἐστι συμβουλευσαι
ὑμῖν, ὦ παῖδες, ἃ βέλτιστα εἶναι κρίνω, καὶ ἃ
ξυνοίσειν ὑμῖν ἐλομένοις πεπίστευκα. Τό τε γὰρ
ἡλικίας οὕτως ἔχειν, καὶ τὸ διὰ πολλῶν ἤδη γε-
γυμνάσθαι πραγμάτων, καὶ μὴν καὶ τὸ τῆς πάντα Ε
παιδευούσης ἐπ' ἄμφω μεταβολῆς ἱκανῶς μετα-
σχεῖν, ἔμπειρόν με εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων πεποίη-
κεν, ὥστε τοῖς ἄρτι καθισταμένοις τὸν βίον, ἔχειν
ὥσπερ ὁδοῦ τὴν ἀσφαλεστάτην ὑποδεικνύναι. Τῇ τε
παρὰ τῆς φύσεως οἰκειότητι εὐθὺς μετὰ τοὺς γονέας
ὑμῖν τυγχάνω, ὥστε μήτε αὐτὸς ἑλαττόν τι πατέ-
ρων εὐνοίας νέμειν ὑμῖν· ὑμᾶς δὲ νομίζω, εἰ μή τι

ὁμῶν διαμαρτανῶ τῆς γνώσεως, μὴ ποθεῖν τοὺς τε-
 χόντας, πρὸς ἐνὲ βλεπόντας. Εἰ μὲν οὖν προθυμῶς
 171 δέχοισθε τὰ λεγόμενα, τῆς δευτέρας τῶν ἐτανοῦ-
 Α μενίων ἐσεσθε παρ' Ἑσαιοῦ ταξέως· εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ
 μὲν οὕτως ἂν εἴποιμι δυσχερές, ἀλλὰ δὲ μελετήσθε
 τῶν ἐπῶν ὁμιλοῦντι, ἐν οἷς ἐκείνος φησι· ἄριστον
 μὲν εἶναι τὸν παρ' ἑαυτοῦ τὰ δεόντα ξυνορῶντα·
 ἐσθλὸν δὲ καὶ κείνον τὸν τοῖς παρ' ἑτέροις ὑποδεί-
 /θῃσιν ἐπόμενον· τὸν δὲ πρὸς αὐδέτερον ἐπιτρέπειν,
 ἀρρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα

Μὴ θαυμάζετε δὲ, εἰ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν
 εἰς διδασκαλίας φοιτῶσι, καὶ τοῖς ἑλλογίμοις τῶν
 παλαιῶν ἀνδρῶν, οἱ ὧν καταλελοίπασιν λογίων, συγ-
 γινομένοις ὅλιν, αὐτὸς τι παρ' ἑμαυτοῦ λυσιτελέ-
 Β στερον ἐξευρηκέναι φημί. Τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ καὶ
 ξυμβουλευσῶν ἦκει, τὸ μὴ δεῖν εἰς ἀπῆς τοῖς ἀν-
 ὁράσι τοῦτοις, ὥσπερ πλοίου τὰ πλοῦα τῆς δια-
 νοίας ὑμῶν παρὰδόντας, ἥπερ ἂν ἄγωσι, ταύτη
 συνέπεσθαι· ἀλλ' ὅσον ἐστὶ χρήσιμον αὐτῶν δεχο-
 μένους, εἰδέναι τί γρή καὶ παρῶεῖν. Τίνα οὖν ἐστί
 ταῦτα, καὶ ὅπως δ' ἀκρινεῖν, τοῦτο δὴ καὶ διδάξω
 ἐνθέν ἐλόν· Πρῆς, ὦ παῖδες, οὐδὲν εἶναι ῥῥακ παν-
 τάπασι τὸν ἀνθρώπινον βίον τοῦτον ὑπὸ ἀνάγκῃ,
 οὔτ' ἀγαθὸν τι νομίζουσιν ὅλως, οὔτ' ὀνομάζουσιν, ὃ
 τὴν συντέλειαν ἡμῖν ἄχρι τούτου παρέχεται. Οὐκ-
 οὖν προγόνων περιφάνειαν, οὐκ ἐσθλὴν σωματοῦ οὐ
 C κάλλος, οὐ μέγεθος, οὐ τὰς παρὰ πάντων ἀνθρωπίνων

τιμὰς, οὐ βασιλεύειν αὐτὸν, οὐ/ ὅ τι ἂν εἴποι τις τῶν
 ἀνθρώπων· μεγα, ἀλλ' οὐδὲ εὐ/ῆς ἄξιον κρίνομεν,
 ἢ τοὺς ἔχοντες ἀποβλέπομεν, ἀλλ' ἐπὶ μακροτερον
 προίμεν ταῖς ἐλπίσι, καὶ πρὸς ἑτέρου βίου παρ-
 ασκευὴν ὅπαντα πράττομεν. Ἀ μὲν οὖν ἂν συντελῇ πρὸς
 τοῦτον ἡμῖν, ἀγαπᾶν τε καὶ διώκειν παντὶ σθένει
 /ρῆναι ἔχμεν· τὰ δὲ οὐκ ἐξικνούμενα πρὸς ἐκείνον,
 ὡς οὐδενὸς ἄξιον παρορῶν. Τίς δὲ οὖν οὗτος ὁ βίος,
 καὶ ὅπη καὶ ὅπως αὐτὸν βιωσόμεθα, μακροτερον
 μὲν ἢ κατὰ τὴν παρούσαν ὁριμὴν ἐψικασθαι, μειζό-
 νων δὲ ἢ καθ' ὑμᾶς ἀκροατῶν ἀκούσαι. Τοσοῦτόν γε
 D μὲν εἰπὼν, ἱκανῶς ἂν ἴσως ὑμῖν ἐνδειξαίμην, ὅτι
 πᾶσαν ὁμοῦ τὴν ἀφ' οὗ γεγονασιν ἀνθρώποι τῷ λό-
 γῳ τις συλλαβὴ καὶ εἰς ἐν ἀθροιστὶς εὐδαιμονίαν
 οὐδὲ πολλοσποῖ μέρει τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων εὐρήσει
 παρισυμένειν, ἀλλὰ πλεον τοῦ ἐν ἐκείνοις ἐλα/ί-
 στου τὰ σύμπαντα τῶν τῆδε καλῶν κατὰ τὴν ἀξίαν
 ἀρεστηλότη, ἢ καθ' ὅσον σκιά καὶ ὄναρ τῶν ἀλη-
 θῶν ἀπολειπεται. Μᾶλλον δὲ, ἔν' οἰκαιοτέρῳ χρή-
 σασθαι παρὰδείγματι, ὅσω ψυ/χὲ τοῖς πᾶσι τιμω-
 τέρα σώματος, τοσοῦτω καὶ τῶν βίων ἑκατέρων ἐστὶ
 το διάφορον. Εἰς δὲ τοῦτον ἄγουσι μὲν ἱεροὶ λόγοι,
 οἱ ἀπορόρητον ἡμᾶς ἐκπαιδεύοντες. ὣς γε μὴν
 ὑπὸ τῆς ἡλιείας ἐπακούειν τοῦ βάθους τῆς διανοίας E
 αὐτῶν οὐχ οἶόν τε, ἐν ἑτέροις οὐ πάντῃ διεστηκόσιν,
 ὥσπερ ἐν σκιαῖς τισι καὶ κατόπτροις, τῷ τῆς ψυ/ῆς
 ὁμῶς τέως προγυμναζόμεθα, τοὺς ἐν τοῖς τακτι-
 κοῖς τὰς μελέτας ποιουμένους μιμούμενοι· οἳ γε ἐν

χειρονομiais καὶ ὀρχήσεσι τὴν ἐμπειρίαν κτήσαντες
 νοι, ἐπὶ τῶν ἀγωνῶν τοῦ ἐκ τῆς παιδείας ἀπολαύου-
 σι κέρδους. Καὶ γμὶν δὴ οὖν ἀγῶνα προκείσθαι πάν-
 των ἀγωνῶν μεγιστον νομίζειν γρεὼν, ὑπὲρ οὗ πάν- 175
 τα ποιητέον ἢ μὴ καὶ πονητέον εἰς δυνάμιν ἐπὶ τὴν ^Α
 τούτου παρασκευὴν, καὶ ποιηταῖς καὶ λογοποιοῖς καὶ
 ῥήτορσι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμιλητέον, ὅθεν ἂν
 μέλλῃ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ὠφέλειά τις
 ἔσεσθαι. Ὡς περ οὖν οἱ δευσοποιοὶ, παρασκευάσαν-
 τες πρότερον θεραπείαις τισὶν ὃ τι ποτ' ἂν ᾖ τὸ δε-
 ζόμενον τὴν βλάβην, οὕτω τὸ ἄνθος ἐπάγουσιν, ἂν
 τε ἀλουργόν, ἂν τέ τι ἕτερον ᾖ· τὸν αὐτὸν δὲ καὶ
 ἡμεῖς τροπον, εἰ μέλλοι ἀνέκπλυτος ὁ γμὶν ἅπαντα
 τὸν γρόνον ἢ τοῦ καλοῦ παραμένειν δόξα, τοῖς ἔξω
 δὲ τούτοις προτελεσθέντες, τηνικαῦτα τῶν ἱερῶν
 καὶ ἀπορρήτων ἐπακουσόμεθα παιδευμάτων καὶ ^Β
 οἶον ἐν ὑδατι τὸν ἥλιον ὀρεῖν, ἐβρισθέντες, οὕτως αὐτῇ
 προσβαλόμεν τῇ φωτὶ τὰς ὀφεις. Εἰ μὲν οὖν ἐστὶ
 τις οἰκειότης πρὸς ἀλλήλους τοῖς λόγοις, προὔρ-
 γου ἂν ἡμῖν αὐτῶν ἢ γνώσις γενοίτο· εἰ δὲ μὴ,
 ἀλλὰ τό γε παράλληλα θέντας καταμαθεῖν τὸ διά-
 φορον, οὐ μικρὸν εἰς βεβαίωσιν τοῦ βελτίονος. Τίνι
 μέντοι καὶ παρεικάσας τῶν παιδεύσεων ἑκατέραν,
 τῆς εἰκόνος ἂν τύχῃς; Ἦ που καθάπερ φυτοῦ οἰκεια
 μὲν ἀρετῇ, τῷ καρπῷ βρῦειν ὠραίῳ, φέρει δέ τινα
 κόσμον καὶ φύλλα τοῖς κλαδοῖς περισειόμενα· οὕτω ^Γ
 δὲ καὶ ψυχῇ, προηγουμένως μὲν καρπὸς ἡ ἀλήθεια,
 οὐκ ἄχαρί γε μὴν οὐδὲ τὴν θύραθεν σοφίαν περιβε-

ἐλθῶσθαι, οἷόν τινα φύλλα σάεπνεν τε τῷ καρπῷ καὶ ὄβιν οὐκ ἄωρον παρεόμην. Λένεται ταινυν καὶ Μωυσῆς ἐκεῖνος ὁ πανυ, οἷ μεγιστόν ἐστιν ἐπὶ σοφίᾳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὄνομα, τοῖς Αἰγυπτίων μαθήμασιν ἐνγυμνασάμενος τὴν διάνοιαν, οὕτω προσελθεῖν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὄντος. Παρὰ πλῆθει, δὲ τούτῳ, καὶ τοῖς κάτω χρόνοις, τὸν σοφὸν Δανιὴλ ἐπὶ Βαβυλῶνός φασι τὴν σοφίαν Χαλδαίων καταμαθόντα, τότε τῶν θείων ἀψασθαι παιδευμάτων.

- Δ** Ἄλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἄχρηστον ψυχαῖς μαθήματα τὰ ἐξωθεν δὴ ταῦτα, ἱκανῶς εἴρηται· ὅπως γε μὴν αὐτῶν μεθεκτέον ὑμῖν, ἐξῆς ἂν εἴη λέγειν. Πρῶτον μὲν οὖν τοῖς πρὸ τῶν ποιητῶν, ἵν' ἐντεῦθεν ἀρξώμαι, ἐπεὶ παντοδαποὶ τινές εἰσι κατὰ τοὺς λόγους, μὴ πᾶσιν ἐφεξῆς προσέγειν τὸν νοῦν· ἀλλ' ὅταν μὲν τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων πράξεις ἢ λόγους ὑμῖν διεξίωσιν, ἀγαπᾶν τε καὶ ζηλοῦν, καὶ ὅτι μάλιστα πειρᾶσθαι τοιοῦτους εἶναι· ὅταν δὲ ἐπὶ μοχθηροῦς ἀνδρας ἔλθουσιν, τὴν μίμησιν ταύτην δεῖ φεύγειν, ἐπιγρασσομένους τὰ ὅσα, οὐχ ἥττον ἢ τὸν Ὀδυσσεῖα φασὶν ἐκεῖνοι τὰ τῶν Σειρήνων μέλη. Ἡ γὰρ πρὸς τοὺς φαύλους τῶν λόγων συνήθεια δδός τις ἐστὶν ἐπὶ τὰ πράγματα. Διὸ δὴ πάστ φυλακῇ τὴν ψυχὴν τηρητέον, μὴ διὰ τῆς τῶν λόγων ἡδονῆς πα-
- Ε** ραδεξάμενοί τι λάθωμεν τῶν χειρόνων, ὥσπερ οἱ τὰ δολιχτήρια μετὰ τοῦ μέλιτος προσιέμενοι. Οὐ τοίνυν ἐπαινεσόμεθα τοὺς ποιητάς, οὐ λοιδορουμένους, οὐ σκώπτοντας, οὐκ ἐρῶντας ἢ μεθύοντας μι-

μουμένους, οὐχ ὅταν τραπέζῃ πληθούσῃ καὶ ὠδαῖς ἀνειμέναις τὴν εὐδαιμονίαν ὀρίζωνται. Πάντων δὲ ἥκιστα περὶ θεῶν τι διαλεγομένοις προσέξομεν, καὶ μάλιστα ὅταν ὥς περὶ πολλῶν τε αὐτῶν διεξίωσι καὶ τούτων οὐδὲ διμονορύντων Ἀδελφὸς γὰρ δὴ παρ' ¹⁷⁶ ^Α ἐκείνοις διαστασιάζει πρὸς ἀδελφόν, καὶ γονεὺς πρὸς παῖδας, καὶ τούτοις ἀδῆις πρὸς τοὺς τεκόντας πολέμος ἐστὶν ἀκηρυκτος. Μοιχείας δὲ θεῶν καὶ ἔρωτας καὶ μίξεις ἀναφανδόν, καὶ ταύτας γε μαλιστα τοῦ κορυφαίου πάντων καὶ ὑπάτου Διὸς, ὥς αὐτοὶ λέγουσιν, & κἂν περὶ βοσκημάτων τις λέγων ἐρω-
 Θριάσειε, τοῖς ἐπὶ σκηνῆς καταλείψομεν.

Ἡ αὐτὰ δὲ ταῦτα λέγει καὶ περὶ συγγραφέων ἔχει καὶ μάλισθ' ὅταν φυγαγωγίας ἕνεκα τῶν ἀκούοντων λογοποιῶσι. Καὶ ῥητορῶν δὲ τὴν περὶ τὸ ψεύδεσθαι ^Β τέχνην οὐ μιμησόμεθα. Οὕτε γὰρ ἐν δικαστηρίοις, οὕτ' ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσιν ἐπιτήδειον ἡμῖν τὸ ψεύδος, τοῖς τὴν ὀρθὴν ὁδὸν καὶ ἀληθῆ προελομένοις τοῦ βίου, οἷς τὸ μὴ δικάζεσθαι νομῶ προσταταγμένον ἐστίν. Ἀλλ' ἐκείνα αὐτῶν μᾶλλον ἀποδεξομεθα, ἐν οἷς ἀρετὴν ἐπύνησαν, ἢ πονηρίαν διέβαλον. Ὡς γὰρ τῶν ἀνθρώπων τοῖς μὲν λοιποῖς ἄχρι τῆς εὐωδίας ἢ τῆς χροῆς ἐστὶν ἢ ἀπόλαυσις, ταῖς μελίτταις δ' ἄρα καὶ μέλι λαμβάνειν ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχει· οὕτω δὲ κἂν ταῦθα τοῖς μὴ τὸ ἡδὺ καὶ ἐπίγαρι μόνον τῶν τοιούτων λόγων διώκουσιν ἐστὶ τινὰ καὶ ὠφέλειαν ἀπ' αὐτῶν εἰς τὴν ψυχὴν ἀποθέσθαι. Κατὰ πᾶσαν ^Γ

δὴ οὖν τῶν μελιττῶν τὴν εἰκόνα, τῶν λόγων ὑμῖν
 μεθεκτέον. Ἐκεῖναί τε γὰρ οὔτε ἀπασι τοῖς ἀνθρώποις
 παραπλυσίως ἐπέρχονται, οὔτε μὴν οἷς ἂν ἐπιπτῶ-
 σιν ὅλα φέρειν ἐπιχειροῦσιν, ἀλλ' ὅσον αὐτῶν ἐπιτή-
 δειον πρὸς τὴν ἐργασίαν λαβοῦσαι, τὸ λοιπὸν χαί-
 ρειν ἀφῆκον. Ἡμεῖς τε, ἦν σιωφρονῶμεν, ὅσον οἰ-
 κεῖον ἡμῖν καὶ συγγενές τῇ ἀλγίῃ παρ' αὐτῶν
 κομισάμενοι, ὑπερβητόμεθα τὸ λειπομένον. Καὶ
 καθάπερ τῆς βοδυνῆς τοῦ ἀνθρώπου βρέφαι μενοὶ τὰς
 ἀκάνθας ἐκκλίνουσαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων
 λόγων ὅσον χρήσιμον καρπώσασθαι, τὸ βλαβερὸν
 φυλαξόμεθα. Εὐθὺς οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκοπεῖν ἕκα-
 στον τῶν μαθημάτων, καὶ συναρμολογεῖν τῇ τέλει
 προσῆκε, κατὰ τὴν Δωρικὴν παροιμίαν, τὸν λίθον
 ποτὶ τὰν σπάρτον ἄγοντας. Καὶ ἐπειδὴ περ ἀρε-
 τῆς ἡμᾶς ἐπὶ τὸν βίον καθεῖναι δεῖ τὸν ἡμέτερον,
 εἰς ταύτην δὲ πολλὰ μὲν ποιηταῖς, πολλὰ δὲ συγ-
 γραφεῦσι, πολλῶν δὲ ἐτι πλείων φιλοσόφοις ἀνδράσιν
 ὑμνῆται, τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων μαλιστα προσ-
 εκτέον. Οὐ μικρὸν γάρ τὸ ὄφελος, οἰκειοτητά τινα
 καὶ συνήθειαν ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς τῆς ἀρετῆς ἐγ-
 γενέσθαι· ἐπεὶ περ ἀμετάστατα πέφυκεν εἶναι τὰ
 τῶν τοιούτων μαθήματα, δι' ἀπαλότῃ αὖ τῶν
 ψυχῶν, εἰς βάθος ἐνστυμνόμενα. Ἡ τί ποτε ἄλλο
 διανοηθέντα τὸν Ἡσίοδον ὑπολάβωμεν ταυτὶ ποιῆ-
 σαι τὰ ἔπη, ἃ πάντες ἁδούσιν, ἢ οὐχὶ προτρέποντα
 τοὺς νέους ἐπ' ἀρετὴν; Ὅτι τραγεῖα μὲν πρῶτον καὶ
 δούσβατος, καὶ ἰδρωτὸς συνου καὶ πόνου πλήρης,

ἡ τῆς ἀρετῆς φέρουσα καὶ ἀνάντης ἐδός· Διόπερ οὗ
 παῖς, οὕτε προσέβηαι αὐτῇ διὰ τὸ ὀρθίαν, οὕτε
 προσέβηντι, ῥαδίως ἐπὶ τὸ ἄλκον εἰθεῖν. Ἄνω δὲ γι-
 νομένου ἔρᾶν ὑπαρχει, ὡς μὲν λεία τε καὶ καλή, ὡς
 δε ῥαδίᾳ τε καὶ εὐπορος, καὶ τῆς ἐτέρας ἡδίων τῆς
 ἐπὶ τὴν καλίαν ἀγούσης, τὴν αὐρόν εἶναι λα-
 177 θεῖν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὁ αὐτός οὗτος ποιητὴς ἔφησεν.
 Ἀ Ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ οὐδὲν ἕτερον, ἢ προτρέπων
 ἡμᾶς ἐπ' ἀρετὴν, καὶ προκλουμενος ἅπαντας ἀγα-
 θους εἶναι, ταῦτα διελθεῖν καὶ ὥστε μὴ καταμαλα-
 κισθέντας πρὸς τοὺς πόνους προαποστῆναι τοῦ τε-
 λους. καὶ μαντοὶ, καὶ εἴ τις ἕτερος εἰκότα τούτοις
 τὴν ἀρετὴν ὑμείσιν, ὡς εἰς ταῦτον ἡμῖν φέροντας
 τοὺς λόγους ἀποδεχώμεθα

Ὡς δὲ ἐγὼ τινος ἤκουσα δεινοῦ καταμαθεῖν ἀν-
 ὁρὸς ποιητοῦ δῖανοιαν, πᾶσα μὲν ἡ ποίησις τῷ
 Ὀμήρῳ ἀρετῆς ἐστὶν ἔπαινος, καὶ πάντα αὐτῷ πρὸς
 B τοῦτο φέρει ὅ τι μὴ πάρεργον· οὐχ ἴκιστα δὲ ἐν οἷς
 τὸν στρατηγὸν τῶν Κεραλλήνων πεποίσκει γυμνὸν
 ἐκ τοῦ ναυαγίου περισωθέντα, πρῶτον μὲν αἰδέσθαι
 τὴν βασιλίδά φανέντα μόνον· τοσοῦτου δεῖν αἰσχύ-
 νην ὀφλῆσαι γυμνὸν ὀφθέντα μόνον, ἐπειδὴ περ αὐ-
 τὸν ἀρετῇ ἀντὶ ἱματίων κεκοσμημένον ἐποίησε·
 ἔπειτα μέντοι καὶ τοῖς λοιποῖς Φαίλαξι τοσοῦτου ἄξιον
 νομισθῆναι, ὥστε ἀφέντας τὴν τρυφὴν ἢ συνέζωον,
 ἐκείνον ἀποβλέπειν καὶ ζῆλοῦν ἅπαντας, καὶ μη-

δέναν Φαιάκων ἐν τῷ τότε εἶναι ἄλλο τι ἢ εὖξασθαι
 μᾶλλον, ἢ Ὀδυσσέα γενέσθαι, καὶ ταῦτα ἐκ ναυα-
 γίου περιπωθέντα. Ἐν τούτοις γὰρ ἔλεγεν ὁ τοῦ
 ποιητοῦ τῆς διανοίας ἐξηγητῆς, μονονοῦχι βοῶντα
 C λεγεῖν τὸν Ὅμηρον· ὅτι ἀρετῆς ὑμῖν ἐπιμελητέον,
 ὡς ἀνθρώποι, ἡ καὶ ναυαγέσσαντι συνεχνέγεται, καὶ
 ἐπὶ τῆς γέρσου γένομενον γυμνὸν τιμιώτερον
 ἀποδείξει τῶν εὐδαιμόνων Φαιάκων. Καὶ γὰρ οὕτως
 ἔχει. Τὰ μὲν ἄλλα τῶν κτημάτων, οὐ μᾶλλον τῶν
 ἐργοντων, ἢ καὶ οὐτινοσούν τῶν επιτυχόντων ἐστίν,
 ὥστε· ἐν παιδιᾷ κυβωὶν τῇδε κἀκεῖσε μεταβάλλ
 λόμενα· μνηθεὶς κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφίρεται,
 καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι πασχέμενους. Ὅθεν δὴ
 καὶ Σολων μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς εὐποροὺς εἰπεῖν τὸ,

Ἄλλ' ἵμεις αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
 Τῆς ἀρετῆς τὸν πρῶτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδον αἰεὶ, ἱ
 Ληρματὰ δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Παραπλήσια δὲ τούτοις καὶ τὰ Θεόγνιδος, ἐν οἷς
 φησι τὸν Θεόν, ὅν τινα δὴ καὶ φησὶ, τοὺς ἀνθρώπους
 τὸ ταλαῖον ἐπιρρέπειν ἄλλοτε ἄλλως, ἄλλοτε μὲν
 πλουτεῖν, ἄλλοτε δὲ μὴδὲν εἶναι. Καὶ μὴν καὶ ὁ
 Κείος που σοφιστῆς Προδίκος τῶν ἑαυτοῦ συγγραμ-
 μάτων, ἀδελφὰ τούτοις εἰς ἀρετὴν καὶ κακίαν ἐφι-
 λοσόφησεν· ὥς δὲ καὶ αὐτῷ τὴν διανοίαν προσεκτέον·

οὐ γὰρ ἀποβλητός ἐσ' ἄνθρωπος. Ἐπεὶ θεοῦτοις πως ἐλόγους αὐτῷ, ὅσα ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου τῆς διανοίας μέμνημαι, ἔπει τὰ γε ὁρμάτα οὐκ ἐπίσταμαι, πλὴν γε ἀλλ' ὅτι ἀπλῶς αὕτως εἶρκεν ἄνευ μετρου ὅτι νέω ὄντι τῷ Ἡρακλεῖ κομιδῇ, καὶ σχεδὸν ταύτην ἄγοντι τὴν ἡλικίαν, ὅν καὶ ὑμεῖς νῦν, βουλευομένῳ ποτέραν τράπηται τῶν ὁδῶν, τὴν διὰ τῶν πόνων ἄγουσαν πρὸς ἀρετὴν, ἢ τὴν ῥύσσειν, προσελθεῖν δύο γυναικας, ταυτας δὲ εἶναι ἀρετὴν καὶ κακίαν· εὐθὺς μὲν οὖν καὶ σωπυσσας ἐμφαίνειν ἀπο τοῦ σχήματος τοῦ ^Α διάφορον εἶναι γὰρ τὴν μὲν ὑπο λομωτικῆς διασκευασμένην εἰς κάλλος, καὶ ὑπο τρυφῆς διαβρεῖν, καὶ πάντα ἔσμον ἡδονῆς ἐξηρτημένῃ ἄγειν· ταῦτά τε οὖν δεικνύναι, καὶ εἶτι πλείω τούτων ὑπισχνουμένῃν, ἐλκεῖν ἐπιχειρεῖν τὸν Ἡρακλέα πρὸς ἑαυτήν· τὴν δ' ἑτέραν κατεσκληκέναι, καὶ αὐμεῖν, καὶ σύντονον βλέπειν, καὶ λέγειν τοιαῦτα ἕτερα· ὑπισχνεῖσθαι γὰρ οὐδέν ἀνειμένον, οὐδὲ ἡδὺ, ἀλλ' ἰδρωῖτας μυρίους καὶ πανούς καὶ κινδύνους, διὰ πάσης ὑπείρου τε καὶ θαλάσσης ἄλλων δὲ τούτων εἶναι, Θεὸν γενέσθαι, ὡς δ' ἐκείνου λόγος· ἥπερ ὁ ^Β καὶ τελευτῶντα τὸν Ἡρακλέα ξυνέπεισθαι Καὶ σχεδὸν ἅπαντες, ὧν δὴ καὶ λόγος τις ἐστὶν ἐπισοαία, ἢ μικρὸν ἢ μείζον, εἰς δυναμὶν ἕκαστος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασιν, ἀρετῆς ἔπαινον διεξῆλθον, οἷς πειστέον καὶ πειρατέον ἐπὶ τοῦ βίου δεικνύναι

τους λόγους. Ὡς ὅ γε τὴν ἀκριβειά των παρὰ τὴν
ἄλλαν φιλοσοφίαν ἔργον β.βαιῶν,

Οἷος πέπνυται τοι δέ, σκίαι ἀίσσουσι

- Και μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτον παραπλήσιον εἶναι,
 α. ὥσπερ ἂν εἰ ζωγράφου θαυμαστόν τι οἷον κάλ-
 λος ἀνθρώπου μιμηταμένου, ὃ δὲ αὐτὸς εἰς
 τοιοῦτος ἐπὶ τῆς ἀληθείας, οἷον ἐπὶ τῶν πινακῶν
 ἐκεῖνος ἔδειξεν. Ἔπει τό γε λαμπρῶς μὲν ἐπαι-
 νᾶσαι τὴν ἀρετὴν εἰς το μέσον, καὶ μακροὺς ὑπὲρ
 αὐτῆς ἀποτείνειν λόγους, ἴδια δὲ το ἥδὲ πρό τῆς
 σωφροσύνης, καὶ τὸ πλεον ἔχειν πρό τοῦ δικαίου
 τιμᾶν, εἰσικέναι φαίνν ἂν ἐγώ γε τοῖς ἐπὶ σκηνῆς
 ὑποκρινομένοις τὰ δράματα· οἱ ὡς βασιλεῖς καὶ δυ-
 νασται πολλάκις εἰσ-ρχονται, οὔτε βασιλεῖς ὄντες,
 οὔτε δυνάσται, οὔδε μὲν οὔν, τυχοῖν, ἐλεύθεροι τὸ
 παράπαν. Ἔπειτα μουσικὸς μὲν οὐκ ἂν ἐκὼν δεξιαιτο
 D ἀνάρμοστον αὐτῇ τὴν λύραν εἶναι· καὶ χοροῦ χορυ-
 φχίος, μὴ ὅτι μάλιστα συνάδοντα τὸν χορὸν ἔχειν.
 Αὐτὸς δὲ τις ἕκαστος διαστασιάσει πρὸς ἑαυτὸν, καὶ
 οὐχὶ τοῖς λόγοις ὁμολογοῦντα τὸν βίον παρέζεται·
 ἀλλ' ἡ γλῶττα μὲν ὁμώμοχεν, ἡ δὲ φρεν ἀνώμο-
 τος, κατ' Εὐριπίδην ἐρεῖ· καὶ τὸ δοκεῖν ἀγαθὸς πρό
 τοῦ εἶναι διώζεται. Ἀλλ' οὗτός ἐστιν ὁ ἔσχατος τῆς
 ἀδικίας ὅρος, εἴ τι δεῖ Πλάτωνι πείθεσθαι, το δο-
 κεῖν δικαίον εἶναι, μὴ ὄντι. Τοὺς μὲν οὔν τῶν λό-
 γων, οἱ τὰς τῶν καλῶν ἔχουσιν ὑποθήκας, οὕτως
 ἀποδεχόμεθα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πράξεις σπουδαῖαι

Ε τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν ἡ μνήμη ἀκολουθία πρὸς ἡμᾶς διασωζονται, ἢ ποιητῶν ἢ συγγραφέων φυλαττομεναι λόγοις, μηδὲ τῆς ἐντεῦθεν ὠφελείας ἀπολειπόμενα. Οἷον, ἐλοιδορεῖ τὸν Περικλέα τῶν ἐξ ἀγορᾶς τις ἀνθρώπων· ὁ δὲ οὐ προσείχε· καὶ εἰς πᾶσαν· διήρκεσε τὴν ἡμέραν, ὁ μὲν ἀφειδῶς πλυνὼν αὐτὸν τοῖς δειύδεσιν ὁ δὲ οὐ μέλων αὐτῷ. Εἴτα, ἐσπέρας ἤδη καὶ σκότους ἀπαλλαττόμενον μόλις ὑπὸ φωτὶ παρέπεμψε Περικλῆς, ὥπως αὐτῷ μὴ διαβθαρεῖν τὸ πρὸς φιλοσοφίαν γυμνάσιον. Πάλιν τις Εὐκλείδῃ τῷ Μεγαρόθεν προξυνθεὶς θάνατον ἠπειλήσεν καὶ ἐπώμοσεν· ὁ δὲ ἀντίωμοσεν, ἢ μὴν θιεώσασθαι αὐτὸν, καὶ παύσειν χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν ἔχοντα. Ποσειδων

Λ ἄξιον τῶν τοιούτων τι παραδείγματων εἰσελθεῖν τὴν μνήμην, ἀνδρὸς ὑπὸ ὀργῆς ἤδη κατεχομένου, Ἐπὶ τραγωδίᾳ γὰρ οὐ πιστευτέον· ἀπλῶς λεγούσι, ἐπ' ἐχθροῦς θυμὸς ὀπλιζει χεῖρα· ἀλλὰ μαλιστα μὲν μηδὲ διανίστασθαι πρὸς θυμὸν τὸ παράπαν. Εἰ δὲ μὴ ῥαδίον τοῦτο, ἀλλ' ὥσπερ χαλινὸν αὐτῷ τὸν λογισμὸν ἐμβάλλοντας, μὴ ἔαν ἐκφέρεσθαι περριτέρω.

Ἐπαναγάγωμεν δὲ τὸν λόγον αὖθις πρὸς τὰ τῶν σπουδαίων πράξεων παραδείγματα. Ἐτυπτε τις τὸν Σωφρονίσκου Σωκράτην εἰς αὐτὸ τὸ πρόσωπον ἐμπεσὼν ἀφειδῶς· ὁ δὲ οὐκ ἀντήρεν, ἀλλὰ παρείχε τῷ Β παροινούντι τῆς ὀργῆς ἐμφορεῖσθαι, ὥστε ἐξοιδεῖν

ἤδη καὶ ὕπουλον αὐτῷ τὸ πρόσωπον ὑπὸ τῶν πλη-
 γῶν εἶναι. Ὡς δ' οὖν ἐπαύσατο τύπτων, ἄλλα μὲν
 εὐδεν ὁ Σωκράτης ποιῆσαι, ἐπιγράψαι δὲ τῷ μετώ-
 πῳ λέγεται, ὥτπερ ἀνδριάντι, τὸν θεμιουργόν, ὁ
 δεῖνα ἐποίει· καὶ τοσοῦτον ἀμύνασθαι. Ταῦτα
 σχεδὸν εἰς ταῦτόν τοις ἡμετέροις φέροντα πολλοῦ
 ἄξιον εἶναι μιμήσασθαι τοὺς τηλικούτους φημί.
 Τοῦτι μὲν γὰρ τὸ τοῦ Σωκράτους ἀδελφὸν ἐκείνῳ τῇ
 παραγγελματι, ὅτι τῷ τύπτοντι κατὰ τῆς σιαγονος
 καὶ τὴν ἐτέραν παρέχειν προσῆκε, τοσοῦτου δεῖν C
 ἀπαμύνασθαι. Τὸ δὲ τοῦ Περιχλέους ἢ τὸ Εὐκλεί-
 δου, τῷ, τοὺς διώκοντας ὑπομένειν, καὶ πρᾶως αὐ-
 τῶν τῆς ὀργῆς ἀνέχεσθαι· καὶ τῷ, τοῖς ἐχθροῖς
 εὐχεσθαι τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ μὴ ἐπαρᾶσθαι. Ὡς ὁ γε
 ἐν τούτοις προπαιδευθεὶς, οὐκ ἔτ' ἂν ἐκείνοις ὡς
 ἀδυνάτοις διαπιστήσειεν. Οὐκ ἂν παρέλθοιμι τὸ τοῦ
 Ἀλεξάνδρου, ὃς τὰς θυγατέρας Δαρείου αἰχμαλώ-
 τούς λαβὼν, θαυμαστόν τι οἶον τὸ κάλλος παρέχειν
 μαρτυρημένας, οὐδὲ προσιδεῖν ἠξίωσεν· αἰσχρὸν
 εἶναι κρίνων, τὸν ἄνδρα ἐλόντα, γυναικῶν ἡττη-
 θῆναι. Τοῦτ' ἂν εἰς ταῦτόν ἐκείνῳ φέρει, ὅτι ὁ D
 ἐμβλέψας πρὸς ἡδονὴν γυναικί, καὶ μὴ τῷ ἔργῳ
 τὴν μοιχείαν ἐπιτελέσῃ, ἀλλὰ τῷ γε τὴν ἐπιθυμίαν
 τῇ ψυχῇ παραδῆξασθαι, οὐκ ἀφίεται τοῦ ἐγκλήμα-
 τος. Τὸ δὲ τοῦ Κλεινίου, τῶν Πυθαγόρου γνωρίμων
 ἐνός, χαλεπὸν πιστεῦσαι ἀπὸ ταῦτοματος συμβῆναι
 τοῖς ἡμετέροις, ἀλλ' οὐχὶ μιμηταμένου σπουδῇ. Τί
 δὲ ἦν δ' ἐποίησεν ἐκεῖνος; Ἐξὸν δὲ ἔρχου τριῶν τα-

λάντων ζημίαν ἀποφυγεῖν, ὃ δὲ ἀπέτισε μᾶλλον
 ἢ ὥμωσε, καὶ ταῦτα εὐορκεῖν μέλλων· ἀκούσας,
 ἔμοι δοκεῖν, τοῦ προσταγματος, τὸν ὅρκον ἡμῖν απα-
 γορεύοντος. Ἄλλ', ὅπερ ἐξ ἀρ/ῆς ἔλεγον, πάλιν εἰς Ε
 ταύτην ἐπανίωμεν· οὐ πάντα ἐξῆς παραδεκτίον
 ἡμῖν, ἀλλ' ὅσα γράτσια. Καὶ γὰρ αἰσ/ρὸν τῶν μὲν
 σιτίων τὰ βλαβερά διωθεῖσθαι, τῶν δὲ μαθημάτων,
 ἃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν τρέφει, μηδένα λόγον εἶναι,
 ἀλλ' ὥσπερ ρειμάτρου παρσύροντας ἅπαν τὸ προσ-
 τυχὸν ἐμβάλλεσθαι. Καίτοι τίνα εἶναι λόγον, κυβερ-
 νήτην μὲν οὐκ εἰκῇ τοῖς πνεύμασιν ἐφίεσθαι, ἀλλὰ
 πρὸς ὁρμούς εὐδυνεῖν τὸ σκάφος· καὶ ταξότην κατὰ
 σκοποῦ βαλλεῖν· καὶ μὲν δὴ καὶ χαλκευτικὸν τίνα
 ἢ τεκτονικὸν ὄντα τοῦ κατὰ τὴν τέ/νην ἐφίεσθαι
 τέλους· ἡμᾶς δὲ καὶ τῶν τοιούτων δημιουργῶν ἀπο-
 λείπεσθαι, πρὸς γε τὸ συνορᾶν δύνασθαι τὰ ἡμέ-
 τερα; Οὐ γὰρ δὴ τῶν μὲν χειρωνακτῶν ἐστὶ ^ο τι
 180 ^Λ πέρας τῆς ἐργασίας, τοῦ δὲ ἀνθρωπίνου βίου σκο-
 πὸς οὐκ ἐστὶ, πρὸς δὲ ἀφροῶντα πάντα ποιεῖν καὶ λέ-
 γειν /ρῇ τὸν γε μὴ ταῖς ἀλόγοις παντάπασι προσει-
 κέναι μέλλοντα, **¶** οὕτως ἂν εἴημεν ἀτε/νῶς κατὰ
 τῶν πλοίων τὰ ἀνεριμάτιστα, οὐδενὸς ἡμῖν νοῦ ἐπὶ
 τῶν τῆς φυγῆς οἰάκων καθεζομένου, εἰκῇ κατὰ τὸν
 βίον ἀνω καὶ κάτω περιφερόμενοι· ἀλλ' ὥσπερ ἐν
 τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν, εἰ δὲ βούλει, τῆς μουσικῆς,
 ἐκείνων εἰς τῶν ἀγώνων αἰ μελέται, ὥνπερ οἱ ^ο στέ-
 φανοι πρόκεινται, καὶ οὐδεὶς γε πάλιν ἀσκῶν ἢ
 παγκράτιον, εἴτα κιθαρίζειν ἢ αὐλεῖν μελετᾷ. Οὐκ-

ουν ὁ Πολυδάμας γε, ἀλλ' ἐκεῖνος πρὸ τοῦ ἀγῶνος
 B τοῦ Ὀλυμπιάσι τὰ ἄρματα ἴσταν τρίποντα, καὶ διὰ
 τούτων τὴν ἰσλὺν ἐκράτυνε. Καὶ ὁ γε Μίλων ἀπὸ
 τῆς ἀλελειμμένης ἀσπίδος οὐκ ἐξωθέτο, ἀλλ' ἀν-
 τει/εν ὠθουμένης οὐ/ ἤττον, ἥ οἱ ἀνδριαντες οἱ τῷ
 μολυβδῷ συνδεδεμένοι. Καὶ ἀπαξ ἀπλῶς αἱ μελέται
 αὐτοῖς παρασκευαὶ τῶν ἀθλῶν ἦσαν. Ἐὶ δὲ τὰ Μαρ-
 σίου ἢ τὰ Ὀλύμπου τῶν Φρυγῶν περιειργάζοντο
 κρούματα, καταλιπόντες τὴν κόνην καὶ τὰ γυμνάσια,
 τυχὺ γ' ἂν στεφάνων ἢ δοῦλης ἔτυχον, ἢ διέφυγον
 τὸ μὲν κατεγέλαστοι εἶναι κατὰ τὸ σῶμα; Ἀλλ' οὐ
 μέντοι οὐδὲ ὁ Τιμόθεος τὴν μελωδίαν ἀφείς, ἐν
 ταῖς πηλαίστραις διῆγεν. Οὐ γάρ ἂν τοσοῦτον ὑπῆρ-
 C ξεν αὐτῷ διενεγκεῖν ἀπάντων τῇ μουσικῇ, ὅ γε το-
 σοῦτον περιῖν τῆς τέχνης, ὥστε καὶ θυμὸν ἐγείρειν
 διὰ τῆς συντόνου καὶ αὐστηρᾶς ἁρμονίας, καὶ μέν-
 τοι καὶ χαλᾶν καὶ μαλαττεῖν πάλιν διὰ τῆς ἀνει-
 μενης, ὅποτε βούλοιο. Γαύτη τοι καὶ Ἀλεξανδρῷ
 ποτὲ τὸ Φρύγιον ἐπαυλῆσαντα, ἐξαναστῆσαι αὐτὸν
 ἐπὶ τὰ ὄπλα λέγεται μεταξὺ δειπνοῦντα, καὶ ἐπα-
 ναγαγεῖν πάλιν πρὸς τοὺς συμπότας, τὴν ἁρμονίαν
 χαλᾶσαντα. Τόσαύτην ἰσλὺν ἐν τε μουσικῇ καὶ τοῖς
 γυμνικοῖς ἀγῶσι πρὸς τὴν τοῦ τέλους κτῆσιν ἢ με-
 λέτη παρέχεται.

Ἐπεὶ δὲ στεφάνων καὶ ἀθλητῶν ἐμνήσθην, ἐκεῖ-
 νοι μυρία παθόντες ἐπὶ μυρίοις, καὶ πολλὰ/όθεν
 τὴν βύμην ἑαυτοῖς συναυξήσαντες, πολλὰ μὲν γυ-

μναστικοῖς ἐνιδρώσαντες πόνοις, πολλὰς δὲ πλὴγὰς D
 ἐν παιδοτρύβου λαβόντες, διαίταν δὲ οὐ τὴν ἡδίστην,
 ἀλλὰ τὴν παρὰ τῶν γυμναστῶν αἰρούμενοι, καὶ
 τᾶλλα, ἵνα μὴ διατρίβω λέγων, οὕτω διάγοντες,
 ὥς τὸν πρὸ τῆς ἀγωνίας βίον μελέτην εἶναι τῆς
 ἀγωνίας, τηνικαῦτα ἀποδύονται πρὸς τὸ στάδιον,
 καὶ πάντα πονοῦσι καὶ κινδυνεύουσιν, ὥστε κοτί-
 νου λαβεῖν στέφανον, ἢ σελίνου, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν
 τοιοῦτων, καὶ νικῶντες ἀναβρῆναι παρὰ τοῦ χή-
 ρυκος. Ἡμῖν δὲ, οἷς ἄλλα τοῦ βίου πρόκειται οὕτω
 θαυμαστά πλήθει τε καὶ μεγέθει, ὥστε ἀδύνατα
 εἶναι ῥηθῆναι λόγω, ἐπ' αὐτῷ καθευδουσι, καὶ
 κατὰ πολλὴν διαίτωμένους ἄδειαν, τῇ ἑτέρᾳ λαβεῖν E
 τῶν χειρῶν ὑπάρξει; Πολλοῦ μὲντ' ἀν' ἀξίον ἦν ἡ βρα-
 θυμία τῷ βίῳ, καὶ ὅ γε Σαρδανάπαλος τὰ πρῶτα
 πάντων εἰς εὐδαιμονίαν ἐρερετο, ἢ καὶ ὁ Μαργί-
 της, εἰ βούλει, ὃν οὔτ' ἀροτῆρα, οὔτε σκαπτῆρα,
 οὔτε ἄλλο τι τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιτηδεύων εἶναι
 Ὅμηρος ἔφησεν, εἰ δὴ Ὅμηρου ταῦτα. Ἀλλὰ μὴ
 ἀληθὲς μᾶλλον ὁ τοῦ Πιττακοῦ λόγος, ὃς ὡς χαλεπον 181
 ἔφησεν ἐσθλὸν εἶμεναι; Διὰ πολλῶν γὰρ ὃν τῷ ὄν- A
 τι πόνων διεξελέσθῃσι μολὶς ἂν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων
 τυχεῖν ἡμῖν περιγένοιτο, ὣν ἐν τοῖς ἀντιλόγοις οὐ-
 δὲν εἶναι παράδειγμα τῶν ἀνθρωπίνων ἐλέγχμεν. Οὐ
 δὴ οὖν βραθυμητέον ἡμῖν, οὐδὲ τῆς ἐν βραχεὶ βρα-
 στῶνης μεγάλῃς ἐλπίδας ἀνταλλακτέον, εἴπερ μὴ
 μέλλοιμεν ὀνειδῇ τε ἔξιν καὶ τιμωρίας ὑφείξιν, οὐ

τι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐνθάδε (καίτοι καὶ τοῦτο οὐ
 μικρὸν τῷ γε νοῦν ἔχοντι), ἀλλ' ἐν τοῖς, εἴτε ὑπὸ
 γῆν, εἴτε καὶ ὅπου ὁ ἅ τοῦ παντὸς ὄντα τυγχάνει,
 ὁ δικαιοτερίοις. Ὡς τῷ μὲν ἀκασίῳ τοῦ προσήκον-
 τος ἀμαρτάνοντι καὶ συγγνώμη τις ἴσως παρὰ τοῦ
 Θεοῦ γένοιτο· τῷ δὲ ἐξεπιτηδὲς τὰ χεῖρω προελο-
 μένω οὐδεμία παραίτησις τὸ μὴ οὐ/ὶ πολλαπλασίω ¹¹
 τὴν κόλασιν ὑποσχεῖν. Τί οὖν ποιῶμεν, φησὶ τίς ἄν.
 Τί ἄλλο γε, ἢ τῆς ἡμῶν ἐπιμύλειαν εἶναι, πᾶσαν
 σχολὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἄγοντας,

Οὐ δὲ οὖν τῷ σώματι δουλευτέον, ὅτι μὴ πᾶσα
 ἀνάγκη ἀλλὰ τῇ ψυχῇ τὰ βέλτιστα ποριστέον,
 ὥσπερ ἐκ δεσμοτηρίου, τῆς πρὸς τὰ τοῦ σώματος
 πάθη κοινωνίας αὐτὴν διὰ φιλοσοφίας λύοντας, ἅμα
 δὲ καὶ τὸ σῶμα τῶν παθῶν κρείττον ἀπεργαζομέ-
 νους. Γαστρί μὲν γε τὰ ἀναγκαῖα ὑπηρετοῦντας,
 οὐχὶ τὰ ἥδιστα προσῆκεν, ὥς οἱ γε τραπεζοποιούς
 τινὰς καὶ μαγείρους περινοοῦντας, καὶ πᾶσαν διε-
 ρευνώμενοι γῆν τε καὶ θάλασσαν, οἷόν τινα χαλεπῶ
 δεσπότη φόρους ἀπάγοντες, ἐλεεινοὶ τῆς ἀσχολίας,
 τῶν ἐν ἡδονῇ κολαζομένων οὐδὲν πάσχοντες ἀνεκτό-
 τερον, ἀτεχνῶς εἰς πῦρ ξαίνοντες, καὶ κοσκίνῳ φέ-
 ροντες ὕδωρ, καὶ εἰς τετρημένον ἀντλοῦντες πύλον,
 οὐδὲν πέρας τῶν πόνων ἔχοντες. Κουρας δὲ καὶ ἀμ-
 περόνας ἐξω τῶν ἀναγκαίων περιεργάζεσθαι, ἢ δυσ-
 τυχούτων ἐστὶ, κατὰ τὸν Διογένηος λόγον, ἢ ἀδι-

κούντων. Ὅστε καλλωπιστὴν εἶναι καὶ ὀνομάζε-
σθαι, ὁμοίως αἰσχρον ἡγεῖσθαι φημί δεῖν τοὺς τοιού-
τους, ὥς τὸ ἐταιρεῖν ἢ ἄλλοις γάμοις ἐπιβου-
λεύειν. Τί γὰρ ἂν διαφέροι τῷ τε νῦν ἔχοντι, ζυ-
D στίδ' ἀναβεβλῆσθαι, ἢ τι τῶν ψυχῶν ἱμάτιον φερεῖν,
ἕως ἂν μὴδὲν ἐνδέξῃ τοῦ πρὸς χεῖμωνά τε εἶναι
καὶ θάλασσαν ἀλεξίτηριον. Καὶ τὰλλα δὴ τὸν αὐτὸν
τρόπον μὴ περιττοτερον τῆς /ρείας κατεσκευάσθαι,
μὴδὲ περιέτειν τὸ σῶμα πλέον, ἢ ὡς ἄμεινον τῇ
ψυχῇ. Οὐ γάρ οὐκ ὄνειδος ἀνδρὶ, τῷ γε ὡς ἀλη-
θῶς τῆς προσηγορίας ταύτης ἀξίῳ, καλλωπιστὴν
καὶ φιλοσώματον εἶναι, ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν παθῶν
ἀγεννῶς διακείσθαι. Τὸ γὰρ τὴν πᾶσαν σπουδὴν
εἰσφέρεισθαι, ὅπως ὡς κάλλιστα αὐτῷ τὸ σῶμα
ἔξοι, οὐ διαγινώσκοντάς ἐστιν ἑαυτὸν, οὐδὲ συνιέν-
τος τοῦ σοφοῦ παραγγέλματος ὅτι οὐ το δριῦμενον
E ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τινος δεῖται περιττοτέρας
σοφίας, δι' ἧς ἕκαστος ἡμῶν ὅστις ποτε ἐστίν,
ἑαυτὸν ἐπιγινώσκειται. Τοῦτο δὲ μὴ καθυγραμένους τὸν
νοῦν ἀδυνατώτερον, ἢ /χεμῶντι πρὸς τὸν ἥλιον ἀνα-
βλέψαι. Καθαρσις δὲ ψυχῆς, ὡς ἀθρώως τε εἰπεῖν καὶ
ὑμῖν ἱκανῶς, τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡδονὰς ἀτι-
μάζειν· μὴ ὀφθαλμοῦς ἐστιᾶν ταῖς ἀτόποις τῶν
θαυματοποιῶν ἐπιδειξέσιν, ἢ ποιμάτων θέαις ἡδονῆς
κέντρον ἐναφιέντων, μὴ διὰ τῶν ὧτων διεφθαρμέ-
νην μελωδίαν τῶν ψυχῶν καταχεῖν. Ἀνελευθερίας
γὰρ δὴ καὶ ταπεινότητος ἔκγονα πάθη ἐκ τοῦ τοιού-
τουδε τῆς μουσικῆς εἵδους ἐγγίνεσθαι πέφυκεν. Ἀλλὰ

τὴν ἑτέραν μεταδιδωκτέον εἶναι, τὴν ἀμείνω τε καὶ
εἰς ἄμεινον φέρουσαν, ἥ καὶ Δαδιδὸ γρώμενος, ἐ-
ποιτήης τῶν ἱερῶν Ἀσκληπιάδων, ἐκ τῆς μανίας, ὡς
φασί, τοῖ βασιλεῖα καθίστη. Λέγεται δὲ καὶ Πυθα-
γοραν, κωμασταῖς περιτυλόντα μεθυσσι, κελεύσαι
τον αὐλητὴν τον τοῦ κώμου καταρ/οντα, μεταβι-
λόντα τὴν ἁρμονίαν, ἐπαυλῆσαι σφισι τὸ Δωριον·
τούς δε οὕτως ἀναφρονῆσαι ὑπὸ τοῦ μέλους, ὥστε B
τούς στεφανούς ριψάντας, αἰσχυνομένους ἐπανέλθειν.
Ἱεροὶ δὲ πρὸς αὐλον κορυβαντιῶσι καὶ ἐκθα-
λέονται. Τοσοῦτον ἐστὶ τὸ διαφορον ὑγιούς ἢ μο-
ρ/ηρᾶς μελωδίας ἀναπλησθῆναι. Ὡστε τῆς νῦν δι-
κροτουσης ταύτης ἔστον ὑμῖν μεθεκτεον, ἢ οὐτινοσ-
σῶν τῶν αἰσιστικῶν. Ἀταρξος γε μὴν παντοδαπούς
ἐχθρὰν ὀτρύνει φέροντας τῷ ἅερὶ καταμιγνύουσι, ἣ
μορ/ας ἑαυτοὺς αναρ/ωιννουσθαι, καὶ ἀπαγορευεῖν
αἰσχυνομαι. Τί δ' ἂν τις εἴποι περὶ τοῦ μὴ χρῆναι
τας ἐν ἀρεῇ καὶ γεύσει διωκεῖν ἡδονάς, ἢ ὅτι κατα-
ναγκαζουσιν αὗται τοὺς περὶ τὴν ἑαυτῶν ὕγραν C
ἐσολακότας, ὥσπερ τὰ θρέμματα, πρὸς τὴν γα-
στερα καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν συννενευχότας ζῆν, Ἐνὶ δὲ
λογῳ, παντός ὑπεροπτεύον τοῦ σώματος τῇ μὴ ὡς
ἐν βορβορῳ ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ κατορωρύχθαι μέλ-
λonti, ἢ τοσοῦτον ἀνθεκτέον αὐτοῦ, ὅσον, φησι
Πλάτων, ὑπηρεσίαν φιλοσοφία κτωμένου, εἰκότα
ποῦ λέγων τῷ Παύλῳ, ὃς παραινεῖ μηδεμίαν ροῆναι
τοῦ σώματος πρόνοιαν ἔχειν εἰς ἐπιθυμιῶν ἀφορμήν.
Ἥ τι διαφέρουσιν οἱ τοῦ μεν σώματος ὡς ἂν καλ

λιστα ἔχοι, φροντίζουσι, τὴν δὲ χρησομένην αὐτῷ
 ψυχὴν ὡς οὐδενὸς ἀξίαν περιορῶσι, τῶν περὶ τὰ
 ὄργανα σπουδαζόντων, τῆς δὲ δι' αὐτῶν ἐνεργού- D
 σης τέχνης καταμελουντιών; Πᾶν μὲν οὖν τούναν-
 τίον κολλάειν αὐτὸ καὶ κατέχειν, ὡσπερ θηρίου τὰς
 ὀρμὰς, προσῆκε, καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ θορυβούς ἐγγι-
 νομένους τῇ ψυ/ῇ οἶανει μάστιγι τῷ λογισμῷ καθι-
 κλουμένους κοιμίζειν, ἀλλὰ μὴ παντὰ χαλινὸν ἡδο-
 νῆς ἀνέντας περιορᾶν τὸν νοῦν, ὡσπερ ἡνίοχον, ὑπὸ
 δυστηνίων ἵππων ἰβρεῖ περομένων παρασυρομένην
 ἄγεσθαι· καὶ τοῦ Πυθαγόρου μεμνησθαι, ὅς τῶν
 σπουδῶν τινὰ καταλαβὼν γυμνασίοις τε καὶ σιτίσις
 ἑαυτὸν εὖ μάλα κατασαρχοῦντα, οὕτως ἔφη· οὐ
 παύσει χαλεπωτέρον σεαυτῷ κατασκευάζων τὸ δε-
 F. σμωτεριον; Διο δὲ καὶ Πλάτωνά φασι τὴν ἐκ σώ-
 ματος βλάβην, προειδόμενον, τὸ νοσῶδες χωρίον τῆς
 Ἀττικῆς τὴν Ἀλαόγημιαν καταλαβεῖν ἐξεπίτηδες,
 ἵνα τὴν ἄγαν εὐπαθειαν τοῦ σώματος οἷον ἀμπέλου
 τὴν εἰς τὰ περιττὰ φορὰν περικοπτοί. Ἐγὼ δ. καὶ
 σφαλερὰν εἶναι τὴν ἐπ' ἄχρον εὐεξίαν ἰατρῶν
 ἔχουσα.

Ὅτε τοίνυν ἡ ἄγαν αὕτη τοῦ σώματος ἐπιμέλεια
 αὐτῷ τε ἀλυσιτελής τῷ σώματι, καὶ πρὸς τὴν ψυ-
 χὴν ἐμπροδίων ἐστι· τό γε ὑποπεπτωκέναι τούτῳ
 καὶ θεραπεύειν, μανία σαφές. Ἀλλὰ μὴν εἰ τούτου
 183 γε ὑπερορᾶν ἐμελετήσαιμεν, σχολῇ γ' ἄλλο τι τῶν
 A ἀνθρωπίνων θαυμάσαιμεν. Τι γὰρ ἐτι χρυσόμεθα

πλούτῳ, τὰς διὰ τοῦ σωματος ἡδονὰς ἀτιμάζοντες ;
 Ἐγὼ μὲν οὐκ ὀρώ, πλὴν εἰ μὴ, κατὰ τοὺς ἐν τοῖς
 μύθοις ὁρακόντας, ἡδονὴν τινα φέροι θρασυροῖς κα-
 τρωρυγμένοις ἐπαγρυπτεῖν. Ὁ γὰρ μὲν ἐλευθερίως
 πρὸς τὰ τοιαῦτα διακείσθαι πεπαθὲν μένος, πολὺ οὖν
 ἂν θεοὶ ταπεινὸν τι καὶ αἰσχρὸν ἔργῳ ἢ λόγῳ ποτὲ
 προσέλθῃ. Τὸ γὰρ τῆς γρῆς περιττότερον, καὶ
 Ἀλκυονίδῃ ἢ ψῆγμα, καὶ τῶν μυρμύκων ἔργον τῶν
 χρυσοφόρων, τοσούτῳ πλέον ἀτιμάσει, ὅσῳ περ ἂν
 ἦττον προσδίδεται· αὐτὴν δὲ ὀλίγου τὴν γρεῖαν τοῖς
 τῆς φύσεως ἀναγκαίαις, ἀλλ' οὐ ταις ἡδοναῖς ὀρει-
 B ται. Ἴσως οἱ γὰρ τῶν ἀναγκαίων ὀρων ἔξω γενομένοι,
 παρὰ πλῆρσιν τοῖς κατὰ τοῦ πρανοῦς φερομένοις
 πρὸς οὐδὲν στασιμοὶ ἔχοντες ἀπαρτίζονται, οὐδ' αὖ τοῦ τῆς
 εἰς τὸ προσωφωρᾶς ἴστανται· ἀλλ' ὅσῳ περ ἂν
 πλειῶν προσπεριβάλλονται, τοῦ ἴσου δέονται ἢ καὶ
 πλείονος πρὸς τὴν τῆς ἐπιθυμίας ἐκπληρωσιν, κατὰ
 τὸν Ἐξηχεστίδου Σόλωνα, ὅς φησι·

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κείται.

Τῷ δὲ Θεόγνιδι πρὸς ταῦτα διδασκάλῳ χρησιέον,
 λέγοντι·

Οὐκ ἔραμαι πλουτεῖν, οὐτ' εὐχομαι, ἀλλὰ μοι εἴη C
 Ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων, μηδὲν ἔχοντι κακόν.

Ἐγὼ δὲ καὶ Διογένους ἄγαμαι τὴν πάντων ὁμοῦ
 τῶν ἀνθρωπίνων ὑπεροψίαν, ὅς γε καὶ βασιλέως
 τοῦ μεγάλου ἑαυτὸν ἀπέφηνε πλουσιώτερον, τῷ
 ἐλαττόνῳ, ἢ ἐκεῖνος, κατὰ τὸν βίον προσδεῖσθαι.
 Ἡμῖν δὲ ἄρα εἰ μὴ τὰ Πυθίου τοῦ Μυσοῦ προσεῖη
 τάλαντα, καὶ πλείθρα γῆς τόσα καὶ τόσα, καὶ βο-
 σκημάτων ἑσμοὶ πλείους ἢ ἀριθμῆσαι, οὐδὲν ἐξαρ-
 χέσει. Ἄλλ', οἶμαι, προσήκει ἀπόντα τε μὴ ποθεῖν
 τὸν πλοῦτον, καὶ παρόντος, μὴ τῷ κεκτῆσθαι
 μᾶλλον φρονεῖν, ἢ τῷ εἰδέναι αὐτὸν διατίθεσθαι. D
 Τὸ γὰρ τοῦ Σωκράτους εὖ ἔχει· ὅς μέγα φρονοῦν-
 τος πλουσίου ἀνδρὸς ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, οὐ πρότερον
 αὐτὸν θαυμάσειν ἔφη, πρὶν ἂν καὶ ὅτι κεχρῆσθαι
 τούτοις ἐπίσταται πειραθῆναι. Ἡ Φειδίας μὲν καὶ
 Πολύκλειτος, εἰ τῷ χρυσίῳ μέγα ἐφρόνουν καὶ τῷ
 ἐλέφанти, ὧν δὲ μὲν Ἡλείοις τὸν Δία, ὁ δὲ τὴν
 Ἥραν Ἀργείοις ἐποίησάτην, καταγελάστω ἂν ἦσθην
 ἄλλοτρίῳ πλούτῳ καλλωπιζόμενοι, ἀφέντες τὴν
 τέχνην, ὑπ' ἧς καὶ ὁ χρυσὸς ὑδαίων καὶ τιμιώτερος
 ἀπεδείχθη· ἡμεῖς δὲ τὴν ἀνθρωπείαν ἀρετὴν οὐκ
 ἐξαρκεῖν ἑαυτῇ πρὸς κόσμον ὑπολαμβάνοντες,
 ἐλάττονος αἰσχύνης ἄζια ποιεῖν οἴομεθα; Ἀλλὰ ὅτ- E
 τα πλούτου μὲν ὑπεροψόμεθα, καὶ τὰς διὰ τῶν
 αἰσθήσεων ἡδονὰς ἀτιμάσομεν, κολακείας δὲ καὶ
 θωπείας διωξόμεθα, καὶ τῆς Ἀρχιλοχοῦ ἀλώπεκος
 τὸ κερδαλέον τε καὶ ποικίλον ζηλώσομεν; Ἄλλ' οὐκ
 ἔστιν ὁ μᾶλλον φευκτέον τῷ σωφρονοῦντι, τοῦ πρὸς
 δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα προσκο-

πείν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ
 βίου, ὥστε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, καὶ
 ἀδοξεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ὁέη, μηδὲν
 αἰρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. Ἡ ¹⁸⁴
 τὸν μὴ οὕτως ἔχοντα τί τοῦ Αἰγυπτίου σοφιστοῦ ^Α
 φήσομεν ἀπολείπειν, ὃς φυτὸν ἐν ἡμετέρῳ καὶ ἱερῷ,
 ὁπότε βούλοιτο, καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ πάντα χρή-
 ματα; Εἰπερ δὴ καὶ αὐτὸς νῦν μὲν τὸ δίκαιον ἐπαι-
 νέσεται παρὰ τοῖς τοῦτο τιμῶσι· νῦν δὲ τοὺς ἐναν-
 τιστοὺς ἀρῆσαι λόγους, ὅταν τὴν ἀδικίαν εὐδοκίμουσαν
 αἰσθῇται, ὅπερ οἷός τις ἐστὶ κοινῶν. Καὶ ὥσπερ
 φασὶ τὸν πολὺποδα τὴν χροῶν πρὸς τὴν ὑποκειμέ-
 νην γῆν, οὕτως αὐτὸς τὴν διάνοιαν πρὸς τὰς τῶν
 συνόντων γνώμης μεταβαλεῖται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν
 που καὶ τοῖς ἡμετέροις λόγοις τελειότερον μαθη-
 B σόμεθα· ὅσον δὲ σκιαγραφίαν τινὰ τῆς ἀρετῆς, τό-
 γε νῦν εἶναι, ἐκ τῶν ἐξωθεν παιδευμάτων περι-
 γραψόμεθα. Τοῖς γὰρ ἐπιμελῶς ἐξ ἑκάστου τὴν
 ὁρέλειαν ἀθροίζουσιν, ὥσπερ τοῖς μεγάλοις ταῖν
 ποταμῶν, πολλάκι γίνεσθαι πύλας αἱ προσθῆ-
 και πεφύκασιν. Το γὰρ καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ
 κατατίθεσθαι, οὐ μᾶλλον εἰς ἀργυρίου προσθήκην,
 ἢ καὶ εἰς ἡντιναοῦν ἐπιστήμην ὀρθῶς ἡγεῖσθαι
 ἔχειν τῷ ποιητῇ προσῆκεν. Ὁ μὲν οὖν Βίας, τῷ
 υἱεὶ πρὸς Αἰγυπτίους ἀπαίροντι, καὶ πυνθαγομένῳ
 τί ἂν ποιῶν αὐτῷ μάλιστα κεχαρισμένα πράττει,
 C ἐφόδιον, ἔφη, πρὸς γῆρας κτησαμένος τὴν ἀρετὴν
 δὴ τὸ ἐφόδιον λέγων, μικροῖς ὅροις αὐτὴν περι-

γράφων, ὅς γε ἀνθρωπίνῳ βίῳ τὴν ἀπ' αὐτῆς
 ὠφέλειαν ὠρίζετο. Ἐγὼ δὲ καὶ τὸ Τιθωνοῦ τις γῆ-
 ρας, καὶ τὸ Ἀργανθωνίου λέγει, καὶ τὸ τοῦ μακρο-
 βιωτάτου παρ' ἡμῖν Μαθουσαλα, ὅς χίλια ἔτη,
 τριάκοντα δεόντων, βιῶναι λέγεται· καὶ σύμπαντα
 τὸν ἀφ' οὗ γεγονόσιν ἄνθρωποι χρόνον ἀναμετρῶ,
 ὡς ἐπὶ παίδων ὀλιγοῦς γελάσωμαι, εἰς τὸν μακρὸν
 ἀποσκοπῶν καὶ ἀγῆρω αἰῶνα, οὗ πέρας οὐδὲν ἐστι
 τῇ ἐπινοίᾳ λαθεῖν, οὐ μᾶλλον γε, ἢ τελευτὴν ὑπο-
 D θέσθαι τῆς ἀθανάτου ψυχῆς. Πρὸς δυνεπερ κτᾶσθαι
 παραινέσαιμ' ἂν τὰ ἐφόδια, παντὰ λίθον, κατὰ τὴν
 παροιμίαν, κινουντας, ὅθεν ἂν μέλλῃ τις ὑμῖν ἐπ'
 αὐτὸν ὠφέλεια γενήσεσθαι. Μηδ' ὅτι χαλεπὰ ταῦτα
 καὶ πόνου δεόμενα, διὰ τοῦτ' ἀποκνήσωμεν· ἀλλ'
 ἀναμνησθέντας τοῦ παραινέσαντος, ὅτι δέοι βίον
 μὲν ἄριστον αὐτὸν ἕκαστον προαιρεῖσθαι, ἥδὲν δὲ
 προσδοκᾶν τῇ συνηθείᾳ γενήσεσθαι, ἐγχειρεῖν τοῖς
 βελτίστοις. Αἰσχρὸν γάρ τὸν παρόντα καιρὸν προ-
 εμένους, ὕστερον ποτ' ἀνακαλεῖσθαι τὸ παρελθόν,
 ὅτε οὐδὲν ἐστὶ πλέον ἀνιωμένοις. Ἐγὼ μὲν οὖν
 E ἃ κρατίστα εἶναι κρίνω, τὰ μὲν νῦν εἴρηκα, τὰ δὲ
 παρὰ πάντα τὸν βίον ὑμῖν συμβουλευέσθαι· ὑμεῖς δὲ,
 τριῶν ἀρβύσστημάτων ὄντων, μὴ τῷ ἀνιάτῳ προσ-
 τοιχέειν δοξήτε, μηδὲ τὴν τῆς γνώμης νόσον παρα-
 πλησίαν τῇ τῶν εἰς τὰ σώματα δυστυχισάντων
 δεῖξητε. Οἱ μὲν γὰρ τὰ μικρὰ τῶν παθῶν λαχόν-
 τες, αὐτοὶ παρα τοὺς ἰατροὺς ἔρχονται· οἱ δὲ ὅτε

μειζόνων καταληφθέντες ἀρρώστημάτων, ἐφ' ἑαυ-¹⁸⁵
 τούς κάλοῦσι τοὺς θεραπεύοντας· οἱ δὲ εἰς ἀνή-^A
 κεστον παντελῶς μελανχολίας παρενεχθέντες, οὐδὲ
 προσιόντας προσίενται. Ὁ μὴ πάθῃτε νῦν ὑμεῖς,
 τοὺς ὀρθῶς ἔχοντας τῶν λογισμῶν ἀποφεύγοντες.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ'

Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Μάμαντα.

Οὐκ ἄγνοῦ τὸ μέγεθος τῶν ὑπὸ τῆς πανηγύρεως
 ἐγκωμίων· ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο ἐπίσταμαι, οὕτω καὶ
 τῆς ἀσθενείας τῆς ἑαυτοῦ ἐπαισθάνομαι. Ἡ μὲν
 γὰρ ὑπόθεσις ἀπαιτεῖ ἄξιόν τι ῥηθῆναι τῶν συνελ-
 θόντων, καὶ τῆς ἐλπίδος ἧς ἔχουσιν ἐφ' ἡμῖν, καὶ
 τῆς ὑποθέσεως. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τῇ μεγίστῃ τῶν
 μαρτύρων ἄγομεν τὴν μνήμην σήμερον, ὀρθὴ πᾶσα
 διανοία καὶ ἐμπάρασκευος ἀκοή, εἰπεῖν τι ἄξιον τοῦ
 μάρτυρος προσδοκῶσα, καὶ πόθῳ τῷ περὶ αὐτὸν
 τὴν ἐκκλησίαν ἐπαγεῖ. Καὶ γὰρ εὐγνώμονες παῖδες
 μεγάλα ἀπαιτοῦσι τὰ τῶν πατέρων ἐγκώμια, καὶ
 οὐκ ἂν καταδεῖξιντο ἐν μικρότητι τοῦ λέγοντος κιν-
 δυνεύειν τῶν ἐγκωμιαζομένων τὸ μέγεθος. Ὡστε
 ὅσω μείζων ἡ προθυμία, τοσούτῳ μέγας ὁ κίνδυνος.
 Τί οὖν ποιήσωμεν; Πῶς δὲ καὶ τὰς ὑμετέρας ἐπι-
 θυμίας ἀποπατρώσωμεν, καὶ αὐτοὶ μὴ ἀπέθωκεν

ἄσυντελείς τῶν παρόντων, Παρακαλέσοιμεν ἐκάστην
 ψυχήν, ἃ ἔρουσα ᾤθην ἐν τῇ μνήμῃ, ταῦτα ἀν-
 καινίσασθαι τῇ διανοῇ, οἰκοῦν ἐπιστιςαμένην,
 τοῖς οἰκείοις ἐρωταῖς ἐκτὴν ἐξουσίαν αὐτῆς,
 Μνήσθητε μοι τοῦ μαρτυροῦντος δι' ὁνείρων χυτοῦ
 ἀπηλάσσετε· ὅσοι περιτρυφόντες τῇ τόποι τούτῳ,
 ἐσχηκεσαν αὐτὸν συνεργὸν εἰς πρῶτον ὁσίοις,
 ὁνοματι κληθεῖς, ἐπὶ τῶν ἔργων παρεστη· ὅσους
 ὁδοιπόρους ἐπανήγαγεν· ὅσους ἐξ ἀβρώστικας ἀνέ-
 D στησεν· ὅσοις παῖδας ἀπέδωκεν ἡδὴ τετελευτηκό-
 τας· ὅσοις προθεσμίαις βίου μακροτέρως ἐποίησεν.
 Πάντα μοι συναγαγόντες, ἐγκώμιον ἐκ κοινοῦ ἐρά-
 νου πονήσατε. Ἀλλήλοις διαδοτε, ἃ οἶδεν ἕκαστος,
 τῇ μὴ εἰδότε· ἃ μὴ οἶδεν, λαμβανέτω παρὰ τοῦ
 εἰδότες, καὶ οὕτως ἐκ συνεισφορᾶς ἀλλήλους συνε-
 στιάσαντες, ἡμῶν τῇ ἀσθενείᾳ σύγγνωτε.

Ταῦτα γὰρ ἐγκώμια μάρτυρος, ὁ πλοῦτος τῶν
 πνευματικῶν χαρισμάτων. Οὐ γὰρ ἔχομεν αὐτὸν
 κατὰ τὸν νόμον τῶν ἐξωθέν ἐγκωμίων ἀποσεμνύνειν·
 οὐκ ἔχομεν λέγειν πατερας καὶ προγόνους περιφα-
 E νεῖς. Αἰσχρὸν γὰρ ἄλλοτρίοις κοσμοῖς κοσμεῖσθαι
 τὸν τῇ οἰκείᾳ ἀρετῇ διαφανῇ. Συνηθείας γὰρ νόμοις
 τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς ἐγκωμίοις παραλαμβάνουσιν.
 Ἐπεὶ ὃ γε τῆς ἀληθείας, ἴδια ἐκάστου ἀπαιτεῖ τὰ
 ἐγκώμια. Οὔτε γὰρ ἵππον ταχὺν ποιεῖ ἢ τοῦ πατρὸς
 περὶ τὸν δρόμον εὐμοιρία, οὔτε κυνὸς ἐγκώμιον τὸ ἐκ
 ταχυτάτων φῶναι. Ἀλλ' ὥσπερ ἄλλων ζώων ἡ ἀρε-

τῇ ἐν αὐτῷ θεωρεῖται ἐκάστῳ, οὕτω καὶ ἀνδρὸς ἴδιος
ἐπαινος, ὃ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ κατορθωμάτων
μαρτυρούμενος. Τί πρὸς τὸν παῖδα ἢ τοῦ πατρὸς πε-
ριφάνεια, Οὕτως οὐκ ἔλαβεν ἐτέρωθεν τὸ περιφανές ὁ
196 ααρτὺς ἀλλ' αὐτὸς τῷ ἐφεξῆς βίῳ λαμπρῶν αἰχλείας
Λ ἀνῆλθεν. Ἀπο Μάμαντος οἱ λοιποὶ, οὐκ ἀφ' ἐτέρων
Μαμας Παιδες οἱ παρὰ τοῦτου τὴν εὐσεβείαν δι-
δαχθέντες, τούτῳ σεμνυνέσθουσιν. Αὐτὸς γὰρ οἰχο-
θεν βρῶει τὴν ἀρετὴν. Οὐκ ἔστιν ὥσπερ λειμαρῶς
ἀλλοτρίᾳ συρροίᾳ σεμνυνόμενος, ἀλλὰ πηγὴ ἐστὶν
ἀπὸ τῶν οἰκείων λαγόνων προέουσα τὸ κάλλος.
Θαυμάσωμεν τὸν ἀνδρα μὴ ἀλλοτρίῳ κόσμῳ κο-
σμούμενον, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ ἀποσεμνυνόμενον. Ὅρᾳς
τοὺς λαμπροὺς ἵπποτρόφους, ὁρᾳς τὰ λευκὰ αὐτῶν
μνημεῖα; πῶς λιθοὶ εἰσὶ παραιοτέλειοι; Μνημὴ
δὲ μαρτυροῦν καὶ πάντα μὲν γοῖα κεκίνηται, πάντα
Β δὲ πόλεις πρὸς ἐστέρι μεταπετοίχεται. Οὐδὲ οἱ συγ-
γενεῖς τῶν πρὸς τοὺς τῶν πατέρων ἀπατρίτους τά-
φους, ἀλλὰ πάντες ἐπὶ τὸν τόπον τῆς εὐσεβείας. Πα-
τερα τοῦτον τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' οὐκ
πατέρας καὶ σοιματιν ἀρ/τγούς ἐνομαζουσιν. Ὅρᾳς
πῶς ἀρετὴ τιμᾶται, καὶ οὐκ ἐπὶ πλούτῳ, Οὕτως ἡ
Ἰερχλυσία, δι' ἧν τιμᾷ τοὺς προλάβοντας, προ-
τρέπεται τοὺς παρόντας. Μὴ μοι, φησί, σπούδαζε
περὶ πλοῦτον· μὴ περὶ σοφίαν τοῦ κόσμου τὴν κα-
ταργουμένην· μὴ περιδοῇαν τὴν ἀπαυοῦσαν ταῦτα
τῷ βίῳ συναφανίζεται· ἀλλ' εὐσεβείας ἐργατῆς ἔσο.
Αὕτη γὰρ καὶ εἰς οὐρανὸν σε ἀνοίσει, αὕτη καὶ ἀθα-

νατόν σου τὴν μνῆμην καὶ διαραῖ τὴν εὐχλειαν πα-
ρὰ ἀνθρώποις παρασκευάσει.

Ἵνατε εἴ τις μέμνηται τοῦ ποιμένος, μὴ θαυμα-
ζέτωι τον πλοῦτον. Συνηθόμεν γὰρ ἐταινέσαι οὐχι
πλούσιον ἄντα· μὴ ἀπέλθης πλούσιον θαυμάζων,
ἀλλὰ πενίαν μετ' εὐσεβείας. Ποιμὴν οὐδὲν μέγα,
οὐδὲ σοφὸν ἐπιτήδευμα. Οὐκ ἂν ὀργισθεῖς, ἀντι-
δνεῖδους, εἴπες τῷ παροξύναντί σε· ποιμὴν εἶ;
Ποιμὴν οὐδὲν πλεόν τῆς ἐφημερου τροφῆς κεκτημέ-
νος, πῆραν ἀντημένος, καὶ κορυνν φέρων, καὶ
τὰ πρὸς ἡμέραν ἐφόδια, οὐδεμίαν μέριμναν περὶ
τῆς αὔριον ἔχων. Θηρίοις πολέμιος, ἡμερωτάτων
ζώων σύννομος, φεύγων ἄγοράν, φεύγων δικα-
στήρια, οὐ γνωρίζων συκοφάντας, οὐ γνωρίζων
ἐμπορίαν, οὐκ εἰδὼς πλοῦτον, οὐκ ἔχων ἰδίαν
σχέπην, ὑπὸ τὴν κοινὴν τοῦ κόσμου διαιτώμενος, D
ἐν νυκτὶ πρὸς οὐρανὸν ἀναβλέπων, καὶ διὰ τῶν
ἀστέρων ἀναγινώσκων τὸ θαῦμα τοῦ πεποικηκότος.
Ποιμὴν. Μὴ ἐπαισχυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν. Μὴ τοὺς
ἐξωθεν μυθοποιούς μιμώμεθα, μὴ περιστέλλωμεν
τὴν ἀλήθειαν εὐπρεπεῖα βρμάτων. Ὑμνή ἡ ἀλή-
θεια, ἀσυνήγορος, αὐτὴ ἐκυτῆν δεκνῦσα. Πλείο-
νι λόγῳ το ταπεινόν· ἀλλὰ μᾶλλον θαυμάσεις τῷ
ἐγκωμίῳ. Ποιμὴν καὶ πένης, ταῦτα τῷ Λοιστιανῷ
τὰ σεμνολογήματα. Ἐὰν τοὺς ἀρχηγούς τοῦ διδα-
σκαλείου τοῦ κατ' εὐσέβειαν ζῆττης, ὅλιεις τε καὶ E

τελῶναι· ἐὰν τοὺς μαθητὰς, σκυτοτόμοι πέννυτες.

Οὐδεις πλούσιος, οὐδαμοῦ περιφάνεια. Ταῦτα πάντα μετὰ τοῦ κόσμου κατέρχεται. Ἴδού τοίνυν τίνος ἡμέραν ἐροτάζομεν, ἐπὶ τινι φαῖδροι πάντες ἐσμέν, ἐπὶ τίνι βίος μεταπεποισται. Ἐπειδὴ ὑπεμνησθήμεν τοῦ ποιμένος, μὴ καταχρονεῖ τῆς προσεγορίας.

Ἦκουσας δτι ὁ πρῶτος εὐαρεστίσας Ἄβελ ποιμὴν ὑπῆρξεν. Τίς ἐκείνου μιμητής; Μωυσῆς ὁ μέγας νομοθέτης, ὁ τὴν πείραν Φαραὼ ἀποδράσας, ὁ μισήσας τῶν συννοσίων τὸ ἐπιβουλον, οὗτος ἐν τῷ ὄρει τῷ Χωρῆθ ἐποίμαινεν· οἱ ἱὼν ἐποίμαινεν, Θεῷ προσωμίλει. Οὐ δικάζόμενος εἶδεν ἐπὶ βάτου ἄγγελον, ἀλλὰ ποιμαίνων ἐκείντος τῆς ὁμιλίας τῆς οὐρανίου ἡξιώθη. Τίς μετὰ Μωυσέα; Ἰακώβ ὁ πατριάρχης. ἐν τῷ ποιμαίνειν ὑπομονὴν τὴν περὶ τῆς ἀληθείας ἐπιδεικνύμενος, μικρὰ εἰκόνι τὸν ὅλον ἑαυτοῦ παρακτηρίσας βίον. Τίνι παρέδωκε τὸν ζῆλον; Γεῶ Δαβίδ. Δαβὶδ ἐκ ποιμαντικῆς παρῆλθεν εἰς βασιλείαν Ἀδελφαὶ γὰρ ποιμαντικὴ καὶ βασιλική· παρ' ὅσον ἢ μὲν, τῶν ἀλόγων· ἢ δὲ, τῶν λογικῶν τὴν ἐπιστάσιν ἐπεπίστευτο. Οὕτως ὑποδαθρα τῆς μείζονος ἐπιστήμης ἐστὶν αὕτη. Διὰ τοῦτο ἀμφοτέρα συλλαμβάνων ὁ Κύριός ἐστι καὶ ποιμὴν καὶ βασιλεὺς, τοὺς ἀλόγους ποιμαίνων, τοὺς λογικωτέρους ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιν τῆς βασιλείας ἄγων. Βούλει μαθεῖν περὶ πόσον ἐστὶ ποιμὴν; Κύριος ποιμαίνει με. Πῶς δὲ ἀδελφὴ βασιλείας ποιμαντικὴ; Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Ὁ ἐνταῦθα ποιμὴν,

ἐκεῖ βασιλεύς. Καὶ μὴ νομισθῆς παρ' ἄλλων μὲν μαρτυρεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ἐπαισχυνεσθαι τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ. Ἀλλὰ κατασιωπήσας τοὺς νόμους ποιμένας, ἐφ' ἑαυτὸν περιίστησι τὴν ἀληθῆ τῆς ποιμαντικῆς μαρτυρίαν. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἑλλοίωμαι. Πῶς ὅταν τὰ μεγάλα λέγῃ. Ἐγὼ τῇ χειρὶ μου ἐστρέψα τὴν γῆν· ἐγὼ ἐξετεῖνα τὸν οὐρανὸν ὁ μόνος· ὡς ὅταν τὰλλα λέγῃ τὰ ἀξιοπρεπῆ καὶ ἀξια περὶ Θεοῦ λέγεσθαι, οὕτως λέγει· Ὁ ποιμὴν ὁ καλός; Ἀποδιώκει τοὺς νόθους, καὶ τὴν ἀληθειαν εἰς ἑαυτὸν περιίστησιν. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Μάθε τίς ἐστὶν ὁ ποιμὴν, καὶ τίς ἐστὶν ὁ καλός. Αὐτὸς ἐρμηνεύει. Ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων· ὁ δὲ μισθωτός, καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ ἔστι τὰ πρόβατα ἴδια, οὐ μέλει αὐτῷ, ὅταν ἴδῃ λύκον ἐρχόμενον.

D Ἐνταῦθα ζητεῖ ἡ Ἐκκλησία, εἰ ποιμὴν ὁ Κύριος, τίς μισθωτός ποιμὴν; Μὴ ὁ διάβολος; Καὶ εἰ ὁ διάβολος μισθωτὸς ποιμὴν, τίς ὁ λύκος; Ἀλλὰ λύκος μὲν ὁ διάβολος, τὸ ἀνήμερον θηρίον. τὸ ἀρπακτικόν, το ἐπιβούλον, ὁ κοινὸς πάντων ἐχθρός. Ἐχέτω τοίνυν ἴδιαν προσηγορίαν μισθωτὸς ποιμὴν. Μισθωτοὺς ποιμένας τότε μὲν πρὸς τοὺς τότε ἀποστρεφόμενος ὁ Κύριος ἔλεγεν. Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ νῦν, ὡς οὐκ ὄφελον, οἱ τὴν προσηγορίαν τῶν μισθωτῶν οἰκείουμενοι. Τύτε ἀρχιερεῖς ἐνεδείκνυντο, καὶ Φαρισαῖοι,

καὶ πᾶν ἔκειλε τὸ κοῦμα τὸ Ἰουδαϊκόν. Ἰκεῖνους
 μισθώτους ἔλαβε ποιμένας, τοὺς οὖν διὰ τὸ ἀληθὲς,
 ἀνίσταται τὸ αὐτῶν βρισηδὲς τὴν τοῦ ποιμαίνειν ἐξου- Ε
 σιν ἀφαιρῶντας. Οἱ ἐπὶ προβάσει ματαίᾳ προσευχό-
 μενοι, να κατεσθίωσι τὸν ἄστρον τῶν ἰγρῶν καὶ τῶν
 ὀρφανῶν, αὗτοι μισθῶται. Οἱ τὴν χρεὶν θεραπεύον-
 τες, οἱ τὸ παρὸν διακονοῦντες, οὐ πρὸς τὸ μέλλον
 ἀποκονίζοντες, μισθῶται καὶ οὐ ποιμένες εἰσιν. Καί
 νῦν μισθῶται πολλοὶ δοῦλοὶ δουστίνου τῇ ἐαυτοῦν
 ζυγῇ ἀποδίδοντες, οἱ καὶ νῦν ἐπὶ ταῖς ὑγιαίνουσι
 τοῦ Κυρίου βήμασι σκισμα ποιῶντες. Εἰπόντος γάρ
 ταῦτα τοῦ Κυρίου, σκισμα ἐν αὐτοῖς ἐγένετο. Οἱ μὲν
 ἱεροὶ, ἀχιλόνιον ἔχει· ἄλλοι, ὀχιλὼν ὀφθαλμοὺς
 τοφίους βλέπειν ποιεῖν οὐ δύναται. Ὅρα, πῶς πα-
 λαιὸν τὸ πάθος τοῦ σκισματος, ἰσθῆς γὰρ τὸ πτόον 198
 διακρίνει μὲν τὸ ἄμυρον ἀπὸ τοῦ σιτοῦ καὶ τὸ μὲν Λ
 κοῦρον καὶ ἄσφατον ἀποσχιζέται τοῦ τροφίμου· τὸ
 δὲ πρὸς τροφὴν πνευματικὴν ἐπιτρέθειον παραμένει
 τῶν γεωργούντων. Διὰ τοῦτο σκισμα ἐγένετο, καὶ
 οἱ μὲν οὕτω διεφεροντο οἱ δὲ οὕτως. Ἰουδαῖοι
 πρέπει τὸ σγίζεσθαι· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τὸν
 γιγῶνα τὸν ἀράρασι, τὸν ἐκ τῶν ἀνωθεν ὑφαντὸν δε-
 ξαμέντ, τὸν ἄσχιστον ὑπὸ στρατιωτῶν διαφυλαχθέν-
 τα, ἢ Ἀριστον ἐνδυσχμεντ, μὴ σχιζέτω τὸ ἱμάτιον.
 Καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκουσὶ με τὰ ἐμὰ.
 Ἠρπασεν ὁ αἰρετικὸς πρὸς τὴν ἰδίαν κατασκευὴν
 τῆς βλασφημίας. Ἰδοὺ, φησὶν, εἴρηται, ὅτι Γινώ- B
 σκουσι με τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ. Γινώσκειν

ἄρα τί λέγει, τὴν οὐσίαν νοεῖν, τὸ μεγαλοῦ ἐκμε-
 τρεῖν, Ἐκεῖνα κατανόησθαι τῆς θεότητος, ἃ σὺ τῇ
 σεαυτοῦ θρασυστομίᾳ κατεπαγγέλλεαι. Ἡ ἐκ τῶν
 κατοπιν οὐ νοεῖς τὸ μέτρον τῆς γνώσεως, Τι γινώ-
 σκουμεν Θεῷ; Ἰὰ ἑμὰ πρόβατα τῆς φωνῆς μου
 ἀκούει Ἰδὲ πῶς νοεῖται Θεός ἐκ τοῦ ἀκούειν ἡμᾶς
 τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀκούοντος ποιεῖν. Τοῦτο
 γινώσκεις Θεῷ, τήρῃσις ἐντολῶν Θεῷ. Πῶς οὐ πολυ-
 πρᾶγμιον περὶ οὐσίας Θεῷ, οὐ ζήτησις τῶν
 ὑπερχρισμίων, οὐκ ἐτιμωρία τῶν ἀγράτων. Γινώσκει
 με τὰ ἐλεα, καὶ γινώσκω τὰ ἐλεα Ἀρχαί σοι εἰδέναι,
 ὅτι ποιᾶν καί τις ὅτι ἔθηκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ
 τῶν προβάτων ὅτι οὐκ ἔστις τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπιγνώσεως. C
 Πόσος δὲ Θεός, καὶ τι τὸ μέτρον αὐτοῦ, καὶ ποτα-
 πος τὴν οὐσίαν, τὰ τοιαῦτα ἐπικινδύνα μὲν τῷ
 ἐρωτῶντι· ἄπορα δὲ τῷ ἐρωτωμένῳ· σιωπῇ δὲ
 θεοαπειρία τῶν τοιούτων ἐστίν. Ἰὰ ἑμὰ πρόβατα τῆς
 ἐμῆς φωνῆς ἀκούει, εἶπεν, οὐ συζητεῖ. Τοῦτέστιν
 οὐ παρακουεῖ, οὐ φιλονεικεῖ Ἠκουσας Υἱόν, μή
 μοι τροπους γεννησεως μήτε αὐτός τεχνολογεῖ, μή-
 τε ὑπὸ αἰτίαν ἀναγαγε τὰ μη αἰτιολογήματα, μή
 διὰ σιγισματος διορίξει τὸ συνημμένον. Διὰ τοῦτο
 D προλαβὼν ἡτρηλίσχτό σε ὁ εὐαγγελιστὴς Ἠκουσας
 πρόφην, καὶ δη ἀκούεις· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, ἵνα
 μὴ τὸν Υἱὸν γέννημα ἀνθρώπινον νομίσης ἐκ τοῦ
 μὴ ὄντος παρελθυθέντι Λόγον σοι εἶπεν, διὰ τὸ
 ἀπαθές. Ἦν, σοὶ εἶπεν, διὰ τὸ αἶνον. Ἀρχὴν, σοὶ
 εἶπεν, ἵνα συνάψῃ, τὸν γεννηθέντα τῷ Πατρί. Εἶδες

πρόβατον εὐπειθὲς πῶς ἀκούει φωνὴν Δεσπότου. Ἐν
 ἀρ/ῃ, καὶ ῥν, καὶ Λόγος. Μηδὲ λεγε τὸ, πῶς ῥν;
 καὶ, εἰ ῥν, οὐκ ἐγεννήθη, καὶ εἰ ἐγεννήθη, οὐκ ῥν.
 Οὐκ ἔστι πρόβατον τὸ τὰ τοιαῦτα λέγον. Προβάτου
 δέρμα· ἔσθθην δὲ λύκος ἐστὶν ὁ φθηνγομενος. Ἐπι-
 Ε θουλος γνωρίζεσθω. Τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς ἐμῆς φω-
 νῆς ἀκούει. Ἦκουσας Υἱόν; Λόησον τὴν πρὸς Πα-
 τέρα ὁμοιότητα. Ὁμοιότητα λέγω, δι' ἀσθένειαν
 τῶν δυνατωτέρων σοιμάτων. Ἐπεὶ τό γε ἀληθές
 (οὐ φοβοῦμαι γὰρ προσβαινεῖν τὴν ἀλήθειαν), οὐκ
 εἰμὶ ἔτοιμος συκοφάντης. Ταυτότητα λέγω, φυλάσ-
 σων Υἱοῦ καὶ Πατρὸς ιδιότητα. Ἐν ὑποστασει Υἱοῦ,
 189 μορφὴν νόησον πατρικὴν, ἵνα μοι τὸν ἀκριβῆ, τῆς
 Α εἰκόνος διατύψης λόγον, ἵνα μοι νοήσῃς θεοσεβῶς.
 Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί· οὐκ οὐ-
 σιῶν σύγχυσιν, ἀλλὰ χαρακτήρων ταυτότητα. Ἀλ-
 λὰ γὰρ εἰκεν ἐναντιώτατον εἶναι τῶν πραγμάτων,
 ἀγαπητοί, ὅπου γε καὶ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν ἐξε-
 θιάσατο τὸ εὐπειθὲς τῆς ὑμετέρας ἀκοῆς, εἰπεῖν τι
 ἐν μέσοις καὶ φθέγγασθαι, ἵνα ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ
 ἐν τῇ τοῦ ὀργάνου ἀσθενείᾳ μάλιστα διαφανῇ. Τάχα
 γὰρ διὰ τοῦτο ὑπερεπερίσσευσεν ἡμῶν τὸ ἀσθενές,
 ἵνα ἐπὶ πλεῖον δοξασθῇ ὁ τὸ ἀσθενές ἐνισχύων. Ὁ δὲ
 περιγαγὼν ἡμῶν τὴν πανήγυριν ταυτην, καὶ πέ-
 Β ρας δούς ταῖς περυσιναῖς εὐχαῖς, καὶ κεφαλὴν δούς
 τῷ ἐπιόντι χρόνῳ (ἡ γὰρ αὕτη ἡμέρα ὀρίζει ἡμῖν
 τὸν παρελθόντα κύκλον, καὶ κεφαλὴ γίνεται πάλιν
 τῷ ἐπερχομένῳ), ὁ τοίνυν ἐπισυνάξας καὶ χαρισά-

μενος τοῦ μέλλοντος τὴν ἐνέργειαν, διαφυλάξειεν ἡμᾶς ἐν αὐτῷ ἀβλαβεῖς, ἀνεπηρεάστους, ὑπὸ τοῦ λύκου ἀδιαρπάκτους· ἄσειστον τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, φρουρουμένην τοῖς μεγάλοις πύργοις τῶν μαρτύρων διατηρήσειε. Πᾶσαν ἐπιβουλήν καὶ προσβολὴν αἵρετικῶν μηνιαμάτων ἀποστρέψειεν· ἐν ἡσυχίᾳ δὲ παράσχοι ἡμῖν διδάσkesthai τὰ θεῖα λόγια, καὶ διδάσκειν τὴν ἐπιχορηγουμένην χάριν τοῦ Πνεύματος· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ'.

Κατὰ Σαβελλιανῶν καὶ Ἀρείου καὶ τῶν Ἀνομοίων.

Μάχεται Ἰουδαϊσμός Ἑλληνισμῷ, καὶ ἀμφοτέροι Χριστιανισμῷ, ὥσπερ Αἰγύπτιοι καὶ Ἀσσύριοι καὶ ἀλλήλοις ἦσαν πολέμιοι καὶ τῷ Ἰσραὴλ· ὡς καὶ D ἐπὶ τῆς κακίας εὐρίσκομεν δειλίαν καὶ θράσος καὶ ἀλλήλοις ἀντικείμενα, καὶ τῇ ἀνδρίᾳ. Τοιαύτη τίς ἐστι καὶ πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς ὁμολογίας ἐκατέρωθεν παρακειμένη μάχη· ἐντεῦθεν μὲν, Σαβελλίου· ἐτέρωθεν δὲ, τῶν τὸ ἀνόμοιον κηρυσσόντων. Ἡμεῖς δὲ, ὥσπερ ἀπεφύγομεν Ἑλληνας, καὶ τὴν πονηρὰν

εἰδωλολατρίαν ἐξετράπημεν, καὶ τὸ πολυθεὸν αὐτῶν
 ἄθεον εἶναι κατέγνωμεν· οὕτως ἀπεφύγομεν καὶ
 τὴν τῶν Ἰουδαίων βλασφημίαν τῶν τὸν Υἱὸν τοῦ
 Θεοῦ ἀρνούμενων, φοβηθέντες ἐκείνην τὴν ἀπειλήν·
 “Ὅς ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
 ἀπαρνήσομαι αὐτὸν καὶ γὼ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς
 μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Φεύγωμεν δὴ οὖν, ὥς τὸ εἶδος,
 καὶ τοὺς τὰ συγγενῇ τούτοις, κατὰ τοῦ λόγου τῆς
 ἀληθείας, ἐπεξευρίσκοντας. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν ὁ
 σοφὸς τοῦ κακοποιῆσαι διάβολος τὴν πρὸς Ἑλλήνας
 καὶ Ἰουδαίους τῶν Χριστιανῶν ἀλλοτριώσιν, καὶ
 ὅτι εὐθὺς ἐκ τῶν ὀνομάτων ἔχομεν πρὸς αὐτοὺς
 πολεμίως, τὸ ἡμέτερον ἐπιθεῖς ἑκατέροις ὄνομα,
 οὕτως ἐπεισάγειν ἐπιχειρεῖ πάλιν τὴν Ἰουδαϊκὴν
 ἄρνησιν, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν πολυθεΐαν. Οἱ μὲν γὰρ
 ἔργον Θεοῦ εἶναι λέγοντες τὸν Μονογενῆ, καὶ ποιή-
 μα, εἴτα προσκυνοῦντες καὶ θεολογοῦντες, ἐκ τοῦ
 λατρεύειν τῇ κτίσει καὶ μὴ τῷ κτίσαντι, τὰ τῶν
 Ἑλλήνων ἀντικρυς ἐπεισάγουσιν· οἱ δὲ τὸν ἐκ Θεοῦ
 190 Θεὸν ἀρνούμενοι, καὶ ὀνόματι μὲν ὁμολογοῦντες
 Α Υἱὸν, ἔργῳ δὲ καὶ ἀληθεῖα τὴν ὑπαρξιν ἀθετοῦντες,
 τὸν Ἰουδαϊσμὸν πάλιν ἀνανεοῦνται. Καὶ γὰρ ὅταν
 ὁμολογῶσι Λόγον, τῷ ἐνδιαθέτῳ αὐτὸν παρειακάζουσι·
 καὶ σοφίαν λέγοντες, ὁμοίαν εἶναι λέγουσι τῇ ἔξει
 τῇ ἐν ψυχῇ τῶν πεπαιδευμένων συνισταμένη· καὶ
 διὰ τοῦτο πρόσωπον ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ, ἐπειδὴ
 καὶ ἀνθρώπος εἰς λέγεται, οὐ διαιρούμενος ἀπὸ τοῦ
 ἐνυπάρχοντος αὐτῷ λόγου καὶ τῆς σοφίας. Καίτοι

ὁ εὐαγγελιστὴς εὐθὺς ἐκ προοιμίων βοᾷ· Καὶ Θεὸς
 B ἦν ὁ Λόγος, ἰδίαν ὑπαρξίν διδοὺς τῷ Υἱῷ. Εἰ γὰρ
 ἐν καρδίᾳ ἦν ὁ Λόγος, πῶς ἂν ἐνοχθῇ Θεός; πῶς
 δ' ἂν ᾖ πρὸς τὸν Θεόν; Ἐπειδὴ οὔτε ὁ ἐν ἀνθρω-
 πῷ λόγος ἀνθρώπος, οὔτε πρὸς αὐτὸν εἶναι λέγεται,
 ἀλλ' ἐν αὐτῷ. Οὔτε γὰρ ζῶν ἐστίν, οὔτε ὑφεστώς·
 ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγος ζωὴ ἐστὶ καὶ ἀλήθεια. Καὶ ὁ
 μὲν λόγος ὁ ἡμέτερος ὁμοῦ τε ἐλέχθη καὶ οὐκ ἐστὶ·
 περὶ δὲ τοῦ Θεοῦ λόγου τί φησιν ὁ ψαλμός; Εἰς
 τὸν αἰῶνα, Κύριε, ὁ Λόγος σου διαμένει ἐν τῷ
 οὐρανῷ.

Καὶ ἐντεῦθεν μὲν οὗτος ὁ πόλεμος· ἐτέρωθεν δὲ
 τίς καὶ ποίος ἐστὶν ὁ κατὰ τῆς ἀληθείας ἀγών; Τὴν
 μὲν ὑπαρξίν συγχωροῦσι, καὶ ἴδιον εἶναι προσωπον
 C Υἱοῦ, καὶ ἴδιον Πατρὸς συντίθενται· ἀνομοιότητα
 δὲ τῆς φύσεως παρεισάγουσι. Καὶ τὸ τοῦ Υἱοῦ ὄνομα
 μέχρι φωνῆς συγχωροῦσι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ πρὸς τὴν
 κτίσιν αὐτὸ κατάγουσιν· οὐ δυσωπούμενοι τὴν φω-
 νὴν τοῦ Κυρίου, ἑαυτὸν προδειακύνοντες τῇ πρὸς τὴν
 τοῦ Πατρὸς θεωρίαν ἐπειγομένῳ· Ὁ ἐωρακὴς γὰρ
 ἐμέ, φησὶν, ἐώρακε τὸν Πατέρα. Αὕτη δὲ ἡ φωνὴ
 ὀρθῶς λογιζομένοις ἀμφοτέρων ἐμφράττει τὰς βλα-
 σφημίας. Οὔτε γὰρ ἑαυτὸν εἶναι τὸν Πατέρα ψάσκει,
 δεῖ γὰρ διαιρεῖ τὰ πρόσωπα φανερώς ἐν τῷ λέγειν,
 Ὁ ἐωρακὴς ἐμέ. Δείκνυσι γὰρ ἐκ τούτου τὸ ἴδιον
 αὐτοῦ πρόσωπον· Ἐώρακε τὸν Πατέρα, ἀνφέρων

ἐπὶ τὸ πατρικὸν πρόσωπον, καὶ διαιρῶν ἅψ' ἑαυτοῦ D
 προδήλως, καὶ ἐν τῷ λέγειν· Εἰ ἐγνώκατέ με, καὶ
 τὸν Πατέρα μου ἂν ᾔδειτε. Οὐ γὰρ σύγχυσις τῶν
 προσώπων ἐμφαίνει ταῦτα, ἀλλὰ τὸ ἀπαράλλακτον
 τῆς θεότητος παρίστησιν. Ἀκουέτωσαν δὲ τὸν αὐτὸν
 λόγον καὶ οἱ ἐναντίοι· ὅτι ὁ τῆς τοῦ Υἱοῦ κατη-
 ξιωμένος κοινωνίας, οὐκ ἀπεστέρηται τοῦ Πατέρος.
 Οὐ γὰρ ἄλλοιον ὁ γεννήτωρ ἐγέννα, ἀλλὰ τοιοῦτον
 οἷος αὐτός ἐστιν. Ἄκουε, ὁ Ἀνόμοιος· Ἐγὼ καὶ ὁ
 Πατὴρ ἐν ἴσμεν. Ἄκουε καὶ σὺ, ὁ Σαβέλλιος· Ἐγὼ
 ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐξῆλθον, καὶ πρὸς αὐτὸν ὑπάγω.
 Καὶ ἐκάτερος ὑμῶν τὸ ἴδιον τραῦμα ἐκ τοῦ εὐαγγε-
 λικοῦ διδασκαλίου θεραπεύεσθω. Καὶ σὺ μὲν τὴν
 ἐνότητα λάμβανε ἐπὶ τὸ τῆς φύσεως ἀπαράλλακτον·
 σὺ δὲ τὸ, Ἀπ' αὐτοῦ ἐξῆλθον, καὶ πρὸς αὐτὸν πο- E
 ρεύομαι, ἐπὶ τὸ τῶν προσώπων διάφορον. Συμ-
 βῶμεν οὖν ἐπὶ τούτοις, καὶ εἰρηνεύσωμεν, καὶ κα-
 ταθώμεθα τὸν μακρὸν κατὰ τῆς εὐσεβείας πόλεμον·
 ῥίψαντες μὲν τὰ ἠκονημένα ταῦτα τῆς ἀσεβείας
 ὅπλα, καὶ μεταχαλκεύσαντες τὰς ζιβύνας εἰς ἄρο-
 τρα, καὶ τὰς μαχαίρας εἰς ὀρέπανα. Μῆτε σὺ λέγε
 μόνον, ἀλλ' ἀκολούθει τῷ λέγοντι· Οὐκ εἰμὶ μόνος, 19
 ὅτι ὁ πέμψας με Πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστιν. Ἄλλος Λ
 οὖν ὁ πέμψας Πατὴρ, καὶ ἄλλος ὁ πεμφθεὶς Υἱός.
 Καὶ πάλιν, Ἐγὼ, φησί, μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ,
 καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με Πατὴρ. Καὶ,
 Ἐν τῷ νόμῳ δὲ, φησί, τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι
 οὐκ ἄνθρωπων ἡ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστιν. Ἀρίθμη-

σον, εἰ βούλει, τὰ πρόσωπα. Ἰγώ, φησίν, εἰμὶ ὁ
 μαρτυρῶν. Εἷς. Καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας
 με. Δύο. Καὶ οὐκ ἐγὼ οὕτω τολμηρῶς ἀριθμῶ, ἀλλ'
 αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδιδάξεν, εἰπὼν· Ἐν τῷ νόμῳ τῷ
 ὑλετέρῳ γέγραπται, ὅτι ἀνθρώπων δύο ἡ μαρτυρία
 ἀληθὴς ἐστίν. Καὶ σὺ δὲ ὁ κατ' ἄλλο εἶδος τῆς ἀσε-
 βείας θεομαχῶν, ὁ ἀνόμοιον εἶναι λέγων τῇ φύσει B
 τὸν Υἱὸν τῷ Θεῷ, ὁ τὴν ἰσότητα μὴ διδοὺς, ὁ
 διάστασιν ζωῆς ἐμποιοῖν, δυσωπτήθητι Παῦλον
 λέγοντά· Ὅς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου·
 καὶ ὅς τῇ ζωῇ εἰκόνι ἀπαραλλάκτως ἔχειν πρὸς
 τὴν ζωὴν τὴν ἀρχέτυπον. Ὁμολόγει Πατέρα Υἱοῦ,
 μὴ κτίσματος, δημιουργόν. Καὶ ἐν τῇ ἀληθινῇ τοῦ
 Πατρὸς ὁμολογίᾳ ὅς τὴν τοῦ γεννηθέντος πρὸς αὐ-
 τὸν ὁμοτιμίαν, μνησθεὶς τῆς τοῦ εὐαγγελιστοῦ
 μαρτυρίας, ὅτι Πατέρα ἔλεγεν ἐκυτοῦ τὸν Θεον,
 ἴσον ἑαυτὸν ποιοῦν τῷ Θεῷ. Τὸ δὲ ἰσάζειν τῷ γε-
 γεννηκότι κατὰ τὴν φύσιν νοεῖται, οὐ κατὰ μεγέ-
C θους σωματικοῦ παραμέτρησιν. Πῶς δὲ οὐχ ἄρπα-
 γμὸν ἤγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, εἰ, ὥς σὺ βλα-
 σφημεῖς, οὐδέποτε ἴσος; Πῶς δὲ καὶ ἐν μορφῇ Θεοῦ
 ὑπῆρχεν, ὁ, κατὰ τὸν σὸν λόγον, μηδέποτε ὁμοιος;

Ἄλλ' ὁ μὲν πόλεμος ἐκατέρωθεν ἡμῖν τοιοῦτος,
 ἡ δὲ ἀλήθεια τίς; Μήτε σὺ φοβοῦ τὴν τῶν προσώ-
 πων ὁμολογίαν, ἀλλὰ λέγε Πατέρα, λέγε καὶ Υἱόν,
 μὴ ἐνὶ πράγματι δύο ὀνόματα ἐπιφθεγγόμενος,

ἀλλ' ἐξ ἑκατέρας τῆς προσηγορίας ἰδίαν ἔννοιαν δι-
 δασκόμενος. Δεινὴ γὰρ ἀγνωμοσύνη μὴ καταδέγε-
 σθαι τὰ διδάγματα τοῦ Κυρίου, εὐκρινῶς διιστῶν-
 τος ἡμῖν τῶν προσώπων τὴν ἑτερότητα. Ἐὰν γάρ
 D ἀπέλθω, φησὶ, παρακαλέσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλ-
 λον πέμψει Παράκλητον ὑμῖν. Οὐχαῦν Υἱὸς μὲν ὁ
 παρακαλῶν, Πατὴρ δὲ ὁ παρακαλούμενος, Παρά-
 κλητος δὲ ὁ ἀποστελλόμενος. Ἀρ' οὖν οὐ φανερῶς
 ἀναισχυντεῖς ἀκούων ἐγὼ, περὶ τοῦ Υἱοῦ, ἐκεῖνος
 δὲ, περὶ τοῦ Πατρὸς, ἄλλος, περὶ τοῦ Πνεύματος
 τοῦ ἁγίου, καὶ πάντα φύρων, καὶ πάντα συγκρίων,
 καὶ ἐνὶ πράγματι τὰς πάσας προσηγορίας περιτι-
 θεῖς; Μὴ μέντοι μηδὲ σὺ ἄρπαγμα πρὸς τὴν ἀσέ-
 βειαν λαβὴς τὴν τῶν προσώπων διαιρέσιν. Εἰ γάρ
 καὶ δύο τῶ ἀριθμῷ, ἀλλὰ τῇ φύσει οὐ διέζευκται·
 οὐδὲ ὁ τὰ δύο λέγων, ἄλλοτρίωσιν ἐπεισχαγεῖ. Εἰς
 E Θεός, ὅτι καὶ Πατήρ· εἰς Θεός δὲ καὶ ὁ Υἱός, καὶ
 οὐ δύο θεοὶ, ἐπειδὴ ταυτότητα ἔχει ὁ Υἱὸς πρὸς τὸν
 Πατέρα. Οὐ γὰρ ἄλλην ἐν Πατρὶ καθαρῶ θεότητα,
 καὶ ἄλλην ἐν Υἱῷ· οὐδ' ἑτέραν φύσιν ἐκείνην, καὶ
 ἑτέραν ταύτην. Ἵνα μὲν οὖν τρανωθῇσαι τῶν προσ-
 ῶπων ἡ ἰδιότης, ἀρίθμει ἰδίᾳ Πατέρα, καὶ ἰδίᾳ
 Υἱόν. Ἵνα δὲ μὴ εἰς πολυθεΐαν ἀποσυρθῇς, μίαν
 ὁμολόγει ἐπ' ἀμφοῖν τὴν οὐσίαν. Οὕτω καὶ Σαβέλ-
 λιος πίπτει, καὶ ὁ Ἀνόμοις συντριβήσεται.

Ὅταν δὲ εἶπω μίαν οὐσίαν, μὴ δύο ἐξ ἑνὸς με-
 ρισθέντα νόει· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πατρὸς τὸν

Υἱὸν ὑποστάντα, οὐ Πατέρα καὶ Υἱὸν ἐκ μιᾶς οὐ- 191
 σίας ὑπερκειμένης. Οὐ γὰρ ἀδελφὰ λέγομεν, ἀλλὰ ^Α
 Πατέρα καὶ Υἱὸν ὁμολογοῦμεν. Τὸ δὲ τῆς οὐσίας
 ταύτου, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς, οὐ προστά-
 γματι ποιηθεὶς, ἀλλ' ἐκ τῆς φύσεως γεννηθεὶς οὐκ
 ἀπομερισθεὶς τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ μένοντος τελείου
 τέλειος ἀπολάμψας. Καὶ μή μοι περιδραμόντες,
 ὅσοι ἢ μὴ τελειῶς τοῖς λεγομένοις ἵκολοῦσιν, ἢ
 πρὸς ἐπήρειαν ἡμᾶς περιεστηκατε, οὐ λαβεῖν τι
 παρ' ἡμῶν ὠφέλιμον ἐπιζητοῦντες, ἀλλὰ λαθέσθαι
 τινὸς τῶν λεγομένων ἐπιτηροῦντες, εἶπτε· δύο
 θεοὺς κηρύσσει, πολυθεΐαν καταγγέλλει. Οὐ δύο
 θεοὶ, οὐδὲ γὰρ δύο πατέρες. Ὁ μὲν ἀρχὰς εἰσάγων ^Β
 δύο, δύο κηρύττει θεοὺς. Τοιοῦτος δὲ ἐστὶ Μαρκί-
 ων, καὶ εἰ τις ἐκείνῳ τὴν ἀσέβειαν παραπλήσιος.
 Καὶ πάλιν ὁ ἑτεροούσιον λέγων τὸν γεγεννημένον
 πρὸς τὸν γεννήσαντα, δύο καὶ οὗτος λέγει θεοὺς,
 διὰ τὴν τῆς οὐσίας ἀνομοιοτητα τὸ πολυθεὸν παρ-
 εισάγων. Εἰ γὰρ μία μὲν θεοῦς ἀγέννητος, μία δὲ
 γεννητὴ, σὺ εἰ δὲ τὴν πολυθεΐαν κηρύσσω, ἐναντίαν
 μὲν λέγων εἶναι τὸ ἀγέννητον τῇ γεννητῇ, ἐναντίας
 δὲ δηλονότι καὶ τὰς οὐσίας τιθέμενος· εἴπερ οὐσία
 μὲν τοῦ Πατρὸς ἡ ἀγέννησις· οὐσία δὲ τοῦ Υἱοῦ ἡ
 γέννησις. Ὡστε οὐ δύο μόνον θεοὺς, ἀλλὰ καὶ μα-
 ρομένους ἀλλήλοις λέγεις· καὶ τὸ δεινότατον, οὐ ^Γ
 προαιρέσει διδοὺς τὴν μάχην, ἀλλὰ φυσικῇ δια-
 στάσει, μηδέποτε ἔλθεῖν εἰς εἰρηνικὴν σύμβασιν
 δυναμένη. Ἄλλ' ὁ τῆς ἀληθείας λόγος ἐκατέρωθεν

τὰ ἐναντιώματα διαπέφeyγεν. Ὅπου γὰρ μια μὲν ἢ ἀρ/ῆ, ἐν δὲ τὸ ἐξ αὐτῆς· καὶ ἐν μὲν τὸ ἀρ/ευ-
πον, μία δὲ ἢ εἰκὼν· ὁ τῆς ἐνοότητος λόγος οὐ
διαφθείρεται. Διότι γεννητῶς ὑπαρ/ων ἐκ τοῦ Πα-
τρος ὁ Υἱος, καὶ φυσικῶς ἐκτυπῶν ἐν ἑαυτῷ τὸν
Πατέρα, ὡς μὲν εἰκὼν, τὸ ἀπαρallaχτον ἔχει· ὡς
δὲ γέννημα, τὸ ὁμοούσιον διασώζει. Οὐδὲ γὰρ ὁ
κατὰ τὴν ἀγορὰν τῇ βασιλικῇ εἰκόνι ἐνταυνίζον,
καὶ βασιλέα λέγων τὸν ἐν τῷ πίνακι, οὗο βασιλεas D
ὁμολογεῖ, τὴν τε εἰκόνα, καὶ τὸν οὗ ἐστὶν ἡ εἰκὼν.
Οὔτε ἐὰν δεῖξας τὸν ἐν τῷ πίνακι γεγραμμένον,
εἴτῃ· οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς, ἀπεστέρησε τὸ πρω-
τοτυπον τῆς τοῦ βασιλέως προστηγορίας Μαλλον
μὲν οὖν ἐκείνῳ τὴν τιμὴν ἐθεβαίωσε, διὰ τῆς τού-
του ὁμολογίας. Εἰ γὰρ ἡ εἰκὼν, βασιλεὺς, πολλῶν
δὴ που εἰκος βασιλέα εἶναι τὸν τῇ εἰκόνι παρασ/ό-
μενον τὴν αἰτίαν. Ἄλλ' ἐνταῦθα μὲν ξύλα, καὶ
κηρὸς, καὶ ζωγράφου τέχνη τὴν εἰκόνα ποιεῖ φθαρ-
E τὴν φθαρτοῦ μίμημα, καὶ τεχνητὴν τοῦ ποιηθέν-
τος· ἐκεῖ δὲ ὅταν ἀκούσης εἰκόνα, ἀπαύγασμα νόει
τῆς δόξης. Γί δέ τὸ ἀπαύγασμα, καὶ τίς ἡ δόξα;
Αὐτὸς εὐθὺς ἐρμήνευσεν ὁ ἀπόστολος ἐπάγων· Καὶ
χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως. Ταῦτόν οὖν ἐστὶ τῇ δό-
ξῃ μὲν ἡ ὑπόστασις, τῷ ἀπαυγάσματι δὲ ὁ χαρα-
κτήρ. Ὡστε τελείας μενούσης καὶ μηδὲν μειουμέ-
νης τῆς δόξης, τέλειον πρόεισι τὸ ἀπαύγασμα. Καὶ
193 οὕτως ὁ τῆς εἰκόνης λόγος θεοπρεπῶς παραδεχθεὶς,
A τὴν ἐνότητα ἡμῖν παρίστησι τῆς θεότητος. Οὗτος

γὰρ ἐν ἐκείνῳ, καὶ ἐκεῖνος ἐν τούτῳ Ὅτι καὶ οὗτος
 τοιοῦτός ἐστιν, οἷος ἐκεῖνος· καὶ ἐκεῖνος, οἷος οὗτος.
 Οὕτως ἐνοῦται τὰ ὅσα, τῇ μὴ διαλλάττειν, μηδὲ
 καθ' ἕτερον εἶδος καὶ ξενὸν παρακτῆρα νοεῖσθαι τὸν
 Υἱόν. Πάλιν οὖν λέγω· εἷς καὶ εἷς, ἀλλ' ἡ φύσις
 ἀμέριστος, καὶ ἡ τελειότης ἀνελλειπής. Εἷς οὖν
 Θεός, ἐπειδὴ δι' ἀμφοτέρων ἐν εἶδος θεωρεῖται ὁλο-
 κλήρως ἐν ἀμφοτέροις δεικνύμενον. Ἀλλὰ γὰρ πά-
 λαι ὁρῶ δυσανασχετοῦντας ὑμᾶς πρὸς τὸν λόγον,
 καὶ μονονουχί ἀκουεῖν δοκῶ, ὅτι τοῖς ὁμολογουμέ-
 νοις ἐνδιατριβῶν, τῶν πολυθρυλλήτων ζητημάτων
 οὐχ ἄπτομαι. Πᾶσα γὰρ ἀκοή νῦν πρὸς τὴν ἀκρόα-
 σιν τῶν λόγων τῶν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος
 ἀνηρέθισται. Ἐγὼ δὲ μαλιστα βουλόμην, ὥς παρέ-
 λαβον ἀπλοικῶς, ὥς συνεθέμην ἀνεπιτηδεύτως,
 οὕτω παραδιδόναι τοῖς ἀκούουσι· μὴ αἰεὶ περὶ τῶν
 αὐτῶν ἀπαιτούμενος τὰς εὐθύνας, ἀλλ' ἐκ μιᾶς
 ὁμολογίας πεπεισμένους ἔχων τοὺς διδασκούντας.
 Ἐπειδὴ δὲ περιστήκατε ἡμᾶς, δικασταὶ μᾶλλον
 ἢ μαθηταί, ἡμᾶς δοκιμάσαι βουλόμενοι, οὐκ αὐτοί
 τι λαβεῖν ἐπιζητοῦντες· ἀνάγκη ἡμᾶς ὥσπερ ἐν
 δικαστηρίῳ τὴν ἀντιλογίαν προτείνεσθαι, καὶ αἰεὶ
 μὲν ἀνακρίνεσθαι, αἰεὶ δὲ λέγειν ἃ παρειλήφαμεν.
 Ἰμᾶς δὲ παρακαλοῦμεν, μὴ ἐκ παντὸς τρόπου ζη-
 τεῖν τὸ ὑμῖν ἀρέσκον παρ' ἡμῶν ἀκοῦσαι, ἀλλ' ὁ
 τῷ Κυρίῳ εὐάρεστόν ἐστι, καὶ σύμφωνον ταῖς Γρα-
 φαῖς, καὶ μὴ μαχόμενον τοῖς πατράσιν. Ἄ τοίνυν
 ἐλέγομεν περὶ τοῦ Υἱοῦ, ὅτι δεῖ ὁμολογεῖν ἴδιον

αὐτοῦ πρόσωπον, ταῦτ' ἔχοντες λέγειν καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Οὐ γὰρ ταῦτόν ἐστι τῷ Πατρὶ τὸ Πνεῦμα, διὰ τὸ γεγράφθαι, ὅτι Πνεῦμα ὁ Θεός. Οὐδὲ παλιν Υἱοῦ καὶ Πνεύματος ἐν προσώπῳ ἐστίν, ἐπειδὴ εἴρηται· Εἰ δέ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔρει, οὗτος οὐκ ἐστίν αὐτοῦ· ὁ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. Ἰντεῦθεν γὰρ ἡπατήθησάν τινες, Πνεῦμα καὶ Χριστὸν τον αὐτὸν εἶναι. Ἀλλὰ τί φαμέν; Ὅτι τὸ τῆς φύσεως εἰκεῖον ἐντεῦθεν ἐμφανίζεται, οὐχὶ προσώπων σύγχυσις. Ἔστι μὲν γὰρ ὁ Πατήρ, τέλειον ἔχων το εἶναι καὶ ἀνεκδῆς, ρίζα καὶ πηγὴ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἔστι δὲ ὁ Υἱὸς ἐν πλήρει θεότητι ζῶν Λόγος, καὶ γέννημα τοῦ Πατρὸς ἀνεκδῆς. Πλήρης δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα, οὐ μέρους ἑτέρου, ἀλλὰ τέλειον καὶ ὁλόκληρον ἐφ' ἑαυτοῦ θεωρούμενον. Καὶ συνῆπται μὲν ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ ἀδιαστάτως· συνῆπται δὲ τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα. Τὸ γὰρ διορίζον οὐκ ἐστίν, οὐδὲ τὸ διατέμνον τὴν ἐξ αἰδίου συνάφειαν. Αἰὼν γὰρ οὐδεὶς μεταξὺ παρεμπίπτει· οὐδὲ μὴν δέχεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐπίνοιαν χωρισμοῦ, ὥς ἡ τοῦ Μονογενοῦς μὴ συνόντος αἰεὶ τῷ Πατρὶ, ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος μὴ συνυπάρχοντος τῷ Υἱῷ.

Ὅταν οὖν ποτε συνάψωμεν τὴν Τριάδα, μὴ ὡς ἑνὸς πράγματος ἀδιαίρετου μέρη φαντάζου τὰ τρία (δυσσεβὴς γὰρ ὁ λογισμὸς), ἀλλὰ τριῶν ἀσωμάτων τελείων ἀχώριστον δέχου τὴν συνουσίαν. Ὅπου γὰρ ἁγίου Πνεύματος παρουσία, ἐκεῖ καὶ Χριστοῦ

ἐπιδερμία· ὅπου δὲ Χριστὸς, ἐκεῖ καὶ ὁ Πατὴρ παρ-
 σι δηλονότι. Οὐκ εἶδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν νῆος ¹³⁴ Α
 τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνευματος ἐστίν; Καί, Εἴ τις
 τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τούτον ὁ Θεὸς
 Ἁγιαζόμενοι οὖν διὰ τοῦ Πνευματος, δεχόμεθα τὸν
 Χριστὸν κατοικοῦντα ὑμῶν εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον,
 καὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὸν Πατέρα, κοινὴν ποιου-
 νον τὴν μονὴν παρὰ τοῖς ἁγίοις. Γαύτη, δὲ τὴν συνά-
 φειαν ὁλοὶ καὶ ἡ παραδοσις τοῦ βαπτισματος, καὶ
 ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως. Εἰ γὰρ ἀλλοτριὸν ἔνι τῇ
 φύσει, πῶς συναριθμεῖται τὸ Πνεῦμα; Καὶ εἰ μο-
 νοῖς ὕστερον προσγενομενὸν Πατρὶ καὶ Υἱῷ, πῶς
 τῇ αἰδίῳ συνετάσσετο φύσει; Οἱ δὲ χωρίζοντες Πα-
 τρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ τῇ κτίσει συναριθμοῦντες τὸ
 Β Πνεῦμα, ἀτελεῖς μὲν ποιοῦσι τὸ βάπτισμα, ἑλλιπῆ
 δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως. Οὔτε γὰρ ἡ Τριάς
 μένει Τριάς, ὑφαιρουμένου τοῦ Πνεύματος. Καὶ
 εἰ ἓν τι πάλιν ἀπὸ τῆς κτίσεως προσαφθείη, πᾶσα
 ἡ κτίσις συνεισελεύσεται εἰς τὴν τοῦ Πατρὸς καὶ
 Υἱοῦ συναρίθμησιν. Τί γὰρ κωλύει λέγειν, πιστεύο-
 μεν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν;
 Εἰ γὰρ εὐσεβεῖς τὸ πιστεύειν εἰς μέρος τῆς κτίσεως,
 πολλῷ δῆπου σεμνότερον τὸ πᾶσαν τὴν κτίσιν εἰς
 τὴν ὁμολογίαν παραλαμβάνειν. Πιστεύων δὲ εἰς
 πᾶσαν τὴν κτίσιν, οὐκ εἰς ἀγγέλους πιστεύεις μό-
 νον καὶ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα, ἀλλὰ καὶ εἴτινες
 Γ ἀντικείμενοι δυνάμεις εἰσὶν, ἐπειδὴ καὶ αὐταὶ μέ-
 ρος εἰσὶ τῆς κτίσεως, καὶ ταύταις συνθήσῃ κατὰ

τὴν πίστιν. Οὕτως ἡ κατὰ τοῦ Πνεύματος βλασφημία εἰς δυσσεβεῖς καὶ ἀθεμίτους περιάγει σε λόγους. Ὁμοῦ τε γὰρ εἶπας ἃ μὴ δεῖ περὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐπεσήμηνέν σοι ἡ τοῦ Πνεύματος ἐγκατάλειψις. Ὡς γὰρ ὁ ἐπιμύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἰκεῖον ἔχει τὸ σκοτος, οὕτως ὁ ἀναχωρήσας τοῦ Πνεύματος, ἔξω γινόμενος τοῦ φωτίζοντος, ὑπὸ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀορασίας συγκέχεται.

- Ἀλλὰ μὴ γωρίστης Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, δυσωπεῖτω σε ἡ παράδοσις Ὁ Κύριος οὕτως ἐδίδασκεν, ἀπόστολοι ἐκέρυζαν, πατέρες δι-
D τήρησαν, μάρτυρες ἐβεβαίωσαν. Ἀρκέσθητι λέγειν ὡς εἰδὼς/θης, καὶ μὴ μοι τὰ σοφὰ ταῦτα ἁγένη-
 τόν ἐστιν, ἢ γεννητόν. Εἰ μὲν γὰρ ἁγένητον, Πα-
 τήρ· εἰ δὲ γεννητόν, Υἱός· εἰ δὲ μηδ' ἕτερον τούτων, κτίσμα. Ἐγὼ δὲ μετὰ Πατρὸς μὲν οἶδα· οὐχὶ δὲ Πατέρα τὸ Πνεῦμα· καὶ μετὰ Υἱοῦ παρελαβόν, οὐχὶ δὲ Υἱόν ὠνομασμένον. Ἀλλὰ τὴν μὲν πρὸς Πατέρα οἰκειότητα νοῶ, ἐπειδὴ ἐκ Πατρὸς ἐκπορεύεται· τὴν πρὸς Υἱόν δὲ, ἐπειδὴ ἀκούω, Εἰ τις Πνεῦμα Ἀριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ.
E Εἰ γὰρ μὴ οἰκεῖον Χριστοῦ, πῶς ὁ οἰκειοὶ τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα ἀκούω τῆς ἀληθείας. Ἀλήθεια δὲ ὁ Κύριος. Ὅταν δὲ ἀκούω Πνεῦμα υἱοθεσίας, εἰς ἔννοιαν ἔρχομαι τῆς πρὸς Υἱόν καὶ Πατέρα κατὰ τὴν φύσιν ἐνότητος. Πῶς γὰρ υἱοθετεῖ τὸ ξένον; πῶς δὲ οἰκειοὶ τὸ ἀλλότριον; Οὕτω μὲν οὖν

οὔτε καινοτομῶ ῥήματα, οὔτε ἀθετῶ τὴν ἀξίαν·
 τοὺς δὲ τολμῶντας κτίσμα προσαγορεύειν στενάζω
 καὶ οἰζύρομαι, ὅτι διὰ μικροῦ σοφίσματος καὶ κι-
 βδηλοῦ παραλογισμοῦ ἑαυτοὺς ὠθοῦσιν ἐπὶ τὸ βά- ¹¹⁶
 ραθρον. Ἐπειδὴ γάρ, φησί, τρία ταῦτα ὁ νοῦς ^A
 ἡμῶν κατέλιπε, καὶ οὐδέν ἐστιν ἐν τοῖς οὖσιν ὃ
 μὴ ὑπὸ τὴν διαίρεσιν ταύτην ἔρχεται τῶν ὄντων.
 Ἡ γὰρ ἀγέννητον, φησὶν, ἐστίν, ἢ γεννητὸν, ἢ
 κτιστόν· ἀλλὰ μὴν οὔτε τὸ πρῶτον, οὔτε τὸ δεύ-
 τερον, τὸ τρίτον ἄρα. Τοῦτο ὑμῶν τὸ ἄρα τῇ αἰω-
 νίῃ ἀρᾷ ὑποδίκους ὑμᾶς καστήσει. Πάντα ἐξηρεύ-
 νησας; πάντα τοῖς ^B σεαυτοῦ λογισμοῖς ὑπὸ διαίρεσιν
 ἡγαγες; οὐδὲν ἀνεξέταστον κατέλιπες; πάντα τῷ
 νῷ ^C περιέλαβες; πάντα τῇ σεαυτοῦ καταλήψει συν-
 ἐκλειςας; οἶδας τὰ ὑπὸ γῆν; οἶδας τὰ ἐν τῷ βυθῷ;
 Δαιμόνων ἀλαζονεῖται·

Οἶδα ἐγὼ ^d ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης. ^B

Εἰ δὲ πολλὰ ἀγνοεῖς, καὶ μυριοπλάσια τῶν ἐγνω-
 σμένων ἐστὶ τὰ ἀγνοούμενα, τί οὐχὶ μετὰ πάντων
 καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος τὴν ἀκίνδυνον ἄγνοιαν ἀνεπαισχύν-
 τως ὁμολογεῖς; Ἐγὼ δὲ σχολὴν μὲν οὐκ ἄγω
 ἐλέγχειν τῶν λογισμῶν σου τὴν ματαιότητα, οὐδὲ
 δεικνύναι πόσα ἐν τοῖς οὖσι τὴν καταλήψιν σου
 τῶν λογισμῶν διαπέφευγεν· ἐκεῖνο δ' ἂν ἡδέως

τοὺς ἐφ' ὑμῶν ἐρωτήσαιμι, καὶ διορίζομαι πεποι-
 θότως, ὅτι μεταμελήσει σοι ποτὲ τῆς ἀθέου ταύτης C
 σοφίας, κτίσμα λέγοντι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Οὐ
 φοβῇ τὴν ἀσυγχώρητον ἁμαρτίαν; Ἡ τί ποτε οἶει
 δυσσεβέστερον τούτου δύνασθαι βλασφημεῖν; Ἐκ
 γὰρ μιᾶς ταύτης φωνῆς πάντα ἐνέστη τὰ δεινότατα·
 ἀλλοτριώσεις ἀπὸ Θεοῦ κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν, δου-
 λείας ταπείνωσις, διακονίαι λειτουργικαί, ἁγιασμοῦ
 στέρησις, τοῦ κατὰ φύσιν οὐ προσόντος, καὶ περι-
 στήσεται τῷ Πνεύματι, οὕτω μετέχειν ἁγιασμοῦ
 ἐκ τῆς κατὰ χάριν διανομῆς, ὥς καὶ τὰ λοιπὰ ἔχει
 βρα ἡγιασται. Καὶ ὥσπερ δίδοται ἡμῖν ἡ φανέρωσις
 τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον, καὶ ὥς ἐπιμε-
 D τρεῖται ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως,
 οὕτως ἔσται καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἁγιασμοῦ μετέχον,
 εἴπερ ὄντως κτιστὸν κατὰ τὴν πνευματομάχων
 ὑπόληψιν.

Ἀλλὰ γὰρ μὴ συγχωρήσωμεν τὴν ἀνοιαν αὐτῶν
 ἀνέλεγκτον, τῶν οἰομένων πάντα τῇ ἑαυτῶν δια-
 νοίᾳ κατειληφέναι. Ἀποκρινάσθωσαν τοίνυν ἡμῖν.

Τί ποτε ἄρα ἡ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου οὐσία; Πότερον
 ἐν τι τῶν τεσσάρων ἐστίν, ἢ σύνθετός ἐστιν ἐκ τῶν
 τεσσάρων; Ἀλλὰ μὴν οὔτε γῆ ἐστίν, οὔτε ἀήρ,
 οὔτε ὕδωρ ἐστίν, οὔτε πῦρ. Ταῦτα γὰρ ἐπ' εὐθείας
 κινεῖται· τὰ μὲν, ἄνω φερόμενα, τὰ δὲ, κάτω. Γῆ
 μὲν γὰρ καὶ ὕδωρ κατωφερῇ ἐστι διὰ τὸ βάρος·

Ε ἄλλο δὲ καὶ πῦρ τὴν ἄνω φορὰν κινεῖται διὰ κουρό-
 τητα· τοῦ δὲ ἡλίου κυκλοφορικὴ ἐστὶν ἡ κίνησις.
 Οὐ τοίνυν ἐστὶν ἐν τῶν τεσσάρων. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
 σύνθετός ἐστιν ἐκ τούτων· διότι τὰ σύνθετα καμιά-
 τῃ συνέχεται, ἐκ μὲν τῶν ἐναντίων τὴν σύστασιν
 ἔχοντα· ἀντισπώντων δὲ ἀλλήλοις τῶν ἐναντίων
 κατὰ τὴν κίνησιν. Ἀκάματος δὲ τοῦ ἡλίου ἡ κί-
 νησις, διὰ τοῦτο καὶ ἄπαυστος. Ὡστε οὐ σύνθε-
 τος. Ἀλλὰ μὴν ἐν τοῖς σώμασιν ἡ ἀπλοῦν τί ἐστὶν,
 ἡ σύνθετον. Οὔτε δὲ ἀπλοῦν σῶμα ὁ ἥλιος· οὐ γὰρ
 196 ἐπ' εὐθείας κινεῖται· οὔτε σύνθετον· οὐ γὰρ κάμνει
 Α κινούμενος. Οὐκ ἄρα ἐστὶν ὁ ἥλιος. Τοιαῦται ὑμῶν
 αἱ σοφαὶ διαιρέσεις, ὑπὸ τῶν ὀφθαλμοῦς ἐχόντων
 καταγελῶμεναι. Πάλιν πῶς ὀρῶμεν οἱ ἄνθρωποι;
 Πότερον εἰσδεχόμενοι τοὺς τύπους τῶν δρατῶν, ἡ
 ἀφιέντες δύναμιν ἐξ αὐτῶν; Ἀλλὰ μὴν οὔτε δεχό-
 μεθα τῶν δρατῶν τὰς εἰκόνας, (πῶς γὰρ τὸ ἡμι-
 σφαίριον τοῦ οὐρανοῦ τῇ μικρῇ πόρῃ τῆς κόρης ἐμ-
 φαίνεται;) οὔτε μὴν ἀφίεμέν τι παρ' ἑαυτῶν· (πῶς
 γὰρ πάλιν τὸ ἐκπεμπόμενον ἐξαρκεῖ τῇ οὐρανῷ
 ἐφαπλοῦσθαι;) Εἰ δὲ μήτε δεχόμεθα τῶν δρατῶν
 Β τὰς εἰκόνας, μήτε τινὰ δύναμιν ἐξ ἑαυτῶν ἀποπέμ-
 πομεν, οὐκ ἄρα ὀρῶμεν. Τί οὖν; ἐλέγξω ὑμῶν τοὺς
 συλλογισμοὺς, ἡ ἐπεύξομαι ὑμῖν ἀληθῆ εἶναι τὰ
 συμπεράσματα; Τί διαφέρει τῶν τοιούτων λόγων
 καὶ ἡ περὶ τοῦ Πνεύματος ὑμῶν τεχνολογία, ἣν
 γυναικαρίοις ἀθλίοις, ἡ τοῖς γείτοσι τῶν γυναικῶν
 εὐνούχοις ἐνεπιδείκνυσθε; Μὴ δὲ ἐπηρεαστικῶς

ἄκουε. Εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα, πῶς ὑπὸ τὴν
 κτίσιν ἄγεις; Οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνο ἐρεῖς, ὅτι καὶ τὰ
 πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὡς περ γὰρ ὁ Χριστὸς Θεοῦ
 λέγεται, οὐχὶ δὲ κτίσμα ὡς καὶ ἡμεῖς (Ἡμεῖς γὰρ
 Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ), ἀλλ' ἄλλως μὲν ἡμεῖς
 Χριστοῦ λεγόμεθα, ὡς δοῦλοι Δεσπότου· ἄλλως δὲ
 C Χριστὸς Θεοῦ λέγεται, ὡς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς· οὕτω καὶ
 τὸ Πνεῦμα, οὐκ ἐπειδὴ τὰ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ
 αὐτὸ ὡς τὰ πάντα. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ καὶ τὰ λειτουργ-
 γικὰ πνεύματα, ἤδη καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμοιον
 αὐτοῖς διὰ τὴν προσηγορίαν. Ἐν γάρ ἐστι τὸ ἀλη-
 θινῶς Πνεῦμα. Ὡς γὰρ πολλοὶ μὲν υἱοὶ, εἷς δὲ ὁ
 ἀληθινὸς Υἱὸς· οὕτω καὶ πάντα λέγεται ἐκ τοῦ Θεοῦ,
 ἀλλὰ κυρίως ὁ Υἱὸς ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ Πνεῦ-
 μα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Υἱὸς παρὰ τοῦ
 Πατρὸς ἐξῆλθεν, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς
 ἐκπορεύεται. Ἄλλ' ὁ μὲν Υἱὸς, ἐκ τοῦ Πατρὸς γεν-
 νητῶς· τὸ δὲ Πνεῦμα, ἀρρήτως ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὅρα D
 οὖν ἡλίχος ὁ κίνδυνος κατασμιχρύνειν τὴν δόξαν
 τοῦ Παρακλητοῦ. Οὐ δέχεται τὴν εἰς αὐτὸν τιμὴν
 ὁ Υἱὸς, ἀθετουμένου τοῦ Πνεύματος. Ἐκεῖνος γὰρ,
 φησὶν, ἐμὲ δοξάσει, οὐχ ὡς δοῦλος μετὰ τῆς κτί-
 σεως. Εἰ γὰρ μετὰ πάντων ἐδόξαζεν, οὐκ ἂν ἐρρή-
 θη, Ἐκεῖνος. Νῦν δὲ ἡ ἐπὶ τὸ ἐν ἀναφορὰ τὴν καθ'
 ὑπεροχὴν τῶν ἄλλων προσαγομένην δόξαν παρίστη-
 σιν. Οὐ γὰρ ὡς οἱ λέγοντες· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ·
 ἀλλ' ὡς ὁ εἰπὼν· Πάτερ, ἐδόξασά σε, τὸ ἔργον ὃ
 ἔδωκας ἐτελείωσα. Καὶ ὡς ὁ Πατὴρ δοξάζει τὸν

Υἱόν, λέγων· Καὶ ἐδόξασά σε, καὶ πάλιν δοξάσω·
 οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς τὸ Πνεῦμα εἰς τὴν ἑαυτοῦ καὶ Πα- Ε
 τρὸς κοινωνίαν παραλαμβάνει. Ἡ δειξάτω μοί τις
 μείζονα ταύτης δόξαν, καὶ πάντα δίδωμι ἀληθεύειν
 τοὺς ἀντιλέγοντας. Ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν, ἐμὲ ἀθετεῖ.
 Διὰ τί; Διὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐνοικοῦν ἐν αὐτοῖς, δη-
 λονότι. Ὡστε ὁ μὴ τιμῶν τὸ Πνεῦμα, οὐ τιμᾷ τὸν
 Υἱόν· Ὁ δὲ μὴ τιμῶν τὸν Υἱόν, οὐ τιμᾷ τὸν Πατέ-
 ρα. Οὕτως ἄρα ἡ περὶ ἑν τι τῶν πιστευομένων
 ἀγνωμοσύνη ὅλης ἐστὶ τῆς θεότητος ἄρνησις. Εἰ κτι-
 στὸν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, οὐ θεῖον. Ἀλλὰ μὴν Πνεῦμα,
 φησί, θεῖον τὸ ποιῆσάν με. Καὶ, Ἐνέπλησε, φησὶν,
 ὁ Θεὸς τὸν Βεσελεὴλ Πνεῦμα θεῖον σοφίας καὶ συν-
 ἔσεως. Ποῦ τοίνυν εὐρίσκεις προσεγγίζον τὸ Θεῖον;
 τῇ κτίσει, ἢ τῇ θεότητι; Εἰ μὲν γὰρ τῇ κτίσει, καὶ
 τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κτίσμα ¹⁹⁷
 ἔρεῖς. Ἐγράφεται γὰρ περὶ αὐτοῦ, Ὁ τε αἰδὶος αὐ-
 τοῦ δύναμις καὶ θεϊότης. Εἰ δὲ τῇ θεότητι, παυσά-
 μενος τῆς βλασφημίας, ἐπίγνωθι τοῦ Πνεύματος
 τὴν ἀξίαν. Οὕτως ἀσύνητος εἶ, ὥς μηδ' ὑπ' αὐτῆς
 προσάγεσθαι τῆς φωνῆς εἰς τὰς ἀξίας ἐννοίας τοῦ
 Πνεύματος.